

Aleksandras Diuma

ASKANIJAS

DRASIQU. KELIAI

Aleksandras Diuma

ASKANIJAS

VILNIUS 1968

Alexandre Dumas ASCANIO
Paris, Calmann — Lévy, Editeurs

Verté

E. ŠVELNIENĖ

M. BUTKEVIČIENĖ

PIRMOJI DALIS

Pirmas skyrius

GATVĖ IR DIRBTUVĖ

Tai atsitiko 1540 metais liepos mėnesio 10 dieną ketvirtą valandą popiet Paryžiuje, netoli universiteto, prie Augustiniečių bažnyčios durų, šalia indo su švęstu vandeniu.

Aukštas gražus jaunuolis, tamsaus gymio, ant pečių krinčiais plaukais, didelėmis juodomis akimis, apsirengęs kukliai, bet elegantiškai, apsiginklavęs tik durkleliu su nuostabiai išraižyta rankena, ištovėjo ten per visus mišparus; tur būt, jis labai karštai meldėsi, nes visą laiką nė iš vietos nepajudėjo. Nulenkęs galvą, tartum paskendęs apmąstymuose, jis kažką tyliai šnabždėjo, tikriausiai maldas, kadangi jo žodžius galėjo išgirsti nebent dievas ir jis pats. Pamaldoms baigiantis, jis pakėlė galvą, ir šalia stovintieji galėjo nugirsti jį sakant:

— Kaip biauriai bliauna psalmes tie prancūzų vienuoliai! Ar jie negalėtų gražiau giedoti, kai ji klausosi? Ji tikriausiai pripratusi prie angelų giesmių... Tiek to, mišparai pagaliau baigėsi. Dieve mano, dieve, suteik man šiandien daugiau laimės, negu aną sekmadienį. Tegu ji nors žvilgteli į mane!

Paskutinieji šios maldos žodžiai nebuvo jau tokie beprasmiški: jeigu toji, kuriai buvo skirta ši malda, būtų pažvelgusi į jaunuolį, tai pamatytų žavingiausią jauną veidą, apie kokį ji galėjo tik svajoti, skaitydama gražiuosius mitologinius pasakojimus, anais laikais taip paplitusius dėka Klemano Maro, kuris apdainavo Psichės meilę ir Narcizo mirtį. Apsirengęs kukliais tamsiais rūbais, jaunutolis, kurį mes išvedėme į sceną, buvo reto grožio ir nepaprastos elegancijos; jis šypsojo maloniai ir nuoširdžiai, o jo akys degė tokia aistra, kad jos neįstengė užtemdyti aštuoniolikmečio drovumas.

Išgirdęs stumdomų kėdžių bildesį ir supratęs, kad mišparai pasibaigė, mūsų įsimylėjęlis (iš jo žodžių skaitytojas tikriausiai jau suprato, kad jis turi teisę būti taip vadinamas) truputį pasitraukė, žiūrėdamas į tylomis praeinančius žmones: pasipūtusius parapijinės tarybos narius, garbingas, į senatvę surimtėjusias matronas ir dailias merginas. Bet gražusis jaunuolis ne dėl jų buvo atėjęs, nes jo akys sužibo ir jis greitai prasispraudė į priekį tik tada, kai pastebėjo besiaartinant baltai apsirengusią merginą, lydimą duenjos, kuri, matyt, buvo iš gerų namų, gražaus elgesio, dar gana jauna, gana linksma ir, garbės žodis, visai nebiauri! Kai jos abi priėjo prie švento vandens indo, mūsų jaunuolis pamerkė į jį ranką ir galantiškai ištiesė ją damoms.

Duenja kuo meiliausiai nusišypsojo, padėkojo, žemai pri-tūpdama, palietė jaunuolio pirštus ir didžiam jo nusivylimui pati perdavė savo drėgnais pirštais švęstą vandenį jaunajai draugei; karšta malda, kurią jaunuolis šnabždėjo prieš keletą minučių, nepadėjo — mergina nepakėlė į jį savo akių. Bene reikia geresnio įrodymo, kad ji žinojo jį čia stovint?

Merginai nuėjus, gražusis jaunuolis treptelėjo koja ir sumurmėjo:

— Ir šį kartą ji manęs neišvydo!

Bene reikia geresnio įrodymo, kad jaunuoliui, kaip mes, rodos, jau minėjome, vargu ar buvo daugiau kaip aštuonioli-ka metų.

Bet mūsų nepažįstamojo apmaudas greit išgaravo; jis nubėgo bažnyčios laiptais žemyn ir, pamatęs, kad gražioji išsiblaškėlė, nuleidusi ant veido šydą ir įsikibusi į palydovės ranką, pasuko į dešinę, taip pat nuskubėjo į dešinę, tardamas, kad ir jam pakeliui. Mergina patraukė krantine ir perėjo Sen-Mišelio tiltą. Ir vėl nepažįstamasis džiaugėsi, kad jam pakeliui. Paskui ji perkirto Barijeri gatvę ir Šanžo tiltą. Mūsų jaunuoliui irgi reikėjo eiti tuo keliu, ir jis sekė merginą it šešėlis.

Kiekviena graži mergina turi savo šešėlį — įsimylėjęlį.

Deja! Prie Gran-Šatle skaisčioji žvaigždė, kurios palydovu pasidarė mūsų nepažįstamasis, staiga dingo: vos duenjai pasibeldus, karališkojo kalėjimo vartai lyg patys savaime atsivėrė ir tuoj pat vėl užsidarė.

Vaikinas valandėlę stovėjo mustėręs, bet netrukus rado išeitį, mat, už gražuolės akių jam niekad nestigdavo ryžto. Prieš Šatle vartus oriai žingsniavo sargybinis su ietimi ant peties. Jaunas mūsų nepažįstamasis juo pasekė: šiek tiek pasi-

traukęs, kad nekristų kitiems į akis, bet ne per toli nuo vartų, jis didvyriškai stojo į meilės sargybą, kurią anais laikais gana dažnai eidavo visi išimylėję jaunuoliai.

Jeigu skaitytojas kada nors gyvenime yra stovėjęs sargyboje, tai jis žino, kad geriausia priemonė nustumti laiką — kalbėti su pačiu savimi. Matyt, mūsų jaunuoliui tokia sargyba buvo ne pirmiena, nes, vos tik ją pradėjęs, jis kreipėsi į save tokiais žodžiais:

— Ji tikriausiai ne čia gyvena. Širyt po mišių ir abu paskutiniuosius sekmadienius, kada išdrįsau ją palydėti tik akimis,— na ir žiopyls gi aš buvau,— ji pasuko krantine ne į dešinę, bet į kairę, Nelio vartų ir Pre-o-Klero pusėn. Kurių velnių jai reikia Šatle? Pažiūrėkime. . Gal ji lanko kokį kalinį, greičiausiai savo brolių. Vargšėlė! Kaip jai skaudu, nes ji, žinoma, ne tik graži, bet ir gera. Po velnių! Taip norėtusi užkalbinti ją, atvirai paklausinėti ir pasiūlyti jai savo paslaugas. Jei ten sėdi jos brolis, tai viską papasakosiu mokytojui ir paklausiu jį patarimo. Jeigu jis pabėgo iš šv. Angelo pilies, tai jau žino, kaip ištrukti iš kalėjimo. Nutarta: išvaduosiu jos brolių. Po tokios paslaugos jis bus mano draugas iki grabo lentos, visų pirma paklaus, kuo galėtų atsidėkoti už visa, ką jam esu padaręs. Prisipažinsiu, kad myliu jo seserį. Jis mus supažindins, aš pulsiu prieš ją ant kelių, ir pažiūrėsime, ar tada ji pažvelgs į mane.

Lengva suprasti, kad sykį pasileidus tokiu keliu, išimylėjęlio vaizduotės nesulaikysi. Todėl mūsų jaunuolis gerokai nustebo, išgirdęs mušant ketvirtą valandą ir pamatęs, kad pasikeitė sargyba.

Naujai atėjęs sargybinis stojo į savo postą, bet jaunuolis nenusiminė. Jam taip šauniai pavyko nustumti laiką, kad jis vėl griebėsi seno ir ėmė pinti nė kiek nežodingesnį monologą:

— Kokia ji graži! Kokie grakštūs ir drovūs jos judesiai! Kokios grynos jos kūno linijos! Visame pasaulyje tik didysis Leonardas da Vinčis ir dieviškasis Rafaelis būtų verti sukurti tos tyros, skaisčios būtybės atvaizdą, ir tai tik pačiame jų talento klestėjime. O dieve, kodėl aš ne tapytojas, o graveris, skulptorius, emalininkas, auksakalys! Jei būčiau tapytojas, jai nereikėtų man pozuoti, ir šiaip nutapyčiau jos portretą. Man be paliovos vaidentųsi jos didelės mėlynos akys, gražūs šviesūs plaukai, baltas veidelis, liaunas liemenėlis. Jei būčiau tapytojas, atvaizduočiau ją visuose savo paveiksluose, kaip Rafaelis Santis Fornariną, o Andrea del Sartas — Lukreciją. Bet

kas prieš ją Fornarina! Nei Fornarina, nei Lukrecija nė jos batelių kaspinėlių nėra vertos. Pirma, Fornarina...

Jaunuolis dar nebaigė savo palyginimų, kurie, savaime suprantama, buvo palankūs jo mylimajai, kada laikrodys vėl išmušė.

Pasikeitė ir antras sargybinis.

— Šešta valanda. Keista, kad taip greit bėga laikas! — sumurmėjo jaunuolis. — Jeigu jis taip greit lekia, vien jos belaukiant, tai kaip jis turi bėgti šalia jos! Ak, šalia jos nejauti jokio laiko, šalia jos — rojus. Jei būčiau šalia jos, tai tik žiūrėčiau į ją, ir valandos, dienos, mėnesiai, visas gyvenimas prabėgtų lyg sapnas. Dieve mano, koks būtų laimingas gyvenimas!

Ir jaunuolis sustingo ekstazėje, nes prieš jo, menininko, akis mylimoji iškilo lyg gyva.

Pasikeitė ir trečias sargybinis.

Visų parapijų bažnyčiose išmušė aštuntą, ir ėmė temti, nes iš visa ko galime spręsti, kad ir prieš tris šimtus metų liepos mėnesį temdavo apie aštuntą valandą, visiškai taip, kaip ir mūsų dienomis; tačiau, gal būt, mus labiau nustebins kitas dalykas, būtent: neįtikėtina šešioliktojo amžiaus įsimylėjėlių ištvermė. Pasaulis tada dar buvo kupinas jėgų, ir jaunų, stiprių širdžių nesulaikydavo jokios kliūtys nei meilėje, nei mene, nei kautynėse.

Be to, jaunojo menininko — dabar jau žinome jo profesiją — kantrybė pagaliau susilaukė atpildo: jis pamatė, kad Šatle vartai atsivėrė gal jau kokį dvidešimtą kartą, bet šį sykį pro juos išėjo laukiamoji. Su ja buvo ta pati matrona, o iš paskos, per kokį dešimt žingsnių, sekė du sargai prevotijos uniforma.

Ir vėl jie grįžo tuo pačiu keliu, kuriuo buvo atėję prieš penkias valandas: Šanžo tiltu, Barijeri gatve, Sen-Mišelio tiltu ir krantine, tik šį kartą jie praėjo pro Augustiniečių bažnyčią ir sustojo už kokių trijų šimtų žingsnių prieš didžiulius vartus, šalia nedidelių šalinių durų. Duenja pasibeldė, ir durininkas tuojau atidarė. Žemai nusilenkę, abu sargai pasuko į Šatle, o mūsų menininkas antrą kartą atsідūrė prieš užrakintus vartus.

Tikriausiai jis ten būtų prastypsojęs iki pat ryto, nes jau ketvirtąsyk įsileido į savo svajas, tačiau atsitiktinai į jį atsitrenkė kažkoks įkaušęs praeivis.

— Ei, drauguži, — šūktelėjo jis, nė kiek neįžūlaudamas, — sakykite, ar jūs žmogus, ar stulpas? Jeigu stulpas, tai turite

teisę čia stovėti, ir aš jus apeisiu, bet jei žmogus, tai traukitės iš kelio!

— Atleiskite,— tarė išsiblaškęs jaunuolis,— bet aš svetimšalis, nesusigaudau jūsų šauniajame Paryžiuje ir...

— Jei taip, kitas dalykas. Prancūzai — svetingi žmonės, ir aš atsiprašau. Jūs svetimšalis? Gerai. Jūs pasisakėte, kas jūs, gausiu ir aš pasakyti, kas aš. Tai va, aš studentas ir vadinuos...

— Atleiskite,— pertraukė jį jaunas menininkas,— visų pirma norėčiau sužinoti, kur dabar esu, o paskui galėčiau ir susipažinti.

— Prie Nelio vartų, drauguži, priešais Nelio rūmus,— atsakė studentas, žvilgsniu rodydamas didžiuosius vartus, nuo kurių svetimšalis nenuleido akių.

— Puiku. O kaip man patekti į Sen-Marteno gatvę, kurioje aš gyvenu? — paklausė mūsų išimylėjęlis, svarstydamas, kaip greičiau atsikratyti įkyraus pašnekovo.

— Į Sen-Marteno gatvę? Eikite su manimi, aš jus palydėsiu. Man kaip tik pakeliui; ant Sen-Mišelio tilto parodysiu jums kelią. Tai va, jau sakiau, kad aš studentas, grįžtu iš Pre-o-Klero ir vadinauos...

— Ar nežinote, kam priklauso Nelio rūmai? — paklausė nepažįstamasis.

— Va, gražiausia! Kaipgi nežinosi to, kas liečia universitetą! Nelio rūmai, jaunuoli, priklauso mūsų karaliui, o dabar juos valdo Paryžiaus prevo, Roberas d'Esturvilis.

— Tai čia gyvena Paryžiaus prevo! — sušuko svetimšalis.

— Aš jums nesakiau, mano sūnau, kad čia gyvena Paryžiaus prevo,— atsakė studentas.— Jis gyvena Gran-Šatle.

— A, Gran-Šatle! Šitaip. Bet kaip čia dabar — prevo gyvena Gran-Šatle, o karalius atiduoda jam Nelio rūmus?

— Štai koks dalykas. Matot, karalius kadaise buvo dovanojęs Nelio rūmus mūsų baji, nepaprastai garbingam vyrui, kuris saugojo universiteto privilegijas ir sprendė studentų bylas kaip tikras tėvas. Puikiausia tarnyba! Nelaimė, tas gerasis baji buvo toks teisingas, toks teisingas — mums, studentams,— kad jau prieš dvejus metus panaikino jo pareigas neva dėl to, kad jis miegodavęs per teismo posėdžius... Tarsi jo titulas nebūtų kilęs iš žodžio „žiovauti“. Panaikinus baji pareigas, rūpintis universitetu ir jį globoti buvo pavesta Paryžiaus prevo. Geras globėjas, nér ko sakyti! Tarsi mes patys nemokame savimi pasirūpinti! Tai va, minėtas prevo,— girdi, vaikelį,— mi-

nėtas prevo, baisus grobuonis, nusprendė, kad, paveldėjęs baji pareigas, jis privalo paveldėti ir jo valdas, todėl patyliukais, ponios d'Etamp palaikomas, pasisavino Didžiuosius ir Mažuosius Nelio rūmus.

— Bet jūs, rodos, sakėte, kad jis čia negyvena.

— Ir negalvoja gyventi, nagas. Tačiau, atrodo, senasis Kasandras čia įkurdino savo dukterį ar dukterėčią, gražutę mergytę, vardu Kolomba ar Kolombina, tikrai nežinau, ir laiko ją po raktu Mažuosiuose Nelio rūmuose.

— Iš tikrųjų,— pratarė menininkas, vos atgaudamas kvapą, pirmą kartą išgirdęs savo mylimosios vardą,— toks grobystimas—tai tikra sauvėlė. Apgyvendinti milžiniškuose rūmuose vieną merginą tik su duenja!

— Iš kur tu išdygai, svetimšali, kad nežinai tokios įprastos sauvėlės? Mes, vargšai raštininkai, gyvename šešiese vienoje lūšnoje, o žymus didžiūnas apleidžia dilgėlėmis šį didžiulį dvarą su visais sodais, kiemais ir veja žaidimui sviediniu!

— Čia yra ir veja žaidimui sviediniu?

— Ir dar kokia, sūnau! Puikiausia!

— Bet šie Nelio rūmai—karaliaus Pranciškaus I nuosavybė?

— Žinoma. Ką gi, tavo nuomone, turi su jais veikti karalius Pranciškus I?

— Tegu atiduoda kitiems, jeigu prevo vis tiek čia negyvena.

— Na, tai pasiprašyk jų sau.

— Kodėl ne? Ar jūs mėgstate žaisti muštuku?

— Beprotiškai.

— Tai kviečiu jus sekantį sekmadienį pažaisti su manimi.

— Kur?

— Į Nelio rūmus.

— Duokš ranką, monsinjore karališkųjų pilių valdytojau. Beje, ne pro šalį, kad žinotum bent mano vardą. Aš vadinuosi...

Kadangi svetimšalis jau žinojo, ką norėjo sužinoti, o visa kila, matyt, mažai jam terūpėjo, tai jis nebegirdėjo nė žodžio iš visos tos istorijos, kurią pasakojo naujasis draugas. O pastarasis tuo metu smulkiai išklostė, kad jis vadinąsis Žaku Obri, esąs raštininku universitete, grįžtąs iš Pre-o-Klero, kur turėjęs pasimatymą su savo siuvėjo žmona. Simona, matyt, savo niekšo vyro sulaikyta, neatėjusi, todėl jis raminęsis, gerdamas Siurenės vyną; jis nutaręs nieko nebeduoti siūti tam nevykusiam

frakų prekijui, kuris privertęs jį stypsoti it gervę, o paskui pasigerti, nors jis, Žakas Obri, apsigimęs blavininkas.

Kada abu jaunuoliai priėjo Arpo gatvę, Žakas Obri parodė mūsų nepažįstamajam kelią, kurį tas žinojo geriau už patį studentą; paskui jie susitarė pasimatyti sekantį sekmadienį, dvyliktą valandą, prie Nelio vartų ir išsiskyrė — vienas dainuodamas, kitas svajodamas. Pastarasis turėjo apie ką svajoti, nes per vieną dieną jis sužinojo daugiau, negu per paskutines tris savaites.

Jis sužinojo, kad jo mylimoji gyvena Mažajame Nelyje, kad ji Paryžiaus prevo pono Robero d'Esturvilio duktė, kad jos vardas Kolomba. Kaip matome, diena nenuėjo veltui.

Svajodamas jis nuėjo Sen-Maiteno gatve ir sustojo prieš gražų namą su Feraros kardinolo herbu virš vartų. Jis tris kartus pabeldė.

— Kas ten? — po valandėlės paklausė iš vidaus jaunas, skambus balsas.

— Aš, panele Katerina, — atsakė nepažįstamasis.

— Kas „aš“?

— Askanijas.

— O pagaliau!

Vartai atsivėrė, ir Askanijas įėjo.

Gražutė kokių aštuoniolikos ar dvidešimt metų mergina, gal kiek per tamsaus gymio, gal kiek mažoka ir per daug judri, bet liekna ir grakšti, sutiko klajūną garsiai džiūgaudama.

— Pagaliau jis grįžo, štai jis! — šaukė ji, bėgdama ar, tiksliau pasakius, šokuodama atgal pranešti apie jo atvykimą. Beskubėdama ji užgesino atsineštąjį žibintą ir paliko atvirus vartus, kuriuos Askanijas, ne toks vėjavaikis, kaip ji, vėl rūpestingai užrakino.

Nors nubėgusi Katerina paliko jaunuolį patamsyje, bet jis tvirtais žingsniais perėjo gana erdvų kiemą — po kojomis tarp grindinio akmenų žėlė žolė, o aplink dunksojo aukšti niūrūs pastatai. Tai buvo rūsti ir drėgna kardinolo buveinė, kurioje šeimininkas jau seniai nebegyveno. Askanijas žvaliai užlipo apsamojusiais laiptais ir įėjo į milžinišką salę, vienintelę apšviestą visuose namuose patalpą, lyg kokią vienuolyno valgomąją. Anksčiau čia buvo liūdna, tamsu, tuščia, o dabar jau du mėnesiai čia buvo šviesu, linksma ir triukšminga.

Jau du mėnesius šitoje erdvioje ir šaltoje celėje judėjo, dirbo ir juokėsi veiklus ir linksmas būrelis; jau du mėnesius milžiniška salė tartum sumažėjo nuo dešimties staklių, dviejų

priekalų ir gilumoje laikinai įrengto žaizdro. Ant aprūkusių sienų — piešiniai, modeliai; ant lentynų — replės, kūjai ir dilės, špagos, nuostabiai raižytomis rankenomis ir ažūriniais asmenimis, kariški šalmai, šarvai ir skydai su auksinėmis inkrustacijomis, su bareljefais, vaizduojančiais besiglamonėjančius dievus ir deives, tartum norėta, kad, besigėrėdami tomis scenomis, žiūrovai pamirštų, kokia tų daiktų paskirtis. Dienos metu saulės šviesa sklido pro plačiai atvertus langus, linksmai skambėjo vikrių ir nerūpestingų pameistrių dainos.

Kardinolo valgomajame buvo įsikūrus auksakalio dirbtuvė.

Ir vis dėlto tą vakarą, 1540 metų liepos mėnesio 10 dieną, salė, kaip ir prieš šimtą metų, skendėjo tyloje — mat, buvo sekmadienis, ir visi ilsėjosi. Bet nenukraustytas stalas su prabangios vakarienės likučiais ir žibintas, tokių grynų ir grakščių linijų, tarsi atkastas Pompėjoje, liudijo, kad laikinieji kardinolo rūmų gyventojai kartais mėgaudavosi poilsiu, bet jokiū būdu nebuvo pasninko šalininkai.

Askaniui įėjus, dirbtuvėje buvo keturi žmonės.

Sena tarnaitė kraustė stalą, Katerina degė žibintą, jaunas vaikinasis, piešęs kamputyje, laukė, kol Katerina vėl pastatys prieš jį šviesą, ir, atsirėmęs į žaizdrą, sunėręs ant krūtinės rankas, stovėjo mokytojas.

Kiekvienas, įėjęs į dirbtuvę, pirmiausia jį ir būtų pastebėjęs.

Šis įstabus žmogus skleidė nepaprastą energiją ir jėgą, netgi tie, kurie nenorėtų jo pastebėti, noromis nenoromis atkreiptų į jį dėmesį. Tai buvo aukštas, stiprus, padžiūvęs, kokių keturiasdešimt metų vyras; reikėtų Mikelandželo rėztuvo arba Ribeiros teptuko perduoti subtilų ir valingą jo profilį arba nutapyti tamsų, išraiškingą jo veidą, visą ryžtingą ir valdingą jo povyžą. Aukštą jo kaktą pabrėžė juodi antakiai, kurie, matyt, dažnai grėsmingai susitraukdavo; aiškios, atviros ir skvarbios jo akys kartais svaitydavo žaibus; jo gera, atlaidi, bet šiek tiek ironiška šypsena žavėjo ir kartu baugino. Įprastu judesiu jis glostė juodus ūsus ir barzdą. Jo ne itin smulki, bet tvirta ir lanksti meistro ranka su ilgais pirštais buvo daili, aristokratiška, elegantiška; jo maniera žiūrėti, kalbėti, pasukti galvą, jo gyvi, kupini išraiškos, bet ne per staigūs judesiai, netgi ta atsaini poza, įėjus Askaniui, — viskas dvelkė jėga: liūtas ilsisi, bet jis liūtas.

Katerina ir mokinys su piešiniu skyrėsi kaip diena nuo nakties. Jis buvo paniuręs, tylus, siauros ir jau raukšlėtos kak-

tos, primerktomis akimis ir kietai suciauptomis lūpomis, ji — linksma kaip paukštytė, išsiskleidusi kaip gėlė; po jos blakstienomis blykčiojo gudrios akutės, o pro lūpas nuolat žybčiojo balti kaip sniegas dantys. Susikuprinęs kampe pameistrys, lėtas ir suglebęs, tartum taupė savo judesius. Katerina bėgiojo, sukiojosi, šokinėjo, nė valandėlės nenustygdama vietoje; ji trykšte tryško gyvybe, o jauna ir nerūpestinga jos prigimtis, nepatirdama jokių dvasinių sukrėtimų, vertė ją judėti.

Ji buvo viso namo lepūnėlė, panaši į vieversį savo judrumu, skambiu ir grynu balseliu; vos pradėjusi naują gyvenimą, ji linksmi, patikliai ir lengvabūdiškai žiūrėjo į žmones ir visiškai pateisino mokytojo duotą pravardę „Skoconė“, kuri itališkai tada reiškė ir dabar tebereiškia kažką panašaus į „nutrūktagalvę“. Graži, lipšni, vaikiškai išdykusi Skoconė buvo visos dirbtuvės siela: visi nutildavo, kada ji uždainuodavo, visi juokdavosi, jai besijuokiant, visi paklusdavo jos įsakymams be jokių prieštaraimų; beje, jos užgaidos ir išmonės paprastai nebūdavo sunkiai įvykdomos. Ji buvo taip nuoširdžiai ir naiviai laiminga, kad skleidė aplink save gerą nuotaiką: kiekvienas džiaugdavosi, matydamas ją besidžiaugiant.

Katerinos gyvenimo istorija — sena istorija. Gal būt, mes dar ją minėsime. Ji buvo našlaitė, kilusi iš liaudies, dar vaikystėje mačiusi ir šilto, ir šalto. Bet dievas ją globojo. Jai buvo lemta dalyti malonumus visiems, tačiau ji sutiko žmogų ir suteikė jam laimę.

Susipažinę su naujais veikėjais, pradėkime pasakojimą nuo tos vietos, kurioje ji nutraukėme.

— A, štai ir tu! Kurgi tu basteisi? — paklausė mokytojas Askaniją.

— Kur? Basčiausi jūsų reikalais, mokytojau.

— Nuo pat ryto?

— Nuo pat ryto.

— Geriau prisipažink, kad ieškojai kokių nuotykių.

Kokių gi nuotykių galėjau ieškoti? — sumurmėjo Askanijas.

— Kas tave žino.

— Na, o kas čia bloga! — tarė Skoconė. — Jis gana gražus vyrukas: jei pats neieškos nuotykių, tai nuotykliai jo ieškos.

— Skocone! — pertraukė ją mokytojas, raukdamas antakius.

— Na, na, nejaugi imsite pavydulianti vargšui berniukui! — tarė ji, kilstelėdama už smakro Askanijo galvą. — To betrūk-

tų... Vajėzau, koks jūs išbales! Gal jūs dar be vakarienės, ponas klajūne?

— Ir iš tiesų! — sušuko Askanijas. — Visai buvau pamiršęs.

— Jei taip, tai sutinku su mokytoju: jis pamiršo valgyti, vadinasi, jis įsimylėjęs. Ruperta! Ruperta! Greitai nešk vakarienę ponaičiui Askanijui.

Tarnaitė atnešė skanios vakarienės likučius, ir mūsų jaunuolis godžiai puolė prie jų, nes bestoviniuodamas gryname ore gerokai išalko.

Skoconė ir mokytojas žiūrėjo į jį šypsodami: ji meiliai kaip sesuo, o jis švelniai lyg tėvas. O anas menininkas pakėlė galvą iš kampo, įėjus Askanijui, bet vos tik Skoconė vėl pastatė prieš jį žibintą, kurį buvo paėmusi, eidama atrakinti vartų, jis vėl įsikneibė į savo darbą.

— Tai va, mokytojau, kiaurą dieną laksčiau jūsų reikalais, — tarė Askanijas, pastebėjęs, kad ir mokytojas, ir Skoconė žiūri į jį šypsodami, ir norėdamos nukreipti pokalbį kita vaga.

— Kokiais gi, būtent, reikalais? Pasakok.

— Ar jūs vakar nesakėte, kad čia tamsu ir kad jums reikia kitos dirbtuvės?

— Sakiau.

— Tai va, radau jums kitą dirbtuvę!

— Ar girdi, Pagolai? — paklausė mokytojas, pasisukdamas į pameistrį.

— Ką jūs pasakėte, mokytojau? — tarė jis, antrą kartą pakeldamas galvą.

— Mesk valandėlei savo piešinį ir eikš čia. Jis rado dirbtuvę, girdi?

— Atleiskite, mokytojau, bet aš ir čia girdėsiu, ką pasakys mano draugas Askanijas. Norėčiau užbaigti šį etiudą. Man rodos, nėra nieko bloga, jeigu sėkmadienį, kaip pridera atlikęs savo krikščioniškas pareigas, laisvą laiką skiriu kokiam naudingam dalykui: darbas — tai malda.

— Pagolai, mano drauge, — palingavęs galvą, tarė mokytojas, labiau nuliūdęs, negu supykęs, — patikėk, būtų geriau, jeigu tu stropiau ir atidžiau padirbėtum visą savaitę, o sėkmadienį pasilinks mintum su visais kaip geras draugas. O tu tinginiauji darbo dienomis, šventėmis veidmainiškai rodai savo uolumą ir išsiskiri iš kitų. Na, daryk, kaip žinai. O tu, vaikeli, — kreipėsi jis vėl į Askaniją, ir jo balsas skambėjo švelniai ir nuoširdžiai, — sakei radęs.

- Radęs jums puikią dirbtuvę.
- Kur?
- Ar žinote Nelio rūmus?
- Gera! žinau, nes esu pro juos ne kartą praėjęs, bet viduje nebuvo.
- Ar jie jums patinka iš lauko?
- Ką ir kalbėti, po perkūnais!.. Bet...
- Bet kas?
- Argi ten niekas negyvena?
- Kur ne, juos užgrobė Paryžiaus prevo, ponas Roberas d'Esturvilis, ir užgrobė neteisėtai. Beje, kad jūsų nekankintų sąžinės priekaištai, mes jam galėtumėm palikti Mažąjį Nelį, kur, mano nuomone, gyvena kažkas iš jo šeimos. Pasitenkintumėme Didžiuoju Neliu su jo kiemais, pievomis, vejomis žaidimui rutuliu ir sviediniu.
- Yra ten ir veja žaidimui?
- Geresnė, negu Santa Kročė veja Florencijoje.
- Prisiekiu Bachu! Juk tu žinai, Askanijau, kad tai mano mėgiamiausias žaidimas.
- Be to, mokytojai, kokia aplinka, kokios sąlygos: visur patenka oras. Ir dar koks oras! Tikras kaimo oras, o ne taip, kaip šioje biaurioje skylėje, kur mes pelyjame ir niekada nematome saulės. Ten Pre-o-Kleras iš vienos pusės, Sena — iš kitos, o karalius, jūsų didysis karalius,— už poros žingsnių, savo Luvre.
- Bet kam gi priklauso tie velnio rūmai?
- Kam? Karaliui.
- Karaliui? Pakartok, vaikeli: Nelio rūmai yra karaliaus!
- Jo asmeninė nuosavybė; dabar reikia tik išsiaiškinti, ar jis sutiks jums atiduoti tokius prašmatnius rūmus?
- Kas, karalius? Kaip jis vadinasi, Askanijau?
- Rodos, Pranciškus I.
- Vadinasi, po savaitės Nelio rūmai bus mano.
- Bet gal Paryžiaus prevo supyks?
- Baisiai man tas rūpi!
- O jei jis nenorės išleisti jų iš nagų?
- Jeigu nenorės! Kaip aš vadinau, Askanijau?
- Benvenutas Čelinis, mokytojai.
- Vadinasi, jeigu garbingasis prevo nenorės sutikti gera valia, priversime jį jėga. O dabar eikime gulti. Atsikėlę viską aptarsime, rytą galva bus šviežesnė.

Po tų mokytojo žodžių visi išėjo iš salės, tik Pagolas dar valandėlę dirbo savo kampelyje. Įsitikinęs, kad visi jau sugulė, pameistrys atsikėlė, apsidairė, priėjo prie stalo, įsipylė didelę stiklinę vyno, išgėrė vienu mauku ir taip pat nuėjo miegoti.

Antras skyrius

AUKSAKALYS ŠEŠIOLIKAME AMŽIUIJE

Kadangi mes nupiešėme Benvenuto Čelinio portretą ir paminėjome jo vardą, tegu skaitytojas leidžia mums praplėsti mūsų nagrinėjamą meninę temą ir apsisistoti prie to nepaprasto žmogaus, kuris jau du mėnesius gyveno Prancūzijoje ir kuriam skirta — tai nesunku įspėti — tapti vienu iš svarbiausių šios istorijos veikėjų.

Bet iš pradžių pasakysime, ką XVI amžiuje reiškė būti auk-sakaliu.

Florencijoje yra tiltas, vadinamas Senuoju; ir šiandien jis tebestovi, iš abiejų pusių apstatytas namais: juose buvo auk-sakalių dirbtuvės.

Tiesa, nūnai auksakalystė ne tokia: dabar ji amatas, o tada buvo menas.

Nieko pasaulyje nebuvo nuostabesnio už tas dirbtuves ar, tiksliau pasakius, už jose sukrautus dirbinius: ten buvo pūstašonių onikso vazų, kur fantastiški drakonai, sustoję vienas prieš kitą ir išskėtę žydrus, auksinėmis žvaigždėmis nusagsty-tus sparnus, raitydami ilgas uodegas, šiepė savo šlykščius nas-rus ir grėsmingai žėrėjo rubino akimis. Ten buvo agatinių ąsočių, apačioje apraizgytų vijoklio šakele, kuri stiebėsi aukš-tyn nelyginant rankena ir, sulinkusi lanku virš indo kaklelio, tarp savo smaragdinių lapų slėpė kokią egzotinę tropikų paukš-telį, padengtą emaliu, visai lyg gyvą: rodos, tuoj tuoj ims ir sučiulbės. Ten buvo urnų iš lazurinio akmens, o ant jų, tarsi atbėgę atsigerti, stovėjo nuleidę snukučius du driežai, taip meistriškai išrėžti, kad, rodės, matei net auksinius žvynelius mirguliuojant, rodės, pasigirdus menkiausiam šlamesiui, jie spruks slėptis kur nors į sienos plyšelį. Ten buvo taurių, monstrancijų, bronzinių, sidabrinių, auksinių medalių, tviskan-čių brangiaisiais akmenimis, sakytum tais laikais rubinus, to-pazus, karbunkulus ir deimantus žmonės rasdavo upės smėlyje

arba kelio dulkėse. Ten buvo nimfų, najadų, dievų, deivių — visas spindintis Olimpas, susimaišęs su nukryžiuotaisiais, kryžiais ir kančių kelio scenomis; buvo sopulingosios motinos ir veneros, kristūs ir apolonai, žaibus svaidą jupiteriai, pasaulį kurią jehovos. Jie buvo ne tik tobulai atlikti, bet ir poetiškai sukomponuoti, ne tik dailūs papuošalai moters buduarui, bet ir puikūs šedevrai, galį amžiams išgarsinti kokio karaliaus viešpatavimą arba kokios tautos genijų.

Tiesa, tų laikų auksakaliai buvo Donatelas Gibertis, Girlandijas ir Benvenutas Čelinis.

Savo memuaruose, kurie įdomesni už įdomiausią romaną, Benvenutas Čelinis pats papasakojo apie nuotykingą XV ir XVI amžių menininkų gyvenimą. Tada Ticianas tapydavo, apsilikęs šarvais, Mikelandželas kaldavo statulas, prisisėgęs prie šono špagą, Mazačas ir Domenikenas mirė nunuodyti, o Kozimas I užsirakindavo savo laboratorijoje, norėdamas išrasti būdą, kaip užgrūdinti plieną, kad juo galima būtų perpiauti porfirą.

Daug sužinosime apie Benvenutą Čelinį, paėmę tik vieną jo gyvenimo epizodą, tą, kuris jį atvedė į Prancūziją.

Popiežius Klementas VII pakvietė Benvenutą Čelinį į Romą ir užsakė jam padaryti gražią taurę; menininkas aistringai ėmėsi darbo, bet, norėdamas jį atlikti itin kruopščiai, jis dirbo nepaprastai lėtai. Aišku, daug auksakalių pavydėjo Benvenutui tiek pelningų užsakymų, kurių tas gaudavo iš hercogų, karalių ir popiežių, tiek ir jo talento. Vienas jo profesijos draugų, vardu Pompėjas, kuriam tik šmeižtai ir tebuvo galvoje, pasinaudojo Čelinio delsimu ir kiekvieną dieną, be pertraukos, be paliovos, čia tylomis, čia garsiai skundė jį popiežiui, tvirtino, kad Čelinis niekada nebaigsias darbo, kad jis, bėdos prispirtas, apsikrovęs pašaliniais darbais ir užleidęs jo šventenybės užsakymą.

Tas garbingasis Pompėjas prikalbėjo ir pridarė tiek, kad Benvenutas Čelinis, išvydęs jį vieną dieną įeinant į savo dirbtuvę, iš džiūgaujančio jo veido tuoj suprato, kad tas atnešė blogą naujieną.

— Na, mielas drauge,— pasakė jis,— atėjau sunkios jūsų naštos palengvinti: jo šventenybė gerai supranta, kad jeigu jūs taip delsiate atiduoti jam taurę, vadinasi, jūs stokojate ne stropumo, bet laiko. Todėl šventasis tėvas nutarė išvaduoti jus nuo pašalinių rūpesčių: savo paties nuožiūra jis atleids jus nuo Monetų graverio pareigų. Nuo šiol kas mėnesį jūs

gausite devyniais auksiniais dukatais mažiau, užtat laimėsite kasdien visą valandą laiko.

Benvenuto Čelinio širdis užvirė: jis norėjo ištėkšti jį pro langą, bet susivaldė, o Pompėjas, pamatęs, kad Čelinio veide nesuvirpėjo nė vienas raumenėlis, pagalvojo prašovęs pro šalį.

— Be to,— neatlyžo jis,— kad ir kiek jus užtariau, bet nežinia kodėl jo šventenybė reikalauja grąžinti taurę, nors ir nebaigtą. Tikrai nuogaštauju, brangusis Benvenutai, ir draugiškai įspėju, kad jis gali ją atiduoti kam nors kitam užbaigti.

— Ne, to tai jau nebus! — sušuko auksakalys, pašokdamas lyg gyvatės įkirstas,— toji taurė priklauso man, kaip Monetų graverio tarnyba popiežiui. Jo šventenybė turi teisę reikauti grąžinti savo rankpinigius — penkis šimtus ekiu, o su savo taure pasielsiu kaip tinkamas.

— Pasisaugokite, maestrai,— tarė Pompėjas,— po tokio atsakymo galite atsidurti kalėjime.

— Jūs asilas, ponas Pompėjau,— atšovė Benvenutas Čelinis. Pompėjas išėjo, nesitverdamas pykčiu.

Rytojaus dieną pas Benvenutą Čelinį atėjo du popiežiaus kamerariai.

— Popiežius mus atsiuntė,— tarė vienas jų,— paimti iš tavęs taurę arba nuvesti į kalėjimą.

— Ponai,— atsakė Benvenutas,— toks žmogus, kaip aš, ver-tas tokių sargų, kaip jūs. Veskite mane į kalėjimą. Bet įspėju: popiežiaus taurė vis vien nebus greičiau užbaigta.

Benvenutas nuėjo su jais pas kalėjimo viršininką, kuris, matyt, gavęs nurodymą iš popiežiaus, pakvietė jį prie stalo. Per pietus viršininkas visokiais būdais įkalbinėjo Benvenutą nusileisti popiežiui ir nunešti jam savo kūrinį, tvirtindamas, kad Klementas VII, nors yra smarkus ir užsispyręs, pasitenkins tokia nuolaida. Benvenutas atsakė, kad jis jau šešis kartus rodęs šventajam tėvui pradėtąją taurę ir kad tai viskas, ko galima esą iš jo reikauti; be to, jis gerai pažįstas jo šventenybę, žinąs, kad negalima juo pasitikėti, kad jis galįs pasinaudoti proga, atimti iš jo taurę ir atiduoti ją sugadinti kokiame kvailiui. Jis vėl pakartojo esąs pasirengęs grąžinti popiežiui tuos penkis šimtus ekiu, kuriuos buvo gavęs rankpi-nių.

Po to visus kalėjimo viršininko įkalbinėjimus Benvenutas leido pro ausis, tik gyrė jo virėjo meną ir gardžiavosi jo vy-nais.

Po pietų atėjo artimiausieji Čelinio draugai, jo žemiečiai, Askanijo vadovaujami mokiniai ir ėmė jį maldauti nežlugdyti savo karjeros ir nesipriešinti Klementui VII. Benvenutas Čelinis atsakė, kad jau seniai norėjęs įrodyti visiems žinomą tiesą, jog auksakalys galis būti labiau užsispyręs, negu popiežius. Kadangi pasitaikė tokia proga, už kurią geresnės nėsą ko ir norėti, tai jis jos nepraleisias, nes kitos tokios gal jau niekada nesulauksias.

Žemiečiai išėjo, gūžčiodami pečiais, draugai išvadino jį bepročiu, o Askanijas apsiverkė.

Laimė, Pompėjas neužmiršo Čelinio ir tuo metu kalbėjo popiežiui:

— Šventasis tėve, leiskite jums pasitarnauti. Aš nusiųsiu žmogų pasakyti tam kietasprandžiui, kad jeigu jis taip nori, tegu perduoda man tuos penkis šimtus ekiu. Tas švaistūnas ir veltkleidys tikriausiai neturės tiek pinigų ir noromis nenoromis gaus grąžinti taurę.

Klementui VII patiko jo patarimas, ir jis leido Pompėjui daryti, kaip jis išmano. Tą patį vakarą, kai Benvenutą Čelinį jau vedė į jo vienutę, atvyko kamerarijus ir pareiškė, kad jo šventenybė priimanti auksakalio ultimatumą ir reikalaujanti tuoju grąžinti arba pinigus, arba taurę.

Benvenutas atsakė, kad jis atiduosias pinigus, tegu tik jį nuvedą į dirbtuvę.

Keturi šveicarai parvedė kamerarijaus lydimą auksakalį namo. Benvenutas nuėjo į savo miegamąjį, ištraukė iš kišenės raktelį, atrakino sienoje įtaisytą geležinę spintelę, įkišo ranką į gana talpų maišiuką, išėmė penkis šimtus ekiu, įdavė juos kamerarijui ir išgrūdo jį kartu su šveicariais lauk. Benvenuto garbei reikia pasakyti, kad jis sargybiniams už jų vargą padovanavo keturis ekiu, o šveicarų garbei reikia pasakyti, kad jie išeidami pabučiavo auksakaliui ranką.

Kamerarijus negaisdamas grįžo pas šventąjį tėvą ir atidavė pinigus. Jo šventenybė baisiai nusiminė; įtūžęs jis ėmė keikti Pompėją:

— Eik dabar pats į mano didžiojo auksakalio dirbtuvę, galvijau! Prisigerink jam, kaip tik tavo kvaila makaulė išneša, ir pranešk, kad jeigu jis sutiks padaryti man taurę, aš suteiksiu jam visas lengvatas, kokių jis panorės.

— Jūsų šventenybe, argi rytoj būtų per vėlu? — tarė Pompėjas.

— Ši vakarą ir tai jau per vėlu, kvaily! Nenoriu, kad Benvenutas užmigtų, neatleidęs man, todėl tučtuojau daryk, ką sakau. Žiūrėk, kad rytoj atsikėlęs jau turėčiau jo sutikimą!

Pompėjas išėjo iš Vatikano nuleidęs nosį ir pasuko į Benvenuto dirbtuvę; ji buvo uždaryta.

Jis žiūrėjo pro rakto skylutę, pro durų plyšius, apžvelgė visus langus, ar nedega kuriame šviesa, bet visur buvo tamsu. Tada jis įsidrąsino ir antrą kartą pabeldė smarkiau ir pagaliau trečią kartą dar smarkiau.

Tada atsivėrė antrojo aukšto langas, ir jame pasirodė vienmarškinis Benvenutas su arkebuza rankoje.

— Kas ten? — paklausė jis.

— Aš,— atsakė pasiuntinys.

— Kas „aš“? — vėl paklausė auksakalys, nors tuoj atpažino savo priešą.

— Aš, Pompėjas.

— Meluoji,— tarė Benvenutas,— gerai pažįstu Pompėją: jis pernelyg didelis bailys ir tokią valandą neišdrįstų plavinėti po Romos gatves.

— Mielas Čelini, prisiekiu...

— Tylėk! Tu plėšikas, apsimetęs tuo mulkiu. Nori, kad atidaryčiau duris, ir tada mane apvogsi.

— Maestrai Benvenutai, tegu vietoj krisiu negyvas...

— Ištark dar nors žodį, ir tavo noras išsipildys! — sušuko Benvenutas ir nukreipė arkebužą į savo pašnekovą.

Pompėjas nudūmė iš visų jėgų, šaukdamas pagalbos, ir dingo už artimiausio gatvės kampo.

Kai jis išnyko iš akių, Benvenutas uždarė langą, pakabino arkebužą ant vinies ir vėl atsigulė, juokdamasis sau vienas, kad įvarė baimę tam netikšliui Pompėjui.

Rytojaus dieną, nulipęs į dirbtuvę, kur jau visą valandą darbavosi jo mokiniai, Benvenutas Čelinis pastebėjo kitoje gatvės pusėje Pompėją, kuris nuo pat aušros laukė jo pasirodant.

Pamatęs Čelinį, Pompėjas kuo meiliausiai ir kuo draugiškiausiai pamojavo jam ranka.

— A, tai jūs, brangusis Pompėjau! — šuktelėjo Čelinis.— Šią naktį vos nepriverčiau vieną niekadėją brangiai sumokėti už jo įžulumą: jis buvo pasisavinęs jūsų vardą!

— Iš tikrųjų? — tarė Pompėjas, per prievartą šypsodamasis ir atsargiai sėlindamas prie dirbtuvės.— Kaipgi ten buvo?

Benvenutas papasakojo jo šventenybės pasiuntiniui, kas buvo atsitikę, bet, kadangi naktį Benvenutas išvadino jį bailiu, Pompėjas neišdrįso prisipažinti, kad auksakalys šnekėjęs su juo pačiu. Po to Čelinis paklausė, kokia proga Pompėjas malonėjo taip anksti jį pagerbti savo apsilankymu.

Pompėjas jam perdavė,— žinoma, kitais žodžiais,— Klemento VII pageidavimą.

Kuo ilgiau jis kalbėjo, tuo labiau giedrijosi Benvenuto Čelinio veidas. Vadinasi, jo šventenybė nusileido. Auksakalys pasirodė atkaklesnis už popiežių. Pompėjui baigus, Benvenutas tarė:

— Praneškite jo šventenybei, kad didelė laimė paklusti jam ir padaryti visa, kas tik įmanoma, kad vėl atgaučiau jo palankumą, kurio buvau netekęs ne dėl savo kaltės, bet dėl pavyduolių klastų. O jums, pone Pompėjau, patariu savo paties labui pasistengti, kad popiežius atsiųstų sekantį kartą kitą tarną — jam jų nestinga; jums bus sveikiau, pone Pompėjau, jeigu nesikišite į mano reikalus. Pasigailėkite pats savęs, nesipainiokite man po kojomis ir melskite dievą už mano sielos išganyką, kad netapčiau jūsų Cezariu.

Pompėjas nebelaukė, kas bus toliau, ir nuskubėjo pas Klementą VII su Benvenuto Čelinio atsakymu, dėl visa ko praleidęs paskutinius jo žodžius.

Norėdamas galutinai susitaikyti su Benvenutu, Klementas VII netrukus užsakė jam savo medalį. Benvenutas nulejo jį iš bronzos, iš sidabro ir iš aukso ir pats nunešė užsakovui. Popiežius taip buvo sužavėtas, jog tvirtino, kad net antikiniai meistrai nieko panašaus nebuvo sukūrę.

— Na ir puiku! — atsakė Benvenutas.— Tačiau, jeigu nebūčiau parodęs truputį tvirtumo, dabar būtumėme visai susivaidiję: niekada jums nebūčiau atleidęs, o jūs būtumėte nustojęs atsidavusio tarno. Matote, šventasai tėve,— patarė Benvenutas,— būtų nebloga, jeigu jūsų šventenybė atsimintų sveiko proto žmonių žodį: dešimt kartų matuok, o vieną sykį atkirpk. Taip pat gerai padarytumėte, jeigu nesileistumėte taip lengvai ilgaliežuvių, pavyduolių ir šmeižikų įtikinamas. Visa tai sakau tik jūsų paties labui, ir daugiau apie tai nė žodžio, šventasai tėve.

Štai koku būdu Benvenutas atleido Klementui VII. Jis tikriausiai nebūtų to padaręs, jei būtų mažiau jį mylėjęs, bet jiedu buvo iš vieno krašto, ir menininkas buvo prie jo prisirišęs.

Jis labai sielvartavo, kai po kelių mėnesių popiežius netikėtai mirė. Išgirdęs tą naujieną, Čelinis, geležinis vyras, apsiplė ašaromis ir verkė kaip kūdikis visą savaitę.

Klemento VII mirtis buvo dvigubai pragaištinga vargšui Benvenutui Čeliniui: popiežiaus laidotuvių dieną jis sutiko Pompėją, kurio nebuvo matęs nuo to laiko, kada jam patarė daugiau nebesirodyti.

Beje, po Benvenuto Čelinio grasinimų nelaimingasis Pompėjas drįsdavo išeiti iš namų tik lydimas dvylikos gerai ginkluotų vyrų, kuriems jis mokėdavo tiek pat, kiek popiežius savo šveicarų gvardijai: kiekvienas pasivaikščiojimas po miestą jam kainuodavo du ar tris ekiu. Net savo dvylikos samdinių apsuptas, Pompėjas bijodavo susitikti Benvenutą Čelinį, žinodamas, kad, jeigu susidūrus Benvenutą ištiktų nelaimė, popiežius, kuris širdies gilumoje labai mylėjo savo auksakalį, niekados neatleistų Pompėjui. Bet Klementas VII, kaip minėjome, mirė, ir Pompėjas vėl užrietė nosį.

Benvenutas buvo nuėjęs į šv. Petro baziliką pabučiuoti pašarvoto popiežiaus kojų ir, grįždamas Bančio gatve, Askanijo ir Pagolo lydimas, akis į akį susidūrė su Pompėju ir jo dvylika vyrų. Pamatęs priešininką, Pompėjas išbalavo, bet, apsidairęs ir įsitikinęs turįs gerą paramą, o Benvenutas buvo tik su dviem paaugliais, jis įsidrąsino ir sustojęs ironiškai linktelėjo Benvenutui, dešine ranka glostydamas savo durklą rankeną.

Pamatęs grasinantį mokytojų vyrų būrį, Askanijas stvėrėsi špagos, o Pagolas dėjos žiūrįs visai į kitą pusę. Bet Benvenutas nenorėjo, kad jo mylimiausias mokinyš išikištų į tokią nelygią kovą. Jis uždėjo ant Askanijo kumščio ranką ir, ištūmęs pusiau ištrauktą jo špagą į makštį, nuėjo toliau, tartum nieko nepastebėjęs arba tartum visai neišsikeidęs. Askanijas tiesiog nebepažino savo mokytojo, bet kadangi jis traukėsi, tai ir Askanijas traukėsi su juo.

Pompėjas džiūgaudamas žemai nusilenkė Benvenutui ir nuėjo toliau, apsuptas savo samdinių, kurie įžūlavo, pamėgdžiodami savo šeiminką.

Benvenuto širdis virte virė, bet jis ramiai šypsojo. Kas žinojo garsaus auksakalio karštą būdą, tas nebūtų supratęs, kas su juo darosi.

Paėjęs kokią šimtą žingsnių ir atsidūręs prieš vieno auksakalio dirbtuvę, jis įėjo vidun, lyg norėdamas pažiūrėti antikinės vazos, kuri neseniai buvo rasta Korneto etruskų kapuose. Jis

liepė abiem savo mokiniams eiti namo, pažadėjęs po kelių minučių grįžti.

Tai buvo tik dingstis pašalinti Askaniją, nes vos šis su savo draugu — juo menininkas mažiau rūpinosi, būdamas tikras, kad jis per daug nerizikuos, — pasuko už gatvės kampo, Čelinis pastatė vazą atgal ant lentynos ir išdūmė lauk.

Keliais šuoliais Benvenutas atsidūrė toje vietoje, kur buvo sutikęs Pompėją, bet jo ten neberado. Laimė ar, geriau pasakius, nelaimė, kad dvylikos drabantų apsuptas žmogus visiems krinta į akis, todėl pirmas praeivis, kurį Benvenutas paklausė, parodė, į kokią pusę jie nuėjo, ir Benvenutas, kaip užvestas ant pėdų šuo, pasileido įkandin jų.

Pompėjas stovėjo prieš vaistinės duris Čiavikos gatvės kampe ir pasakojo vienam vaistininkui, kaip narsiai jis metęs iššūkį Benvenutui Čelinui, staiga jis pamatė auksakalį degančiomis akimis, prakaito išpiltu veidu iššokant iš už kampo.

Benvenutas džiaugsmingai suriko, pastebėjęs Pompėją, kuris nutilo, nebaigęs sakinio.

Buvo aišku, kad įvyks kažkas baisaus.

Drabantai apsupo ratu Pompėją ir išsitraukė špagas.

Vienam vyrui užpulti trylika — tikra beprotybė, bet, kaip mes jau sakėme, Benvenutas buvo iš tų liūtaširdžių, kurie neskaičiuoja savo priešų. Prieš grėsmingai ištiestas trylika špagų jis išsitraukė aštrų durklą, kurį visada nešiodavosi už diržo, puolė į būrio vidurį, viena ranka ištraukė dvi ar tris špagas, kita pargriovė vieną ar du vyrus, prasimušė iki Pompėjo ir griebė jį už pakarpos; būrys dabar apstojo jį iš visų pusių.

Buvo matyti tik kažkokia maišalynė, aidėjo riksmas ir švyt-ravo špagos. Valandėlę visas gumulas, beformis ir netvarkingas, raičiojosi žeme, paskui, pergalingai šaukdamas, šoko vienas vyras, išsiveržė lauk ūmai, kaip ir buvo įsiveržęs ir, visas paplūdes kraujais, triumfuodamas mojavo virš galvos kruviną durklą; tai buvo Benvenutas Čelinis.

Antrasis gulėjo ant grindinio, priešmirtinių traukulių tam-pomas. Jis gavo du durklo dūrius: vieną virš ausies, kitą ties raktikauliu, pakaklėje. Po valandėlės jis liovėsi kvėpavęs: tai buvo Pompėjas.

Po tokio susirėmimo kitas būtų pabėgęs kiek neša kojos, bet Benvenutas perėmė durklą kairiąja ranka, dešiniąja išsitraukė špagą ir ryžtingai laukė samdinių puolimo.

Tačiau jiems Benvenutas neberūpėjo. Kas jiems mokėjo, buvo nebe gyvas, taigi nebegalėjo mokėti. Jie nubėgo kaip išgąsdinti kiškiai, palikdami Pompėjo lavoną.

Tuo metu pasirodė Askanijas ir puolė mokytojui į glėbį: etruskų vaza jis nepatikėjo ir grįžo atgal, tačiau, nors ir greit bėgdamas, šiek tiek pavėlavo.

Trečias skyrius

DEDALAS

Benvenutas grįžo su Askaniju, susirūpinęs ne savo trimis žaizdomis, kurios buvo tokios lengvos, kad jis nekreipė į jas dėmesio, bet tuo, kas dabar jam bus. Prieš pusmetį jis jau buvo nudėjęs Gaskontį, savo brolio žudiką, bet Klemento VII globos dėka laimingai išsisuko iš bėdos; ten buvo lyg ir bausmė žmogžudžiui, o ši kartą Benvenuto globėjo nebebuvo, ir dalykas darėsi rimtas.

Aišku, apie kokį nors sąžinės graužimą nė kalbos negalėjo būti. Tačiau tegul skaitytojas nesusidaro blogos nuomonės apie garbingąjį mūsų auksakalį dėl to, kad nužudęs vieną žmogų, paskui antrą ir, smulkiau panagrinėjus jo gyvenimą, net trečią, gerokai baiminasi grotų, bet nė kiek nebijo dievo.

Mat, 1540 metais jis buvo savo bendraamžių tarpe paprastas žmogus, žmogus kaip žmogus, anot vokiečių. Ką padarysi! Tais laikais žmonės nebijojo mirties, todėl ir patys lengvai žudydavo; nūnai mes drąsūs, o tada jie buvo įžūliai narsūs; mes jau subrendę, o jie buvo dar jaunuoliai. Tais laikais žmonės buvo tokie dosnūs, kad gyvybę prarasdavo, atiduodavo, perduodavo ir paimdavo nerūpestingai ir lengvabūdiškai.

Kartą gyveno vienas rašytojas, kuris ilgai buvo šmeižiamas, jo vardas buvo tapęs išdaviko, beširdžio, žodžiu, tikro niekšo sinonimu, ir tik XIX amžius, pats bešališkiausias, kokį tik žmonija išgyveno, reabilitavo tą rašytoją, didelį patriotą ir narsų vyrą. Vienintelis Nikola Makiavelio nusikaltimas buvo tas, kad jis gyveno tokioje epochoje, kada jėga ir sėkmė lėmė viską, kada buvo gerbiami veiksmai, o ne žodžiai, kada žmogus siekė savo tikslo, nepaisydamas priemonių ir ilgai nesvarstydamas; taip elgiasi toks valdovas, kaip Cezaris Bordžia, toks mąstytojas, kaip Makiavelis, toks menininkas, kaip Benvenutas Celinis.

Vieną dieną Čezenos aikštėje žmonės rado į keturias dalis supiaustytą lavoną — tai buvo Ramiro d'Orko lavonas. Kadangi Ramiras d'Orkas buvo žymus žmogus Italijoje, tai Florencijos respublika panorio sužinoti jo mirties priežastį. Aštuoni senjorijos nariai parašė Makiaveliui, savo pasiuntiniui, kad jis patenkintų jų žingeidumą.

Makiavelis jiems tiek teatsakė:

„Aukštieji senjorai:

Apie Ramiro d'Orko mirtį galiu jums pranešti tik tai, kad Cezaris Bordžia yra valdovas, geriausiai mokąs atlyginti žmonėms pagal jų nuopelnus.

Makiavelis.“

Benvenutas vykdė garsiojo Florencijos respublikos sekretoriaus teoriją praktikoje. Genialusis menininkas Benvenutas ir valdovas Cezaris Bordžia manė, jog, būdami galingi, jie stovi aukščiau įstatymų. Jų nuomone, teisinga tai, ką jie galėjo padaryti, o neteisinga — ko neįstengė; teisė ir pareiga jų ne-saistė.

Jei žmogus kliudė, jį pašalindavo.

Mūsų laikais civilizacija tokį žmogų pagerbia — jį paperka.

Tačiau anais laikais kraujas kunkuliavo jaunų nacijų gyslose, todėl jį nuleisdavo sveikatos sumetimais. Nacija kovėsi su nacija, vyras su vyru, retkarčiais už tėvynę, retkarčiais dėl damų, bet dažniausiai instinktyviai, kad pasimuštų. Benvenutas kariavo su Pompėju, kaip Pranciškus I su Karoliu Penktuoju. Prancūzija kovėsi su Ispanija dvikovoje čia Marinjane, čia Pavijoje visiškai paprastai: be jokių įžangų, be garsių žodžių, be skundų.

Ir genialumas reiškėsi betarpiškai, kaip įgimta savybė, kaip niekuo nevaržoma galia, kaip dieviškoji teisė; XVI amžiuje menas buvo visiškai natūralus, savaimė suprantamas dalykas.

Taigi nėra ko stebėtis tais žmonėmis, kurių niekas nestebino. Jų žmogžudystės, jų užgaidas, jų išdaigas galime paaiškinti žodžiais, kurie Prancūzijoje, o ypač šiais laikais, nusako ir pateisina viską: „Taip daroma.“

Benvenutas ir pasiėlgė, kaip buvo daroma: Pompėjas kliudė Čeliniui, ir Čelinis jį pašalino.

Bet policija kartais rinkdavo žinias apie tokius „pašalinius“; kol žmogus gyvas, ji nesiryzdavo jo globoti, bet, jam žuvus, vieną kartą iš dešimties ji užsimesdavo atkeršyti žudikui.

Tokį uolumą ji parodė ir Benvenuto Čelinio atžvilgiu. Grįžęs namo, jis vos spėjo sudeginti kai kuriuos popierius ir įsikišti į kišenę keletą ekiu, užgriuvo popiežiaus policija, jį areštavo ir nuvedė į šv. Angelo pilį. Tai jį šiek tiek paguodė, nes į šv. Angelo pilį sodindavo tik bajorus.

Kita paguoda, kuri ne mažiau ramino Benvenutą Čelinį, įžengusį į šv. Angelo pilį, buvo mintis, kad žmogus, apdovanas tokia išradinga vaizduote, kaip jis, netruks vienaip ar kitaip išsivaduoti.

Įėjęs į kalėjimą ir pamatęs jo viršininką, sėdintį už žalia staltiese užtiesto stalo ir tvarkantį krūvą dokumentų, Benvenutas pasakė:

— Ponas viršininke, patrigubinkite velkes, grotas ir sargybą, uždarykite mane į aukščiausią bokštą arba į giliausią požemį, neišleiskite manęs iš akių nei dieną, nei naktį, bet įspėju: vis dėlto aš pabėgsiu.

Viršininkas pažvelgė į kalinį, kalbantį taip drąsiai ir pasitikinčiai, ir pažino Benvenutą Čelinį, kurį turėjo garbę vaisingi prieš tris mėnesius.

Gal dėl tos pažinties, o gal ir ne, Benvenuto žodžiai gerojai pritrenkė garbingąjį viršininką: to florentiečio, mesiro Džordžio, Ugolinio giminės kavalleriaus, puikiausio žmogėno galva buvo ne itin stipri. Bet jis greit atsipeikėjo ir liepė nuvesti Benvenutą į kambarą pačiame pilies viršuje. Tos kameros lubos buvo plokščias kalėjimo stogas, kur vaikštinėjo sargybinis; kitas sargybinis stovėjo apačioje, prie pat sienos.

Viršininkas atkreipė kalinio dėmesį į visas tas smulkmenas ir, manydamas, kad suimtas jis tinkamai įvertino, tarė:

— Brangusis Benvenutai, galima atrakinti spynas, galima išversti duris, iškasti iš požeminės kameros urvą, pramušti sieną, papirkti sargybinius, užmigdyti durininkus, bet nusileisti iš tokio aukščio žemėn, bent jau kol neturi sparnų, neįmanoma.

— Tačiau aš nusileisiu,— atsakė Benvenutas Čelinis.

Viršininkas pažiūrėjo į jį ir pamanė, kad jo kalinys beprotis.

— Tai gal jūs išskrisite?

— O kodėl ne? Man visada atrodė, kad žmogus gali skraidyti, tik vis stigo laiko bandymams. Čia man laiko bus per akis ir, po velnių, noriu pagaliau įsitikinti. Dedalo istorija — tikras atsitikimas, o ne pasaka.

— Saugokitės saulės, mielas Benvenutai,— atsakė kikendamas viršininkas,— saugokitės saulės!

— Aš skrisiu naktį,— atšovė Benvenutas.

Viršininkas nelaukė tokio atsakymo, todėl nebežinojo, ką sakyti, ir išėjo nirsdamas.

Iš tikro, šiaip ar taip, reikėjo bėgti. Kitu metu Benvenutui, ačiū dievui, nebūtų ko rūpintis, nužudžius žmogų: atgailai jam būtų pakakę per Žolinę dalyvauti procesijoje, apsirengus mėlyna šilkinė palaidine ir apsiaustu. Bet naujasis popiežius, Paulius III, garsėjo savo velnišku kerštingumu, o Benvenutas buvo su juo susikivirčijęs, kada jis dar kardinolavo Farnezėje, dėl vienos sidabrinės vazos. Mat, auksakalys nenorėjo jos atiduoti veltui, ir jo eminencija bandė tą vazą atimti jėga; tada Benvenutas buvo priverstas šiek tiek šiurkščiai pasielgti su kardinolo palyda. Be to, popiežiui buvo apmaudu, kad karalius Pranciškus I jau ne kartą prašė per monsinjorą Monliuką, savo pasiuntinį prie šv. sosto, išleisti Čelinį į Prancūziją. Sužinojęs apie Benvenuto suėmimą, monsinjoras Monliukas, norėdamas vargšui kaliniui padėti, ėmė reikalauti jo reikalauti. Tačiau jis apsiriko, nes nežinojo naujojo popiežiaus charakterio: jis buvo labiau užsispyręs, negu jo pranokėjas Klementas VII. Taigi Paulius III prisiekė, kad Benvenutas brangiai sumokės už savo pokštą. Jeigu auksakaliui ir negrėsė mirties bausmė,— popiežius tais laikais būtų gerokai pasukęs galvą, prieš ryždamasis pakardinti tokį menininką,— tačiau kaliniui grėsė kitas pavojus: jį galėjo visai pamiršti kalėjime. Benvenutas turėjo pats savęs nepamiršti, todėl ir ryžosi bėgti, nelaukdamas tardymo ir teismo, kurių ir visai galėjo nesulaukti, nes, karaliaus Pranciškaus I prašymo suerzintas, popiežius nebenorėjo nė Čelinio vardo girdėti. Kalinys visa tai sužinojo iš Askanijo, kuris dabar prižiūrėjo dirbtuvę ir, po ilgo vargo gavęs leidimą, lankydavo savo mokytoją. Pasikalbėti jie galėdavo tik pro dvigubas grotas, sargybiniams akylai stebint, kad mokinys neperduotų mokytojui dildės, virvės ar peilio.

Vos tik viršininkas užtrenkė už Benvenuto nugaros duris, jis pradėjo tyrinėti savo kamerą.

Tarp keturių jo naujosios buveinės sienų stovėjo lova, židiny s ugniai susikurti, stalas ir dvi kėdės. Po poros dienų Benvenutas gavo molio ir skaptuką. Iš pradžių viršininkas nenorėjo leisti savo kaliniui tokios pramogos, bet paskui sutiko, pagalvojęs, jog ji, gal būt, privers menininką pamiršti pabėgimą. Tą pačią dieną Benvenutas pradėjo lipdyti didžiulę Venerą.

Visa tai nežadėjo nieko nauja, bet sumanumo, kantrybės ir energijos dėka jau galima buvo daug ką padaryti.

Vieną šaltą gruodžio mėnesio dieną Benvenuto Čelinio kameroje užkūrė židinį. Prižiūrėtojas pakeitė jo lovos paklodes ir, padėjęs nešvariąsias anč kėdės, pamiršo išeidamas pasiimti. Vos tik jis uždarė duris, Benvenutas šoko prie savo guolio, ištraukė iš čiuzinio du didelius glėbius kukurūzų lapų, kuriais italai prikemša savo čiuzinius, įkišo į jų vietą paklodes, paskui grįžo prie savo statulos, pasiėmė skaptuką ir dirbo toliau. Tą pačią valandėlę grįžo ir prižiūrėtojas pasiimti pamirštųjų paklodžių, ėmė jų visur ieškoti, klausinėjo Benvenutą, ar jis jų nematęs. Benvenutas, neva įsigilinęs į savo darbą, burbtelėjo jam, kad, tur būt, kitas prižiūrėtojas bus jas paėmęs arba jis pats jas išnešęs ir pamiršęs. Kadangi nuo jo išėjimo iki grįžimo praėjo labai maža laiko, o Benvenutas savo rolę vaidino puikiai, prižiūrėtojas nieko neįtarė; paklodės nebeatsirado, ir jis niekam apie jas neprasitarė, bijodamas, kad gaus už jas sumokėti arba nustos tarnybos.

Kiek baisių kančių, kiek gniuždančio nerimo išgyvena žmogus tomis akimirkomis, kai sprendžiamas jo likimas! Paprasčiausi kasdienio gyvenimo įvykiai jam sukelia arba džiugesį, arba neviltį. Prižiūrėtojui išėjus, Benvenutas puolė ant kelių ir padėkojo dievui už suteiktą pagalbą.

Paklojęs lovą, prižiūrėtojas jos nebelies iki ryto, taigi paklodės galėjo saugiai gulėti čiuzinyje.

Sutemus Čelinis suplėšė paklodes, kurios, laimė, buvo dar naujos ir gana storos, į trijų keturių pirštų pločio juosteles ir nuvijo iš jų stiprią virvę. Po to jis išėmė iš statulos pilvo molį, sukišo ten savo lobį, vėl užlipino ir užlygino jį taip dailiai, kad geriausias chirurgas nebūtų pažinęs, jog vargšei Venerai padarytas Cezario piūvis.

Rytą į kamerą senu įpročiu netikėtai įėjo viršininkas, bet, kaip visada, rado kalinį ramiai besidarbuojantį. Turėdamas omenyje Benvenuto grasinimus, kiekvieną rytą vargšelis drebėdavo iš baimės, kad ras kamerą tuščią. Ir išties jis buvo pagyrimo vertas, nes niekad neslėpdavo savo džiaugsmo, išvydęs Benvenutą Čelinį.

— Prisipažįstu, Benvenutai, jūs man iškvaršintot galvą,— tarė vargšas viršininkas kaliniui,— bet pradedu tikėti, kad jūsų grasinimas — vien tušti žodžiai.

— Aš jums negrasinu, ponas Džordžiau,— atsakė Benvenutas,— bet įspėju.

— Negi jūs vis dar tikitės išskristi?

— Ne tikiuos, po velnių, bet esu tikras.

— Velniava! Kaipgi jūs tai padarysite? — sušuko nelaimin-
gasis viršininkas, kurį apstulbino toks tvirtas ar tariamas
Benvenuto įsitikinimas, kad jam pavyks pabėgti.

— Tai paslaptis, pone. Bet išpėju: mano sparnai jau auga.
Viršininkas nejučiomis pažvelgė į kalinio pečius.

— Tai va, ponas viršininke, — neatlyžo skulptorius, taip
stropiai dailindamas savo statulai šlaunis, lyg būtų užsimetęs
varžytis su Kalipigo Venera. — Mes metėme iššūkį ir nesudė-
sime ginklų. Jūsų pusėje aukšti bokštai, storos durys, patikimi
užraktai, tukstančiai akylių sargų; aš turiu tik galvą ir štai —
porą rankų, bet išpėju — jūs pralaimėsite. Ir dar vienas daly-
kas... Kadangi jūs sumanus žmogus ir ėmėtės visų atsargumo
priemonių, tai, man dingus, nesielvartausite: jūs, mesire Džor-
džiau, būsite visai nekaltas, ničnieko negalėsite sau prikišti:
juk jūs darėte viską, kad mane sulaikytumėt, mesire Džordžiau.
Taip... O dabar — ką pasakysite apie šią šlaunį? Juk jūs
meno žinovas, nesiginkite.

Toks menininko pasitikėjimas savimi varė vargšą kome-
dantą iš proto. Jį persekiojo mintis, kad kalinys gali pabėgti,
ir jam galvoje ėmė maišytis: jis neteko nuotaikos, apcilito ir
visą laiką krūpčiojo, it netikėtai pabudintas žmogus. Vieną
naktį Benvenutas išgirdo kažkokį triukšmą ant stogo, paskui
koridoriuje prie savo kameros; durys atsivėrė, ir jis pamatė
poną Džordžią su chalatu ir naktine šliuke, lydimą keturių pri-
žiūrėtojų ir aštuonių sargybinių. Viršininkas, siaubo iškreiptu
veidu, šoko prie lovos. Benvenutas atsisėdo lovoje ir nusikva-
tojo jam tiesiai į akis. Viršininkas, nepaisydamas juoko, atsi-
kvėpė lyg plaukikas, išnėręs iš vandens.

— Ačiū dievui! — sušuko jis. — Jis dar čia, tas mano kan-
kintojas. Gerai žmonės sako: sapnas — tai melas.

— Kas atsitiko? — paklausė Benvenutas Čelinis. — Kam tu-
riu dėkoti už malonumą matyti jus tokiu metu, ponas Džor-
džiau?

— O dieve, nieko ypatinga. Ir šį kartą viskas baigėsi tik
mano išgaščiu. Sapnavau, kad jums išaugo tie prakeikti spar-
nai, milžiniški sparnai, ir jūs ramiausiai sklandėte virš šv. An-
gelo pilies, sakydamas man: „Sudieu, brangusis viršininke, su-
dieu! Nenorėjau išlėkti neatsisveikinęs. O dabar skrendu. Iki
malonaus nepasimatymo!“

— Ką? Aš taip jums sakiau, ponas Džordžiau?

— Žodis į žodį... Ak, Benvenutai, kokią jūs naštą man už-
krovėte.

— Tikiuos, jūs nemanote, kad aš toks neišauklėtas. Laimė, tai tik sapnas, kitaip nebūčiau jums dovanojęs.

— Kaip gerai, kad tai tik sapnas! Jūs dar mano rankose, mielas drauge; nors, tiesą pasakius, jūsų draugija man ne pernelyg maloni, bet tikiuosi, jūs dar ilgai paviešėsite.

— Nemanau,— atsakė Benvenutas, pasitikinčiai šypsodamas, o toji jo šypsena visada varė viršininką iš proto.

Viršininkas išėjo, pasiuntęs Benvenutą po velnių, ir rytą įsakė tikrinti jo kamerą kas dvi valandos dieną ir naktį. Visą mėnesį sargyba nepaliovė jo tikrinusi, bet, kadangi nekilo nė mažiausio įtarimo, kad Benvenutas ruošiasi bėgti, jo priežiūra vėl susilpnėjo.

Tačiau Benvenutas visą tą mėnesį įtemptai dirbo.

Kaip jau minėjome, Benvenutas atidžiai apžiūrėjo savo kambarį, vos į jį patekęs, ir nuo tos dienos jį persekiojo mintis, kaip pabėgti. Pinučiai ant langų buvo pernelyg stori, kad galėtum juos išplėsti ranka arba išklibinti skaptuku — vieninteliu geležiniu jo įrankiu. Židinio dūmtraukis buvo toks siauras kad kalinys pro jį išlįstų, tik pasivertęs gyvate kaip fėja Meluzina. Liko durys.

A, durys! Pažiūrėkime, kaip jos padarytos.

Ažuolinės dviejų pirštų storio durys, užrakinamos dviem spynom ir užstumiamos keturiais skląščiais, iš vidaus buvo apkaltos stora skarda.

Pro tas duris ir reikėjo bėgti.

Mat, Benvenutas pastebėjo, kad už kelių žingsnių nuo durų koridoriuje buvo laiptai, kuriais lipdavo ant stogo sargybos pamaina. Kas dvi valandos Benvenutas girdėdavo laiptais užlipant, paskui nulipant, o po to dvi valandos vėl nė garso.

Taigi, reikėjo tik išeiti už tų azuolinių dviejų pirštų storio durų, užrakintų dviem spynom, užstumtų keturiais skląščiais ir iš vidaus apkaltų stora skarda.

Štai ką darė Benvenutas ištisą mėnesį.

Savo geležiniu skaptuku jis nulaupė visų vinių galvutes, tik paskutinei dienai paliko po keturias vinis viršuje ir apačioje; po to, kad niekas nieko nepastebėtų, jis užlipino ant kiekvienos vinies tokias pat galvutes iš molio, padengęs jas geležies drožliukėmis, kad nė akyliausias sargas nebūtų atskyręs tikrųjų vinių nuo dirbtinių. Kadangi duryse strygojo šešiasdešimt vinių, o prie vienos galvutės kalinys sugaišdavo valandą ar net dvi, galima įsivaizduoti, kiek jis turėjo darbo.

Vakarais, kai visi sumigdavo ir tik sargybinio batai kaukšėdavo viiš Benvenuto galvos, jis užkurdavo židinį ir, išėmęs žarijas, supildavo jas prie pat durų; skarda įkaisdavo, ir lentos iš lėto gruzdėjo, bet iš koridoriaus nė žymės nebūdavo.

Mes jau sakėme, kad Benvenutas ištisą mėnesį dirbo, nenuleisdamas rankų; užtat po mėnesio, kai darbas buvo baigtas, kalinys laukė tik patogios nakties. Reikėjo palaukti dar kelias dienas, nes tuo metu buvo pilnatis.

Nulaupęs vinių galvutes, Benvenutas gruzdino duris ir gadinė viršininkui kraują. Kartą viršininkas atėjo dar labiau susirūpinęs.

— Mielas mano kaliny,— tarė jam tas šaunus žmogėnas, kurį kamavo ta pati mintis,— ar jūs vis dar galvojat išskristi? Sakyt man atvirai.

— Labiau, negu bet kada, mielas mano šeimininke,— atsakė Benvenutas.

— Klausykite,— tarė viršininkas,— kalbėkit, ką norit, bet sakau jums iš širdies: tai neįmanoma.

— Neįmanoma, ponas Džordžiau? — atšovė menininkas.— Nejaugi jūs nežinote, kad aš to žodžio nepripažįstu: aš dariau, kas neįmanoma žmonėms, ir man pavykdavo. Neįmanoma, brangusis šeimininke! Bene kartais nepasijuokdavau iš gamtos ir nesukurdavau iš aukso, smaragdų ir deimantų tokių gražių gėlių, kurioms gali pavydėti rasotos gėlės? Nejaugi jūs manote, kad sparnus pagaminti sunkiau, negu gėles?

— Viešpatie, padėk man! — sušuko viršininkas.— Jūsų praše atkaklumas išvarys mane iš galvos! Kokios formos bus tie sparnai, kurie jus išlaikys ore? Nors, deja, man rodos, tai visai negalimas dalykas.

— Aš labai daug apie juos galvojau; jūs pats suprantate — nuo jų formos priklauso mano gyvenimas.

— Na ir?

— Tai va! Išnagrinėjau visus skraiduolius, ir man į akį krito šikšnosparnis. Užsimetęs savo rankomis pagaminti tą dievo dovaną, imčiausi jo sparnų.

— Na, o jeigu jūs galėtumėt pasidaryti porą sparnų, ar jums užtektų drąsos pakilti?

— Duokite man visa, kas reikalinga, brangusis viršininke, ir jūs pamatysite mano atsakymą, kai aš pakilsiu.

— O ko jums reikėtų?

— Dieve mano! Kelių niekučių: nedidelio žaidro, dumplių, priekalo, kūjo, dildžių, replių ir repliukų spyruoklėms pasida-

ryti ir kokių dvidešimt uolekčių vaškytinės drobės rėmams aptraukti.

— Puiku,— atsakė ponas Džordžias,— dabar man bus ramiau. Kad ir koks jūs išmintingas, bet niekada neįstengsite visa tai čia įsigyti.

— Aš jau viską turiu,— atšovė Benvenutas.

Kalėjimo viršininkas net pašoko nuo kėdės, bet tuoj sumėtė, kad žmogus kalėjime sparnų nepasigamins. Vis dėlto ta kvaila mintis nepaliovė kvaršinus jo vargšės galvos. Kai pro langą skrisdavo koks paukštis, jam atrodydavo, kad ten Benvenutas Čelinis,— galingas protas veikė menką protelį.

Tą pačią dieną ponas Džordžias pakvietė nagingiausią Romos mechaniką ir įsakė jam pagaminti sparnus, panašius į šikšnosparnio.

Nustėręs mechanikas be žodžių žiūrėjo į kalėjimo viršininką; ir ne be pagrindo galvojo, kad tas kuoktelėjo.

Tačiau ponas Džordžias reikalavo. Kadangi ponas Džordžias buvo turtingas, ir kišenė jam leido daryti kvailystes, mechanikas ėmėsi darbo ir po savaitės jam atnešė porą puikių sparnų. Tik reikėjo užsidėti juos ant pečių, susiveržti geležiniu korsetu, ir išmoningos spyruoklės gana pastoviai juos išskleidavo ir suglausdavo.

Ponas Džordžias sumokėjo mechanikui sutartus pinigus, išmatavo, kiek vietos užėmė tas aparatas, užlipo pas Benvenutą Čelinį ir, netardamas nė žodžio, išgriozdė visą kambarį: lindo į palovį, į židinį, išnaršė čiužinį, iškniso kiekvieną kamputį.

Po to jis išėjo, nepasakęs nė žodžio ir įsitikinęs, kad Benvenutas — jeigu tik jis ne burtininkas — negali paslėpti savo kambaryje tokių didelių sparnų.

Be abejo, nelaimingojo viršininko galva vis labiau kvaity.

Grįžęs Džordžias rado mechaniką, kuris buvo užmiršęs pasakyti, jog skrendant reikia įkišti kojas į geležinius žiedus sparnų galuose: kad jos nesvirtų žemyn.

Vos mechanikas išėjo, Džordžias užsirakino, užsimovė korsetą, išskėtė sparnus, sukišo kojas į žiedus ir, atsigulęs kniūpsčias, mėgino skristi. Tačiau, kad ir kaip jis šilėsi, vis dėlto neįstengė atsiplėšti nuo žemės.

Dar du ar tris sykius pabandęs, jis vėl liepė pašaukti meistrą.

— Pone,— tarė jis,— išbandžiau jūsų sparnus, bet jie niekam tikę.

— O kaip jūs bandėte?

Ponas Džordžias kuo smulkiausiai jam nupasakojo, kaip jis triskart mėginęs pakilti, bet jam nepasisekė. Mechanikas rimtai jo išklause, paskui tarė:

— Nieko nuostabaus. Atsigulęs jūs negalit užgriebti pakankamai oro: jums reiktų užlipti ant šv. Angelo pilies stogo ir drąsiai pulti į erdves.

— Manote, tada paskrisčiau?

— Be abejo,— atsakė meistras.

— Jeigu jūs neabejojate,— kalbėjo viršininkas,— kodėl jūs pats negalėtumėte jų išbandyti?

— Sparnai pritaikyti jūsų kūno svoriui, o ne mano,— atsakė mechanikas.— Mano sparnai turėtų būti pusantros pėdos ilgesni.

— Po velnių! — nusikeikė ponas Džordžias.

Visą dieną ponas Džordžias buvo kaip nesavas; matyt, jo mintys, panašiai kaip Rolando, klaidžiojo svajų pasaulyje.

Vakare, prieš guldamas, jis pasišaukė visus tarnus, prižiūrėtojus ir kareivius ir jiems pasakė:

— Ponai, jeigu pamatysite, kad Benvenutas Čelinis nori išskristi, netrukdykite jam ir tuoj praneškite man. Mat, man patys juokai jį pavyti, net naktį, nes aš tikras šikšnosparnis, o jis — tegu sau plepa, ką nori,— netikras.

Vargšas kalėjimo viršininkas visiškai pakvaišo; namiškiai tikėjosi, kad jis per naktį apsiramins, ir nutarė palaukti rytojaus, o tada pranešti popiežiui.

Beje, naktis buvo biauuri, lietinga, tamsi, ir niekas nenorėjo išeiti iš namų.

Užtat Benvenutas Čelinis, matyt, papratęs priešingai elgtis, tyčia pasirinko tą naktį bėgimui.

Išgirdęs mušant dešimtą ir pasikeičiant sargybą, jis atsi-klaupė, karštai pasimeldė ir ėmėsi darbo.

Visų pirma jis puolė prie keturių vinių, kurios dabar laikė geležinę durų plokštę, ir ėmė lupinėti galvutes. Paskutinė vinis pasidavė, kai mušė dvyliktą.

Benvenutas išgirdo žingsnius — sargyba lipo ant stogo; jis stovėjo be žado, prisipaudęs prie durų. Sargyba pasikeitė, nu-lipo, žingsniai nutolo, ir vėl įsiviešpatavo tylą.

Lietus ėmė pilti dar smarkiau, ir Benvenutas iš džiaugsmo plistančia širdimi klausėsi, kaip lašai teška į kameros langus.

Dabar jis pabandė nuplėšti skardą. Vinių galvutės nebekliudė, Benvenutas lengvai nuėmė lakštus ir vieną po kito sustatė prie sienos.

Paskui, atsigulęs kniūpsčias, jis ėmė trupinti durų apačią savo skaptuku, kurį buvo nusmailinęs lyg durklą ir pritaيسęs medinę rankeną. Darbas ėjo greit, nes ažuolinė lenta buvo visiškai sugrūzdėjusi.

Po valandėlės Benvenutas išpiovė didoką skylę, pro kurią jau galėjo šliaužte iššliaužti.

Tada jis pramušė savo statulos pilvą, ištraukė nuvytą iš drobės virvę, apsivyniojo ją per juosmenį, apsiginklavo skaptuku, iš kurio, kaip minėjome, buvo pasidaręs durklą, ir atsiklaupęs dar kartą pasimeldė.

Paskui iškišo pro durų apačią galvą, pečius ir išlindo į koridorių.

Jis atsistojo, bet jam drebėjo kojos, ir jis gavo atsiremti į sieną, kad nepargriūtų. Širdis ko neiššoko iš krūtinės, galva degė degė, nuo kaktos žliaugė prakaitas. Jis laikė suspaudęs savo durklą taip stipriai, lyg kas norėtų jį išplėsti jam iš rankų.

Tačiau aplinkui buvo ramu — jokio triukšmo, jokio judesio. Benvenutas greit atsitokėjo ir apgraištomis nuėjo išilgai koridoriaus, kol siena pasibaigė. Jis žengė dar vieną žingsnį ir užkopė ant pirmosios laiptų pakopos ar, teisingiau pasakius, ant kopėčių, kurios vedė ant stogo.

Jis ėmė iš lėto kopti aukštyn, krūpčiodamas, sugirgždėjus lentai po kojomis; netrukus dvelktelėjo vėjas, lietus ėmė čaižyti veidą — jo galva iškilo virš aikštelės; pusvalandį ištūnojęs juodžiausioje tamsoje, dabar jis galėjo lengvai įžiūrėti, ko jam bijoti ir ko viltis.

Viltis nusvėrė.

Sargybinis kiūtojo savo būdelėje, pasislėpęs nuo lietaus. Mat, sargyba ant šv. Angelo pilies saugojo ne stogą, o stebėjo griovį ir apylinkes, todėl užpakalinė būdelės siena buvo atgręžta tiesiai į laiptus, kuriais užkopė Benvenutas Čelinis.

Benvenutas atsargiai nurėplojo visomis keturiomis prie stogo krašto, kuo toliau nuo būdelės. Ten jis pririšo virvės galą už senovinės plytos, kuri kyšojo iš sienos per kokius šešis colius, atsiklaupė trečią kartą ir sušnibždėjo:

— Viešpatie, padėk man, nes padariau, ką galėjau.

Pasimeldęs jis ėmė leisti žemyn virvę, kakta ir keliais tolydžio atsitrenkdamas į sieną, bet jis nepaisė skausmo.

Kai jis palietė kojomis žemę, džiaugsmas ir begalinis pasididžiavimas užplūdo širdį. Jis pažvelgė į tą milžinišką mūrą,

kuris jau buvo nebaisus, ir tyliai tarė: „Štai aš ir laisvas! Bet jis neilgai džiaugėsi.

Jis atsigrėžė, ir jam pakirto kojas: prieš jį stūksojo nese niai išmūryta siena, apie kurią jis nieko nežinojo. Dabar jis žuvęs!

Baisus sopulys pervėrė jam širdį, ir, nustojęs vilties, jis sumuko žemėje, tačiau griūdamas atsitrenkė į kažką kieta: tai buvo ilgas rąstas. Benvenutas tyliai šuktelėjo iš netikėtumo ir džiaugsmo. Dabar jis išgelbėtas!

O, sunku net įsivaizduoti, kiek žmogus per vieną minutę gali pakaitomis išgyventi nusivylimo ir džiaugsmo!

Benvenutas stvėrė rąstą, kaip skęstantysis griebiasi už stiebo nuolaužos, laivui sudužus. Šiaip du vyrai sunkiai būtų jį pakėlę, bet jis nuvilko rąstą ir atrėmė į sieną.

Paskui jis užsiropštė aukštyn, kabindamasis rankomis ir keliais, bet, užlipęs ant sienos, nebeįstengė užtraukti rąsto ir nuleisti į kitą sienos pusę.

Benvenutui ėmė suktiš galva, jis apsvaigo, užsimerkė; jam atrodė, kad jis pasinėrė į liepsnos jūrą.

Staiga jis prisiminė virvę, kuria nusileido nuo pilies stogo.

Jis vėl nučiauzė rąstu žemyn ir nubėgo į tą vietą, kur buvo ją palikęs kabaliuojant, bet, tvirtai pririšęs prie plytos, niekaip jos negalėjo nutraukti.

Nusiminęs, beveik nustojęs vilties, Benvenutas įsikibo į virvę ir ėmė iš visų jėgų tempti, tikėdamasis ją pertraukti. Laimė, vienas iš keturių mazgų atsileido, ir Benvenutas griuvo aukštiekninkas su kokių dvylikos pėdų ilgio virve rankose.

Daugiau jam nieko nereikėjo: jis pašoko, kupinas naujų jėgų, vėl užlipo rąstu aukštyn, apžergė sieną ir prie atsikišusio rąsto galo pririšo virvę.

Kai virvė pasibaigė, jis pakibo, nesiekdamas kojomis žemės; pažvelgęs į apačią, išvydo, kad žemė vos už kokių šešių pėdų, tada jis paleido virvę ir nušoko žemėn.

Jis kiek pagulėjo. Jėgos išseko, kelių ir delnų oda buvo visiškai nubrūžinta. Valandėlę jis, tarsi nieko nesuprasdamas, žiūrėjo į tas kraujuojančias žaizdas, bet tuo metu išmušė penktą valandą, ir jis pamatė, kad žvaigždės pradėjo blėsti.

Jis atsikėlė. Tuo pat metu sargybinis, kurio jis nebuvo pastebėjęs, bet kuris, matyt, seniai sekė bėglį, žengė į jį keletą žingsnių. Benvenutas suprato, kad jis žuvęs: reikėjo arba jį nužudyti, arba pačiam žūti. Jis išsitraukė iš už juostos savo ginklą ir ryžtingai nuėjo tiesiai į kareivį. Sargybinis sumetė,

kad jam teks susiremti ne tik su tvirtu vyru, bet ir su žmogumi, kuris kausis iki paskutiniosios. Iš tikrųjų Benvenutas buvo pasiryžęs nesitraukti, bet kareivis staiga nusigrėžė, tartum jo nė matyti nematęs. Bėglys suprato, ką tai reiškia.

Jis užlipo ant paskutinės tvirtovės sienos maždaug dvylikos ar penkiolikos pėdų aukščio. Apačioje juodavo griovys. Bet toks žmogus, kaip Benvenutas Čelinis, nugalėjęs veik visas kliūtis, nepabūgo ir, širdyje meldamas dievą pagalbos, šoko žemyn — jis neturėjo kuo leistis: dalis virvės liko ant stogo, dalis — prie rasto, o laikas bėgo.

Šį kartą Benvenutas išsyk nustojo sąmonės.

Prėjo beveik valanda, bet jis vis tebegulėjo apalpęs; pagaliau priešaušrio vėsa jį atgaivino. Mažumėlį jis buvo lyg apsvaigęs, paskui perbraukė ranka kaktą ir viską prisiminė.

Jam plyšo galva iš skausmo; jis išvydo — kraujas srūva it prakailas jam per veidą ir laša ant akmenų, kur jis gulėjo nukritęs. Jis suprato susižeidęs kaktą; perbraukė ranka, ši sykį trokšdamas ne atsikvošėti, bet apžiūrėti žaizdas: jos nebuvo gilios, tik oda nubraukta, kaulas nepaliestas. Benvenutas šyptelėjo ir norėjo atsistoti, bet tuoj ir vėl pargriuvo: kokie trys coliai virš riešo buvo lūžusi dešinė koja.

Koja taip nutirpo, kad iš pradžių jis nė nejuto skausmo.

Benvenutas nusivilko marškinius, suplėšė juos ir, kuo geriau sudūręs lūžusius kaulus, stipriai aptvarstė blauzdą ir pėdą, kad kaulai neiškryptų.

Paskui jis nušliaužė visomis keturiomis prie Romos vartų, kurie buvo už kokių penkių šimtų žingsnių.

Kada po pusvalandžio baisių skausmų jis nusigavo iki vartų, rado juos dar uždarytus. Tačiau pavartėje gulėjo didžiulis akmuo — jis lengvai nuvertė jį į šalį ir įlindo pro skylę.

Vos tik jis nurepečiojo kokį trisdešimt žingsnių, jį užpuolė gauja išbadėjusių benamių šunų, kurie iš kraujo kvapo pajuto, kad jis sužeistas. Čelinis išsitraukė savo skaptuką ir, smogęs į šoną didžiausiam ir nirtingiausiam šuniui, nudėjo jį vietoje. Kiti beregint šoko ant užmušto šuns ir jį surijo.

Benvenutas nušliaužė iki Transpontinos bažnyčios ir čia susitiko vandens nešėją, ką tik pripylusį vandens į ąsočius ir apkrovusį jais savo asilą. Čelinis jį pašaukė.

— Klausyk, aš užsisėdėjau pas savo meilužę, — bet, įėjęs pro duris, turėjau išeiti pro langą — iššokau iš antrojo aukšto ir nusilaužiau koją. Nunešk mane prie šv. Petro bazilikos laiptų, gausi auksinį.

Netaręs nė žodžio, vandeninėsys užsikėlė sužeistąjį ant kupros ir nunešė į vietą. Gavęs žadėtąjį pinigą, jis neatsigręždamas nuėjo savo keliu.

Tada Benvenutas nušliaužė prie monsinjoro Monliuko, Prancūzijos pasiuntinio, namų, kurie stovėjo už kelių žingsnių nuo bazilikos.

Monsinjoras Monliukas taip nuoširdžiai ir uoliai juo rūpinosi, kad po mėnesio Benvenutas pagijo, po dviejų jam buvo dovanota bausmė, o po keturių su Askaniju ir Pagolu išvažiavo į Prancūziją.

O vargšas kalėjimo viršininkas iki savo dienų galo liko bepročiu: įsikalęs sau į galvą, kad jis šikšnosparnis, visą laiką bandė skraidyti.

Ketvirtas skyrius

SKOCONĖ

Kai Benvenutas Čelinis atvyko į Prancūziją, Pranciškus I su visu dvaru buvo Fontenblo rūmuose. Menininkas pagaliau galėjo sutikti žmogų, kurio ieškojo, ir, apsistojęs mieste, tuoj pat pranešė Feraros kardinolui atvykęs. Kardinolas, žinodamas, kad karalius nekantriai jo laukė, bemat perdavė tą žinią jo didenybei. Karalius, ilgai negaišavęs, priėmė Benvenutą ir kreipėsi į jį ta skambia ir sodria kalba, kuria auksakalys taip gražiai rašydavo.

— Benvenutai, keletą dienų niekuo nesirūpinkite, atsigaukite po visų savo bėdų ir nuovargio, ilsėkitės, linksminkitės, o mes tuo tarpu pagalvosime, ką gražaus jūs galėtumėte mums sukurti.

Paskui, apgyvendinęs menininką savo pilyje, Pranciškus I įsakė pildyti visus jo pageidavimus.

Tokiu būdu Benvenutas iš karto atsidūrė pačiame centre prancūzų civilizacijos, kuri tuo metu dar atsiliko nuo italų, bet jau varžėsi su ja ir netrukus turėjo pralenkti. Pasidairęs aplinkui, jis galėjo patikėti vis dar esąs Toskanos sostinėje, nes jį supo menas ir menininkai, pažįstami iš Florencijos laikų, tik po Leonardo da Vinčio ir maestro Roso atėjo Primitičis.

Benvenutui reikėjo tęsti garsiųjų pirmtakų darbą ir galantiškiausio Europoje dvaro akyse iškelti skulptūrą taip aukštai,

kaip tie trys didieji menininkai buvo iškėlę tapybą. Todėl Benvenutas norėjo pranokti karaliaus pageidavimą, nelaukdamas pažadėtojo užsakymo ir sukurdamas ką nors pats savo išgalėmis. Jis jau buvo pastebėjęs, kad Pranciškus I labai mėgsta dabartinę savo rezidenciją, ir nusprendė nudžiuginti karalių statula ir pavadinti ją „Fontenblo nimfa“.

Tai turėjo būti graži statula, vainikuota ažuolo lapais, varpomis ir vynuogėmis, nes Fontenblo stovi netoli lygumos, pamiškėje, apsuptas vynuogynų. Nimfa, apie kurią svajojo Benvenutas, turėjo panėšėti į Cererą, Dianą ir Erigoną; tos trys nuostabios deivės turėjo ir susilieti į vieną, ir likti skirtingos. Pastovas būtų papuoštas deivių atributais, ir tie žmonės, kurie matė žavias Persėjo statulos figūreles, žino, kaip nuostabiai florentietis maestras išrėždavo tokias detales.

Skulptorius labai gerai įsivaizdavo idealų grožį, bet jam reikėjo medžiagos savo darbui — pozuotojos, ir tai buvo didžiausia jo nelaimė. Kurgi rasti tokį modelį, kuris įkūnytų treją trijų deivių grožį?

Žinoma, jeigu garsios gražuolės, nuostabaus kūno moterys, pačios ateitų pozuoti skulptoriui, kaip antikiniai, Fidijo ir Apelio laikais, Benvenutas būtų pasirinkęs iš karaliaus dvaro damų tinkamą modelį. Čia buvo ištisas Olimpas pačiame žydėjime: Katerina Mediči — ji tada turėjo dvidešimt vienerius metus; Margarita Valua, Navaros karalienė, vadinama ketvirtąja gracija ir dešimtają mūza; pagaliau hercogienė d'Etamp, kurią dažnai sutiksime mūsų istorijoje, minima kaip gražiausia iš mokytų damų ir mokyčiausia iš gražuolių. Jų buvo daugiau, negu menininkui reikėjo, bet mes jau sakėme, kad Apelio ir Fidijo laikai seniai buvo praėję.

Benvenutas turėjo kitur ieškoti pozuotojos.

Jis baisiai nudžiugo, sužinojęs, kad karalius grįžta į Paryžių, bet, nelaimė, rašė pats Benvenutas, dvaras tais laikais keliaudavo kaip laidotuvių procesija. Priešais jodavo dvylika ar penkiolika tūkstančių raitelių; visi apsistodavo kaimeliuose, kur būdavo tik dvi ar trys lūšnos, todėl kiekvieną vakarą tekdavo sugaišti po keturias valandas palapinėms ištempti, o kiekvieną rytą vėl po keturias valandas joms sudėlioti. Tik šešiolika lje skyrė Fontenblo nuo Paryžiaus, bet kelionė truko penkias dienas.

Benvenutas Čelinis kokį dvidešimt kartų vos nesusigundė pralenkti dvarą, bet Feraros kardinolas kiekvieną kartą jį su-

laikydavo. Mat, jeigu karalius kiaurą dieną jo nematys, tai tikriausiai pasiteiraus, kur jis dingio, o sužinojęs, kad jis nujojo, nepasiprašęs leidimo, įsižeis, kad nepaisoma jo valia. Benvenutas tramdė savo nekantravimą ir ilgų postovių metu stengėsi nustumti laiką, piešdamas eskizus savo Fontenblo nimfai.

Pagaliau dvaras įvažiavo į Paryžių. Pirmiausia Čelinis ap-lankė Primatičį, kuriam buvo pavesta Fontenblo pilyje tęsti Leonardo da Vinčio ir Roso darbą. Primatičis Paryžiuje jau gyveno seniai ir turėjo jam patarti, kur ieškoti pozuotojų.

Senjoras Frančeskas Primatičis, kurį pagal jo gimtąjį miestą vadindavo da Bolonja, o mes jį vadinsime tiesiog Primatičiu, šešerius metus mokėsis pas Žiulį Romeną, jau aštuonerius me-lus gyveno Prancūzijoje — čia jį buvo atsikvietęs Pranciškus I, paklausęs savo didžiojo menininkų verbuotojo Mantujos mar-kizo patarimo. Primatičio kūryba stebėtinai gausi — tuo galima įsitikinti, apsilankius Fontenblo, — jo tapybos maniera laisva ir monumentali, nepaprastai grakščių linijų. Ilgą laiką buvo ne-pripažintas nei pats dailininkas, nei jo visapusiškas išsimokslinimas, nei gilus protas, nei didžiulis visuose tapybos žanruose reiškęsis talentas, kuriam mūsų epocha keršijo trimis nepatei-sinamo abejingumo šimtmečiais. Religinės ekstazės pagautas, jis piešė freskas Boregaro koplyčioje, Monmoransi rūmus papuošė pamokomojo turinio paveikslais, atvaizdavęs didžiąsias krikščioniškas dorybes. Erdvūs Fontenblo rūmai pilni jo kūrinių: ant Aukso durų ir Pokylių salėje jis nutapė gražiausias mitologines ir alegorines scenas, Odisėjo galerijoje ir šv. Liudviko menėje poetiškai ir epiškai, kaip pats Homeras, savo teptuku atkūrė „Odisėją“ ir dalį „Iliados“. Nuo legendarinių laikų jis perėjo prie herojinių ir ėmėsi istorinių temų. Svarbiausius Aleksandro ir Romulo gyvenimo įvykius ir Havro atidavimą jis nupiešė drobėse, kurios puošia Didžiąją galeriją ir miegamąją greta Pokylių salės; dideliuose Retenbių kambario peizažuose jis parodė gamtos grožį. Žodžiu, įsigeidę išmatuoti visą šio žymaus dailininko talentą, peržvelgti visą jo įvairovę, suskaičiuoti jo kūrinius, pamatytume, kad jis nutapė devyniasdešimt aštuonias dideles drobes ir šimtą trisdešimt mažesnių: peizažus, marinas, istorines scenas, šventus paveikslus, portretus, alegorijas ir epi-nius siužetus.

Toks žmogus galėjo suprasti Benvenutą. Todėl, vos atvykęs į Paryžių, Benvenutas nuskubėjo pas Primatičį, kuris jį priėmė išskėstomis rankomis.

Po atviro dviejų draugų, susitikusių svetimoje šalyje, pašnekesio Benvenutas atvertė aplanką, paaiškino Primateičiui savo sumanymą, parodė eskizus ir paklausė, ar jo pozuotojų tarpe neatsirastų jo svajonių vainiko.

Primateičis, liūdnai šypsodamas, papurtė galvą.

Prancūzija — ne Italija, Graikijos duktė, savo motinos varžovė. Kaip šiandien, taip ir anais laikais Prancūzija buvo grakštumo, meilumo ir koketiškumo šalis, tačiau Valua žemėje veltui ieškotum to didingo grožio, kuris Tibro ir Arno pakrantėse įkvėpdavo Mikelandželą ir Rafaelį, Žaną de Bolonją ir Andrea del Sarta. Aišku, jeigu dailininkas ar skulptorius būtų galėjęs rinktis sau modelį aristokratių tarpe, tai, kaip jau minėjome, jis būtų greit radęs ieškoma tipą, bet, lyg šešėlis šiapus Stikso, jis turejo tenkintis, stebėdamas Elizėjaus laukuose, kur įeiti jam buvo uždrausta, jų grakščias ir taurias figūras, nuolatinį jo meninio tobulėjimo objektą.

Kaip Primateičis numatė, taip ir įvyko: Benvenutas apžiūrėjo visą armiją pozuotojų, bet nė vienoje nerado įkūnytų visų tų bruožų, kurių reikėjo jo sumanytai nimfai.

Tada jis sušaukė į Feraros kardinolo rūmus, kur jau buvo įsikūrus, visas veneras, ėmusias po vieną ekiu už pozavimo seansą, bet ir jos apvylė jo lūkesčius.

Benvenutas visai nusiminė, bet vieną vakarą, grįždamas po vakarienės su trimis Paryžiuje sutiktais žemiečiais — senjoru Pjeru Strociu, jo svainiu grafu d'Angijaru ir Galeotu Piku, garsiojo Piko Mirandolio sūnėnu, — ir eidamas vienas Pti-Šanų gatve, jis pastebėjo prieš save gražią, grakščią merginą. Benvenutas krūptelėjo iš džiaugsmo — ši moteris labiausiai tiko jo svajonei įkūnyti. Jis nusekė iš paskos. Ji užkopė Orti kalvą, praėjo pro šv. Onore bažnyčią ir įsuko į Pelikano gatvę. Čia ji atsigręžė pažiūrėti, ar nepažįstamasis vis dar ją seka, ir, pamčiusi Benvenutą už kelių žingsnių, ji greit pastūmė vienas duris ir dingo. Benvenutas nuskubėjo paskui ją ir spėjo pamatyti ant rūkstančia spingsule apšviestų laiptų nepažįstamosios suknios kraštelį.

Jis užlipo į antrą aukštą; antros durys iš eilės buvo praviros, ir kambaryje jis pamatė merginą.

Nepaaiškinęs, ko atėjęs, ir netaręs nė žodžio, Benvenutas du ar tris kartus apėjo aplink nustebusią mergaitę: jis norėjo įsitikinti, ar jos kūno linijos atitinka veido bruožus; vargšė mergaitė automatiškai pakluso skulptoriui, kuris ją apžiūrinėjo

it kokią antikinę statulą, ir pakėlė virš galvos rankas — tokia poza jis norėjo nulipdyti savo Fontenblo nimfą.

Modelyje, kuris stovėjo prieš Benvenutą, maža buvo Cereios bruožų, dar mažiau Dianos, bet daug Erigonos. Menininkas, mąydamas, jog neįmanoma sujungti į vieną visus tris tipus, lyžosi atvaizduoti bakchantę.

Bakchantės statulai Benvenutas nebūtų radęs nieko geresnio. degančios akys, koralų spalvos lūpos, perliniai dantys, laisai nuėkinas kaklas, nuolaidūs pečiai, liaunas liemuo, platus kiubai; be to, dėl smulkių kojų ir rankų riešų bei ilgų pirštų ji atrodė aristokratiškai, ir skulptorius ilgiau nebesvyravo.

— Kuo jūs vardu, panele? — galų gale paklausė Benvenutas prancūziskai su svetimšalio akcentu nustėrusią merginą.

-- Katerina... jūsų paslaugoms, pone,— atsakė ji.

— Taigi, panele Katerina,— kalbėjo toliau Benvenutas,— štai auksinis uz visą jūsų vargą. Ateikite pas mane rytoj į Sen-Marteno gatvę, į Feraros kardinolo rūmus: vėl gausite tiek pat už savo vargą.

Mergina valandėlę abejojo, nes jai pasirodė, kad svetimšalis nori iš jos pasišaipyti. Bet auksinis ekiu liudijo, kad jis nejuokauja, todėl, truputį pagalvojusi, ji paklausė:

— Kurią valandą?

— Dešimtą ryto. Ar jums patogų?

— Taip.

— Vadinasi, neapvilsite.

— Ateisiu.

Benvenutas nusilenkė jai lyg kokiai hercogienei ir, puičiausiai nusiteikęs, grįžo namo.

Vos parėjęs, jis sudegino visus įsivaizduotos figūros eskizus ir nupiešė naują gyvą nimfą. Paskui pasiėmė gabalą vaško, pasidėjo ant pastovo ir netrukus jo galingi pirštai nulipdė išsvajotąją nimfą. Ji pagavo toks įkvėpimas, kad rytojaus dieną, į dirbtuvę įėjus Katerinai, jau daug kas buvo padaryta.

Kaip minėjome, Katerina visiškai neperprato Benvenuto keitimų. Ji bausiai nustebo, kada jis, uždaręs paskui ją duris, parodė pradėtą statulą ir paaiškino, kam ją pasikvietęs.

Katerina buvo linksma mergina: ji pasileido garsiai juoktis iš savo klaidos, paskui, didžiudamasi, kad pozuos karaliui skiriamai deivės statulai, ji nusimetė drabužius ir, nelaukdama menininko nurodymų, vien pamėgdžiodama pradėtąją statulą,

atsistojo grakščiai ir teisingai; Benvenutas, grįžtelėjęs į ją, šūktelėjo iš džiaugsmo, išvydęs, kokia laisva ir natūrali jos poza.

Benvenutas ėmėsi darbo. Kaip minėjome, jis buvo taurus ir didelio talento menininkas, aistringas kūrėjas. Jis nusimetė liemenę, atsegė marškinių apykaklę, atsiraitė rankoves ir pradėjo lipdyti pagal modelį, gamtos kūrinį paversdamas meno kūriniumi; rodėsi, jis gali įkvėpti gyvybę negyvai medžiagai, vos ją palietęs, kaip Jupiteris. Katerina, pripratusi prie banalių, kartais nešvankių miesčionių pramogų, žaisliukas bajoraičių rankose, žiūrėjo į tą audringai kvėpuojantį vyrą, degančias jo akis, ir negirdėta nuostaba gniaužė jai žadą. Atrodė, kad ji pati pakilo iki menininko lygio; jos akys sužibo: kūrėjo įkvėpimas užkrėtė ir pozuotoją.

Seansas tęsėsi dvi valandas. Po to Benvenutas padavė Katerinai auksinį ekiu ir, atsisveikinęs taip pat pagarbiai, kaip išvakarėse, paprašė ateiti rytojaus dieną tą pačią valandą.

Katerina grįžo namo ir nebeišėjo iki vakaro. Kitą dieną ji atėjo į dirbtuvę dešimt minučių anksčiau sutarto laiko.

Pasikartojė ta pati scena: ir šį kartą Benvenutas dirbo karštai, su įkvėpimu: jo rankose molis atgydavo, lyg prisilietus Prometėjui. Bakchantės galva jau buvo baigta: ji panėšėjo į gyvą galvutę, išnirusią iš beformės masės. Katerina šypsojo tai dangiškai seseriai, sukurtai pagal jos paveikslą ir panašumą; dar niekada ji nebuvo tokia laiminga ir, keistas dalykas, negalėjo suvokti, iš kur gimė tas jausmas.

Rytojaus dieną menininkas ir pozuotoja vėl susitiko tą pačią valandą, ir Katerina paraudo nusirengdama, nors pirmosiomis dienomis ji nė kiek nesivaržė. Vargšėlė pamilo, o su meile atsirado ir drovumas.

Sekančią dieną buvo dar blogiau, ir Benvenutui teko keletą kartų jai priminti, kad jis lipdo ne Medičio Venerą, bet Erigoną, bakchantę, apsvaigusią nuo aistros ir vyno. Jam neliko nieko kita, kaip kantriai kęsti, nes po dviejų dienų vaškinis modelis bus baigtas.

Praėjo ir tos dvi dienos. Benvenutas, užbaigęs savo statulą, padėkojo Katerinai už jos paslaugas ir padavė jai keturis ekiu, bet auksiniai išsprūdo jai iš rankų ir nuriedėjo žemėn. Vargšelei viskas pasibaigė: dabar ji vėl nusirito ten, iš kur buvo pakilusi. Mat, įžengusi į menininko dirbtuvę, Katerina ėmė biaužėtis savo ligtolinį gyvenimą. Benvenutas, nenuma-nydamas, kas darosi merginos širdyje, pakėlė pinigų, išpraude

juos jai į delną ir pasakė, kad ji kreiptųsi į jį, jeigu jis kada galėtų kuo nors jai padėti; po to jis nuėjo į kitą kambarį, kur dirbo pameistriai, Askanijo pašaukti ir parodyti jam užbaigtą statulą.

Katerina, likusi viena, išbučiavo visus menininko įnagius ir verkdamą išėjo.

Rytojaus dieną Katerina vėl atėjo į dirbtuvę. Benvenutas buvo vienas; pamatęs ją, jis labai nustebo ir jau buvo beklaušias, ko ji norinti, bet ji krito ant kelių ir klausė, ar jam nereikia tarnaitės.

Benvenuto širdis buvo menininko širdis: ji mokėjo viską pajusti ir suprasti. Jis išpėjo, kas dėjosi vargšės merginos širdyje, pakėlė Kateriną ir pabučiavo į kaktą.

Nuo tol Katerina augtė suaugo su dirbtuve; judri, linksma ir vaikas, ji nuskaidrindavo visų dienas. Greitai be jos niekas neapsieidavo, o ypač — Benvenutas. Ji viską darydavo, viską tvarkydavo, bardama arba girdama Rupertą, kuri iš pradžių į ją žiūrėjo su baime, o paskui pamilo, kaip ir visi.

Erigonai tai išėjo į naudą. Nuolatos turėdamas po ranka savo pozuotoją, Benvenutas išbaigė statulą taip kruopščiai, kruopščiau, nei kitą savo ankstyvesnį kūrinį; paskui jis nunešė ją Pranciškui I, kuris sužavėtas užsakė skulptoriui nulieti ją iš sidabro. Karalius ilgai šnekėjosi su auksakaliu, teiravosi, kaip išsikūręs, kur jo dirbtuvė, ar joje esą kuo pasigrožėti. Po to karalius atsisveikino su Benvenutu Čeliniu, nutaręs kurį rytą užklupti jį iš netyčių, todėl nieko jam ir neprasitarė.

Štai mes ir priėjome mūsų istorijos pradžią, kur palikome Benvenutą dirbant, Kateriną dainuojant, Askaniją svajojant ir Pagolą meldžiantis.

Kitos dienos rytą, po to, kai Askanijas ilgai vakarojęs grįžo iš pasivaikščiojimo po Nelio apylinkes, kažkas smarkiai pabeldė į vartus; Ruperta atsikėlė ir buvo beeinanti atidaryti, bet Skoconė (kaip prisimenate, Benvenutas taip vadino Kateriną) kaip vėjas išlėkė pro duris.

Po valandėlės kieme nuskardėjo lyg ir džiugus, lyg ir išgąstingas jos balsas:

— O dieve! Mokytojau! Dieve mano! Karalius! Pats karalius atvyko jūsų dirbtuvės apžiūrėti!..

Ir vargšė Skoconė, atlapojusi visas duris, išblyškusi, drebanti sustojo ant slenksčio ir išmeigė akis į Benvenutą, kuris dirbo su mokiniais ir pameistriais.

Iš tikrųjų įkandin Skoconės į kiemą žengė Pranciškus I su visa savo palyda. Į jo ranką rėmėsi hercogienė d'Etamp. Juos sekė Navaros karalius ir sosto įpėdinio žmona Katerina Mediči. Po jų — sosto įpėdinis, vėliau karalius Henrikas II, su savo teta Margarita Valua, Navaros karaliene. Juos lydėjo beveik visi dvaro didikai.

Benvenutas išėjo jiems priešais ir, nė kiek nesumišęs, sutiko karalius, princus, didikus ir gražiąsias damas kaip savo draugus. Tačiau atvykusiųjų tarpe buvo žymiausieji Prancūzijos vyrai ir garsiausios pasaulyje gražuolės. Margarita žavėjo, ponია d'Etamp kerėjo, Katerina Mediči stulbino, Diana de Puatje akino. Na ir kas! Benvenutas artimai bendravo su seniausių ir garbingiausių Italijos giminių šeimomis, XVI amžiaus diduomene; kaip mylimiausias Mikelandželo mokinyš, jis buvo pripratęs prie karalių.

— Jūs, ponია, turėsite mums leisti ne tik jums čia gėrėtis,— tarė Pranciškus I hercogienei d'Etamp, ir ji jam nusišypsojo.

Ana de Pisle, hercogienė d'Etamp, kuri, grįžus karaliui iš nelaisvės Ispanijoje, paveldėjo valdovo palankumą po grafienės de Šatobrian, tuo metu buvo pačiame savo tikrai karališko grožio žydėjime. Ji buvo tiesi, grakšti; išdidžiai iškėlusi savo žavią galvutę, ji panėšėjo ir į katę, ir į panterą ne tik vylinga gracija, bet ir nepastovumu bei žiauriu goduliu. Tačiau karaliaus favoritė mokėdavo dėtis tokia skaistybe, jog būtų suklaidinusi pati nepatikliausią žmogų. Nepaprastai judrus ir klasingas buvo tos moters veidas — kartais Hermionos, kartais Galatėjos: jos blyškios lūpos šypsodavo čia žaismingai, čia bauginančiai; jos žvilgsnis kartais glamonėdavo ir žadėdavo, o po valandėlės žėrėdavo įniršiu. Ji taip lėtai keldavo blakstienas, kad niekada nebuvo tikras, ką jos akyse išvys — goslumą ar grasinimą. Ši išdidi ir valdinga moteris svaiginte svaigino Pranciškų I; iš puikybės ir pavydo ji pareikalavo, kad jis atimtų iš grafienės de Šatobrian dovanotas brangenybes. Melancholiška ir graži grafienė, pasipiktinusi, kad karalius išniekino jos meilę, atidavė jas, sulydžiusi auksą į luitą. Mokėdama apsimesti ir prisitaikyti, hercogienė ne kartą nuduodavo nepastebinti, kai karalius, pasidavęs trumpam įgeidžiui, pasirinkdavo

kokią nors jaunutę savo dvaro gražuolę, kurią iš tiesų jis greit mesdavo ir grįždavo pas savo visagalę kerėtoją.

— Jau seniai norėjau jus aplankyti, Benvenutai, nes, rodos, jau prieš du mėnesius atvykote į mūsų karalystę, bet nuobodūs reikalai ir rūpesčiai man visą tą laiką kliudė pagalvoti apie kilnesnį dalyką — meną. Kaltinkite už tai mano brolį ir pusbrolių imperatorių, kuris nepalieka manęs nė minutei ramybės, — kalbėjo karalius.

— Jeigu jūsų didenybė pageidaujate, aš parašysiu jam ir paprašysiu, kad jis netrukdytų jums būti didžiuoju meno draugu, nes jūs jau įrodėte, jog esate didis karvedys.

— Argi jūs pažįstate Karolį Penktąjį? — paklausė Navaros karalius.

— Turėjau garbę, jūsų didenybe, prieš ketverius metus Romoje įteikti jam savo darbo mišiolą ir pasakyti kalbą, kuri, atrodo, jam labai patiko.

— O ką jums atsakė jo šventoji didenybė?

— Kad jis apie mane jau girdėjęs, nes prieš trejus metus ant popiežiaus kapos matęs filigraninę mano darbo sagą, teikiančią garbę mano meistriškumui.

— O, matau, kad jus jau karalių pagyrimai išpaikino! — tarė Pranciškus I.

— Tiesa, jūsų didenybe: man sekėsi įtikti daugeliui kardinolų, didžiųjų kunigaikščių, princų ir karalių.

— Na, parodykite savo gražiuosius kūrinius! Pažiūrėsime, gal aš būsiu reiklesnis, negu kiti.

— Aš turėjau labai maza laiko, bet štai vaza ir sidabrinis dubuo, kurie, gal būt, siek tiek verti jūsų didenybės dėmesio.

Karalius kokias penkias minutes apžiūrinėjo indus, netar damas nė žodžio. Atrodė, kad kūriniai privertė jį pamiršti kūrėją. Pagaliau, kada priėjo susidomėjusios damos, Pranciškus I susuko:

— Pažvelkite, ponios, juk tai tiesiog stebuklas! Tos vazos forma tokia nauja ir drąsi! Dieve, kaip subtiliai ir tobulai išrėžti bareljefai! Man ypač patinka šių linijų grožis; matote, kokios įvairios ir natūralios figūrų pozos. Žiūrėkite, štai mergina kelia virš galvos ranką: tas akimirkos mostas taip meistriškai įamzintas, kad tiesiog stebiesi, kodėl ji sustingo. Manau, kad nė vienas senovės menininkas nėra nieko panašaus sukūręs. Aš prisimenu geriausius antikos ir Italijos meistrų kūrinius, tačiau niekas man nepadarė didesnio įspūdžio. O, pažiūrė-

kite, ponía de Navar, į šį besispardantį gėlėsė kūdikį: koks jis gyvas, grakštus ir gražus!

— Didysis valdovė! — sušuko Benvenutas. — Kiti mane tik girdavo, o jūs mane suprantate.

— Ką dar turite? — kažkaip godžiai pasiteiravo karalius.

— Štai medalis, vaizduojas Ledą su gulbe; jį padariau karidinolui Gabrieliui Čezariniui. Štai antspaudas, kuriame išgraviravau šventąjį Joną ir šventąjį Ambraziejų. Emaliuotas relikvijus. . .

— Kaip? Jūs kalate medalius? — paklausė ponía d'Etamp.

— Kaip Kavadonė Milanietis, ponía.

— Ir emaliu dengiate auksą? — pasiteiravo Margarita.

— Kaip Amerigas Florentietis.

— Jūs graviruojate antspaudus? — paklausė Katerina.

— Kaip Lantizkas Peruzietis. Nejaugi jūs manote, kad mano talento pakanka tik smulkiems auksiniams niekučiams ir sidabrinėms monetoms? Aš visko moku po truputį, ačiū dievui. Esu pakenčiamas karinis inžinierius ir du kartus apgyniau Romą. Gana gerai rašau sonetus. Tegu jūsų didenybė užsako man poemą, ir, jeigu ji bus skirta jūsų garbei, apsiimu sukurti ją ne blogiau už Klemaną Maro. Tėvas mokė mane muzikos su lazda, ir tas metotas man išėjo į naudą: groju fleita ir kornetu taip, kad Klementas VII mane įtraukė į savo orkestrą, nors turėjau tik dvidešimt ketverius metus. Be to, išradau būdą, kaip pagaminū puikų paraką; galiu padaryti ir nuostabias šaudykles, ir chirurginius instrumentus. Jeigu jūsų didenybė kariausite ir priimsite mane į armiją, tai pamatysite, kad aš ne toks jau stuobrys: moku ir arkebužą vartoti, ir nutaikyti kulevriną. Medžiojant man pasitaikė per dieną nušauti dvidešimt penkis povus. Kaip artileristas, išvadavau imperatorių nuo Orano princo, o jūsų didenybę — nuo konetablo Burbono: atrodo, kad išdavikams nesiseka, susidūrus su manimi. . .

— O kuo jūs labiau didžiuojatės, — pertraukė jį sosto įpėdinis, — kad nudėjote konetablį, ar kad nušovėte dvidešimt penkis povus?

— Aš nesididžiuoju nei vienu, nei kitu, monsinjore. Kaip visus sugebėjimus, taip ir miklumą suteikia žmogui dievas. Aš tik pasinaudojau savo miklumu.

— O aš nė nenujaučiau, kad jūs man padarėte tokią paslaugą, — tarė karalius. — Beje, mano sesuo Margarita vargu ar jums atleis. Vadinasi, jūs užmušėte konetablį Burboną? Kaipgi tai atsitiko?

— Dieve mano, labai paprastai. Konetablio armija netikėtai priėjo prie Romos ir puolė jos įtvirtinimus. Aš nuėjau su keliais draugais pasižiūrėti. Išeidamas visai pripuolamai pasiėmiau arkebužą. Užlipau ant sienos — matau, kad ten nėra kas veikia. „Vis dėlto,— pagalvojau sau,— negi taip tuščiomis ir grįžti!“ Nukreipiau arkebužą į susispietusių karių būrelį ir nusietaikiau į vieną, visa galva aukštesnį už kitus. Jis krito, ir staiga mano šūvis sukėlė didžiausią sąmyšį. Ir iš tiesų nušoviau Burboną. Jis ir buvo tas vyras, visa galva aukštesnis už kitus.

Benvenutui laisvai ir nerūpestingai bepasakojant, damos ir didikai truputį nuo jo atsitraukė, su pagarba ir beveik su baimė žiūrėdami į didvyrį, kuris nė neįtarė juo esąs. Šalia Čelinio dabar stovėjo tik Pranciškus I.

— Mano brangusis,— tarė jis jam,— matau, kad prieš skirdamas man savo talentą, jūs jau anksčiau pasitarnavote savo narsumu.

— Jūsų didenybe,— linksmi atšovė Benvenutas,— man rodo, kad aš gimęs jūsų tarnybai. Vianas vaikystės laikų nuotykis man visą laiką piršo tą mintį. Jūsų herbe yra salamandra, tiesa?

— Taip ir devizas: *Nutrisco et extiguo* *.

— Man buvo maždaug penkeri metai. Aš su tėvu stovėjau kambarėlyje, kuriame ką tik buvo šutinę skalbinius. Židinyje dar liepsnojo ažuolinės malkos. Buvo baisiai šalta. Iš netyčių pažvelgęs į ugnį, pastebėjau nedidelį, panašų į driežą gyvūnelį, kuris linksmi sukinėjosi pačioje karščiausioje vietoje. Parodžiau jį tėvui, o jis (atleiskite, bet mūsų krašte žmonės laikosi to grubaus papročio) smarkiai vožė man antausį ir meiliai pasakė: „Tu nieko bloga nepadarei, sūneli, bet sudaviau, kad visada atsimintum — driežas, kurį tu matei ugnyje, yra salamandra. Niekas iš mano pažįstamų jos niekada nėra regėjęs.“ Ar tai ne likimo pirštas? Aš tikiu, kad lemties neišvengsi. Kai man buvo dvidešimt metų, turėjau važiuoti į Angliją su graveriu Pjeru Toredžianu, ir jis man papasakojo, kad kažkada, vaikystėje, jis susivaidijęs dirbtuvėje su Mikelandželu ir smogęs jam į veidą. Ir viskas buvo baigta: net už princo titulą nebūčiau važiavęs kartu su žmogumi, pakėlusiu ranką prieš didįjį skulptorių. Pasilikau Italijoje, o iš ten atvykau ne į Angliją, bet į Prancūziją.

* Maitinu ir naikinu (*lot.*).

— Prancūzija didžiuojasi, kad jūs, Benvenutai, ją pasirinkote, todėl ji pasistengs, kad negailėtų savo tėvynės.

— O, mano tėvynė — menas. Mano valdovas tas, kas užsakyks pagaminti brangiausią taurę.

— O dabar ar turite kokį nors gražų sumanymą?

— Taip, jūsų didenybe, Kristų. Ne ant kryžiaus, bet Kristų visame jo garbės spindėjime; kaip galėdamas stengsiuos perduoti tą begalinį grožį, kuriame jis man pasirodė.

— Ką? — nusijuokė skeptikė Margarita. — Jūs matote ne tik žemiškuosius karalius, bet ir dangiškąjį?

— Taip, poniai, — naiviai it kūdikis atsakė Benvenutas.

— Papasakokite, kaip ten buvo, — tarė Navaros karalienė.

— Mielai, poniai, — sutiko Benvenutas Čelinis. Jo pasitikėjimas savimi rodė, kad jam nė į galvą neatėjo, jog kas nors gali suabejoti jo pasakojimu. — Prieš kurį laiką mačiau patį šetoną su visais jo velnių legionais — juos buvo iššaukęs Koližėje vienas kunigas, mano draugas, nekromantas. Ne taip jau lengvai po to jų atsikratėme! Bet baisųjį tų pragariškų vizijų atsiminimą visiems laikams man ištrynė dieviškasis žmonių atpirkėjas, kuris po karštų mano maldų pasirodė akinančioje šviesoje, saulės spinduliais vainikuotas, ir pastiprino kalėjime mano sielą.

— Ir jūs iš tiesų manote, — paklausė Navaros karalienė, — ir nė kiek neabejojate, kad jums pasirodė Kristus?

— Nė kiek, poniai.

— Na, tai padarykite mūsų koplyčiai Kristų, Benvenutai, — kaip visada nerūpestingai tarė Pranciškus I.

— Jūsų didenybe, teiktės užsakyti ką nors kita. Šį darbą dar atidėsiu.

— Kodėl?

— Aš daviau dievui įžadą padaryti Kristaus statulą ne kojam kitam valdovui, o tik jam pačiam.

— Tebūnie taip. Žinote, Benvenutai, man reikia dvylikos žvakidžių stalui.

— Tai jau kas kita! Aš jūsų paslaugoms, jūsų didenybe.

— Tos žvakidės turi būti dvylika sidabrinių statulų.

— Jūsų didenybe, tai bus puiku!

— Jos turi vaizduoti šešis dievus ir šešias deives — visi mano ūgio.

— Taip, jūsų ūgio.

— Juk jūs užsakote ištisą poemą, — tarė poniai d'Etamp, — tai kažkas stebuklinga, stebėtina, ar ne, ponas Benvenutai?

— Aš niekada nesistebiu, ponia.

— O aš nustebčiau,— atšovė išsėdusi hercogienė,— jeigu koks nors skulptorius atliktų tokį kūrinį, nebent antikinis.

— Tačiau aš tikiuos jį atlikti ne blogiau už antikos menininkus,— šaltai atsakė Benvenutas.

— O, ar jūs truputį nesigiriate, maestrai Benvenutai?

— Aš niekada nesigiriu, ponia.

Čelinis ramiai ištare tuos žodžius, žiūrėdamas į ponią d'Etamp, ir išdidžioji hercogienė nejučia nuleido akis nuo tvirto, pasitikinčio, bet nepikto jo žvilgsnio. Ana pajuto kažkokį apmaudą Čelinui už tą pranašumą, kuriam ji turėjo noromis nenoromis nusilenkti, nors pati nežinojo kodėl. Iki tol ji buvo įsitikinusi, kad didžiausia šio pasaulio galybė — grožis; ji buvo pamiršusi genijų.

— Kokių lobių užtektų atlyginti tokiam talentui, kaip jūsų? — kandžiai paklausė ji.

— Mano turtų tikrai nepakaktų,— tarė Pranciškus I.— Beje, prisiminiau, Benvenutai, kad iki šiol jūs gavote tik penkis šimtus ekiu pirmai pradžiai. Ar jūs pasitenkinsite tuo atlyginimu, kurį mokėdavau savo menininkui Leonardui da Vinčiui,— septyniais šimtais aukso ekiu metams? Be to, už visus mano užsakytus darbus mokėsiu atskirai.

— Jūsų didenybe, tas pasiūlymas vertas tokio karaliaus, kaip Pranciškus I, ir, drįstu sakyti, tokio menininko, kaip Čelinis. Tačiau norėčiau kreiptis į jūsų didenybę dar su vienu prašymu.

— Iš anksto jį patenkinu, Benvenutai.

— Jūsų didenybe, šiuose rūmuose man ankšta ir nepatogu dirbti. Vienas mano mokinys rado daug geresnę patalpą, tinkamesnę atlikti tiems darbams, kuriuos jūs teiksitės man užsakyti. Tas pastatas priklauso jūsų didenybei. Tai Didysis Nėlis. Jis atiduotas Paryžiaus prevo, bet anas ten negyvena; jis užima tik Mažąjį Nėlį, kurį aš jam mielai palikčiau.

— Gerai, Benvenutai,— tarė Pranciškus I,— įsikurkite Didžiajame Nelyje; man tada tereiks persikelti per Seną, kai norėsiu užėti pasišnekėti ir pasigėrėti jūsų šedevrais...

— Jūsų didenybe,— pertraukė jį ponia d'Etamp,— kaipgi jūs be jokio pagrindo atimate iš bajoro, iš man atsidavusio žmogaus, teisę į tą pilį?

Benvenutas pažvelgė į ją, ir antrą kartą Ana nuleido akis nuo jo keisto, įdėmaus ir veriančio žvilgsnio. Jis ėmė kalbėti

su tuo pačiu naiviu pasitikėjimu, kaip ir pasakodamas apie apsiareiškimus:

— Bet juk aš taip pat bajoras, ponias: mano giminė prasi-deda nuo įžymaus vyro, vyriausiojo Julijaus Cezario karvedžio Fiorino, kilusio iš Čelinio, prie Montefiaskono. Jo vardu pa-vadinata Florencija, o jūsų prevo bei jo protėvių vardais, mano manymu, nieko nėra pavadinta. Tačiau,— Benvenutas kreipėsi į Pranciškų I, ir jo žvilgsnis bei balsas visai pasikeitė,— gal būt, aš pernelyg drąsus, gal būt, sukelsiu prieš save galingųjų neapykantą, kuri, nors jūsų didenybė mane ir globoja, galų gale mane pražudys. Girdėjau, kad Paryžiaus prevo turi savo kariuomenę. . .

— Man pasakojo,— pertraukė jį karalius,— kad vieną kartą Romoje kažkoks auksakalys Čelinis neatidavė be pinigų si-dabrinės vazos, kurią jam buvo užsakęs monsinyoras Farnezė, tada dar kardinolas, o dabar popiežius.

— Teisybė, jūsų didenybe.

— Taip pat pasakojo, kad visi kardinolo dvariškiai su špa-gomis rankose apgulė auksakalio dirbtuvę ir norėjo jėga iš-plėsti vazą.

— Taip pat teisybė.

— Bet tas Čelinis, užsiglaudęs už durų, apsiginklavęs šau-dykle, drąsiai stojo į kovą ir nuvijo monsinyoro vyrus, o kitą dieną kardinolas jam sumokėjo už vazą.

— Visa tai gyna tiesa, jūsų didenybe.

— Argi jūs ne tas pats Čelinis?

— Taip, ir jeigu jūsų didenybė būsite man vis toks pat maloningas, nieko nepabūgsiu.

— Na, tai pirmyn! — sušuko karalius, nežymiai šyptelėjęs.— Pirmyn, juk jūs bajoras!

Ponia d'Etamp nieko nebesakė, bet nuo tos valandėlės ji iš visos širdies ėmė neapkęsti Čelinio, kaip neapkenčia tik įžeista moteris.

— Jūsų didenybe, prašau dar vienos, paskutinės malonės,— tarė Čelinis.— Nedrįstu jums pristatyti visų savo darbininkų, jų yra dešimt — prancūzų ir vokiečių — visi šaunūs ir nagingi vyrukai, bet štai du mano mokiniai, kuriuos atsivežiau iš Ita-lijos: Pagolas ir Askanijas. Eikite arčiau, Pagolai, pakelkite galvą, žiūrėkite tiesiai į akis, ne įžūliai, žinoma, bet kaip gar-bingas žmogus, kuriam nėra ko rausti. Gal jam kiek stinga iš-radingumo, jūsų didenybe, ir taip pat entuziazmo, bet jis rū-pestingas ir sąžiningas menininkas, dirba lėtai, bet gerai, pui-

kiai supranta mano sumanymus ir tiksliai juos išpildo. O štai Askanijas, taurus ir gražus vaikinąs, mylimiausias mano mokiniųs. Žinoma, jam trūksta kūrybinės jėgos bareljefe perduoti žiaurų dviejų armijų susidūrimą arba į vazos kraštą nagais įsikibusį liūtą bei dantis suleidusį tigrą. Taip pat jis nelepina savęs fantazijos polėkiais ir niekad neišgalvotų siaubingų pabaisų ir pasakiškų slibinų, užtat jo siela, nuostabi kaip ir kūnas, instinktyviai suranda dievišką, jeigu galima taip išsireikšti, idealą. Paprašykite jį pozuoti angelą ar sukomponuoti grupę nimfų,— niekas kitas nesukurs tokio subtilaus, poetiško ir nepalyginamo grožio. Dirbdamas su Pagolu, turiu keturias rankas, o su Askaniju — dvi sielas. Be to, jis mane myli, ir aš labai laimingas, kad šalia manęs plaka tokia skaisti ir nesavanaudiška širdis.

Kol mokytojas kalbėjo, Askanijas kukliai, bet nesivaržydamas stovėjo šalia; jo elegantiška laikysena atkreipė į save ponios d'Etamp dėmesį, ir ji nebenuleido akių nuo žavaus juodaplaukio ir juodaakio italo, panašaus į gyvą Apoloną.

— Jeigu Askanijas moka daryti tokius gražius daiktus,— tarė ji,— tegu jis kada nors iš ryto užaina į mano rūmus; aš jam duosiu brangiųjų akmenų ir aukso, kad jis padarytų man kokią nuostabią gėlę.

Askanijas nusilenkė, dėkingai pažvelgęs jai į akis.

— O aš jam, kaip ir Pagolui, skiriu po šimtą aukso ekiu per metus,— tarė karalius.

— Pasirūpinsiu, kad jie ne veltui juos gautų, jūsų didenybe,— pažadėjo Benvenutas.

— O kas ta gražuolė tokiomis ilgomis blakstienomis, kur slepiasi kamputyje? — paklausė Pranciškus I, tik dabar pastebėjęs Skoconę.

— Nekreipkite į ją dėmesio, jūsų didenybe,— atsakė Benvenutas, suraukęs antakius,— tai vienintelis gražus daiktas, kurį slepiu nuo svetimų akių.

— A, jūs pavydus, Benvenutai?

— Jūsų didenybe, nemėgstu, kai kas nors tiesia rankas į mano gerą. Atvirai kalbant, ir jūs iširstumėte, jei kas nors išdrįstų galvoti apie poniją d'Etamp. Skoconė — mano hercogienė.

Hercogienė, nenuleidusi nuo Askanijo akių, staiga atsikvošėjo ir prikando lūpą. Daugelis dvariškių šyptelėjo, o damos ėmė šnibždėti. Karalius tik linksmai nusikvatojo.

— Bajoro garbės žodis! Jūsų pavydas, Benvenutai, visiškai teisėtas, o menininkas ir karalius visuomet supranta vienas kitą. Sudieau, drauguži, nepamirškite mano statulų. Žinoma, pradėkite nuo Jupiterio ir, padarę modelį, parodykite man. Sudieau, linkiu sėkmės Nelio rūmuose!

— Lengva pasakyti — parodykite modelį! Bet kaip pateksiu į Luvrą, jūsų didenybė?

— Durininkai bus įspėti, kad tuoj jus atvestų pas mane.

Čelinis nusilenkė ir su Pagolu bei Askaniju palydejo karalių ir jo dvariskius per kiemą ligi vartų. Čia jis priklaupė ir pabučiavo Pranciškaus I ranką.

— Jūsų didenybė,— tarė jis susijaudinęs,— per monsinjorą de Monliuką jūs išgelbėjote mane iš kalėjimo ir, gal būt, iš mirties; jūs mane apipylėte turtais, pagerbėte savo apsilankymu menką dirbtuvę, bet svarbiausia, nežinau nė kaip jums dėkoti, jūs iš anksto pramatote visas mano svajones. Paprastai mes kuriame išrinktiesiems, kurių nedaug pasitaiko šimtimečių bėgyje, o man nusišypsojo laimė rasti teisėją, kuris stebės mano darbą ir teiks man vertingų patarimų. Iki šiol aš dirbau ateinančioms kartoms, o dabar leiskite man vadintis jūsų didenybės auksakaliu.

— Mano meistrui, auksakaliui, menininkui ir mano draugu, Benvenutai, jeigu tik tas titulas jums prie širdies. Sudieau ar, tiesą sakant, iki pasimatymo.

Be abejo, karaliumi pasekė visi princai ir senjorai ir negailėjo Čeliniumi pagyrimų bei meilių žodžių, tik ponias d'Etamp tylėjo.

Kada visi išėjo ir Benvenutas liko kieme su abiem savo mokiniais, Askanijas karštai jam padėkojo, o Pagolas nenorom kažką sulemenos.

— Nedėkokite, vaikai, nėra už ką. Bet palaukite: jeigu jūs tikrai norite man atsilyginti, tai, progai pasitaikius, noriu paprašyti jus vienos paslaugos. Turiu omeny savo brangenybę. Jūs girdėjote, ką sakiau karaliui apie Kateriną,— atskleisiu švenčiausią savo jausmą. Be tos merginos, draugai, menininko gyvenimas man bus nebe mielas. Jūs patys matote, kaip noriai ji man pozuoja. Ir, apskritai, sunku man be jos gyventi, nes, atrodo, ji mane myli. Tai va, nors ji graži, o jūs jauni, kaip ir ji,— nedūsaukite dėl jos: pasaulyje gana ir kitų gražių merginų. Neskaudinkite man širdies, neterškite mūsų draugystės, gosliai žvilgčiodami į Skoconę; prašau jus net globoti ją, kai manęs nebūna, patarti kaip tikri broliai. Aš jus primygti-

nai išpėju, nes pažįstu save, savo būdą, ir — prisiekiu dievu — pastebėjęs ką nors negera, užmušiu ir ją, ir jos bendrą.

— Aš jus gerbiu kaip mokytoją,— atsakė Askanijas,— ir myliu kaip tėvą: būkite ramūs.

— Dieve mano! — sušuko Pagolas, sunėręs rankas.— Te dievas mane saugo nuo tokios begėdystės! Argi aš nežinau, kad už viską turiu jums dėkoti, argi tai nebūtų biauirus nusikaltimas — piktnaudžiauti jūsų pasitikėjimu ir atlyginti už visas geradarybes tokia šlykščia išdavyste!

— Dėkui, draugai,— tarė Benvenutas, spausdamas jiems rankas,— labai dėkui. Aš patenkintas, pasitikiu jumis. O dabar, Pagolai, imkis vėl savo darbo, nes aš pažadėjau ponui de Vilrua, kad rytoj jo antspaudas bus baigtas. Mudu su Askaniju nueisime pažiūrėti to dvaro, kurį maloningasis karalius mums padovanojo. Ateinantį sekmadienį pramogos dėlei geruoju ar piktuoju įsikursime Nelyje.

Paskui, grįžtelėjęs į Askaniją, pridūrė:

— Na, Askanijau, pažiūrėsime, ar garsioji pilis, kuri tau patiko iš lauko, ir iš vidaus yra tokia, kaip apie ją kalbama.

Nespėjo Askanijas ištarti nė žodžio, Benvenutas, užbėgęs į dirbtuvę patikrinti, ar visi pameistriai savo vietose, ir melniai paplekšnojęs per apvalų rožinį Skoconės skruostelį, paėmė už parankės savo mokinį ir išėjo su juo į gatvę.

Šeštas skyrius

KAM REIKALINGOS DUENJOS

Nenuėję gatvė nė dešimt žingsnių, jie sutiko kokių penkiasdešimt metų neaukštą, išraiškingo ir protingo veido vyrą.

— Kaip tikėjau pas jus, Benvenutai,— tarė sutiktasis, kuriam Askanijas nusilenkė su giliausia pagarba, o Benvenutas širdingai padavė ranką.

— Ar jūs turite į mane svarbų reikalą, brangusis Frančeskai? — paklausė auksakalys.— Tada grįžtu su jumis. O jeigu norėjote tik šiaip sau mane aplankyti, tada eime kartu su mumis.

— Norėjau duoti jums vieną patarimą, Benvenutai.

— Klausau jūsų. Draugo patarimas visuomet praverčia.

— Tačiau galiu jį duoti tik prie keturių akių.

— Tas jaunuolis yra antrasis aš, Frančeskai. Kalbėkite.

— Jau būčiau pasakęs, jei būčiau galėjęs,— atsakė Benvenuto draugas.

— Atsiprašau, mokytojau,— tarė Askanijas ir kukliai pasitraukė į šalį.

— Ką gi, gausi vienas nueiti ten, kur norėjome eiti abu, vaikelį,— tarė Benvenutas.— Juk žinai, pasitikiu tavimi, kaip pats savimi. Viską smulkiai apžiūrėk: ar pakaks šviesos, ar kiemas patogus liejyklai įrengti, ar bus vietos atskiroms dirbtuvėms — mūsų ir pameistrių. Neužmiršk ir žaidimų vejų.

Ir Benvenutas, paėmęs už parankės nepažįstamąjį, pamojęs Askanijui, grįžo į dirbtuvę, o apstulbęs jaunuolis liko vienas Sen-Marteno gatvės viduryje.

Iš tikrųjų mokytojo pavesta užduotis Askaniją krėstė sukrėtė. Jis labai susijaudino jau tada, kai Benvenutas pasiūlė dviese aplankyti rūmus. Galima suprasti, kas dėjosi jo širdyje, kada reikėjo eiti vienam.

Du sekmadienius jis matė Kolombą, bet nediršo jos pasekti, trečią sekmadienį nusekė ją, bet nediršo prakalbinti, o dabar eis pas ją... Ir ko? Apžiūrėti Nelio rūmų, kuriuos Benvenutas ruošėsi ateinančią sekmadienį pramogos dėlei geruoju ar piktuojų atimti iš Kolombos tėvo.

Tokia padėtis kiekvienam būtų ne itin maloni, o įsimylėjėliui plaukai šiaušėsi ant galvos.

Laimė, nuo Sen-Marteno gatvės iki Nelio rūmų gana toli. Jeigu jie būtų už kelių žingsnių, Askanijas nebūtų ėjęs, bet jo laukė koks pusmylis kelio, ir jis leidosi pirmyn.

Pavojus neatrodo toks didelis, jeigu mus skiria laikas ir nuotolis. Stiprios dvasios ir prigimties žmonėms svarstymai teikia didelę paramą. Toks buvo ir Askanijas. Tais laikais dar nebuvo įprasta, kad jaunuolis, vos išgengęs į gyvenimą, dėtusi esąs juo nusivylęs. Visi jausmai tada buvo nuoširdūs ir nuoširdžiai reiškiami: džiaugsmas — juoku, liūdesys — ašaromis. Niekas nesivaikydavo manieringumo nei gyvenime, nei mene, dėl to dvidešimtmečiui gražuoliui tada nebuvo žema prisipažinti, kad jis laimingas.

Ir iš tiesų, kad ir kaip susijaudinęs, Askanijas buvo laimingas. Jis tikėjosi išvysti Kolombą tik sekantį sekmadienį, o iš tikrųjų pamatys ją dar šiandien. Jis laimėjo šešias dienas, o šešios dienos įsimylėjėliams pavirsta šešiais amžiais.

Sulig kiekvienu žingsniu viskas Askanijui atrodė paprasčiau: tiesa, jis patarė Benvenutui prašyti Nelio rūmų savo dirbtuvei įrengti, bet argi Kolomba galėjo ant jo širsti, jeigu

jis troško apsigyventi arčiau jos? Tiesa, florentiečio menininko įsikūrimas senuose Amori rūmuose padarys nuostolių Kolombos tėvui. Bet ponas Roberas d'Esturvilis juose negyvena, tai kokių gi jis turės nuostolių? Be to, Benvenutas galėjo jam atsilyginti: dovanoti kokią taurę ar jo dukteriai — karolius (juos padaryti apsiimtų pats Askanijas); tais meno garbinimo laikais panašios dovanos pašalintų daugelį kliūčių. Askanijas matė, kaip didieji kunigaikščiai, karaliai ir popiežiai buvo pasirenę parduoti savo karūnas, skeptrus ar tiaras, kad tik įmanytų nusipirkti vieną iš nuostabiųjų jo mokytojo brangenybų. Gerai pagalvojus, pasirodė, jog ponas Roberas dar liktų skolingas Benvenutui, jeigu dalykai taip susiklostytų. Juk auksakalys buvo toks dosnus, kad karališkai apdovanotų mesirą d'Esturvilį,— Askanijas buvo tuo tikras,— tegu tik jis elgiasi žmoniškai.

Praėjęs visą Sen-Marteno gatvę, Askanijas jau įsivaizdavo esąs viešpaties atsiųstas sutaisyti dvi priešiškas galybes.

Tačiau, kad ir įtikinęs save, Askanijas mielai pratęsė dešimčia minučių savo kelią — įsimylėję labai keisti žmonės — ir nesikėlė valtimi per Seną, o patraukė išilgai krantinės ir perėjo Mulenų tiltu. O gal jis pasuko tuo keliu dėl to, kad vakar sekė juo Kolombą.

Šiaip ar taip, po kokių dvidešimt minučių Askanijas atsidūrė prieš Nelio rūmus.

Tačiau, išvydęs priešais skliaustuotus pinučius, o už jų žavingus gotiško stiliaus rūmus smailiais bokšteliais, kurie veržte veržėsi aukštyn, ir pagalvojęs, jog už privertų nuo kaitros langinių gyvena gražioji Kolomba, visas stebuklingas jo svajonių rūmas sugriuvo lyg tos debesų pilys, kurias vienu aki-moju nušluoja vėjas. Jis vėl susidūrė akis į akį su tikrove, o tikrovė buvo toli gražu ne tokia jau raminanti.

Kelias minutes pastovėjęs,— toks stoviniavimas atrodė keistas, nes krantinėje, saulei kepinant, nebuvo nė gyvos dvasios,— Askanijas suprato, kad reikia pagaliau kam nors ryžtis. Pasirinkimo nebuvo: reikėjo eiti į rūmus. Jis priėjo prie pinučių ir pakėlė kūjelį. Vienas dievas žino, ar jis būtų pasibeldęs, jeigu atsitiktinai tą pačią minutę nebūtų atsivėrę pinučiai ir jis nebūtų prieš save pamatęs kokių trisdešimt metų vyrą, lyg ir tarną, lyg ir valstietį, matyt, visų galų meistrą namuose. Tai buvo mesiro d'Esturvilio sodininkas.

Askanijas ir sodininkas atšoko vienas nuo kito.

— Ko jums reikia? — paklausė sodininkas.— Ko čia stovite?

Askanijas nebegalėjo trauktis, todėl sukaupė visą savo drąsą ir atšovė:

— Noriu apžiūrėti rūmus.

— Kaip tai — apžiūrėti rūmus? — sušuko nustebeęs sodininkas. — Kieno vardu?

— Karaliaus vardu! — atsakė Askanijas.

— Karaliaus vardu! — pakartojo sodininkas. — Viešpatie, nejaugi karalius nori juos iš mūsų atimti?

— Gal būt, — atsakė Askanijas.

— Bet ką gi tai reiškia?

— Pats žinai, drauguži, kad man nėra ko prieš tave aiškintis, — pasakė Askanijas tokiu išdidžiu tonu, kad net pats buvo juo patenkintas.

— Teisybė. Su kuo jūs norėtumėt pasikalbėti?

— Ar ponas prevo namie? — paklausė Askanijas, nors puičiausiai žinojo, kad jo čia nėra.

— Ne, pone, jis Šatle.

— O kas jį pavaduoja, kai jo nebūna?

— Jo dukterė, panelė Kolomba.

Askanijas pasijuto raustas iki pat ausų.

— Be to, dar yra ponia Perin. Su katra jūs norėtumėt pasikalbėti: su ponia Perin ar su panele Kolomba?

Tai buvo visai paprastas klausimas, bet jis sukėlė baisiausią sąmaištį Askanijo širdyje. Jis buvo besakęs, kad norėtų pamatyti panelę Kolombą, tačiau tie drąsus žodžiai neišsprūdo pro jo lūpas, ir jis paprašė jį nuvesti pas ponią Perin.

Sodininkas, nė neįtaręs, kad paprastas jo klausimas galėjo sukelti tokį sąmyšį, paklusniai linktelėjo galvą ir nužingsniavo per kiemą į Mažąjį Nelį. Askanijas sekė iš paskos.

Reikėjo dar pereiti antrą kiemą, paskui antrus vartus, nedidelį gėlyną, užlipti prieangio laiptais ir praeiti ilgą galeriją. Galų gale sodininkas atidarė duris ir pranešė:

— Ponia Perin, kažkoks jaunuolis karaliaus vardu reikalauja, kad jam aprodytumėt pilį.

Po tų žodžių jis pasitraukė į šalį, ir tarpduryje atsistojo Askanijas. Jis atsirėmė į staktą, nes jam aptemo akys: įvyko kažkas visai paprasta, ko jis nebuvo numatęs. Su ponia Perin kambaryje buvo Kolomba, ir jis atsidūrė tiesiai prieš jas.

Ponia sėdėjo prie ratelio ir verpė. Kolomba sėdėjo prie rėmelių ir siuvinėjo. Jos pakėlė galvas ir pažiūrėjo durų link.

Kolomba tučtuojau pažino Askaniją. Ji jo laukė, nors suvokė, kad jis negali ateiti. Kai jaunuolis pamatė mergaitės

akis, jis manė tuoj krisiąs negyvas, nors jos žvilgsnis buvo kupinas begalinio švelnumo.

Mat, svajodamas apie susitikimą su mylimąja, jis buvo numatęs daugybę sunkumų ir kliūčių. Tos kliūtys turėjo sukelti jo ryžtą, sunkumai turėjo jį užgrūdinti. Ir staiga viskas įvyko taip gerai, taip paprastai, tarsi dievą sujaudino skaisti jų meilė, ir jis padėjo Askanijui, palaimino jį. Jis stovėjo prieš ją, kada mažiausiai to tikėjosi, todėl iš visų gražių kalbų, kurias jis buvo paruošęs, iš visos ugningos iškalbos, turėjusios ją nustebinti ir sugraudinti, jis nebeatsiminė nė vieno sakinio, nė vieno žodžio, nė vieno skiemens.

Kolomba irgi sėdėjo tylėdama. Tos dvi jaunos ir skaisčios būtybės, tarsi iš anksto sujungtos danguje, pajuto, kad jos priklauso viena antrai. Sykių suartėjusios, jos turėjo susiliesti į vieną, kaip Salmacis ir Hermafroditė. Pirmasis susitikimas jaunuolius išgąsdino: jie virpėjo sutrikę ir negalėjo ištarti nė žodžio.

Tuomet ponias Perin kilstelėjo nuo kėdės, atidėjo į šalį kuodelį ir, atsirėmusi ratelio, pirmoji nutraukė tylą.

— Ką tas vėpla Rembo paisto? — sušuko garbingoji duenja. — Ar girdėjote, Kolomba?

Kolomba nieko neatsakė.

— Ko jums čia reikia, ponaiti? — kalbėjo ji toliau, eidama prie Askanijo. — Viešpatie, atleisk man! — sušuko ji, staiga pažinusi svečią. — Juk čia tas malonus jaunuolis, kuris tris pastaruosius sekmadienius taip galantiškai paduodavo man švęstą vandenį prie bažnyčios durų! Ko jūs pageidaujate, mielas?

— Norėčiau pasikalbėti su jumis, — pralemeno Askanijas.

— Su manim, viena? — maivydamosi paklausė ponias Perin.

— Su jumis... viena.

Taip atsakęs, Askanijas mintyse išvadino save tikru gvėra.

— Tai prašom čia, jaunikaiti, prašom, — tarė ponias Perin, atidarydama šonines duris ir rankos mostu kviesdama jį eiti paskui save.

Askanijas nusekė ją, pasiuntęs Kolombai vieną iš tų ilgų žvilgsnių, kuriais įsimylėjęliai moka taip daug pasakyti ir kuriuos visada supranta tas žmogus, kuriam jie skiriami, nors pašaliniam jie visiškai nieko nesako. Matyt, Kolomba irgi viską suprato, nes, pasikeitusi su jaunuoliu žvilgsniu, ji paraudo it aguona, o pajutusi, kad rausta, palinko ant rankdarbio ir ėmė negailestingai daryti niekuo dėtą siuvinėjamą gėlę.

Askanijas pastebėjo jos nuoraidį, staiga sustojo, žengė žingsni prie Kolombos, bet tą akimirką ponia Perin atsigrėžė ir pašaukė jaunuolį: jis turėjo paklusti. Vos tik jis peržengė slenks-tį, Kolomba metė adatą, nuleido rankas, atlošė galvą ir giliai, atsiduso, o jos atodūsyje — neišaiškinama širdies paslaptis! — slypėjo ir gailestis, kad Askanijas išėjo, ir palengvėjimas, kad jo nebėra kambaryje.

Jaunuoliui visiškai sugedo nuotaika: jis pyko ant Benve-nuto, pavedusio jam tokį nemalonų reikalą, pyko ant savęs, kad nemokėjo geriau išnaudoti progos, o ypač ant ponios Perin, kuri išvedė jį kaip tik tą valandėlę, kada jam pasirodė, jog Kolombos akys jį prašė pasilikti.

Todėl, duenjai likus vienai su juo ir pasiteiravus, ko Aska-nijas čia atėjo, šis, nusprendęs atsikeršyti jai už savo paties neapdairumą, gana akiplėšiškai atsakė:

— Gerbiamoji ponia, prašyčiau aprodyti man Nelio rūmus; pereikime juos skersai ir išilgai.

— Arodyti jums Nelio rūmus? — sušuko ponia Perin.— O kam jums to prireikė?

— Noriu pamatyti, ar jie mums tinka, ar mums bus čia patogų ir ar verta vargti ir čionai keltis.

— Kaip tai — keltis čionai? Jūs išnuomavote rūmus iš po-no prevo?

— Ne. Juos mums dovanoja jo didenybė.

— Dovanoja jo didenybė! — sušuko ponia Perin, vis labiau ir labiau stebėdamasi.

— Visiškai dovanoja,— atsakė Askanijas.

— Jums?

— Ne, ne visai, mieloji ponia, mano mokytojai.

— Atleiskite už nekuklumą, jaunuoli, o kas tas jūsų mo-kytojas? Tikriausia koks nors svetimšalis didikas?

— Kur ten, ponia Perin, tai didis menininkas. Jis specialiai atvyko iš Florencijos tarnauti jo krikščioniškai didenybei.

— Šit kaip! — atsakė duenja, kuri nesuprato kaip reikiant.— O ką daro tas jūsų mokytojas?

— Ką daro? Viską: žiedelius merginoms, ašočius karalių stalams, statulas šventovėms, o laisvalaikiu puola ar gina tvir-toves, jeigu užsimano priversti drebėti imperatorių arba su-tvirtinti popiežiaus valdžią.

— Jėzau Kristau! — sušuko ponia Perin.— O kuo gi vardu jūsų mokytojas?

— Jis vadinasi Benvenutas Čelinis.

— Keista, neteko tokio vardo girdėti,— sušnabždėjo duenja.— O ką jis veikia?

Jis auksakalys.

Ponia Perin pažvelgė į Askaniją, iš nuostabos išplėtusi akis.

— Auksakalys! — sumurmėjo ji.— Auksakalys! Ir jūs manote, kad mesiras prevo ims ir lyg niekur nieko užleis pilį kažkokiam... auksakaliui?

— Jei neužleis, paimsime.

— Jėga?

— Žinoma.

— Tikiuosi, jūsų mokytojas nedrįs kelti rankos prieš poną prevo?

— Jis kėlė ranką prieš tris hercogus ir du popiežius.

— Jėzau! Du popiežius! Ar tik jis ne eretikas?

— Jis toks pat katalikas, kaip mudu su jumis, ponia Perin. Nusiraminkite: šėtonas — mums ne sąjungininkas, bet užtat turime kitą talkininką — karalių.

— Štai kaip! Bet ponas prevo taip pat turi sąjungininką, ir dar geresnį.

— Ką?

— Ponia d'Etamp!

— Vadinasi, mūsų jėgos lygios,— atrėžė Askanijas.

— O jei mesiras d'Esturvilis atsisakys?

— Maestras Benvenutas paims jėga.

— O jei mesiras Roberas užsidarys kaip tvirtovėje?

— Maestras Čelinis jį apsups.

— Mesiras prevo turi dvidešimt keturis ginkluotus sargybinius. Užsirašykit sau ant kaktos!

— Maestras Benvenutas turi dešimt pameistrių. Taigi matote, ponia Perin,— jėgos lygios.

— Bet pats prevo — pavoingas priešininkas. Jis buvo vienas iš pačių stipriausių turnyre, surengtame Pranciškaus I vedybų garbei, ir parbloškė žemėn visus, kurie drįso su juo galytėtis.

— Puiku, ponia Perin, kaip tik tokio narsuolio Benvenutui ir reikia; lig šiol jis nesutiko vėrti savęs. Jis, kaip ir mesiras d'Esturvilis, taip pat parbloškė visus savo priešininkus žemėn; skirtumas tik tas, kad tie, kuriuos nugalėjo jūsų prevo, po poros dienų sveiki ir gyvi atsistojo ant kojų, tuo tarpu tie, kurie susidūrė su mokytoju, jau niekados nebeatsikėlė ir po trijų dienų iškeliaavo į kapines.

— Bus blogai, bus blogai! — sumurmėjo ponias Perin. — Kalba, kad paimtuose miestuose, jaunuoli, dedasi baisūs dalykai. . .

— Nusiraminkite, ponias Perin, — nusikvatojo Askanijas, — jūs susidursite su gailestingais nugalėtojais.

— Matot, mielas drauguži, nuogastauju, kad nebūtų pralietas kraujas, — paaiškino ponias Perin, kuriai, atrodo, buvo ne pro šalį išgyti puolančiųjų paramą. — O jūsų kaimynystė, patys suprantate, tikrai bus maloni, nes mums tame prakeiktime užkampyje labai trūksta draugijos. Mesiras d'Esturvilis laiko mus — savo dukrą ir mane — uždarytas kaip kokias vargšes vienuoles, nors, garbė dievui, nei ji, nei aš įžadų nedavėme. Šventajame rašte pasakyta, kad negera būti žmogui vienam, o kai šventas raštas sako „žmogus“, tai turi galvoje ir moteris. Ar ne taip, jaunuoli?

— Savaime suprantama.

— O mes šituose milžiniškuose rūmuose visai vienos ir todėl mirštame iš nuobodulio.

— Nejaugi pas jus niekas neateina? — pasiteiravo Askanijas.

— Dieve! Sakiau jau, kad mums blogiau, kaip vienuolėms. Vienuoles bent jau giminaičiai, draugai aplanko, pasikalba su jomis pro pinučius. Jos turi valgomąjį, kur visos susirenka, pasišneka, širdį išlieja. Žinia, tai ne dievažin kokiam pramoga, bet vis jau šis tas. Pas mus tik kartais užsima mesiras prevo pabarti savo dukros; manau, jog bara už tai, kad ji vis gražėja. Tai vienintelis vargšėlės nusikaltimas. Ir mane bara, kad dar nepakankamai griežtai ją prižiūriu. Dieve mielaširdingas, juk ji nė gyvos dvasios nemato ir, jei ne tie pokalbiai su manimi, atveria burną tik maldai. Prašau jūsų, jaunuoli, niekam nesakykite, kad jus čia įleidom ir kad, apžiūrėjęs Didįjį Nelį, užėjote į Mažąjį šnektelti su mumis.

— Kaip! — sušuko Askanijas. — Vadinasi, apžiūrėjęs Didįjį Nelį, grįšiu su jumis į Mažąjį? Vadinasi. . . — Askanijas nutilo, supratęs, kad pernelyg džiūgaudamas gali išsiduoti.

— Manau, kad nebus labai mandagu, jaunuoli, jei jūs, susipažinęs su panele Kolomba, — o ji, turėkite omeny, kai tėvo nėra, yra šių namų šeimininkė — taigi, vargu ar bus labai mandagu išeiti iš Nelio, pasikalbėjus tik su manimi ir netarus jai nė žodelio atsisveikinimui. Tarp kitko, jei jums nepatinka, pats suprantate, niekas nelaiko; galite išeiti tiesiai iš Didžiojo Nelio, ten yra vartai.

— Ne, ne, jokių būdų, velniai rautų! Ponia Perin, manau, jog esu išauklėtas ne blogiau, negu kiti, ir žinau, kaip reikia elgtis su damomis. Tik prašau, ponია Perin, apžiūrėkime rūmus kuo greičiau, nes aš labai skubu.

Ir iš tikro dabar, sužinojęs, kad galės grįžti per Mažąjį Nelį, Askanijas skubėjo kuo greičiau susipažinti su Didžiuoju. O ponია Perin, kuri visada jautė neaiškią baimę, kad ją netikėtai užklups prevo, taip pat nenorėjo užlaikyti Askanijo: ji paėmė ryšulį raktų, kabėjusį už durų, ir nuskubėjo pirmyn.

Pažvelkime kartu su Askaniju į Nelį, kuriame nuo šiolei vyks pagrindiniai mūsų istorijos įvykiai.

Nelio rūmai, ar tiksliau, Nelio dvaras, kaip tada paprastai ji vadino, stovėjo, kaip jau skaitytojas žino, kairiajame Senos krante, toje vietoje, kur paskiau iškilo Nevero rūmai, o dar vėliau buvo pastatyta Pinigų kalykla ir Akademija. Nelis stūksojo pačiame Paryžiaus pakraštyje iš pietryčių pusės, ir per rūmų sieną galėjai matyti tik miesto pylimą ir žaliuojančias Pre-o-Klero pieveles. Rūmus pastatė VIII amžiaus pabaigoje Nelio senjoras iš Pikardijos, Amori. 1308 metais juos nupirko Pilypas Gražusis ir įrengė ten karaliaus rezidenciją. Nelio bokštas, kurio kruvina ir kupina nuodėmių praeitis prisimenama lig šiol, 1520 metais buvo atskirtas nuo rūmų grįsta krantine, o per griovį buvo pastatytas tiltas. Niūrus bokštas liko saloje rūstus ir vienišas, kaip atgailaujanti nusidėjėlė.

Laimė, Nelio dvaras buvo pakankamai didelis, ir bokšto trūkumas nebuvo juntamas. Rūmai priminė didžiulį kaimą: aukšta siena su plačiais skliautiniais vartais ir šalinėmis dūrelėmis skyrė juos nuo krantinės. Iš pradžių įeidavai į erdvų keturkampį kiemą, kurį taip pat iš visų pusių supo siena: joje buvo dvi durys, vienos — kairėje, kitos — kiemo gilumoje. Jei įeitume, kaip Askanijas, pro duris iš kairės, prieš akis išdygtų XIV amžiaus gotiško stiliaus nedidelis žavingas pastatas — Mažasis Nelis, kurio pietinėje pusėje driekėsi atskiras sodas. Ir atvirkščiai, jei įeitume per duris kiemo gilumoje, tai dešinėje pusėje pamatytume Didįjį Nelį, galingą akmeninį pastatą, su dviem smailiais bokšteliais, su baliustradomis, kampuo tu fasadu, aukštais spalvotais langais ir dvidešimčia vėjarodžių. Mūsų laikais ten pakaktų vietos trims bankininkams.

Toliau, jei jūs eisite vis pirmyn, tai tiesiog paklysite daugybėje visokiausių sodų; juose pamatysite vejeles muštuko žaidimui, liejyklą, arsenalą, o už jų — paukštides, avides, tvar-

tus ir arklides. Mūsų laikais ten pakaktų vietos trims fermeriams.

Apskritai kalbant, viskas buvo gana smarkiai apleista ir apirę. Rembo ir du jo padėjėjai vos pajėgdavo susitvarkyti su Mažojo Nelio sodu, kuriame Kolomba augino gėles, o ponias Perin sodino kopūstus. Bet rūmai buvo erdvūs, šviesūs, pastatyti iš peties, ir, įdėjus šiek tiek triūso ir išlaidų, ten buvo galima įkurti nuostabiausią pasaulyje dirbtuvę.

Tačiau, jei rūmai būtų buvę ir ne tokie patogūs, Askanijas jais būtų žavėjęsis nė kiek ne mažiau, nes jam svarbiausia buvo tai, kad čia pat gyveno Kolomba.

Beje, jie ilgai negaišavo: vikrus jaunuolis akies mirksniu viską išžvalgė, viską patikrino ir įvertino. Iš pradžių ponias Perin veltui stengėsi paspėti paskui jį; vėliau, matydama, kad nieko neišeis, padavė jam raktų ryšulį, kurį jis garbingai grąžino, apžiūrėjęs rūmus.

— O dabar, ponias Perin,— tarė Askanijas,— aš jūsų paslaugoms.

— Puiku, tada grįžkime į Mažąją Nelį, jaunuoli, nes matau, kad jūs sutinkate su manimi, jog to reikalauja mandagumas.

— Be abejo! Antraip pasirodyčiau tiesiog neišauklėtas.

— Bet nė mur-mur Kolombai, ko apsilankėte.

— Dieve mano! Apie ką tada su ja kalbėsiu! — sušuko Askanijas.

— Nesirūpinkite, gražuolėli. Negi man nesakėte, kad esate auksakalys?

— Be abejo.

— Na ir kalbėkite su ja apie papuošalus. Toks pokalbis visada malonus net pačių santūriausių merginų širdims. Arba tu Ievos dukra, arba ne, o jei esi Ievos dukra, mėgsti visa, kas blizga. Pagaliau vargšė mergaitė taip mažai turi pramogų, gyvena kaip tikra atsiskyrėlė ir ją truputį prablaškyti būtų tiesiog dievo palaima. Puikiausia dovana jos amžiaus merginoms, suprantama, geros vedybos. Todėl kiekvieną mielą kartelį, kai ponas Roberas ateina, aš jam ir šnabždu į ausį: „Išleiskite ją už vyro, išleiskite vargšelę už vyro.“

Ir net nepastebėdama, kad tokios kalbos rodo prevo ir jos santykių familiarumą ir gali sukelti kai kurių spėliojimų, ponias Perin pasuko į Mažąją Nelį ir, lydima Askanijo, įėjo į salę, kur jie buvo palikę Kolombą.

Kolomba tebesėdėjo susimąsčiusi ir užsisvajojusi. Nebent gal kokį dvidešimt kartų ji buvo pakėlusį galvutę, išmeigdamą žvilgsnį į duris, pro kurias išėjo gražusis jaunikaitis, ir, jei kas būtų sekęs tuos žvilgsnius, būtų nuspėjęs, kad ji jo laukia. Tačiau, virstelėjęs durims, Kolomba taip uoliai griebėsi rankdarbio, kad nei poniai Perin, nei Askanijui nekilo mintis, jog ji buvo paleidusi darbą iš rankų.

Kaip ji atspėjo, kad paskui duenją eina jaunuolis? Gal nebent magnetizmas būtų galėjęs paaiškinti, jei tik tuo metu jis jau būtų buvęs sugalvotas.

— Brangioji Kolomba, atvedu tą jaunikaitį, kurs paduodavo mums švęstą vandenį. Tai tikrai jis, aš iš karto pažinau. Norėjau išlydėti pro Didžiojo Nelio vartus, bet jis man priminė, jog dar neatsisveikinęs su jumis. Gryna teisybė, nes pirmiau jūs nė žodeliu nepersitarėte. O juk abu, garbė dievui, ne nebyliai...

— Ponia Perin...— pertraukė ją sumišusi Kolomba.

— Na ir kas čia tokio? Nėra ko rausti. Ponas Askanijas doras jaunuolis, o jūs protinga mergina. Be to, jis, atrodo, neblogai išmano auksakalio darbą ir gerai nutuokia apie papuošalus, brangakmenius ir visokius niekučius, kuriuos gražios merginos paprastai mėgsta. Jei norite, mano vaike, jis atneš jums kai ką parodyti.

— Man nieko nereikia,— sušnabždėjo Kolomba.

— Šiuo metu gal ir ne, bet, tikiuosi, jūs nesiruošiate amžiams likti šioje prakeiktoje skylėje. Jums jau šešiolika metų, Kolomba, ir ateis diena, kai tapsite gražuolė sužadėtinė, kuriai pridovanos visokiausią brangenybių, o paskui — įžymia dama, kuriai taip pat reikės įvairių papuošalų. Ir verčiau atiduoti pirmenybę šiam jaunuoliui, negu kitam kokiam menininkui, jo, be abejo, nevertam.

Kolomba kentėte kentėjo. Askanijas tai pastebėjo — ponios Perin pranašavimai jį taip pat ne pernelyg džiugino — ir atėjo į pagalbą vargšei mergaitei, kuriai buvo tūkstantį kartų lengviau su juo pačiai kalbėtis, negu klausytis to tarpininko monologo.

— O, panele,— tarė jis,— suteikite man malonę ir leiskite atnešti vieną kitą savo dirbinį. Dabar man atrodo, kad juos dariau jums ir kad dirbdamas galvojau apie jus. O taip, patikėkite! Mes, menininkai-juvelyrų, tuose auksiniuose, sidabriniuose ar brangakmenių papuošaluose kartais įkūnijame savo mintis.

Tose diademose, kurios puošia jūsų galvas, tose apyrankėse, kurios juosia jūsų rankas, tuose karoliuose, kurie švelniai glosto jūsų pečius, tose gėlėse, paukščiuose, angeluose, chimero-se, auskaruose, kurie virpa jūsų ausyse, mes kartais įkūnijame savo pagarbą ir meilę.

Reikia, kaip ir dera istorikui, atvirai pasakyti, kad nuo tų švelnių žodžių Kolombos širdis tiesiog nebetilpo krūtinėje, nes Askanijas, tiek ilgai tylėjęs, pagaliau prabilo ir kalbėjo taip, kaip kad kalbėdavo jos svajose; be to, net nepakeldama akių, mergina jautė išmeigtą į save jo degantį žvilgsnį. Svetimšalio tartis teikė ypatingą žavesį tiems jaunuolio žodžiams, naujiems ir lig šiol Kolombai nežinomiems, o taip pat kažkokią gilią prasmę tai lengvai ir melodingai meilės kalbai, kurią merginos supranta anksčiau, negu pačios pradeda ją kalbėti.

— Žinau,— neatlyžo Askanijas, įdūręs akis į Kolombą,— žinau, kad mes niekuo nepraturtiname jūsų įgimto grožio. Dievas nepasidaro galingesnis nuo to, kad mes puošiame jo altorių. Mes tik apsupame jūsų grožį viskuo, kas malonu ir gražu, ir kada, pasislėpę šešėlyje, mes, vargšai kuklūs žavingų ir žerinčių niekučių meistrai, matome praeinant jus visoje jūsų didybėje, guodžiamės tuo, kad, būdami žymiai menkesni už jus, savo menų padarėme jus dar gražesnes.

— O, pone,— atsakė visiškai sutrikusi Kolomba,— visi tie jūsų gražūs niekučiai man tikriausia niekada nepravės. Iš tiesų jie man nereikalingi. Gyvenu vieniša ir atskirta nuo viso pasaulio, tačiau nei vienvė, nei atsiskyrėlės gyvenimas manęs visiškai neslegia; anaipatol, jis man net patinka. Visada norėčiau taip gyventi. Ir vis dėlto, prisipažinsiu, būtų malonu pamatyti jūsų papuošalus. Ne turėti juos, bet tik pamatyti, ne užsidėti, o tik pasigrožėti.

Ir, suvirpėjusi nuo minties, kad prasitarė, ir, gal būt, bijodama pasakyti dar daugiau, Kolomba nutilo, nusilenkė ir taip skubiai išėjo, kad labiau prityręs žmogus būtų pagalvojęs, jog ji bėga.

— Na ir puiku,— sušuko ponias Perin.— Štai mes ir pradėdame koketuoti. Beje, jaunuoli, jūs tikrai kalbate kaip iš rašto. Iš tikro galima pagalvoti, jog jūsų šalis žino paslaptį, kaip apžavėti žmones. Geriausias įrodymas, kad iš karto pajutau jums didžiausią palankumą, ir, garbės žodis, linkiu, kad mesiras prevo nepadarytų jums ko nors blogo. Na, iki pasimatymo, jaunuoli, ir pasakykite savo mokytojų, kad pasisaugotų. Įspė-

kite jį, kad mesiras d'Esturvilis — kietas kaip velnias ir gana įtakingas dvare. Taigi, tegul jau jūsų mokytojas man patiki ir atsisako keltis į Didįjį Nelį, o ypač tegu nesistengia paimti jo jėga. O mes dar pasimatysime, tiesa? Kolomba netikėkite: ji iš savo velionės motinos paveldėjo tokį turtą, kad gali tenkinti dvidešimt kartų brangesnes savo užgaidas, negu tos, kurias jūs siūlote. Tiesa, atneškite ir paprastesnių daiktelių: gal ji sugalvos man padaryti mažą dovanėlę. Garbė dievui, dar neatgyvenau savo amžiaus, kad nustočiau puoštis. Jūs supratote, tiesa?

Nusprendusi, kad jaunuolis geriau ją supras, kai ji savo žodžius palydės judesiu, ponია Perin palietė Askanijo ranką. Šis krūptelėjo, tarsi staigiai pažadintas iš miego. Ir iš tikro jam atrodė, kad jis sapnavo. Jis nepajėgė suvokti, kad buvo pas Kolombą, ir netikėjo, kad baltoji fėja, kurios melodingas balsas vis dar skambėjo ausyse, o lengva figūrėlė ką tik šmėkstelėjo prieš jo akis, iš tikro buvo toji, dėl kurios žvilgsnio vakar ir dar net šiandien rytą jis būtų atidavęs gyvybę.

Kupinas džiaugsmo ir vilčių, jis pažadėjo poniai Perin visa, ko tik ji nori, net nesiklausydamas, ko ji prašo. Askanijas buvo pasiruošęs atiduoti viską, ką turėjo, kad tik galėtų vėl pamatyti Kolombą.

Paskui, supratęs, kad likti ilgiau nedera, jis atsisveikino su ponია Perin, pažadėjęs užėiti rytojaus dieną.

Išeidamas iš Mažojo Nelio, Askanijas susidūrė su dviem vyrais. Vienas jų taip pažiūrėjo į jaunuolį, kad vien iš to žvilgsnio, nekalbant jau apie apdarą, Askanijas atpažino prevo.

Netrukus įtarimas pasitvirtino, kai jis pamatė, kad vyrai pabeldė į tas pačias duris, pro kurias jis ką tik išėjo. Askanijas pasigailėjo neišėjęs anksčiau, nes, kas žino, ar jo neatsargumas nepakenks Kolombai.

Nenorėdamas sukelti įtarimo, jei tik prevo atkreipė į jį didesnę dėmesį, Askanijas nužingsniavo, net nepasukdamas galvos į tą vienintelį pasaulyje kampelį, kurio valdovu jis tą minutę norėjo būti.

Grįžęs į dirbtuvę, Askanijas rado Benvenutą smarkiai su nerimusi: žmogus, sustabdęs juos gatvėje, buvo Prancišius. Jis, kaip doras žemietis, atbėgo įspėti Benvenutą, kad, Pranciškui I apsilankius rytą dirbtuvėje, neatsargus menininko elgesys užgavo ponią hercogienę d'Etamp ir ji pasidarė mirtinas jo priešas.

Septintasis skyrius

SUŽADĖTINIS IR DRAUGAS

Vienas tų dviejų vyrų, kuriuos Askanijas sutiko prie Nelio vartų, iš tikro buvo mesiras Roberas d'Esturvilis, Paryžiaus prevo. O apie kitą netrukus sužinosime.

Kolomba, pabėgusi į savo kambarį, Askanijui išėjus, kokias penkias minutes stovėjo užsisvajojusi ir klausėsi, įtempusi ausis. Staiga įlėkė ponia Perin ir pranešė, kad gretimame kambaryje laukias tėvas.

— Tėvas! — išgąstingai šuktelėjo Kolomba ir vos girdimai pridūrė: — Dieve mano! Dieve mano, negi jiedu susitiko?

— Taip, jūsų tėvas, brangus vaikelis, — atsakė ponia Perin į pirmąją klausimo dalį, nes antrosios ji neišgirdo. — O su juo kažkoks senas nepažįstamas ponas.

— Kažkoks senas ponas! — krūptelėjo Kolomba, kažką nujausdama. — Dieve mano! Ką tai reiškia, ponia Perin? Man rodosi, jog tai bene pirmas atvejis per pastaruosius dvejus — trejus metus, kad tėtis pareina ne vienas.

Ir vis dėlto, nors ir kažin kaip išsigandusi, mergina gavo paklusti, nes ji gerai pažinojo karštą tėvo būdą. Ji sukaupė visą savo drąsą ir šypsodama įėjo į kambarį, iš kurio neseniai buvo išbėgusi. Šiaip ar taip, Kolomba, kad ir apimta to nesuprantamo išgąscio, kurį jautė pirmą kartą, kaip tikra duktė mylėjo mesirą d'Esturvilį, nors tėvas ir nebūdavo jai pernelyg švelnus, ir dienos, kada jis lankydavosi Nelyje, būdavo šventės dienos nuobodžiame ir vienodame Kolombos gyvenime.

Kolomba žengė prie jo, ištiesusi rankas ir norėdama pasisveikinti, tačiau prevo nesidavė nei apkabinamas, nei prakabinamas. Jis tik paėmė ją už rankos ir privedė prie nepažįstamojo, kuris stovėjo atsirėmęs į didžiulį židini, apstatytą gėlėmis.

— Štai, brangus bičiuli, mano duktė... — tarė jis, o po to kreipėsi į Kolombą: — Kolomba, tai grafas d'Orbekas, karaliaus išdininkas, jūsų būsimas vyras.

Kolomba tyliai aiktelėjo, susilaikydama tik iš mandagumo, ir, pajutusi, kad linksta kojos, atsirėmė į kėdės atlošą.

Ir iš tikro, norint suprasti visą siaubą, kuris apėmė Kolombą po tokio nelaukto supažindinimo, ir dar turint omeny jos dvasinę būseną, reikėjo pamatyti, kas per vienas tas grafas d'Orbekas.

Tiesa, mesiras d'Esturvilis, Kolombos tėvas, irgi nebuvo gražus — veidas dvelkė griežtumu, o tankūs antakiai susiraukdavo, vos tik jo kelyje pasitaikydavo mažiausia kliūtis; pagaliau visa kresna mesiro figūra buvo kažkokia sunki ir nerangi, dar labiau paryškinanti prevo nepatrauklumą. Bet šalia grafo d'Orbeko jis atrodė kaip arkangelas Mykolas šalia drakono. Bent jau kampuotas veidas ir griežti bruožai rodė ryžtą ir galią, o jo mažos pilkos akys, skvarbios ir gyvos, švietė proto jėga. Gi grafas d'Orbekas, ligūstas, susisukęs, išdžiūvęs, su ilgomis tarsi voro rankomis, plonu uodo balseliu, lėtas tartum sraigė, buvo ne tik biaurus, bet ir šlykštus; be to, jis garsėjo kvailumu ir piktumu. Jis stovėjo kiek pakreipta į šoną galva su niekšiška šypsena ir išdaviko žvilgsniu.

Todėl, pamačiusi šį siaubingą padarą — savo nelauktą sužadėtinį, — Kolomba, kaip jau minėjome, vos įstengė sulaikyti riksmą, juo labiau, kad tuo metu jos širdyje, mintyse ir akyse dar tebebuvo gyvas gražiojo jaunuolio, ką tik išėjusio iš šio kambario, paveikslas. Tačiau čia jos jėgos ir baigėsi, ji sustingo išblyškusi ir išmeigė į tėvą išgąstingą žvilgsnį.

— Atleisk, mielas bičiuli, kad Kolomba taip sutrikusi, — kalbėjo toliau prevo. — Pirmiausia, ji tikra laukinukė ir jau apie porą metų nėra niekur iš čia išėjusi. Tu gi pats žinai, jog mūsų laikais laisvė gražioms merginoms pavojinga. Antra vertus, padariau klaidą, jos neįspėjęs apie mūsų planus, nors, iš kitos pusės, tai visai nebūtina, nes mano sprendimai nekeičiami. Pagaliau ji nežino, kas tu toks ir kad su savo vardu, turtais ir, naudodamasis ponios d'Etamp palankumu, gali pasiekti, ką tik nori. Bet, apgalvojusi viską, ji įvertins tą garbę, kurią tu suteiki mums, surišdamas savo seną garsią giminę su mūsų jauna bajorų šeima. Ji supras, kad mūsų keturiasdešimties metų draugystė...

— Pakaks, mielas! Pakaks, dėl dievo meilės! — pertraukė jį grafas, o paskui familiariai kreipėsi į Kolombą su tuo būdingu jam akiplėšišku pasitikėjimu, kuris taip skyrėsi nuo vargšo Askanijo drovumo: — Na, na, nusiraminkite, mano vaikai, — tarė jis. — Tegu jūsų skruostus nutvieskia raudonis, jis jums taip tinka! Dieve mano, aš puikiai suprantu jaunų merginų, netgi jaunų moterų jausmus — mat, jau du kartus buvau vedęs, mažyte. Iš tikro neverta taip jaudintis. Tikiuosi, jūs manęs nebijote, ką? — pridūrė grafas, išpūsdamas krūtinę ir braukdamas ranka per savo retus ūselius ir barzdiukę, pakirptą kaip ir karaliaus. — Tėvas be reikalo mane taip staigiai pava-

dino jūsų vyrų; tas žodis visada truputį suaudrina jaunas širdis, ypač, kai merginos jį girdi pirmą kartą; bet jūs su juo apsiprasite, mažyte, ir paskui netgi pati tarsite savo žavingom lūpytėm. Na, še tau, jūs dar labiau išblyškote! Sergėk dieve, atrodo, ji ruošiasi alpti!

Ir d'Orbekas ištiesė rankas, norėdamas prilaikyti Kolombą, bet ji atsitiesė, žengė žingsnį atgal, tarsi bijodama jo prisilietimo, kaip gyvatės įkandimo, ir, sukaupusi visas jėgas, pramikčiojo:

— Atleiskite, pone... atleiskite, tėve... atleiskite, tai menkniekis... bet aš maniau... aš tikėjausi...

— Ką jūs manėt, ko tikėjotės? Sakysit greičiau! — liepė prevo, įsmeigdamas į ją skvarbias piktas akutes.

— Kad jūs man leisite visą laiką būti su jumis, tėveli, — atsakė Kolomba. — Kai mirė mano vargšė motutė, tik viena jus myliu, rūpinuosi jumis ir maniau...

— Nutilkit, Kolomba! — įsakmiai pratarė prevo. — Aš dar ne toks senas, kad man reikėtų priežiūros, o jūs pakankamai suaugusi ir turit galvoti apie savo gyvenimą.

— Dieve mano! — vėl įsikišo d'Orbekas. — Patikėkite, šio maivymosi visiškai nereikia, brangute. Su manimi jūs būsite laimingiausia moteris pasaulyje, ir, prisiekiu, ne viena jums pavydės. Aš turtingas, velniai rautų! Ir noriu, kad jūs suteiktumėte man garbę. Aš jus įvesiu į karaliaus dvarą, o jūsų papuošalų pavydės ne vien karalienė, bet ir pati ponia d'Etamp.

Nežinau, kokius jausmus sukėlė Kolombos širdyje šie žodžiai, bet skruostus užliejo raudonis ir, nors prevo ir varstė ją grasiais žvilgsniais, ji atsakė grafiui:

— Norėčiau, pone, kad tėvelis man leistų pagalvoti apie jūsų pasiūlymą.

— Kas gi čia dabar? — piktai suuko mesiras d'Esturvilis. — Nė valandos, nė minutės. Nuo šiolei — jūs grafo sužadėtinė, įsidėmėkit tai. Jūs būtumėt netgi šįvakar susituokę, jei po valandos jam nereikėtų važiuoti į savo grafystę Normandijoje. Jūs žinot, kad mano noras — įsakymas. Pagalvoti!.. Eime, d'Orbekai, palikime tą pamaivą. Nuo šiolei ji tavo, mielas bičiuli, ir tu ją vesi, kada norėsi! Na, o dabar eime, apžiūrėsime jūsų būsimą būstą...

D'Orbekas norėjo dar kažką pridurti, bet prevo paėmė jį po ranka ir kažką murmeldamas nusitėpė; grafas pasitenkino tuo, kad nusilenkė Kolombai su piktdžiugiška šypsena ir išėjo kartu su mesiru Roberu.

Vos tik jie peržengė slenkstį, pro kitas duris pasirodė ponია Perin: ji girdėjo prevo šūkaujant ir dabar atbėgo, spėdama, kad mesiras Roberas, kaip ir visada, storžieviškai pasielgė su dukra. Ji pasirodė kaip tik laiku ir spėjo sugriebti alpėjančią Kolombą.

— Dieve mano! Dieve mano! — suaimanavo vargšė mergaitė, prisidengdama akis, tarsi nenorėdama matyti to šlykštaus d'Orbeko, nors jo kambaryje jau nebebuvo. — Dieve mano, nejaugi viskas baigta? Kur mano auksinės svajos? Kur mano malonios viltys? Viskas pražuvo, viskas dingo, ir man belieka tik mirti!

Nėra ko ir klausti, kad šie žodžiai, silpnutė ir išbalusi Kolomba išgąsdino poniją Perin, o išgąstis pažadino smalsumą. Kolombai gi reikėjo išlieti širdį, todėl ji, apsipildama tokiomis gaudžiomis ašaromis, kokiomis dar niekada neverkė, papasakojo savo auklei viską, kas ką tik įvyko. Ponია Perin sutiko, kad sužadėtinis tikrai nei jaunas, nei gražus, bet, jos nuomone, didžiausia nelaimė moteriai yra likti senmerge; todėl ji ėmė įtikinėti Kolombą, kad jau geriau senas ir negražus, bet turtingas ir įtakingas vyras, negu joks. Kolomba pasipiktino tokiomis kalbomis ir nuėjo į savo kambarį, o ponია Perin, kuri turėjo gan gyvą vaizduotę, liko viena ir jau kūrė tūkstančius planų, kaip iš panelės Kolombos guvernantės ji pakils iki grafiinės d'Orbek kompanionės.

Tuo metu prevo ir grafas savo ruožtu apžiūrinėjo Didįjį Nelį, kaip kad prieš valandą jį apžiūrinėjo ponია Perin ir Askanijas.

Būtų įdomu, jei sienos, kurios, kaip manoma, turi ausis, turėtų taip pat akis ir liežuvį ir papasakotų ateinantiems, ką jos matė ir girdėjo apie išėjusius.

Kadangi sienos tylėjo ir tik žiūrėjo į prevo ir į išdininką, gal būt, juokdamosi savo sienų juoku, tad prabilo jau mums pažįstamas išdininkas:

— Iš tiesų, — kalbėjo jis, eidamas per kiemą iš Didžiojo į Mažąjį Nelį, — iš tiesų mažytė labai graži. Kaip tik tokios žmonos man ir reikia, mielas d'Esturvili, — protingos, tyros ir išauklėtos. Praeis audra, ir dangus išsiblaivys, tikėkite manimi. Jau aš gerai žinau — visos merginos svajoja apie jauną, gražų, protingą ir turtingą vyrą. Dieve mano! Aš turiu bent jau pusę tų savybių, kurių iš manęs reikalauja. Maža vyrų gali tuo pasigirti, o tai jau daug.

Pakalbėjęs apie būsimą žmoną, jis perėjo prie kalbų apie būsimas valdas; tiek apie vieną, tiek apie kitą jis šnekėjo vienu tonu.

— Puikus senasis Nelis! — varė jis toliau.— Turiu tave pagirti — nuostabus dvaras. Mums čia bus gera: žmonai, man ir visam karaliaus išdui. Štai čia bus mūsų kambariai, čia perkelsime išdą, o ten — tarnų pusė. Tik kad viskas jau gana apirę; bet truputėlis išlaidų — mes kaip nors surasime būdą, kad už viską sumokėtų jo didenybė, — ir gyvensime nuostabiai. Tarp kitko, d'Esturvili, ar tu tikras, kad tau priklausys tas dvaras? Privalai sutvarkyti šį reikalą, nes, kiek pamenu, karalius tau nedavė dovanojimo rašto.

— Tiesa, duoti tai nedavė, — juokdamasis atsakė prevo, — bet jis man leido jį pasiimti, o tai beveik tas pat.

— Na, o jei kas nors tau iškės pokštą ir gaus iš jo dovanojimo raštą?

— Na, tas tai jau bus kaip reikiant sutiktas, užtikrinu, tegu tik pabando įsibrauti! Esu tikras, kad ponias d'Etamp ir tu mane palaikysite, o tada jau priversiū tą drąsuolį pasigailėti. Bet ką čia kalbėti, aš visiškai ramus, Nelio pilis priklauso man, tai taip pat tikra, kaip kad mano duktė Kolomba bus tavo žmona. Galį sau ramiai keliauti, tik greičiau grįžk.

Kada prevo tarė tuos žodžius, kurių teisingumu nei jis, nei jo pašnekovas neturėjo nė mažiausios priežasties abejoti, duryse, kurios vedė iš keturkampio kiemo į Didžiojo Nelio sodus, pasirodė trečias veikiantysis asmuo, lydimas sodininko Rembo. Tai buvo vikontas de Marmanis.

Pastarasis taip pat siekė Kolombos rankos, bet nesėkmingai. Šis menkysta buvo aukštas, rausvais skruostais, rudaplaukis, pasitikęs savimi, akiplėšiškas, plepus, manęs, jog labai patinka moterims, kai tuo tarpu jis joms būdavo priedanga, slepianti tikruosius jų meilužius. Jis didžiavosi, kad tarnavo karaliaus sekretoriumi; ta padėtis ir leisdavo jam būti prie karaliaus — bent jau tiek, kiek būdavo jo didenybės kurtai, papūgos ir beždžionės. Prevo nesuklaidino nei tas išviršinis karaliaus palankumas vikontui, nei tariama draugystė; mat, buvo kalbama, jog tą palankumą ir draugystę jis įsigijo tvarkydamas nelabai švarius jo didenybės reikaliukus. Be to, vikontas de Marmanis jau seniai prašvilpė palikimą, ir visas jo turtas priklausė nuo Pranciškaus I dosnumo. Tas dosnumas galėjo vieną gražų rytą baigtis, o mesiras d'Esturvilis nebuvo toks kvailas, kad, kurdamas dukters ateitį, pasikliautų vien tik įnoringo karaliaus įgei-

džiais. Taigi jis švelniai atmetė vikonto prašymą, pasakydamas jam kaip paslaptį, kad jo dukros ranka jau seniai pažadėta kitam. Šis slaptas prisipažinimas sušvelnino atsakymą, ir dėl to vikontas de Marmanis ir ponas Roberas d'Esturvilis iš pažiūros liko nuoširdžiausi draugai, nors nuo tada vikontas ėmė nekęsti prevo, o prevo savo ruožtu ėmė saugotis vikonto. Šis nei tariamu draugiškumu, nei šypsena neįstengė, žinoma, paslėpti savo neapykantos nuo tokio žmogaus kaip mesiras d'Esturvilis, kuris skaitytė skaitė visas tamsias dvaro ir svetimų širdžių paslaptis. Kiekvieną dieną kartą, kada pasirodydavo visada malonus ir paslaugus vikontas, prevo pasiruošdavo išgirsti blogas naujienas, kurias vikontas paprastai pranešdavo, liedamas ašaras su ta dirbtine ir pikta užuojauta, kuri lašas po lašo nuodija žaizdą.

Su grafu d'Orbeku vikontas de Marmanis beveik nutraukė bet kokius santykius. Tas neslepiamas abipusis priešiškumas režė akį karaliaus dvare. D'Orbekas niekino Marmanį todėl, kad šis buvo neturtingas ir negalėjo gyventi taip, kaip reikalavo jo padėtis, Marmanis gi niekino d'Orbeką dėl to, kad šis buvo senas ir tuo pačiu prarado bet kokias galimybes patikti moterims. Taigi jie taip nesikentė tarpusavyje, kad kiekvieną dieną kartą, vos tik susidūrę tame pačiame kelyje, stengdavosi kuo greičiau pakišti vienas kitam koją.

Todėl abu dvariškiai susitikę linkteldavo vienas kitam su ironiška šalta šypsena, kokią gali pamatyti tik rūmų priamuosiuose ir kuri sako: „O, jei mes nebūtume tokie niekšingi bailiai, vienas iš mūsų jau seniai nebegyventų!“

Vis dėlto tenka pripažinti (tokia jau istoriko pareiga — kalbėti ir apie bloga, ir apie gera), kad ir šį kartą jie pasitenkino tik linktelėję vienas kitam ir nusišypsoję. Neprataręs nė žodžio vikontui de Marmanui, grafas d'Orbekas, lydintas prevo, skubiai išėjo pro tas pačias duris, pro kurias ką tik įėjo jo priešas.

Tačiau paskubėsime pridurti, kad ši neapykanta jiems nekliudė, pasitaikius progai, tuoj pat paduoti vienas kitam ranką ir pakenkti trečiam.

Išėjus grafui d'Orbekui, prevo liko vienas su savo ištikimoju draugu vikontu de Marmaniu.

Prevo prisiartino prie jo, nutėskęs linksmą miną, o vikontas laukė jo be galo liūdnas.

— Taip, taip, mielas prevo,— prabilo Marmanis,— jūs, atrodo, gan gerai nusiteikęs.

— O jūs, brangusis Marmani, tarsi būtumėte kažko smarkiai nuliūdęs,— atsakė prevo.

— Jūs gi žinote, vargšas d'Esturvili, kad draugų nesėkmės mane prislegia lygiai taip pat, kaip ir manosios.

— O taip, taip, gerai žinau, kokia jautri jūsų širdis,— patvirtino prevo.

— Ir kai pamačiau jus tokį švytintį kartu su būsimuoju žentu, grafu d'Orbeku,— jo vedybos su jūsų dukra jau niekam ne paslaptis — sveikinu jus, mielas d'Esturvili...

— Seniai jums sakiau, kad Kolomba jau sužadėta, brangusis Marmani.

— Iš tikro nesuvokiu, kaip jūs ryžotės išsiskirti su tokiu nuostabiu kūdikiu.

— Va, gražiausia, mes neišsiskirsime,— prieštaravo mesiras Roberas.— Mano žentas, grafas d'Orbekas, persikels su visu savo išdu per Seną ir apsigyvens Didžiajame Nelyje, o aš laisvalaikį praleisiu Mažajame.

— Vargšas drauge! — tarė Marmanis, linguodamas galvą, tarsi smarkiai susikrimtęs; jis paėmė prevo po ranka, o kita tuo tarpu braukė nesamą ašarą.

— Kodėl „vargšas drauge“? — paklausė mesiras Roberas.— Klausykite, ką jūs dar norite man pasakyti.

— Tai nejau aš pirmas pranešiu jums tą liūdną žinią?

— Kokią žinią? Sakykite galų gale!

— Žinote, brangusis prevo, šiame margame pasaulyje reikia būti filosofu. Yra tokia sena patarlė, kurią visa mūsų vargšė žmonių padermė turėtų lūpose nešioti, nes toje patarlėje sukaupta visa žmonijos išmintis.

— Kokia gi ta patarlė? Baikite!

— Žmogus šaudo, mano brangusis drauge, žmogus šaudo, dievas kulkas gauda.

— Ką gi aš šaudžiau, ką dievas gaudė? Na, sakykite pagaliau.

— Jūs paskyrėte senuosius Nelio rūmus žentui ir dukrai?

— Savaime suprantama! Ir tikiuosi, kad po kokio trejeto mėnesių jie ten įsikurs.

— Klystate, brangusis prevo, klystate! Nelio rūmai jau nebe jūsų nuosavybė. Atleiskite, gal jums bus skaudu, bet aš, turėdamas omeny jūsų kiek karštoką būdą, pagalvojau, kad daug maloniau sužinoti tą naujieną iš draugo lūpų, kuris praneš jums ją atsargiai, negu išgirsti iš kokio nors storžievio,

kuris, apsidžiaugęs jūsų nesėkme, sviestų jums ją į veidą...
Deja, drauge mano, Didysis Nelis nebe jūsų.

— O kas gi jį iš manęs atėmė?

— Jo didenybė.

— Jo didenybė?

— Taip, jis pats! Dabar puikiai matote, kad nelaimė nepataisoma.

— Kada tai įvyko?

— Sįryt. Jei reikalai nebūtų manęs sutrukdę Luvre, būčiau jau anksčiau pranešęs.

— Jus suklaidino, Marmani, tai tik melagingas gandas, kurį paskleidė mano priešai, o jūs prieš laiką dar jį išnešiojote.

— Labai norėčiau, kad taip būtų, bet visa bėda, kad man niekas nesakė, o aš pats girdėjau.

— Ką gi jūs girdėjote?

— Girdėjau, kaip karalius įsakė atiduoti Didįjį Nelį kitam.

— O kas tas kitas?

— Italas avantiūristas, kažkoks juvelyras, kurio vardą tikriausia esate girdėję. Tai Benvenutas Čelinis, intrigantas, prieš porą mėnesių atvykęs iš Florencijos. Tiesiog nesuprantu, kodėl karalius jį taip pamėgo ir šiandien su visa savo palyda aplankė kardinolo Feraros rūmuose, kur tas tariamas menininkas įsirengė dirbtuvę.

— Sakykite, vikonte, jūs buvote tenai, kada karalius padovanojo Didįjį Nelį tam niekšui?

— Taip, buvau! — atsakė Marmanis, ištardamas tuos abu žodžius lėtai, paraidžiui, pasimėgaudamas.

— Taip, taip,— pratarė prevo.— Na ką gi, laukiau to jūsų avantiūristo, tegu tik jis ateina atsiimti karališkos dovanos!

— Kaip? Jūs ketinate priešintis?

— Be abejo!

— Karaliaus įsakymui?

— Paties dievo įsakymui, paties velnio įsakymui, pagaliau bet kokiam įsakymui, kuriuo kas nors užsimes mane iš čia išgrūsti!

— Saugokitės, saugokitės, prevo! — įspėjo vikontas de Marmanis.— Jūs ne tik užsitrauksite karaliaus nemalonę, bet teks dar susidurti su Benvenutu Čeliniu, kuris kur kas baisesnis, negu jūs manote.

— O ar jūs žinote, kas aš, vikonte?

— Pirmiausia, karalius jam be galo palankus, tiesa, gal laikinai, bet vis dėlto šiuo metu palankus.

— Ar žinote, kad aš, Paryžiaus prevo, atstovauju jo didenybę Šatle, kad sėdžiu ten po baldakimu, apsivilkęs mantiją, papuoštą apykakle, su špaga prie šono, užsidėjęs skrybėlę su plunksnomis ir laikau rankose žydrą valdžios lazdą!

— Be to, tas prakeiktas italas stoja į kovą kaip lygus su lygiu prieš bet kokį prinčą, kardinolą ir popiežių...

— Ar žinote jūs, kad turiu ypatingą antspaudą, kuriuo užtvirtinami aktai?

— Eina kalbos, kad tas prakeiktas mušeika be jokių skrupulų sužeidžia ir užmuša tuos, kurie bando jam stoti ant kelio.

— Argi jūs nežinote, kad dieną ir naktį man po ranka stovi dvidešimt keturi šauliai?

— Girdėjau, kad jis užmušė savo priešą juvelyrą, kurį gynė šešiasdešimties žmonių būrys...

— Jūs užmiršote, kad Nelis sustiprintas, kad sienose — ambrazūros, o virš durų — šaudymo angos; aš jau nekalbu apie miesto pylimą, patikimai ginantį Nelį iš vienos pusės.

— Sklinda gandai, kad Benvenutas išmano apie tvirtovių šturmą nė kiek ne blogiau, negu Bajardas ar Antonijas de Leira.

— Pamatysimel

— Bijau, kad jūs...

— O aš laikiu!

— Klausykite, mielas drauge, ar galiu jums duoti vieną patarimą?

— Prašom, tik kuo trumpiau.

— Nekovokite su stipresniu už save.

— Stipresniu už mane? Tas niekam tikęs amatininkas iš Italijos? Vikonte, jūs išvesite mane iš kantrybės!

— Garbės žodis, kad tik jums netektų gailėtis! Taip sakau, nes yra pagrindo.

— Vikonte, jūs mane varote į pasiutimą!

— Pagalvokite, kad to žmogaus pusėje — pats karalius.

— Na ką gi, o mano — ponia d'Etamp.

— Jo didenybei gali nepatikti, kad žmogus nepaiso jo valios.

— Aš jau ne kartą stojau prieš, pone, ir visada sėkmingai.

— Taip, žinau, tai tas reikalas, kuris lietė mokesčius už pravažiamą Manto tiltu. Bet...

— Bet kas?

— Niekuo nerizikuoji, arba bent labai mažai rizikuoji, priešindamasis silpnam ir geram karaliui, bet, kovodamas su tokiu

stipriu ir baisiu žmogumi, kaip Benvenutas Čelinis, rizikuoji viskuo.

— Po perkūnais, vikonte, jūs mane išvarysite iš proto!

— Priešingai, noriu jus į jį atvesti.

— Užteks, vikonte, užteks! Prisiekiu, tas niekšas brangiai užmokės už šias minutes, kurias jūs taip maloniai man padovanojote.

— Dieve duok, prevo, dieve duok!

-- Gana, gana! Daugiau neturite ką pasakyti?

— Ne, ne, atrodo, kad ne,— atsakė vikontas, tarsi stengdamasis prisiminti dar kokią naujieną, prilygstančią pirmajai.

— Na, tai sudieu! — sušuko prevo.

-- Sudieu, mano vargšas drauge!

— Sudieu!

— Aš bent jau jus įspėjau.

— Sudieu!

— Guodžiuosi mintimi, kad man nebus dėl ko sau prikaišioti.

— Sudieu! Sudieu!

— Linkiu sėkmės! Tačiau mažai tikiu, kad mano linkėjimai išsipildys.

— Sudieu! Sudieu! Sudieu!

— Sudieu!

Ir vikontas de Marmanis, smarkiai dūšaudamas, kančios iškreiptu veidu, paspaudė prevo ranką, tarsi amžiams su juo atsisveikindamas, ir nuėjo, grąžydamas rankas.

Prevo nusekė iš paskos ir pats uždarė duris į gatvę.

Suprantama, kad po tokio draugiško pokalbio mesirui d'Esturviluii kraujas taip ir užvirė gyslose, o tulžis liete liejosi per kraštus. Taigi jam norėjosi ant ko nors išgiežti savo pyktį, ir staiga jis prisiminė jaunuolį, kurį sutiko išeinantį iš Didžiojo Nelio tuo metu, kai jisėjo su grafu d'Orbeku. Netoliese buvo Rembo, ir prevo neteko ilgai ieškoti, kas galėtų jam papasakoti apie nepažįstamąjį. Įsakmiu mostu jis pasikvietė sodininką ir pareikalavo iškloti viską, ką šis žino apie jaunuolį.

Sodininkas atsakė, kad jaunuolis atėjo karaliaus vardu ir norėjo apžiūrėti Didįjį Nelį, o jis, sodininkas, nedrįsdamas imtis tokios atsakomybės, palydėjo pastarąjį pas ponią Perin, kuri jam maloniai viską aprodė.

Prevo puolė į Mažąją Nelį, kad garbingoji duenja pasiaiškintų, bet, nelaimė, ji ką tik buvo išėjusi pirkti produktų visai savaitei.

Namuose buvo Kolomba, tačiau prevo jos nekamantinėjo. Jis net neįtarė, kad Kolomba galėjo matytis su svetimšaliu,— prevo ne sykį kalė poniai Perin į galvą, kad ji nė iš tolo neleistų gražių jaunikaikių prie jo dukters.

Neatidėliotini reikalai skubino prevo į Gran-Šatle, ir jis išvyko, prigrasinęs Rembo tuoj pat išvyti, jeigu jis įleis dar ką nors į Didįją ar Mažąją Nelį, o ypač liepė saugotis to niekingo valkatos, kuris čia jau buvo įsibrovęs.

Taigi, kai rytojaus dieną Askanijas, ponios Perin pakvietas, atėjo su brangenybėmis, Rembo tik atvėrė mažutį langelį ir per pinučius pranešė, kad įeiti į Nelio pilį uždrausta, o ypač jam, Askanijui.

Askanijas, suprantama, nuėjo smarkiai nusivylęs, bet, reikia pripažinti, jis nė akimirkos nekaltino Kolombos už tokį keistą priėmimą: mergina tik vieną kartą žvilgtelėjo į jį ir ištarė tik vieną sakinį, bet tas drovus žvilgsnis buvo toks kupinas meilės, o žodžiai skambėjo taip švelniai, jog nuo vakar dienos Askanijui atrodė, kad jo širdyje gieda angelai.

Tuomet jaunuolis visiškai teisingai pagalvojo, kad mesiras Roberas d'Esturvilis, jį pamatęs, davė tą baisų įsakymą, ir jo auka tapo Askanijas.

Aštuntas skyrius

PASIRUOŠIMAI PUOLIMUI IR GYNYBAI

Vos tik Askanijas sugrįžo į rūmus ir papasakojo Benvenutui, kaip išdėstyti Nelio rūmai, šis, matydamas, kad dvaras jam tinka, nuskubėjo pas pirmąją jo didenybės finansų sekretorių, senjorą Nefvilį, karališkojo dovanojimo akto. Senjoras Nefvilis, norėdamas pasitikslinti, ar teisėti mesiro Benvenuto reikalavimai, paprašė palaukti iki rytdienos; šis, nors ir palaikė akiplėšiskumu, kad Nefvilis netiki jo žodžiu, suprato, jog prašymas teisėtas, ir nusiramino, bet nusprendė sekančią dieną neleisti senjorui Nefviliui sugaišti nė pusės valandos.

Taigi kitą rytą Benvenutas atvyko tiksliai nustatytu laiku. Jį nedelsiant priėmė, ir tai Benvenutas palaikė geru ženklų.

— Na kaip, monsinjore,— tarė Benvenutas,— melagis italas jums sakė teisybę?

- Gryną teisybę, mielas drauge.
- Labai malonu.
- Karalius įsakė jums įteikti dovanojimo aktą, parašytą pagal visas taisykles.
- Didžiai dėkingas.
- Ir vis tik...— dvejoto sekretorius finansų reikalams.
- Kas gi dar? Sakykite!
- Ir vis tik, jeigu leisite duoti gerą patarimą...
- Gerą patarimą, velniai rautų! Juk tai retas dalykėlis, ponas sekretoriau! Na, prašom, prašom!
- Tai va: paieškokite vietoj Didžiojo Nelio savo dirbtuvei ką nors kita.
- Iš tikro?— nusišaipė Benvenutas.— Jums atrodo, kad jis man netinka?
- Anaipol! Ir turiu jums pasakyti, kad vargu ar rasite ką geresnio.
- Na, tai kas yra?
- Mat, rūmai priklauso gana žyriam asmeniui, ir vargu ar jums pavyks nenubaustam įkelti ten koją.
- Aš— kilniojo Prancūzijos karaliaus tarnas,— atsakė Čelinis,— ir niekada nesitrauksiu, kol veiksiu jo vardu.
- Savaimė aišku, bet, matote, pone Benvenutai, mūsų šalyje kiekvienas senjoras— karalius savo valdose, ir, bandydamas išvyti prevo iš namo, kurį jis užėmė, jūs rizikuojate gyvybe.
- Anksčiau ar vėliau teks mirti,— pamokomai atsakė Čelinis.
- Vadinasi, jūs nusprendėte...
- Užmušti velnią anksčiau, negu jis mane užmuš. Pasiukliaukite manimi, ponas sekretoriau. O ponas prevo tegu pasisaugo, beje, ir visi kiti, kurie bandys priešintis karaliaus valiai, o ypač, kai tą valią vykdo Benvenutas Čelinis.
- Po šių žodžių mesiras Nikola de Nefvilis baigė savo filantropiškus pamokymus ir ėmė teisintis, kad, prieš įteikiant dovanojimo raštą, reikalinga visa eilė įvairiausių formalumų. Bet Benvenutas kuo ramiausiai atsisėdo ir pareiškė, kad nesitrauks iš čia tol, kol aktas nebus įteiktas, ir, net jei čia tektų miegoti, jis miegos, nes iš anksto numatė tokį atvejį ir išpėjo namiškius, kad, gal būt, negrišias.
- Mesiras Nikola de Nefvilis, nors ir bijodamas to, kas gali įvykti, galų gale apsisprendė ir įteikė dovanojimo raštą Benvenutui Čeliniui; jis nutarė nedelsiant pranešti mesirui Roberui

d'Esturviliui, kad dovanojimo raštą buvo priverstas įteikti, nes tokia buvo karaliaus valia, to reikalavo ir juvelyras.

Benvenutas Čelinis, grįžęs namo, niekam nepasakė, ką jis nuveikė, užrakino dovanojimo raštą spintoje, kurioje laikė brangakmenius, ir ramiausiai ėmėsi darbo.

Šita naujiena, kurią sekretorius finansų reikalams perdavė prevo, įrodė mesirui Roberui, kad vikontas de Marmanis nemelavo: Benvenutas siekė bet kokia kaina užgrobti Nelio rūmus. Prevo nusprendė nesnausti; jis sušaukė visus savo dvidešimt keturis sargybinius, pastatė ant sienų apsaugą ir išeidavo į Šatle tik prispyrus neatidėliotiniems reikalams.

Dienos bėgo, o Čelinis, ramiausiai užsiėmęs darbais, nė nebandė pulti. Bet prevo buvo įsitikinęs, kad ta tariama ramybė — tai tik priešo klasta, kad šis tikisi susilpninti prevo būrumą ir užgriūti lyg perkūnas iš giedro dangaus. Todėl mesiras Roberas tolydžio žvalgėsi, klausėsi, gyveno įsitempęs, karingai nusiteikęs, ir ta nei karo, nei taikos padėtis, ta laukimo karštiligė ir svaiginantis nerimas galėjo ilgai išvartyti jį iš proto, kaip šv. Angelo tvirtovės komendantą. Prevo nebevalgė, nebemiegojo ir net akyse liesėjo.

Kartais jis staigiai ištraukdavo špagą ir puldavo sieną šaukdamas:

— Tegu tik jis ateina! Tegu tik pasirodo tas niekšas! Tegu tik ateina — aš jo laukiu!

O Benvenutas nėjo.

Kartais mesiras Roberas d'Esturvilis nusiramindavo ir teigdavo sau, kad auksakalio liežuvis ilgesnis už jo špagą ir jis niekada nedrįs įgyvendinti savo niekingų planų. Vienu tokiu momentu Kolomba, atsitiktinai išėjusi iš savo kambario, pamatė visus pasiruošimus mūšiui ir pasiteiravo tėvo, kam visa tai reikalinga.

— Bausiu vieną niekšą, štai ir viskas,— atsakė prevo.

Bausti buvo tiesioginė prevo pareiga, todėl Kolomba net nepasiteiravo, kas tas niekšas, kuriam ruošiamas bausmė. Ją kamavo savos mintys ir rūpesčiai, ir tokiu tėvo paaiškinimu pilnai pasitenkino.

Iš tikro vienas mesiro Robero žodis apvertė aukštyn kojomis jo dukros gyvenimą, ir jis suverpetavo it audros siaubiamas ežerėlis. Lig šiol ji gyveno ramiai, paprastai, atsiskyrusi nuo viso pasaulio, vienodai bėgo dienos, tykios buvo naktys. Ir lig šiol ji kartais neaiškiai pajusdavo, kad siela snaudžia, kad širdyje tuščia, bet galvojo, jog ta tuštuma gimė, anksti

netekus motinos, jog liūdesį sukelia vienatvė. Ir štai netikėtai visas jos gyvenimas, mintys, siela ir širdis persipildė, tačiau persipildė skausmo.

O, kaip ji gailėjosi to nežinios ir ramybės meto, kada jos laimei beveik pakako kiek grubokos, bet rūpestingos ponios Perin draugystės, to laiko, kai vylėsi ir tikėjo, kada pasikliovė ateitimi taip, kaip pasikliaunama draugu, pagaliau gailėjosi tų dienų, kai ji tikėjo tėvo jausmais ir buvo jam atsidavusi visa dukters širdimi. Deja! Ta ateitis — grafas d'Orbekas su savo šlykščia meile ir garbėtroška tėvas, besidangstantis jausmais. Kodėl ji gimė kilminga didelio turto paveldėtoja, o ne kokioje kuklaus miestelėno šeimoje, kur ja būtų rūpinęsi ir mylėję? Tada ji būtų galėjusi susitikinėti su tuo jaunu menininku, kuris mokėjo taip dailiai ir jaudinančiai kalbėti, su gražuoliu Askaniju, kuris žadėjo tiek laimės, tiek meilės...

Bet tada, kai širdis imdavo tankiai plastėti, o įkaitę skruostai degti, Kolomba suvokdavo, kad svetimšalis pernelyg užvaldė jos mintis, ryždavosi susitvardyti ir atsikratydavo tų malonių svajų; jai pavykdavo, nes ją supo liūdna nūdienu. Tarp kitko, po to, kai tėvas atskleidė jos vedybų planus, Kolomba griežtai uždraudė poniai Perin priimti Askaniją, kad ir kokiu reikalu jis atvyktų, ir prigrasė, jog priešingu atveju papasakos viską tėvui. Guvernantė, būkštaudama, kad gali būti apkaltinta suokalbiu, nutylėjo priešiškus Askanijo mokytojo planus, todėl vargšė Kolomba įsivaizdavo, kad bent iš tos pusės jai negresia joks pavojus.

Ir vis dėlto nereikia galvoti, kad romi mergaitė ryžosi pasiaukoti ir paklusti tėvo valiai. Ne, visa jos esybė priešinosi bet kokiai minčiai apie vedybas su tuo žmogumi, kurio ji būtų nekenčiusi, jei tik jai būtų buvęs žinomas toks jausmas. Taigi, jos nuostabiai baltą kaktą temdė tūkstančiai lig šiol jai svetimų maištingų minčių, kurias ji laikė beveik nusikalstamomis, ir ant kelių maldaudavo dievą pasigailėjimo. Kartais ji galvodavo nueiti pas Pranciškų I ir pulti jam po kojomis. Bet ją buvo pasiekę gandai, kad, susidėjęs dar baisesnėms aplinkybėms, tokia mintis kilo Dianai de Puatje¹ ir kad už tai jai teko sumokėti garbe. Ponias d'Etamp taip pat galėjo ją užtarti, išgelbėti, jei tik būtų panorėjusi. Bet ar panorės? Ar neatsakys

¹ Diana de Puatje — garsi rūmų gražuolė, Pranciškaus I sūnaus, vėliau tapusio Henriku II favoritė; pagal padavimą puolė Pranciškui I po kojomis ir išmaldė atleidimą savo tėvui, dėl politinių intrigų nuteistam mirti.

ji šypsena į mergaitės skundą? Tokią pilną paniekos ir pajukos šypseną ji jau matė tėvo veide tuomet, kai maldavo leisti pasilikti su juo, ir ta šypsena sukėlė jai baisų skausmą.

Kolombai liko tik dievas: šimtą kartų per dieną ji klaupdavosi, meldama viespatį paremti silpną jos dvasią per tuos tris mėnesius, kurie liko iki nekenčiamų vedybų; o jeigu jau neįmanoma jai padėti — leisti bent iskelti pas motiną.

Beje, Askanijo gyvenimas buvo nė kiek ne ramesnis už mylimosios gyvenimą. Nuo to laiko, kai Rembo jam pranešė, kad Askanijui draudžiama įeiti į Nelio rūmus, jis rytais, kai niekas dar nebūdavo atsikėlęs, ir vakarais, kai visi jau miegodavo, vaikštinėdavo svajodamas apie tas aukštas sienas, kurios jį skyrė nuo jo laimės. Bet nė karto nei atvirai, nei paslapčiomis jis nebandė prasibrauti į uždraustą sodą. Jame dar buvo gyva jaunuoliška pagarba moteriai, kuri apsaugo mylimąją net nuo pačios meilės.

Bet, šiaip ar taip, Askanijas, raižydamas auksą, derindamas perlus ir deimantus, skėsdavo beprotiškose svajonėse, nors ir rytais, ir vakarais, klaidziodamas aplink rūmus, ir naktimis, blaškydamasis per miegus, jis nesiliaudavo svajojęs. Dabar ypač dažnai jis mintimis aplankydavo tą baisią, o dabar laukiamą dieną, kai Benvenutas paims į rankas Nelio rūmus. Askanijas puikiai pažinojo savo mokytoją ir suprato, kad tariama jo ramybė — tai vulkano ramybė prieš išsiveržimą. Išsiveržimas prasidėjo: Čelinis paskyrė puolimui sekantį sekmadienį. Askanijas nė neabejojo, kad sekantį sekmadienį Čelinis įgyvendins savo planą.

Tačiau lengva pasakyti, nelengva padaryti. Ant sienų be perstojo stovėdavo sargybiniai, kuriuos jis matydavo, vaikštinėdamas aplink Nelį. Askanijas pastebėjo, jog pilis ruošiasi kovai. Puolimas susilauks pasipriešinimo: vadinas, tvirtovė nėra linkusi pasiduoti, ir ją teks imti šturmu.

Zodžiu, lemiama valandą Askanijas atras progą parodyti savo riteriškumą: bus mušis, teks veržtis, gal netgi kils gaisras... Ak, jam gaisro ir truko! Gaisrui siaučiant, kils pavojus Kolombos gyvybei... Tada jis puls svyruojančiais laiptais, per degančius balkius, lips liepsnojančiomis sienomis. Jis išgirs jos pagalbos šauksmą, prasibraus iki jos, pakels nualpusią, beveik mirstančią mylimąją ir išneš pro besiplaikstančius ugnies liežuvių, stipriai spausdamas prie krūtinės, ir jaus, kaip prie jo širdies plaka jos širdis, girdės jos kvėpavimą. Paskui, nugalėjęs tūkstančius kliūčių, tūkstančius pavojų, jis ją padės

prie pamišusio iš skausmo tėvo kojų, o jis, norėdamas atlyginti už drąsą, atiduos išgelbėtojiui savo dukters ranką. O gal lipdamas per kokią siūbuojantį tiltą virš ugnies jūros, jis paslys, ir jie abu kris žemyn ir mirs apsikabinę, sujungdami savo širdis paskutiniame atodūsyje, pirmame ir paskutiniame būcinyje. Ir net tokia baisi pabaiga negalėjo išgąsdinti žmogaus, netekusio jokios vilties, kaip kad Askanijas; nes po didžiausios laimės — gyventi vienas kitam — mirti kartu tikra palaima.

Dabar skaitytojas gali įsitikinti, kad visi mūsų herojai leido gan neramias dienas ir naktis, tik Benvenutas Čelinis, rodės, visiškai užmiršo Nelio rūmų puolimo planus, o Skoconė apie juos nieko nežinojo.

Taigi, ištisą savaitę, kaip minėjome, niekam nebuvo kada ilsėtis. Benvenutas Čelinis, sąžiningai padirbėjęs septynias dienas ir beveik užbaigęs molinį Jupiterio modelį, šeštadienį, apie penktą valandą vakaro, užsivilkio grandininius marškinius, ant viršaus švarką ir, liepęs Askanijui eiti kartu, pasuko Nelio rūmų link. Priartėjęs prie sienos papėdės, Čelinis apėjo aplink visą pilį, ieškodamas silpnų vietų ir apgalvodamas puolimo planą.

Šturmas bus sunkus, taip sakė prevo savo draugui Marniui, taip pranešė savo mokytojui Askanijas; pagaliau ir pats Benvenutas tai gerai matė. Nelio pilyje buvo ambrazūros, o virš durų — šaudymo angos, dviguba siena ją skyrė nuo kranto, o iš Pre-o-Klero pusės supo grioviai ir pylimai. Tai buvo vienas tų stiprių ir išpūdingų feodaliųjų dvarų, kurie, užrėmus vartus, galėjo atlaikyti bet kokią puolimą. Toks dvaras be pašalinės pagalbos galėjo gintis nuo vagių ir galvažudžių, kaip anuomet juos vadindavo, ir netgi, reikalui esant, nuo karaliaus kareivių. Beje, toje įdomioje epochoje dažnokai tekdavo sau pačiam būti ir policija, ir sargyba.

Išžvalgęs priešų pozicijas pagal visas antikinės ir moderniosios strategijos taisykles, Benvenutas Čelinis nusprendė pirma pareikalauti atiduoti pilį, o tik po to pradėti apgulimą, ir pabeldė į tas pačias dureles, pro kurias kartą buvo įėjęs Askanijas. Kaip ir Askanijui, atsivėrė langelis, bet šį kartą vietoje taikaus sodininko pasirodė karingas sargybinis.

— Ko jums reikia? — pasiteiravo jis nepažįstamojo, kuris beldėsi į Nelio vartus.

— Atsiimti, kas man priklauso, nes šie rūmai — mano, Benvenuto Čelinio, nuosavybė, — atsakė auksakalys.

— Gerai, lukterkite! — atsakė sąžiningas kareivis ir nuskubėjo, kaip jam buvo įsakyta, įspėti mesirą d'Esturvilį.

Netrukus jis grįžo, lydimas prevo ir jo asmens sargybos. Mesiras d'Esturvilis, sulaukęs kvapą, įsispraudė į kampą ir ėmė klausytis, ar padėtis iš tiesų rimta.

— Mums neaišku, ko jums reikia, — atsakė sargybinis.

— Tokiu atveju, — tarė Benvenutas Čelinis, — įteikite ponui prevo šitą raštą: tai patvirtinta dovanojimo rašto kopija. Ir jis padavė pro langelį raštą.

Sargybinis dingo antrą kartą; bet šisysk jam teko tik ištiesti kopiją prevo, todėl langelis tuoj pat vėl atsivėrė.

— Štai atsakymas, — tarė sargybinis, prakišdamas pro pinučius suplėsytą į skutelius raštą.

— Puiku, — šaltai atsakė Čelinis. — Iki pasimatymo!

Jį sužavėjo Askanijo sugebėjimas ištirti vietovę. o taip pat protingos jaunuolio pastabos dėl būsimo puolimo, todėl, įėjęs į dirbtuvę, Benvenutas užtikrino savo mokinį, kad iš jo išeitų puikus karvedys, jei tik jam nebūtų lemta tapti dar žymesniu menininku, o tai, žiūrint Čelinio akimis, buvo kur kas geriau.

Sekantį rytą buvo nuostabus saulėtekis: jau iš vakaro Benvenutas paprašė darbininkus susirinkti į dirbtuvę, ir, nors buvo sekmadienis, atėjo visi.

— Vaikai mano, — kreipėsi į juos mokytojas, — aš pasamdžiau jus gaminti auksinius dirbinius, o ne kariauti, tai tiesa. Bet per tuos dvejetą mėnesių, dirbdami kartu, pakankamai vieni kitus pažinome, todėl, esant rimtam reikalui, galiu jums pasikliauti, o jūs visi ir visada galite pasikliauti manimi. Jūs žinote apie ką kalbu: mums čia bloga, trūksta oro ir erdvės, mūsų rankos surištos, negalime imtis rimto darbo, ir netgi kalti kaip reikiant negalime. Karalius — jūs visi matėte — teikėsi padovanoti man žymiai erdvesnės ir patogesnės patalpas. Bet jis neturi laiko užsiiminėti menkniekiais ir pavedė man pačiam savimi pasirūpinti. Tačiau kai kas nenori užleisti to pastato, kurį taip kilniaširdiškai padovanojo karalius; vadinasi, reikia jį paimti jėga. Paryžiaus prevo nepaiso jo didenybės įsakymo (atrodo, taip priimta šioje šalyje) ir neatiduoda man dvaro, matyt, jis nežino, su kuo susidūrė. Kai man neduoda, aš reikalauju, kai priešinasi — paimu jėga. Ar norite man padėti? Neslėpsiu — pavojaus neišvengti: teks stoti į mūšį, imti pilį šturmu, na, bus ir kitų ne pernelyg nekalėtų dalykų. Nei policijos, nei sargybos bijoti nėra ko — mes turi-

me jo didenybės dovanojimo raštą; bet kai kas gali žūti, mano vaikai; taigi, jei kas nori pasukti atgal — nesigėdykite, jei kas nori likti namuose — nesivaržykite. Kviečiu tik narsuolius. Jei jūs paliksite mane su Pagolu ir Askaniju — nesijaudinkite. Nežinau, ką darysiu, bet iš gėdos man neteks degti. Bet, prisiekiu Kristaus krauju, jei būsite man atsidavę visa širdimi — o tuo tikiu, — tepasisaugo prevo ir visa jo prevotija! O dabar, kai jūs viską tiksliai žinote, sakykite, ar norite eiti su manimi?

Visi vienu balsu atsakė:

— Visur, mokytojau, visur, kur mus vesite!

— Šaunuoliai, mano vaikai! Jūs, be abejo, mėgstate kiek paišdykauti?

— Taip!

— Tokiu atveju, tetrenkia mane perkūnas, pasilinksminsiame kaip reikiant! — sušuko Benvenutas, kuris galų gale pasijuto savo stichijoje. — Matau, kad visai apkerpėjau. Pirmyn, pirmyn, drąsiau, špagas į rankas! O! Garbė dievui, suduosim ir atmušim nemaža gerų smūgių! Matote, mielieji mano, matote, šaunuoliai draugai, reikia apsiginkluoti, reikia sutarti dėl plano, reikia pasiruošti puolimui, teks pasimokyti eit kirstynių ir — tegyvuoja linksmybė! Atiduodu visus savo ginklus — ir puolamuosius, ir gynybinius, tik nelieskit tų, kurie kaba ant sienų — čia kiekvienas gali pasirinkti, ko širdis geidžia. Ak, kaip mums praverstų kulevrina! bet, deja... o štai jums vietoje jos — arkebuzos, ietys, špagos, durklai, ir dar — grandininiai marškiniai, šalmai ir šarvai. Vikriau, vikriau renkimės pokyliui, o už muziką mokės prevo!

— Valio! — sušuko visi bendražygiai.

Malonu buvo žiūrėti, kaip sujudo sukruto dirbtuvė, kokia ten kilo maišatis, kaip viskas lėkė aukštyrų kojomis. Mokytojo įkvėpimas ir gyvumas uždegė visų širdis, nuskaidrino veidus. Visi matavosi šarvus, mosikavo špagomis, traukė durklus, juokėsi, dainavo, ir galėjai pamanyti, kad jie ruošiasi maskaradui ar kokiai šventei. Benvenutas lakstė pirmyn, atgal, čia vienam rodė, kaip reikia smogti špaga, čia kitam padėjo užsegti diržą, ir jis juto, kaip karštas kraujas pulsuoja gyslomis, tarsi jis vėl būtų iš naujo užgimęs.

Pameistriai tuo tarpu be perstojo šaipėsi iš savo karingos išvaizdos ir mieščioniško nerangumo.

— Ei, mokytojau, tik pažvelkite, — šaukė vienas, — pažiūrėkite, kairys Simonas segasi špagą! Sekis iš dešinės! Iš dešinės!

— O Žanas,— atkirto Simonas,— laiko alebardą taip, kaip laikys savo lazdą, tapęs vyskupu!

— O Pagolas,— šaukė Žanas,— Pagolas velkasi dvigubus grandininis marškinius!

— O kodėl gi ne?— atšovė Pagolas.— Štai, vokietis Hermanas rengiasi visai kaip imperatoriaus Barbarosos laikų riteris.

Vyrukui, kurį pavadino vokiečiu Hermanu, epitetas, sakyčiau, buvo nereikalingas, nes jau vien vardas savo vokišku skambesiu rodė, jog vaikas, apsišarvavęs nuo galvos iki kojų, priminė vieną tų milžiniškų statulų, kuriomis skulptoriai toje gražioje meno žydėjimo epochoje puošdavo antkapius. Ir nors šaunuolio iš už Reino jėga dirbtuvėje buvo tapusi priežodžiu, Benvenutas tarstelėjo, kad tokiaute kiaute jam gal bus sunkoka judėti ir kad, ko gero, Hermano jėga nuo to ne padidės, o sumažės. Užuoat atsakęs, Hermanas lengvai užsoko ant darbastalio, tarsi būtų apsirengęs aksomu, ir, nukabinęs kūjį, apsuko jį virš galvos ir trisryk taip smarkiai trenkė į priekalą, kad šis po kiekvieno smūgio per colį susmigdavo į žemę. Po tokio paaiškinimo nebelfiko ką sakyti, todėl Benvenutas pagarbiai jam linktelėjo, atseit, jis patenkintas.

Tik vienas Askanijas rengėsi tylėdamas, nuošaly nuo kitų. Jis su nerimu galvojo apie žygio pasekmes. Juk Kolomba gali jam ir neatleisti už antpuolį prieš tėvą, ypač tuo atveju, jei kautynėse atsitiks kokia rimta nelaimė. Taigi viskas gali baigtis tuo, kad, apsigyvenus šalia Kolombos, ji kad kokios išplės jį iš širdies.

Skoconė čia džiūgavo, čia nerimavo, čia verkė, čia juokėsi. Visa ši maišatis ir būsimas mūšis jai buvo prie širdies, bet šūviai ir žaizdos — visai nepatiko. Matydama, kaip vyrai ruošiasi kautynėms, vėjavaikė šokinėjo iš džiaugsmo, o pagalvojus apie tų kautynių pasekmes, joje prabusdavo moteris.

Galų gale Benvenutas pamatė pro ašaras besisypsančią Skoconę, priėjo prie jos ir tarė:

— Lik, Skocone, namie kartu su Ruperta. Ruošk raiščius sužeistiesiems, taisyk skanfus pietus sveikiesiems.

— Va, gražiausia! — sušuko Skoconė.— Niekur nuo jūsų nesitrauksiu! Su jumis nebijau nei prevo, nei visos jo gaujos, o čia, su Ruperta, mirsiu iš baimės ir nerimo.

— O ne, aš niekada nesutiksiu,— atsakė Benvenutas.— Man bus dar neramiau, kad tik tau kas neatsitiktų. Laukdamu tu melsies už mus, miela mažyte, ir lauksi sugrįžtant.

— Klausykite, Benvenutai! — prabilo mergina, lyg jai būtų šovusi išganinga mintis.— Patys suprantate, kad aš negaliu čia ramiai sėdėti ir laukti, kol jus ten sužeis, o gal net užmuš... Mes galime susitarti: aš pasimelsiu dievui ne dirbtuvėje, o nuėjusi į bažnyčią netoli mūsų vietos. Ten man negrės joks pavojus ir, be to, galėsiu tuoj pat sužinoti apie pergalę ar pralaimėjimą.

— Tebūnie taip,— atsakė Benvenutas.— Pagaliau, savaime suprantama, ir mes patys, neišklausę mišių, neisime užmušinėti kitų ar leisimės užmušami. Taigi nuspręsta — keliausime į Augustiniečių bažnyčią; ji arčiausia Nelio rūmų, ir tu ten, mažyte, pasiliksi.

Taip nusprendę ir baigę ruoštis, visi išgėrė po gurkšnelį seno burgundiško, vyno. Be ginklų, jie dar pasiėmė kūjus, žnyples, kopėčias ir virvių; vengdami smalsių žvilgsnių, jie patraukė ne visu būriu, o po du, ir, be to, gana toli pora nuo poros.

Tais laikais panašūs užpuolimai buvo ne ką retesni, negu maištai ar ministrų pasikeitimai mūsų dienomis. Tiesą sakant, ir tada tokiems pasilinksminimams niekas nepasirinkdavo šventadienio, o ypač — vidurdienio; šitoks rizikingas sumanymas galėjo ateiti į galvą tik tokiam drąsuliui, kaip Benvenutas Čelinis. Be to, jis buvo įsitikinęs savo teisumu.

Taigi, vienas paskui kitą, mūsų herojai susirinko Augustiniečių bažnyčioje ir, sukrovę savo ginklus ir įrankius pas zakristijoną, kairio Simono draugą, pamaldžiai išklausė ansktyvųjų mišių, melddami dievą padėti jiems nudobti kuo daugiau sargybinių.

Vis dėlto, nors padėtis buvo rimta, o Benvenutas — nepaprastai dievotas, vos įžengęs į bažnyčią ir ruošdamasis maldauti viešpatį pagalbos, jis atrodė kažkoks neįprastai išsiblaškęs. Mat, kiek atokiau, priešingoje pusėje, įknibusį į spalvotą maldaknygę, klūpojo nuostabaus grožio mergina, kuri būtų galėjusi išblaškyti net šventojo dėmesį. Tad ką čia ir kalbėti apie skulptorių! Menininkas pradėjo neįprastai trukdyti krikščioniui. Taigi, gerasis Čelinis nebegalėjo ištverti nepasakęs kam nors apie savo atradimą. Žinodamas, kad Katerina, klūpanti iš kairės, be abejo, kiek per griežtai pasižiūrės į tokias maestro maldas, jis, savaime suprantama, kumštelėjo Askaniją, stovintį dešinėje, kad jis nukreiptų akis į žavingąją mergelę.

Bet Askanijas ir šiaipjau žiūrėjo į tą pusę: vos tik įėjęs į bažnyčią, jaunuolis įsmeigė žvilgsnį į merginą ir nenuleido nuo jos akių.

Pastebėjęs, kad Askanijas, kaip ir jis, paskendęs toje pačioje ekstazėje, Benvenutas kumštelėjo jį alkūne.

— Taip, taip, tai Kolomba,— tarė Askanijas.— Kokia ji nuostabi, ar ne, mokytojau?

Iš tikro tai buvo Kolomba, kuriai tėvas, nesitikėdamas puolimo dienos aky, leido, nors ir ne be kai kurių sunkumų, eiti pasimelsti į Augustiniečių bažnyčią. Tiesa, Kolomba primygtinai prašė, nes malda jai liko vienintelė paguoda. Šalia jos klūpojo ponia Perin.

— Ak taip? O kas ta Kolomba? — pasiteiravo, suprantama, Benvenutas.

— Tiesa, jūs gi jos nepažįstate! Kolomba — paties prevo, mesiro Robero d'Esturvilio, duktė. Ji nuostabi, tiesa? — perklausė Askanijas.

— Ne,— tarė Benvenutas,— ne, tai ne Kolomba. Tik pažvelk, Askanijau, juk tai Heba, jaunystės deivė, Heba, kurią man užsakė Pranciškus I, Heba, apie kurią svajojau, kurios prašiau, kad dievas man atsiųstų, ir štai — mano malda išklausyta!

Pats nepastebėdamas, kaip kvaila įsivaizduoti Hebą su maldaknyge rankose, aukojančią savo širdį Jėzui, Benvenutas ir toliau gyrė jos grožį, melddamasis ir apgalvodamas puolimo planą. Jo mintis užvaldydavo čia skulptorius, čia krikščionis, čia strategas.

— „Tėve mūsų, kursai esi danguje...“ Tik pažvelk, Askanijau, koks tobulas ir švelnus profilis! „Teesie šventas tavo vardas, teateina tavo karalystė kaip danguje, taip ir ant žemės...“ Kokios puikios kūno linijos! „Kasdieninės mūsų duonos duok mums šiandieną...“ Tu sakai, kad tas nuostabus kūdikis — to niekšo prevo, kurį ruošiuosi nugalabyti savomis rankomis, duktė? „Ir atleisk mums mūsų kaltes, kaip ir mes atleidžiame savo kaltininkams...“ Jei reikės, ir pilį padegsiu! „Teesie tavo valia!“

Ir Benvenutas persižegnojo, visiškai neabejodamas labai gerai sukalbėjęs sekmadieninę maldą.

Įpusėjus šiems jo apmąstymams, mišios baigėsi. Be abejo, kito charakterio ir kitos epochos žmogui toks elgesys bažnyčioje galėjo pasirodyti mažumėlių šventvagiškas, bet šitokiai nepaprastai asmenybei, kaip Benvenutas Čelinis, tai buvo visai

natūralu. Natūralu buvo ir tai epochai, kada Klemanas Maro sueiliavo septynias atgailos psalmes.

Pasigirdus „Ite missa est“, Benvenutas ir Katerina paspaudė vienas kitam rankas. Paskui Katerina, braukdama ašarą, pasiliko bažnyčioje laukti mūšio rezultatų, o Čelinis ir Askanijas, įsmeigę žvilgsnius į Kolombą, taip ir nepakėlusią akių nuo maldaknygės, patraukė kartu su draugais pasišlakstyti švęstu vandeniu. Po to visi išsiskirstė ir vėl susirinko akligatvyje, maždaug pusiaukelėje nuo bažnyčios iki Nelio rūmų.

Katerina, kaip buvo sutarta, pasiliko iškilmingosioms mišioms; liko taip pat Kolomba ir ponija Perin, kurios atėjo prieš laiką ir išklausė ankstyvasias mišias, kaip sumos įžangą. Abi damos, beje, nė neįtarė, kad Benvenutas ir jo mokiniai ruošiasi užkirsti joms kelią į namus, kuriuos taip neapdairiai buvo apleidusios.

Devintas skyrius

NETIKĖTAS UŽPUOLIMAS

Atėjo lemiamas momentas. Benvenutas padalijo savo dešimtį vyrų į dvi grupes: viena jų turėjo bet kokiais būdais prasižveržti pro pilies vartus, antroji — dengti pirmosios veiksmus, šaudyti iš arkebuzų arba špagomis atremti apsuptųjų smūgius, kai šie pasirodys ant sienų arba pabandys išeiti. Šiai grupei vadovavo pats Benvenutas, o savo padėjėju paskyrė Askaniją. Kitos grupės vadu tapo mūsų senas pažįstamas Hermanas, kuris kūjo smūgiu suplodavo geležinę siją, o vienu kumščio smūgiu užmušdavo žmogų. Jis, savo ruožtu, padėjėju pasirinko mažąją Žaną, penkiolikmetį išdykėlį, vikrą kaip voverė, gudrą kaip beždžionė, drąsų kaip pažas; mažasis išdykėlis, matyt, užkariavo karščiausią Goliato meilę, be perstojo šaipydamasis iš gerojo vokiečio. Taigi mažasis Žanas išdidžiai atsistojo šalia savo vado, sukeldamas didelį Pagolo apmaudą; Pagolas, apsilvilkęs dvigubais grandininiais marškiniais, savo lėtais judesiais gero-kai panėšėjo į Komandoro statulą.

Paskirstęs pareigas ir paskutinį kartą apžiūrėjęs ginklus ir karius, Benvenutas keliais žodžiais kreipėsi į drąsuolius, kurie iš visos širdiesėjo dėl jo į pavojų, o gal net į mirtį. Po to jis paspaudė visiems rankas, pamaldžiai persižegnojo ir sušuko: „Pirmyn!“ Nedelsiant abi grupės pajudėjo ir, perkirtę

visiškai tuščią tuo metu Augustiniečių krantinę, netrukus atvyko, išlaikydamos tam tikrą atstumą, prie Nelio rūmų.

Bet Benvenutas nenorėjo pulti priešo, apeidamas mandagumo taisyklės, kurių laikomasi panašiu atveju: jis užkabino baltą nosinę ant špagos smaigalio ir vienas prisiartinio prie mažųjų rūmų vartų, kur jau buvo atėjęs vakar, ir pabeldė. Kaip ir vakar, sargybinis pro pinučius paklausė, ko jam reikia. Benvenutas pakartojo reikalavimą — jis atėjęs paimti pilies, kurią jam padovanojo karalius. Tačiau pasisekė dar mažiau, negu vakar: šįkart jam niekas net nesiteikė atsakyti.

Tada Benvenutas pasisuko į vartus ir garsiai, tvirtai sušuko:

— Kreipiuosi į tave, Roberai d'Esturvili, Vilbono senjore, Paryžiaus prevo! Aš, Benvenutas Čelinis, auksakalys, skulptorius, dailininkas, mechanikas ir inžinierius, pranešu tau, kad jo didenybė Pranciškus I laisva valia ir pagal priklausančią jam teisę atidavė mano nuosavybėn Didįjį Nelį. Kadangi tu jį akiplėšiškai užgrobei ir prieš karaliaus valią atsisakai apleisti, aš pareiškiu tau, Roberai d'Esturvili, Vilbono senjore, Paryžiaus prevo, kad paimsiu pilį jėga. Ginkis! Ir jei dėl tavo užsispyrimo atsitiks kokia nelaimė, tai žinok — tik tu už ją atsakysi ir žemėje, ir danguje, ir prieš žmones, ir prieš dievą.

Benvenutas nutilo ir ėmė laukti, bet už sienų nepasigirdo nė žodžio. Tada jis užtaisė arkebužą ir įsakė savo grupei paruošti ginklus; paskui sušaukė vadus pasitarimui. Pasitarime dalyvavo jis pats, Hermanas, Askanijas ir Žanas.

— Vaikai mano,— tarė Benvenutas,— patys matote, neišvengsime kovos. Tačiau nuo ko mums pradėti?

— Aš išlaušiu vartus,— įsiterpė Hermanas,— o jūs įeiskite paskui mane. Štai ir viskas!

— Kuo gi, Samsonai mielas? — pasiteiravo Benvenutas.

Hermanas apsidairė ir pastebėjo krantinėje rąstą, kurį keturi stiprūs vyrai vargiai būtų pakėlę.

— Su tuo rąstu,— atsakė jis.

Hermanas, kuo ramiausiai priėjęs, pakėlė rąstą ir, atstatęs kaip taraną, grįžo prie vado.

Tuo metu pradėjo rinktis minia, ir Benvenutas, jos kurstomas, įsakė pradėti puolimą. Staiga iš už gatvės kampo pasirodė karaliaus šaulių kapitonas, lydimas penkių ar šešių raitelių, (jį, be abejo, ispėjo koks nors bailys miestelėnas). Kapitonas buvo prevo draugas ir, nors puikiai viską žinojo, vis tiek prijojo prie Benvenuto Čelinio, tikėdamasis jį pagąsdinti, o šauliai pastojo kelią Hermanui.

Ko jums čia reikia? — pasiteiravo jis. — Kodėl jūs drumsčiate miesto ramybę?

— Ramybę drumsčia tas, — atšovė Čelinis, — kuris atsisako paklusti karaliaus valiai, o ne tas, kuris ją vykdo.

— Ką jūs tuo norite pasakyti? — paklausė kapitonas.

— Aš noriu pasakyti, kad štai mano rankose jo didenybės dovanojimo raštas, surašytas pagal visas taisykles, kurį man išdavė ponas de Nefvilis, sekretorius finansų reikalams. Šiuo raštu man dovanojami Nelio rūmai. Tačiau žmonės, kurie ten sėdi užsidarę, nenori pripažinti karaliaus įsakymo ir ginčija mano teises. Šiaip ar taip, šventajame rašte pasakyta: kas dievo — dievui, kas ciesoriaus — ciesoriui, todėl aš įsikaliau į galvą, kad Benvenutas Čelinis turi teisę pasiimti tai, kas priklauso Benvenutui Čoliniui.

— Ei, jūs! Geriau netrukdykite mums, o padėkite atsiimti pilį! .. — sušuko Pagolas.

— Nutilk, plepy! — treptelėjo Benvenutas koja. — Man nereikia niekieno pagalbos, aišku?

— Pagal įstatymą — jūs teisūs, bet iš esmės — ne! — atsakė kapitonas.

— Kaip tai? — pasiteiravo Benvenutas, jausdamas, kaip kraujas šoka jam į galvą.

— Jūs teisūs, norėdami pasiimti savo nuosavybę, bet neteisūs, siekdami šito tokiu būdu. Įspėju iš anksto — jūs nieko gera nelaimėsite, puldami sienas. Leiskite jums patarti, draugiškai patarti — patikėkite man, geriau pasikliauti teisingumu. Pavyzdžiui, pasiskųskite Paryžiaus prevo. O dabar — likite sveiki, linkiu sėkmės!

Ir karaliaus šaulių kapitonas kikendamas nujojo tolyn; minia tuo tarpu, matydama besijuokiant valdžios atstovą, pritarė jam kvatojimui.

— Tas juoksis, kas juoksis paskutinis, — atšovė Benvenutas. — Pirmyn! Hermanai, pirmyn!

Hermanas vėl pakėlė rąstą ir, tuo metu, kai Čelinis, Askanijas ir du ar trys geriausi grupės šauliai su arkebuzomis rankose stovėjo pasiruošę paleisti ugnį į sienas, tarsi gyva katapulta pasuko link mažųjų vartų, kuriuos buvo žymiai lengviau pramušti.

Bet vos tik jis prisiartino prie sienos, pasipylė akmenų kruša, nors viršuje nesimatė nė gyvos dvasios; mat, prevo liepė sukrauti tuos akmenis taip, kad virš pirmos sienos susidarytų antra. Užteko tik pirštu juos paliesti, ir jie dardėdami pasipylė

ant puolančiųjų. Šie, sutikti tokios krušos, atsitraukė žingsni atgal. Ir nors toks įnirtingas gynimasis buvo netikėtas, niekas nebuvo sužeistas, nebent Pagolas, kuris su savo dvigubais šarvais pasidarė nerangus, nespėjo laiku atsitraukti, ir akmuo užgavo jam kulną.

Hermanas tos akmenėlių dulksnos išsigando kaip ažuolas krušos. Jis priėjo prie vartų ir pradėjo juos daužyti taip stipriai, kad visiems pasidarė aišku, jog vartai ilgai neišlaikys, nors ir kažin kaip jie būtų tvirti.

Benvenutas tuo tarpu su saviškiais laikė paruošę arkebus, pasirenkę paleisti ugnį, jei tik kas nors pasirodytų ant sienos. Bet niekas nesirodė. Galėjai manyti, kad Didįjį Nelį gina nematoma įgula. Benvenutas siuto, kad negali padėti drąsiajam vokiečiui. Staiga jis pastebėjo senąjį Nelio bokštą, kuris, kaip minėjome, dunksojo anapus krantinės, o jo papėdę skalavo Sena.

— Sustok, Hermanai,— sušuko Čelinis.— Sustok, mano šaukuoli. Jeigu Nelio pilis ne mūsų, vadinasi, aš meluoju, kad vadinuosi Benvenutas Čelinis ir kad mano profesija auksakalys!

Paskui, mostelėjęs Askanijui ir dar dviem pagalbininkams sekti paskui jį, Benvenutas nubėgo bokšto link; Hermanas, paklūęs mokytojo įsakymui, mažumėlį atsitraukė ir, pastatęs savo rąstą, kaip šveicaras alebardą, atsistojo, kad ant jo neužkristų akmenys. Po to jis ėmė laukti, kuo baigsis vado manevras.

Iš tikro Benvenuto spėjimas pasitvirtino — prevo nepasirūpino senojo bokšto apsauga. Čelinis be jokio pasipriešinimo užėmė jį ir, peršokdamas per kelias pakopas, paknapstom užsiropštė ant plokščio stogo. Tas stogas kilo virš Didžiojo Nelio sienų, kaip kad varpinė virš miesto, todėl apsuptieji, kuriuos ką tik slėpė sutvirtinimai, netikėtai atsidūrė tarsi ant delno.

Kai pasigirdo arkebuzos šūvis, sušvilpė kulka ir vaitodamas sugriuvo kareivis, prevo suprato, kad jo reikalai, matyt, krypsta į blogąją pusę.

Tuo pat metu Hermanas, supratęs, kad jam niekas netrukdytų, vėl griebėsi rąsto ir ėmė daužyti duris, kurias apsuptieji, pasinaudoję trumpalaike pertrauka, ką tik buvo sutvirtinę.

Vos tik Benvenutas iššovė ir pasigirdo sužeisto kareivio riksmas, minia būdingu jai savisaugos instinktu pajuto, kad tuoj prasidės susišaudymas kaip reikiant, kad tragedijos, kuri tuoj įvyks, liudininkai gali, ko gero, patys gauti kulką į kaklą, ir išsisklaidė kaip karvelių būrys.

Liko tik vienas žiūrovas.

Tas žiūrovas — mūsų geras pažįstamas Žakas Obri, raštininkas. Tikėdamasis pažaisti rutuliu, jis atėjo į pasimatymą, kurį pereiną savaitę buvo paskyręs Askanijas.

Metęs vieną žvilgsnį į mūsų lauką, studentas iš karto viską suprato.

Žinant Žako Obri būdą, nėra net ko spėlioti, ką jis nusprendė. Rutulys ar arkebuza — ir viena, ir kita — žaidimas; supratęs, kad puola jo draugai, jis prisijungė prie jų.

— Kaip, draugužiai,— tarė jis, eidamas prie būrio, kuris, pasiruošęs puolimui, laukė, kol bus išlaužtos durys.— Mažutis puolimas? Velniai rautų! Jūs atakuojate ne kokį namiūkštį, o ėmėtės gan sunkaus dalyko. Juk jūsų tik saujelė prieš tokią tvirtovę!

— Mes ne vieni,— atsakė Pagolas, perrišdamas sužeistą kulną, ir parodė ranka į Benvenutą ir tris ar keturis jo pagalbininkus, kurie taip įnirtingai šaudė į sieną, kad akmenų kruša pasidarė kur kas retesnė.

— Suprantu, suprantu, monsinjore Achile,— varė toliau Žakas Obri,— puikiai suprantu. Beje, jūs į Achilą, matyt, panašus ne tik tuo, kad esate sužeistas į tą pačią vietą, o turite ir daugiau bendrų bruožų. O štai ir mano draugas Askanijas, ir su juo, be abejo, mokytojas, ten, bokšto viršuje?

— Teisingai,— atsakė Pagolas.

— O tas, kur taip įnirtingai daužo duris, irgi jūsiškis, ar ne?

— Tai Hermanas! — išdidžiai pratarė mažasis Žanas.

— Velniai rautų, kaip jis darbuojasi! — sušuko studentas.— Negaliu atsisipirti nepriešęs ir nepagykęs.

Ir, susibrukęs rankas į kišenes, nepaisydamas švilpiančių kulnų, jis nužingsniavo prie drąsiojo vokiečio, kuris daužė ir daužė be perstojo, tarsi puikiai sureguliuota mašina.

— Ar jums ko nereikia, mielas Goliatai? — pasiteiravo Žakas Obri.— Aš jūsų paslaugoms.

— Gerti,— atsakė Hermanas, nenustodamas trupinti durų.

— Po velnių! Aš manau! Nuo tokio darbo ir pasiusti galima. Norėčiau turėti kokią statinę alaus ar giros — pavaišinėčiau kaip reikia.

— Vandens! — sušvokštė Hermanas.— Vandens!

— Jums patiks toks gėrimas? Ką gi! Upė čia pat. Luktelėkit, tuoj atnešiu.

Žakas Obri nubėgo prie Senos, pasėmė pilną kepurę vandens ir atnešė ją vokiečiui. Šis pastatė rąstą, vienu mauku išgėrė vandenį ir grąžino kepurę raštininkui.

— Dėkui,— pasakė jis ir, stvėręs rąstą, vėl ėmėsi darbo.

Po akimirkos Hermanas tarė:

— Praneškite mokytojui — greit viskas bus baigta, tegu būna pasiruošę.

Žakas Obri pasuko bokšto link ir netrukus jau stovėjo tarp Askanijo ir Benvenuto Čelinio, kurie iš savo arkebuzų paleido tokią ugnį, kad išvedė iš rikiuotės du ar tris priešininkus. Po tokios pamokos prevo sargybiniai nelipo kaip be galvos ant sienos.

Tuo metu, kai Hermanas paprašė pasakyti Benvenutui, kad durys tuoj pasiduos, prevo ryžosi pabandyti paskutinę priemonę. Jam pavyko taip padrąsinti saviškius, kad akmenų kruša vėl pabiro su pirmyste jėga; bet beveik tuoj pat du arkebuzos šūviai vėl nuramino apsuptųjų įkarštį, kurį buvo sukėlę mesiro Robero grasinimai ir pažadai. Sargybiniai nutilo ir išsislapstė. Tuomet mesiras Roberas ėmė veikti pats: jis griebė didžiulį akmenį ir ėmė jį ridenti Hermanui ant galvos.

Bet Benvenutas buvo ne iš tų žmonių, kuriuos galima užklupti iš netyčių. Vos pastebėjęs, kad užuomarša drįso pasirodyti ten, kur jau niekas nesiryžo stovėti, jis pakėlė arkebuzą prie peties. Su mesiru Roberu būtų viskas baigta, tačiau tuo metu, kai Čelinis ruošėsi paspausti gaiduką, Askanijas suriko, ranka kilstelėjo šautuvo vamzdį ir Benvenutas iššovė į orą.

Askanijas atpažino Kolombos tėvą.

Įtūžęs Benvenutas jau norėjo pareikalauti, kad Askanijas pasiaiškintų, bet tuo metu prevo stipriai mestas akmuo nukrito tiesiai ant Hermano šalmo. Kad ir kokia buvo tų dienų Titano jėga, jis nepajėgė atsispirti tam antrajam Pelionui¹; Hermanas paleido rąstą, išskėtė rankas, tarsi ieškodamas, ko nusitverti, ir, nieko neradęs, su baisingu triukšmu griuvo nualpęs.

Ir apsuptieji, ir puolantieji vienu metu garsiai suriko. Mažasis Žanas ir trejetas ar ketvertas bendražygių, stovėjusių netoliese, puolė prie Hermano, norėdami nunešti jį atokiau nuo sienos ir atgaivinti. Bet tuo metu didieji ir mažieji Nelio vartai atsivėrė, ir prevo, penkiolikos vyrų priešakyje, puolė taip vik-

¹ Pelionas — kalnas Graikijoje (Tesalijoje). Pagal mitą vyresnioji dievų karta — Titanai sukilo prieš Dzeusą, užgrobusį valdžią, ir, norėdami įkopti į dangų, ant gretimo Osu kalno užkėlė Pelioną.

riai, kad Žanas ir trys jo draugai buvo priversti atsitraukti, nors Benvenutas ragino juos laikytis ir žadėjo tuoj pat ateiti į pagalbą. Prevo tuo pasinaudojo. Aštuoni vyrai pačiupo vis dar nualpusį Hermaną už rankų ir kojų, septynetas atsistojo priešakyje, pridengdami atsitraukimą, ir, kol Čelinis, Askanijas, Žakas Obri ir trejetas ar ketvertas kitų leidosi nuo bokšto stogo tuos keturis ar penkis aukštus žemyn, Hermaną įnešė į pilį. Tuo metu, kai Čelinis su arkebuza rankose pasirodė bokšto duryse, pilies vartai užsitrenkė paskui paskutinį prevo sargybinių.

Nebuvo ko slėpti — jie pralaimėjo, pralaimėjo ne juokais. Čelinis, Askanijas ir jų draugai savo šūviais išvedė iš rikiuotės tris ar keturis apsuptuosius; tačiau ką reiškė mesirui Roberui tie trys ar keturi žmonės, palyginus su tuo, ką reiškė Čeliniai Hermanas.

Puolantieji valandėlę stovėjo sutrikę.

Staiga Čelinis ir Askanijas susižvalgė.

— Man kilo viena mintis,— tarė Čelinis, pažvelgęs į kairę, į miesto pusę.

— Man irgi,— atsakė Askanijas, ir pažvelgė į dešinę, į laukų pusę.

— Aš sugalvojau, kaip išvilioti įgulą.

— O aš, jei jūsų planas pasiseks, sugalvojau, kaip atidaryti vartus.

— Kiek tau reikia žmonių?

— Pakaks vieno.

— Rinkis.

— Žakai Obri,— tarė Askanijas,— ar norite eiti su manimi?

— Nors į pasaulio kraštą, mielas drauge, nors į pasaulio kraštą! Tik ir man būtų nebloga gavus kokią nors ginklą, kokią špagos nuolaužą ar durklo galiuką, kokius keturis ar penkis colius geležies, kurią, progai pasitaikius, galėčiau kur nors įsmeigti.

— Puiku! — tarė Askanijas.— Imkite Pagolo špagą, ji jam jau nebe reikalinga: jis dešine ranka laiko nusitvėręs kulną, o kaire žegnojasi.

— O štai priedui — mano durklas,— tarė Čelinis.— Durkite juo kaip reikiant, jaunuoli, tik nepalikite jo, neištraukęs iš krūtinės, tai būtų pernelyg brangi dovana sužeistajam — aš pats jį nukaliau, o rankena kainuoja šimtą aukso ekiu, skatikas į skatiką.

— O ašmenys? — pasiteiravo Žakas Obri. — Rankena, be abejo, vertinga, bet panašiose aplinkybėse labiau branginu ašmenis.

— Ašmenys neįkainojami, — atsakė Benvenutas. — Aš jomis nudūriau brolio žudiką.

— Valio! — sušuko studentas. — Į kelionę, Askanijau!

— Tuo pat, — tarė Askanijas, vyniodamas aplink liemenį penkis ar šešis sieksnius virvės ir užsidėdamas ant pečių kopėčias. — Aš pasiruošęs!

Ir abu drąsūs jaunuoliai nuėjo maždaug šimtą žingsnių kran-tine, pasuko į kairę ir dingo už Didžiojo Nelio sienos kampo, už miesto griovio.

Tegu Askanijas vykdo savo sumanymą, o mes pažiūrėkime, kaip sekasi Čeliniiui.

Kaip jau minėjome, Askanijas žiūrėjo į dešinę, į laukų pu-sę, o Čelinis į kairę, į miesto pusę; mat, atokiau stovinčioje minioje jis pastebėjo dvi moteris, kurios buvo labai panašios į prevo dukrą ir jos guvernantę.

Iš tiesų tai buvo Kolomba ir ponია Perin. Pasibaigus mi-šioms, jos grįžo į Mažąją Nelį, tačiau, išsigandę kalbų apie pilies apsupimą ir to vaizdo, kurį pamatė savo akimis, virpėda-mos sustojo minioje.

Bet vos tik Kolomba, sunerimusi dėl gresiančio tėvui pavo-jaus, pastebėjo, kad mūšis aprimo ir kad galima laisvai pra-eiti, ji, nepaisydama ponios Perin maldavimų laikytis toliau nuo maišaties, ryžtingai pasuko pilies link, nežiūrėdama, ar ponia Perin eis kartu su ja, ar liks vietoje. Bet ponia Perin širdies gilumoje švelniai mylėjo Kolombą, todėl, kad ir kokia didelė buvo baimė, ji ryžosi ją lydėti.

Abi jos atsiskyrė nuo minios tuo metu, kai Askanijas ir Ža-kas Obri suko už kampo.

Dabar, manau, Benvenuto planas aiškus.

Vos abi moterys prisiartinavo prie rūmų, Čelinis priėjo prie jų ir mandagiai atkišo Kolombai ranką.

— Ponia, nebijokite nieko, — kreipėsi jis. — Jei jūs sutinkate atsiremti į mano ranką, aš jus nuvesiu pas tėvą.

Kolomba dvejojo, bet ponia Perin, nors Benvenutas ir buvo užmiršęs pasiūlyti jai pagalbą, nieko nelaukdama pakibo ant kitos rankos.

— Sutikite, uogele, sutikite, — įkalbinėjo ji Kolombą. — Ne-atsisakykite to kilnaus kavalieriaus paslaugos. Pažvelkite, aure ponas prevo ant sienos, matyt, nerimauja dėl mūsų. Kolomba

atsirémė į Benvenuto ranką, ir visi trys priėjo per kokius du žingsnius prie vartų.

Čia Čelinis, laikydamas po ranka Kolombą ir ponią Perin, sustojo.

— Ponas prevo,— sušuko jis,— jūsų duktė pageidauja įeiti! Tikiuosi, jūs jai atidarysite vartus, jei nesutinkate atiduoti į priešų rankas tokį žavingą įkaitą.

Kokį dvidešimt kartų per tas dvi valandas prevo, saugus už savo įtvirtinimų, galvojo apie dukrą, kuriai taip neapdairiai leido išeiti, o dabar nežinojo, kaip čia išleidus ją į pilį. Jis vylėsi, kad kas nors laiku ją išpės ir ji susipras nueiti perlaukti į Šatlę, bet ūmai jis pamatė, kaip Čelinis atsiskyrė nuo draugų ir priėjo prie dviejų moterų. Jis tuoj pat pažino, kad tai Kolomba ir ponია Perin.

— Kvaiša! — tyliai prakošė prevo.— Ir vis dėlto negaliu jos palikti tarp tų nekrikštų.

Paskui, atvėręs langelį ir prikišęs prie pinučių veidą, garsiai pasiteiravo:

— Na! Ko gi jūs reikalaujate?

— Štai mano pasiūlymas,— atsakė Benvenuto,— aš leisiu įeiti panelei Kolombai ir jos guvernantei, o jūs su visais savo žmonėmis išeisite lauk, ir mes stosime į atvirą kovą. Tie, kuriems liks mūsų laukas, gaus ir pilį, ir tada — vargas nugalėtiesiems. *Vae victis!* — kaip sakė jūsų tėvynainis Brenas¹.

— Sutinku,— tarė prevo,— bet su viena sąlyga.

— Kokia?

— Jūs su saviškiais pasitraukiate ir duodate mano dukrai laiko įeiti, o mano kareiviams — išeiti.

— Tebūnie taip! — atsakė Čelinis.— Bet pradžioje jūs išeisite, tada įeis panelė Kolomba, o, jai įėjus, jūs permesite raktą per sieną. Bent atsitraukti negalėsite.

— Sutinku,— linktelėjo prevo.

— Žodis?

— Bajoro žodis! O jūs?

— Benvenuto Čelinio žodis!

Pasikeitus pažadais, vartai atsivėrė: kareiviai su mesiru d'Esturviliu priešakyje išėjo ir dviem eilėmis išsirikiavo prieš

¹ Brenas — galų vadas, 390 m. įsibrovė į Etruriją ir užgrobė Romą. Pagal padavimą Brenas pareikalavo milžiniškos kontribucijos, ir, kai jam buvo sveriamas auksas, jis sviedė ant svarstyklių lėkštės savo kardą ir sušuko: „*Vae victis!*“

vartus. Jų dar buvo devyniolika. Benvenutas Čelinis tuo tarpu, be Askanijo, Hermano ir Žako Obri, teturėjo aštuonetą kovo-tojų; be to, kairys Simonas taip pat buvo sužeistas, tik laimė, į dešinę ranką. Bet Benvenutas buvo ne iš tų, kurie skaičiuoja priešininkus; juk jis nudėjo dvylikos drabantų saugomą Pom-pėją! Menininkas džiūgaudamas ištesėjo savo pažadą, nes nieko taip netroško, kaip generalinio lemiamo mūšio.

— Dabar jūs galite įeiti, ponია,— kreipėsi jis į savo žavin-gąją belaisvę.

Kolomba vikriai kaip balandėlė perbėgo iš vienos stovyklos į kitą ir labai susijaudinusi puolė prevo ant kaklo.

— Tėti, tėti, dėl dievo meilės! Nestatykite savęs į pavojų! — sušuko ji verkdamą.

— Vikriau vidun! — šurkščiai nutraukė prevo ir, paėmęs ją už rankos nuvedė prie vartų.— Per tavo kvailystes mes patekome į tokią padėtį!

Kolomba įėjo, o paskui ją ir ponია Perin, kuriai baimė suteikė jei ne sparnus, kaip žavingajai auklėtinei, tai bent ko-jas, o juk jau bene dešimt metų ji skundėsi vos galinti pajū-dėti.

Prevo užtrenkė paskui ją vartus.

— Raktą! Raktą! — sušuko Čelinis.

Prevo, savo ruožtu, ištikimas duotam žodžiui, ištraukė rak-tą iš spynos ir permetė jį per sieną į kiemą.

— O dabar,— sušuko Benvenutas Čelinis, puldamas prevo ir jo būrį,— kiekvienas už save! Dievas už visus!

Prasidėjo aršus mūšis; sargybiniai nespėjo net nusitaikyti ir iššauti, o Benvenutas su savo septynetu pameistrių jau atsidū-rė vidury jų. Čelinis kaip pašėlęs ėmė švaistytis į kairę ir į de-šinę su ta savo baisiąja špaga, kurią pats grūdino, ir nebuvo tokių grandininių marškinių, ir netgi šarvų, kurie būtų pajėgę prieš ją atsispirti. Sargybiniai nusviedė jau nebe reikalingas arkebuzas, išsitraukė špagas ir, savo ruožtu, paleido jas į dar-bą. Nors skaičiumi ir jėga jie pranoko užpuolikus, bet akies mirksniu buvo išblaškyti po aikštę, o du ar trys, patys drą-siausieji, buvo sunkiai sužeisti ir nebegalėjo toliau kovoti.

Prevo išvydo pavojų. Tačiau jis buvo drąsus žmogus ir, kaip jau minėjome, jaunystėje pasiekė ne vieną pergalę, tad puolė baisųjį Benvenutą Čelinį, prieš kurį visi traukėsi.

— Čionai! — sušuko jis.— Čionai, niekingas galvažudy! Te-gu viską išsprendžia mudviejų dvikova. Pažiūrėsime!

— O! Prisiekiu, mesire Roberai, nieko daugiau ir netrokštu! — atsakė Benvenutas. — Ir jei jūs teiktumėtės paliepti savo žmonėms, kad jie nesikištų, aš jūsų paslaugoms.

— Stovėkite ramiai! — įsakė prevo.

— Ir jūs nė krust! — kreipėsi Čelinis į saviškius.

Visi liko savo vietose, nebylūs ir sustingę, kaip tie Homero kariai, kurie nutraukė mūšį, kad nepraleistų nė mažiausios smulkmenos iš dviejų garsių karvedžių kovos.

Prevo ir Čelinis su špagomis rankose puolė vienas kitą.

Prevo puikiai valdė ginklą, bet Čelinis buvo nepralenkiamas. Per paskutiniuosius dešimt ar dvylika metų prevo nė syčio neturėjo progos ištraukti špagos. Ir atvirkščiai, per tuos dešimt ar dvylika metų Benvenutui, tur būt, nebuvo tos dienos, kad netektų ja pasišvaistyti. Todėl prevo, kuris buvo kiek pervertinęs savo jėgas, jau po pirmųjų kirčių pastebėjo Čelinio pranašumą.

O Benvenutas, sutikęs pasipriešinimą, kokio jis nesitikėjo iš teismo valdininko, veikė energingai, vikriai, apdairiai. Buvo nuostabu žiūrėti, kaip jo špaga tarsį trišakas gyvatės geluonis grasino vienu metu ir galvai, ir širdžiai, skraidyte skraidė iš vienos vietos į kitą, žodžiu, priešininkas gavo tik gintis ir neturėjo progos suduoti nė vieno smūgio. Taigi prevo, supratęs, kad susidūrė su žymiai stipresniu, pradėjo trauktis, atmušinėdamas smūgius. Mesiro Robero nelaimei, jis stovėjo atsisukęs nugara į sieną; taigi, atsitraukęs keletą žingsnių, jis buvo priremtas prie vartų, kurių instinktyviai ieškojo, nors puikiai žinojo, kad raktas guli kieme.

Ir tuo metu prevo pasijuto žuvęs; kaip šernas, apspiestas šunų, jis sukaupė visas jėgas ir vikriai padarė tris ar keturis tokius puikius išpuolius, kad Benvenutas, savo ruožtu, buvo priverstas gintis. Deja, vieną smūgį jis atmušė per vėlai ir priešininko špaga pro tvirtus grandininis marškinius įbrėžė krūtinę. Vos tik pajutęs špagos smaigalį, Benvenutas visas įsitempė ir, kaip sužeistas liūtas ištroškęs keršto, kirto tokį baisų smūgį, kad būtų kiaurai pervėręs prevo; bet kaip tik tuo metu už prevo nugaros staiga atsidarė durys, ir mesiras d'Esturvilis griuvo aukštiekninkas, o špaga pervėrė tą, kuris ką tik išgelbėjo prevo, taip staigiai atidaręs duris.

Ir atsitiko tai, ko niekas nelaukė: sužeistasis nė nesudejavo, o Benvenutas siaubingai suriko.

Jis perdūrė Askaniją.

Benvenutas nepastebėjo nei Hermano, nei Žako Obri už sužeistojo nugaros. Jis, kaip beprotis, sugriebė jaunuolį į glėbį, akimis ir rankomis ieškodamas žaizdos, bučiavo jį ir šaukė:

— Užmušiau, užmušiau! Pats jį užmušiau! Askanijau, vaike mano, aš tave užmušiau!

Čelinis verkė ir riaumojo, kaip kad tikriausiai riaumotų ir verktų liūtas.

Tuo metu Hermanas ištraukė sveiką ir gyvą prevo iš po Askanijo ir Benvenuto kojų ir, tarsi vaiką paėmęs ant rankų, nunešė į mažutį sandėliuką, kur sodininkas Rembo laikė savo įrankius, uždarė duris ir, ištraukęs špagą iš makšties, atsistojo sargyboje, pasiruošęs kovoti iki paskutiniosios, jei kas sugalvotų pagrobtį kalinį.

O Žakas Obri vienu šuoliu atsidūrė ant sienos ir, pergalės ženklan mosikuodamas durklu, šaukė:

— Grokite fanfaros, grokite fanfaros; Didysis Nelis — mūsų!

O kas atsitiko anksčiau, skaitytojas sužinos sekančiame skyriuje.

Dešimtas skyrius

APIE TVIRTOVIŲ PRIVALUMUS

Nelio pilį iš Pre-o-Klero pusės tvirtai saugojo ir siena, ir griovys; taigi, atrodė, kad iš čia ji neprieinama. Askanijas blaiviai pagalvojo, jog žmonės retai saugo tai, kas negali būti paimta, ir nusprendė pabandyti prasiveržti kaip tik tokioje vietoje, kurios ginti niekas nė nemanė.

Taigi, užsibrėžęs tokį planą, Askanijas ir nuėjo su savo draugu Žaku Obri, nė neįtardamas, kad tuo metu, kai jis pranyks vienoje pusėje, iš kitos pasirodys jo mylimoji Kolomba, ir Benvenutas, tuo pasinaudojęs, privers prevo prieš savo valią išeiti iš pilies.

Askanijo sumanymas buvo sudėtingas ir pavojingas. Reikėjo pereiti gilų griovį, užkopti ant dvidešimt penkių pėdų aukščio sienos ir, ko gero, perlipus patekti priešui tiesiai į rankas. Tik priėjęs prie griovio, taigi, pradėjęs vykdyti savo sumanymą, Askanijas suprato, kaip sunku bus pasiekti kitą griovio kraštą ir koks beprotiškas visas jo planas. Vieną akimirką jis vos neatsisakė savo minties.

Žakas Obri tuo metu kuo ramiausiai stoviniavo per kokią dešimt žingsnių nuo draugo ir pakaitomis žvilgčiojo čia į sieną, čia į griovį. Paskui, akimis išmatavęs nuotolį, tarė:

— Na, drauguži mielas, prašom, būk malonus ir pasakyk, kurių velnių tu čia mane atsitempei? Nebent jau gaudyti varlių... Ak, šit kaip... tu žiūri į kopėčias... Puiku. Suprantu. Bet kopėčios dvylikos pėdų, o siena dvidešimt penkių, be to, griovys — dešimties, vadinasi, jei aš teisingai suskaičiavau, trūksta dvidešimt trijų pėdų.

Askanijas valandėlei apstulbo nuo tokių skaičių, paskui staiga sudavė sau per kaktą:

— Kokia nuostabi mintis! — sušuko jis. — Tik pažvelkite!

— Kur?

— Ten, — parodė Askanijas, — ten!

— Bet tu man rodai ne nuostabią mintį, — atsakė studentas, — o ažuolą.

Iš tikro beveik prie pat griovio krašto rymojo galingas ažuolas ir smalsiai žvelgė per sieną, kas dedasi Nelio rūmuose.

— Nejaugi jums neaišku? — sušuko Askanijas.

— Kaipgi! kaipgi!.. maždaug nujaučiu. Taip, kaip tik taip! Atspėjau. Ažuolas su siena — yra tarsi tilto arkos pradžia, o kopėčios — užbaigs ją. Bet apačioje, drauguži, bedugnė, bedugnė, pilna purvo. Velniai rautų, reikėtų į tai atsižvelgti! Aš gi su šventiniais rūbais, o Simonos vyras nebenori siūti skolon.

— Padėkite man užlipti kopėčiomis, — atsakė Askanijas. — Tai viskas, ko aš jūsų prašau.

— Taip, taip... — atšovė Žakas, — o aš liksiu apačioje? Dėdžiai dėkingas!

Taip tarė, jie vienu metu pakibo ant šakos ir akies mirksniu iširoptė į ažuolą. Tada, bendromis jėgomis užkabinę kopėčias, ilipo į medžio viršūnę. Nuo viršūnės kopėčios tarsi pakeliamas tiltas buvo perverstos iki sienos. Abu draugai apsidžiaugę pamatę, kad vienas kopėčių galas stipriai laikosi už storos šakos, o kitas ne tik pasiekė sieną, bet ir išsikišo per kokias dvi ar tris pėdas.

— Na, o kai mes jau būsimė ant sienos?

— Kai būsimė ant sienos, patrauksime kopėčias ir jomis nusileisime.

— Be abejo. Tėra tik vienas sunkumas — siena dvidešimt penkių pėdų, o kopėčios — tik dvylikos.

— Viskas numatyta, — atsakė Askanijas, nusivyniodamas virvę, kurią buvo apvijęs aplink liemenį. Po to jis vieną jos galą pririšo prie medžio kamieno, o kitą permetė per sieną.

— O, šaunuoli, suprantu tave! — sušuko Žakas Obri. — Esu laimingas ir didžiuojuosi, kad nususiu sprandą drauge su tavim.

— Ei, ką jūs darote?

— Einu, — atsakė Obri, ruošdamasis lipti ant sienos.

— Jokiu būdu, — pašoko Askanijas, — pirma eisiu aš.

— Meskim burtus — kuris pirštas šlapias, — pasiūlė Obri ir iškėlė ranką su dviem ištiestais pirštais.

— Sutinku, — atsakė Askanijas ir palietė vieną pirštą.

— Laimėjai, — tarė Obri. — Eik, tik šaltakraujiškai, ramiai, suprantai?

— Nesijaudinkite, — nuramino Askanijas.

Ir jis ėmė slinkti kabančiu tiltu, tuo tarpu Žakas Obri prispaudė vieną kopėčių galą ir palaikė jį lygsvarą. Kopėčios buvo nestiprios, bet drąsus jaunuolis svėrė nedaug. Studentas sulaukė kvapą — jam pasirodė, kad Askanijas tuoj tuoj nukris. Bet šis bėgte perbėgo tuos likusius keturis žingsnius ir atsi-stojo ant sienos sveikas ir gyvas. Tačiau ir ten Askanijo tyko-jo mirtinas pavojus — kas iš apsuptųjų galėjo jį užmatyti. Bet ir čia pasitvirtino, jog Askanijo spėliojimai buvo teisingi. Pa-žvelgęs į rūmų sodą, jis šūktelėjo bičiuliui:

— Nieko nėra. Nė gyvos dvasios!

— Tada pirmyn, ir aš pašoksiu ant lyno! — sušuko Žakas Obri.

Ir jis, savo ruožtu, pasileido siauru ir siūbuojančiu keleliu, o Askanijas, atsilygindamas už tokią pačią paslaugą, prilaikė kopėčias. Obri buvo ne mažiau vikrus ir lengvas negu bičiulis ir todėl po akimirkos jau stovėjo šalia jo.

Po to jie susėdo raiti ant sienos, prisitraukė kopėčias, pari-šo virvę, kurios kitas galas buvo stipriai užmegztas už ažuolo šakos, ir nuleido žemyn, kad jos nesiūbuotų. Pagaliau Askani-jas, kuris per burtus buvo gavęs teisę viską išbandyti pirmas, suėmė virvę rankomis, nusliugė ja žemyn iki kopėčių ir po sekundės jau stovėjo ant žemės.

Žakas Obri nusileido taip pat sėkmingai. Abu draugai atsi-dūrė sode.

Veikti reikėjo kaip galima greičiau. Lipdami per sieną, jie užgaišo nemaža laiko, ir Askanijas drebėjo pagalvojęs, kad, jam ir Žakui užtrukus, mokytojui kažin kas galėjo atsitikti. Jie iš-

traukė špagas ir nubėgo prie durų į pirmąjį kiemą, kur turėjo būti pilies įgula, jei tik, žinoma, ji nepersikėlė į kitą vietą. Prie durų Askanijas pažiūrėjo pro raktų skylutę ir pamatė, kad kiemas tuščias.

— Benvenutui pasisėk! — sušuko jis. — Įgula išėjo. Pilis mūsų!

Ir jis bandė atidaryti duris, bet jos buvo užrakintos.

Abu draugai pradėjo jas iš visų jėgų daužyti.

— Čionai! Čionai! — pasigirdo balsas, sujaudinęs jaunuolį iki širdies gelmių. — Čionai, pone!

Askanijas atsigrižo į pirmo aukšto lange išvydo Kolombą. Dviem šuoliais jis atsідūrė šalia jos.

— Taip, taip, pasirodo čia esama pažįstamų, — tarė Žakas Obri, sekdamas iš paskos. — O jūs nė puse žodžio man apie tai neužsiminėte, ponas slapuke.

— O! Išgelbėkite mano tėvą, ponas Askanijau! — sušuko Kolomba, nė kiek nenustebusi, kad mato čia jaunuolį, tarsi tai būtų visai suprantamas dalykas. — Jie kaunasi, girdite, ten, lauke, ir vis dėl manęs, vis per mane! O dieve mano, dieve mano! Paskubėkite, kad jis jo neužmuštų.

— Nusiraminkite, — tarė Askanijas, puldamas į kambarį, iš kurio buvo galima patekti į mažąjį kiemą. — Nusiraminkite, aš atsakau už viską.

— Nusiraminkite, — pakartojo Žakas Obri, bėgdamas jam iš paskos. — Nusiraminkite, mes atsakome už viską.

Prie durų slenksčio Askanijas išgirdo šaukiant jį antrą kartą, bet šį sykį balsas buvo ne toks švelnus.

— Kas mane šaukia? — pasiteiravo Askanijas.

— Aš, mano jaunasis traugo, aš! — pakartojo tas pats balsas su aiškiu vokišku akcentu.

— Ak, velniai griebtų! — sušuko Žakas Obri. — Bet čiagi mūsų Goliatas! Kokių velnių jūs tupite toje vištidedėje, drąsusis milžine?

Pro mažutės daržinėlės langelį jis iš tikro atpažino Hermaną.

— Nė pats nešinojęs, kaip šia atsirast. Atitraukt sklentę, kat kalėšiau kautis. Kreišiau, kreišiau, kreišiau! Man rankos niešti.

— Štai ir viskas — tarė raštininkas, padarydamas Hermanui paslaugą, kurios šis prašė.

Tuo metu Askanijas priėjo prie vartų į krantinę, už kurių girdėjosi baisus besikryžiuojančių špagų skambesys. Ir kai nuo

besikaunančių jį skyrė tik medinės durys, Askanijas pabūgo, kad, staigiai pasirodęs, gali pakliūti į priešo rankas, ir dėl viso pikto pažvelgė pro langelio pinučius. Tiesiai prieš save jis išvydo Čelinį, įkaitusį, tūžmingą, išiutusį, ir suprato, kad mesirui Roberui galas. Jis pakėlė nuo žemės raktą, vikriai atidarė vartus ir, galvodamas vien tik apie pažadą, duotą Kolombai, gavo, kaip mes jau minėjome, dūrį į petį, antraip špaga būtų kiaurai pervėrusi prevo.

Mes matėme, kas po to įvyko. Apimtas sielvarto, Benvenutas laikė glėbyje Askaniją, Hermanas uždarė prevo į kalėjimą, iš kurio pats ką tik buvo išėjęs, o Žakas Obri, užsikoręs ant tvirtovės sienos, it gaidys, mosikavo rankomis ir trimitavo pergale.

Ir iš tiesų jie nugalėjo: prevo kareiviai, išvydę, kad jų vadas nelaisvėje, nė nebandė priešintis ir sudėjo ginklus.

Taigi, visi pameistriai suėjo į Didžiojo Nelio — nuo šiol jų rūmų — kiemą ir užkėlė paskui save vartus, palikę už jų prevo sargybinius.

Benvenutas net nepastebėjo, kas vyko aplinkui; nepaleisdamas iš rankų Askanijo, jis nuvilko jo grandininius marškinius, perplėšė švarką ir, galų gale suradęs žaizdą, stengėsi nosine sulaikyti bėgantį kraują.

— Askanijau, vaike mano,— be perstojo kartojo jis,— sužeidžiau, aš sužeidžiau tave! Ką dabar ten, danguje, sako tavo motina? Atleisk, Stefana, atleisk! Tau skauda? Sakyk, ar tau skauda, man prisilietus? Ir ko tas kraujas nesustoja? Gydytoją, greičiau!.. Na, ar neisite kas gydytojo pagaliau!

Žakas Obri bėgte nubėgo gydytojo.

— Menkniekis, brangusis mokytojau, menkniekis,— kartojo Askanijas.— Tik petys paliestas. Nesijaudinkite, kartoju — visa tai menkniekis.

Ir iš tikro gydytojas, kurį po kokių penkių minučių atvedė Žakas Obri, pareiškė, kad žaizda, nors ir gili, tačiau nepavojinga, ir pradėjo rišti pirmąjį tvarstį.

— O, kokį akmenį jūs nuėmėte man nuo širdies, ponas daktarė! — tarė Benvenutas Čelinis.— Vadinasi, aš nebūsiu tavo žudikas, mielas vaike! Bet kas gi tau, Askanijau? Pulsas dažnėja, kraujas plūsta į veidą... O, ponas daktarė, reikia jį išnešti, jis ima karščiuoti.

— Ne, ne, mokytojau, anaipol, aš jaučiuosi kur kas geriau. O, palikite, palikite mane čia, maldauju.

— Kur tėvelis? — staiga už Benvenuto nugaros pasigirdo balsas, ir jis krūptelėjo. — Ką jūs padarėte su mano tėvu?

Benvenutas atsigręžė ir pamatė išbalusią, sustingusią Kolombą, žvilgsniu ieškančią prevo.

— Jis sveikas ir gyvas, panele! Sveikas ir gyvas, garbė dievui! — sušuko Askanijas.

— Tik per vargšą berniuką jis gyvas, — įsiterpė Benvenutas. — Askanijas gavo smūgį, skirtą ponui prevo. Jūs galite drąsiai sakyti, kad šis šaunuolis jums išgelbėjo gyvybę, girdite, pone prevo! Na, kurgi jūs, mesire Roberai? — pasiteiravo Čelinis, savo ruožtu ieškodamas akimis prevo ir niekaip nesuspradamas, kur šis dingo.

— Jis šia pūti, mokytojau! — atsiliepė Hermanas.

— Kur „čia“?

— Šia, mašam kalėjime.

— O, pone Benvenutai! — maldaujančiai ir kartu kiek priekaištingai sušuko Kolomba ir nubėgo sandėliuko link.

— Atidarykite, Hermanai, — liepė Čelinis.

Hermanas atidarė, ir ant slenksčio, mažumėlį savo nesėkmės sugniuždytas, pasirodė prevo. Kolomba puolė jam ant kaklo.

— O, tėveli, tėveli! — sušuko ji. — Jūs nesužeistas? Jums nieko neatsitiko? — klausinėjo ji ir žiūrėjo į Askaniją.

— Ne, — kaip paprastai šurkščiai atsakė prevo. — Ne, dėkui dievui, man nieko neatsitiko.

— O... o... pasakykite, tėve, ar tiesa, kad tas jaunuolis... — sumikčiojo Kolomba.

— Negaliu neigti, jis pasirodė pačiu laiku.

— Taip, taip, kad špagos dūris, skirtas jums, tektų jam, ponas prevo, — įsiterpė Čelinis. — Taip, panele Kolomba, taip, — varė jis toliau, — tas drąsus jaunuolis išgelbėjo jūsų tėvui gyvybę, ir, jei ponas prevo garsiai to nepripažins, vadinasi, jis ne tik melagis, bet ir nedėkingas.

— Tikiuosi, išgelbėtojai tai ne pernelyg brangiai kainavo? — pasiteiravo Kolomba ir pati paraudo dėl savo drąsių žodžių.

— O, panele, — sušuko Askanijas. — Aš būčiau ir gyvybę atidavęs!

— Matote, mesire prevo, — tarė Čelinis, — kokią meilę jūs įkvepiate žmonėms. Bijau, kad Askanijas nenusilptų. Petys jau sutvarstytas, ir man atrodo, kad būtų neblogai jam truputį pailsėti.

Benvenuto žodžiai mesirui Roberui apie paslaugą, kurią pastarajam padarė sužeistasis, buvo gryna tiesa; deja, kad ir kaip norėdamas, tiesos nenuslėpsi, ir prevo širdies gilumoje turėjo pripažinti, kad jis tikrai dėkingas Askanijui už savo gyvybę; prevo prisivertė ir priėjo prie sužeistojo.

— Jaunuoli,— tarė jis,— skiriu jums dalį savo rūmų.

— Jūsų rūmų, mesire Roberai? — nusikvatojo Benvenutas Čelinis, kuriam grįžo gera nuotaika, kai tik jis liovėsi baiminęsis dėl Askanijo.— Jūsų rūmų? Atrodo, jūs norite, kad mūsų vėl prasidėtų.

— Kaip! — sušuko prevo.— Jūs ruošiatės mus išvyti, mane ir dukrą?

— Ne visai taip, mesire. Jūs dabar užimate Mažąją Nelį, na, ką gi — ir turėkite ją sau, gyvenkime kaip geri kaimynai. Tai va, Askanijas įsikurs Didžiajame Nelyje nedelsiant, o mes persikelsime dar šįvakar. Na, bet jei karas jums labiau patinka...

— O, tėve! — sušuko Kolomba.

— Ne, tebūnie taika! — atsakė prevo.

— Nėra taikos be sąlygų, ponas prevo,— neatlyžo Benvenutas.— Suteikite man garbę, ir eime drauge į Didįjį Nelį arba draugystės ženklan priimkite mane Mažajame, ir mes surašysime sutartį.

— Eisiu su jumis, pone,— atsakė prevo.

— Sutinku! — pritarė Čelinis.

— Panele,— kreipėsi mesiras d'Esturvilis į dukrą,— malonėkite eiti namo ir ten manęs palaukti.

Kolomba, nepaisydama griežto mesiro balso, atkišo tėvui pabučiuoti kaktą ir atsisveikino žvilgsniu su visais, ypačiai su Askaniju ir nuėjo.

Askanijas ją lydėjo akimis tol, kol Kolomba dingo. Paskui niekas jau jo kieme nebelaikė, ir jaunuolis paprašė įnešamas vidun. Hermanas jį pakėlė kaip vaiką ant rankų ir pernešė į Didįjį Nelį.

— Garbės žodis, mesire Roberai,— sujudo ir Benvenutas, kuris irgi nulydėjo merginą akimis iki pat durų.— Garbės žodis, jūs labai teisingai pasielgėte, išsiųsdamas mano buvusią belaisvę. Tiesą sakant, aš jums dėkingas už išvalgumą: panelė Kolomba būtų, pripažinsiu, pakenkusi mano interesams, ko gero, būčiau pasidaręs pernelyg švelnus, būčiau užmiršęs, kad esu nugalėtojas, ir atsiminčiau tik, kad esu menininkas, atseit, tobulų formų ir dieviško grožio garbintojas.

Mesiras d'Esturvilis atsakė į komplimentą nelabai malonia grimasa; vis dėlto jis nuėjo paskui auksakalį, stengdamasis neparodyti savo blogos nuotaikos, tik murmeldamas panosėje grasinimus. Čelinis, norėdamas galutinai jį pribaugti, paprašė prevo apeiti kartu savo naująjį būstą. Jis taip mandagiai kvietė, kad prevo negalėjo atsisakyti. Mesiras Roberas norom nenorom nusekė paskui kaimyną, kuris nepraleido neapžiūrėjęs nei mažiausio sodo kampelio, nei vieno pilies kambario.

— Iš tikro čia puiku! — tarė Benvenutas, kai jie, visiškai priešingų jausmų apimti, baigė savo pasivaikščiojimą.— Dabar, ponas prevo, atleidžiu jums ir suprantu, kodėl jūs nenorėjote apieisti rūmų. Nėra ko ir sakyti, jūs visada būsite laukiamas svečias, kai malonėsite, kaip kad šiandien, aplankyti mano varganą būstinę.

— Jūs užmiršote, pone, kad šiandien atėjau sužinoti jūsų sąlygas ir pasiūlyti savąsias. Aš laikiu!

— Suprantama, suprantama, mesire Roberai! Aš jūsų paslaugoms! Jei jūs neprieštaraujate, pirma išvardinsiu savo pageidavimus, o paskui jūs netrukdomas galėsite pareikšti savo valią.

— Sakykite.

— Visų pirma — pagrindinė sąlyga.

— Kokia?

— Štai ji: „Pirmas punktas: mesiras Roberas d'Esturvilis, Paryžiaus prevo, pripažįsta Benvenuto Čelinio teisę į Didįjį Nelį, savo noru jam užleidžia rūmus ir visam laikui atsisako nuo jų savo ir savo šeimos vardu.“

— Sutinku,— atsakė prevo.— Beje, jeigu karalius įsigeis atimti iš jūsų tai, ką iš manęs atėmė, ir atiduoti kam nors tai, ką jums buvo davęs, aš, savaimė suprantama, čia niekuo dėtas.

— Na, na,— suabejojo Čelinis,— čia kažkas truputėlį įtartina, ponas prevo. Tiek jau to, aš mokėsiu išsaugoti, ką iškovojau. Toliau.

— Mano eilė,— tarė prevo.

— Visai teisingai,— pritarė Čelinis.

— „Antras punktas: Benvenutas Čelinis įsipareigoja nesiėminti į Mažąjį Nelį, kuris yra ir liks Robero d'Esturvilio nuosavybė; be to, jis nebandys netgi įeiti nei kaip kaimynas, nei kaip draugas.“

— Tebūnie taip,— atsakė Benvenutas,— nors, tiesą sakant, sąlyga gal ir nelabai maloni. Tačiau tuo atveju, jei man kas

atidarys duris, aš, savaime suprantama, jau vien iš mandagumo negalėsiu atsisakyti.

— Aš pasirūpinsiu, kad šito neatsitiktų,— atšovė prevo.

— Toliau!

— Tai va: „Trečias punktas: pirmasis kiemas tarp Didžiojo ir Mažojo Nelio bus bendras abiem valdoms.“

— Visiškai teisingai,— pritarė Benvenutas.— Jūs neklystate manydamas, kad, panelei Kolombai išėjus pasivaikščioti, aš jos nepaimsiu į nelaisvę.

— O, būkite ramus, mano duktė įeis ir išeis pro duris, kurias įsakiau iškirsti. Aš tik noriu, kad būtų kelias kariatoms ir vežimams.

— Tai viskas? — pasiteiravo Benvenutas.

— Taip,— atsakė mesiras Roberas.— Tiesa,— pridūrė jis,— tikiuosi, jūs leisite išsinešti baldus.

— Žinoma. Jūsų baldai priklauso jums, kaip kad Didysis Nelis priklauso man... O dabar, ponas prevo, mažutis sutarties papildymas, norite — priimkite, norite — ne.

— Sakykite.

— „Ketvirtas ir paskutinis punktas: Mesiras Roberas d'Esturvilis ir Benvenutas Čėlinis užmiršta bet kokią pagiežą vienas kitam ir gyvena garbingoje ir nuoširdžioje taikoje.“

— Mielai sutinku,— tarė prevo,— bet tik tiek, kad ji neįpareigotų manęs teikti jums pagalbą ir dalyvauti kautynėse, kai jus užpuls. Sutinku nekenkti jums, bet daugiau iš manęs nieko nesitikėkite.

— O, ponas prevo, juk jūs puikiai žinote, kad aš ir vienas apsiginsiu, ar ne? Taigi, jei daugiau prieštarašimų nėra,— pridūrė Čėlinis, paduodamas jam plunksną,— pasirašykite, ponas prevo, pasirašykite.

— Pasirašau,— atsiduso prevo.

Prevo pasirašė, ir kiekviena besitariančiųjų pusė gavo sutarties kopiją.

Po to mesiras d'Esturvilis nuskubėjo į Mažąjį Nelį, nes jis nesitvėrė neišbaręs vargšėlės Kolombos už jos neapdairų poelgį. Kolomba panarino galvą ir leido tėvui išsišnekėti iki valios. Tačiau ji negirdėjo nė vieno žodžio, nes visą laiką galvojo, kaip čia pasiteiravus naujienų apie Askaniją. Bet kad ir kaip ji norėjo, lūpos neįstengė ištarti sužeistojo gražuolio vardo.

Kada visa tai dėjos vienoje sienos pusėje, kitoje — į Didįjį Nelį įėjo Katerina, kurios buvo pasiuntę pakviesti. Ta miela išdykėlė puolė ant kaklo Čėliniui, paspaudė ranką Aska-

nijui, pasveikino Hermaną ir pasišaipė iš Pagolo. Katerina vienu metu ir juokėsi, ir verkė, ir dainavo, ir klausinėjo. Iš tikro ji buvo smarkiai prisibaiminus; šūvių garsas pasiekdavo net bažnyčią ir ne kartą pertraukė jos maldą. Bet štai viskas laimingai baigėsi. Be keturių užmuštų ir trijų sužeistų, visi kiti išėjo iš mūšio lauko sveiki ir gyvi, ir Skoconė linksminosi, sveikino nugalėtojus su pergale.

Kada Skoconės sukeltas triukšmas aprimo, Askanijas prisiminė, ko atėjo studentas, taip laiku jiems padėjęs, ir kreipėsi į Benvenutą:

— Mokytojau,— tarė jis,— štai mano draugas Žakas Obri, su kuriuo šiandien žadėjau sužaisti muštuką. Kad ir kažin kaip norėdamas, nenujėgsiu pabūti jam partneriu, kaip kad sako mūsų draugas Hermanas. Bet jis mums taip šauniai padėjo, kad aš drįstu paprašyti jus mane pavaduoti.

— Iš visos širdies,— atsakė Benvenutas.— Na, laikykitės, ponas Žakai Obri.

— Pasistengsim, pasistengsim, mesire!

— Tik vakarienįaujant, įsidėmėkite,— nugalėtojas gaus išgerti dviem buteliais daugiau, negu nugalėtasis.

— Vadinasi, mane iš jūsų išneš mirtinai girtą, pone Benvenutai. Tegyvuoja linksmybė! Tai man patinka. Po velnių! Bet manęs laukia Simona! Ką gi, aš jos nesulaukiau praeitą sekmadienį, šiandien — jos eilė. Tuo blogiau jai.

Ir, pasiėmę kamuolius su raketėmis, abu nužingsniavo į sodą.

Vienuoliktas skyrius

PELĖDOS, ŠARKOS IR LAKŠTINGALOS

Buvo sekmadienis, ir Benvenutas po kautynių nieko neveikė, tik žaidė muštuką, pažaidęs gaivinosi vynu, o po to apžiūrinėjo savo naujas valdas. Bet rytojaus dieną prasidėjo kraustymasis, ir su devyniais pameistriais jis viską sutvarkė per dvi dienas. Trečią dieną Benvenutas ėmėsi darbo taip ramiai, tarsi nieko nebūtų įvykę.

Prevo, pamatęs esąs visiškai nugalėtas ir sužinojęs, kad visa Benvenuto dirbtuvė ir pameistriai su instrumentais galutiniai išikūrė Didžiajame Nelyje, suliepsnojo nirtuliu ir ėmė kurti keršto planus. Trečiadienį, netikėtai apsilankius vikontui

de Marmanui, prevo išiūtis buvo pasiekęs viršūnę. Pasipūtėli Marmanį, kaip ir kiekvieną žemą ir kvailą žmogų, džiugino draugų nelaimės ir nesėkmės.

— Na, tai kaip? — tarė jis, prieidamas prie d'Esturvilio.— Aš gi jus išpėjau, mielas prevo!

— O, tai jūs, vikonte! Laba diena,— atsakė d'Esturvilis.

— Na, ar ne mano buvo tiesa?

— Deja, taip! Kaip jums sekasi?

— Laimė, nieko sau negaliu prikišti dėl to įvykio: aš gi jus išpėjau.

— O karalius ar jau grįžo į Luvrą?

— „Pasakos“, sakėte jūs. „Kažkoks amatininkas, menkysta, norėčiau jį pamatyti!“ Štai ir pamatėte, vargšas mano drauge!

— Aš jūsų klausiu, ar jo didenybė jau grįžo iš Fontenblo?

— Taip, ir jis labai gailėjosi nesugrįžęs į Paryžių sekmdienį ir negalėjęs iš vieno Luvro bokštų pamatyti, kaip jo auksakalys nugulėjo prevo.

— Ką apie tai šneka rūmuose?

— Kalba, kad jūs buvote sutriuškintas į šipulius.

— Hm... hm... — sukrenkštė prevo, kurį ta be sąryšio kalba ėmė siutinti.

— Kaip, iš tiesų jis jus taip gėdingai sumušė? — kamantinėjo Marmanis.

— Bet...

— Jis užmušė dvejetą jūsų kareivių, tiesa?

— Atrodo.

— Jei jūs norite juos pakeisti, galiu pasiūlyti du šaunuolius italus — peštukai kaip reikiant. Tiesa, jie daugokai užprašo, bet tai patikimi žmonės. Jei būtumėte juos turėjęs, reikalai, ko gero, būtų visai kitaip pakrypę.

— Pamatysim, aš neatsisakau. Jei jie man netiks, tai gal pravers mano žentui grafui d'Orbekui.

— Šiaip ar taip, niekaip negaliu patikėti, kad tas Benvenutas pats asmeniškai apkūlė jus lazda.

— Kas taip sakė?

— Visi kalba. Vieni, kaip aš, piktinasi, kiti gi, kaip karalius, juokiasi.

— Užteks! Čia dar ne galas.

— Be reikalo jūs prasidėjote su tuo storžievium. Ir dėl ko? Dėl kažkokių niekingų išskaičiavimų.

— O dabar kausiuos dėl garbės.

— Dėl moters, tai kas kita, blogiausiu atveju būtumėte ga-

lėjęs ištraukti špagą prieš panašaus plauko žmones, bet dėl buto...

— Nelio rūmai — butas, vertas princo.

— Sutinku, bet ir dėl buto, verto princo, prasidėti su kokiu stačiuoku...

— O, man kilo viena mintis, Marmani,— sušuko prevo, galutinai išvestas iš kantrybės.— Po velnių! Jūs man taip atsida-
vęs, kad man kilo noras, savo ruožtu, padaryti draugišką paslaugą, ir aš džiaugiuosi, jog kaip tik dabar atsirado proga. Brangusis vikonte, jūs dvariškis ir karaliaus sekretorius, o gyvenate Jušetės gatvėje, ne dievai žino kokiame bute. Neseniai prašiau hercogienės d'Etamp — o jūs žinotė, ji nieko man negaili,— kokio nors buto karaliaus rūmuose vienam savo draugui, jis baisiai nori ištaigingai gyventi. Man pasisėkė, tiesa, ne be vargo, gauti, ko norėjau, bet mano globotinis svarbiais reikalais buvo skubiai iškviestas į Ispaniją. Tai va, aš turiu karaliaus raštą, duodantį teisę pasirinkti butą. Aš juo negaliu pasinaudoti, tad gal jūs norėtumėte? Būsiu laimingas, galėdamas atsilyginti už jūsų paslaugas ir nuoširdžią draugystę.

— Mielas d'Esturvili, jūs neįsivaizduojate, kokią paslaugą man darote. Aš gyvenu biaurioje sąlygoje, tai gryna teisybė, ir dėl to jau dvidešimt kartų skundžiausi karaliui.

— Bet statau vieną sąlygą.

— Kokią?

— Kadangi jūs galite pasirinkti bet kokius karaliaus rūmus, pasirinkite...

— Baikite, aš laikiu.

— Nelio rūmus.

— Aha, tai pinklės!

— Nieko panašaus. O štai įrodymas — karaliaus raštas, jo didenybės asmeniškai pasirašytas, su būtinais priedais, kur tereikia įrašyti prašytojo pavardę ir nurodyti rūmus. Taigi, aš rašau — Didžiojo Nelio rūmai, o jūs galite laisvai įrašyti bet kokią pavardę.

— Na, o tas prakeiktas Benvenutas?

— Jis nieko neįtaria, jį nuramino sutartis, kurią mudu sudarėme. Kas norės įeiti, ras duris atviras, o jei jis įeis sekmačienį — ras tuščias ir sales. Galų gale nėra ko Benvenuto vyti, reikia tik pasidalyti Didįjį Nelį; rūmai pakankamai dideli, ir ten laisvai gali tilpti trys ar keturios šeimos. Benvenutas blaiviai pagalvos ir sutiks. Na, ką jūs darote?

— Gale rašto įrašau savo pavardę ir titulą. Matote?

— Vis dėlto saugokitės, kad Benvenutas nepasirodytų baisnis, negu jūs manote.

— Gerai! Pasiliksiu sau abu italus, ir vieną sekmadienį mes jį užklupsime.

— Kaip? Jūs prasidedate su tuo storžieviu dėl kažkokių niekingų išskaičiavimų?

— Nugalėtojas visada teisus, o, be to, keršysiu už draugą.

— Tokiu atveju, linkiu sėkmės! Aš jus perspėjau, Marmani.

— Tokiu atveju, dvigubai dėkingas: visų pirma, už dovaną, antra, už patarimą.

Ir Marmanis, kupinas džiaugsmo, įsikišo raštą į kišenę ir skubiai išėjo, kad spėtų sulaukyti abu samdomus žudikus.

— Nuostabu! — trindamas rankas ir lydėdamas jį akimis, džiūgavo mesiras d'Esturvilis. — Eik, vikonte! Bus vienas iš dviejų: arba tu už mane atkeršysi ir nugalėsi Benvenutą, arba Benvenutas atkeršys už tavo patyčias. Ir vienu, ir kitu atveju aš išlošiu. Mėgstu supiudyti savo priešus: tegu jie kaunasi, tegu žudo vienas kitą. Aš ploju kiekvienam jų smūgiui, nes kiekvienas smūgis suteikia man didelį malonumą.

O dabar, kai prevo neapykanta jau pradėjo grėsti Didžiojo Nelio gyventojams, persikelkime per Seną ir žvilgtelėkim, kaip jiems šiuo metu sekasi. Benvenutas ramiai, pasitikėdamas savo jėgomis, kaip jau minėjome, ėmėsi darbo, nė neįtardamas, kad mesiras d'Esturvilis ruošiasi kerštauti. Štai kaip jis praleisdavo dienas: keldavosi auštant, eidavo į mažą vienišą kambarėlį virš liejyklos, kurio langas įžulniai žvelgė į Mažojo Nelio sodą. Ten jis lipdė nedidelę Hebos statulėlę. Po pietų, pirmą valandą, jis pereidavo į dirbtuvę, kur gamino savo Jupiterį; vakare poilsui sužaisdavo muštuko partiją arba eidavo pasivaikščioti. O štai kaip leisdavo dienas Katerina: ji sukinėdavosi, siūdavo, linksmindavosi, dainuodavo ir kur kas geriau jautėsi Didžiajame Nelyje, negu Feraros kardinolo rūmuose. Tuo tarpu Askanijas taip pat nenuobodžiavo, nors žaizda dar neleido dirbti, bet protas nesnaudė. Jis svajojo.

Jei dabar pasinaudosime vagių teise laiptoti per sienas ir prasibrausime į Mažąjį Nelį, pirmiausia pamatysime Kolombą, kaip ir Askanijas, svajojančią savo kambaryje; kol kas tik tiek apie ją ir pasakysime. Beje, Askanijo svajos buvo rožinės, o Kolombos mintys — tamsios kaip naktis. Pažvelkime, štai pagaliau ir ponias Perin eina apsipirkti; mes irgi, jei tik norite, galime valandėlę paėjėti jai iš paskos. Atrodo, kad jau gana seniai išleidome iš akių garbingąją damą. Tiesą sakant, drąsa

nebuvo pagrindinė jos dorybė, todėl ponias Perin laikėsi šalį nuo tų pavojingų įvykių, kuriuos minėjome, bet grįžo taika, ir vėl pražydo jos skruostai. Benvenutas atgavo kūrybines jėgas, ji pamažu atgavo gerą nuotaiką, plepumą, kūmutės smalsumą, žodžiu, visas tarnaitės dorybes.

Ponia Perin gaudavo eiti produktų per bendrą abiem valdoms kiemą, nes atskiros durys Mažajame Nelyje dar nebuvo iškirstos. Deja, pasaulyje pilna netikėtumų — ir Rupertą, senoji Benvenuto tarnaitė, tuo pat metu išėjo produktų pietums. Šios abi didžiai gerbiamos moterys buvo iš vieno kelmo, todėl, suprantama, toli gražu nepritarė savo šeimininkų kivirčams. Štai kodėl jos taip gražiai sutarė ir, nuoširdžiai šnekučiuodamos, patraukė drauge apsipirkti, mat, šnekučiuojant kelias perpus trumpesnis.

Rupertą užmezgė kalbą apie produktų kainas ir kvartalo krautuvinių pavardes, paskui jos perėjo prie žymiai intymesnių ir įdomesnių reikalų.

— Jūsų šeimininkas, tur būt, gana piktas žmogus? — pasiteiravo ponias Perin.

— Jis? Kai jo neužkabini, jis romus kaip Jėzusėlis. Na, bet jei jau nepadarai, ko jis nori, sutinku — tada gero nelauk. Labai jau jis mėgsta, kad viskas būtų daroma, kaip jis nori. Toks jau jo būdas, ir jei jis ką nors įsikals į galvą, tai net visi pragaro velniai to neišmuš. Bet jei dediesi, kad klausai — gali elgtis su juo kaip su mažu vaiku. Jis net labai mandagus. Reikia tik pasiklaustyti, kaip šeimininkas man sako: „Ponia Ruperti“ — jis mano vardą ištaria „Ruperti“, kaip Italijoje priimta, nors iš tikro vadinuosi Rupertą, — taigi: „ponias Ruperti, avies kulkšnįs nuostabiai iškepta, ponias Ruperti, pupelės jūs paruošėt kaip reikiant; ponias Ruperti, mano manymu, jūs — tikra virėjų karalienė“. Ir visa tai pasako taip maloniai, kad sujaudina mane iki širdies gelmių.

— Na jau! O sako, kad jis žmones užmušinėja.

— Žinoma, jei prieštarausi — vietoje užmuš! Toks jau paprotys jo krašte. Bet tik tada, kai jį užpuola ir jam tenka gintis. O šiaip — jis labai linksmas ir be galo malonus.

— Aš jo nė karto nemačiau. Jis rudaplaukis, ar ne?

— Kur tau, anaip tol! Jo plaukai juodi, kaip mudviejų... kaip mano buvo. Vadinas, jūs jo niekada nematėte? Puiku! Užeikite pas mane, tarsi niekur nieko ko nors pasiskolinti, ir aš jums jį parodysiu. Jis gražuolis, ir karys iš jo būtų nuostabus.

— Tarp kitko, apie gražuolius... O tas mandagus kavalierius, kaip jis šiandien jaučiasi? Žinote, tas sužeistasis, na, tas jaunas malonaus veido mokinys, kuris gavo tokį baisų smūgį ir išgelbėjo pono prevo gyvybę?

— Askanijas? Tai jūs jį pažįstate?

— Kaipgi! Jis pažadėjo mano šeimininkei Kolombai ir man atnešti parodyti papuošalų. Priminkite jam, prašom, mieloji ponია. Bet svarbu ne tai, o naujienos; ir Kolomba bus labai patenkinta, sužinojusi, kad tėvo išgelbėtoji nebegresia joks pavojus.

— Galite jai pasakyti, kad Askanijas jaučiasi kuo puikiausiai. Beje, jis ką tik atsikėlė. Tik gydytojas jam uždraudė išeiti iš kambario, nors būtų labai ne pro šalį kiek pakvėpuoti grynu oru. Tačiau per tokį karštį tai tiesiog neįmanoma. Tas jūsų Didžiojo Nelio sodas — tikra dykynė. Nė jokio pavėsingo kampelio: vien tik dilgėlės ir dagiai vietoj daržo ir keturi ar penki pliki medžiai vietoj giraitės. Erdvu, bet menkas malonumas išeiti pasivaikščioti. Mūsų šeimininkas randa sau paguodą, žaisdamas muštuką, o mano vargšas Askanijas nepajėgia netgi kamuolio atmušti ir miršta iš nuobodulio. Jis toks gyvas, tas mano berniukas! Mat, jis mano numylėtinis, labai jau jis mandagus su senesniais žmonėmis. Nė iš tolo nepalyginsi su storžieviu Pagolu ar su ta vėjavaike Katerina.

— Tai jūs sakote, kad vargšas jaunuolis...

— Jis tiesiog iš proto gali išsikraustyti — kiauras dienas sėdi ir sėdi kaip prikalts prie krėslo tame savo kambaryje.

— Dievulėliau mano! — sušuko gailiaširdė ponია Perin. — Pasakykite vargšui jaunuoliui, tegu ateina į Mažąjį Nelį, ten tiek nuostabios vėsmės. Aš pati jam mielai atidarysiu duris, nors ponas prevo kuo griežčiausiai uždraudė. Na ir kas! Šįsyk nepaklusti prevo — joks nusikaltimas, jei tuo padarysiu paslaugą jo išgelbėtoji. Be to, jūs dar minėjote nuobodulį; mes irgi tiesiog džiūte džiūstame. Mielas jaunikaitis mus kiek prablaškys, papasakos apie savo kraštą, apie Italiją, parodys karolių, apyrankes, pasišnekės su Kolomba. Jaunimas mėgsta draugiją, mėgsta paplepėti ir kankinasi vienvėje. Taigi, sutarta, perduokite jam, tam savo numylėtinui, kad jis gali laisvai ateiti pas mus pasivaikščioti kiek tinkamas, bet tik vienas, arba, savaime suprantama, su jumis, ponია Ruperta, jūs jam padėsite. Pabelskite keturis kartus — tris syk tyliau, o ketvirtą stipriau: aš žinosiu, ką tai reiškia, ir atidarysiu.

— Dėkoju už Askaniją ir už save. Būtinai jam perduosiu jūsų malonų pasiūlymą, o jis būtinai juo pasinaudos.

— Labai malonu, ponio Ruperta.

— Iki pasimatymo, ponio Perin! Aš sužavėta susipažinusi su tokia malonia asmenybe, kaip jūs.

— Aš taip pat, ponio Ruperta.

Abi kūmutės žemai tūptelėjo ir išsiskyrė be galo patenkinotos viena kita.

Nelio sodai iš tikro, kaip sakė ponio Ruperta, vienoje pusėje buvo išdžiūvę ir išdegę kaip šilajai, o kitoje — gaivūs ir pavėsingi kaip miškas. Didžiojo Nelio sodas dėl prevo godumo liko be priežiūros, kuri būtų gan brangiai kainavusi; be to, jis nebuvo tikras dėl savo teisių į tas valdas ir nenorėjo, kad įpėdinis naudotųsi jo darbo vaisiais, ir nesodino naujų medžių, o senuosius mesiras paskubėjo iškirsti, vos tik paėmęs rūmus į savo rankas. Bet Mažajame Nelyje gyveno jo dukterė, ir prevo norom nenorom gavo išsaugoti pavėsinės ir parką — vienintelę paguodą vargšei mergaitei. Rembo ir dviejų jo padėjėjų pilnai pakako Kolombos sodui prižiūrėti ir netgi gražinti.

Tas sodas tikrai buvo gana neblogai pasodintas ir išplauotas. Gilumoje žaliavo daržas — ponios Perin karalystė. Išilgai Didžiojo Nelio sienos driekėsi Kolombos prižiūrimas gėlynas, kurį ponio Perin vadino Rytmečio alėja, nes ten prasiškrėbdavo tekančios saulės spinduliai, o Kolomba paprastai rytmetį laistydavo saulutes ir rožes. Pasakysime probėgom, kad iš kambario virš liejyklos Didžiajame Nelyje galėjai nematomas regėti kiekvieną gražiosios sodininkės judesį. Buvo dar, vis pagal ponios Perin sugalvotą geografinį paskirstymą, Vidudienio alėja, užsišbaigianti mažu gojeliu, kurioje Kolomba karštomis dienomis mėgdavo skaityti ar siuvinėti. Kitame sodo gale — Vakaro alėja, apsodinta trimis liepų eilėmis, visada dvelkianti malonia vėsa. Čia Kolomba mėgdavo vaikštinėti po vakarienes.

Būtent šitoje alėjoje, gerosios ponios Perin nuomone, Askanijas turėjo greitai pasveikti ir atgauti jėgas. Ir vis dėlto ji nė puse žodžio neužsiminė Kolombai apie savo nuoširdžius ketinimus. Pastaroji, paklusni tėvo įsakymams, galėjo, ko gero, nepritarti šiam auklės sumanymui. O ką tokiu atveju pagalvotų ponio Ruperta apie savo kaimynės autoritetą ir įtaką? Ne, jei jau sykį ji pradėjo tą dalyką (tiesa, gal kiek ir lengvabūdiškai), tai reikia jį ir užbaigti. Beje, ponios Perin poelgi

galima pateisinti — vargšė moteriškė nuo ryto lig vakaro neturėjo su kuo persitarti žodeliu, nebent šio to paklausdavo Kolombą, bet ji, paskendus savo mintyse, dažniausiai nieko neatsakydavo.

Nėra ko sakyti, kaip nudžiugo Askanijas, sužinojęs, kad jam atviri rojaus varteliai, ir kaip jis laimino Rupertą. Jis norėjo tuoj pat pasinaudoti proga, ir Ruperta gerokai pavargo, kol jį įtikino bent iki vakaro palaukti. Iš jos žodžių Askanijas suprato, kad ponias Perin jį pakvietė su Kolombos žinia, ir džiaugsmas, pagalvojus apie tai, jį tiesiog varė iš proto. Baisiausiai nekantraudamas ir nežinia ko būkštaudamas jis skaičiavo valandas, o jos taip lėtai slinko! Pagaliau, pagaliau muša penkias! Pameistriai išėjo. Benvenutas jau nuo vidudienio nebuvo dirbtuvėje: matyt, jis išvyko į Luvrą.

Ir štai Ruperta iškilmingai kreipėsi į jaunuolį, kuris žvelgė į ją taip, kaip seniai kas bežiūrėjo.

— Na, jaunuoli, laikas. Eime!

Kartu su Askaniju ji perėjo kiemą ir keturis kartus pabeldė į Mažojo Nelio duris.

— Neprasitarkite nė puse lūpų mokytojui, geroji mano Ruperta,— paprasė Askanijas, kuris puikiai pažinojo šaipūną Čelinį, netikintį meile, ir nenorėjo, kad visokie juokeliai terštų jo tyrą jausmą.

Ruperta jau ruošėsi paklausti, dėl ko ji turinti tylėti, bet atsivėrė durys, ir pasirodė ponias Perin.

— Įeikite, mielas jaunikaiti,— tarė ji.— Kaip jaučiatės? Bet jam tinka nubalti, jis labai mielas... Įeikite ir jūs, ponias Ruperta... Pasukite į kairąją alėją, jaunuoli. Kolomba tuoj nusiels į sodą. Ji šiuo metu visada eina pasivaikščioti. Pasirūpinkite, kad ji manęs per daug nebartų, kad jus įleida.

— Kaip! — sušuko Askanijas.— Negi panelė Kolomba nieko nežino? ..

— Suprantama, ne! Nejaugi ji būtų išdrįsusi eiti prieš tėvo valią? Aš ją deramai išauklėjau! O ponui prevo nepaklusau ir už ją, ir už save. Garbės žodis! Na, juo blogiau! Negalime gi visą laiką gyventi kaip atsiskyrėlės. Rembo nieko nesužinos, na, o jei ką ir užuos, tai aš jau sugebėsiu uždaryti jam dantis. Pagaliau man jau ne kartą teko atsikirsti ponui prevo!

Apie savo šeimnininką ponias Perin galėjo kalbėti be galo, bet tik viena Ruperta klausėsi jos išvedžiojimų. Askanijas stovėjo nejudėdamas ir girdėjo tik širdies plakimą. Ir vis tik jį pasiekė žodžiai, kuriuos ištare ponias Perin nueidama:

— Štai alėja, kur Kolomba vaikštinėja vakarais; ji, be abejo, tuoj ateis. Matote, saulė jūsų čia nepasieks, mielas mano ligoni.

Askanijas padėkodamas linktelėjo, nuėjo keletą žingsnių ir vėl pasinėrė į svajas, pilnas lūkesčio, nerimo ir nekantrumo.

Tačiau ir šikart jis dar išgirdo žodžius, kuriuos ponias Perin tarė poniai Rupertai:

— O čia mėgiamiausias Kolombos suolas.

Palikęs abi kūmutes vaikštinėti vienas ir kalbėtis, Askanijas tylomis atsisėdo ant to švento suolo.

Ko jis norėjo? Kur veržėsi? Jis ir pats nežinojo. Jis ieškojo Kolombos todėl, kad ji buvo jauna ir graži, todėl, kad jis pats buvo jaunas ir gražus. Garbėtroškiškos mintys? Askanijas jų neturėjo. Būti kartu su ja — ta vienintelė mintis sukosi jo galvoje. Visa kita — dievo malonėje. Tiksliau tariant, jis nė nežvelgė taip toli į ateitį. Meilei nėra rytojaus.

Kolomba taip pat ne kartą prieš savo valią galvojo apie jauną svetimšalį, netikėtai pasirodžiusį jos vienetvėje kaip Gabrieliuss Marijai. Pirmąkart ją išvydusi, ta mergaitė slapta gėdė ją pamatyti iš naujo, nors lig šiol gyveno be geismų. Neįžvalgus tėvas paliko ją gyventi pagal savo sąžinę, bet Kolomba buvo tiek griežta sau, kiek būna griežtos visos kilnios širdys, kol nepriklauso nuo kitų žmonių valios. Mergina didvyriškai vijo šalin mintis apie Askaniją, bet jos įveikdavo tą trigubą sieną, kuria Kolomba aptvėrė savo širdį, daug lengviau, negu kad Askanijas perlipo Didžiojo Nelio sieną. Taigi pastarąsias tris ar keturias dienas Kolomba praleido kankinama prieštarinių jausmų: čia nuogaštavo, kad nebeteks pamatyti Askanijo, čia bijojo susitikti su juo. Vienintelė paguoda — svajos, tiek dirbant, tiek ir ilsintis. Dieną ji užsidarydavo savo kambaryje ir sukeldavo didelę ponios Perin širdgėlą, nes jai tekdavo vėl ir vėl kalbėtis pačiai su savimi. O kai dienos karštis atslūgdavo, Kolomba eidavo į tą vėsią ir ūksmingą alėją, taip poetiškai ponios Perin pakrikštytą Vakaro vardu. Ten ji atsisėdavo ant suolo, kurį šiuo metu buvo pasirinkęs Askanijas, ir laukdavo, kol nusileis naktis, kol pasirodys žvaigždės, klausydavosi savo minčių ir pati joms atsakinėdavo, kol ateidavo ponias Perin ir įspėdavo, kad laikas grįžti.

Staiga už alėjos posūkio jaunuolis pamatė savo įprastu metu pasirodžiusią Kolombą. Ji buvo su knyga rankose. Mergina skaitė šventųjų gyvenimą — pavojingą romaną apie tikėjimą

ir meilę, kuris, gal būt, paruošia žmogų žiaurioms gyvenimo kančioms, tačiau jokių būdu neišmokina pažinti negailestingos tikrovės. Kolomba pradžioje nepastebėjo Askanijo, bet, išvydusi šalia ponios Perin kaskokią nepažįstamą moterį, krūpielėjo iš neukėtumo. Tą lemiamą momentą ponia Perin, tarsi ryztingas generolas, drąsiai puolė į ataką.

— Brangioji Kolomba,— tarė ji,— aš žinau jūsų gerą būdą ir maniau, jog neverta prašyti jūsų sutikimo leisti pakvėpuoti grynu oru šiame pavėsingame sode vargsui sužeistajam, kuris nukentėjo, gelbėdamas jūsų tėvą. Jūs žinote, kad Didziajame Nelyje nėra jokio pavėsio, o gydytojas neatsako už jaunuolio gyvybę, jei šis negalės kasdien po kokią valandą pasivaikščioti.

Kol ji dėstė tą savo naivų, bet išganingą melą, Kolomba iš tolo pažvelgė į Askaniją, ir gyvas raudonis staiga nutvieskė jos veidus. Askanijas gi, pamatęs besiartinančią Kolombą, vos pajėgė atsistoti.

— Ponia Perin, ne mane reikia prašyti leidimo,— tarė pagaliau mergina,— o tėvelį.

Pasakiusi tai su liūdesiu, bet tvirtai, Kolomba priėjo prie akmeninio suolo, ant kurio sėdėjo Askanijas. Šis laukė jos maldaujamai sudėjęs rankas.

— Atleiskite, ponia,— tarė jis,— aš maniau... aš tikėjau si... kad jūs palankiai pažiūrėjote į malonų ponios Perin pasiūlymą. Dabar žinau, jog yra ne taip,— kalbėjo jis švelniai, bet išdidžiai,— maldauju, dovanokite už įžulų mano poelgį ir leiskite išeiti.

— Bet iš tiesų tai ne nuo manęs priklauso,— gyvai prieštaravo sujaudinta Kolomba.— Ne aš čia šeimininkė. Pasilikite bent jau šiandien, netgi jei tėtis draudžia užėiti ir savo išgelbėtoji. Likite, pone, likite bent jau dėl to, kad galėčiau jums padėkoti.

— O, ponia,— sušnabždėjo Askanijas,— tai aš jums iš visos širdies dėkoju! Bet ar pasilikęs netrukdysiu jūsų poilsiui? Be to, aš, atrodo, pasirinkau nelabai tinkamą vietą.

— O, visai ne! — atsakė Kolomba ir nejučiomis klestelėjo ant kito suolo krašto. Ji buvo tiek susijaudinusi, jog šito net nepastebėjo.

Poniai Perin, kuri po griežtų jaunosios šeimininkės šodžių nepajudėjo iš vietos, nusibodo stovėti, be to, ji pasijuto kiek nejaukiai dėl išivyravusios tylos, todėl ji paėmė ponią Rupertą po ranka ir tyliai nutolo.

Jaunuoliai liko vieni.

Kolomba sėdėjo, įsmeigusi akis į knygą, ir ne iš karto pastebėjo, kad guvernantė nuėjo; tačiau ji neskaitė: jos akis klėtė rūkas. Kolomba vis dar buvo susijaudinusi, apstulbusi. Ji stengėsi kaip nors nuslėpti savo susijaudinimą, nuraminti besidaužančią širdį. Askanijas taip pat gerokai sutriko: pradžioje, matydamas, kad Kolomba nenori jo priimti, jis pajuto aštrų skausmą, paskui, pastebėjęs mylimosios sumišimą, be galo apsidžiaugė. Jis buvo dar baisiai silpnas ir giliai susijaudinęs, čia skendo palaimoje, čia jautėsi sugniuždytas. Jis vos nealpo, tačiau protas veikė ir mintys sekė viena kitą neįtikėtinu greičiu. „Ji mane niekina! Ji mane myli!“ — tolydžio kartojo jis sau. Jaunuolis žiūrėjo į Kolombą — ji sėdėjo tyli, susimąsčiusi — ir net pats nejuto, kaip skruostais pradėjo riedėti ašaros. Virš jų galvų, medžiuose, čiulbėjo paukštis. Vėjelis vos vos virpino lapus. Tyloje pasigirdo švelnus varpų skambesys. Augustiniečių bažnyčioje kvietė vakarinėms pamaldoms. Tas liepos vakaras buvo nepaprastai ramus ir gražus. Tai buvo viena iš tų iškilmingų akimirkų, atgaivinančių sielas, kai vienoje minutėje tarsi sutelpa ištisi dvidešimt metų, akimirka, kurią prisimeni visą gyvenimą. Abu nuostabūs vaikai buvo tarytum sutverti vienas kitam, tarsi iš anksto sužieduoti, — reikėjo tik ištiesti vienas kitam rankas. Tačiau atrodė, kad juos skiria praraja.

Po kelių sekundžių Kolomba pakėlė galvą.

— Jūs verkiate? — sušuko mergina daug jausmingiau, negu norėjo.

— Ne, neverkiu, — atsakė Askanijas, susmukdamas ant suolo; paskui jis palietė rankomis drėgną nuo ašarų veidą.

— Taip, tiesa, — tarė jis, — verkiu.

— Kodėl? Kas jums yra? Aš pašauksiu ką nors. Jums skauda?

— Mane kankina mintis.

— Kokia?

— Galvoju, kad man gal tasyk geriau reikėjo mirti.

— Mirti? Kiekgi jums metų, kad kalbate apie mirtį?

— Devyniolika. Bet nelaimės metai turėtų būti ir mirties metai.

— Tačiau jūsų tėvai irgi jus apraudos! — kalbėjo Kolomba, nesąmoningai trokšdama prasiskverbti į jaunuolio praeitį ir neaiškiai jusdama, kad jo ateitis priklauso jai.

— Aš neturiu nei tėvo, nei motinos, ir kas mane apraudos, nebent mokytojas Benvenutas.

— Vargšas našlaitėlis!

— Taip, visiškas našlaitis. Tėvas manęs niekadęs nemylėjo, o motinos netekau vos dešimties metų, kaip tik tada, kai pradėjau suprasti jos meilę ir bandžiau jai atsilyginti tuo pačiu. Tėvas!.. Bet kam gi jums visa tai kalbu, kas jums mano tėvas ir motina?

— O ne, kalbėkite, Askanijau!

— O šventieji! Jūs prisimenate mano vardą?

— Kalbėkite, kalbėkite,— šnabždėjo Kolomba, slėpdama rankose nuraudusį veidelį.

— Taigi, mano tėvas buvo auksakalys, o geroji motutė — duktė vieno Florencijos auksakalio, vardu Rafaelis del Moro, kilusio iš gana kilmingos itališkos šeimos. Italijoje, mūsų miestuose-respublikose, darbas anaipol nežemina, ir krautuvėlių iškabose galima pamatyti ne vieną seną ir žymų vardą. Štai pavyzdžiui, mano mokytojas Čelinis yra kilmingas, kaip ir Prancūzijos karalius, o gal dar kilmingesnis. Rafaelis del Moro, būdamas neturtingas, apveddino savo dukrą Stefaną prieš jos norą su savo prieteliu, maždaug tokio pat amžiaus kaip ir jis pats, tik turtingu. Deja! Mano motutė ir Benvenutas Čelinis mylėjo vienas kitą, bet abu buvo neturtingi. Benvenutas klausojo po pasaulį, norėdamas įsigyti vardą ir turtą. Jis negalėjo sukliudyti šioms vedyboms. Džizmondas Gadis (taip vadinosi mano tėvas) niekada ir nesužinojo, kad jo žmona mylėjo kitą, bet, deja, pradėjo jos nekęsti, nes žmona jo nemylėjo. Tėvas buvo ūmus ir pavydus žmogus. Tebūnie man atleista, kad jį kaltinu, bet vaikų atmintis nepermaldaujama. Gana dažnai motutė gelbėdavosi nuo tėvo žiaurypių prie mano lopsio, bet ir čia jis jos nesigailėdavo. Kartais tėvas ją mušdavo — teatleidžia jam dievas, o ji laikydavo mane ant rankų ir po kiekvieno smūgio bučiuodavo mane, stengdamasi numalšinti skausmą. O, viską gerai atmenu, ir dvigubu atgarsiu mano širdyje atsiliepia ir smūgiai, kuriuos iškentėdavo motina, ir jos pačiaviimai.

Viešpats teisus, ir jis nubaudė tėvą — atėmė iš jo tai, kas jam buvo užvis brangiausia — turtą. Piniginės nesėkmės užgriuvo jį viena paskui kitą. Jis mirė iš skausmo, netekęs turto, o po keleto dienų mirė ir motutė; ji galvojo, kad jos jau niekas nebemyli.

Aš likau vienas pasaulyje. Kreditoriai supuolė išsinešti visa, kas tik liko po tėvo mirties; jie iššniukštinėjo, išvertė visus kampus, stengdamiesi nieko nepamiršti, bet mažo verkiančio vaiko nepastebėjo. Senoji mūsų tarnaitė mane mylėjo ir iš gailesčio maitino dvi dienas; tačiau senutė pati vertėsi išmalda, duonos netgi jai vienai trūko.

Ji jau nebežinojo, ką su manimi daryti, kai į kambarį įėjo kažkoks žmogus dulkinais kelionės drabužiais, paėmė mane ant rankų, verkdamas pabučiavo ir, davęs gerajai senutei kiek pinigų, išsivedė. Tai buvo Benvenutas Čelinis, atvažiavęs iš Romos į Florenciją pasiimti manęs. Jis mane pamilo, išmokė savo amato. Mudu niekados nesiskyrėme, ir, kaip sakiau, tik jis vienas mane apraudos, jeigu aš mirsiu.

Nuleidusi galvą, Kolomba sopama širdimi klausėsi našlaičio pasakojimo — ji taip pat gyveno vieniša ir, kaip jo motina, kada nors ištėkės prieš savo valią už žmogaus, kuris, nesulaukęs atsako į savo meilę, ims jos neapkęsti.

— Nebandykite dievo kantrybės,— tarė ji Askanijui,— jau bent jūsų gerasis mokytojas jus myli, ir jūs pažinojote savo motiną; o aš motinos glamonių nepajutau — ji mirė, vos man išvydus pasaulį. Mane augino tėvo sesuo, vaidinga ir šiurkšti moteriškė, ir vis dėlto aš ją nuoširdžiai apraudojau, kai ji mirė prieš porą metų, nes, neturėdama nieko artimesnio, buvau prisirišusi prie tos moters kaip vijoklis prie uolos. Štai jau dveji metai gyvenu šiuose rūmuose kartu su ponija Perin, ir, nors mane slegia vienystė,— tėvas retai mane aplanko,— tie dveji metai buvo ir bus pats laimingiausias mano gyvenimo laikotarpis.

— Jūs daug kentėjote, tai tiesa,— atsakė Askanijas.— Bet jei praeitis buvo liūdna, kodėl netikėti ateitimi? Jūsų ateitis nuostabi! Jūs kilminga, turtinga, graži, ir, jaunystėje nuskriausta, jūs vėliau dar labiau pajusite gyvenimo grožį.

Kolomba liūdnai palingavo galvą.

— O, motule, motule! — sušnabždėjo ji.

Kartais, kai mintys skrajoja toli nuo skurdžios kasdienybės, staiga, tarsi žaibui blykstelėjus, pamatai visą savo gyvenimą, ateitį ir praeitį, širdį užgula kažkoks pavoingas sunkulys, ir kai prisimeni tūkstančius praeities kančių, ir kai pagalvoji, kad tavęs laukia daugybė sunkių pergyvenimų, sujau-dinta širdis prisipildo baisaus nerimo ir pajunta mirtiną nuovargį. Turi būti labai stiprus, kad nepalūžtum, kai tave užgriūva sunki likimo našta. Tie du vaikai, kurie jau tiek ken-

tėjo ir buvo tokie vieniši, turėjo, gal būt, ištarti tik vieną žodį, ir jų liūdna praeitis būtų susiliejęsi į bendrą ateitį; bet nei vienas, nei kitas nepajėgė to žodžio ištarti — ji buvo pernelyg tyra, o jis pernelyg ją gerbė.

Askanijas žiūrėjo į Kolombą kupinas begalinio švelnumo, o ji nesakė jam nei žodžio, nes juto kažkokį nepaprastą pasitikėjimą. Sunėręs rankas, lyg kalbėdamas maldą, Askanijas kreipėsi į merginą:

— Paklauskite, Kolomba, jeigu jūs ko nors trokštate, jei jus slegia kokia nelaimė, atiduosiu savo gyvybę, nepasigailėsiu savo kraujo, tik pasakykite vieną žodį, pasakykite kaip broliui, ir aš būsiu laimingas.

— Dėkui, dėkui,— tarė Kolomba.— Dėl vieno mano žodžio jūs jau syki didžiadvasiškai puolėte į pavojų, aš tai žinau. Bet šį kartą man padėti gali vienas dievas.

Ji nespėjo nieko daugiau pasakyti, nes tuo metu priėjo ponias Ruperta ir ponias Perin.

Abi kūmutės, kaip ir abu įsimylėjęliai, neleido veltui laiko ir, pajutusios viena kitai simpatiją, jau spėjo užmegzti nuoširdžiausią draugystę. Ponia Perin nurodė ponias Rupertai vaistus nuo nušalimo, o ponias Ruperta, nenorėdama likti skolinga, savo ruožtu, išdavė ponias Perin paslaptį, kaip laikyti slyvas. Nesunku suprasti, kad nuo šiolei jos tapo draugėmis iki grabo lentos. Kūmutės pasižadėjo nieko nepaisyti ir susitikinėti.

— Na, Kolomba,— tarė ponias Perin, eidama prie suolo,— jūs vis dar ant manęs pykstate? Argi ne gėda neįsileisti žmogaus, kuris išgelbėjo namų šeimininką? Pagaliau jis gydo žaizdą, kurią gavo kaip tik per mus... Tik pažvelkite, ponias Ruperta, ar ne geriau jis dabar atrodo, ar ne mažiau išblyškęs, kaip pirma?

— Gryna teisybė,— patvirtino ponias Ruperta,— jis ir sveikas niekad skaisčiau neatrodė.

— Tik pagalvokite, Kolomba,— kalbėjo ponias Perin,— kliudyti žmogui sveikti — tai būtų tikras nusikaltimas. Galų gale tikslas pateisina priemones. Jūs man leiskite pakviesti jį atsilankyti čia rytoj vakarop, tiesa? Jums pačiai, mano vaike, tai irgi bus šiokia tokia pramoga, ir visai nekalta pramoga. Be to, garbė dievui, mes, ponias Ruperta ir aš, būsimė čia pat. Iš tikro, Kolomba, dar kartą sakau — jums būtina prasiblaškyti. Ir kas galų gale eis pranešti ponui prevo, kad mes kiek sušvelninome griežtą jo įsakymą? Be to, dar jam neuždraudus, jūs leidote

Askanijui atnešti parodyti mums papuošalus; jis šiandien juos užmiršo, tai tegu atneša rytoj.

Kolomba pažvelgė į Askaniją — šis stovėjo išbalęs ir su nerimu laukė atsakymo.

Toks nusižeminimas pakuteno vargšės skriaudžiamos ir vie nišos mergaitės savimylą. Vadinasi, pasaulyje yra žmogus, kuris priklauso nuo jos ir kurį vienas jos žodis gali padaryti laimingu ar nuliūdinti! Kas nemėgsta parodyti savo galios? Akiplėša grafas d'Orbekas neseniai pažemino Kolombą. Ir vargšė kalinė, tebūnie jai atleista, negalėjo atsispirti pagundai pamatyti, kaip džiaugsmingai sužėrės Askanijo akys. Ji rausdama ir šypsodama tarė:

— Ponia Perin, ko jūs mane mokote?

Askanijas norėjo prabilti, bet neįstengė ir tik maldaujamai sudėjo rankas; jam pakirto kojas.

— Dėkoju, mano gražuolėle,— tarė ponia Ruperta, žemai pritūpdama.— Eime, Askanijau, jūs dar silpnas, ir mums jau laikas grįžti. Duokite ranką.

Jaunuolis vos surado jėgų atsisveikinti ir padėkoti, bet užuot kalbėjęs, jis metė į ją gilų žvilgsnį, į kurį sudėjo visą savo sielą. Po to Askanijas, kupina džiaugsmo širdimi, paklusniai nusekė paskui tarnaitę.

Kolomba susimąsčiusi vėl atsisėdo ant suolo. Ją svaigino keistas, dar nepatirtas jausmas, ir ji ėmė pati sau prikaišioti.

— Iki rytdienos! — pergalingai atsisveikino su svečiais ponia Perin.— Jūs, jaunuoli, dar tris mėnesius galite ateidinėti, kai tik panorėsite, nors ir kiekvieną dieną.

— O kodėl tik tris mėnesius? — pasiteiravo Askanijas, svaajojęs amžinai čia lankytis.

— Va, gražiausia! — atsakė ponia Perin.— Juk po trijų mėnesių Kolomba išteka už grafo d'Orbeko. . .

Askanijas turėjo sukaupti visas valios pastangas, kad nepargriūtų.

— Kolomba išteka už grafo d'Orbeko,— sušnabždėjo jis.— Dieve mano! Dieve mano! Vadinasi, aš suklydau! Kolomba manęs nemylė!

Bet tuo metu ponia Perin jau vėrė už jo nugaros duris, o ponia Rupertaėjo priekyje, todėl nei viena, nei antra jo neišgirdo.

Mes jau minėjome, kad maždaug vienuoliktą ryto Benvenutas paliko dirbtuvę, nepasakęs, kur eina. Jis pasuko į Luvrą atsakomajam vizitui pas Pranciškų I, atlankiusį jį Feraros kardinolo rūmuose.

Karalius ištesėjo žodį. Benvenutui Čeliniui ištarus savo vardą, prieš jį atsivėrė visos dvaro durys; tik paskutinės liko uždarytos: už jų buvo pasitarimų salė, Pranciškus I ten aptarinėjo karalystės reikalus su valstybės vyrais. Nors karalius buvo davęs aiškius nurodymus, rūmininkai nedrįso įleisti Čelinio į tą rimtą pasitarimą, negavę papildomo jo didenybės leidimo.

Iš tikro Prancūzijos padėtis buvo gana rimta. Iki šiol beveik neminėjome valstybinių klausimų, nes, mūsų manymu, skaitytojus, o ypač skaitytojas, labiau domina širdies reikalai, o ne politika. Tačiau galų gale priėjome tokį momentą, kai nebėra kur trauktis, ir esame priversti nors probėgom pažvelgti, kas dėjosi Prancūzijoje ir Ispanijoje ar, teisingiau pasakius, kokie buvo Pranciškaus I ir Karolio Penktojo santykiai, nes šešiolik-tame amžiuje karalius ir buvo valstybė.

Tuo metu politinės svarstyklės (jų svyravimų pasekmes abu monarchai gana dažnai pajusdavo) aiškiai pakrypo į Pranciškaus I pusę ir tuo pačiu pablogino Karolio Penktojo pozicijas. Iš tikro padėtis smarkiai pasikeitė po žinomos Kambre sutarties¹, kur abi pusės atstovavo dvi moterys — Margarieta Austrijietė, Karolio Penktojo teta, ir Angulemo hercogienė, Pranciškaus I motina. Ta sutartis, Madrido sutarties papildymas, skelbė, kad Ispanijos karalius palieka Burgundiją Prancūzijos karaliui ir kad Prancūzijos karalius savo ruožtu atsisako teisių į Flandriją ir į Artua provinciją. Be to, abu jaunieji princai, paimti kaip tėvo įkaitai, turėjo būti jam grąžinti, sumokėjus du milijonus aukso ekiu. Pagaliau geroji karalienė Eleonora, Karolio Penktojo sesuo, pradžioje pažadėta konetabliui kaip atpildas už jo išdavystę, o paskui išleista už Pranciškaus I

¹ Pranciškus I, pakliuvęs į nelaisvę, buvo nugabentas į Madridą ir priverstas pasirašyti Madrido taikos sutartį (1526), kurioje atsisakė pretenzijų į Flandriją ir neteko Italijos karuose užgrobtų žemių ir veik ketvirtadalio Prancūzijos teritorijos. Tačiau, atgavęs laisvę, Pranciškus I sulaužė šią sutartį ir vėl pradėjo karą prieš Karolį Penktąjį. Antrąsyk patyręs pralamėjimą, jis sutiko pasirašyti naują taikos sutartį Kambre (1529), kurią, beje, taip pat gana greit pažeidė.

kaip taikos laidas, turėjo grįžti į Prancūzijos dvarą su dviem vaikais, kuriais ji rūpinosi kaip tikra motina; visa tai abi besitariančios pusės garbingai įvykdė.

Bet, savaime suprantama, Pranciškus I, nelaisvėje priverstas atsisakyti Milano hercogystės, atsisakė jos tik laikinai. Vos išėjęs į laisvę ir atgavęs valdžią bei jėgas, jis vėl nukreipė žvilgsnį į Italiją. Norėdamas turėti paramą Romos dvare, jis apvedsino savo sūnų Henriką, tapusį dofinu po vyresnio brolio Pranciškaus mirties, su Katerina Mediči, popiežiaus Klemento VII dukterėčia.

Nelaimei, kai visi pasiruošimai karaliaus sumanytam įsiveržimui buvo beveik baigti, mirė popiežius Klementas VII, o jo įpėdiniu tapo Aleksandras Farneze, kuris atsisėdo į šv. Petro sostą, pasivadinęs Povilo III vardu.

Taigi Povilas III nusprendė savo politikoje nesileisti patraukiamas nei į imperatoriaus, nei į karaliaus pusę ir būti bešališkas tiek Karolio Penktojo, tiek Pranciškaus I reikaluose.

Nusiraminęs dėl popiežiaus, imperatorius nustojo baimintis, kad Prancūzija ruošiasi karui. Jis, savo ruožtu, ėmė ruošti žygį į Tunisą, buvusį tuo metu įžymiojo korsaro Šer-Edino, plačiai žinomo Barbarosos vardu, valdžioje. Šer-Edinas, išvijęs Mulei-Hasaną, užgrobė kraštą ir iš ten puldinėjo Siciliją.

Žygis nusisekė, ir Karolis Penktasis, paskandinęs tris ar keturis Solimano laivus, iškilmingai įplaukė į Neapolio uostą.

Ten jis sužinojo dar labiau padrąsinusią naujieną: Karolis III, Savojos hercogas, nors ir buvo Pranciškaus I dėdė iš motinos pusės, savo naujos žmonos Beatričės, Portugalijos karaliaus Emanuelio dukros, patarimu nutraukė santykius su Prancūzijos karaliumi. Todėl, kai Pranciškus I, remdamasis ankstesne sutartimi su Karoliu III, pareikalavo pastarojo leidimo įvesti į Savoją savo armiją, hercogas nesutiko, ir Pranciškui I beliko tik šturmuoti baisiąją Alpių perėją, kai tuo tarpu lig šiol jis manė, kad sąjungininko ir giminaičio dėka Savojos durys jam atviros.

Karolis Penktasis buvo tikras dėl savo saugumo, bet stai ga tarsi perkūnas iš giedro dangaus jį užgriuvo nauja žinia. Karaliaus įsakymu prancūzų armija neįtikėtinu greičiu įžygiavo į Savoją, ir hercogas, dar pats nieko nežinojęs apie užpuolimą, pamatė, kad provincija jau prieš rankose. Armijos vadas Brionas užgrobė Šamberą, pasirodė Alpių aukštumose ir ėmė grasinti Piemontui tuo metu, kai Fransua Sforcas, išgirdęs apie tokias prieš pergales, pabūgo ir staigiai mirė, pa-

likdamas Milano hercogystę be įpėdinio. Tai ne tik palengvino Pranciškaus I uždavinį, bet ir davė jam naujas teises.

Brionas nusileido iš kalnų į Italiją ir paėmė Turiną. Ten jis sustojo, įrengė ant Sezijos krantų stovyklą ir ėmė laukti.

Karolis Penktasis, savo ruožtu, persikėlė iš Neapolio į Romą. Pergalė prieš senus krikščionybės priešus davė jam teisę su triumfu įžygiuoti į kriščioniškojo pasaulio sostinę. Tas triumfas tiek apsvaigino imperatorių, kad, priešingai įpročiui, jis prarado saiką: apkaltino prieš konsistoriją Pranciškų I erezija, pagrįsdamas savo teiginius tuo, kad karalius globojās protestantus ir sudaręs sąjungą su turkais. Paskui, prisiminęs visus senus vaidus, kuriuos, jo manymu, visada sukeldavęs Pranciškus I, jis prisiekė pradėsiąs negailestingą karą prieš savo svainį.

Po visų nelaimių Pranciškus I pasidarė tiek pat atsargus, kiek pirmiau buvo neapdairus. Taigi, vos tik pamatęs, kad jam vienu metu gresia ir Ispanijos, ir Imperijos armijos, jis paliko saugoti Turiną Ambo ir, atšaukęs Brioną, pavedė jam sergėti sienas.

Visi, kurie žinojo riterišką ir drąsų Pranciškaus I būdą, niekaip nesuprato, kodėl atsitraukė karalius, ir pagalvojo, jog jis iš anksto laiko save nugalėtu. Šitokios šnekos dar labiau išpuikino Karolį Penktąjį; jis paėmė armijos vadovavimą į savo rankas ir nusprendė iš pietų pulti Prancūziją.

To žygio pasekmės žinomos: Marselis, sugebėjęs priešintis konetabliui Burbonui ir Peskerui — dviem didžiausiems to meto karvedžiams, — be jokio vargo atrėmė Karolį Penktąjį, žinomą politinį veikėją, bet prastą karo vadą. Karolis Penktasis dėl to labai nesijaudino; jis apėjo Marselį ir nusprendė traukti link Avinjono. Bet Monmoransi tarp Diuranso ir Ronos upių buvo įkūręs neįveikiamą stovyklą, kurią Karolis Penktasis beviltiškai mėgino paimti. Taigi, po šešių savačių nesėkmingų bandymų Karolis Penktasis buvo atmuštas: jį spaudė iš flangų, grasino atkirsti užnugarį, ir jis davė įsakymą trauktis. Traukimasis buvo labiau panašus į netvarkingą bėgimą. Vos nepakliuvęs priešui į rankas, jis su didžiausiu vargu, be kariuomenės ir be pinigų, pasiekė Barseloną.

Tada visi, kurie laukė įvykių pabaigos, kad galėtų tarti savo žodį, tarė jį prieš Karolį Penktąjį. Henrikas VIII išsiskyrė su žmona, Katerina d'Aragon, ir vedė savo favoritę Aną de Boilein. Solimanas užpuolė Neapolio karalystę ir Vengriją. Vokietijos kunigaikščiai — protestantai įkūrė slaptą lygą prieš

imperatorių. Pagaliau Gento gyventojai, nualinti mokesčių, kuriais imperatorius be perstojo apkraudavo karo prieš Prancūziją išlaidoms padengti, sukilo ir pasiuntė pas Pranciškų I pasiuntinius, siūlydami jam paimti miestą savo globon.

Bet per tą visuotinį sumišimą buvo atnaujintos derybos tarp jo ir Pranciškaus I. Abu valdovai susitiko Eg-Morte, ir Pranciškus I, trokšdamas taikos, kuri, jo manymu, Prancūzijai būtų be galo reikalinga, nusprendė nuo šiolei siekti tikslo ne ginklu, bet draugiškomis derybomis.

Taigi jis liepė išpėti Karolį Penktąjį apie Gento gyventojų numanymus ir pasiūlė jam pereiti per Prancūziją į Flandriją.

Kaip tik dėl šių klausimų ir posėdžiavo taryba, kai atvyko Benvenutas; ištikimas savo žodžiui, Pranciškus I, sužinojęs, kad atėjo auksakalys, liepė jį įleisti. Šitaip Benvenutas turėjo progą išgirsti pasitarimo pabaigą.

— Taip, ponai,— kalbėjo Pranciškus I,— taip, pritariu pomui de Monmoransi: aš irgi svajoju apie ilgalaikę sąjungą su išrinktuojų imperatoriumi, apie tai, kad mes abu valdytume visą krikščioniškąją pasaulį ir kad iš mūsų akių išnyktų visos tos korporacijos, visos tos komunos, visi tie liaudies sambūriai, kurie bando suvaržyti mūsų karališką valdžią, kursydamai mūsų pavaldinius neduoti čia kareivių, čia pinigų. Mano svajonė — grąžinti į religijos prieglobstį su vienintele pontifikato valdžia visus eretikus, kurie teikia tiek skausmo mūsų šventajai motinai bažnyčiai. Aš svajoju pagaliau sukaupiti visas jėgas kovai su Kristaus priešais, išvyti turkų sultoną iš Konstantinopolio — tada visi pamatys, koks jis man sąjungininkas, — ir pavėrsti Konstantinopolį sostine antros imperijos, besivaržančios su pirmąja jėga, puošnumu ir dydžiu. Štai mano svajonė, ponai! Sakau „svajonė“, nes nenoriu pernelyg pasiduoti viltims, jog tai realu, kadangi nenoriu pernelyg nusivilti, jei, sakykim, ateitis parodys, jog tai neįmanoma. Tačiau, jei tą svajonę įgyvendinsiu, jeigu ją įgyvendinsiu, konetabli, jei turėsiu savo valdžioje Prancūziją ir Turkiją, Paryžių ir Konstantinopolį, Vakarų ir Rytus, sutikite, ponai, tai bus nuostabu, įspūdinga, didinga!

— Vadinas, jūsų didenybe, galutinai nuspręsta, — tarė hercogas de Gizas, — jūs atsisakote ir nuo siuzereno teisių, kurias jums siūlo Gento gyventojai, ir nuo senųjų Burgundų šeimos valdų?

— Taip, nuspręsta: imperatorius pamatys, kad aš ir garbingas sąjungininkas, ir garbingas priešas. Bet visų pirma, vi-

sų svarbiausia, supraskite,— aš noriu ir reikalauju, kad man būtų gražinta Milano hercogystė; ji man priklauso pagal paveldėjimo teisę, o, be to, ji buvo atiduota į Prancūzijos karalių valdžią. Bajoro žodis, ji bus mano, ir tikiuosi, kad dėl to neteks nutraukti draugystės su mano broliu Karoliu.

— Ir jūs pasiūlysite Karoliui Penktajam pereiti per Prancūziją nubausti sukilusius Gento gyventojus? — pridūrė Puaje.

— Taip, pone kancleri,— atsakė karalius.— Šiandien pat pasiųskite poną Frežiusą, tegu jis pakviečia imperatorių mano vardu. Parodykime jam, kad, siekdami taikos, mes pasiruošę aukoms. Bet jeigu jis trokšta karo...

Tuos žodžius palydėjo grėsmingas ir didingas gestas; tačiau tuo pat metu Pranciškus I pritilo, nes prie durų pastebėjo kukliai stovintį menininką.

— Bet jeigu jis trokšta karo,— pertarė jis,— prisiekiu Jupiteriu, apie kurį Benvenutas man kažką pasakys, prisiekiu, karas bus kruvinas, siaubingas, žiaurus... Na, Benvenutai, kaip ten mano Jupiteris?

— Jūsų didenybe,— atsakė Benvenutas,— atnešiau jūsų Jupiterio modelį. Bet žinote, apie ką svajojau, žiūrėdamas į jus ir klausydamasis? Svajojau apie fontaną Fontenblo. Apie fontaną, prie kurio stūkso milžiniška šešiasdešimties pėdų statula, dešinėje rankoje ji laiko sulaužytą ietį, o kaire — remiasi į špagos rankeną. Ta statula, jūsų didenybe, vaizduos Marsą, kitaip tariant, jus, nes jūs — drąsus įsikūnijimas ir jūs teisingai naudojotės ta drąsa — šventam savo garbės gynimui... Palaukite, jūsų didenybe, tai dar ne viskas: pjedestalo kampuose sėdės keturios figūros: poezija, dailė, skulptūra ir dosnumas. Štai apie ką svajojau, žiūrėdamas į jus ir klausydamasis, jūsų didenybe.

— Ir jūs įkūnysite tą svajonę marmure ar bronzoje, Benvenutai! Tokia mano valia! — tarė karalius įsakmiai, bet su malonia ir širdinga šypsena.

Visi susirinkusieji pritarė aplodismentais, nes kiekvienam atrodė, kad karalius vertas tokios statulos, o statula — karaliaus.

— Na, o kol kas,— pasiūlė karalius,— pažiūrėkim, koks tas mūsų Jupiteris.

Benvenutas ištraukė iš po apsiausto modelį ir padėjo jį ant stalo, už kurio ką tik buvo sprendžiamas pasaulio likimas.

Pranciškus I apžiūrinėjo modelį — iš visa ko buvo matyti, kad jis baisiai susižavėjęs.

— Pagaliau! — sušuko jis, — pagaliau radau kūrėją, artimą mano širdžiai! — paskui, paplekšnojęs Benvenutą per petį, kalbėjo: — Drauge mano, nežinau, kas laimingesnis: ar karalius, suradęs menininką, suprantantį visus jo sumanymus, žodžiu, tokį menininką, kaip jūs, ar menininkas, sutikęs karalių, sugebantį jį suprasti. Tiesą sakant, manau, kad mano džiaugsmas kur kas didesnis. . .

— O ne, atleiskite, jūsų didenybe, — sušuko Čelinis, — be abejo, mano didesnis. . .

— Ne, mano, Benvenutai!

— Nedrįstu priešintis jūsų didenybei, tačiau. . .

— Na, sutarkim, mano drauge, kad džiaugsmas abiejų vienas.

— Jūsų didenybe, jūs pavadinate mane savo draugu. . . — tarė Benvenutas. — Jau vien tas žodis man šimtą kartų atlygina už visa tai, ką jau padariau jūsų didenybei, ir už visa tai, ką dar jums padarysiu.

— Tai štai. aš noriu tau įrodyti, Benvenutai, kad tai ne tuščias, atsitiktinai ištrūkęs žodis, ir jei pavadinau tave savo draugu, vadinasi, tu juo ir esi. Užbaik Jupiterį, baik kuo greičiau, ir kai atneši jį, bajoro garbės žodis, gausi viską, ko tik paprašysi, jei tik, žinoma, tai bus karaliaus valdžioje. Girdite, ponai? Ir jei pamirščiau savo pažadą, priminkite man jį.

— Jūsų didenybe, — sušuko Benvenutas, — jūs galingas, didis karalius, ir man gėda, kad aš tiek nedaug tegaliu jums atsimokėti už tai, ką man esate padaręs!

Paskui pabučiavęs ištįstą karaliaus ranką, Čelinis pasiūkė po apsiaustu Jupiterio modelį ir išėjo iš pasitarimų salės, kupinas išdidumo ir džiaugsmo.

Išeidamas iš rūmų, jis sutiko Primitičį.

— Kur jūs taip skubate ir ko taip džiaugsmingai nusiteikę, brangusis Benvenutai? — kreipėsi Primitičis į Čelinį, kurisėjo pro šalį, visai jo nepastebėdamas.

— O, tai jūs, Frančeska! — sušuko Čelinis. — Jūsų teisybė, taip, aš laimingas, nes ką tik mačiau mūsų didįjį, didingąjį, dieviškąjį Pranciškų I. . .

— O ponią d'Etamp jūs irgi matėte? — pasiteiravo Primitičis.

— Jis man kalbėjo tokius žodžius, Frančeska, kad nedrįstu jų net pakartoti, nors, kitų nuomone, aš ne pernelyg kuklus.

— Na, o ką jums pasakė ponias d'Etamp?

— Jis pavadino mane savo draugu, suprantate, Frančeskai? Jis man sakė „tu“, kaip kad sako savo maršalams. Pagaliau jis pasakė man, kad, baigęs Jupiterį, galėsiu prašyti bet kokios malonės ir kad tą malonę jis man iš anksto pažada.

— Bet ką gi jums pažadėjo ponias d'Etamp?

— Koks jūs keistuolis, Frančeskai!

— Kodėl gi?

— Jūs man vis kartojate apie ponias d'Etamp, o aš juk kalbu apie karalių.

— Matote, Benvenutai, dvarą pažįstu kur kas geriau, negu jūs, o jūs mano tėvynainis ir mano draugas; be to, jūs atnešėte man dalelę mūsų gražiosios Italijos. Atsidėkodamas noriu išgelbėti jus iš didžiulio pavojaus. Paklauskite, Benvenutai, hercogienė d'Etamp yra jūsų priešas, jūsų mirtinas priešas. Aš jums jau kartą tai sakiau. Pirmiau aš to tik bijojausi, o dabar esu tikras. Jūs išeidėte tą moterį, ir, jeigu jūs jos nenuraminsite, ji jus pražudys. Ponias d'Etamp — klausykite atidžiai, Benvenutai, ką aš jums sakau,— ponias d'Etamp — karaliaus valdovė.

— Dieve mano, bet ką jūs čia šnekate? — ėmė kvatoti Čelinis.— Aš išeidžiau ponias d'Etamp! Kokių gi būdų?

— O, pakankamai gerai jus pažįstu, Benvenutai, ir neabejoju, kad jūs lygiai taip pat nežinote šios antipatijos priežasčių, kaip kad aš, ar net ji pati. Bet ką darysi? Moterys jau tokios sutvertos: jos ir neapkenčia, ir myli, pačios nežinodamos kodėl. Tai va, hercogienė d'Etamp jūsų nekenčia.

— Ką, jūsų nuomone, aš turiu daryti?

— Aš noriu, kad, įsiteikdamas jai, jūs išgelbėtumėte menininką.

— Aš turiu įsiteikti kurtizanei?

— Jūs klystate, Benvenutai,— su šypsena atsakė Primateis. — Jūs klystate. Ponias d'Etamp — be galo graži, ir kiekvienas menininkas turi tai pripažinti.

— Aš ir pripažįstu,— sutiko Benvenutas.

— Pasakykite tai jai pačiai, o ne man. Daugiau aš nieko ir neprašau, o jūs tapsite geriausiais draugais pasaulyje. Jūs ją užgavote, jums ir reikia žengti pirmą žingsnį.

— Jeigu aš ją ir išeidžiau,— atsakė Čelinis,— tai visai šito nenorėjau, ar, teisingiau pasakius, be pykčio. Ponias d'Etamp iš manęs visai nepelnytai pasišaipė, užtat ir parodyčiau jai jos vietą; šito ji tikrai buvo verta.

— Tiek to, tiek to! Užmirškite, ką ji pasakė, Benvenutai, ir pasistenkite, kad ji užmirštų jūsų atsakymą. Dar sykį kar-toju,— ji valdinga, kerštinga, ir jai priklauso karaliaus širdis, karaliaus, kuris mėgsta meną, bet negali gyventi be meilės. Ji privers jus pasigailėti jūsų akiplėšiškumo, Benvenutai. Per ją jūs išsigysite priešų; juk prevo prieš jus kovojo irgi iš jos malonės. Paklauskite, aš važiuoju į Italiją, į Romą — tai jos įsakymas. Ir ta kelionė, Benvenutai, nukreipta prieš jus; taigi, net aš, jūsų draugas, turiu tarnauti jai kaip keršto įrankis.

— Ką gi jūs veiksite Romoje?

— Ką veiksiu? Jūs pažadėjote karaliui rungtyniauti su senovės meistrais, ir aš žinau, kad esate iš tų, kurie išlaiko pažadą. Bet hercogienė mano, kad jūs be reikalo pasigyrėte; tikriausia tam, kad galėtų jus sutriuškinti, ji siunčia mane, tapytoją, nulieti Romoje pačias gražiausias antikines statulas — Laokooną, Venerą ir dar kitas. Karalius turės progos palyginti jas su jūsų darbu.

— Iš tikro tai subtilus ir baisus kerštas! — tarė Benvenutas, kuris nors ir buvo geros nuomonės apie save, kiek sunerimo sužinojęs, kad jo kūrinys bus lyginamas su žinomiausių meistrų kūriniais. — Bet nusileisti moteriai!.. — pridūrė jis, suspausdamas kumščius. — Niekados, niekados!

— Kas jums liepia nusileisti? Pasiūlysiu jums vieną būdą. Hercogienei patiko Askanijas: ji nori jam duoti užsakymą ir man pavedė pakviesti jaunuolį. Tai va, nėra nieko paprastesnio: jūs palydite savo mokinį į d'Etamp rūmus ir pats pristatote gražiajai hercogienei. Pasinaudokite proga ir nusineškite kartu kokį nuostabų papuošalą — juk jūs nepakartojamas toje srityje, Benvenutai. Pradžioje parodykite papuošalą, paskui, kai pamatysite, kad jai sublizgo akys, įteiksime tą niekutį kaip dovaną, vargu ar jos vertą. Ji dovaną priims, maloniai padėkos, mainais padovanos kokį nors daiktą, vertą jūsų, ir sugrąžins jums savo malonę. Jeigu vis dėlto ta moteris liks jūsų priešas — atsisakykite iš anksto savo didžiųjų sumanymų, apie kuriuos svajojate. Deja! Aš irgi buvau priverstas akimirką suklupti, bet paskui atsitiesiau visu ūgiu. Iki to laiko pirmenybė buvo atiduodama tam teplioriui Rosui; visur ir visada jį statė aukščiau už mane. Jis netgi buvo paskirtas karūnos saugotoju.

— Čia jūs nušnekate, Frančeska! — tarė Čelinis su būdingu jam atvirumu. — Jis — didis tapytojas.

— Jūs manote?

— Esu tuo tikras.

— Na, aš taip pat tuo tikras,— atsakė Primateičis,— ir būtent dėl to jo nekenčiu. Tai va, ji juo naudojosi, norėdama mane sutriuškinti; aš įtikau jų niekingai tuštybei ir dabar pasidariau didysis Primateičis, tačiau šiuo metu ji naudojasi manimi, kad, savo ruožtu, galėtų jus sunaikinti. Padarykite taip, kaip aš padariau, Benvenutai, ir nesigailėsite, paklausęs mano patarimo. Aš jus maldauju tiek dėl jūsų paties, tiek ir dėl savęs. Maldauju jus vardan jūsų garbės, jūsų ateities, nes jei jūs ir toliau spyriositės, pražudysite ir viena, ir antra.

— Sunkoka! — tarė Čelinis, kuris ėmė pamazėle nusileisti.

— Jei ne dėl savęs, Benvenutai, tai dėl mūsų didžiojo karaliaus. Nejaugi jūs norite, kad jo širdis plyštų iš skausmo, kai jis bus priverstas pasirinkti arba favoritę, kurią jis myli, arba menininką, kuriuo žavisi?

— Na, tebūnie taip! Dėl karaliaus aš tai padarysiu! — sušuko Benvenutas, didžiai patenkintas radęs šią visai neblogą išeitį, kuri neužgavo jo savimylės.

— Sėkmės! — tarė Primateičis.— Beje, suprantate pats, jei nors vienas mūsų pokalbio žodis pasieks hercogienę, aš žuvs.

— O, galite būti ramus,— atsakė Čelinis.

— Na, jei Benvenutas duoda žodį, vadinasi, nėra ko jau dintis.

— Žodis.

— Tai sudieu, broli!

— Laimingos kelionės!

— Sėkmės!

Abu draugai paskutinį kartą paspaudė rankas ir išsiskyrė, linkteldami vienas kitam, tuo tarsi patvirtindami savo susitarimą.

Tryliktas skyrius

ŠIRDYS MERGELIŲ

D'Etamp rūmai buvo, palyginti, ne taip jau toli nuo Nelio pilies. Taigi, tegu mūsų skaitytojas nesistebi, kad pereisime iš vieno į kitus.

Rūmai stūksojo netoli Augustiniečių krantinės ir tęsėsi išilgai Driskiaus naivuolio gatvės, kurią vėliau sentimentaliai perkrikštijo į Širdies prieglobsčio gatvę. Paradinis įėjimas buvo iš Irondelės gatvės. Pranciškus I padovanojo šiuos rūmus savo favoritei, kad ji sutiktų ištekti už Žako Debroso grafo

de Pantjevro, lygiai taip pat, kaip kad Žakui Debrosui grafui de Pantjevruui jis atidavė d'Etamp hercogystę ir Bretanę, kad tik šis vestų jo favoritę.

Karalius pasistengė, kad jo dovana būtų verta gražiosios Anos d'Eili. Jis liepė pertvarkyti senuosius rūmus pagal pačią naujausią madą. Ant niūraus ir griežto fasado, tarsi burtų lazdelei mostelėjus — o taip būna, kai darai iš meilės, — prasi-skleidė švelnios Renesanso gėlės. Pagaliau, sprendžiant iš tų pastangų, kurias padėjo karalius, puošdamas šitą būstą, galima buvo numanyti, kad jis pats ruošiasi čia būti ne ką mažiau, negu hercogienė d'Etamp. Kambariai buvo apstatyti su tikrai karališku puošnumu, o rūmai įrengti taip, lyg juose gyventų pati karalienė, ir, be jokios abejonės, kur kas geriau, negu rūmai tos nuostabios ir dorovingos Eleonoros, Karolio Penktojo sesers ir teisėtos Pranciškaus I žmonos, su kuria taip mažai buvo tesiskaitoma ir aukštuomenėje, ir netgi pačiame dvare.

Jei dabar, ankstyvą rytą, mes nekukliai pažvelgsime į hercogienės kambarį, tai pamatysime ją pusiau gulinčią ant sofos; gražia ranka parėmusi nuostabią galvutę, kita nerūpestingai žaidžia rudai auksinėmis garbanomis. Nuogos Anos kojos, apautos juodo aksomo šlepetėmis, atrodo dar mažesnės ir baltesnės, o krintanti laisvomis, lengvomis klostėmis suknelė teikia koketei nepaprastą žavesį.

Iš tikro čia ir karalius; jis stovi prieš langą, bet į hercogienę nežiūri. Jis vienodai stuksena pirštais į stiklą ir atrodo giliai susimąstęs. Be jokios abejonės, jis apgalvoja tą sudėtingą Karolio Penktojo kelionę per Prancūziją.

— Apie ką gi mąstote, jūsų didenybe, ir dar atsukęs man nugarą? — pagaliau teiraujasi netekusi kantrybės hercogienė.

— Apie eilės jums, mieloji mano, ir manau, kad jos jau užbaigtos, — atsakė Pranciškus I.

— O, prašau, padeklamuokite greičiau, mano nuostabūs karūnuotas poete.

— Mielai, — atsakė karalius su valdančio eiliakalio pasitikėjimu. — Klausykite:

*Brėško rytas. Aš pro savo langą
Žvelgiau ir išvydau staiga
Aurorą stebuklingą, žengiančią per dangų
Ir Febui kelią rodančią ranka.
Ne ji, kita mane taip pakerėjo —
Draugužė miela, aukso garbiniai, —*

*Jos žvilgsnis mane palietė švelniai,
Ir nejutau, kaip balsas suskambėjo:
Nublanko jūsų dangūs, o dievai,
Prieš mano meilės įkvėpėją!*

— Ach, kokios nuostabios eilės! — sušuko plodama hercogienė. — Grožėkitės Aurora, kiek tik širdis geidžia; dabar jau jai nepavydėsiu, nes iš jos malonės gavau tokį nuostabų eilėraštį. Pakartokite, prašau, dar kartą.

Pranciškus I pakartojo savo galantišką ekspromtą dar kartą, norėdamas padaryti malonumą tiek jai, tiek ir sau, tačiau dabar, savo ruožtu, nutilo Ana.

— Kas gi jums, brangioji? — pasiteiravo Pranciškus I, kuris laukė naujo pagyrimo.

— Jūsų didenybe, šįryt pakartosiu dar tvirčiau, negu vakar vakarą: poetas labiau neturi teisės leisti įžeidinėti savo damos, negu karalius-riteris; poetui ji ne tik mylimoji, bet ir mūza.

— Jūs vėl, pikčiurna! — atsakė karalius, kiek nekantriai gūžteldamas pečiais. — Na, koks ten įžeidimas, dieve mielaširdingas! Vis dėlto jūsų pagieža nepaprastai gili, mano karališkoji nimfa, jei dėl tokio įžeidimėlio galite užmiršti mano eiles.

— Monsinjore, aš moku taip pat neapkęsti, kaip ir mylėti.

— Ir vis tik labai prašau nepykti ant Benvenuto, to keistuolio, kuris nežino, ką šneka, kuris kalba taip pat beatodairiškai, kaip ir kaunasi, ir kuris — patikėkite — nė negalvojo jus įžeisti. Be to, jūs pati žinote, kad mielaširdingumas — dievų savybė, brangioji deive, tad atleiskite tam bepročiui iš meilės man.

— Bepročiui? — sušnibždėjo Ana.

— O taip, didžiausiam bepročiui, ir tai gryna teisybė, — neatlyžo Pranciškus I. — Aš jį vakar mačiau, ir jis man pažadėjo stebuklus. Tas žmogus, mano nuomone, neturi sau lygaus toje meno srityje, jis išgarsins mane ateityje kaip Andrea del Sartas, Ticianas, Leonardas da Vinčis. Jūs gi žinote, kaip aš dievinu menininkus, brangioji hercogiene, taigi būkite ir šiam palanki ir atlaidi, maldauju jus. Ak, dieve mano! Netikėtas lietus su sniegu balandyje, moters kaprizai, menininko keistenybės, — visa tai, mano supratimu, daugiau linksmina, negu liūdina. Na, teatleidžia tam, kuris man patinka, ta, kurią myliu.

— Aš jūsų tarnaitė ir paklusių jūsų valiai, jūsų didenybe.

— Dėkui. Mainais už šią malonę, kurią man suteikia moteriškas gerumas, galite reikalauti, ko geidžiate ir ką karalius gali padaryti. Deja, jau dienoja, ir aš turiu jus palikti. Šiandien taryba. Kokia nuobodybė! Ach, tas brolis Karolis Penktasis! Jis smarkiai drumsčia mano gyvenimą. Blogiausia, jog jis vadovaujasi gudrybe, o ne riteriškumu, griebiasi plunksnos, o ne špagos; tai gėdinga. Garbės žodis, manau, kad reikia sugalvoti kokius naujus žodžius apibūdinti visam tam valdymo menui ir apsukrumui. Sudieu, mano mylimoji, pasistengsiu būti gudrus ir apsukrus. Esate tikras laimės kūdikis: jums reikia tik būti gražiai, o dangus viską padarė, kad tokia būtumėte. Sudieu, nesikelkite, prieškambaryje manęs laukia pažas. Iki pasimaitymo, ir galvokite apie mane.

— Visada, jūsų didenybe.

Ir, pasiuntęs ranka paskutinį atsisveikinimo bučinį, Pranciškus I pakėlė portjerą ir išėjo, palikdamas žavingąją hercogienę vieną. Ji, reikia pripažinti, savo pažado netesėjo ir tuoj pat ėmė galvoti apie visai ką kita.

Mat, ponias d'Etamp buvo veikli, aistringa, ambicinga. Ji karštai siekė ir didvyriškai užkariavo karaliaus meilę, bet jos nerimastingam protui greit tos meilės nebepakako, ir ji ėmė nuobodžiauti. Admirolas Brionas ir grafas de Longvalis, kurie jai gana neilgai patiko, Diana de Puatje, kurios ji neapkentė visiems laikams, nepajėgė užvaldyti hercogienės minčių; tačiau, šiaip ar taip, per pastarąją savaitę jos vidinė tuštuma užsipildė: ji vėl surado naują neapykantą ir naują meilę ir ėmė gyventi. Ponia d'Etamp neapkentė Čelinio ir mylėjo Askaniją; kaip tik apie juodu ji ir galvojo, kol kambarinės baigė ją rengti.

Kai beliko tik šukuosena, hercogienei pranešė, jog atėjo Paryžiaus prevo ir vikontas de Marmanis.

Abu jie priklausė prie pačių ištikimiausių hercogienės šalininkų. Dvare buvo dvi stovyklos: viena — dofino meiluzės Dianos de Puatje, kita — hercogienės d'Etamp. Kai galvoji apie priešą, draugus sutinki gerai. Taigi, su nepakartojama gracijsu ponias d'Etamp ištiesė pabučiuoti ranką niūriam prevo ir besišypsančiam vikontui.

— Mesire prevo,— tarė ji, ir jos pyktyje nebuvo nieko dirbtino, o užuojautoje — įžeidžiančio,— mes sužinojome, kaip negražiai pasielgė su jumis, mūsų geriausiu draugu, tas storžievis italas, ir lig šiol tuo piktinamės.

— Ponia,— atsakė d'Esturvilis, sugebėdamas net savo nesėkmę pridengti gražiais žodžiais,— man būtų gėda, jei tas niekadėjas, kurio nesulaikė nei jūsų grožis, nei taurumas, būtų pagailėjęs manęs dėl mano amžiaus ir padėties.

— O! — tarė Ana,— aš galvoju tik apie jus! O kaip man, tai tą įžeidimą karalius (jis tikrai jau pernelyg nuolaidžiauja tiems suįžūlėjusiems svetimšaliams) prašė užmiršti, ir aš užmiršau.

— Jeigu taip, ponia, vadinasi, mes ne laiku atėjome su savo prašymu. Leiskite išeiti, nieko nepasakius.

— Pone d'Esturvili, ar aš nebuvaу jūsų bičiulis visada, kas bebūtų atsitikę?! Sakykite gi, sakykite, arba aš supyksių ant tokio nepatiklaus draugo!..

-- Reikalas toks. Jūs, būdama tiek gera, parūpinote man raštą, duodantį teisę užimti bet kurį laisvą karališkąjį dvarą. Vikontui de Marmanui reikia buto. Mes, savaime suprantama, pasirinkome Nelio rūmus, kurie, kaip žinoma, pateko į tokias blogas rankas.

— Taip, taip! — linktelėjo galvą hercogienė.— Klausau jus atidžiai.

— Pradžioje, ponia, vikontas labai mielai sutiko, bet dabar pasvarstęs pradėjo abejoti ir su baime galvoja apie tą siaubingąjį Benvenuto.

— Atleiskite, mano garbusis drauge, atleiskite,— pertraukė jį vikontas de Marmanis.— Jūsų pasakojimas ne visai teisingas. Aš Benvenuto nebijau, bijau tik karaliaus pykčio. Tegu užmuša mane tas, ponios žodžiais tariant, storžievis italas. Tegu. Tai manęs negąsdina. Gąsdina kas kita — bijau jį užmušti, bijau, kad neatsitiktų tokia nelaimė ir kad per mane karalius gali netekti tarno, kurį jis, atrodo, labai vertina.

— O aš, ponia, drįsau suteikti vikontui vilčių, kad, esant reikalui, jis gali tikėtis jūsų paramos.

— Mano draugams jos niekada netrūko,— atsakė hercogienė.— Ir pagaliau argi jūs neturite dar patikimesnio draugo — teisingumo? Argi jūs veikiate ne pagal karaliaus valią?

— Pagal jo didenybės įsakymą,— atsakė Marmanis,— niekas, be to Benvenuto, nedrįsta užimti Nelio pilies; taigi, mūsų žygis, šiaip ar taip, bus panašus į kerštą. O, be to, jei užmušiu tą Čelinį, o taip ir bus, nes turiu du patikimus vyrus, taigi, kas tada?

— Dieve mano,— šyptelėjo hercogienė, blyksteldama baltais dantimis,— karalius globoja tik gyvuosius. Manau, kad

jį nelabai domins kerštas už mirusius, ir tada, kai jo susižavėjimo menu šaltinis išseks, karalius, tikiuosi, prisimins tik savo jausmus man. Juk šitas italas, visiems girdint, taip baisiai mane įžeidė! Jūs atmenate, Marmani?

— Bet, ponია,— tarė atsargus vikontas,— jūs privalote pakankamai aiškiai žinoti, ką jums teks ginti.

— O, vikonte, jūs nepaprastai įžvalgas!

— Ne, ponია, jei leisite, nieko nuo jūsų neslėpsiu. Gali atsitikti, kad jėga su tuo velniu nieko nepadarysi. Jei taip atsitiks, — būsiu atviras, — mes griebsimės klastos: jei jis pačioj dienos aky paspruks nuo mano vyrų į savo pilį, tai jie pasistengs koki vakarą jį netyčia sutikti nuošalioj gatvelėj ir... jie turi ne tik špagas, ponია, bet ir durklus...

— Supratau,— tarė hercogienė, ir jos gražus skaistus veidas nė kiek nepabalo, išgirdus tokį žmogžudystės planą.

— Puiku, ponია!

— Puiku, vikonte! Matau, kad jūs — apdairus žmogus, ir menkas malonumas būti jūsų priešu.

— Na, tai kaip jums atrodo visas šis reikaliukas, ponია?

— Reikalas iš tikro rimtas ir, matyt, vertėtų jį gerokai apgalvoti; pagaliau juk aš pati jums sakiau, ir visi, net pats karalius žino, kad tas žmogus, tas grubus prasčiokas, mane skaudžiai įžeidė. Aš jo nekenčiu... nekenčiu taip, kaip savo vyro ar ponios Dianos, ir, garbės žodis, manau, jog galiu jums pažadėti... Kas yra, Izabo, ko mums trukdai?

Tais žodžiais hercogienė kreipėsi į vieną kambarinę, kuri didžiai susijaudinusi įpuolė į kambarį.

— Atleiskite, dėl dievo meilės, ponია,— ėmė aiškinti Izabo,— bet atėjo tas Florencijos juvelyras, tas Benvenutas Čelinis, ir atnešė tokią nepaprastai žavingą mažutę paauksuotą vazelę. Jis labai mandagiai papaiškino norįs padovanoti ją jūsų šviesybei ir primygtinai prašė suteikti jam malonę ir leisti jus valandikę sutrukdyti.

— Ak taip! — sušuko hercogienė, kurios išdidumas buvo patenkintas. Ji sušvelnėjo.— Ką jam atsakei, Izabo?

— Kad ponია dar neapsirengusi, kad aš einu jos įspėti.

— Puiku. Atrodo,— pridūrė hercogienė, atsigręždama į apstulbusį prevo,— kad mūsų priešas taisosi ir ima pripažinti mūsų vertę ir jėgą. Pagaliau tai nesvarbu; jis neatsipirks taip lengvai, kaip kad mano; nė negalvoju iš karto priimti jo atsiprašymus. Tegu pajunta, koks buvo jo įžeidimas ir koks mū-

sų pyktis... Pranešk jam, Izabo, kad tu mane įspėjai ir kad aš įsakiau palaukti.

Izabo išėjo.

— Taigi, aš jums sakiau, vikonte de Marmani,— kalbėjo toliau hercogienė, kurios pyktis jau kiek atlyžo,— kad reikalas, apie kurį jūs kalbėjote, gana rimtas, ir aš negaliu pažadėti jums pagalbos; supraskite, juk tai pagaliau nusikaltimas, klasvinga žmogžudystė...

— Įžeidimas visiems krito į akis,— drįso įsiterpti prevo.

— Atsiprašymas, tikiuosi, nė kiek ne mažiau kris į akis, mesire. Tas užsispyręs išdidėlis, nepaklūsęs net pasaulio valdovams, laukia ten, mano prieškambarėje, kokia bus mano, moters, valia, ir tos dvi valandos skaistykloje iš tikro visiškai išpirks jo akiplėšišką poelgį. Negalima pagaliau būti negaltingu, prevo. Atleiskite jam, kaip ir aš atleisiu po dviejų valandų. Nejaugi mano įtaka jums ne tokia stipri, kaip karaliaus man?

— Jei galima, ponია, norėtume dabar išeiti,— tarė prevo nusilenkdamas.— Mat, nesu linkęs savo tikrajai valdovei duoti pažadą, kurio netesėsiu.

— Išeiti! O ne! — užprotestavo hercogienė, kuri trokšte troško turėti savo triumfo liudininkus.— Aš noriu, mesire prevo, kad jūs matytumėte, kaip bus pažemintas jūsų priešas, ir tokiu būdu už mus abu vienu metu bus atkeršyta. Dovanoju jums ir vikontui tas dvi valandas. Nedėkokite... Girdėjau, kad jūs išleidžiate savo dukrą už grafo d'Orbeko, taip? Iš tikro puiki partija. Aš sakau „puiki“, nors turėjau pasakyti „naudinga“; sėskitės, mesire. Tos vestuvės negali įvykti be mano sutikimo. Žinote? Jūs jo dar neprašėte. Tačiau aš duosiu. D'Orbekas man tiek pat atsidavęs, kaip ir jūs. Tikiuosi, kad mes pagaliau išvysime jūsų žaviąją dukrą ir turėsime ją savo draugę; be to, manau, jos vyras bus pakankamai protingas ir pristatys ją dvarui. Kuo ji vardu, mesire?

— Kolomba, ponია.

— Gražus ir malonus vardas. Sakoma, kad vardas turi įtaką likimui; vadinasi, vargšės mergytės minkšta širdis ir ji kentės... Na, Izabo, kas gi vė...

— Nieko, ponია. Jis sakė, kad palauks.

— Ak taip? Puiku! O aš jį visai užmiršau... Taip, taip, kartoju, mesire d'Esturvili, saugokite Kolombą, grafas — vyras iš to pat molio, kaip ir manasis: d'Orbeko garbės troškimas prilįgsta hercogo d'Etamp šykštumui, ir grafui nieko nereikia

iškeisti savo žmoną į kokią nors hercogystę. Man irgi reikėtų pasisaugoti. Ypač, jei ji tokia graži, kaip girdėjau! Jūs man ją pristatysite, tiesa, mesire? Juk aš turiu teisę pasiruošti gynybai.

Hercogienė švytėte švytėjo, mėgaudamasi būsima pergale prieš Benvenutą, ir ilgai kalbėjo tokiomis temomis; kiekvienas jos judesys išduodavo nekantrų džiaugsmą.

— Taigi,— tarė ji pagaliau,— dar pusvalandis, ir baigsis dvi valandos. Vargšą Benvenutą išgelbėsime nuo kančių. Įsivaizduokime save jo vietoje — Čelinis turi neapsakomai kentėti! Prie tokio elgesio jis nepratęs: Luvro durys jam atviros, o karalius visada priima. Iš tikro, nors jis tokios baudmės ir vertas, bet man jo gaila. Manau, jog Benvenutas pirštus graužia, tiesa? O pykčio parodyti negali! Ha! Ha! Ha! Aš dar ilgai iš to juoksiuos... Dieve, kas čia dabar? Kas per riksmas?.. Triukšmas?..

— Ar tik ne tas prakeiktasis, kuriam nusibodo skaistykloje? — tarė prevo, kuriam vėl švystelėjo viltis.

— Norėčiau pamatyti,— tarė išbaldama hercogienė.— Eime kartu, ponai, eime gi!

Benvenutas, dėl mums žinomų priežasčių apsisprendęs susitaikyti su visagale favorite, rytojaus dieną po savo pokalbio su Primateičiu pasiėmė nedidelę sidabrinę paaukuotą vazelę — išpirką už savo ramybę — ir, paėmęs po ranka Askaniją, labai silpną ir išblyškusį po neramios nakties, patraukė d'Etamp rūmų link. Pradžioje jis susikirto su tarnais, kurie jokių būdu nesutiko tokioje ankstybėje pranešti apie jį šeimininkei, ir Benvenutui teko gerą pusvalandį sugaišti deryboms. Tai jį pradėjo erzinti. Pagaliau pasirodė Izabo ir sutiko pranešti poniai d'Etamp, jog atėjo Čelinis. Netrukus Izabo grįžo ir pranešė Benvenutui, kad hercogienė rengiasi ir kad jam teks kiek palaukti. Taigi, Benvenutas sukaupė kantrybę ir atsisėdo ant suolo šalia Askanijo, kuris, išvargintas ėjimo, karščio ir minčių, apsilo.

Taip praslinko valanda. Benvenutas pradėjo skaičiuoti minutes. „Suprantama,— galvojo jis,— hercogienės tualetas — pats svarbiausias dienos darbas, ketv... valandos anksčiau ar vėliau — koks skirtumas; dėl to aš tikrai neaukosiu tos naudos, kurią gausiu apsilankęs.“ Tačiau tie filosofiniai samprotavimai jam nepadėjo, ir jis ėmė skaičiuoti sekundes.

Tuo tarpu Askanijas vis labiau blyško; jis iš ryto nieko nesakė mokytojui apie savo sveikatą ir didvyriškai išėjo kartu

su juo, netaręs nė žodžio; be to, Askanijas buvo be pusryčių ir dabar, nors ir nenorėjo pats to pripažinti, pajuto, kad jėgos jį apleidžia. Benvenutas negalėjo ilgai išsėdėti ir pradėjo žingsniuoti skersai ir išilgai kambario.

Prabėgo dar ketvirtis valandos.

— Tau bloga, sūnau? — kreipėsi Čelinis į Askaniją.

— Ne, mokytojai, anaipol! Jau greičiau jūs blogai jaučiatės. Turėkite kantrybės, maldauju jus, nebeilgai liko laukti.

Tuo metu pro šalį vėl praėjo Izabo.

— Jūsų ponija gerokai užtruks, — pastebėjo Benvenutas.

Pašaipei mergina priėjo prie lango ir pažvelgė į kieme kabančią laikrodį.

— Bet jūs tik pusantros valandos laukiate, — atšovė ji. — Ko gi skundžiatės?

Čelinis susiraukė, Izabo kvatodama išrūko.

Benvenutas, sukaupęs visą valią, dar kartą save sutramdė. Vos besusivaldydamas, jis vėl atsisėdo ir, sukryžiuavęs rankas, sustingo ramus ir rimtas. Ir iš tiesų Čelinis atrodė visiškai nurimęs, tačiau jo širdyje kunkuliavo pyktis. Dvejetas tarnų, kurie nejudėdami stovėjo prie durų, žiūrėjo į jį rimtai, o Benvenutui rodėsi, kad jų žvilgsniai kupini pašaipos.

Vėl išmušė ketvirtį; Benvenutas pažvelgė į Askaniją ir pamatė, kad šis nepaprastai išbalęs ir tuoj tuoj nualps.

— Ach taip! — sušuko jis nebeišturėdamas. — Ji tyčia taip daro! O aš patikėjau jos žodžiais ir iš mandagumo laukiau. Pasirodo, mane įžeidinėja, o aš apie tai net nepagalvojau — nepratęs! Esu ne iš tų, kurie leidžiasi įžeidinėjami kad ir moters; išeinu. Namo, Askanijau!

Sulig šiais žodžiais Benvenutas savo galinga ranka pakėlė nesvetingą suolelį, ant kurio kupina pagiežos hercogienė, norėdama skulptorių pažeminti (o jis to nė neįtarė), pralaikė jį beveik dvi valandas, ir trenkė žemėn, sutrupindamas į šipulius. Tarnai šoko artyn, bet Čelinis griebėsi durklo, ir jie sustojo. Askanijas, išsigandęs dėl mokytojo, norėjo atsikelti, bet susijaudinimas galutinai buvo išsėmęs jėgas, ir jis griuvo be sąmonės. Benvenutas pradėjo to nepastebėti.

Tuo pat metu ant slenkstio pasirodė išbalusi ir užsirūstinusi hercogienė.

— Taip, aš išeinu, — griaudėjo Benvenutas, kuris ją puiškai matė. — Perduokite šitai moteriai, kad aš išsinešu savo dovaną ir atiduosiu ją pirmam pasitaikiusiam prasičiokui, jis tikrai labiau jos vertas. Ir pasakykite, kad ji labai klysta, lai-

kydama mane savo tarnu, kaip kad jus. Mes, menininkai, nepardavinėjame savo paklusnumo ir pagarbos, kaip ji pardavinėja savo meilę! Pasitraukite! Paskui mane, Askanijau!

Tuo metu jis atsigręžė ir pamatė, kad jo mylimiausias mokinyš sėdi atsirėmęs į sieną, kad jo akys užmerktos, galva atlošta, o veidas išbalęs kaip drobė.

— Askanijau! — sušuko Benvenutas. — Askanijau, vaike mano! Jis be sąmonės, gal net miršta! O, Askanijau, brangusis! Ir vėl per tą moterį. . .

Benvenutas grėsmingai atsisuko į hercogienę d'Etamp, po to pasilenkė, norėdamas pakelti Askaniją ir išsinešti.

Hercogienė, kupina pykčio ir baimės, negalėjo net pajudėti, net žodžio pratarti. Tačiau, išvydusi baltą kaip marmuras Askaniją, jo nusvirusią galvą, išsidraikiusius ilgus plaukus, pamąčiusi blyškų veidą ir grakščią nualpusio pozą, ji, nesuvokiamo jausmo stumiama, puolė prie jaunuolio ir, suklupusi beveik šalia Benvenuto, kaip ir jis, sugriebė Askanijo ranką.

— Bet jaunuolis miršta! Jūs jį užmušite, pone, jei tik nešite. Jam tučtuojau reikalinga pagalba. Žeromai, bėk pas gydytoją Andre. Aš neleisiu, kad jį išneštumėte tokioje būklėje, girdite? Jūs galite eiti, galite likti, bet jo nelieskite.

Benvenutas pervėrė hercogienę skvarbiu žvilgsniu, paskui su nerimu pažvelgė į Askaniją. Jis suprato, kad nėra jokio pavojaus palikti savo mylimą mokinį pas ponią d'Etamp, o tuo tarpu skubiai nešti jį gal ir pavojinga. Benvenutas; kaip paprastai, apsisprendė labai greitai (staigūs ir nekeičiami sprendimai buvo viena Čelinio gerųjų, o gal ir blogųjų savybių).

— Jūs už jį atsakote, ponია! — tarė jis.

— O taip, savo gyvybe! — sušuko hercogienė.

Benvenutas švelniai pabučiavo mokinį į kaktą, susisupo apsiaustu ir, padėjęs ranką ant durklo rankenos, išdidžiai išėjo, nužvelgęs hercogienę kupinu neapykantos ir paniekos žvilgsniu. Į kitus du liudininkus jis net nesiteikė pažiūrėti.

Ana, savo ruožtu, degančiomis pykčiu akimis lydėjo savo priešą, kol jis dingo už durų; paskui ji su liūdesiu ir nerimu pažvelgė į mieląjį ligonį; pyktis užleido vietą meilei, tigri virto antilope.

— Daktare Andre,— kreipėsi ji į atbėgusį gydytoją.— Apžiūrėkite jį! Išgelbėkite! Jis sužeistas, jis miršta. . .

— Nieko ypatingo,— atsakė daktaras Andre,— laikinas nusilpimas.— Ir jis įlašino Askanijui į burną keletą lašų stipriančių vaistų, kuriuos visada nešiodavosi su savimi.

— Jis atsigauta! — sušuko hercogienė. — Jis sujudėjo! O dabar, daktare, jam reikalinga ramybė, ar ne? Perneškite jį į aną kambarį ant kušetės! — liepė ji dviem tarnams ir paskui kiek tyliau, kad ją girdėtų tik jiedu, pridūrė, — išpėju, jei prasisitarsite nors žodeliu apie tai, ką girdėjote ar matėte, galva užmokėsite už plepėjimą. Eikite!

Tarnai, virpėdami iš baimės, nusilenkė, atsargiai pakėlė Askaniją ir išnešė.

Likusi viena su prevo ir vikontu de Marmaniu, nejučia mačiusiais jos naują įžeidimą, ponias d'Etamp nužvelgė abu, ypač vikontą, pilnu paniekos žvilgsniu, bet tuoj pat susivaldė.

— Taigi, aš sakiau, vikonte, — tarė ji su kartėliu, bet ramiai, — kad reikalas, apie kurį jūs kalbėjote, gana pavojingas. Beje, pasakiau nepagalvojusi. Manau, jog turiu pakankamai galios niekadėjui nubausti, jos, beje, reikalui esant, užteks ir tiems, kurie nemokės laikyti liežuvio už dantų. Tikiuosi, kad šį sykį karalius jį nubauss; bet aš noriu atkeršyti. Bausmė iškels įžeidimą aikštėn, kerštas — jį palaidos. Jums, ponai, pakoko šaltakraujiškumo ir, nenorėdami to keršto sužlugdyti, atidėjote jį, giriu už tai. Bet patariu: būkite protingi, nepraleiskite progos ir padarykite taip, kad man netektų kreiptis į ką nors kitą. Vikonte de Marmani, su jumis reikia kalbėti tiesiai. Užtikrinu, kad jūs nebūsite nubaustas, kaip kad nebaudžiamas budelis. Tačiau, jei jums svarbi mano nuomonė, patariu atsakyti špagų ir imtis durklo. Nuspręsta — nekalbėkite, veikite nedelsiant — štai geriausias atsakas. Viso gero, ponai!

Hercogienė pasakė griežtai, it kirviu nukirto, ir ištiesė ranką. tarsi parodydama abiem didikams duris. Jie nerangiai nusilenkė ir išėjo taip sutrikę, kad nerado net tinkamų žodžių atsisveikinti.

— O, ką reiškia būti moterimi ir susidurti su tokiais bailiais! — tarė Ana, su pasišlykštėjimu žiūrėdama jiems įkandin. — Kaip nekenčiu visų tų žmogeliukščių, meilužio karaliaus, parsidavėlio vyro, liokajaus su liemene, liokajaus su livrėja, — tik vienu prieš savo valią žaviuosi ir antrą be galo myliu.

Ir ji pasuko į kambarį, kuriame gulėjo gražusis ligonis. Hercogienei einant prie jo, Askanijas pravėrė akis.

— Menkniekis, — kreipėsi daktaras Andre į poniją d'Etamp. — Jaunuolis buvo sužeistas į petį, ir nuovargis, o taip pat koks nors vidinis sukrėtimas, gal net ir alkis sukėlė tą laikiną alpulį. Matote, stiprinantieji paveikė kaip reikiant. Dabar jis atsigavo, ir jį galima pernešti ant neštuvų namo.

— Pakaks, daktare! — tarė hercogienė ir padavė jam kapšėlį su pinigais. Andre žemai nusilenkė ir išėjo.

— Kur aš? — paklausė Askanijas.

— Jūs pas mane, Askanijau, — atsakė hercogienė.

— Pas jus, ponia? Ak taip, aš jus pažinau, jūs ponia d'Etamp! Atmenu... O kur Benvenutas? Kur mano mokytojas?

— Nejudėkite, Askanijau. Jūsų mokytojui joks pavojus negresia, būkite ramus. Jis šiuo metu kuo ramiausiai pietauja namuose.

— Bet kaipgi jis mane čia paliko?

— Jūs netekote sąmonės, ir Čelinis jus patikėjo mano globai.

— Ir jūs tikinate, ponia, kad jam negresia joks pavojus, kad išėjo iš čia sveikas ir gyvas?

— Aš kartoju ir tvirtinu, Askanijau, kad šiuo metu jis saugus kaip niekad, girdite? Nedėkingasis! Aš, hercogienė d'Etamp, budžiu prie jo, slaugau rūpestingai kaip tikra sesuo, o jis man kalba tik apie savo mokytoją!

— O ponia, nepykite ir leiskite padėkoti! — atsakė Askanijas.

— Iš tikro pats laikas! — tarė hercogienė, purtydama žavingą galvutę ir vylingai šypsodama.

Ir ponia d'Etamp pradėjo kalbėti; kiekvienas jos sakiny skambėjo švelniai, į kiekvieną paprasčiausią žodį ji įdėdavo slapčiausius jausmus; ji klausinėjo godžiai su didžiausiu smalsumu ir su pagarba, o atsakymų klausydavo taip, tarsi nuo jų būtų priklausęs jos likimas. Ji buvo nusižeminusi, švelni ir meili kaip katė, dėmesinga ir pasiruošusi viskam; visai kaip gera aktorė scenoje, nepastebimai užvesdavo Askaniją atgal, jei jis nukrypėdavo nuo temos, ir priskirdavo jam tas mintis, kurias pati buvo apgalvojusi ir pasakiusi. Atrodė, kad hercogienės abejoja savimi ir klausosi jo, kaip pranašo, parodydama savo išvystytą ir nuostabų protą, dėl kurio, kaip jau minėjome, ją vadino pačia gražiausia iš išprususių moterų ir labiausiai išprususia gražuolių tarpe. Žodžiu, ji pavertė pokalbį subtiliausių pagyrų srautu, tobula vilione ir gundymu... Pagaliau, matydama, kad jaunuolis jau trečią ar ketvirtą kartą pakilo iš-eiti, ir stengdamasi jį dar sulaikyti, tarė:

— Jūs nepaprastai iškaltai ir karštai kalbėjote apie savo nuostabų juvelyro amatą! Man tai tikras atradimas; nuo šiolei matysiu gilią mintį ten, kur pirmiau mačiau tik papuošalą. Taigi, jūsų žodžiais tariant, Benvenutas šioje srityje nepilygstamas?

— Ponia, čia jis pranoko patį dieviškąjį Mikelandželą.

— Aš pykstu ant jūsų. Jūs, ko gero, sušvelninsite pyktį, kurį jam jaučiu už netinkamą elgesį su manimi.

— O, neverta paisyti jo šiurkštumo, ponია! Po tuo grubumu slepiasi pati karščiausia ir labiausiai atsidavusi širdis. Bet tuo pat metu Benvenutas — tai be galo nekantrus ir audringas žmogus. Jam pasirodė, kad jūs jį verčiate laukti, ketindama iš jo pasijuokti, ir tas ižeidimas. . .

— Sakykite ne ižeidimas, o išdaiga,— tarė hercogienė, dirbtinai sumišusi it išpaikintas vaikas.— Aš iš tikro dar nebuvau apsirengusi, kai atėjo jūsų mokytojas, ir stačiai truputį užtęsiau tualetą. Tai blogai, labai blogai! Matote, aš jums išpažįstu savo nuodėmes. Nežinojau, kad jūs atėjote kartu,— gyvai pridūrė ji.

— Taip, ponია, bet Čelinis nėra pernelyg išvalgus; be to, jį suklaidino, ir, nors jūs iš tiesų žavinga ir gera, mokytojas laiko jus labai pikta ir žiauria ir dėl to jūsų vaikišką išdaigą suprato kaip ižeidimą.

— Jūs irgi taip manote? — pasiteiravo hercogienė, nepajėgdama nuslėpti pašaipios šypsenėlės.

— Ak, atleiskite jam, ponია! Patikėkite, jei jis jus pažintų — jis toks kilnus ir geras,— ant kelių atsiklaupęs prašytų atleidimo už klaidą.

— Nutilkite pagaliau! Ar tik nesugalvojote priversti mane jį pamilti? Kartoju, aš ant jo pykstu ir pradžia surasiu jam varžovą.

— Tai bus sunkoka, ponია!

— Ne, Askanijau, nes tas varžovas — jūs, jo mokinys. Leiskite man bent jau netiesiogiai pagerbti didįjį genijų, kuris manęs nekenčia. Klausykite, juk pats Čelinis giria jus už nuostabių išradingumą; tai nejaugi jūs atsisakysite man pasitarnauti savo menu? Ar nenorite įrodyti, kad nesutinkate su maestro nuomone apie mane ir ar nenorite manęs dar labiau papuošti?

— Ponia, viskas, ką galiu, ką sugebu — priklauso jums. Jūs man tokia palanki, su tokiu susidomėjimu ką tik teiravotės apie mano praeitį, apie mano viltis, kad dabar aš jums atsidavęs siela ir kūnu.

— Vaike! Aš dar nieko gero jums nepadariau ir dabar prašau tik dalelytės jūsų talento. Klausykite, ar nekūrėte jūs savo svajose kokio nors nepaprasto papuošalo? Aš turiu nuostabių perlų. Kokiu stebuklingu lietumi norėtumėte man juos paversti, mielas mano burtininke? Norite — pasakysiu jums vieną

savo sumanymą? Ką tik, matydama jus gulintį šiame kambaryje, tokį išbalusį, nusvirusia galva, įsivaizdavau nuostabią leliją, palinkusią nuo vėjo. Tai va, padarykite man iš perlų ir sidabro leliją, kurią nešiosiu prisisegusi prie korsažo,— pasiūlė vi-liūgė, pridėjusi ranką prie širdies.

— O, ponია, jūs tokia gera...

— Askani-jau, ar norite atsidėkoti už tą, anot jūsų, geru-mą? Pažadėkite mane pasirinkti savo patikėtine, savo draugu ir nieko nuo manęs neslėpti: nei savo poelgių, nei planų, nei sielvarto, nes puikiai matau, kad jūs liūdnas. Pažadėkite ateiti, kai prireiks pagalbos ar patarimo.

— Bet tai dar viena malonė, jūs anaip tol nereikalaunate įrodyti dėkingumo!

— Vadinasi, jūs man pažadate?

— Deja! Dar vakar jums būčiau pažadėjęs, ponია. Dar va-kar būčiau galėjęs pasinaudoti jūsų kilnumu ir man jo reikėjo. Šiandien gi niekas negali man padėti.

— Kas žino...

— Aš žinau, ponია.

— Ak, jūs kenčiate! Matau, jus slegia kažkoks skausmas, Askani-jau.

Askani-jas liūdnai linktelėjo galvą.

— Jūs neatviras savo draugui, Askani-jau. Negerai, nege-rai,— hercogienė paėmė jaunuolio ranką ir švelniai ją spuste-lėjo.

— Mokytojas jau, tur būt, nuogąstauja dėl manęs, ponია, be to, bijau jums įgristi. Aš jaučiuosi kuo puikiausiai. Leiski-te man jus palikti.

— Kaip jūs skubate mane palikti! Palaukite bent, kol jums atneš neštuvus. Neprieštaraukite, toks daktaro, o taip pat mano nurodymas.

Ana pasiuntė tarną, po to liepė Izabo atnešti perlus ir kito-kius brangakmenius ir juos įteikė Askani-jui.

— Dabar jums gražinu laisvę,— tarė ji.— Bet kai tik su-tvirtėsite. visų pirma imsitės mano lelijos, tiesa? O kol kas galvokite apie ją, prašau jus, ir, kai tik padarysite eskizą, at-neškite man parodyti.

— Taip, ponია!

— Nejaugi nenorite, kad jums pasitarnaučiau? Jei jūs ga-lite daryti visa, ką noriu, tai kodėl gi aš negaliu padaryti, ką jūs panorėsite? Iš tikro, Askani-jau, na, ko jūs geidžiate, vaike mano? Jūsų metuose, stenkis nesistengęs slopinti širdies troški-

mus, nukreipti akis, sučiaupti lūpas, vis tiek visada ko nors norisi. Jūs, ko gero, laikote mane nepakankamai galinga ir įtakinga, jei nenorite man patikėti savo paslapčių?

— Aš žinau, ponia,— atsakė Askanijas,— kad jūs labai galinga ir jūs to verta. Bet jokia žmogiška jėga negali padėti mano nelaimėje.

— Ir vis dėlto papasakokite viską,— tarė hercogienė d'Etamp.— Aš noriu! — paskui, žavingai nusišypsojusi, švelniu balsu pridūrė: — Maldauju.

— Deja, ponia, deja! — sušuko Askanijas, kurio sielvartas liejosi per kraštus.— Deja! Jūs tokia gera, aš tuoj išėsiu ir galėsiu nuslėpti nuo jūsų savo gėdą ir ašaras, taigi, atversiu savo širdį moteriai, o ne hercogienei, kaip kad būčiau padaręs vakar. Vakara būčiau jums pasakęs: myliu Kolombą ir aš laimingas!.. Šiandien jums pasakysiu: Kolomba manęs nemyli, ir man belieka tik mirti! Sudieu, ponia, pagailėkite manęs!

Askanijas skubiai pabučiavo bežadės ir nejudančios hercogienės ranką ir išbėgo.

— Varžovė! Varžovė! — tarė Ana, tarsi pabudama iš sapno.— Bet ji jo nemyli, ir jis mane pamils, aš taip noriu!.. O taip, prisiekiu, jis pamils mane, ir aš nudėsiu Benvenutą!

Keturioliktas skyrius,

KURIAME PASAKOJAMA,

JOG ŽMOGAUS GYVENIMO ESMĖ — KANČIA

Tebūnie mums atleista už tokį kartų ir mizantropišką pavadinimą. Ir iš tikro tenka pripažinti, jog šiame skyriuje bus kalbama tik apie kančias, kurių gyvenime pilna. Tai nenauja mintis,— pasakytų koks nors vodevilio personažas,— tačiau raminanti, mat, mes tarsi atsiprašome skaitytoją, kurį vesime, kaip Vergilijus Dante, iš vieno kančių rato į kitą.

Teneišižeidžia už šiuos žodžius nei skaitytojas, nei Vergilijus.

Pasakojimas mus atvedė iki to momento, kai visi mūsų draugai, pradedant Benvenutu ir baigiant Žaku Obri, paskendo liūdesyje; netrukus pamatysime, kaip skausmas, tarsi niūrus potvynis, pamažėle užlies juos visus.

Čelinį palikome smarkiai sunerimusį dėl Askanijo likimo. Grįžęs į Didįjį Nelį, prisiekiu, jis nė karto nepagalvojo apie

įniršusią ponią d'Etamp. Jam rūpėjo tik jo brangusis ligonis. Taigi, nesunku suprasti, kaip nudžiugo Čelinis, kai, prasivėrus durims, pasirodė neštuvai, o nuo jų lengvai nušoko Askanijas ir pribėgęs paspaudė jam ranką, tikindamas, jog jaučiasi nė kiek ne blogiau, negu iš ryto. Bet sulig pirmaisiais mokinio žodžiais Benvenuto kaktą apsiniaukė, ir jis, kupinas keisto nerimo, pradėjo klausytis jaunuolio:

— Mokytojau, noriu paneigti vieną neteisingą nuomonę ir iš anksto žinau, jog už tai ne tik neužpyksite, bet ir būsite man dėkingas. Apie ponią d'Etamp jūs galvojote klaidingai. Ji nejaučia jums nei paniekos, nei neapykantos. Anaip tol, ji jus gerbia ir žavisi jums; ir tenka pripažinti, kad jūs gana šiurkščiai su ja pasielgėte, juk ji moteris, hercogienė. Mokytojau, ponias d'Etamp ne tik graži kaip deivė, ji ir gera kaip angelas, kukli ir didinga, paprasta ir kilni, jautrios širdies ir protinga. Ką jūs šlytį palaikėte didžiausiu įžeidimu, viso labo buvo tik vaikiška išdaiga. Jūs neapkenčiate neteisingumo, todėl jūsų ir mano — ji juk sutiko mane ir slaugė su tokiu jaudinančiu palankumu — labui prašau: nesispyriokite, nežiūrėkite į ją, kupinas nepagrįstos paniekos. Duodu žodį, be jokio vargo priversite ją viską užmiršti. Bet jūs neatsakote, brangusis mokytojau? Jūs purtote galvą? Aš jus įžeidžiau?

— Klausyk, vaike,— rimtai atsakė Benvenuto.— Aš tau ne sykį kartojau, kad, mano manymu, pasaulyje tik vienas dalykas, menas, spindi amžinu grožiu, amžina jaunyste ir kūrybinės gyvenimo versmės žadinančia jėga. Tačiau aš tikiu, žinau, viliuosi, kad kai kurioms švelnioms sieloms meilė taip pat yra didis, gilus jausmas, galintis atnešti laimę visam gyvenimui; bet, deja, tai retas daiktas. Kas ji, ta kasdienė meilė? Trumpa užgaida, džiaugsmingas ryšys,— klysta ir vyras, ir moteris, ir gana dažnai iš geros valios. Mielai pasišaipau iš tokios meilės, tu tai žinai, Askanijau, juokiuosi iš jos užgaidų, iš jos formų. Aš nepiktžodžiauju. Tiesą sakant, tokia meilė man net patinka; joje tarsi miniatiūroje matai visas tikras rimtas aistras, džiaugsmą, švelnumą, pavydą, tačiau ji nesugeba mirtinai sužeisti. Komedija ar tragedija, bene tai svarbu, po kiek laiko ją prisimeni tik kaip spektaklį. Be to, Askanijau, moteris žavios, tačiau, mano nuomone, beveik visos įstengia suprasti vien tik savo norus, pagaliau nieko daugiau jos ir nenusipelnė. Nebent kvailys gali joms duoti ką nors daugiau. Paimkite kad ir Skoconą: jei ji prasiskverbė į mano širdį — mirtinai išsigąstų. Aš ją palieku ant slenksčio, ji linksma, dainuoja, juokiasi, ji

laiminga. Be to, Askanijau, tie netvirti ryšiai paprastai turi tą patį patikimą pagrindą, kurio menininkui visiškai pakanka: tai formos kultas ir tyro grožio garbinimas. Tai rimta meilė dėl to jos nesmerkiu, nors ir šaipausi. Bet paklausk, Askanijau, yra dar kitokia meilė, kuri man sukelia ne juoką, o priverčia drebėti: baisi meilė, beprotiška, neįmanoma kaip svaja.

„O, dieve mano,— pagalvojo Askanijas,— nejaugi jis ką nors sužinojo apie mano beprotišką meilę Kolombai?“

— Ji,— varė savo Čelinis,— nesuteikia nei laimės, nei malonumo ir vis dėlto tave visą užvaldo. Ji — vampyras, lėtai čiulpiantis tavo kraują ir pamažėle ryjantis širdį. Ji nelyginant likimas laiko tave savo naguose, ir iš jų ištrūkti jau nebegali. Saugokis, Askanijau! Puikiai matai, kad tai tuščia svajonė, kad nieko nepasieksi, ir vis dėlto atsiduodi jai visa širdimi ir kūnu ir beveik su džiaugsmu aukoji savo gyvenimą.

„Na, aišku! Jis viską žino!“ — pagalvojo Askanijas.

— Brangus sūnau,— mokė Benvenutas,— jei dar nevėlu, nutrauk tuos saitus, kurie tave amžiams supančios! Žymės liks, bet bent jau išgelbėsi savo gyvenimą.

— Kas gi jums sakė, kad aš ją myliu? — pasiteiravo mokinys.

— Garbė viešpačiui, jeigu jos nemyli! — atsakė Benvenutas, kuriam pasirodė, kad Askanijas neigia, kai šis tuo tarpu tik klausė.— Bet vis tiek saugokis, nes šįryt pastebėjau, kad ji tave tikrai myli.

— Šįryt? Apie ką gi jūs kalbate? Ką jūs norite pasakyti?

— Apie ką kalbu? Apie ponią d'Etamp.

— Ponią d'Etamp? — apstulbo mokinys.— Klystate, mokytojau, tai tiesiog neįmanoma! Jūs sakote pastebėjęs, jog ponias d'Etamp mane įsimylėjusi?

— Askanijau, man jau keturiasdešimt metų, aš daug gyvenau ir šį tą žinau. Sprendžiant iš to, kaip ta moteris žvilgčiojo į tave, iš to, kokia ji norėjo tau pasirodyti, prisiekiu, ji myli tave; o pamatęs, su koku entuziazmu tu ką tik ją gynei, pabūgau, kad ir tu ją myli. Matai, brangusis Askanijau, tada tu žuvęs: ta meilė pernelyg kaitri, ir visa tavyje sudegti negali. Kada ji dings, tu liksi be iliuzijų, be tikėjimo, be vilties ir nebeturėsi kito išsigelbėjimo, kaip, savo ruožtu, mylėti, kaip tave mylėjo: nuodinga ir lemtinga meile, trypti kitų širdis taip, kaip buvo sutrypta tavoji.

— Mokytojau, — atsakė Askanijas, — nežinau, ar ponias d'Etamp mane myli, ar ne, bet galiu tvirtai pasakyti, kad nemylu ponios d'Etamp.

Nuoširdūs Askanijo žodžiai šiek tiek nuramino Benvenutą, bet ne visai, mat, jis galvojo, kad jaunuolis pats gali klysti. Tačiau to pokalbio daugiau nebeminėjo ir sekančias dienas dažnai su liūdesiu pažvelgdavo į mokinį.

Beje, reikia pasakyti, kad Benvenutas nebuvo labai jau su nerimęs dėl Askanijo. Atrodė, kad jį patį kankina kažkokie savi rūpesčiai. Jis neteko pirmykščio gaivaus linksmumo, užmiršo buvusias išdaigas. Rytais jis užsidarydavo savo kambaryje virš liejyklos, griežtai įsakęs visiems nevaikščioti ir jo netrukdyti. Likusią dienos dalį Benvenutas su pirmykščiu uolumu lipdė milžinišką Marso statulą, tačiau nekalbėjo apie ją taip karštai, kaip anksčiau. Ypač šalia Askanijo Čelinis paniurdavo, sumišdavo ir tarsi susigėsdavo. Atrodė, kad jis vengia savo mylimo mokinio kaip kreditoriaus ar teisėjo. Ilgainiui visiems pasidarė aišku, kad kažkoks beribis skausmas, baisi aistra užvaldė tą galingą širdį ir ją graužia.

Askanijas jautėsi nė kiek ne geriau; jis buvo įsitikinęs, kaip ir sakė ponias d'Etamp, jog Kolomba jo nemylė. Grafas d'Orbekas, kurį jis pažinojo tik iš vardo, jo pavydžioje vaizduotėje buvo jaunas ir elegantiškas senjoras, o mesiro d'Esturvilio dukterė — laiminga gražuolio bajoro sužadėtinė, kuriai ne galvoje kažkoks nežinomas menininkas. Ir nors Askanijui išliko blanki viltis, kuri niekad nepalieka kupinų meilės širdžių, tačiau, pasakęs ponias d'Etamp — jeigu tik ji iš tiesų jį myli — varžovės vardą, jaunuolis užkirto sau visus kelius į laimę. Tas vedybas, kurias hercogienė gal būtų pajėgusi išardyti, dabar ji skubins visomis jėgomis, ir baisi jos neapykanta persekios vargšę Kolombą. Taip, Benvenutas neklydo: tos moters meilė iš tikro baisi ir pražūtinga, o Kolombos meilė tikriausia ir yra tas didis nežemiškas jausmas, kurį minėjo mokytojas, tik ta laimė, deja, skirta kitam. . .

Askanijas buvo kupinas nevilties: jis patikėjo ponios d'Etamp draugiškumu, ir tas apgaulingas draugiškumas pasirodė esąs pavojinga aistra; jis tikėjosi Kolombos meilės, tačiau sulaukė šalto draugiškumo. Jis jautė beveik imąs neapkęsti tų dviejų moterų, kurios taip negailestingai sutrypė jo svajones, ir norėjo, kad kiekvienos jų jausmai jam būtų kitokie.

Apimtas niūraus nusiminimo, jis nè negalvojo apie ponios d'Etamp užsakytą leliją ir, kamuojamas pavydaus apmaudo, nebenorėjo net pasirodyti Mažajame Nelyje ir neatsakinėjo į ponios Rupertos klausimus, nors ji ir maldavo, ir priekaištavo. Kartais jis vis dėlto pasigailėdavo taip negailestingai apsisprendęs, nes kentėjo, žinoma, tik jis vienas. Askanijas troško regėti Kolombą, pareikalauti, kad ji pasiaiškintų. Tačiau dėl ko pasiaiškinti? Dėl to, kas tėra vien jo įaudrintos vaizduotės padaras? Kartais, švelnumo pagautas, Askanijas pasiryždavo ją išvysti, išduoti, nelyginant nusikaltimą, savo meilę, gal ji, būdama tokia gera, jį nuramintų, kaip nuraminama nelaimėje. Bet kuo tada paaiškinti, kad jis taip ilgai nelankęs, kaip pasiteisinti jos akyse?

Laikas nenumaldomai tekėjo, o Askanijas, paskendęs savo naiviuose ir skaudžiuose apmąstymuose, vis dar nedrįso nieko nuspręsti.

Kolomba su baime ir džiaugsmu laukė Askanijo visą rytojaus dieną, kurios išvakarėse ponia Perin pranešė jaunuoliui baisiąją žinią; bet ji veltui skaičiavo valandas ir minutes, veltui klausėsi ponios Perin: Askanijas nepasinaudojo maloniu Kolombos leidimu, nepasirodė, lydimas Rupertos, ir nepabeldė sutartus keturis kartus į Mažojo Nelio duris. Ką tai galėjo reikšti?

Matyt, Askanijas serga, gal net miršta, ar bent jau jam taip bloga, kad negali ateiti. Taip galvojo Kolomba; ištisą vakarą ji pralūpojo prieš nukryžiuotąjį, verkė ir meldėsi, o baigusi melstis, pastebėjo, kad vis dar tebeverkia. Ji išsigando. Tas nerimas, spaudęs širdį, atvėrė jai akis. Iš tikro buvo ko išsigąsti: nepraėjo dar nė mėnuo, o Askanijas taip užvaldė jos mintis, kad ji netgi užmiršo dievą, savo tėvą, savo negandus.

Bet ne tai svarbiausia! Askanijas čia pat, už poros žingsnių, jis kenčia, jis merdi, o ji negali jo matyti! Daugiau Kolomba nebegalėjo galvoti ir apsipylė ašaromis. Ji galvos, kai jis pagis.

Rytojaus diena buvo dar sunkesnė. Perin nutykojo Rupertą ir, vos pamačiusi ją išeinant, puolė pro vartus dvasinio peno, numojusi į kūno peną. Taigi, Askanijas rimtai neserga; jis tiesiog atsisakė eiti į Mažąjį Nėlį ir netgi negirdi primygčių ponios Rupertos klausimų, o užsispyrusiai tyli. Abi kūmutės skendo spėliojimuose. Iš tikro jos ničnieko negalėjo suprasti.

Kolombai neilgai teko spėlioti; ji tuoj pat suprato: „Jis viską žino; jis sužinojo, kad po trijų mėnesių būsiu grafo d'Orbeko žmona, ir nenori manęs daugiau matyti!“

Iš pradžių ji pajuto dėkingumą savo mylimajam už jo pyktį ir nusišypsojo. Ką reiškia tas slaptas džiaugsmas, neaiškinsime, mes viso labo tik istorikai. Bet netrukus, viską apsvarsčiusi, ji užpyko ant Askanijo, kad šis tiki, jog tokios jungtuvės jos nevaro į neviltį. „Vadinasi, jis mane niekina!“ — pagalvojo ji. Visi tie šuoliai nuo pasipiktinimo į švelnumą buvo gana pavojingi: jie atskleidė jai jos nekaltą širdį. Kolomba garsiai tikino save, kad ji visai netrokšta matyti Askanijo, bet širdies gilumoje ji jo laukė, tikėdamasi pasiaiškinti.

Ji ir kankinosi dėl savo meilės be atsako, ir smerkė save, nes buvo tyra ir dora.

Ne tik jos meilė Askanijui liko paslaptis. Kita moteris, kur kas aistringesnė ir nekantresnė, slapta svajojo apie savo laimę taip, kaip neapykanta puoselėja keršto mintis.

Ponia d'Etamp netikėjo, nenorėjo tikėti, kad Askanijas aistringai myli Kolombą. „Jis tikras vaikas, pats nežino, ko nori,— kalbėjo ji.— Įsikibo į pirmą pasitaikiusią gražią mergiotę, susidūrė su tuščios paikšėlės abejingumu, ir jau jo išdidumas užgautas. O, kada jis sužinos, kas yra tikra meilė, uginga ir tvari, kai jis sužinos, kad aš, hercogienė d'Etamp, aš, kurios užgaidos valdo karalystę, jį myliu!.. Jis privalo sužinoti!“

Vikontas de Marmanis ir Paryžiaus prevo taip pat kentėjo. Juos kankino neapykanta, kaip Aną ir Kolombą — meilė. Jie mirtinai nekentė Benvenuto, ypač Marmanis. Per tą Benvenutą jį paniekino ir pažemino moteris, per Benvenutą jis priverstas dėtis drąsuoliu, nes iki pokalbio d'Etamp rūmuose vikontas galėjo įsakyti savo žmonėms nudurti jį gatvėje; dabar gi jis buvo priverstas susikauti pats ir, be to, Benvenuto namuose. Vien tik pagalvojęs apie tai, Marmanis virpėjo iš siaubo; žmogui, kuris privertė tave pajusti, jog esi bailys, niekas neatleidžia.

Taigi, kentėjo visi. Netgi Skoconė, vėjavaikė Skoconė, padūkėlė Skoconė nebesijuokė, nebedainavo, ir jos akys gana dažnai parausdavo nuo ašarų. Benvenutas jos nebemylėjo, Benvenutas dabar jai visiškai šaltas, o kartais net grubus.

Vargšėlę Skoconę persekiojo įkyri mintis, ilgainiui virtusi manija. Ji troško tapti Benvenuto žmona. Apsigyvenus pas jį, Skoconė manė, kad bus jam žaisliukas, tačiau jis pradėjo su ja elgtis kaip su padoria moterimi, o ne kaip su gatvine. Ta

nelaukta pagarba ir šlovė ją iškėlė jos akyse, ir vargšė mergina pajuto begalinį dėkingumą savo geradariui, vaikišką pasididžiavimą, kad ją taip aukštai vertina. Tada, Čeliniui paprašius,— ne įsakius, o paprašius! — ji džiaugsmingai sutiko būti jam modeliu ir, tiek kartų matydama save įkūnytą bronzoje, sidabre ir aukse ir girdėdama, kaip ją žavimasi, tiesiog priskyrė sau pusę menininko pasisekimo, nes, šiaip ar taip, tos gražios formos, kurias taip dažnai girdavo, labiau priklausė jai, negu mokytojui. Ji lengvai rausdavo, kai kas nors gėrėdavosi vienos ar kitos Benvenuto statulos linijų grakštumu; ji su pasitenkinimu įtikinėjo save, kad be jos mylimasis nepasieks garbės, kad jai priklauso dalis jo šlovės, kaip jam priklauso jos širdis. Vargšas kūdikis! Ji net neįtarė, kad niekada nebuvo menininkui ta šventa dvasia, ta slėpininga dievybė, kurios šaukiasi kiekvienas kūrėjas ir kuri daro jį kūrėju. Benvenutas kopijavo jos figūrą ir gracingas pozas, ir Skoconė visiškai nuoširdžiai patikėjo, kad jis jai viskuo skolingas, pamažu įsidrąsino ir ėmė viltis, jog jei jau sykį iš kurtizanės ji tapo jo mylimąja, tai iš mylimosios gali tapti jo žmona.

Ji slapukauti nemokėjo ir tiesiai pasakė, ko nori. Čelinis įdėmiai ją išklausė ir tarė:

— Pamatysime!

Iš tikro jis mieliau būtų grįžęs į Šv. Angelo tvirtovę ir bebėgdamas antrą kartą nusilaužęs koją. Ir ne todėl, kad jis būtų niekinęs savo brangiąją Skoconę: jis ją švelniai mylėjo ir net šiek tiek dėl jos pavyduliavo, kaip jau matėme; bet užvis labiausia jis dievino meną, ir jo tikroji, teisėtoji širdies numylėtinė buvo skulptūra. Be to, ar nenuliūdins vedybos linksmuolio klajoklio? Ar neužgoš skulptoriaus šeimyniniai rūpesčiai? Ir pagaliau, jei jam būtų tekę vesti visas savo pozuotojas, jis jau bent šimtą kartų būtų buvęs daugpatys.

— Kai nebemylėsiu Skoconės ir kai ji nebebus man daugiau modeliu,— galvodavo sau Benvenutas,— surasiu jai kokią šaunuolį, nelabai išvalgų, kad nepastebėtų praeities ir neatspėtų ateities, bet matytų vien tik gražią žmoną ir neblogą kraitį, kuri jai duosiu. Tokiu būdu patenkinsiu Skoconę, kuri, kaip ir kiekviena miesčionė, nori turėti vyro pavardę.

Benvenutas buvo įsitikinęs, kad Skoconei reikia tik vyro, o kas jis — jai visai nesvarbu. O kol kas jis leido mažajai garbėtroškai puoselėti kiek tinkamai savo neįgyvendinamas svajones. Bet, persikėlus į Didįjį Nėlį, teko atsisveikinti su iliuzijomis, ir Skoconė pamatė, kad ne taip jau ji reikalinga Če-

linio gyvenime ir kūryboje, kaip vaizdavosi, kad jai nebesiseka savo linksmumu išsklaidyti to liūdesio debesio, niaukiančio jo kaktą, ir kad jis pradėjo lipdyti iš vaško Hebą, kuriai pozavo ne ji. Pagaliau — baisu net ir pagalvoti! — vargšėlė bandė koketuoti su Askaniju matant Čeliniui, o šis net antakio nekrustelėjo, neparodė jokio pykčio, jokio pavydo. Nejaugi teks atsisveikinti su nuostabiomis svajomis ir likti ta pačia nusižeminusia vargšele, kaip pirma?

Na, o apie Pagolą, jei tik, žinoma, skaitytojui įdomu pažvelgti į jo širdies gelmes, turime pasakyti, kad jis dar niekada nebuvo toks niūrus ir nekalbus, kaip pastaruoju metu.

Skaitytojas tikriausia galvoja, kad bent jau linksmuolis studentas Žakas Obri, mūsų senas pažįstamas, išvengė to visuotinio skausmo? Nieko panašaus — jo daliai taip pat teko savos nesėkmės. Simona, ilgokai laukusi jo tą sekmadienį, kai buvo šturmuojamas Nelis, grįžo pikta į šeimyninį lizdą ir jokiais būdais nebenorėjo daugiau priimti to nepakenčiamo raštininko. Pastarasis keršto sumetimais atsisakė būti įnoringosios vyro klientu, tik gaila, kad baisusis siuvėjas, sužinojęs apie tai, buvo tik didžiai patenkintas; beje, nors Žakas Obri ir greitai nunešiodavo rūbus, netausodavo jų, tačiau kišenę laikė suspaudęs ir iš principo niekada už rūbus nemokėdavo. Taigi, be Simonos įtakos savanaudis siuvėjas nusprendė, kad garbė rengti Žaką Obri neverta tų nuostolių, kuriuos jis patiria, siūdamas jam veltui.

Taigi mūsų vargšas draugas vienu metu liko ir be žmonos, ir be drabužių. Laimė, kaip jau matėme, jis ne taip lengvai pasiduodavo liūdesiui. Netrukus Žakas Obri sutiko žavingą ramintoją, vardu Žerveza. Bet Žerveza buvo kupina griežtų dorovinių įsitikinimų, kurie jam, žinoma, atrodė juokingi; ji tolydžio pasprukdavo nuo jo, ir studentas nėrėsi iš kailio, besistengdamas užkariauti koketės širdį. Jis beveik nustojo gėręs ir valgęs, tuo labiau, kad tas niekšas tavernos savininkas, niekšo siuvėjo pusbrolis, nebenorėjo maitinti skolon.

Visi, kurių vardus čia paminėjome, buvo nelaimingi, pradedant karaliumi, su nerimu svarstančiu, norės ar nenorės Karolis Penktasis pereiti Prancūziją, ir baigiant ponia Perin ir ponia Ruperta, be galo nuliūdusiomis, kad negali pasiplepėti. Ir jei, panašiai kaip senovės Jupiteris, mūsų skaitytojas turėtų nelabai malonią pareigą išklausyti visų mirtingųjų nusiskundimų ir troškimų, štai kokį gaudų chorą jis išgirstų:

Ž a k a s O b r i. O, kad Žerveza nustotų juoktis man į akis!

Skoconė. Kad Benvenutas bent kiek manęs pavydėtų!
Pagolas. O, kad Skoconė imtų nebeapkęsti mokytojo!
Marmanis. O, kad man pavyktų nutykoti tą Čelinį vieną!

Ponia d'Etamp. O, kad Askanijas suprastų, kaip jį myliu!

Kolomba. O, kad galėčiau nors akimirką jį pamatyti ir pasiteisinti!

Askanijas. O, kad jį pasiteisintų!

Benvenutas. O, kad bent išdrįščiau atskleisti savo kančias Askanijui!

Visi. Deja! Deja! Deja!

Penkioliktas skyrius

DŽIAUGSMAS — TAI SKAUSMO PAKAITALAS

Visi šie karšti troškimai išsipildė, nepraėjus net savaitei. Tačiau tie, kurie šito geidė, pasidarė dar nelaimingesni ir dar liūdnesni, negu pirma. Taip jau būna: kiekviename džiaugsmame slypi nelaimės užuomazga.

Taigi, Žerveza daugiau nebesijuokė Žakui Obri į akis. Jei prisimenate, studentas to karštai geidė. Žakas Obri surado paaukuotą talismaną, kuris suminkštino vėjavaikės merginos širdį. Tą talismaną, žiedelį su dviem sujungtom rankom, nukaldino pats Benvenutas.

Beje, nuo mūsų dienos Žakas Obri nepaprastai pamilo Florencijos menininką už jo atvirumą ir neišsenkančią energiją. Negirdėtas dalykas! — jis nepertraukdavo Čelinio kalbos. Studentas žiūrėdavo į Benvenutą ir klausydavosi su pagarba, ko niekaip negalėjo sulaukti jo mokytojai. Jis entuziastingai žavėjosi Čelinio kūriniais ir, nors nebuvo didelis žinovas, kalbėjo nuoširdžiai ir karštai. Antra vertus, Čelinui patiko Žako prie-raiša, drąsa ir linksmas būdas. Žaisdamas muštuką, Žakas sugebėdavo puikiai gintis, tačiau visada pralošdavo; be to, jis pajėgdavo ištuštinti ne vieną taurę vyno. Žodžiu, auksakalys ir studentas tapo geriausiais draugais pasaulyje, ir Čelinis, būdamas dosnus, nes žinojo, kad jo turtai neišsenkami, vieną dieną privertė Žaką paimti tą žiedelį, nukaldintą taip nuostabiai, kad jis vietoje obuolio būtų sugundęs Ievą ir sugadinęs gerą Tetidės ir Pelėjaus vestuvių nuotaiką.

Rytojaus dieną, po to, kai žiedas iš Žako Obri rankų perėjo į Žervezos rankas, ji nustojo šaipytis, ir raštininkas atgavo viltį, kad nuo šiolei ji jam priklauso. Vargšas kvailiukas! Tai jis jai priklausė.

Išsipildė ir Skoconės noras; jai pasisekė įžiebti Benvenuto širdyje pavydo kibirkstėlę. Ir štai kaip visa tai atsitiko.

Vieną vakarą, kai Skoconė koketuodama ir meilindamasi niekaip neįstengė išjudinti šalto ir rimto mokytojo, ji, savo ruožtu, taip pat dėjos rimta ir kreipėsi į Benvenuto:

— Benvenutai, atrodo, jūs visai pamiršote savo pažadus.

— Kokius pažadus, miela mažyte? — pasiteiravo Benvenutas, žiūrėdamas į lubas, tarsi jose ieškotų atsakymo į jos priekaištus.

— Argi jūs bent šimtą kartų nežadėjote manęs vesti?

— Nepamenu,— atsakė Benvenutas.

— Nepamenate?

— Ne. Atrodo, vieną sykį tau pasakiau: „Pažiūrėsime.“

— Na, taip nieko ir nepamatėte?

— Pamačiau.

— Ką pamatėte?

— Kad aš dar per jaunas, Skocone, ir šiuo metu galiu būti tik tavo mylimasis. Apie tai pakalbėsime kiek vėliau.

— O aš, pone, ne tokia jau kvaišėlė, negaliu tenkintis vien neaiškiais pažadais ir visą amžių laukti.

— Daryk, kaip nori, mažyte, ir jei labai skubi — ženk pirmyn.

— Bet kodėl gi pagaliau jūs taip vengiate vedybų? Kas nuo to pasikeis jūsų gyvenime? Jūs tik padarysite laiminga vargšę mergaitę, kuri jus myli, štai ir viskas!

— Kas nuo to pasikeis mano gyvenime, Skocone? — rimtai pakartojo Benvenutas.— Matai tą žvakę, kuri vos vos apšviečia šią didžiulę salę; štai aš gesikliu pridengsiu dagtį, ir staiga, matai, aplink naktis. Vedybos — tai tas gesiklis. Uždek žvakę, Skocone, nekenčiu tamsos.

— Suprantu! — gyvai sušuko Skoconė, apsipildama ašaromis.— Jūs pernelyg įžymus ir nenorite, kad jūsų vardą nešiotų kažkokia menka mergiotė, atidavusi jums savo sielą, savo gyvenimą, visa, ką tik turėjo, kuri pasiruošusi dėl jūsų bet ką ištverti, kuri tik per jus ir gyva, ir myli vien tik jus..

— Aš visa tai žinau, Skocone, ir, patikėk mano žodžiu — esu be galo tau dėkingas.

— Kuri prisirišo prie jūsų,— neatlyžo Skoconė,— kaip begalėdama ir stengėsi nuskaidrinti jūsų vienatvę, kuri, žinodama jūsų pavydą, niekad nežvilgčiojo į nuostabias šaulių ir heroldų kavalkadas, niekados nesiklausė švelnių meilės žodelių, kurių netgi čia netrūko.

— Netgi čia? — pertraukė ją Benvenutas.

— Taip, čia! Netgi čia, girdite?

— Skocone,— sušuko Benvenutas,— tikiuosi, kad ne mano pameistrys drįso taip ižeisti savo mokytoją!

— Ir jis vestų mane, jei tik panorėčiau,— varė savo Skoconė, kuri Čelinio pyktį palaikė pavydu, kilusiu iš meilės.

— Sakyk, Skocone, kas tas niekšas? Tikiuosi, ne Askanijas?

— Yra čia vienas žmogus, jis šimtą kartų man kartojo: „Katerina, mokytojas jus apgaudinėja, jis niekados jūsų neves, nors jūs tokia gera ir graži — jis pernelyg išdidus. O, jei jis mylėtų jus taip, kaip aš jus myliu, arba jei jūs mylėtumėte mane taip, kaip mylite jį!“

— Sakyk vardą, išdaviko vardą! — sušuko įsiutęs Benvenutas.

— Tik aš jo neklausydavau,— kalbėjo sužavėta Skoconė.— Anaipol, jis veltui šnibždėjo savo saldžius žodelius; aš net pagrasinau jam viską pasakysianti jums, jei tik nesiliaus. Vien jus temylėjau, buvau akla, ir dėl to gerbėjas nieko nepasiekė, veltui nuėjo jo meilios kalbos ir žvilgsniai. Taip, taip, dėkitės abejingas, dėkitės, kad netikite manimi, ir vis dėlto tai tiesa!

— Netikiu tavimi, Skocone,— tarė Benvenutas, puikiai supratęs, kad šitaip veikdamas nesužinos varžovo vardo.

— Kaip tai netikite? — sušuko suglumusi Skoconė.

— Netikiu.

— Ar tik nemanote, kad meluoju?

— Manau, kad klysti.

— Ką, jūsų manymu, manęs ir mylėti nebegalima?

— Aš to nesakau.

— Bet galvojate?

Benvenutas šyptelėjo, nes pamatė, kad rado tinkamą priemonę ir privers Kateriną prasitarti.

— Ir vis dėlto jis myli mane, gryna teisybė,— varė savo Skoconė.

Benvenutas vėl dėjosi abejojas.

— Ir dar kaip myli! Jūs niekadote taip nesugebėjote ir nesugebėsite, įsidėmėkite, pone!

Benvenutas pratrūko kvatotis.

— Būtų nuostabu sužinoti, kas tas nuostabasis Medoras.

— Jis visai ne Medoras,— atsakė Katerina.

— Tai kuo gi jis vardu? Amadisas?

— Ir ne Amadisas. Jis vardu. . .

— Galaoras?

— Pagolas, jei jums taip jau rūpi jo vardas!

— Aha. . . vadinasi, ponas Pagolas! . . — sumurmėjo Čelinis.

— Taip, ponas Pagolas! — atšovė Skoconė, išsižeidusi dėl paniekinančio Čelinio tono, kuriuo jis ištare varžovo vardą.— Šaunus vaikas, iš geros šeimos, rimtas, ne triukšmadarys, pamaldus ir bus nuostabus vyras.

— Tu taip manai, Skocone?

— Taip, manau. . .

— Ir tu jam nė karto nedavei jokių vilčių? . .

— Aš jo net neklausydavau. O, kokia buvau kvaiša! Bet dabar. . .

— Tavo teisybė, Skocone, išklausyk jį ir atsakyk.

— Kaip tai? Ką jūs čia šnekate?

— Sakau, kad tu turi išklausyti jo meilūs žodelius ir jo neatstumti. Visa kita — mano reikalas.

— Bet. . .

— Būk rami, aš kai ką sugalvojau.

— Na ką gi! Ir vis dėlto tikiuosi, jūs to vargšelio labai žiauriai nenubausite. Kai jis sako: „Aš myliu jus“, atrodo, kad nuodėmės išpažįsta. Jei taip jau norite, iškrėskite jam kokį pokštą, tik be špagos. Pasigailėkite jo.

— Tu liksi kerštu patenkinta, Skocone, nes kerštas bus tau naudingas.

— Kaipgi?

— Jis išpildys vieną tavo troškimą.

— Ką norite tuo pasakyti, Benvenutai?

— Tai mano paslaptis.

— O, kad jūs žinotumėte, koks juokingas jo veidas, kai jis stengiasi būti švelnus,— neatlyžo išdykėlė Skoconė, kuri nesugebėdavo išbūti liūdna nė penkių minučių.— Vadinasi, pikčiurna, jums dar ne visai tas pats, ar meilinas kas nors, ar ne jūsų linksmuolei? Jūs vis dar mylite vargšėlę Skoconę?

— Taip. Bet su Pagolu elkis taip, kaip sakiau, ir tiksliai vykdyk visus mano nurodymus.

— O, nebijokite, aš moku apsimesti nė kiek ne blogiau, negu kiti. Kai tik jis man užgiedos: „Na kaip, Katerina, jūs vis dar tokia žiauri?“, atsakysiu: „Kaip, jūs ir vėl tą patį, ponas Pagolai?“, bet, suprantama, nelabai piktai ir kiek padrąsinančiai. Kai jis pamatys, kad nepykstu, įsivaizduos esąs pasaulio nugalėtojas... O jūs, ką jūs jam padarysite, Benvenutai? Kada pradėsite jam keršyti? Ar ilgai tai užtruks? Bus linksma? Mes pasijuoksime?

— Pasijuoksime,— atsakė Benvenutas.

— O jūs mane visą laiką mylėsite?

Benvenutas pabučiavo ją į kaktą, ir tai buvo geriausias atsakymas, nes jis pasako viską ir nepasako nieko. Vargšėlė Skoconė neabejojo, kad Čelinio bučinyje buvo jo keršto pradžia.

Vikontas de Marmanis, kaip ir troško, surado Benvenutą vieną. Štai kaip visa tai atsitiko.

Paskatintas prevo pykčio, suerzintas ponios d'Etamp paniekos ir, svarbiausia, nepasotinamo šykštumo genamas, vikontas, dviejų samdytų žmogžudžių lydimas, nusprendė užpulti liūtą jo urve ir tam tikslui pasirinko šventojo Eligijaus dieną — auksakalių korporacijos šventę, kada dirbtuvė bus tuščia. Taigi, jis ėjo krantine, aukštai iškėlęs galvą, jo širdis smarkiai plakė, o per dešimt žingsnių sekė abu samdyti žmogžudžiai.

— Štai,— pasigirdo netoliese balsas,— štai jaunas gražus senjoras eina į meilės pasimatymą: drąsi išvaizda — damai, abu drabantai — jos vyrai.

Marmanis atsigręžė, manydamas, kad taip juokauja kas nors iš jo draugų, bet pamatė tik kažkokį nepažįstamą vyriškį,ėjusį ta pačia kryptimi; vikontas buvo tiek paskendęs savo mintyse, kad lig šiol jo nepastebėjo.

— Einu derybų, kad mano teisybė, šaunusis bajore,— perėjo nepažįstamas nuo monologo prie dialogo.— Statau savo piniginę prieš jūsų, net nežinodamas, kas joje yra... bet man vis tiek... taigi, einu lažybų, kad traukiate laimės ieškoti. O, nieko nesakykite, apie meilės reikalus neverta malti liežuviu, tai jūsų pareiga. Aš vadinuos Žakas Obri, esu studentas ir dabar skubu į pasimatymą su savo mergina, Žerveza Filipo, gražia mergaite, bet, tarp mūsų kalbant, kelmiškai dorovinga; beje, prieš žiedą ji neatsilaikė; tiesa, žiedas — tikras stebuklas, nuostabaus darbo brangenybė, paties Benvenuto Čelinio nukaldintas, ką ir besakyti!

Lig šiol vikontas de Marmanis beveik nesiklausė akiplešos plepio pasakojimo ir net nesiruošė jam atsakyti. Bet, išgirdęs Benvenuto Čelinio vardą, tuoj sukluso.

— Benvenuto Čelinio darbo? Po velnių! Pernelyg jau karališka dovana studentui...

— Na, supraskite, brangusis barone... Tarp kitko, jūs baronas, grafas ar vikontas?

— Vikontas,— atsakė Marmanis, kandžiodamas lūpas: taip jį siutino tas akiplėšiškas studento familiarumas. Tačiau vikontui knietėte knietėjo, ar nepavyks ištraukti įdomių žinių apie Čelinį.

— Patys suprantate, brangusis vikonte, kad aš jo nepirkau. Nors širdimi esu menininkas, tačiau tokiems niekniekiams pinigų nešvaistau. Jį man padovanojo Benvenutas; čia padėka už tai, kad pereitą sekmadienį pagelbėjau atimti iš prevo Didįjį Nelį.

— Vadinasi, jūs Čelinio draugas? — pasiteiravo Marmanis.

— Nuosirdžiausias draugas, vikonte, ir didžiuojusi tuo! Tarp mūsų kalbant, draugas visam gyvenimui, iki grabo lentos, suprantate? Jūs, be abejo, irgi jį pažįstate?

— Taip.

— Jums tai tikra laimė. Nuostabus talentas, ar ne, mielas? Atleiskite, kad sakau jums „mielas“, bet toks jau mano įprotis; be to, aš irgi manausi esąs kilmingas. Bent taip jau tėvui kiekvieną sykį tvirtindavo mano motutė, kai tas ją kuldavo. Taigi, kaip jau minėjau, esu didelis žymiojo Benvenuto gerbėjas, patikėtinis, brolis, o tuo pačiu visi jo draugai — mano draugai, jo priešai — mano priešai, nes didžiajam menininkui priešų nestinga. Visų pirma — ponias d'Etamp, paskui Paryžiaus prevo, senas kvailys, po to kažkoks ilgšis Marmanis, jūs tikriausia jį pažįstate... Sklinda kalbos, kad jis nori užgrobti Didįjį Nelį. Velniai rautų, sutiksim jį kaip reikiant!

— Vadinasi, Benvenutas žino apie jo kėslus? — pasiteiravo Marmanis, kurį smarkiai sudomino studento žodžiai.

— Jį išpėjo, bet... tsss! Nėra ko apie tai kalbėti, tegu tas Marmanis gauna, ką nusipelnė.

— Sprendžiant iš visko, Benvenutas pasiruošęs? — pasiteiravo vikontas.

— Pasiruošęs? Benvenutas, apskritai, visada pasiruošęs. Kiek sykių jį bandė nužudyti ten, jo tėvynėje, ir, garbė dievui, lig šiol jam pavykdavo išsipinklioti.

— O ką jūs turite omeny sakydamas, jog jis pasiruošęs?

— Žinoma, įgulos, kaip tas bailsys prevo, jis neturi; anaiptol, šiuo metu jis vienut vienas, nes visi pameistriai išėjo pasilinksinti į Vanvrus. Aš ketinau nueiti šiandien su juo, su mieluoju Benvenutu, sulošti muštuko partiją. Tačiau, deja, pasirodė, kad Žerveza yra didžiojo meistro varžovė, ir, savaime suprantama,— jums tas taip pat aišku,— gavau pasirinkti Žervezą.

— Tokiu atveju, aš eisiu jūsų vietoj,— pareiškė Marmanis.

— Puiku, eikite, padarysite gerą darbą. Eikite, brangusis vikonte, ir perduokite mano draugui Benvenutui, kad aš jį aplankysiu šį vakarą. Žinokite: reikia garsiai pabelsti tris kartus, tai sutartinis ženklas. Šių atsargumo priemonių Benvenutas ėmėsi dėl to ilgšio Marmanio, kuris, atrodo, nori iškrėsti menininkui koki nors biauŗų pokštą. Ar jūs jo kartais nepaįįstate, to vikonto de Marmanio?

— Nepaįįstu.

— Gaila! Bent būtumėte pasakęs, kaip jis atrodo.

— Kam jums reikia?

— Na, jei sutikčiau, tai parodyčiau, iš kur kojos dygsta. Pats nežinau kodėl, bet, patikėkite, brangusis, nors to jūsų Marmanio nesu nė matęs, man jis toks šlykštus, kad, jei tik jis pakliūtų man į nagus, tai jau pakratyčiau kaip reikiant. Tačiau atleiskite, mes jau prie Augustiniečių baųnyčios, ir gausiu su jumis atsivėikinti... Beje, tarp kitko, kuo jūs vardu, brangusis?

Vikontas nuėjo, tarsi nebūtų išgirdęs klausimo.

— Aha! — tarė Žakas Obri, žiūrėdamas jam įkandin.— Atrodo, mielas vikonte, jūs trokštate išsaugoti inkognito! Štai kur tikras riteris arba aš nieko apie tai neišmanau! Kaip jums patinka, mielasis vikonte, kaip jums patinka... .

Žakas Obri susibruko rankas į kišenes ir, kaip paprastai, krypuodamas ir švilpiniuodamas dainelę, pasuko į Batuaro gatvę, kurios gale gyveno Žerveza.

Vikontas de Marmanis keliavo toliau į Didįjį Nelį.

Iš tikrųjų Žako Obri žodžiai pasitvirtino: Benvenutas buvo vienas, Askanijas nežinia kur klaidžiojo svajodamas, Katerina kartu su ponja Ruperta nuėjo aplankyti draugės, o pameistriai šventė šv. Eligijaus dieną Vanvruose.

Mokytojas triūsė sode prie molinio milžiniškos Marso statulos modelio, kurio didžiulė galva kilo virš Didžiojo Nelio stogų ir galėjo matyti net Luvrą. Mažasis Žanas, tą dieną sto-

vėjęs sargyboje prie durų, suklaidintas sutartinio Marmanio beldimo, palaikė jį draugu ir įleido kartu su abiem drabantais.

Nors Benvenutas ir nedarbo apsišarvojęs kaip Ticianas, bet užtat buvo su špaga prie šono ir muškieta po ranka kaip Salvatoras Rosa. Marmanis pamatė, kad nedaug ką laimėjo, užklupęs Čelinį vieną, nes jis tiesiog sutiko ginkluotą žmogų.

Vikontas, nors ir išsigando, bet pasistengė neparodyti baimės, ir kai Čelinis įsakmiai, lyg kirviu įkirtęs, paklausė, ko jis atvykęs, akiplėšiškai atrėžė:

— Su jumis jokių reikalų neturiu. Vadinuosi vikontas de Marmanis, esu karaliaus sekretorius, o štai karaliaus įsakymas,— pridūrė jis ir pakėlė virš galvos raštą,— kuriuo man duodama teisė užimti dalį Didžiojo Nelio. Taigi, aš ir atėjau duoti parėdymą sutvarkyti man priklausančią rūmų dalį pagal mano skonį. Nuo šiolei ten gyvensiu.

Taip taręs, Marmanis, drabantų lydimas, pasuko link pilies durų.

Benvenutas pagriebė muškieta, kuri, kaip jau minėjome, visada būdavo jam po ranka, ir vienu šuoliu atsidūrė ant priebučio.

— Nė iš vietos! — sušuko jis siaubingu balsu ir ištiesė dešinę ranką į Marmanį.— Dar vienas žingsnis — ir krisite negyvas!

Vikontas iš tiesų sustojo kaip įbestas, nors, sprendžiant iš ankstesnių jo kalbų, skaitytojai tikriausia laukė įnirtingo mūšio.

Yra žmonių, kurie net ir nenorėdami būna kitiems baisūs. Vienas jų žvilgsnis, mostas, išvaizda kelia kažkokį nesuprantamą siaubą, tarsi tas žvilgsnis, mostas ar išvaizda būtų paties liūto. Jų išorė sukelia baimę, o jėgą pajunti iš karto ir iš toli. Kai jie trypteli koja, suspaudžia kumštį, suraukia antakius, kai suvirpa jų šnervės — susvyruoja net patys didžiausi drąsuoliai. Užtenka stambiam plėšrūnui, užpultam gaujos mažų, pašiaušti keterą ir suriaumoti, ir jie visi ima drebėti. Minėti žmonės pavojingi. Drąsuoliai atpažįsta juose save ir, nors slapta nerimaudami, žengia pirmyn. Silpnieji, drovūs, bailiai, išvydę juos, dreba ir traukiasi atgal.

Marmanis, kaip jau skaitytojas galėjo atspėti, nebuvo drąsuolis, o Benvenutas atrodė pavojingas. Todėl vikontas, išgirdęs baidiojo auksakalio balsą ir pamatęs, kad Benvenutas didingai ištiesė ranką, suprato, kad muškieta, špaga ir durklas neišgelbės nei jo, nei abiejų samdinių. Be to, mažasis Žanas, pamatęs, jog mokytojui gresia pavojus, stvėrė ilgą ietį.

Marmanis pajuto, kad žaidimas pralaimėtas ir kad jam labai pasiseks, jei pavyks dabar ištrūkti gyvam ir sveikam iš to širšių lizdo, į kurį pats įlindo.

— Na jau, na jau, pone juvelyre,— tarė jis.— Mes tik norėjome sužinoti, ar paklūstate jo didenybės įsakymams. Jūs nevykdote jų, nenorite jų pripažinti! Puiku! Mes kreipsimės į tą, kuris mokės jus priversti. Tik nesitikėkite, kad kompromituosime save prasidėdami su jumis. Labanakt!

— Labanakt! — atsakė Benvenutas, prapliupdamas savo užkrečiančiu juoku.— Žanai, išlydėk tuos ponus.

Vikontas ir abu jo drabantai išėjo iš Didžiojo Nelio sugėdinti: trise pabūgo vieno, o išlydėjo juos berniukas.

Taip liūdnai pasibaigė vikonto troškimas: „O, kad aš užklupčiau Benvenutą vieną!“

Gyvenimas jį apgavo kur kas žiauriau negu Žaką Obri ir Skoconę: šie bent jau ne iš karto pajuto ir kėl kas dar nematė likimo ironijos. Mūsų vikontas buvo kaip reikiant įsiutęs.

„Ponios d'Etamp teisybė,— galvojo jis,— ir man teks pasinaudoti jos patarimu. sulaužyti špagą ir išgaląsti durklą. Teisingai sakoma apie Čelinį — tai tikras velnias. Nekantrus, nesukalbamas. Aiškiai išskaičiau jo akyse, kad, žengęs dar žingsnį, mirsiu. Bet pralaimėjus lieka revanšas. Laikykitės, pone Benvenutai, stipriai laikykitės!“

Ir jis užsipuolė samdinius, nors šie buvo matę ir šilto, ir šalto ir norėjo garbingai uždirbti pinigų — užmušti arba kristi kovoje. Atsitraukdami jie tik vykdė šeimininko įsakymą. Drabantai pažadėjo, kad pasala bus sėkmingesnė, tačiau Marmanis, gindamas savo autoritetą, pareiškė jiems, kad niekas kitas, o tik jie kalti dėl nesėkmės ir kad pasaloje jis nedalyvausiąs — tegu patys išsisuka, kaip išmano. Samdiniai, beje, tik to ir tenorėjo.

Paskui, pataręs jiems patylėti apie šį žygį, Marmanis nukeliavo pas Paryžiaus prevo ir pasakė jam, kad galutinai nusprendė suvesti sąskaitas su Benvenutu tą dieną, kai šis su nemaža pinigų suma ar koku vertingu daiktu užklys į kokią tuščią ir nuošalią gatvę. Tada visi pamany, kad Benvenutą nužudė vagys.

Dabar mums belieka sužinoti, kokį skausmą sukėlė poniai d'Etamp, Askanijui ir Čelinui jų išsipildę troškimai.

Tuo tarpu Askanijas baigė piešti leliją ir gal iš smalsumo, gal iš potraukio, kurį nelaimingieji jaučia tiems, kurie jų gaili, nedelsdamas nukeliavo į d'Etamp rūmus. Buvo maždaug antra valanda po vidudienio, ir hercogienė kaip tik tuo metu sėdėjo apsupta dvariškių, visai kaip tikram dvare. Kaip Luvro durys buvo visada atviros Čeliniui, taip d'Etamp rūmai — Askanijui. Durininkas jį tučtuoju įleido į laukiamąjį, paskui nuėjo pranešti hercogienei. Hercogienė krūptelėjo iš džiaugsmo, pagalvojusi, kad jaunuolis pamatys ją visoje jos didybėje, ir tyliai davė kažkokius nurodymus Izabo, savo patikimai kambarinei. Izabo nuėjo pas Askaniją, natarusi nė žodžio paėmė jį už rankos, įvedė į koridorių ir, kilstelėjusi portjerą, pastūmėjo pirmyn. Askanijas atsidūrė hercogienės priimamajame, tiesiai už vietinės valdovės fotelio, o ji, pajutusi, kad jaunuolis šalia, labiau iš keisto ją apėmusio virpulio, negu iš portjeros krustelėjimo, per petį jam ištiesė pabučiavimui savo dailią rankutę.

Gražioji hercogienė, kaip jau minėjome, buvo apsupta daugybės dvariškių. Iš dešinės sėdėjo hercogas Medina-Sidonija, Karolio Penktojo pasiuntinys, iš kairės — ponas de Monbrionas, Karolio Orleaniečio, antrojo karaliaus sūnaus, auklėtojas, likusieji buvo susėdę pusračiu prie jos kojų.

Čia susirinko ne tik žinomiausieji karalystės asmenys, karovadai, politiniai veikėjai, teismo pareigūnai, menininkai, bet ir protestantų partijos, kurią ponia d'Etamp slapčia globojo, vadai; visi tie didikai tapo favoritės dvariškiais. Vaizdas buvo tikrai didingas ir pradžioje netgi akinantis. Pokalbį gyvino pašaipios pastabos apie dofino favoritę Dianą de Puatjė, su kuria ponia d'Etamp buvo piktuoju. Ana beveik nedalyvavo tame žodžių kare ir tik retkarčiais, tarsi netyčia, tardavo: „Liaukitės, liaukitės, ponai, pakaks apkalbinėti Dianą, kad kokios, Endimionas užsirūstins“, arba: „Vargšėlė ponia Diana ištekėjo tą dieną, kai aš gimiau.“

Be tų pastabų, kurias ji įterpdavo į bendrą pokalbį, ponia d'Etamp šnekučiavosi tik su abiem kaimynais; ji kalbėjo tyliai, labai gyvai, bet, tarp kitko, gana garsiai, kad ją girdėtų Askanijas, kukliai stovintis nuošaly, kiek sutrikęs nuo tokios daugybės įžymių dvariškių.

— Taip, pone Monbrionai, — patikliai šnibždėjo gražioji hercogienė kaimynui iš kairės, — jūsų mokinyš privalo tapti

puikiu valdovu; matote, jis ir yra mūsų būsimasis karalius. Aš trokštu garbės tam brangiām berniukui ir jau dabar kuriu jam nepriklausomą karalystę, nes, jei dievas atimtų iš mūsų jo tėvą, tai Prancūzijos karaliumi pasidarys Henrikas II, o, kalbant tarp mūsų, jis pasigailėtinas valdovas. Tebūnie taip! Mūsų karalius bus prancūzų karalius, o jo vyresniam broliui paliksime Dianą ir Paryžių. Bet mes išsivešime kartu su mumis, kartu su mūsų Karoliu, Paryžiaus širdį. Dvaras bus ten, kur būsiu aš, pone Monbrionai. Aš perkelsiu saulę, mes turėsime didžius dailininkus, kaip Primateičis, žavingus poetus, kaip Klemanas Maro; štai jis ten kuičiasi tylomis kamputyje, ir tai tikras įrodymas, kad jam norisi perskaityti mums savo eiles. Visi tie žmonės širdies gilumoje daugiau garbėtroškos, negu savanaudžiai, ir labiau trokšta garbės, negu pinigų. Jie priklausys ne tam, kuris turtingesnis, bet tam, kuris apipils juos neišsenkančiais pagyrimais. Ir tas, kuriam jie bus atsidavę, išgarsės amžiams, nes savo spindesiu jie nušvies miestą, priglaudusį jų garbę. Dofinas mėgsta vien turnyrus, ką gi, tegu jis pasilieka sau ietis ir špagas, o mes imsime plunksnos ir teptuko. O, būkite ramus, pone de Monbrionai, aš niekadęs neleisiu pirmauti Dianai, būsimai karalienei. Tegu kantriai laukia, kol laikas ar atsitiktinumas atneš jai valdžią; aš gi dukart sau ją pasidarysiu... O ką jūs galite pasakyti apie Milano hercogystę? Jūs ten būtumėte ne taip jau toli nuo savo Ženevos draugų; taip, taip, žinau, kad jūs neabejingas naujam Vokietijos mokymui. Šš... mes dar apie tai pakalbėsime, ir aš kai ką papasakosiu, kas jus gerokai nustebins. Juo blogiau! Kodėl ponio Diana ėmėsi globoti katalikus? Ji globoja, aš priešinuosi — štai ir viskas!

Sulig šiais žodžiais ponio d'Etamp valdingai mostelėjo ranka ir, metusi reikšmingą žvilgsnį, užbaigė slapčiomis šnibždėtis su Karolio Orleaniečio auklėtoju, baisiai jį nustebinusi. Jis norėjo kažką atsakyti, bet hercogienė jau pasisuko į hercogą de Medina-Sidonija.

Mes jau minėjome, kad Askanijas viską girdėjo.

— Na kaip, pone pasiuntiny,— tarė ponio d'Etamp,— imperatorius pagaliau ryžosi pereiti Prancūziją? Tiesą sakant, jis kitaip ir negali išsisukti — nori nenori, o tenka ieškoti seklesnės brastos! Jei eis kitur — pusbrolis, Henrikas VIII, be didelio sąžinės graužimo nučiups jį; jei jis paspruks nuo anglų, paklius turkams į nagus, o kelionei sausuma priešinsis protestantų valdovai. Nieko neveiksi. Tenka keliauti per Prancūziją arba ryžtis didžiulei aukai — atsisakyti nubausti Gento gyventojus, jo

brangiuosius tėvynainius. Juk mūsų didysis imperatorius Karolis — Gento pilietis. Beje, tai buvo galima pastebėti, kai jis neparodė reikiamos pagarbos jo karališkajai didenybei. Štai dėl ko, pone Medina, jis šiandien ir yra toks nedrąsus ir įtarus. O, mes puikiai jį suprantame! Jis bijosi, kad Prancūzijos karalius neatkeršytų už Ispanijos kalėjimą ir kad Paryžiaus kaliniai netektų sumokėti likusios Eskurialo belaisvio išpirkos dalių. O, dieve mano! Tegu nusiramina. Jeigu jau jam nepasiekiamas mūsų riteriškas kilnumas, tai bent, tikiuosi, jis yra apie jį girdėjęs.

— Be abejo, ponja hercogiene, — atsakė pasiuntinys. — Mums gerai žinomas Pranciškaus I kilnumas, kai jis veikia vienas. Bet mes bijomės. . .

Hercogas stabtelėjo.

— Jūs bijotės patarėjų, tiesa? — suprato jo mintį hercogienė. — Štai kas! Taip, taip, puikiai žinau, kad žodis, kurį ištaria gražios lūpytės, ištaria sąmojingai ir kiek pašaipiai, negali neturėti įtakos karaliaus nuomonei. Jūsų reikalas numatyti šitai, pone pasiuntiny, ir imtis atsargumo priemonių. Pagaliau jūs tikriausiai turite neribotus įgaliojimus, o jei ir ne juos — tai tuščią popieriaus lapą su parašu, į kurį galima daug, labai daug įrašyti. Mes neblogai žinome, kaip tai daroma. Studijavo me diplomatiją, ir aš netgi prašiau karalių paskirti mane pasiuntiniu, nes jaučiu potraukį diplomatijai. Taip, puikiai suprantu, kaip sunku bus Karoliui Penktajam atiduoti dalį imperijos kaip išpirką už save ar kaip neliečiamybės laidą. Antra vertus, Flandrija — gražiausias jo karūnos papuošalas, jo senelės iš motinos pusės, Marijos Burgundietės, palikimas, ir sunku vienu plunksnos brūkštelėjimu atsisakyti protėvių palikimo, ypač, kai tas palikimas iš didelės hercogystės gali virsti nedidele monarchija. Bet, dieve mano, kam visa tai kalbu! Politika aš biauriuosi. Sakoma, kad ji kenkia grožiui. Aš, suprantama, kalbu apie moteris. Tiesa, kartais be jokio tikslo lepteliu kokį žodelį apie valstybės reikalus, bet jei tik jo didenybė ima primygtinai reikalauti ir nori išsamiau sužinoti mano nuomonę, aš jį imu prašyti nesileisti į nuobodžias kalbas, o kartais net pabėgu, palikusi jį mąstyti. Jūs, toks apsukrus diplomatas, puikiai pažįstas žmones, ko gero, pasakysite, kad būtent nejučia mesti žodeliai ir išleidžia daigus žmonių, panašių į karalių, mintyse, ir kad tie žodžiai, kuriuos, rodos, jau nunešė vėjas, turi beveik visada žymiai daugiau įtakos, negu ilgos kalbos, kurių niekas nesiklauso. Gal ir taip, pone Medina, gal ir taip. . . Aš

viso labo tik silpna moteris, man rūpi tik parėdai ir visokie niekučiai, ir jūs tūkstantį kartų geriau išmanote apie tuos rimtus dalykus, negu aš. Bet kartais ir liūtui tenka prašyti pagalbos pas skruzdę, o valtis gali išgelbėti skęstančio laivo įgulą. Mes gyvename žemėje, pone hercoge, ir galime suprasti vienas kitą, bet svarbiausia, kaip pasiekti šito savitarpio supratimo.

— Jei jūs pageidaujate, ponia,— atsakė pasiuntinys,— vikriai sutvarkysime šį reikalą.

— Kas daug duoda — daug ir gauna,— kalbėjo hercogienė, vengdama tiesaus atsakymo.— Mano moteriškas instinktas verčia patarti Pranciškui I daryti didžius ir kilnius poelgius, bet dažnai instinktas susikerta su protu. Savaimė suprantama, reikia taip pat galvoti ir apie interesus, Prancūzijos interesus. Bet aš pasitikiu jumis, ponas Medina; trumpai sakant, manau, kad imperatorius pasielsgs teisingai, pasikliovęs karaliaus garbės žodžiu.

— O, jei jūs palaikytumėte mus, ponia, jis nė kiek nedvejotų!

— Maestre Klemanai Maro! — staigiai pertraukė savo pašnekovą hercogienė, tarsi negirdėdama jo šuktelėjimo.— Maestre Klemanai Maro, ar nesukūrėte kartais kokio mielo madrigalo ar skambaus soneto? Ar nepadeklamuotumėte mums?

— Ponia,— atsakė poetas,— sonetai ir madrigalai — tai tik gėlės po jūsų kojomis, kurios pražysta jūsų nuostabių akių saulėje. Žiūrėdamas į jas, ką tik sukūriau dešimteilį.

— Nejaugi, pone? Na, mes klausome jūsų... O, ponas prevo! Malonu matyti. Atleiskite, kad iš karto jūsų nepastebėjau. Ar yra kokių naujienų iš jūsų būsimo žento, mūsų draugo grafo d'Orbeko?

— Taip, ponia,— atsakė mesiras d'Esturvilis,— jis pranešė, kad paskubės sugrįžti, ir, tikiuosi, netrukus jį pamatysime.

Ponia d'Etamp krūptelėjo, išgirdusi prislopintą atodūsi, bet ji net neatsigrėžė, ir kalbėjo toliau:

— Visi džiaugsis jam grįžus... Na, vikonte de Marmani,— kalbėjo ji toliau,— radote makštis savo durklui?

— Ne, ponia, bet aptikau pėdsakus ir dabar žinau, kur ir kaip jas rasti...

— Linkiu sėkmės, vikonte, linkiu sėkmės... Jūs pasiruošęs, maestre Klemanai? Nekantriai laukiame.

— Eilės skirtos d'Etamp hercogystei,— pranešė Klemanas Maro.

Pasigirdo pritarimo šnabždesys, ir poetas ėmė pompastiškai deklamuoti:

*Tampe vadinasi tas slėnis nuostabus,
Žila senovė per žolynus brenda,
Ten supas vandenai, ir oras ten kvapus,—
Bet jo Eladoje jau niekas neberanda:
Jupiteris, kuris širdis išbanda,
Jį iš Elados Galijon nukėlė,
Iš pabaigos į pradžių raidę E atkėlė —
Tampe Etamp vardu nuo šiol žydės —
Ir įteikė pačiai gražiausiai gėlei,—
Prancūzijos vaiskiausias perlas ten spindės.*

Ponia d'Etamp paplojo ir nusišypsojo poetui, o paskui ją ėmė ploti ir šypsotis visi.

— Puiku,— tarė ji,— matau, kad kartu su Tampe Jupiteris perkėlė į Prancūziją ir Pindarą.

Taip tarusi, hercogienė pakilo, ja tuoj pat pasekė kiti. Ta moteris ne be reikalo laikė save tikra karaliene, todėl ji dingu mostu atsisveikino su svečiais, ir šie išeidami žemai jai lenkėsi kaip tikrai karalienei.

— Pasilikite,— tyliai pratarė ji Askanijui.

Askanijas pakluso.

Tačiau, visiems išėjus, į jaunuolį atsigręžė ne kupina paniekos, išdidi karalienė, o nuolanki, mylinti moteris.

Askanijas, gimęs ne didžiūnų šeimoje, išauklėtas toli nuo žmonių, vos ne vienuolyniškoje dirbtuvės prieblandoje, retas svečias rūmuose, kur jis kartais lankydavosi su savo mokytoju, buvo priblokštas, sutrikęs, apakintas viso to žėrėjimo, gyvumo, pokalbių. Askaniją apėmė tarsi koks svaigulys, kai jis išgirdo ponią d'Etamp taip paprastai ar, teisingiau pasakius, koketiškai kalbant apie tokius rimtus planus, kai vienas jos žodis lėmė karalių likimą ir karalystės gerovę. Ta moteris, tarsi pati apvaizda, ką tik dalijo, taip sakant, kiekvienam priklausančią dalį skausmo ar džiaugsmo, viena ir ta pačia ranka žvangino grandinėmis ir plėšė karūnas. Ir ta moteris, turėjusi didžiausią valdžią žemėje, tokia išdidi su kilmingais meilikautojais, eina prie jo, žvelgdama mylinčios moters akimis, nuolanki kaip maldaujanti vergė: staiga iš paprasto žiūrovo Askanijas virto pagrindiniu veikiančiuoju asmeniu.

Tarp kitko, koketė hercogienė viską buvo apskaičiavusi ir tinkamai paruošusi, kad sukeltų reikiamą įspūdį. Askanijas pa-

juto, kaip prieš jo paties valią ši moteris užvaldo jei ne jo širdį, tai bent protą; jis buvo dar toks vaikas, kad, nenorėdamas rodyti savo sutrikimo, dėjosi esąs šaltas ir griežtas. O, gal būt, jam pasirodė, kad tarp jo ir hercogienės, tarsi šešėlis, praslino jo tyroji Kolomba, balta suknele ir tauriu veidu.

Septynioliktas skyrius

MEILĖ — AISTRA

— Ponia, — kreipėsi Askanijas į hercogienę d'Etamp, — jūs man užsakėte leliją, atmenate? Ir liepėte atnešti eskizą, kai tik jis bus baigtas. Aš baigiau piešinį šįryt — štai jis.

— Nėra ko skubėti, Askanijau, — tarė hercogienė, vylingai šypsodama. — Sėskitės pagaliau! Na, kaip jūsų žaizda, mielas mano ligonėli?

— Aš jau visiškai pagijau, ponია, — atsakė Askanijas.

— Pagijo petys, o čia? .. — tarė hercogienė, grakščiu ir jausmingu judesiu pridėdama ranką prie jaunuolio krūtinės.

— Prašau, ponია, užmirškite tas kvailystes. Man ir taip jau pikta ant savęs, kad tada įkyrėjau jūsų šviesybei.

— O dieve mano! Ko čia varžytis? Kam taip raukyti kaklą? Ko taip griežtai kalbėti? Jums nusibodo visi tie žmonės, tiesa, Askanijau? O ką kalbėt apie mane? Aš jų nekenčiu, biauriuosi jais, bet jų bijau. Ak, kaip man magėjo greičiau likti vienai su jumis. Matėte, kaip vikriai jų atsikračiau?

— Jūsų teisybė, ponია. Aš, vargšas menininkas, visai ne-kaip jaučiausi tarp tokių kilmingų ponų. Juk atėjau tik parodyti jums leliją.

— Ak, dieve mano, paskui parodysite, Askanijau, — papurtė galvą hercogienė. — Jūs toks šaltas ir niūrus, o juk aš jūsų draugas! Anąsyk' buvote toks gyvas, toks žavus! Kas jus taip pakeitė, Askanijau? Be abejo, jūsų mokytojas ką nors pasakė, jis pakėst manęs negali? Kaip jūs galėjote klausytis blogų žodžių apie mane, Askanijau? Na, būkite atviras: kalbėjote su juo apie mane, tiesa? Ir jis jums pasakė, kad pasikliauti mani mi pavojinga? Kad mano draugiškume slypi klasta? O gal jis net pasakė, kad jus niekinu? Atsakykite gi!

— Jis pasakė, kad jūs mane mylite, ponია, — tarė Askanijas, įdėmiai žiūrėdamas į hercogienę.

Ponia d'Etamp valandėlę tylėjo; ją užplūdo tūkstančiai prieštarų minčių. Be abejo, ji troško, kad Askanijas sužinotų apie

jos meilę, bet norėjo pamažėle jį tam paruošti, o taip pat iš lėto, nerodydama, jog jai tas rūpi, sugriauti Askanijo meilę Kolombai. Dabar, kai jos pasala buvo atskleista, ji galėjo laimėti vien tik atvirame mūšyje. Ji tuoj pat ryžosi.

— Na, taip,— tarė ji,— aš tave myliu. Argi tai nusikaltimas? Arba klaida? Negi galima valdyti savo meilę ar neapykantą? Tu niekad nebūtum sužinojęs apie mano meilę. Kam man reikėjo apie ją kalbėti, jeigu tu myli kitą? Bet viską sugriovė tas žmogus, jis tau parodė mano širdį. Jis gerai padarė, Askanijau. Pažvelk į ją ir pamatysi tokią begalinę meilę, kad susigraudinsi. O dabar, Askanijau, žinok,— tu taip pat privalai mane pamilti.

Ana d'Etamp, valdingos ir stiprios prigimties moteris, niekinusi žmones todėl, kad gerai juos pažinojo, iš nuobodulio virtusi garbėtroška, turėjo daugybę meilužių, bet nepažinojo, kas yra meilė. Ji suviliojo karalių, admirolas Brionas ją nustebino, grafas de Longvalis jai patiko, bet visuose minėtuose meilės nuotykiuose dominavo ne širdis, o protas. Ir štai pagaliau ji pažino meilę, pirmąją ir tikrą, švelnią ir gilią, tiek kartų šauktą ir lig šiol nesulauktą. Tačiau pasirodė, jog dėl jos ji turi varžytis su kita moterimi. Na, juo blogiau tai moteriai! Ji net neįtaria, su kokia nenumaldoma aistra teks kovoti. Savo meilei Ana atiduos visą valią, visą širdies jėgą. Ta moteris dar nežino, koks pragaištingas likimas jos laukia, jei ji varžysis su hercogiene d'Etamp, hercogiene, kuri niekam neatiduos savo Askanijo. Ji vienu žvilgsniu, vienu žodžiu, vienu mostu galėjo sutriuškinti bet kokią kliūtį, atsiradusią tarp jos ir mylimojo. Štai kokia ji galinga! Taigi, burtai mesti. Nuo šiolei meilei, kurią ji skiria Askanijui, ir pavydai, kurią ji jaučia Kolombai, tarnaus visas karaliaus favoritės garbės troškimas ir grožis.

O vargšėlė Kolomba tuo metu, gal būt, sėdėjo palinkusi prie siuvinio, gal verpė, o gal klūpojo prieš nukryžiuotąjį ir meldėsi!

Askaniją tokia nuoširdi, tokia pavojinga meilė ir žavėjo, ir viliojo, ir gąsdino. Benvenutas jam sakė, ir Askanijas dabar pats suprato, kad tai ne eilinė hercogienės užgaida, bet kovai jam trūko ne jėgos, ne, trūko patyrimo, kuris padeda apgauti ir pajungti sau priešininką. Jis dar neturėjo nė dvidešimties metų, buvo atviraširdis ir nemokėjo apsimesti. Vargšas kūdikis įsivaizdavo, kad Kolombos prisiminimas, kad tyros mergaitės vardas jam bus ginklas ir puolant, ir ginantis, ir kalavijas, ir

skydas, o išėjo atvirkščiai — jis dar giliau įvarė strėlę į ponios d'Etamp širdį, o meilė be varžymosi ir kovos jai gal būtų greit nusibodusi.

— Na, Askanijau,— jau žymiai ramiau tarė hercogienė, pastebėjusi, kad jaunuolis, gal būt, išgąsdintas jos žodžių, nutilo,— užmirškime kol kas mano meilę, užbaikim tą kalbą, kurią neatsargus jūsų žodis taip nelaiku pradėjo. Pakalbėkime dabar apie jus. O, prisiekiu, aš jus myliu, esu jums atsidavusi visa širdimi. Noriu praskaidrinti jūsų gyvenimą, kaip jūs praskaidrinote manąjį. Jūs našlaitis, tad leiskite man būti jūsų motina. Jūs girdėjote, ką šnekėjau Monbrionui ir Medina, ir pagalvojo te, kad mane valdo vien tik garbės troškimas. Tiesa, aš garbetroška, bet tik dėl jūsų. Nuo kada pradėjau svajoti apie nepriklausomos hercogystės sukūrimą Prancūzijos sūnui Italijos širdyje? Nuo tada, kai pamilau jus. Jei aš ten būsiu karalienė, kas taps tikroju karaliumi? Jūs. Dėl jūsų atiduosiu imperiją už karalystę. O, jūs dar manęs nepažįstate, Askanijau, dar nežinote, kas aš! Juk jūs matote, sakau jums gryną teisybę, atskleidžiu visus savo planus. O dabar jūs savo ruožtu, Askanijau, atverkite man savo širdį. Pasakykite, ko jūs geidžiate, ir viską įvykdysiu, tarkite, kokie jūsų karščiausi troškimai, ir aš jiems tarnausiu.

— Ponia, aš irgi noriu būti atviras ir sąžiningas, kaip ir jūs, ir noriu pasakyti visą tiesą, kaip jūs kad pasakėte. Aš nieko netrokštu, nieko negeidžiu, nieko nenoriu,— **man** miela vien Kolombos meilė!

— Bet ji juk nemyli tavęs, tu gi pats man sakei!

— Anądien netekau vilties, tas tiesa. Bet šiandien, kas žino... — Askanijas nuleido akis ir prislopintu balsu pridūrė: — Jūs juk mane mylite.

Hercogienę pribloškė ta didi tiesa, kurią perprato meilės instinktas. Valandėlę abu tylėjo, ir hercogienė spėjo atsitokėti.

— Askanijau,— tarė ji,— nekalbėkime šiandien daugiau apie širdies reikalus. Aš jau to jus prašiau, prašau dar kartą. Matote, meilė jums, vyrams, neužpildo viso gyvenimo. Nejaugi jūs niekada netroškote, pavyzdžiui, garbės, turtų, šlovės?

— O taip, taip! Jau visas mėnuo karštai trokštu visų tų dalykų,— atsakė Askanijas, nejučiomis grįždamas prie savo nuolatinių minčių.

Jie vėl nutilo.

— Jūs mylite Italiją? — prisiversdama kamantinėjo Ana.

— Taip, ponia,— atsakė Askanijas. — Ten žydi apelsinmedžiai, o po jais taip malonu šnekučiuotis! Ten po žydrų dangumi rami gamta atrodo dar švelnesnė, dar gražesnė...

— O, nunešti tave ten, kad tu priklausytum man, man vienai! Būti tuo viskuo, kaip viskuo tu man būtum! Dieve mano, dieve mano! — sušuko hercogienė, taip pat neįstengdama užmiršti savo meilės. Bet tuoj pat, bijodama vėl išgąsdinti Askaniją, ji susitvardė ir kalbėjo toliau: — Maniau, kad užvis labiausiai jūs mylite meną.

— Visų labiausiai aš myliu ją! Myliu! — sušuko Askanijas. — Ne, ne aš, o mano mokytojas Čelinis visa savo esybe atsiduoda kūrybai. Didis, nuostabus, nepakartojamas menininkas, štai kas jis! O aš tik vargšas pameistrys, ir tiek. Aš nusekiau paskui jį į Prancūziją ne dėl turtų, ne dėl garbės, o tik todėl, kad jį mylėjau, kad buvo neįmanoma su juo skirtis, nes tuo metu jis man buvo viskas. Aš neturiu savo valios ir netgi savarankiškumo. Aš pasidariau auksakalys vien tik norėdamas jam įtikti ir todėl, kad jis to troško. Ir esu raizytojas tik todėl, kad mokytojas didžiai garbino subtilų ir dailų raizytojų darbą.

— Na, tai klausyk,— tarė hercogienė. — Gyventi Italijoje, būti visagaliu, beveik karaliumi, globoti menininkus, ir pirmoje eilėje — Čelinį, apipilti jį bronzą, sidabru, auksu, kad jis galėtų raizyti, lieti, o svarbiausia — mylėti ir būti mylimam! Sakyk, Askanijau, ar tai ne nuostabi svajonė?

— Tikras rojus, ponia, jei ten būtų mano mylimoji ir mane mylinti Kolomba.

— Ir vėl Kolomba, vien tik Kolomba! — sušuko hercogienė. — Tebūnie taip, jei jau mūsų kalba ir mintys taip atkakliai prie jos grįžta, jei tavo Kolomba trečiasis mūsų pokalbio dalyvis, jei ji be perstojo tau stovi akyse, gyvena tavo širdyje, tai pakalbėkimė apie ją ir apie mane atvirai, neapsimetinėdami. Ji nemyli tavęs, tu tai puikiai žinai.

— O ne, dabar nebežinau, ponia.

— Bet ji juk išteka už kito! — sušuko hercogienė.

— Gal būt, ją verčia tėvas,— atsakė Askanijas.

— Verčia tėvas? Tu manai, kad jei tu mane mylėtum, kaip ją myli, ir jei būčiau jos vietoje, atsirastų kokia nors jėga, valia ar galia, kuri įstengtų mus išskirti? O, aš viską mesčiau, visko atsisakyčiau, atbėgčiau pas tave ir atiduočiau tavo globai ir savo meilę, ir garbę, ir gyvybę! Ne, ne, patikėk, ji nemyli tavęs ir, dar daugiau, nori — pasakysiu: tu taip pat jos nemyli.

— Ar aš? Aš nemyliu Kolombos? Jūs tikriausiai norėjote pasakyti, kad jos nemylėčiau!

— Ne, tu jos nemyl! Tu tiesiog klysti. Tavo amžiuje meilės troškimą lengva palaikyti meile. Jei tu būtum mane pirmą pamatęs, būtum pamilęs ne ją, o mane. O, kai pagalvoju, kad tu galėjai mane pamilti!.. Bet ne, ne! Geriau jau būti tavo išrinktąja. Aš nepažįstu tos Kolombos, ji graži, ji tyra, ji kaip tik tokia, kokios tu trokštumei, bet juk tokios merginos nemo-ka mylėti! Tavo Kolomba niekad nepasakytų to, ką aš tau sakiau, aš, tavo paniekintoji... Ji pernelyg pasipūtusi, pernelyg santūri, o gal net pernelyg drovi... Mano meilė paprasta, ir kalba jos paprasta. Tu mane niekini, tau atrodo, kad aš užmirštu, kaip turi elgtis moteris; mat, aš neveidmainiauju. Kai tu geriau pažinsi žmones, kada kaip reikiant pajusi gyvenimą ir patirsi jo kančias, tada tu suprasi, jog klydai, tada tu žavėsies manim. Bet aš nenoriu, kad manimi žavėtusi, Askanijau, noriu, kad mylėtų. Kartoju, Askanijau, jei mažiau tave mylėčiau, tada galėčiau meluoti, išsisukinėti, koketuoti; bet per daug tave myliu, kad gundyčiau. Noriu gauti tavo širdį, bet nenoriu jos vogti. Kur nuves tave meilė tam kūdikiui? Atsakyk! Tu kentėsi, mylimasai mano, ir tiek. O aš galiu tau daug kuo padėti. Visų pirma aš kentėjau už du, ir gal dievas pri-skirs tau mano kančių perteklių; o savo turtus, savo valdžią, patyrimą — visa tai metu tau po kojomis. Aš sujungsiu savo gyvenimą su tavuoju ir apsaugosiu tave nuo visokių klaidų ir blogos įtakos. Kad menininkas galėtų pasiekti turtus ir netgi šlovę, jam dažnai tenka žemintis, keliaklupsčiauti, parsidavinėti. Su manimi tau nieko tokio neteks bijoti. Aš be perstojo aukštinsiu tave, būsiu tavo garbės laiptais. Su manimi tu liksi išdidus, kilnus, tyras Askanijas.

— O Kolomba? Kolomba, ponias, argi ji — ne skaistus perlas?

— Vaike mano, patikėk man,— atsakė hercogienė jau be užsidegimo, o su liūdesiu,— atviraširdė, nekalta Kolomba tavo gyvenimą padarys tuščią ir vienodą. Jūs abu pernelyg nežemiškos būtybės; dievas sutvėrė angelus ne tam, kad sujungtų juos, o kad padarytų geresniais piktus žmones.

Ir hercogienė pasakė visa tai taip išraiškingai, su tokiu nuoširdžiu įsitikinimu, kad Askanijas prieš savo norą pajuto kažkokį švelnumo ir gailėsčio antplūdį.

— Deja, ponias,— tarė jis,— matau, kad jūs mane labai my-

lite, ir esu giliai sujaudintas; bet mylėti pačiam kur kas geriau.

— O, teisybė! Tavo teisybė! Man kur kas maloniau tavo panieka, negu švelniausi karaliaus žodžiai. Ak, aš pirmą kartą pamilau, pirmą kartą, prisiekiu tau!

— O karalius? Vadinasi, jūs nemylite karaliaus, ponias?

— Ne! Aš jo mylimoji, bet jis negali įsakyti mano širdžiai.

— Bet jis juk jus dar myli!

— Dieve mano! — sušuko Ana, idėmiai žiūrėdama į Askaniją ir spausdama jo rankas.— Dieve mano, kaip aš būčiau laiminga, jei tu manęs pavydėtum! Tau nemalonu galvoti apie karalių? Klausyk, lig šiol aš tau buvau hercogienė, turtinga, kilminga, galinga, pasiruošusi dėl tavęs keisti karūnas ir išjudinti sostus. O gal tau labiau patinka neturtinga paprasta moteris, vieniša, toli nuo visuomenės, kuklia balta suknele ir laukų gėlėmis plaukuose? Gal tau tokia mielesnė, Askanijau? Palikime Paryžių, aukštuomenę, dvarą! Išvažiuokime, prisiglausime kokiame nors tavo Italijos kampelyje, po aukštomis Romos pušimis, kur nors netoli žavingosios Neapolio įlankos... Aš pasiruošusi. O Askanijau, Askanijau, nejaugi tau neglosto savimeilės, kad dėl tavęs aukoju karūnuotą mylimąjį?

— Ponia,— atsakė Askanijas, jausdamas prieš savo valią, kaip jo širdis tirpsta jos didžios meilės liepsnoje.— Ponia, mano širdis pernelyg išdidi ir reikli: jūs negalite man atiduoti savo praeities.

— Praeitis! Kokie jūs, vyrai, žiaurūs! „Praeitis“! Bet ar gali nelaiminga moteriškė atsakyti už savo praeitį, kada beveik visada įvykiai, aplinkybės stipresni už ją, o jie ir yra ta praeitis. Įsivaizduok, kad tave pagriebia audra, ir sukurs nuneša į Italiją; kai tu po metų, dvejų, trejų sugrįši, ar nepasipiktinsi savąja Kolomba, kurią šiandien taip myli, kad ji pakluso tėvo valiai, kad ištekJo už grafo d'Orbeko? Suabejosi jos dorove? Nubausi ją, kad ji pakluso vienam dievo įsakymui? O jei, sakykime, tavo veidas išnyko iš jos širdies, tarsi ji tavęs ir nebūtų pažinojusi, jei iškankinta liūdesio, priblokšta skausmo, akimirkai užmiršta dievo, ji užsigeidė pažinti rojų, vadinamą meile, kurio vartai jai uždari, jeigu ji pamilo kitą, o ne vyrą, kurio nepajėgė mylėti, jei užsimiršimo valandėlę ji sujungė savo širdį su kita širdimi,— nejaugi ta moteris tavo akyse bus puolusi, tavo širdyje suteršta? Ir tai moteriai nebėra ko tikėtis laimės, nes ji negali atiduoti savo praeities mainais už tavo širdį? O, kartoju, tai neteisinga, žiauru!

— Ponia. . .

— Iš kur tu gali žinoti, o gal tai mano gyvenimo istorija? Paklausk, ką sakau, ir patikėk. Kartoju — aš atkentėjau už du: Dievas atleidžia moteriai, kuri kentėjo, o tu ne, negali atleisti! Tu supranti, kad kur kas didingiau, nuostabiau pakilti iš bedugnės, į kurią buvai įkritęs, negu laimės apakintam praeiti pro šalį ir jos nepastebėti. O Askanijau, Askanijau, tikėjaisi, kad tu geresnis, negu kiti, nes tu jaunesnis, puikesnis. . .

— O, ponias! . .

— Ištiesk man ranką, Askanijau, ir aš pakilsiu iš bedugnės, pakilsiu iki tavo širdies. Nori? Rytoj pat nutrauksiu bet kokius ryšius su karaliumi, dvaru, visuomene. O, meilė duos man drašos! Pagaliau nenoriu atrodyti didingesnė, negu esu: patikėk, aukoju tau visai nedaug. Visi tie žmonės neverti vieno tavo žvilgsnio. Bet jei tu patikėtum manimi, brangus mano vaike, galėčiau išsaugoti savo valdžią ir veikti tavo ir savo ateities labui. Aš išaukštinčiau tave, nes visi jūs, vyrai, nuo meilės einate prie garbės, nes anksčiau ar vėliau visi jūs darotės garbėtroškos. O dėl karaliaus meilės nesijaudink: nukreipsiu jo dėmesį į kokią nors kitą moterį, kuriai jis atiduos savo širdį, o aš valdysiu jo protą. Pasirink, Askanijau: arba tu tapsi galin-gas per mane ir su manimi, arba aš gyvensiu kukliai per tave ir su tavimi. Klausyk! Tu juk žinai, ką tik sėdėjau šitame krėse-le, o prie mano kojų buvo patys didžiausi dvaro galiūnai. Sėsk į mano vietą, aš taip noriu. Sėsk, o aš — prie tavo kojų. . . O, kaip man gera, Askanijau! Kokia laimė matyti tave, žiūrė-ti į tave! Tu išbalai, Askanijau! O, jei tik tu galėtum pasa-kyti, kad pamils mane. . . ne, ne dabar, vėliau, daug vėliau! . .

— Ponia, ponias! — sušuko Askanijas, prisidengdamas veidą rankomis ir kartu užmerkdamas akis ir užspausdamas ausis, nes pajuto, kad hercogienės balsas ir veidas jį kerį nelyginant si-rena.

— Nevadink manęs ponias, nevadink ir Ana, — tarė herco-gienė, atitraukdama jaunuolio rankas. — Vadink mane Luiza. Tai irgi mano vardas, bet mane juo niekas nešaukė, tik tu vie-nas taip mane vadinsi. Luiza, Luiza! . . Ar tau neatrodo, Askani-jau, kad tai labai mielas vardas?

— Aš žinau dar mielesnį vardą, — atsake Askanijas.

— O, saugokis, Askanijau! — sušuko hercogienė, kaip su-žeista liūtė. — Jei tu mane priversi per daug kentėti, ko gero, imsiu tavęs neapkęsti taip pat stipriai, kaip kad dabar myliu!

— Dieve mano, ponias, — tarė Askanijas, purtydamas galvą,

tarsi norėdamos atsikratyti apžavų.— Dieve mano! Jūs sumaišėte man protą, sukretėte mano sielą. Ar kartais aš nekliedžiu? O gal karščiuoju? Ar tai ne sapnas? Jei jums ką nors užgaulaus pasakiau, atleiskite man, aš tik norėjau prabusti. Štai matau jus prie savo kojų, jus — gražią, dievinamą, jus, karalienę! Tokios pagundos — tik sielai pražudyti. Tiesa, jūs pati sakėte, kad įpuolėte į bedugnę, tačiau užuot kopusi iš jos, traukiate ir mane, norite, kad pulčiau kartu su jumis. Ak, nepiktnaudžiaukite mano silpnumu ir nepasmerkite manęs tokiems išbandymams.

— Nėra čia jokių išbandymų, gundymų, sapnų. Prieš mus tik nuostabi tikrovė. Aš tave myliu, Askanijau, aš tave myliu!

— Jūs mane mylite, bet vėliau jūs gailėsitės mane pamilusi. Vieną gražią dieną jūs man prikišite tai, ką padarėte dėl manęs, arba tai, kad sugrioviau jūsų gyvenimą.

— O, tu manęs nepažįsti, jei manai esant tiek silpną, kad imčiau gailėtis! — sušuko hercogienė.— Nori garantijos?

Ir Ana vikriai atsisėdo prie stalo, pritraukė rašalinę ir popierį ir, griebusi plunksną, paskubomis parašė keletą žodžių.

— Imk,— tarė ji,— ir abejok dar, jei išdrįsi!

Askanijas paėmė raštelį ir perskaitė:

„Askanijau, aš tave myliu! Eik paskui mane, kur aš vesiu, arba vesk mane ten, kur tu eisi.

Ana d'Eili.

— O, tai neįmanoma, ponია! Man atrodo, kad jūs gėdysitės mano meilės.

— Gėdysiuos! — sušuko hercogienė.— Aš nepripažįstu gėdos. Aš pernelyg išdidi. Išdidumas — mano dorybė.

— Ak, pažįstu dar švelnesnę, dar tyresnę širdį,— ištarė Askanijas, kuriam Kolomba buvo tarsi išsigelbėjimas nuo hercogienės kerų.

Smūgis pataikė tiesiai į širdį. Hercogienė pakilo, visa drebdama iš pasipiktinimo.

— Jūs užsispyręs ir žiaurus kūdikis, Askanijau,— tarė ji trūkčiojančiu balsu.— Aš norėjau apsaugoti jus nuo kančių, bet matau, kad tik skausmas išmokys jus gyvenimo. Jūs grįšite pas mane, Askanijau, grįšite sužeistas, kruvinas, iškankintas, ir tada suprasite, ko verta jūsų Kolomba ir ko buvau verta aš. Tarp kita ko, aš jums atleisiu, nes jus myliu. Bet nuo šiandien prasidės baisūs dalykai! Iki pasimatymo!

Ir ponია d'Etamp išėjo, degdama neapykanta ir meile, užmiršusi, kad Askanijo rankose liko tos dvi eilutės, kurias ji parašė užsimiršusi.

Vos tik ponias d'Etamp išėjo, jos kerai išsisklaidė, ir Askanijas aiškiai suprato, kas dedasi jo širdyje ir aplink jį. Jis prisiminė du dalykus, kuriuos buvo sakęs ponias d'Etamp: gal ir Kolomba jį myli, juk jį pamilo hercogienė! Nuo šiolei jo gyvenimas jam nebepriklausė; instinktas gerai jam pasitarnavo, pakuždėjęs tą mintį, bet blogai, kad jis ją garsiai pasakė. Jei doras ir atviraširdis jaunuolis būtų galėjęs veidmainiauti, viskas būtų buvę išgelbėta, tačiau, deja, taip neatsitiko, ir jis dar labiau įkiršino piktą ir grėsmingą hercogienę. Dabar ji paskelbė karą, ir baisiausia, kad tas karas grėsė tik Kolombai.

Ir vis dėlto tą audringą ir pavojingą sceną su Ana Askanijai šiek tiek padėjo. Jis pajuto neįprastą įkvėpimą ir pasitikėjimą. Askanijo protas, išpūdžių ir dvasinio pakilimo suaudrintas, veikė karštingai ir drąsiai: jaunuolis ryžosi sužinoti, ko vertos jo viltys, ir prasiskverbti į Kolombos širdį, nors ir rastų ten tik abejingumą. Jei Kolomba iš tikro myli grafą d'Orbeką, tai kam tada kovoti prieš poniją d'Etamp? Tada jau ji galės daryti, ką tik nori su jo maištinga, atstumta, nusivylusia, pražuvusia siela. Jis taps garbėtroška, pasidarys niūrus ir piktas, na ir kas! Bet visų pirma reikia išsklaidyti bet kokias abejones ir ryžtingai pasitikti likimą. Blogiausiu atveju, ponios d'Etamp išipareigojimas — jo ateities laidas.

Tokią išvadą ir priėjo Askanijas, žingžniuodamas išilgai krantinės ir žiūrėdamas į liepsnojančią saulę, kuri pamažėle leidosi už juodo Nelio bokšto. Grįžęs į rūmus, jis nedelsdamas ir nesvyruodamas parinko keletą papuošalų, paskui ryžtingai pasuko prie Mažojo Nelio durų ir pabeldė keturis kartus.

Laimė, ponias Perin buvo netoliese. Nustebusi ir pagauta smalsumo, ji nuskubėjo atidaryti. Vis dėlto, išvydusi jaunuolį, ji nutarė susitvarkyti ir kuo šalčiau jį sutikti.

— Ak, tai jūs, pone Askanijau,— tarė ji.— Ko norėtumėte?

— Norėčiau, geroji ponias Perin, nedelsiant parodyti tuos niekučius panelei Kolombai. Ar ji sode?

— Taip, savo alėjoje. Bet palaukite gi manęs, jaunuoli!

Askanijas dar nebuvo užmiršęs kelio ir žengė greitai, daugiau negalvodamas apie guvernantę.

— Na, iš tikro,— tarė ji sau, sustodama ir paskęsdama giliose apmąstymuose.— Manau, neverta jį vyti. Geriau tegu

Kolomba pati pasirenka pirkinius ir dovanas. Man visai nedėrėtų ten būti, nes, labai galimas dalykas, ji kaip tik atidės į šali man kokią mažutę dovanėlę. Geriau nueisiu, kai ji bus viską nupirkusi, ir tada tikrai nebebus kaip atsisakyti dovanos. Taip bus geriausia, tad likime čia ir netrukdykime mielai mergytei veikti, kaip liepia jos gera širdelė.

Štai kokią subtilią sielą turėjo ši šaunuolė dama!

Jau ištisas dešimt dienų Kolombos mintys sukosi vien tik apie Askaniją. Nekaltas ir tyras kūdikis nežinojo, kas tai yra meilė, bet ji užvaldė jos širdį. Ji pati sau tvirtino, kad bloga mėgautis tokiomis svajomis, bet tuoj rasdavo išeitį: ji tikrai nebematys daugiau Askanijo ir dėl to neras paguodos, jam nepasiteisinusi.

Dėl to ji ir praleisdavo ištisus vakarus ant suolo, kur kada kada šalia jos sėdėjo Askanijas, ten ji kalbėdavosi su juo, klausydavosi jo ir visa savo siela atsiduodavo šiems prisiminimams; paskui, visai sutemus ir pasigirdus ponios Perin balsui, gražioji svajotoja lėtai pasukdavo į namus ir atsipeikėjusi staiga prisimindavo tėvo įsakymus, grafą d'Orbeką ir pagalvodavo apie nenumaldomai bėgantį laiką. Ją kankindavo slogi nemiga, bet nuostabios vakarinės svajos nuo to neblanko.

Tą vakarą, kaip paprastai, Kolomba stengėsi mintyse atgavinti žavingą akimirką, praleistą šalia Askanijo; staiga, pakėlus akis, ji suriko.

Askanijas stovėjo priešais ir tylomis į ją žiūrėjo.

Jam pasirodė, kad ji pasikeitė, tačiau dar pagražėjo. Blyškumas ir melancholija labai tiko taisyklingam Kolombos veidui, ir ji atrodė dar nežemiškesnė. Askanijas pagalvojo, kad ji niekad nebuvo tokia žavi, kaip dabar, ir jam vėl kilo abejonės, kurias ponios d'Etamp meilė buvo laikinai išblaškiusi. Nejaugi ta dangiška būtybė gali jį pamilti?

Štai jie vienas prieš kitą, tie abu nuostabūs kūdikiai, kurie seniai slapčiomis mylėjo vienas kitą ir jau spėjo suteikti vienas kitam tiek kančių. Be abejo, susitikę jie turėjo tuoj pat peržengti juos skyrusį atstumą, kurį svajose kiekvienas jų žingsnis po žingsnio įveikdavo. Dabar jie galėjo pasiaiškinti, atverti širdis ir pirmame džiaugsmo polėkyje išlieti lig šiol taip sunkiai tramdomus jausmus.

Tačiau abu jie buvo pernelyg drovūs, ir nors nei vienas, nei antras neįstengė nuslėpti susijaudinimo, jų tyros širdys ne iš karto susijungė.

Nebyli ir išraudusi Kolomba staigiai pakilo. Išbalęs iš su-

sijaudinimo Askanijas drebančia ranka bandė nuslopinti širdies plakimą.

Abu jie prašneko vienu metu. Jis pasakė: „Atleiskite, panele, bet jūs man leidote atnešti keletą papuošalų“, o ji: „Džiaugiuosi, kad jūs visai pasveikote, ponas Askanijau.“

Jaunuoliai nutilo vienu metu, ir, nors švelnūs jų balsai susipynė, abu puikiai išgirdo vienas kito žodžius, nes Askanijas, paskatintas Kolombos šypsenos, kurią nejučiomis sukėlė šis trumpas pokalbis, jau kiek drąsiau atsakė:

— Nejaugi jūs tokia maloni ir dar prisimenate, jog buvau sužeistas?

— Mes su ponia Perin labai nerimavome ir vis stebėjomės, kodėl jūs nesirodote,— tarė Kolomba.

— Buvau nusprendęs daugiau nebeateiti.

— Kodėl gi?

Tą lemiamą valandėlę Askanijas gavo atsiremti į medį, paskui sukaupė visas jėgas, visą ryžtą ir vargais negalais ištarė:

— Dabar galiu prisipažinti: aš jus mylėjau.

— O dabar?

Šis riksmas, ištrūkęs iš Kolombos lūpų, būtų labiau patyrusiam žmogui išsklaidęs visas abejones, bet Askanijui jis tik pažadino silpną viltį.

— Dabar, deja! — kalbėjo jis, — Aš išvydau mus skiriančią bedugnę ir supratau, kad jūs laiminga kilmingo grafo sužadėtinė...

— Laiminga! — pertraukė jį Kolomba ir karčiai šyptelėjo.

— Kaip! Vadinasi, jūs nemylite grafo? Didis dieve! O, sakykite, jis nevertas jūsų?

— Jis turtingas, galingas, pagal padėtį daug aukščiau už mane... Beje, negi jūs nesate jo moters?

— Ne, ir bijojau apie jį teirautis. Pagaliau nežinia kodėl buvau tikras, kad jis jaunas, gražus ir jums į širdį.

— Jis vyresnis už mano tėvą, ir aš jo bijau,— atsakė Kolomba ir su didžiausiu pasišlykštėjimu užsidengė veidą rankomis.

Askanijas išblyško, maldaujamai sudėjo rankas ir, nesitverdamas džiaugsmu, parpuolė ant kelių; iš jo pravirų blakstienų žaižaravo jo nuostabios akys, o pabalusiose lūpose pražydo dieviška šypseną.

— Kas jums, Askanijau? — išsigando Kolomba.

— Kas man? — sušuko jaunikaitis. Skausmas, pirma suteikęs

jėgų, atslūgo, ir begalinis džiaugsmas užtvindė jo krūtinę.— Kas man? Juk aš tave myliu, Kolomba!

— Askani jau, Askani jau! — kiek priekaištaudama, sušnabždėjo Kolomba džiugiu, švelniu balsu, tarsi prisipažindama jį mylinti.

Jie suprato vienas kitą; abiejų širdys susijungė, ir nejučiomis jų lūpos susiliejo bučinyje.

— Drauge mano! — tarė Kolomba, švelniai atstumdama Askaniją.

Paskendę ekstazėje, jie žiūrėjo vienas į kitą lyg du nelauktai susitikę angelai. Gyvenime tokie momentai nesikartoja.

— Vadinasi,— prašneko Askanijas,— jūs nemylite grafo d'Orbeko ir galite mane pamilti?

— Drauge mano! — rimtai atsakė Kolomba lipšniu balsu.— Lig šiol tik tėvas mane bučiavo į kaktą ir, deja, labai retai! Aš lyg kūdikis nepažįstu gyvenimo, bet jūsų bučinyje pažadino manyje džiaugsmingą virpulį, ir aš pajutau, kad nuo šiolei turiu priklausyti vien tik jums arba dangui. Antraip, būčiau tikra padariusi nusikaltimą. Jūsų lūpos pašventino mūsų sąjungą, aš jūsų sužadėtinė, jūsų žmona, ir tegu tėvas man sako „ne“, tikėsiu tik viešpaties balsu, kuris mano širdyje taria „taip“. Štai mano ranka, ji priklauso jums.

— Rojaus angelai, išklausykite ją ir pavydėkite man! — sušuko Askanijas.

Jaunuolių palaimos neįmanoma nei aprašyti, nei apsaakyti. Tegu skaitytojai, turį ką prisiminti, prisimena. Neįmanoma perteikti tų dviejų tyrų ir nuostabių kūdikių žodžių, žvilgsnių, rankos paspaudimų. Jų skaisčios sielos susiliejo, kaip kad susilieja du skaidrūs šaltiniai, išlaikydami savo savybes ir savo spalvą. Nė viena bloga mintimi Askanijas neužtemdė doro savo mylimosios veido, kuri patikliai atsirėmė į sužadėtinio petį. Ir jei mergelė Marija būtų į juos pažvelgusi iš aukštybių, ji nebūtų nosisukusi.

Pradėjęs mylėti, skubi pasidalinti mintimis apie savo gyvenimą, dabartį, praeitį, ateitį. Vos tik atgavę žadą, Askanijas ir Kolomba išliejo vienas kitam savo paskutinių dienų pergyvenimus, viltis. Tai buvo žavu. Vienas savais žodžiais kartojo tai, ką pergyveno kitas. Jie abu daug iškentėjo ir dabar, prisiminę skausmus, šypsojo.

Tačiau, vos tik užmezgę kalbą apie ateitį, jie surimtėjo ir nuliūdo. Ką ruošė jiems rytdiena? Pagal dieviškąją įstatymą jie sutverti vienas kitam, bet pagal nusistovėjusias žemiškas

normas jų vedybos bus laikomos nelygiomis, net pasibaisėtinomis. Ką daryti? Kaip įtikinti grafą d'Orbeką atsisakyti sužadėtinės, o Paryžiaus prevo — atiduoti savo dukrą paprastam amatininkui?

— Deja, drauge mano, aš daviau žodį priklausyti vien tik jums arba dangui ir dabar matau, kad priklausysiu dangui.

— Ne,— atsakė Askanijas,— tik man! Mes, tarsi du kūdikiai, vieni nepajėgsime apversti pasaulio, bet aš pakalbėsiu su savo brangiuoju mokytoju, su Benvenutu Čeliniu. Tai išties galimas žmogus, Kolomba, žmogus be prietarų. O! Jis žemėje elgiasi taip, kaip dievas danguje, ir visada pasiekia ką užsibrėžęs. Jis pasistengs, kad tu būtum mano. Nežinau kaip, bet jis viską padarys, esu tikras. Jis mėgsta kliūtis. Jis pakalbės su Pranciškom I, įtikins tavo tėvą. Tik vieno jis nebūtų pajėgęs padaryti, bet tu pati tai padarei be jokio įsikišimo — tu pamilai mane. Visa kita — patys juokai. Matai, mieloji mano, dabar aš tikiu stebuklais.

— Brangusis Askanijau, jūs tikitės, tikiuosi ir aš. Kaip jums atrodo, ar nepabandžius ir man ką nors iš savo pusės padaryti? Sakykite! Yra vienas asmuo, kurio valiai paklūsta mano tėvas. Kaip jūs manote, ar neparašius man poniai d'Etamp?

— Poniai d'Etamp?! — sušuko Askanijas.— Dieve mano, visai ją užmiršau!

Ir Askanijas visai paprastai, be jokio pasipūtimo papasakojo, kaip susitiko su hercogiene, kaip ši jį pamilo, kaip šiandien, vos prieš valandą, ji pareiškė esanti mirtinas Kolombos priešas. Na ir kas! Benvenutui bus kiek sunkiau, štai ir viskas! Vienu priešininku daugiau ar mažiau — tai jo neišgąsdins.

— Drauge mano,— tarė Kolomba,— jūs pasitikite mokytoju, o aš pasitikiu jumis. Kuo greičiau pakalbėkite su Čeliniu, tegu jis paima mūsų likimą į savo rankas.

— Rytoj pat viską jam papasakosiu. Jis taip mane myli! Jis mane tuoj pat supras. Bet kas tau, Kolomba? Ko nuliūdai?

Sulig kiekvienu Askanijo žodžiu Kolomba vis labiau suprato, kokia gili jos meilė, ir jautė, kaip pavydas sminga jai į širdį. Ne kartą ji konvulsyviai spusteldavo Askanijui ranką, kurią laikė suspaudusi savo piršteliais.

— Askanijau, ponias d'Etamp labai graži, ją myli didysis karalius. Dieve mano, ar tik ji nepakerėjo jūsų širdies?

— Aš tave myliu! — atsakė Askanijas.

— Palaukite manęs,— tarė Kolomba.

Ji grįžo nusiskynusi nuostabią leliją, gaivią ir baltą baltą.

— Klausyk,— pasakė ji,— kai tu darysi tai moteriai leliją iš aukso ir brangakmenių, pažvelk retkarčiais į kuklią leliją iš tavo Kolombos sodo.

Ir koketiškai pabučiavus gėlę — ponia d'Etamp nebūtų jos koketiškiau pabučiavus,— ji padavė ją mylimajam.

Tuo metu alėjos gale pasirodė ponia Perin.

— Sudieu, ir iki pasimatymo! — skubiai pratarė Kolomba, paslapčiomis grakščiai pridėjusi rankutę prie mylimojo lūpų. Priėjo guvernantė.

— Na, vaike mano,— kreipėsi ji į Kolombą,— ar kaip reikiant išbarėte pabėgėlį, ar išsirinkote sau papuošalų?

— Sėskit, ponia Perin,— tarė Askanijas, paduodamas jai atneštą dėžutę su brangenybėmis, kurios jie nespėjo atidaryti,— mes su panele Kolomba nusprendėme, kad jūs pati pasirinksite, kas jums patiks, o aš rytoj užėisiu paimti, kas liks.

Ir, nesitverdamas džiaugsmu, jis skubiai išėjo, metęs Kolombai paskutinį žvilgsnį, kuris išsakė visą jaunuolio meilę.

Kolomba stovėjo, sukryžjavusi rankas ant krūtinės, tarsi norėdama suturėti laimę, kurios buvo kupina širdis, o ponia Perin tuo metu rinkosi sau tinkamą papuošalą iš visų tų Askanijo atneštų grožybių.

Deja! Vargšas kūdikis sustingo iš siaubo, prabudus iš nuostabių svajų.

Prie Kolombos priėjo kažkokia moteris, lydima vieno prevo tarnų.

— Jo šviesybė grafas d'Orbekas grįžta poryt,— tarė moteriškė,— o mane nuo šiandien paskyrė jums patarnauti, panele. Nusimanau apie pačius naujausius ir gražiausius suknelių modelius, o ponas grafas ir mesiras prevo man įsakė pasiūti jums puošnią brokato suknelę, nes hercogienė d'Etamp žada pristatyti jus karalienei jo didenybės išvykimo į Sen-Žermeną dieną, tai yra po keturių dienų.

Skaitytojas, be abejo, atspėjo, kokion neviltin nubloškė šios abi žinios Kolombą po scenos, kurią mes ką tik aprašėme.

Devynioliktas skyrius

ŠVENTOJI MEILĖ

Rytojaus dieną, brėkstant, Askanijas, tvirtai nusprendęs atiduoti savo likimą į mokytojo rankas, pasuko į liejyklą, kur rytais dirbdavo Čelinis. Jis jau buvo besibeldžias ir beeinas

į kambarėlį, kurį Benvenutas vadino savo cele, bet išgirdo Skoconės balsą. Jaunuolis pagalvojo, kad ji, be abejo, pozuoja, ir kukliai pasišalino, nutaręs grįžti kiek vėliau. Tuo tarpu jis vaikštinėjo Didžiojo Nelio sode ir mąstė, ką papasakos Čelinui ir ką jam Čelinis atsakys.

Tačiau Skoconė visai nepozavo. Jai dar nė karto neteko pabuvoti Benvenuto celėje, į kurią, beje, nė vienas pašalinis nebuvo įleidžiamas, ir Benvenutas nepakęsdavo, jeigu jį kas nors sutrukdydavo. Taigi Skoconė degte degė smalsumu. Benvenutas ko nesprogo iš pykčio, kai atsigręžęs jis pamatė Kateriną, smalsiai išplėtusią savo ir taip jau didžiules akis. Beje, nekuklūs jos norai nedaug kuo tebuvo patenkinti. Ji išvydo keletą piešinių ant sienų, žalią užuolaidą ant lango, pradėtą Hebos statulą, keletą skulptoriaus darbo įrankių, ir daugiau nieko.

— Ko tau prireikė, gyvačiuke? Ko čia atėjai? Dieve mielaširdingas, tu mane ir pragare persekiosi! — sušuko Benvenutas išvydęs Kateriną.

— Deja, mokytojau,— švelniu balseliu atsakė Skoconė,— užtikrinu, aš visai ne gyvatė. Prisiekiu, jei reikės, mielai sek-siu jus ir į pragarą, kad tik nereikėtų išsiskirti, o atėjau todėl, kad čia vienintelė vieta, kur galima su jumis slaptai pakalbėti.

— Gerai, tik vikriau! Ką norėjai pasakyti?

— O, dieve mano! — sušuko Skoconė, pastebėjusi pradėtą statulą.— Koks nuostabus veidas, Benvenutai! Tai jūsų Heba. Aš ir nemaniau, kad darbas taip pasistūmėjo į priekį. Kokia ji puiki!

— Tu irgi taip manai? — pasiteiravo Benvenutas.

— O taip, nuostabiai puiki, ir aš dabar suprantu, kodėl jūs nenorėjote, kad aš pozuočiau. Bet kas gi jums tada pozavo? — klausinėjo sunerimusi Skoconė.— Aš nemačiau nei įeinant, nei išeinant jokios moters.

— Nutilk! Klausyk, miela mažyte, juk ne apie skulptūrą tu atėjai pasikalbėti.

— Ne, mokytojau, atėjau pasišnekėti apie mūsų Pagolą. Tai va, aš jums paklusau, Benvenutai. Vakar vakare, pasinaudojęs, kad jūsų nebuvo, jis ėmė šnekėti apie savo amžiną meilę, ir aš išklausiau jį, kaip kad jūs man buvote liepęs.

— Ak, štai kaip! Išdavikas! Na, ir ką jis tau pasakė?

— Ak, jo klausantis galima mirti iš juoko, ir man taip norėjosi, kad jūs jį girdėtumėte. Turėkite omeny, kad, nenorėda-

• mas sukelti įtarimo, tas veidmainys šnekėjo man, baigdamas auksinę sagtį, kurią jūs buvote jam liepęs padaryti, ir dildė jo rankose savotiškai pagyvino jaudinančias jo kalbas. Štai ką jis šnekėjo: „Mieloji Katerina, mirštu iš meilės jums. Kada gi jūs pagailėsite mano kančių? Prašau jus tik vieno vienintelio žodžio. Suprantate, į kokių pavojų save statau dėl jūsų: jei nebaigsiu sagties, mokytojas gali kai ką įtarti, ir jei tik jis įtars, be pasigailėjimo mane nudės; bet dėl jūsų gražių akučių aš viskam pasiruošęs. Jėzau Kristau! Tas prakeiktas darbas — nė iš vietos! Iš tikro, Katerina, kas jums iš to, kad mylite Benvenutą? Jis nejaučia jums jokios padėkos ir visą laiką jums abejingas. O aš jus taip karštai mylėčiau, bet būčiau ir atsargus! Niekas nė nepastebėtų, ir jūsų vardui tai niekada nepakenktų. Jūs galite manimi pasikliauti, esu kuklus kuklulis. Klausykite,— pridūrė jis, padrąsintas mano tylėjimo,— aš suradau saugią ir patikimą vietelę, kur mes galėtume be baimės pasišnekučiuoti.“ Cha, cha, jūs niekada, Benvenutai, neatspėsite, kokią slėptuvę parinko tas apsimetėlis! Galiu lažintis, kad tik tokie kuklučiai, tokie tyleniai gali surasti panašias vieteles! Žinote, kur jis norėjo skirti man pasimatymus? Gi jūsų didžiosios Marso statulos galvoje! Jis sako, kad ten galima įlipti kopėčiomis, ir tikina, kad galvoje yra nuostabus kambarėlis, kur mūsų niekas nepamatys, o mes galėsime grožėtis nuostabiu kaimo vaizdu.

— Iš tikro puiki mintis! — tarė kvatodamas Benvenutas.— O ką tu atsakei, Skocone?

— Užuot atsakiusi, pratrūkau kvatotis, nes visą laiką vos pajėgiau išturėti, o Pagolas baisiai suglumo. Jis ėmė man prikašioti, jog esu beširdė, kad noriu jo mirties, ir panašiai. Vis darbuodamasis plaktuku ir dilde, jis taip prašnekėjo ištiesą pusvalandį, nes kai Pagolas įsivaro, tai plepa be perstojo.

— Na, o ką tu galų gale jam atsakei, Skocone?

— Ką jam atsakiau? Kai jūs pabeldėte į duris, o jis dėjo ant stalo pagaliau baigtą sagtį, paėmiau jam už rankos ir kuo rimčiausiai tariu: „Pagolai, jūs kalbėjote kaip iš knygos. „Štai kodėl jo veidas buvo toks kvailas, jums įėjus.

— Iš tikro, Skocone, be reikalo tu taip elgeisi, nereikėjo smarkiai jo nuliūdinti.

— Jūs man liepėte jį išklaudyti, ir aš išklausiau. Jūs manote, kad lengva klausyti, ką tau gražūs vaikinai šneka? O jei vieną gražią dieną ims ir atsitiks bėda?

— Tu privalai ne tik jį išklaudyti, vaikeli, bet ir atsakyti,

kitaip neįvykdysime mano sumanymo. Pradžioje pakalbėk su juo be pykčio, paskui — atlaidžiai, o jau po to — švelniai. Kai padarysi visa tai, pasakysiu, kaip toliau elgtis.

— Žinokite, kad taip galima toli nueiti. Bent jau jūs būtumėte tuo metu kur nors netoliese. . .

— Būk rami, Skocone, pasirodysiu pačiu būtiniausiu momentu. Pasikliauk manimi ir kruopščiai vykdyk visus mano nurodymus. O dabar eik, miela mažyte, leisk man dirbti.

Katerina išbėgo pasišokėdama ir nuoširdžiai juokdamasi iš pokšto, kurį Čelinis ruošėsi iškirsti Pagolui, nors jai taip ir nepasisekė atspėti, kas tai per pokštas.

Skoconei išėjus, Benvenutas nesiėmė darbo, kaip buvo jai sakęs, o skubiai puolė prie lango į Mažojo Nelio sodą ir sustingo kaip užkerėtas. Beldimas į duris staigiai nutraukė jo svajas.

— Po perkūnais! — sušuko jis įsiutęs. — Kas ten dar? Nejaugi negalima manęs palikti bent kiek ramybėje, po šimts velnių!

— Atleiskite, mokytojau, — pasigirdo Askanijo balsas, — aš išeinu, jeigu jus trukdau.

— Tai tu, mano vaike? Ne, ne, tu man niekada netrukдай. Kas nutiko, kam tau manęs prireikė?

Ir Benvenutas nuskubėjo atidaryti durų savo mylimam mokiniui.

— Aš sutrukdžiau jūsų vienetę ir darbą? — tarė Askanijas.

— Ne, Askanijau, tu — visada laukiamas svečias.

— Mokytojau, turiu jums patikėti vieną paslaptį ir noriu paprašyti jūsų pagalbos.

— Sakyk, ko tau reikia: pinigų, mano jėgos ar proto?

— Gal būt, viso to man ir prireiks, brangusis mokytojau.

— Tuo geriau! Aš atsidavęs tau visa širdimi, Askanijau. Be to, ir man reikia tau ką prisipažinti; tiesiog noriu padaryti tau išpažintį, nes jaučiuosi kaltas, nors iš tikro niekuo nenusikaltau, ir mane grauš sąžinė, kol tu neatleisi mano kaltės. Bet kalbėk tu pirma.

— Gerai, mokytojau. . . Bet, didis dieve, ką jūs ten lipdote? — sušuko Askanijas, pertraukdamas kalbą.

Jis pastebėjo pradėtą Hebos statulą ir atpažino Kolombos veido bruožus.

— Tai Heba, — atsakė Benvenutas, ir jo akys sužibo, — jaunystės deivė. Ji nuostabi, tiesa, Askanijau?

— Ak, ji stebuklinga! Bet tie bruozai man pažįstami, esu kažkur juos matęs.

— Tu nekuklus! Bet jei jau kilstelėjai uždangą, tai aš ją visai nutrauksiu; atrodo, man teks prisipažinti pirmam. Na, ką gi, sėsk, Askanijau, tebūnie tau mano širdis tarsi atskleista knyga. Sakai, tau reikalinga mano pagalba; o man reikia, kad tu mane išklausytum. Pakaks to, kad tu viską sužinosi, ir dižiulė našta nukris nuo mano pečių.

Askanijas atsisėdo išblyškęs labiau negu kalinys, kuriam tuoj bus perskaitytas mirties nuosprendis.

— Tu florentietis, Askanijau, ir man nėra reikalo klausti, ar žinai Dantės Aligieri istoriją. Vieną dieną jis sutiko gatvėje jauną mergaitę, vardu Beatričę, ir pamilo ją. Ta mergaitė mirė, o jis ją tebemylėjo, nes Dantė mylėjo jos sielą, o sielos nemiršta; jis tik papuošė mergaitės galvą žvaigždžių karūna ir apgyvendino ją rojuje. Po to Dantė ėmė gilintis į žmonių aistras, nagrinėti poeziją ir filosofiją, ir kada, per kančias ir apmąstymus apsivalęs, jis atvyko prie dangaus vartų, kur Vergilijui, tam išminties įsikūnijimui, teko jį palikti, Dantė nesustojo, netekęs vadovo, nes ant slenksčio jis sutiko laukiančią Beatričę, tą meilės įsikūnijimą.

Askanijau, aš irgi turėjau savo Beatričę, ji irgi mirė, kaip ir anoji Beatričė, dievinama. Lig šiol tai buvo paslaptis, žinoma tik dievui, jai ir man. Aš lengvai pasiduoodu pagundoms, bet, ir perėjęs visas tas žemas aistras, išsaugojau tyrą meilę. Aš iškėliau meilės žibintą taip aukštai, kad joks purvas negalėjo jo pasiekti. Žmogus puolė stačia galva į linksmybių sūkuri, o menininkas liko ištikimas savo paslaptinai išrinktajai. Ir jei sukūriau kai ką gero, Askanijau, jei negyva materija — sidabras ar molis — mano pirštuose įgauna formą ir gyvybę, jei man kartais pavykdavo įkvėpti grožį marmurui ar gyvybę bronzai, tai tik todėl, kad mano spinduliuojanti fėja visus tuos dvidešimt metų mane veda ir palaiko, praskaidrina mano mintis ir apšviečia sielą.

Nežinau, Askanijau, bet tikriausiai yra skirtumas tarp poeto ir juvelyro, tarp minties kalėjo ir auksakalio. Dantė svajoja — man reikia matyti. Jam pakanka vien Marijos vardo — aš turiu išvysti madonos veidą. Jo kūryba suvokiama protu — mano regima akimis. Štai kodėl tikriausiai man, skulptoriui, manosios Beatričės buvo per maža ar, teisingiau pasakius, per daug. Ji užpildė mano vidinį pasaulį, bet man reikėjo ieškoti formos. Angeliška moteris, kuri švietė man visą gyvenimą,

be abejo, buvo nuostabi, o'ypač nuostabi buvo jos širdis, bet ji nebuvo to amžino grožio idealas, kurį piešė mano vaizduotė. Aš buvau priverstas jo visur ieškoti, išgalvoti.

Dabar tark, Askanijau, savo žodį,— jei man pavyktų surasti savo idealą, skulptoriaus idealą, gyvą, žemišką, ir jei pradėčiau jį dievinti, ar tai nebūtų nusikaltimas ir ar nesutepčiau tuo savo poetinio idealo. Ar tau neatrodo, kad mano dangiškoji būtybė manęs daugiau nebelankys, kad angelas ims pavydėti moteriai? Kaip tu galvoji? Aš klausiu tavęs, Askanijau, ir vieną gražią dieną tu sužinosi, kodėl kreipiausi į tave, o ne į ką kitą, kodėl virpu, laukdamas tavo atsakymo, tarsi pati Beatričė turėtų man atsakyti.

— Mokytojau,— rimtai ir liūdnai atsakė Askanijas,— aš dar labai jaunas ir ne man spręsti apie tokius didingus jausmus, tačiau širdies gilumoje manau, kad jūs — vienas iš dievo išrinktųjų, kad viską sutinkate savo kelyje ne atsitiktinum, o dievo dėka.

— Tu tikrai taip įsitikinęs, Askanijau? Tu manai, jog žemiškąjį angelą, nuostabų mano svajonės įsikūnijimą, pasiuntė viešpats, jog dangiškasis angelas neužsirūstins, kad jį užmiršau? Tai va, prisipažinsiu, Askanijau, jog suradau savo svajonę — ji gyvena, ją matau, beveik liečiu. Askanijau, tas kupinas grožio ir tyrumo modelis, tas begalinio tobulumo pavyzdys, kurio mes, menininkai, siekiame, visai netoli manęs, pilnas gyvybės, ir kasdien galiu juo žavėtis. Visa tai, ką sukūriau lig šiol, bus niekas, palyginus su tuo, ką sukursiu. Tau mano Heba atrodo graži, ir iš tikro ji — mano geriausias kūrinys, tačiau ji manęs dar nepatenkina; mano atgaivinta svaja stovi šalia atvaizdo ir atrodo šimtą kartų nuostabesnė; bet aš pasieksiu savo! būtinai pasieksiu! Askanijau, tūkstančiai baltų statulų, panašių į ją, kyla mano vaizduotėje! Aš jas matau ir nujaučiu, kad vieną gražią dieną jos taps tikrove!

O dabar, Askanijau, nori — parodysiu tau savo nuostabųjį genijų — įkvėpėją? Jis turėtų dar būti čia pat, netoliese. Kiekvieną rytą, kai ten, danguje, pakyla saulė, jis šviečia man čia, žemėje. **Pažvelki!**

Benvenutas patraukė užolaidą ir parodė mokiniui į Mažojo Nelio sodą.

Žaliuojančia alėja, palenkusi galvutę, lėtaiėjo Kolomba.

— Kokia ji nuostabi, tiesa? — sušuko kupinas susižavėjimo Benvenutas.— Fidijas ir senasis Mikelandželas nesukūrė nieko

gražesnio, ir tik antikos meistrų darbuose gali rasti panašią grakščios mergaitės galvutę. Kokia ji nuostabi!

— O taip, nepaprastai puiki! — sušnabždėjo Askanijas ir bejėgiškai susmuko ant kėdės...

Valandėlę abudu tylėjo — Benvenutas gyveno savo džiaugsmu, o Askanijas stengėsi mintimis aprėpti savo nelaimę.

— Bet, mokytojau, — pasibaisėjęs tarė mokinyš, — kur jus nuves menininko aistra? Ką jūs manote daryti?

— Askanijau, — atsakė Čelinis, — ta, mirusioji, nebuvo ir negalėjo būti mano. Dievas ją tik parodė ir neįdėjo man į širdį žemiškos meilės. Ir keista — jis man net neleido pajusti to, kuo ji man buvo, kol ji neapleido šio pasaulio. Ji gyvena manyje tik kaip prisiminimas, blankus, akimirką regėtas paveikslas. Bet jei tu mane gerai supratai, Askanijau, Kolomba kur kas labiau įžengė į mano gyvenimą, į mano širdį. Aš drįstu ją mylėti; drįstu galvoti; ji bus mano!

— Ji — Paryžiaus prevo duktė, — tarė virpėdamas Askanijas.

— Kad ir paties karaliaus duktė, Askanijau. Tu gi žinai, ką galiu pasiekti valios jėga. Aš pasiekiau, ko norėjau, ir niekad nieko taip aistringai netroškau, kaip dabar jos. Nežinau, kaip pasieksiu savo tikslą, bet ji bus mano žmona, supranti?

— Jūsų žmona! Kolomba — jūsų žmona!

— Aš kreipsiuos į savo visagalią globėją, — kalbėjo Benvenutas, — jei tik jis išgeis, apstatysiu statulomis visą Luvrą ir Šambero pilį. Aš nukrausiu jo stalus ąsočiais ir žvakidėmis, ir kada už visa tai paprašysiu Kolombos rankos, jis nebus Pranciškus I, jei man atsakys. O, aš tikiuosi, Askanijau, tikiuosi! Aš pas jį ateisiu, kai bus susirinkęs visas dvaras. Klausyk, po trijų dienų, jam išvykstant į Sen-Žermeną, tu nueisi kartu su manimi. Mes jam nunešime sidabrinę druskinę (ji jau baigta) ir piešinius Fontenblo durims. Visi žavėsis, nes tai iš tikro gražu, ir jis žavėsis ir stebėsis daugiau už kitus. Tai va, kiekvieną savaitę jam atnešiu naują staigmeną. Niekad neįaučiau tokio kūrybingo jėgų pakilimo. Mano protas verda dieną ir naktį. Ta meilė, Askanijau, padaugino mano jėgas ir mane ~~atjaunino~~. Kai Pranciškus I pamatys, kad kiekvienas jo sumanymas nedelsiant įgyvendinamas, nebeprašysiu, o reikalaus. Jis išaukštins mane, ir aš praturtėsiu, ir tada Paryžiaus prevo, nors ir būdamas prevo, palaikys už garbę šią sąjungą. Ak, Askanijau, aš iš tikro kraustausi iš proto! Pagalvojęs apie tai, prarandu savitvardą. Ji — mano! O, dangiška svaja! Ar tu supranti, Askanijau? Ji — mano! Apkabink mane, sūnau, nes

dabar, kai tau prisipažinau, tvirtai tikiu ateitimi. Jaučiu, kaip mano širdis aprimo, tu tarsi įteisinai mano laimę. Vieną gražią dieną suprasi, apie ką tau kalbėjau. O dabar man atrodo, kad, atvėręs širdį, tave dar labiau pamilau. Tu toks geras, kad išklausei mane. Apkabink mane, brangusis Askanijau!

— Bet jūs nepagalvojote, mokytojau, kad ji, ko gero, jūsų nemyli.

— Ak, patylėk, Askanijau! Aš apie tai galvojau ir pavydėjau tavo jaunystės ir grožio. Bet tavo žodžiai apie dievo pirštą mane ramina. Ji manęs laukia. Ir ką jai mylėti? Kokį nors dvaro puošėivą, nevertą jos? Pagaliau, kad ir kas būtų jai skiriamas, aš juk irgi iš kilmingųjų, o, be to, talentingas menininkas.

— Girdėjau, kad jos sužadėtinis — grafas d'Orbekas.

— Grafas d'Orbekas? Tuo geriau! Aš jį pažįstu. Jis — karaliaus išdininkas ir būtent pas jį aš imsiu auksą ir sidabrą savo kūriniais ir pinigus, kuriuos jo didenybė malonėja man skirti. Grafas d'Orbekas — šykštus senis, niūrus ir išsekęs, jo nereikia paisyti. Nugalėti tokį galviją menka garbė. Ne, ji pamils mane, Askanijau, ir ne dėl manęs paties, o dėl savęs, nes aš atspindėsiu jos grožį: ji pamatys, kad ją supranta, dievina, daro nemirtingą. Pagaliau, aš to noriu! Kartoju tau: kiekvieną sykį, ištars šiuos žodžius, pasiekiu savo. Nėra pasaulyje tokios žmogiškos jėgos, kuri pajėgtų sulaikyti mano įsisiautėjusią aistrą. Aš eisiu prie savo tikslo, kaip paprastai, tiesiai, nepermaldaujamas kaip likimas. Kartoju tau, ji bus mano, netgi jei tektų apversti aukštyn kojomis visą karalystę, ir jei koks nors varžovas norės man pastoti kelią, — tu gi pažįsti mane, Askanijau, — tegu jis pasisaugo! Aš jį nudėsiu ta pačia ranka, kuri dabar spaudžia tavąją! Dieve mano, atleisk, Askanijau! Koks aš, vis dėlto, savimyla, visai užmiršau, kad tu irgi norėjai patikėti man savo paslaptį, paprašyti mano pagalbos. Aš amžinas tavo skolininkas, brangus vaikeli! Na, pasakok pagaliau, pasakok. Dėl tavęs padarysiu visa, ką panorėsi.

— Klystate, mokytojau, yra dalykų, kurie priklauso tik nuo dievo valios, ir dabar supratau, kad galiu vien tik juo pasikliauti. Tegu lieka mano paslaptis tarp mudviejų — silpno mirtingojo ir visagalio viešpaties.

Askanijas išėjo.

Vos tik jis užvėrė paskui save duris, Čelinis atitraukė žalią užuolaidą, pristūmė pastovą prie lango ir ėmė lipdyti savo Hebą, džiaugsmo bei vilčių kupina širdimi.

ANTROJI DALIS

Pirmas skyrius

ŽMOGUS, PREKIAUJĄS SAVO SAŽINE

Atėjo diena, kada Kolomba turėjo pasirodyti karalienei.

Įeikime į vieną Luvro salių, kur susirinkęs visas dvaras. Po mišių visi keliaus į Sen-Žermeną, o kol kas, prieš pereidami į koplyčią, dvariškiai laukia karaliaus su karaliene. Kelios damos sėdi, šiaipjau visi stovi ar vaikšto šnekučiuodamiesi, šnara šilkas ir brokatas, žvanga susidauždamos špagos, kryžiuojasi pilni neapykantos ar meilės žvilgsniai, vieni skiria meilės pasimatymus, kiti šaukia priešininkus į dvikovą; ši didžiulė minia gaudžia, užia, veria akį brangūs pagal paskutinę madą siūti parėdai, kerį žavingi moteriški veidukai. Sen bei ten, tarp puošnių ir netgi juokingai apsitačiusių dvariškių, stovi įsisprendę pažai su špagomis prie šono, aprenkti pagal ispanų ir italų madą. Beje, mūsų kalba pernelyg skurdi, ir mūsų aprašymas tik blankus to nuostabaus, žavaus ir gyvo paveikslo atspindys. Pikelkime iš numirusių visus tuos elegantiškus ir pašaipius kavalierius, atgaivinkime visas žvitrias ir meilias Brantono ir Heptamerono damas, tegu jie prabyla ta tikrąja XVI a. prancūzų kalba, tokia gyva, sodria, naivia, ir tada jūs galėsite įsivaizduoti puošnų Pranciškaus I dvarą. O ypač, jei prisiminsite jo žodžius: „Dvaras be damų — tai metai be pavasario arba pavasaris be gėlių.“ Ir iš tikrųjų Pranciškaus I dvaras buvo amžinas pavasaris, jame žydėjo pačios gražiausios ir taučiausios žemės gėlės.

Atitokę nuo viso to margumyno bei triukšmo ir gerai išžiūrėję, nesunkiai pastebėsime atskiras grupes, teisingiau pasakius, dvi priešiškas stovyklas. Viena, nešiojanti violetinę spalvą, priklausė poniai d'Etamp, kita, pasipuošusi žydrai,—

Dianai de Puatje. Pirmąją grupuotę sudarė slapsti reformos šalininkai, antrąją — aršūs katalikai. Pastarojoje dažnai šmėkstelėdavo blanki ir bereikšmė dofino fizionomija, o tarp ponios d'Etamp šalininkų galėjai matyti protingą ir smagų Karolio Orleaniečio, antrojo karaliaus sūnaus, veidą. Pridurkite prie šio politinio ir religinio nesutarimo damų pavydą, menininkų rungčias, tuomet geriau įsivaizduosite, kokia neapykanta viešpatavo karaliaus dvare, ir suprasite, jeigu anksčiau stebėjotės, ką reiškia tie paniekos pilni žvilgsniai, grėsmingi mostai, kurių veidmainiai dvariškiai negalėjo nuslėpti nuo pašalinio žiūrovo akies.

Abi priešininkės, Diana ir Ana, sėdėjo priešingose salės pusėse, ir vis dėlto, nepraėjus nė penkioms sekundėms, vienos mesta pašaipa pasiekdavo kitos ausį, ir atkirtis ne ką lėčiau grįždavo tuo pačiu keliu atgal.

Tarp visų tų šilkais ir aksomais pasipuošusių didikų, rimtas ir abejingas visiems sąmojams, apsirengęs ilgu daktaro apsiaustu, vaikštinėjo Anri Etjenas, visa širdimi atsidavęs reformistams, o per porą žingsnių nuo jo, ne mažiau abejingas visai tai aplinkai, stovėjo prigludęs prie kolonos išblyškęs ir liūdnas Pjeras Strocis, pabėgėlis iš Florencijos; mintimis jis tikriausiai nuskriejo į savo paliktą tėvynę, kur jam buvo lemta grįžti belaisviu ir tik kape rasti ramybę. Savaimė suprantama, šis kilmingas italų bėglys, pagal moterišką liniją Katerinos Mediči giminaitis, visa širdim priklauso katalikams.

O štai, šnekučiuodamiesi rimtomis politinėmis temomis, dažnai stabtelėdami vienas prieš kitą, tarsi nuo to jų pokalbis pasidarytų svaresnis, vaikštinėja senasis Monmoransi, kuriam karalius prieš kokį dvejetą metų atidavė konetablio vietą, laisvą Burbonui patekus į nemalonę, ir kancleris Puaje, nepaprastai išdidus dėl neseniai įvesto loterijos mokesčio ir dėl Vije-Kotre įsako, kurį jam asmeniškai teko pasirašyti.

Abejingas dvaro intrigoms ir pokalbiams, čia pat šmižinėjo buvęs benediktinas, o dabar pranciškonas Fransua Rable, šypsojo baltais dantimis, viską stebėjo, visko klausėsi, viską išjuokė, o Tribule, jo didenybės mylimiausias juokdarys, maišėsi su savo kuprele po kojomis ir, pasinaudodamas savo padėtimi, laidė nepavojingus, tačiau gana kandžius sąmojus.

O Klemanas Maro, žavingas su nauju karaliaus kamerдинerio rūbu, atrodė tiek pat sumišęs, kaip tą priėmimo d'Etamp rūmuose dieną. Matyt, poeto kišenėje gulėjo ką tik gimęs eilėraštis ar koks vienišas sonetas ir jis tik laukė progos pateikti

jį ekspromptu publikai. Deja! Visi gerai žino, kad įkvėpimas ateina iš aukščiau ir ne mes jo šeimininkai. Taip ir jam į galvą atėjo nuostabios eilės apie ponią Dianą. Jis kovojo pats su savimi, bet juk mūza ne mylimoji, o valdovė: eilėraštis gimė pats savaime, rimas atsirado nejučia. Žodžiu, tas nelaimingas dešimteilis jį neapsakomai kankino. Be abejo, jis buvo atsida- vęs poniai d'Etamp ir Margaritai Navarietei, dėl to nėra ko ginčytis — juk poetas visa širdimi linko prie protestantų. Gal tas prakeiktas madrigalas ponios Dianos garbei šovė jam į gal- vą kaip tik tada, kai jis ruošėsi sukurti prieš ją kokią epigra- mą; šiaip ar taip, madrigalas gimė. Ir kaip dabar ištversi, jeigu jau sukūrei, nors ir karštai prisirišęs prie protestantų, nuosta- bias eiles katalikės garbei, kaip išturėsi nepadeklamavęs jų kad ir visai patyliukais kokiam nors draugui, nusimanančiam literatūroje?

Taip nelaimingasis Maro ir padarė. Bet nekuklus kardino- las de Turnonas, kuriam poetas patikėjo savo eiles, nusprendė, kad eilės tikrai labai gražios, žavingos, nuostabios, ir neiš- tvėręs padeklamavo jas Lorenės hercogui, o šis nedelsiant perdavė poniai Dianai. Tuo pat „mėlynieji“ ėmė šnibždėtis: jie pasikvietė Maro, ėmė jį prašyti ir privertė perskaityti eiles. „Violetiniai“, pamatę, kaip Maro skverbiasi pro minią ir eina prie ponios Dianos, savo ruožtu, taip pat prisiartino ir apsupo susižavėjusį ir išsigandusį poetą. Pagaliau ir pati ponia d'Etamp, pagauta smalsumo, pakilo iš vietos. „Tik pažiūrėti,— sakė ji — kaip tas sukčius Maro, visada toks sąmojingas, sugebės apdai- nuoti ponią Dianą.“

Vargšas Klemanas Maro nusilenkė bešypsančiai Dianai de Puatje ir jau ruošėsi pradėti, bet apsižvalgęs pamatė ponią d'Etamp, kuri taip pat šypsojo; tačiau pirmosios šypsena buvo maloni, o antrosios — grėsminga. Taigi, įkaitintas iš vienos pusės ir jusdamas ledinį šaltį iš kitos, Maro drebedamas ir mikčiodamas perskaitė tokias eiles:

*Dažnai svajonėse, man regis, esu Febas,
Bet gydomų žolių aš nerenku miškuos,
Man sužeista širdis — kas man žolyno stiebas!
Jis neišgydys man gilios širdies žaizdos.
Netrokštu su dievais gyvent aukštai dausos,
Netrokštu lanko imt ir laidyti strėlių —
Varžytis su karalium nuogastauju.
Vien Febu noriu būt, nes deivę aš myliu —
Žavingosios Dianos meilės tik maldauju.*

Vos tik Maro ištare paskutinį šio grakštaus madrigalo skie-
menį, „mėlynieji“ prapliupo aplodismentais, o „violetiniai“
tylėjo lyg apmirę. Klemanas Maro, padrąsintas pritarimo ir
įžeistas kritikos, nuėjo prie Dianos de Puatje ir įteikė jai
savo šedevrą.

— Žavingajai Dianai,— tyliai pasakė jis nusilenkdamas,—
tikiuosi, jūs supratote,— žavingajai, pačiai žavingiausiai.

Diana jam padėjo lipšniu žvilgsniu, ir Maro nuėjo.

— Galima kurti eilėraščius žaviai moteriai po to, kai juos
kūrei žavingiausiai,— tarsi atsiprašydamas ištare vargšas poe-
tas, eidamas pro ponią d'Etamp.— Jūs pamenate: „Prancūzijos
vaiskiausias perlas.“

Užuot atsakiusi, Ana sviedė triuškinantį žvilgsnį.

Tik dvi mums pažįstamos grupelės liko nuošaly nuo inci-
dento: viena jų — Askanijas ir Čelinis. Benvenutas jautė silp-
nybę „Dieviškajai komedijai“, o ne visokiems sąmojingiems
žodeliams. Antrąją grupę sudarė grafas d'Orbekas, vikontas de
Marmanis, ponas d'Esturvilis ir Kolomba, maldavusi tėvą nesi-
maišyti į šią minią, kurią ji matė pirmą kartą ir kuri jai kėlė
siaubą. Grafas d'Orbekas nepaliko savo sužadėtinės, kurią po
mišių prevo turėjo pristatyti karalienei.

Askanijas ir Kolomba, nors ir labai susijaudinę, bematant
pastebėjo vienas kitą ir kartas nuo karto vogčiomis susižvelg-
davo. Šie du tyri ir nedrąsūs vaikai, išauklėti vienvėje, kuri
daro žmones kilniaširdžiais, būtų jautęsi visai atskirti ir pasi-
metę šioje puošnioje ir ištvirkusioje minioje, jei tik jiems ne-
būtų tekę pamatyti vienas kito ir sustiprinti vienas kito žvilgs-
niais.

Beje, nuo tos prisipažinimo dienos jie nebuvo susitikę. De-
šimtis kartų Askanijas veltui stengėsi patekti į Mažąją Nelį.
Vos tik jis pabelsdavo, vietoj ponios Perin išeidavo naujoji
Kolombos tarnaitė, kurią parūpino grafas d'Orbekas, ir gana
šiurkščiai jį išprašydavo. Askanijas neturėjo nei pakankamai
pinigų, nei drąsos šiai moteriškai papirkti. Be to, jis savo my-
limajai galėjo pasakyti tik liūdnas naujienas, kurias pranešti
niekada nebus per vėlu. O naujienos tikrai buvo liūdnos: mo-
kytojas prisipažino mylįs Kolombą, ir jiems ateityje ne tik
teks apsieiti be jo paramos, bet gal net ir kovoti prieš jį.

Nuo šiolei, kaip kad Askanijas sakė Čeliniui, jam beliko
pasikliauti dievo malone. Nematydamas kitos išeities, jaunuolis
per savo naivumą nusprendė kaip nors sugraudinti ir palenkti
į savo pusę ponios d'Etamp širdį. Kada viltis, kuria pasiklio-
vei,

dingsta, griebiesi pačių beviltiškiausių žygių. Geležinė Benvenuto energija ne tik nedavė Askanijui jokios naudos, bet galėjo bet kuriuo momentu nukrypti prieš jį patį. Askanijui — jį buvo dar toks jaunas — beliko pasikliauti hercogienės kilnumu ir žmogiškumu, ir jis tikėjosi, kad mylimo žmogaus kančia sukels jos širdyje gailestį. Bet jei ir ši paskutinė ir silpna viltis žlugs, kas gi beliks jam, vargšui, vienišam ir bejėgiam vaikui? Atsiduoti likimo malonei ir laukti. Štai kodėl jis atėjo kartu su Benvenuto į rūmus.

Hercogienė d'Etamp grįžo į savo vietą. Askanijas įsimaišė į jos dviraškių tarpą ir priėjo prie pat jos kėdės. Ana atsuko ir pamatė jį.

— O! tai jūs, Askanijau,— gana šaltai ištare ji.

— Taip, ponia hercogiene. Atėjau čia su savo mokytoju Benvenuto ir drįsau prisiartinti prie jūsų tik todėl, kad anądien palikau jūsų rūmuose lelijos, kurią buvote man užsakiusi, piešinį. Man baisiai įdomu, ar jis vertas jūsų dėmesio?

— Ką jūs, piešinys, mano manymu, nuostabus,— kiek švelniau pratarė ponia d'Etamp,— ir žinovai, kurie jį matė, būtent ponas de Gizas, visiškai pritarė mano nuomonei. Tik ar kūriny bus toks pat nuostabus, kaip piešinys? Ir, jei jūs tikitės padaryti jį kaip reikiant, ar užteks brangakmenių?

-- Taip, ponia, manau, kad ganės. Norėtusi tik žiedo vidurį papuošti stambiu deimantu, kuris virpėtų kaip rasos lašelis. Bet gal per daug išlaidų tokio nežinomo menininko, kaip aš, kūriniui?

— O, Askanijau, tokios išlaidos mums patys juokai!

— Šiaip ar taip, ponia, bet tokio dydžio briliantas kainuos apie du šimtus tūkstančių ekiu.

— Gerai jau, gerai, pamatysime! Ar negalėtumėte padaryti man vieną paslaugą, Askanijau? — tyliai pridūrė hercogienė.

— Aš jūsų paslaugoms, ponia.

— Ką tik, klausydamasi tų Maro banalybių, pastebėjau anapus grafą d'Orbeką. Būkite malonus ir pasakykite jam, kad norėčiau su juo pasikalbėti.

— Kaip, ponia!.. — išblyško Askanijas, išgirdęs grafo vardą.

— Jūs ką tik pasakėte, kad esate mano paslaugoms,— išdidžiai atšovė ponia d'Etamp.— Ir aš jus to prašau tik todėl, kad jūs pats suinteresuotas mūsų būsimu pokalbiu, kuris, beje, privers jus apie kai ką pagalvoti, jei tik iš viso įsimylėję sugeba galvoti.

— Klausau, ponias,— atsakė Askanijas, bijodamas supykinti moterį, iš kurios laukė išsigelbėjimo.

— Na ir puiku! Tik žiūrėkite, kalbėkite su grafu itališkai: tai įeina į mano planus. Ir grįžkite kartu su juo.

Ir Askanijas, nenorėdamas daugiau kiršinti savo pavojingos priešininkės, nuėjo vykdyti įsakymo; jis pasiteiravo kažkokio jaunuolio, pasipuošusio violetiniais kaspinais, ar šis nematęs grafo d'Orbeko.

— Nagi, štai jis,— atsakė jaunuolis,— ta sena beždžionė stovi šalia žavingos merginos ir kalbasi su Paryžiaus prevo.

Ta žavinga mergina buvo Kolomba, kurią smalsiai apžiūrėjo visi dabitos. O sena beždžionė grafas iš tikrųjų Askanijui pasirodė tiek biaurus, kiek kad vienas varžovas galėtų to linkėti kitam. Apžiūrėjęs grafą, dideliame Kolombos nustebimui Askanijas priėjo prie jo ir itališkai perdavė hercogienės d'Etamp kvietimą. Grafas atsiprašė sužadėtinės ir draugų ir nuskubėjo pas hercogienę. Askanijas nusekė iš paskos, metęs padrąsinantį žvilgsnį Kolombai, sunerimusiai dėl tokio keisto d'Orbeko pakvietimo ir ypač išvydusi pasiuntinį.

— O, laba diena, grafe! — pamačiusi d'Orbeką, tarė ponias d'Etamp.— Malonu jus matyti. Turiu pasakyti kai ką svarbaus. Ponai,— pridūrė ji, kreipdamasi į aplink stovinčius dvariškus,— jų didenybės tikriausiai pasirodys ne anksčiau kaip po pusvalandžio; jei jūs nieko prieš, tą laiką paskirsiu pokalbiui su savo senu draugu grafu d'Orbeku.

Visi susispietę aplink hercogienę dvariškiai, taip aiškiai išprašyti, skubiai tylomis pasitraukė ir paliko ją su karaliaus išdininku vienoje iš lango nišų, erdvioje kaip mūsų šiandieninės svetainės. Askanijas, kaip ir kiti, norėjo nueiti, bet hercogienė mostu jį sulaikė.

— Kas šis jaunuolis? — paklausė grafas.

— Pažas, italas, nė žodžio nesupranta prancūziškai; galite drąsiai prie jo kalbėti, lyg mes vieni būtumėme.

— Na ką gi, ponias,— pradėjo d'Orbekas,— aš aklai klausiau visų jūsų nurodymų. Jūs pareiškėte norą, kad mano būsimoji žmona šiandien būtų pristatyta karalienei — Kolomba su tėvu čia. Bet dabar, įvykdęs jūsų norą, geisčiau sužinoti šį tą smulkiau; ar negalėtumėte, ponias, paaiškinti.

— Iš visų mano draugų, d'Orbekai, jūs labiausiai atsida-
vęs; laimei, dar daug ką reikia padaryti jūsų labui; nežinau tik, ar įstengsiu atsimokėti už viską; šiaip ar taip, dėsiu visas

pastangas. Ta karaliaus išdininko vieta — tai tik pamatas, ant kurio noriu sukurti jūsų laimę, grafe.

— O, ponია! — pratarė žemai lenkdamasis d'Orbekas.

— Noriu su jumis atvirai pasikalbėti, bet visų pirma turiu jus pagirti. Ką tik mačiau jūsų Kolombą, ji — nuostabi; tiesa, kiek nedrąsi, bet nuo to tik žavingesnė. Tarp mūsų kalbant, o aš jus pakankamai gerai pažįstu, kaip besukau galvą, negalėjau suprasti, kas jus, tokį rimtą, protingą žmogų, verčia tuoktis; manau, kad jūsų nepakerėjo mergiškas tyrumas ir grožis. Žodžiu, ko jūs siekiate? Man pakankamai aišku, kad turite kažkokius išskaičiavimus, nes jūs ne iš tų, kurie daro šiaip sau.

— Žinoma, ponია! Visų pirma reikia kada nors vesti, o, be to, tas senas sukčius, jos tėvas, paliks dukrelei nemažą krūvelę ekiu.

— Kiek jam metų?

— Penkiasdešimt penki ar šeši.

— O jums, grafe?

—...Ir man maždaug tiek pat, bet jis visai iškaršęs.

— Dabar man aišku, aš jus atpažįstu, grafe. Aš ir taip gerai žinojau, kad jums patys niekai visi tie sentimentai ir kad ne patrauklus merginos veidukas jus sugundė.

— Fui, ponია, apie tai net nepagalvojau. Tegu ji būtų buvusi ir pati biaužiausia, man vienas galas, na, o jeigu ji graži — tuo geriau.

— Linkiu sėkmės, grafe. Laimė, kad man neteko jumis nusivilti.

— Na, o dabar, ponია, kai viskas išaiškėjo, gal galėtumėte pasakyti... .

— Aš svajoju apie jūsų ateitį,— pertraukė jį hercogienė.— Žinote, ko norėčiau, d'Orbekai? Matyti jus to Puaje vietoje. Aš taip jo nekenčiu! — pridūrė ji, mesdama pilną neapykantos žvilgsnį į kanclerį, kuris vis dar vaikštinėjo su konetabliu.

— Kaip, ponია! Man — viena didžiausių karalystės tarnybų!

— Argi jūs nepakankamai įžymus, grafe? Deja, mano valdžia karaliui tokia nepatikima, aš tiesiog stoviu ant bedugnės krašto. Štai kad ir dabar mane gniaužia baisus nerimas. Karalius turi naują favoritę, kažkokio žmogėno, teisininko, pavarde Feronas, žmoną. Jei ta moteriškė pasirodys garbėtroška — mes žuvę. Man reikėjo anksčiau užbėgti už akių Pranciškui I. Niekad jau man nebepavyks gauti naujos kunigaikštienės Brisak, kurią kadaise buvau suradusi jo didenybei; ji buvo tokia gležnutė ir švelni, beveik kaip vaikas. Aš jos amžinai gedėsiu: ji

buvo visai nepavojinga, toji kunigaikštienė, ir kalbėdavo karaliui tik apie mano dorybes. Vargšė Mari! Ji užsikrovė ant savo pečių visą mano padėties našta, o man paliko visus vaisius. Bet kol nuviliosime karalių nuo šitos Feronėlės, kaip kad ją visi vadina, teks išlieti nemaža prakaito. Aš, deja, išnaudojau visą savo žavesio arsenalą, ir mano vieninteris koziris — įprotis.

— Negali būti, ponia!

— Dieve mano! Aš dar valdau jo protą, o širdies — ne. Suprantate, grafe, man labai reikia pagalbininkės, bet kur ją rasti? Man reikia visiškai atsidavusios draugės, labai nuoširdžios, kuria galėčiau pasikliauti. O! Aš ją apipilčiau auksu ir malonėmis! Padėkite man ją surasti, d'Orbekai. Jūs net neišvaizduojate, kokia kova tarp žmogaus ir karaliaus vyksta mūsų valdovo širdyje, ir dažnai žmogus nugali karalių. Jei mes būtume dviese, ne dvi varžovės, o dvi sąjungininkės, ne dvi meilužės, o dvi draugės, jei viena iš mūsų laikytų savo rankose Pranciškų, o kita — Pranciškų I, Prancūzija būtų mūsų, grafe! Ir kokių momentų! Kada Karolis Penktasis pats puls į mūsų spąstus, kada iš jo galėsime reikalauti, kiek norėsime ir, tinkamai pasinaudoję jo neapdairumu, sukursime sau puikią ateitį! Tuoju jums paaikšinsiu savo ketinimus, d'Orbekai. Toji Diana, kuri jums taip patinka, vieną gražią dieną nebegalės valdyti mūsų likimo, ir vienas Prancūzijos grafas galės tapti... Štai ir karalius!

Toks jau buvo ponios d'Etamp įprotis: ji retai aiškindavo iki galo, klausovas pats turėdavo susigaudyti, ji pasėdavo žmonių sąmonėje mintį, idėją, sukeldavo juose garbės troškimą, godumą, žemus polinkius, ir po to nutildavo.

Didis menas, kurio reikėtų išmokti daugeliui poetų ir įsimylėlių!

Grafas d'Orbekas, godus pinigų ir garbės, žmogus ir vėtytas, ir mėtytas, puikiai suprato hercogienę, juo labiau kad pokalbio metu Anos žvilgsnis ne kartą nukrypdavo Kolombos pusėn. Tiesi ir garbinga Askanijo prigimtis neleido jam išžvelgti iki galo visos tos užmačios niekšybės ir neteisingumo, bet jis nujautė, kad šiame niūriame ir keistame pokalbyje slypi kažkoks baisus pavojus jo mylimajai, ir jis su siaubu žvelgė į ponią d'Etamp.

Durininkas pranešė, kad atvyko karalius su karaliene. Akies mirksniu visi sustojo ir nukėlė skrybėles.

— Tesaugo jus dievas, ponai! — tarė įeidamas Pranciškus I.— Turiu jums pranešti svarbią naujieną. Mūsų brangus brolis, imperatorius Karolis Penktasis, šiuo metu yra pakeliui į Prancūziją, jei tik jis jau neperžengė jos sienų. Pasiruoškime, ponai, jį tinkamai sutikti. Manau, nėra reikalo priminti mano ištikimiems bajorams, koks turi būti mūsų vaišingumas. Stovykloje įrodėme, kad mokame tinkamai priimti karalius. Mažiau kaip po mėnesio Karolis Penktasis bus Luvre.

— O aš ponai, iš anksto dėkoju už priėmimą, kurį jūs suruošite mano karališkajam broliui,— savo švelniu balsu pridūrė karalienė Eleonora.

Vietoje atsako nuskambėjo šūksmai:

— Tegyvuoja karalius!

— Tegyvuoja karalienė!

— Tegyvuoja imperatorius!

Tuo metu kažkoks judrus padaras prasibrovė pro dvariškių kojas iki karaliaus. Tai buvo Tribule.

— Jūsų didenybe,— pratarė juokdarys,— leiskite pašvęsti jūsų didenybei vieną veiklą, kurį ruošiuosi spausdinti.

— Mielai, juokdary,— atsakė karalius,— visų pirma norėčiau žinoti, kaip tas veiklas vadinasi ir ar toli pasistūmėjo darbas.

— Tas veiklas, jūsų didenybe, vadinsis „Kvailių almanachas“, ir jame bus surašyti visi didžiausi kvailiai, kuriuos pagimdė motulė — Žemė. Tai va, pirmame puslapyje jau įrašiau visų buvusių ir būsimų kvailių karaliaus vardą.

— Na ir kas gi tas įžymus mano kolega, mano giminaitis, kurį tu apvainikavai? — paklausė Pranciškus I.

— Karolis Penktasis,— atsakė Tribule.

— Karolis Penktasis? — sušuko karalius.— Bet kodėl gi Karolis Penktasis?

— Mat, pasaulyje tėra tik vienas toks kvailys, kaip Karolis Penktasis, nes, išlaikęs jus nelaisvėje Madride, pasišovė keliauti per jūsų didenybės valdas.

— Na, o jeigu jam nieko neatsitiks, keliaujant per mano karalystę? — pasiteiravo Pranciškus I.

— Tada pažadu ištrinti jo vardą ir jo vietoje įrašyti kitą,— atsakė Tribule.

— Kieno vardą? — susidomėjo karalius.

— Jūsų didenybės, nes praleisdami jį pro savo šalį, būsite dar kvailesnis už jį.

Karalius pratrūko kvatotis. Dvariškiai juo pasekė. Tik vargšė Eleonora išblyško.

— Na ką gi! — pratarė Pranciškus I.— Gali tuoj pat vietoj imperatoriaus vardo įrašyti manąjį; aš daviau bajoro garbės žodį ir jį išlaikysiu. O su dedikacija sutinku, ir štai tau užmokestis už pirmą egzempliorių.

Taip taręs Pranciškus I ištraukė iš kišenės pilną piniginę ir metė ją Tribule. Šis sugavo piniginę dantimis ir nubėgo keturpėsčias, urgzdamas kaip šuo, nešantis kaulą.

Tuo metu prie karaliaus priėjo prevo su Kolomba.

— Ponia,— kreipėsi jis,— leiskite šią džiugią dieną pavesti jūsų didenybės globai mano dukrą Kolombą, kurią jūs norėjote priimti į savo dvaro damų tarpą.

Geroji karalienė maloniai pasveikino ir keliais žodžiais padaršino sumišusią Kolombą, kurią karalius apžiūrinėjo nepaprastai susižavėjęs.

— Bajoro žodis, mesire prevo! — su šypsena tarė Pranciškus I.— Jūs tiesiog valstybės išdavikas — taip ilgai slėpėte nuo mūsų akių tokį perlą, kuris papuoštų jos didenybės karalienės gražuolių vainiką. Ir jei liekate nenubaustas už šią išdavystę, pone Roberai, turite būti dėkingas šioms gražioms nuleistoms akims, kurios nebyliai jus užtaria.

Paskui karalius grakščiai linktelėjo žaviajai merginai ir su visa palyda pasuko į koplyčią.

— Ponia,— pasakė hercogas Medina-Sidonija, duodamas ranką hercogienei d'Etamp,— praleiskime visą tą minią ir truputį atsilikime, turiu jums slapta pasakyti porą svarbių žodžių, ir patogesnės vietos nerasime.

— Klausau, ponas pasiuntiny,— atsakė hercogienė.— Pasilikite, d'Orbekai. Drąsiai kalbėkite, ponas Medina, tai mano senas draugas, mano antrasis „aš“, o šis jaunuolis kalba tik itališkai.

— Gerai, ponia, jums, ne mažiau kaip ir man svarbu, kad jie tylėtų, bet jeigu jais pasikliaujate... Štai mes ir vieni, kalbėsiu atvirai, nieko nenuslėpdamas. Jūs žinote, kad jo šventoji didenybė nusprendė pervaziuoti Prancūziją ir, gal būt, jau yra į ją įžengęs; imperatorius žino, kad jam teks keliauti per priešų šalį; bet jis pasitiki karaliaus riteriškumu; jūs pati, ponia, jam patarėte; aš nuoširdžiai sutinku, kad jūsų įtaka Pranciškui I žymiai stipresnė, nei bet kurio ministro, ir tik nuo jūsų priklauso, ar tas patarimas pasirodys geras ar blogas, ar tai bus apgaulė, ar garantija. Bet kam gi jums stoti prieš mus? Tai neduos naudos nei valstybei, nei jums pačiai.

— Kalbėkite, pone! Man atrodo, jūs dar ne viską pasakėte.
— Taip, ponia! Karolis Penktasis yra vertas Karolio Didžiojo įpėdinis, ir tai, ko klastingas sąjungininkas galėtų reikalauti kaip išpirkos, jis nori įteikti kaip dovaną ir neliks skolingas nei už vaišingumą, nei už patarimą.

— Puiku! Jis pasielgs kilniai ir apdairiai.

— Karalius Pranciškus I visą laiką nepaprastai troško Milano hercogystės, tiesa, ponia? Tai va, Karolis Penktasis sutiks už tam tikrą metinę nuomą perleisti svainiui šią provinciją, amžiną vaidų tarp Prancūzijos ir Ispanijos priežastį.

— Viskas aišku! — nutraukė jį hercogienė. — Visiems žinoma, kad imperatoriaus finansai smarkiai sušlubavę, o Milano hercogystė visiškai nuskurdusi dėl amžinų karų, ir, savaime suprantama, jo didenybei ne pro šalį užkrauti dalį skolų ant daug turtingesnio skolininko. Ne, ponas Medina, aš atsisakau nuo panašaus pasiūlymo, jūs pats suprantate, kad jis nepriimtinas.

— Bet, ponia, karaliui jau pranešta apie šį reikalą, ir jis sužavėtas.

— Žinau, bet aš esu prieš. Ir jei jūs galite be manęs apsieiti, veikite.

— Ponia, imperatorius ypač brangina jūsų pagalbą, ir ko jūs tik pageidautute...

— Mano įtaka, pone pasiuntiny, ne prekė, kurią galima pirkti ar parduoti.

— O, ponia, niekas to ir nesako.

— Klausykite, jūs tikinate, kad jūsų valdovas trokšta mano paramos? Atvirai kalbant, jis teisingai daro. Na ką gi! Aš reikalauju mažiau, negu jis siūlo: atidžiai klausykite. Štai ką jis turės padaryti. Imperatorius pažadės Pranciškui I Milano hercogystę, tačiau, išvykęs iš Prancūzijos, prisimins Madrido sutartį ir užmirš savo pažadą.

— Ponia, tuomet kils karas!

— Luktelkit, ponas Medina! Iš tikrųjų jo didenybė supyks ir grasins. Tada Karolis Penktasis suteiks Milano hercogystei nepriklausomybę ir padovanos ją, tik jau be skolų, Karoliui Orleaniečiui, antrajam karaliaus sūnui: tokiu būdu imperatorių nepadidins savo varžovo galybės. Manau, kad patarimas šio to vertas, ir jūs, pone, nieko prieš jį negalite pasakyti. Jūs užsiminėte mano norus. Tai va, jeigu jo didenybei sumanymas patiks, per mūsų pirmą pasimatymą lai numeta kokią blizgantį akmenuką. Ir jei tas akmenukas bus šio to vertas, aš jį pa-

kelsiu ir išsaugosiu kaip tos didžios sąjungos tarp manęs ir Romos Cezarių įpėdinio, Ispanijos ir Indijos karaliaus prisiminimą.

Hercogienė d'Etamp pasilenkė prie Askanijo, išsigandusio tų tamsių ir paslaptingų planų, kurie hercogui Medina sukėlė nerimą, o grafą d'Orbeką sužavėjo.

— Viskas daroma dėl tavęs, Askanijau,— tyliai tarė ji.— Kad užkariaučiau tavo širdį, aukojau Prancūziją. Na, kaip, ponas pasiuntiny,— jau garsiai pasiteiravo ji,— koks jūsų atsakymas?

— Tokį svarbų reikalą, ponia, gali spręsti tik imperatorius, tačiau, mano manymu, jis sutiks su pasiūlymu: jis atrodo mums tiek naudingas, kad man beveik baisu.

— Beje, jei tai jus nuramins, aš paveiksiu karalių, nes šis reikalas iš esmės svarbus ir man pačiai. Mes, moterys, taip pat turime savo politiką, kartais žymiai sudėtingesnę negu jūsų. Bet galiu prisiekti, mano planuose jums negresia joks pavojus; pagalvokite pats, iš kur jis gali atsirasti? Tačiau jūs galite būti tikras, ponas Medina, kad, laukdama Karolio Penktojo sprendimo, nepraleisiu progos veikti prieš jį ir stengsiuos įtikinti jo didenybę, kad jis paimtų imperatorių į nelaisvę.

— Kaip, ponia, ir tai sąjungos pradžia?

— Tai dabar, ponas pasiuntiny! Nejaugi jūs, toks valstybės veikėjas, nesuprantate, kad visų svarbiausia šiuo metu — nesukelti įtarimo; atvirai stodama jūsų pusėn pražudydčiau visą reikalą. Tarp kita ko, nemanau, kad mane kas galėtų įskusti ar išduoti. Leiskite, hercoge, man būti jūsų priešu, leiskite kalbėti prieš jus! Koks galų galę skirtumas! Dieve mano, nejaugi jūs nežinote, kaip galima žaisti žodžiais! Jei Karolis Penktasis atsisakys mano pasiūlymo, aš pasakysiu karaliui: „Jūsų didenybe, pasikliaukite mano moteriška nuojauta — teisingumo vardan jūs būtinai turite nubausti nusikaltėlį.“ O jei imperatorius sutiks, pasakysiu: „Jūsų didenybe, patikėkite mano moters gudrybe, teisingiau pasakius, katės gudrybe — sutiksime su tuo gal kiek negarbingu, tačiau naudingu dalyku.“

— O, ponia! — sušuko nusilenkdamas prieš ponią d'Etamp hercogas Medina.— Kaip gaila, kad jūs karalienė, nes jūs būtute nuostabus diplomatas!

Po to jis atsiprašė ponios d'Etamp ir nuėjo sužavėtas netikėta derybų baigtimi.

— O dabar pakalbėsime tiesiai ir be išsisukinėjimų,— kreipėsi hercogienė į d'Orbeką, kai jie liko trise su Askaniju.—

Grafe, jūs žinote tris dalykus: pirma, ir man, ir mano draugams svarbu, kad mano valdžia dar labiau sustiprėtų ir būtų apsaugota nuo bet kokių pasikėsimų; antra, sėkmingai užbaigus reikalą, mums neteks bijoti ateities, nes Pranciškaus I vietą užims Karolis Orleanietis, o Milano hercogas, kurį aš išaukštinsiu, bus man žymiai dėkingesnis, negu Pranciškus I, kuris išaukštino mane; ir trečia, jo didenybė sužavėtas Kolombos grožio. Na ką gi, grafe, kreipiuosi į jus kaip į žmogų, stovintį aukščiau visų tų kvailių prietarų. Jūsų likimas — jūsų paties rankose: ar norite, kad įždininkas d'Orbekas užimtų kanclerio Puaje vietą, arba, teisingiau pasakius, ar norite, kad Kolomba d'Orbek užimtų Marijos de Brisak vietą?

Askanijas krūptelėjo iš siaubo, tačiau d'Orbekas to nepastebėjo. Jo bauriai klastingas žvilgsnis tuo metu buvo nukreiptas į ponią d'Etamp, išraiškingai žvelgiančią į jį.

— Aš noriu tapti kancleriu,— tiesiai atsakė jis.

— Puiku! Mes išgelbėti! Bet kaip su prevo?

— Buvę čia ko! Suraskite jam kokią šiltą vietelę, tik kuo pelningesnę, garbė čia nesvarbu. O kai tas senas podagriniukas nusibaigs, man liks visas.

Askanijas nebegalėjo ilgiau susivaldyti.

— Ponias! — sušuko jis skardžiu balsu, žengdamas į priekį.

Tačiau jis taip ir nespėjo užbaigti, o grafui nebeliko laiko net nustebti — plačiai atsivėrė durys, grįžo dvariškiai.

Ponia d'Etamp stipriai pastvėrė Askaniją už rankos, patraukė jį į šoną ir, vos susilaikydama, virpančiu balsu tyliai pratarė:

— Na, jaunuoli, ar matai dabar, kaip galima pasidaryti karaliaus meiluže ir kaip kartais prieš mūsų pačių valią su mumis pasielgia gyvenimas.

Jos žodžius nuslopino linksmas karaliaus ir dvariškių juokas ir sąmojai.

Pranciškus I spindėte spindėjo: netrukus atvyks Karolis Penktasis, prasidės priėmimai, šventės, linksmybės, o jam atiteks svarbiausias vaidmuo. Viso pasaulio akys bus nukreiptos į Paryžių ir jo karalių. Galvodamas apie įdomų spektaklį, kurį pats gaus režisuoti, Pranciškus I džiaugėsi kaip vaikas. Jis iš prigimties mėgo į viską žiūrėti ne iš rimtosios pusės, o iš maloniosios, išviršinės, kuri pirmiausia padaro efektą: karai jam buvo turnyras, karaliavimas — menas. Pranciškus I, nepaprasto proto žmogus, žavėjosi visokiomis nuotykingomis, keistomis,

poetiškomis idėjomis ir savo karaliavimą pavertė spektakliu, o pasaulį — žiūrovų sale.

Tą dieną, ruošdamasis apakinti varžovą ir Europą, jis buvo nepaprastai meilus ir maloningas.

Vos tik karalius peržengė slenkstį, prie jo pribėgo Tribule, vaizduodamas, kad tik gera valdovo nuotaika suteikė jam drąsos.

— O jūsų didenybe, jūsų didenybe! — gailiai sušuko juokdarys. — Atėjau su jumis atsisveikinti, teks jūsų didenybei apsiprasti su mintimi, kad netenkate manęs; ir man labiau gaila jūsų, negu savęs. Ką gi jūsų didenybė veiks be savo vargšo Tribule, kurį jūs taip mylite!

— Ką sakai, kvaily? Tu sumanei mane palikti tokiu momentu, kada dviem karaliams tenka vienas juokdarys?

— Taip, jūsų didenybe, palieku jus tokiu momentu, kai vienam juokdariui teks du karaliai!

— Nė girdėti nenoriu! Įsakau pasilikti!

— Na ką gi! Tuomet išleiskite specialų karališką dekretą ponui de Vijejeviliui: aš jam tik pasakiau, ką kalba apie jo žmoną, o jis už tokius niekus pažadėjo nurauti man ausis, o po to išplėsti širdį. . . jei tik aš ją turiu, pridūrė tas bedievis. Jūsų didenybė už tokį piktžodžiavimą turėtų įsakyti nupiauti jam liežuvį.

— Na, na, nusiramink, mano vargše kvaily! Kas atims tau gyvybę, po valandėlės pats laimins kojomis žemę.

— O, jūsų didenybe, ar negalima atvirkščiai?

— Kaip tai suprasti?

— Gal geriau jį pakarkite prieš mano mirtį. Man taip labiau patiktų.

Visi pratrūko juokais, o karalius juokėsi garsiau už visus. Paskui jis žengė toliau ir pastebėjo kilmingąją tremtinį, Pjerą Strocį.

— Senjore Strocį, — kreipėsi jis, — kiek pamenu, jau seniai, sakyčiau, labai seniai, prašėte suteikti jums Prancūzijos pilietybę; tiesiog gėda, kad po to, kai jūs taip narsiai, kaip tikras prancūzas, kovėtės už prancūzus Pjemonte, už ką jūsų tėvynė jūsų išsižadėjo, lig šiol esate nepriimtas į Prancūzijos, savo antrosios tėvynės, globą. Dar ši vakarą, senjore Pjerai, mano sekretorius Lemasonas atsiųs jums pilietybės raštą. Na, nedėkokite, ir mano, ir jūsų garbė reikalauja, kad Karolis Penktasis sutiktų jus prancūzą. . . O, tai jūs, Čelini! Ir, kaip visada, ne tuščiomis! Ką jūs ten, mano drauge, turite po pa-

žastimi? Tačiau luktelkite valandėlę, garbės žodis, nenoriu, kad kas nors pasakytų, jog aš ne toks dosnus, kaip jūs. Mesire Antuanai Lemasonai, kartu su pilietybės raštu didikui Pjerui Strociui paruoškite ir kitą — mano draugui Benvenutui; atiduosite jį nemokamai — auksakaliui kur kas sunkiau surasti penkis šimtus dukatų, negu Strociui.

— Jūsų didenybe, — atsakė Benvenutas, — esu jums didžiai dėkingas, tačiau atleiskite, kas gi tas pilietybės raštas?

— Jūs nežinote, ponas Benvenutai? — priekaištingai tarė Antuanas Lemasonas, o karalius tuo metu kvatojosi kaip pamišęs. — Pilietybės raštas — pati didžiausia malonė, kurią jo didenybė gali suteikti svetimšaliui: gavęs šį raštą, jūs tapsite prancūzas.

— O, jūsų didenybe, dabar aš suprantu ir dar kartą jums dėkoju; bet kam man tas raštas, jei jau ir taip esu visa širdimi atsidavęs jūsų pavaldinys?

— Kam tas raštas? — pasiteiravo Pranciškus I, vis dar gerai nusiteikęs. — Pavyzdžiui, kad ir tam, kad dabar, kai jūs prancūzas, aš galiu jus padaryti Didžiojo Nelio pilies valdovu, o anksčiau šito negalėjau. Mesire Lemasonai, prie pilietybės rašto pridėkite ir pilies dovanojimo raštą. Ar suprantate dabar, Benvenutai, ką duoda pilietybės raštas?

— Taip, jūsų didenybe, ir tūkstantį kartų dėkoju! Sakytum mūsų širdys ir be žodžių supranta viena kitą; malonė, kurią jūs šiandien man suteikėte, tai tarsi pradžia tos didžiulės malonės, kurios vieną gražią dieną gal drįsiu paprašyti.

— Aš menu pažadą, Benvenutai. Atnešk žadėtą Jupiterį, ir tada reikalauk.

— Jūsų didenybės gera atmintis; drįstu tikėtis, kad jūs išlaikysite žodį. Jūsų didenybė galite įvykdyti vieną mano prašymą, nuo kurio priklauso mano gyvenimas, ir ką tik dabar, kažkokia nesuprantama nuojauta tarsi atspėjęs mano mintis, jūs palengvinote mano svajonės įgyvendinimą.

— Kas žadėta, bus ištesėta, mano didysis meistre, bet kol tai įvyks, jūs gal parodysite, ka ten gero turite?

— Tai sidabrinė druskinė, jūsų didenybe, priedas prie vazos ir dubens.

— Greičiau rodykite!

Karalius, kaip visada, tylomis atidžiai apžiūrėjo nuostabų kūrinį, kurį jam padavė Čelinis.

— Kokia klaida! Kokia nesąmonė! — pagaliau pratarė jis.

— Kaip, jūsų didenybe! — sušuko nevilties apimtas Benvenutas. — Jūsų didenybei nepatinka?

— Be abejo, pone! Kaip jūs galėjote sugadinti tokį gerą sumanymą, darydamas šią druskinę iš sidabro? Iš aukso tokį dalyką reikia daryti, Čelini, štai dėl ko pykstu! Bet nieko, jūs ją perdarysite!

— Deja, jūsų didenybe, — liūdnei tarė Čelinis, — nepervertinkite mano kuklių kūrinį. Bijau, kad taurus metalas neprazūdytų mano fantazijos turtų. Siekiant ilgalaikės garbės, jūsų didenybe, verčiau kurti iš molio, o ne iš aukso; juk dažniausiai auksakalio garbė miršta kartu su juo. Gyvenimas, jūsų didenybe, kartais žiaurus, o žmonės — visada godūs ir kvaili; ir kas žino, ar kokia mano daryta sidabro taurė, už kurią jūsų didenybė sumokėtų dešimt tūkstančių dukatų, nebus perlydyta į dešimt ekių?

— Nejaugi jūs manote, kad Prancūzijos karalius ims užstatinėti savo stalo druskines?

— Jūsų didenybe, Konstantinopolio imperatoriaus atidavė venecijiečiams kaip užstatą Jėzaus Kristaus erškėtrožių vainiką.

— Tačiau Prancūzijos karalius jį išpirko!

— Žinau, tačiau vis dėlto pagalvokite apie pavojus, revoliucijas, ištėrimą! Mano tėvynėje Mediči tris kartus buvo išvyti ir tris kartus grįžo. Vargu ar rasis kitas karalius, kaip jūsų didenybė, iš kurio neatimsi nei garbės, nei turto.

— Tiek to, Benvenutai, tiek to! Aš noriu turėti auksinę druskinę, ir mano išdininkas įteiks jums šiandien tūkstantį aukso ekių. Girdite, d'Orbekai, būtinai šiandien! Nenoriu, kad Čelinis prarastų bent minutę. Sudie, Benvenutai, dirbkite toliau: karalius laukia Jupiterio. Sudie, ponai, nepamirškite Karolio Penktojo.

Kol Pranciškus I leidosi laiptais, norėdamas raitas lydėti karalienę, kuri jau sėdėjo karietoje, salėje vyko įdomūs pokalbiai, ir jų nevertėtų praleisti.

Benvenutas priėjo prie grafo d'Orbeko ir pasakė:

— Paruoškite, prašom, auksą mesire išdininke. Aš pildau jo didenybės įsakymą, einu pasiimti maišo ir po pusvalandžio būsiu pas jus.

Grafas nusilenkė, ir Čelinis, veltui ieškojęs akimis Askanijo, išėjo vienas.

Tuo pat metu Marmanis tyliai kreipėsi į prevo, kuris vis dar nepaleido Kolombos rankos.

— Štai puiki proga! Bėgu įspėti savo vyrų. Pasakykite d'Orbekui, kad jis kuo ilgiau užlaikytų Benvenutą.

Jis dingo, o mesiras d'Esturvilis priėjo prie grafo d'Orbeko, tyliai kažką pašnabždėjo į ausį ir garsiai pridūrė:

— O aš tuo tarpu palydėsiu Kolombą į Nelio rūmus.

— Gerai,— atsakė d'Orbekas.— Ir šiandien vakare praneškite, kuo viskas baigėsi.

Jie išsiskyrė, ir prevo iš tikro su dukra lėtai pasuko Mažojo Nelio link, o iš paskos, nenuleisdamas nuo jų akių, nepastebimai ėjo Askanijas ir iš tolo su meile žvelgė į savo Kolombą.

Tuo metu karalius kėlė koją į balno kilpą; jis jojo savo numylėtu nuostabiu raudu žirgu, Henriko VIII dovana.

— Šiandien mūsų laukia ilgas kelias,— pasakė jis.

*Puikus, šaunus mano žirgužis —
Mes neišskiriami draugai!*

— Velniai griebtų! Štai ir pirmos ketureilio eilutės,— pridūrė Pranciškus I.— Na, Maro, kurkite toliau! Arba jūs, Meleenai de Sen-Žele!

Maro pasikasė pakaušį, bet Sen-Žele jį aplenkė ir nepaprastai greitai užbaigė ketureilį:

*Ne Bucefalas, nors raitužis
Net Aleksandrą pralenkė nūnai!*

Iš visų pusių pasipylė aplodismentai, o karalius, jau balne, grakščiu mostu padėkojo poetui už vykusią ir greitą pabaigą.

Maro grįžo namo dar labiau paniuręs, negu paprastai.

— Nesuprantu, kas tame dvare dėjosi,— murmėjo jis,— bet visi šiandien buvo tokie kvaili.

Antras skyrius

KETURI PLĖŠIKAI

Benvenutas paskubomis perėjo į kitą Senos pusę ir pasiėmė iš namų ne maišą, kaip buvo sakęs d'Orbekui, o nedidelę pintinę, kurią jam Florencijoje buvo padovanojusi viena jo puseserė vienuolė. Benvenutas norėjo užbaigti šį reikalą tą pačią dieną, o buvo jau dvi valandos, tad jis nebelaukė nei Askanijo, su kuriuo buvo pasimetęs, nei pameistrių, išėjusių pietauti, ir pasuko į Frua-Manto gatvę, kurioje gyveno grafas d'Orbekas;

eidamas vis žvalgėsi į šalis, bet nepastebėjo nieko, kas galėtų sukelti bent mažiausią nerimą.

Kada Benvenutas atėjo pas grafą d'Orbeką, šis jam pareiškė negalįs tuoj pat atiduoti aukso, nes neva reikia atlikti kai kuriuos būtinus formalumus — pakviesti notarą, sudaryti sutartį. Grafas žinojo nekantrų Čelinio būdą ir todėl visaip atsiprašinėjo; jis taip įtikinamai aiškino, kad nebuvo kaip pykti, ir Benvenutas patikėjo, jog šios kliūtys iš tiesų yra, ir sutiko palaukti.

Čelinis nusprendė pasinaudoti ta gaisatim ir pasikviesti ką nors iš pameistrių, kad jie jį palydėtų ir padėtų nešti auksą. D'Orbekas tuoj pat pasiuntė į Nelį tarną; paskui jis užvedė kalbą apie Čelinio darbus, apie jam rodomą karaliaus palankumą ir apie visokius kitokius dalykus, kurie, jo manymu, galėtų sudominti Benvenutą; pastarasis su grafu nebuvo susipykęs ir neturėjo jokio pagrindo įtarti, kad d'Orbekas — jo priešas. Jis troško tik vieno — paveržti iš grafo Kolombą, bet apie tą jo norą žinojo tik Askanijas ir jis pats. Ir todėl Benvenutas gana maloniai atsakinėjo į grafo pagyrimus.

Po viso to reikėjo dar sugaišti gana nemaža laiko, kol buvo surinktas auksas, ir būtent toks, kokio norėjo karalius. Notaras kažkodėl nelabai skubėjo atvykti, o sutarties per minutę taip pat nesudarysi. . . Šiaip ar taip, kai Benvenutas, mandagiai atsisveikinęs su šeimininku, ruošėsi grįžti į pilį, jau buvo pradėję temti. Benvenutas pasiteiravo tarno, kurį d'Orbekas buvo pasiuntęs pakviesti padėjėjų, kur jie, ir šis paaiškino, kad nė vienas jų negalėjęs ateiti, tačiau jis pats mielai panešias ponui auksą. Benvenuto nepasitikėjimas pabudo, ir jis atsisakė pagalbos, kad ir kaip buvo jos reikalingas.

Jis surovė auksą į savo pintinėle, paskui užsikabino ją ant rankos, kuri gana sunkiai pralindo pro rankenėles ir saugiai pridengė auksą, be to, ir nešti buvo kur kas patogiau, negu maiše. Po rūbais Benvenutas buvo pasivilkęs grandininis marškinius, prie šono kabėjo trumpa špaga, už diržo — užkištas durklas; greitai, bet tvirtu žingsniu jis leidosi į kelionę. Tačiau, prieš išeinant, jam pasirodė, tarsi tarnai tarpusavyje kažką šnibždėjosi; paskui jie vienas paskui kitą skubiai išėjo, apsimesdami, kad traukia visai į priešingą pusę, negu jis.

Šiandien, kada eini nuo Luvro iki Akademijos per Meno tiltą, kelias, kurį turėjo nueiti Benvenutas, atrodo vienas juokas, bet anais laikais tai jau buvo ištisa kelionė. Ir iš tikro, išėjus iš Frua-Manto gatvės, Benvenutui reikėjo paėjėti kran-

tine iki Šatle, pereiti Malūnininkų tiltą, Sen-Bartelmi gatve perkirsti Site, Sen-Mišelio tiltu pereiti į kairiąją upės pusę ir nuo čia vėl leistis tuščia krantine iki Didžiojo Nelio pilies. Todėl nieko nuostabaus, kad tais vagišių ir plėšikų laikais Benvenutas, kad ir koks drąsus, šiek tiek nerimastavo dėl savo aukso. Beje, jei skaitytojas nori, galime aplenkti Benvenutą keletu šimtų žingsnių ir įsitikinti, kad jo nerimas nebuvo be pagrindo.

Maždaug valandą prieš sutemstant, Augustiniečių krantinėje šalia bažnyčios įsitaisė ketvertas gana įtartinos išvaizdos vyrų, susisupusių plačiais apsiaustais. Krantinę nuo upės toje vietoje skyrė tik neaukšta sienelė, ir temstant ten nebūdavo nė gyvos dvasios. Per tą laiką pro minėtą ketvertą vyrų praėjo tik prevo, kuris, palydėjęs Kolombą į Mažąją Nelį, grįžo atgal. Visi jie pasveikino prevo su derama jo padėčiai pagarba.

Vyrai, užsimaukšlinę skrybėles ant akių, stovėjo atokiau nuo gatvės, prisiglaudę prie bažnyčios, ir tylomis šnekučiausi. Dvejetas iš jų mums jau pažįstami: tai tie samdyti žmogžudžiai, kuriuos vikontas de Marmanis buvo pakvietęs dalyvauti nelaimingajame žygyje į Didįją Nelį; vadinosi jie Ferantas ir Frakasas. Kiti du jų bendrai, pelnę pragyvenimą tuo pačiu garbingu amatu, vadinosi Prokopas ir Maldanas. Kad palikuonims netektų ginčytis, kaip kad jau trys tūkstančiai metų ginčijamasi dėl Homero, dėl šių keturių žaliūkų tautybės, pridursiu, jog Maldanas buvo pikardietis, Prokopas — iš Bohemijos, o Ferantas ir Frakasas išvydo dienos šviesą po žydu Italijos dangumi. Na, o jei kalbėsime apie kitus jų brožus, tai pasakysime, kad Prokopas buvo juristas, Ferantas — pedantas, Frakasas — gvėra, o Maldanas — kvailys. Skaitytojas mato, kad mes, nors ir esame prancūzai, dėl savo tautiečių privalumų neklystame.

Peštynėse visi keturi buvo kaip velniai.

Paklausykime dabar jų pamokomo ir draugiško pokalbio. Iš jo mes galėsime nuspręsti, kas jie per vieni ir koks pavojus iš tikro grėsė mūsų draugui Benvenutui.

— Bent jau šiandien, Frakasai,— kalbėjo Ferantas,— tas rudis vikontas mums netrukdytų, ir galėsime laisvai ištraukti špagas; nebus kam rėkti: „Atgal!“, ir tas prakeiktas bails neprivers mus bėgti.

— Taip tai taip,— atsakė Frakasas,— tačiau jeigu jau jis mus paliko vienus pavojingam puolimui, už ką esu labai dėkingas, jis turėtų palikti mums ir visą grobį. Kurių velnių tas

rudas kipšas užsimetė pasilikti sau 500 aukso ekių? Žinoma, likusieji 500 — irgi neblogas užmokestis. Po 125 kiekvienam — visai pakenčiama; esu matęs ir blogesnių laikų, kai tekdavo užmušti žmogų ir už du ekius.

— Švenčiausioji panelė! Už du ekių! — sušuko Maldanas.— Tfu! Tai tiesiog mūsų profesijos įžeidimas. Nekalbėkite nieko panašaus, brangusis, kada aš kartu su jumis, nes, ko gero, kas nors išgirdęs ir mane palaikys tokiu pačiu, kaip jūs.

— Ką padarysi, Maldanai! — liūdnai atsakė Frakasas.— Gyvenime visko pasitaiko — būna momentų, kada galėtum užmušti už kąsį duonos. Bet grįžkime prie reikalo. Man atrodo, mieli draugai, kad du šimtai penkiasdešimt ekių du kart geriau negu šimtas dvidešimt penki. Kas būtų, jei mes, nubengę tą šaunuolį, neatsiskaitysim su tuo vagišium de Marmaniu?

— Brolau,— griežtai atšovė Prokopas,— neužmirškite, kad šitaip sulaužytume sutartį ir apgautume klientą, o mes turime būti lojalūs. Atiduosime vikontui, kaip sutarta, visus penkis šimtus aukso ekių; bent aš esu tokios nuomonės. Bet, *distingamus*¹: kai jis įsibrukę pinigų į kišenę ir įsitikins, kad mes garbingi žmonės, kas galėtų sukliudyti jį užpulti ir atimti auksą.

— Puikiai sugalvota! — pamokomai pritarė Ferantas.— Prokopas visada garbingas ir nepaprastai išradingas.

— Dieve mano! Juk kadaise šiek tiek studijavau teisę,— kukliai atsakė Prokopas.

— Nenukrypkime nuo, reikalo,— su būdingu jam pamokomo tonu pertraukė Ferantas.— *Recte ad terminum eamus*². Tegu vikontas ramiai sau ilsisi minkštame patale! Jo eilė — pas-kui! Dabar kalba eina apie tą Florencijos auksakalį; kad būtų tikriaus, šeimininkas pageidavo, kad jį paskerstume keturiese. Blogiausiu atveju ir vienas galėtų atlikti šį reikalą ir pasiimti sau visus pinigų, tačiau turtas — visuomenės piktžaidė, ir geriau tegu keletas ištikimų draugų pasidalija pelną. Tik viena sąlyga — auksakalį reikia vikriai ir švariai sudoroti, su juo menki juokai, mes su Frakasu turėjome progą tuo įsitikinti. Todėl jį užpulkime visi iš karto, jis turi netrukus pasirodyti. Dėmesio! Daugiau šalto kraujo, stiprybės, ištvermės ir — saugokitės itališko smūgio; jis puikiai valdo špagą ir pasistengs tai jums įrodyti.

¹ Aptarkime (*lot.*)

² Eisim tiesiai prie reikalo (*lot.*).

— Jau aš tai žinau, Ferantai,— paniekinamai pratarė Maldanas,— ką reiškia špagos smūgis. Vieną sykį man asmeniniais reikalais teko pabuvoti Burbono rūmuose. Nespėjau jų sutvarkyti iki ryto ir gavau pasislėpti kur nors iki sekančios nakties. Nusprendžiau, kad pati patogiausia vieta bus ginklų salė: ten buvo grūste prigrūsta visokiųjų riterių šarvų ir trofėjų: šalmų, šarvų, skydų. Nukėliau nuo kuolo visą riterio aprangą, atsistočiau ant pjedestalo, nuleidau šalmo antakį ir sustingau.

— Nuostabu! — pertraukė jį Ferantas.— Pasakok toliau, Maldanai. Kai ruošiesi žygiui — kas gali būti geresnio, kaip klausytis pasakojimų apie kitų drąsą? Na, toliau, toliau...

— Deja, nežinojau,— kalbėjo toliau Maldanas,— kad pilies šeimininko sūnūs, mokydamiesi kautis, bado tuos prakeiktus šarvus. Netrukus į salę įėjo du dvidešimtmečiai žaliūnai, nusi-kabino po ietį ir špagą ir iš visos širdies pradėjo daužyti mano kiautą. Tai va, mieli draugai, norite tikėkite, norite ne, nė vienas špagos ar ieties smūgis neprivertė manęs sujudėti. Stovėjau taip tiesiai ir tvirtai, lyg iš tikro būčiau tas kuolas, kaip reikiant prisuktas prie pastovo. Laimei, abu jaunieji kvaišos nepasižymėjo dievažin kokia jėga. Bet štai pasirodė tėtušis ir ėmė mokyti sūnelius, kur ieškoti silpnesnės vietos; bet šventasis Maldanas, mano patronas, kurio tyломis šaukiausi, nukreip-davo smūgius. Pagaliau tas velnio tėtušis, norėdamas parodyti savo mažyčiams, kaip numušamas šalmo antkaktis, pagriebė ietį, sviedė į mane ir iš tikro antkaktis nulėkė į šalį, ir aš stovėjau prieš juos išbalęs, iškreiptu iš siaubc veidu. Maniau, kad man galas..

— Vargšas drauguži,— liūdnai tarė Frakasas,— kad bent bū-tų buvę už ką žūti...

— Ir įsivaizduokite — pamatę mano, kaip sakiau, išbalusį ir iškreiptą veidą, tie kvailiai palaikė mane savo prosenelio šmėk-la ir taip ėmė raityti kulnus, tarsi juos vytųsi tūkstančiai vel-nių. Na, o aš, kaip čia geriau jums viską nusakius... aš atsu-kau jiems nugarą ir taip pat moviau, kiek tik kojos neša. Svar-biausia, žinoma, ne tai. Esu geležis, ne žmogus, jūs jau turėjo-te ne vieną progą įsitikinti.

— Sutinku, drauguži Maldanai, bet mūsų darbe svarbiausia ne vien tinkamai sutikti smūgius, o pačiam kirsti,— tarė Pro-kopas.— Ir kirsti taip, kad auka kristų nespėjusi nė cyptelėti. Taigi pasiklausykite: kartą, keliaudamas per Flandriją, turėjau padėti vienam savo klientui atsikratyti keturių jo artimų drau-gužių, kurie niekad nesiskirdavo. Pradžioje jis man siūlė tris

padėjėjus, bet jam pasakiau, kad reikalo imsiuos tik vienas, arba visai jo nesiimsiu. Sutarėme, kad veiksiu kaip tinkamas ir, jei pristatysiu keturis lavonus, gausiu keturgubą užmokes-tį. Aš žinojau, kokių keliu ta ketveriukė trauks, ir laukiau jų vienoje smuklėje, kurios jie negalėjo aplenkti.

Smuklininkas taip pat kažkada vertėsi mūsų amatu; bet jis viską metė, pasidarė smuklininkas, ir šitaip jam buvo kur kas saugiau plėsti kelevius. Jis dar ne visai buvo praradęs garbę, ir aš be didelio vargo įkalbėjau jį man padėti, pažadėjęs dešimtą dalį užmokesčio. Taip sutarę, ėmėme laukti savo ketveriukės, kuri netrukus pasirodė kelio posūkyje, o po valandėlės jie jau stovėjo prie smuklės, užsimeję čia prisikirsti patys ir pašerti arklius. Smuklininkas įspėjo, kad jo arklidė labai maža, kad jei jie visi sueis kartu, tai negalės net pajudėti ir tik trukdys vienas kitam, todėl teks eiti po vieną. Įėjo pirmasis ir užtruko, o sekantis, netekęs kantrybės, nudrožė pažiūrėti, kas atsitiko. Bet ir jis nebepasirodė. Trečiajam pabodo laukti, ir jis, savo ruožtu, nuėjo paskui abu pirmuosius. Šeimininkas, išvydęs, kad ketvirtasis ima nerimauti dėl draugų, sušuko: „Ak, suprantu! Arklidė tokia mažytė, kad jie tikriausiai išėjo pro užpakalines duris!“ Jo žodžiai nuramino ketvirtąjį, ir jis ryžosi nueiti pas draugus ir užtiko mane, nes, kaip jūs jau atspėjote, aš glūdėjau arklidėje; paskutiniui leidau kartelį riktelti, atsisveikinant su šiuo pasauliu, nes jis jau nieko nebegalėjo išgąsdinti. . . Sakyk, Ferantai, ar pagal romėnų teisę to negalima būtų pavadinti *trucidatio per divisionem necis*?¹ Bet kurgi tas mūsų šaunuolis? — pridūrė Prokopas. — Ar tik kas jam neatsitiko? Netrukus visai sutems. . .

— *Suadentque cadentia sidera somnos* ², — pertarė Frakasas. — Tarp kita ko, bičiuliai, žiūrėkite, kad tas Benvenutas tamsoje neiškrėstų vieno tokio pokšto, kurį pats kartą buvau išbandęs; tai man atsitiko klajojant Reino pakrantėmis. Man visada patiko Reino pakrantės; ten toks vaizdingas ir liūdnas peizažas. Reinas — svajotojų upė. Taigi, svajojau ir aš; o svajojau, kaip čia pasiuntus į dausas vieną tokį senjorą, vardu Šrekenšteinas, jei tik neklystu. Nuknakcinti jį buvo ne taip jau lengva, nes tas senjoras išeidavo iš namų tik su gera palyda. Ir štai ką sugalvojau. Apsivilkau tokiais pat rūbais, kaip kad jis nešiojo, ir vieną tamsią naktį ryžausi laukti jo paties ir viso jo būrio.

¹ Mirties bausmės vykdymas paeiliui (*lot.*)

² Leidžiasi žvaigždės ir kviečia miego (*Vergilijus, „Eneida“, II.9 (lot.)*).

Kai tamsoje, *obscuri sub nocte*¹ pasirodė jų figūros, aš kaip vanagas puoliau prie Šrekenšteino, kuris ėjo kiek pirma kitų, vikriai nutraukiau jam nuo galvos skrybėlę su plunksnomis, pasikeičiau su juo vietomis ir atsistoju ten, kur turėjo stovėti jisai. Nedavęs Šrekenšteinui atsipeikėti, apsvaiginau jį stipriu špagos rankenos smūgiu per galvą ir, kilus sąmyšiui, triukšmui, riksmui, ėmiau šaukti iš visos gerklės: „Gelbėkite! Vagys! Plėšikai! Gelbėkite!“ Man pasisekė — Šrekenšteino vyrai įsiutę puolė savo šeiminką ir nudėjo jį vietoje, o aš sprukau į artimiausią miškelį. Garbingasis senjoras bent jau galėjo prieš mirtį pasidžiaugti, kad žuvo nuo draugų rankos.

— Suveikta iš tikro drąsiai, — įsiterpė Ferantas, — bet, prišiminus mano tolimą jaunystę, galima surasti ir šaunesnį nuotykių. Kaip ir tau, Frakasai, man teko susidurti su vienu didžiūnu, kurį irgi lydėdavo ginkluota apsauga. Tai įvyko Abrucų miške. Įsitaisiau šalia kelio, kuriuo turėjo pravažiuoti tas tipas; įlipau į didžiulį ažuolą, atsiguliau ant storos šakos, kyšančios virš kelio, ir ėmiau laukti. Pradėjo švisti; pirmieji blankūs saulės spinduliai prasiskverbė pro apsamanojusias medžio šakas; papūtė gaivus lengvas vėjelis, o oras suskambo nuo paukščių giesmių. Tik staiga...

— Ša! — nutildė jį Prokopas. — Girdžiu žingsnius! Tai jis!

— Puiku! — sumurmėjo Maldanas, apsižvalgęs aplinkui. — Visur tuščia ir tylu — mums sekasi.

Visas ketvertas sustingo, prikandę liežuvius. Sutemose sunku buvo įžiūrėti jų įdegusius, baisius veidus, tik žerėjo akys, virpėjo rankos, mėslungiškai apgniauzusios špagas, įsitempė raumenys: tą vaizdingą, sustingusią prieblandoje grupę galėjo nutapyti vien tik Salvatoro Rozos teptukas.

Iš tikro ėjo Benvenutas, ėjo greitai, bet kaip jau minėjome, pajutęs įtarimą, dabar atidžiai žvelgė į tamsą. Taigi, jo akys jau buvo apsipratusios, ir jis už dvidešimties žingsnių pamatė keturis plėšikus, sėlinančius iš paskos; anksčiau negu jie spėjo užpulti, Benvenutas užklojo pintinę apsiaustu ir išsitraukė špagą. Be to, Čelinis atsirėmė į bažnyčios sieną ir šaltakraujiškai žiūrėjo į plėšikus.

Plėšikai šoko visi kaip vienas; nėra ko ir galvoti pabėgti; rėkti beprasmiška — pilis daugiau kaip už penkių šimtų žingsnių; bet Benvenutas nebuvo naujokas kautynėse ir ryžtingai sutiko nenaudėlius.

¹ Nakties prieglobstyje (Vergilijus, „Eneida“, VI.26) (*lot.*).

Vikriai darbuodamasis špaga, jis ėmė samprotauti, ir jam šovė išganinga mintis: aišku, pasala organizuota jam, Benvenutui. Jei pavyks apdumti akis žmogžudžiams, jis išgelbėtas! Ir štai, atmušinėdamas smūgius, Čelinis pradėjo šaipytis, tarsi jie iš tiesų būtų apsirikę.

— Kas gi čia jums užėjo, šaunuoliai? Išprotėjote, ar ką? Ką jūs tikitės laimėti iš tokio vargšo kareivio, kaip aš? Ar mano apsiaustas jums patiko, ar špaga susigundė? Ei, šaunuoli, saugok ausis, po velnių! Jei jau kėsinatės į mano špagą, tai pirma turite ją man išplėšti iš nagų. Iš tiesų, kaip plėšikai ir dar ne naujokai, jūs visai neturite uoslės, brangučiai!

Taip šnekėdamas, Benvenutas nesitraukė, o pats spaudė juos, tačiau nuo sienos atsitraukdavo tik per žingsnį ar du, ir tuoj pat vėl į ją atsiremavo, be perstojo kapodamas į kairę ir į dešinę. Keletą kartų jis tyčia praskleidė apsiaustą, rodydamas, jog jokio aukso neturi — jei grafo d'Orbeko tarnai, kuriuos jis matė išeinant ir kurie žinojo, jog jis tikrai nešasi aukšą, jau ir perspėjo plėšikus, šie, gal būt, pamánys, kad jis nieko neturi. Iš tikro įtikinantis jo tonas ir pernelyg smagi ranka žmogui su tūkstančio aukso ekiu nešuliu sukėlė žmogžudžiams abejones.

— Na, o jei mes iš tikro apsirikome, Ferantai? — pratarė Frakasas.

— Bijau, kad taip ir bus. Anas, man atrodo, kiek mažesnis. Na, o jei tai jis — tada jokio aukso jis neneša, ir tas prakeiktas vikontas mus apmulkino.

— Aš! Aukso? — sušuko Benvenutas, ir padarė nuostabų išpuolį. — Viso labo turiu tik keletą sudilusių variokų, bet jei jūs, vaikinukai, kėsinatės į juos, išpėju, teks brangiai užmokėti, brangiau, negu už gryną aukšą ir, be to, svetimą.

— Velniai rautų! — tarė Prokopas. — Jis iš tikro kariškis. Argi auksakalys gali taip valdyti špagą? Prakaituokite čia su juo, kiek tik jums lenda, dėl garbės aš nesikaunu.

Ir Prokopas niurzgėdamas nuėjo šalin; ataka susilpnėjo, nes ir kiti ėmė abejoti, o čia dar ir draugo paspirties trūko... Benvenutas tuo pasinaudojęs atsitraukė nuo sienos ir pasuko rūmų link; tačiau jis traukėsi, atsisukęs veidu į priešą ir be perstojo kaudamasis. Jis priminė įsiutusi šerną, viliojantį paskui save šunis į savo lindybę.

— Eime, eime, šaunuoliai, — kalbėjo Benvenutas. — Palydėkite mane iki Pre-o-Klero, iki Mezon-Ružo, kur gyvena mano merguzėlė; ji kaip tik manęs laukia šį vakarą, o jos tėtušis pre-

kiauja vynu. Kiek girdėjau, vaikščioti čia pavojinga, ir aš nieko prieš, jei turėsiu apsaugą.

Po to sąmojaus Frakasas taip pat atsisakė persekiojimo ir prisijungė prie Prokopo.

— Kvailiai mes su tavimi, Ferantai! — tarė Maldanas. — Tai visai ne Benvenutas!

— Anaip tol, kaip tik jis! — sušuko Ferentas. Tuo metu, kada Benvenutas pernelyg staigiu judesiu praskleidė apsiaustą, po pažastim jis pastebėjo pripildytą aukso pintinėlą.

Bet buvo jau po laiko. Iki rūmų liko koks penkiasdešimt žingsnių, ir galingas Benvenuto balsas suskambėjo nakties tyloje: „Gelbėkit! Ei, kas nors iš Nelio pilies; greičiau pas mane! Gelbėkit!“ Nespėjo sugrįžti Frakasas, atbėgti Prokopas, o Ferantas su Maldanu sustiprinti puolimo, vos pasigirdus pirmam pagalbos šauksmui, atsidarė pilies vartai, ir pro juos, apsiginklavę ietimis, iššoko didysis Hermanas, mažasis Žanas, kairys Simonas ir Žakas Obri; visi jie su nerimu laukė grįžtant mokytojo.

Vos juos pamatę, plėšikai išlakstė.

— Luktelkite, brangučiai! — šaukė Benvenutas bėgliams. — Ar nepalydėtumėte manęs dar truputį?! Ak jūs, nevėkšlos, nesugebėjote atimti iš vieno žmogaus tūkstančio aukso ekiu, kurie man ir taip jau nusvėrė ranką!

Plėšikams pasisėkė tik lengvai įdrėksti Benvenuto ranką, ir dabar jie raitė kulnus visiškai sugėdinti; Frakasas bėgo net staugdamas. Vargšelis mūsų pabaigoje neteko dešinėsios akies ir visam gyvenimui liko vienaakis, o dėl to jo jau ir taip liūdina fizionomija pasidarė dar niuresnė.

— Na, o dabar, sūneliai, — tarė Benvenutas pameistriams, kai žmogžudžių žingsniai nutolo, — po tokio šaunaus nuotyčio būtų visai nebloga pavakarieniavus. Eime išgersime už mano sėkmę, brangieji gelbėtojai! Didis dieve, kodėl su jumis nėra Askanijo? Kur Askanijas?

Iš tikro, kaip kad skaitytojas atmena, Askanijas, eidamas iš Luvro, pasimetė su mokytoju.

— Aš žinau, kur jis! — sušuko mažasis Žanas.

— Kurgi, vaike mano? — pasiteiravo Benvenutas.

— Jis jau visas pusvalandis vaikšto Didžiojo Nelio sode. Mudu su studentu norėjome pasikalbėti, bet jis paprašė palikti jį vieną.

„Keista, — pagalvojo Benvenutas. — Nejaugi jis negirdėjo mano riksmo? Kodėl neatbėgo kartu su visais?“ Ir garsiai kreipėsi į mokinius:

— Nelaukite ir vakarieniaukite be manęs, bičiuliai. Ak, tai tu, Skocone!

— Dieve mano, ką aš išgirdau! Jus norėjo nužudyti, mokytojai?

— Taip, lyg ir norėjo.

— Jėzuli! — sušuko Skoconė.

— Nieko ypatingo, brangute, nieko ypatingo,— kartojo Benvenutas, ramindamas išblyškusią kaip drobė vargšėlę Kateriną.— Dabar tik reikia gauti vyno, ir, be to, paties geriausio mano šaunuoliams. Paimk iš ponios Rupertos rūsio raktus ir pati atnešk.

— Jūs daugiau nebeišeisite? — paklausė Skoconė.

— Ne, ne, nusiramink. Aš einu į sodą paieškoti Askanijo, man reikia su juo kai ką rimtai aptarti.

Pameistriai ir Katerina nuėjo į dirbtuvę, o Benvenutas pasuko į sodą.

Tuo metu kaip tik pakilo mėnulis ir mokytojas aiškiai pamatė Askaniją, bet jaunuolis, užuot vaikščiojęs, atrėmė į Mažojo Nelio sieną kopėčias ir ėmė lipti. Užkopęs iki viršaus, jis apžergė sieną, pritraukė kopėčias, permetė jas į kitą pusę ir dingo.

Benvenutas perbraukė ranka akis, kaip žmogus, netikįs tuo, ką mato; paskui, greitai kažką nusprendęs, jis nubėgo tiesiai į liejyklą, pakilo į savo celę, išlipo per langą ir, apskaičiavęs nuotolį, peršoko ant Mažojo Nelio sienos; paskui, kabindamasis už gumbuotų vynuogienojų, jis tyliai nusileido į Kolombos sodą; ryte palijo, ir drėgna žemė slopino žingsnius.

Benvenutas priglaudė ausį prie žemės ir ėmė klausytis, tačiau ilgą laiką tvyrojo tylą. Pagaliau tolumoje pasigirdęs šnabždesys nurodė jam kryptį; jis atsikėlė ir apgraiбомis, sustodamas kas žingsnis, ėmė slinkti pirmyn. Netrukus balsai suskambo ryškiau, ir Benvenutas pasuko į jų pusę; pasiekęs ant-
rąją alėją, kuri kirto sodą, jis sutemose pamatė Kolombą, ar, teisingiau pasakius, atspėjo, kad tai ji. Mergaitė buvo su balta suknele ir sėdėjo šalia Askanijo ant mums jau žinomo suolo. Jaunuoliai kalbėjosi tyliai, bet susijaudinę, ir jų balsai skambėjo gana aiškiai.

Slėpdamasis už medžių, Benvenutas priėjo arčiau ir suskuso.

Buvo nuostabus rudens vakaras, ramus ir vaiskus. Mėnuo išvaikė beveik visus debesis, o tie, kurie dar liko, lengvai, toli vienas nuo kito, plaukė dangaus mėlyne, nuberta žvaigždėmis. Buvo tylu ir ramu aplink tą mažą grupelę, besišnekančią ir besiklausančią Mažojo Nelio sode, bet jų širdys virpėjo iš susijaudinimo.

— Mano brangioji Kolomba,— kalbėjo Askanijas, o už jo nugaros stovėjo išbalęs ir sukrėstas Benvenutas, kuriam šie žodžiai smigte smigo į širdį. — Mano mylimoji sužadėtine! Kam aš įsimašiau į jūsų gyvenimą! Jūs prakeiksite mane, kai sužinosite, kokią baisią nelaimę aš atnešu.

— Jūs klystate, mano drauge,— atsakė Kolomba,— kad ir ką sakytumėte, aš vis tiek jus laiminsiu, kadangi matau jumyse dievo pasiuntinį. Aš negirdėjau motinos balso, bet jaučiu, kad jo būčiau klausiusi, kaip kad jūsų klausau. Kalbėkite, Askanijau! Kad ir kokios baisios būtų naujienos, ką padarysi! Mane ramina jau vien tai, kad jas išgirsiu iš jūsų lūpų.

— Pasitelkite visas savo jėgas, būkite tvirta, Kolomba!

Ir Askanijas papasakojo jai, kas įvyko dvare: apie baisų ponios d'Etamp ir grafo d'Orbeko suokalbį, apie jų ketinimą išduoti karalystės interesus ir atimti Kolombos garbę.

Jam buvo tikra kančia aiškinti tai nekaltai merginai, nepažįstančiai žmonių niekšiškumo, kokia šlykščia išdavyste suteršė save karaliaus įždininkas; kančia buvo pasakoti jai apie nepaprastą karaliaus favoritės žiaurumą, apie jos pavydulingą klastą.

Bet Askanijas išlaikė tą kankinimą iki galo, o Kolomba net neparaudo — tokia didelė buvo jos nekaltybė ir tyra siela. Ji suprato tik viena — mylimasis nuliūdęs ir išsigandęs. Ir Kolomba, kaip ir Askanijas, sudrebėjo tarsi aplink jauną medelį apsivijęs plonas vijoklėlis, kuris virpa kartu su juo, audrai užgriuvus.

— Drauge mano! Atskleiskime tėvui šiuos biaurius kėslus į mano garbę,— tarė ji.— Tėvas nė nenujaučia, jog mes mylime vienas kitą. Jūs jam išgelbėjote gyvybę, ir tėvas be jokios abejonės jus išklausys. Nurimkite, mano bičiuli! Jis išplėš mane iš grafo rankų.

— Deja! — atsiduso Askanijas.

— Kaip? Jūs įtariate, jog ir tėvas dalyvauja šiame sąmoksle? — sušuko Kolomba, iš mylimojo balso supratusi, jog jis abejoja. — Bet juk tai būtų pernelyg baisu, Askanijau! Ne, ne! Aš tikiu — tėvas nieko nežino, nieko nenumano, ir, nors su manimi niekada nebuvo itin švelnus, jis savo rankomis negali stumti manęs į nevilties ir negarbės bedugnę!

— Atleiskite, Kolomba, — kalbėjo Askanijas, — tačiau jūsų tėvas visiškai kitaip supranta laimę, negu jūs; aukšti titulai jam brangesni, negu švari sąžinė; jis garbėtroška, kaip ir visi dvairiškiai, ir galvoja, jog tapti karaliaus favorite jums didesnė laimė, negu ištėkėti už paprasto menininko. Kolomba, aš nenoriu nieko slėpti: grafas d'Orbekas pasakė hercogienei d'Etamp, jog jis visiškai tikras, kad tėvas su tuo sutiks.

— O dieve! Nejaugi tai įmanoma? — išsiveržė Kolombai. — Kur matyta, Askanijau, kad tėvas pardavinėtų savo vaiką?!

— Tokių dalykų būdavo visuose kraštuose ir visais laikais, mano vargšas angelėli; jų ypač dažnai pasitaiko dabar mūsų šalyje. Nemanykite, kad visas pasaulis panašus į jūsų puikiąją sielą, o visuomenė tokia pat dorybinga, kaip jūs pati. Taip, Kolomba, žymiausi Prancūzijos žmonės be gėdos ir be sąžinės graužimo aukoja karalių geiduliams savo dukrų ir žmonių jaunystę ir grožį. Dvare tai įprastas reiškiny, ir jūsų tėvas gali pasiteisinti, primindamas daugelį visiems žinomų pavyzdžių. Atleisk, mano mylimoji, kad tavo tyrą, švelnią sielą panardinau į šią grubią, atstumiančią tikrovę! Tačiau norėjau parodyti tau prarają, į kurią ruošiamasi tave nustumti.

— Ak, Askanijau, Askanijau! — nevilties apimta sušuko Kolomba, glausdamasi prie jo krūtinės. — Nejaugi ir tėvas prieš mane? Kaip man dėl jo gėda! Kur ieškoti pagalbos? Tik jūs vienas man belikote! Išgelbėkite mane, Askanijau! Ar tarėtės su savo mokytoju? Juk sakėte, jog jis kilnios sielos, geras, stiprus; aš jį pamilau už tai, kad jūs jį mylite.

— Nemylėk jo, Kolomba, nemylėk! — sušuko Askanijas.

— Bet kodėl? — sušnabždėjo mergina.

— Nes jis jus myli, nes vietoj draugo, kuriuo tikėjaisi pasikliauti, radau priešą, su kuriuo reikia kovoti; jis priešas, suprantate, pats baisiausias priešas. Paklausykite.

Ir Askanijas papasakojo Kolombai, kaip jis ruošėsi atverti širdį Benvenutui, tačiau šis pirmasis atskleidė savo meilės paslaptį. Pranciškus I — o jis savo žodžio laikosi — yra pažadėjęs numylėtam auksakaliui, kai tik šis nulies Jupiterį, duoti, ko tik Benvenutas paprašys. Ir, žinoma, jis prašys Kolombos rankos.

— Dieve mano! — sušuko Kolomba, pakeldama savo gražias akis į dangų ir grąžydama baltas rankas.— Vienintelis mano gynėjas — jūs! Visi mūsų draugai virsta priešais, ir vietoj ramaus uosto surandame tik povandenines uolas. Ar jūs tikras, kad mes visai vieniši?

— Deja, labiau negu tikras,— atsakė jaunuolis.— Mano mokytojas, Kolomba, nė kiek ne pavojingesnis už jūsų tėvą. Dieve mano, jis, Benvenutas, mano draugas, mano mokytojas, globėjas, mano tėvas, mano dievas, ir vis dėlto turiu jo nekęsti! — sušuko Askanijas, laužydamas rankas.— Ir kodėl turėčiau dantį ant jo galąsti, Kolomba? Kad jį apėmė meilė, kuri kiltų kiekvienam didžios dvasios žmogui, kuris jus sutiktų, kad jis myli jus, kaip aš. Vadinasi, mes abu tiek pat kalti. Bet jūs mylite mane, Kolomba, ir tai mano pasiteisinimas. Ką daryti? Dieve mano! Išsisas dvi dienas kamuojuos, čia, rodos, jo nekenčiu, čia, rodos, dievinu, kaip ir anksčiau. Jis jus myli, tai tiesa, bet ir mane jis be galo mylėjo! Mano vargšė širdis blaškosi ir virpa tarsi audros laužoma nendrė. Ką jis darys? Pirmiausia papasakosiu jam apie grafo d'Orbeko kėslus, ir, tikiuosi, mokytojas mus nuo jo išvaduos. Bet po to, kai paaiškės, jog mes priešai, kai jis sužinos, kad jo mokinyš — jo varžovas, jo viską triuškinanti valia gali pasirodyti akla kaip likimas: jis užmirš Askaniją ir galvos tik apie Kolombą, jis nusigręš nuo jaunuolio, kurį mylėjo, ir matys mylimą moterį. Jaučiu, kad man netektų abejoti, pasirenkant jus ar jį. Be sąžinės graužimo išraučiau iš širdies savo senąją meilę, idant jūsų meilei netrūktų vietos, iškeisčiau žemę į dangų! O kodėl jis turi elgtis kitaip! Jis juk žmogus, ir nė vienas žmogus neįstengs paaukoti savo meilės. Vadinasi, mums teks kovoti, bet kaip aš, silpnas ir vienišas, jam priešinsiuos? Ir vis dėlto, Kolomba, kada pradėsiu nepkęsti žmogaus, kurį taip ilgai ir taip stipriai mylėjau, nieku gyvū nenorėčiau jo taip kankinti, kaip kad jis mane kankino tą rytą, prisipažinęs jus mylįs.

O tuo metu Benvenutas, sustingęs už medžio kaip statula, pajuto, kaip šaltas prakaitas išpylė jam kaktą, o ranka mėšlungiškai griebėsi už širdies.

— Vargšė Askanijau! Mielas mano drauge,— atsakė jam Kolomba.— Jūs daug iškentėjote ir dar ilgai kentėsite. Ir vis tik, mano drauge, ramiai sutikime ateitį. Nemanykime, kad mūsų nelaimė tokia baisi; dar ne viskas prarasta. Mes ne vieniši, dievas padės mums nelaimėje ir pakreips likimą. Jums būtų maloniau, jei priklausyčiau Benvenutui, o ne grafui d'Orbekui,

ar tiesa? Bet būtų dar geriau, jei priklausyčiau dievui, o ne Benvenutui? Tai va, Askanijau, jei netapsiu jūsų, pasišvėsiu aukščiausiam, jei negalėsiu būti jūsų žmona žemėje, būsiu sužadėtinė aname pasaulyje. Duodu jums tą pažadą ir jį išlaikysiu. Nusiraminkite, Askanijau!

— Dėkui, mano angele, dėkui,— tarė Askanijas.— Užmirškime visą pasaulį ir pabūkime vienodu šiame sode. Jūs dar nė karto nesakėte, Kolomba, kad mane mylite. Deja, man dažnai atrodydavo, kad jūs priklausote man tik todėl, kad jums neliko kitos išeities.

— Nutilk, Askanijau, nutilk. Nejaugi nematai, kad aš noriu išventinti savo meilę ir pasidaryti tavo žmona. Aš myliu, myliu tave, Askanijau!

Benvenutui pakirto kojas, jis suklupo ir prigludo galva prie medžio kamieno. Klaidžiojančiomis neveizdžiomis akimis jis žvelgė į erdvę, o kiekvienas išimylėjėlių žodis jam raižyte raižė širdį.

— Aš tave myliu, Kolomba,— kartojo Askanijas.— Nuojauta man sako, kad mes būsime laimingi; viešpats neapleis gražiausio savo angelo. Dieve mano, viskas čia prie tavęs dvelkia džiaugsmu, ir aš užmirštu tą skausmą, kurį teks vėl patirti, vos tik išsiskirsiu su tavimi.

— Vis dėlto laikas susirūpinti rytdieną,— tarė Kolomba.— Veikime patys, Askanijau, veikime, ir dievas mums padės. Man atrodo, kad slėpti mūsų meilę nuo jūsų mokytojo Benvenuto būtų negarbinga. Kovodamas prieš hercogienę d'Etamp ir grafą d'Orbeką, jis statys save į pavojų ir turi viską žinoti, kitaip bus neteisinga.

— Aš paklūstu jums, Kolomba, jūs gerai žinote, kad kiekvienas jūsų žodis — man įsakymas. Ir širdis man sako, kad jūs neklystate, niekada neklystate. Bet smūgis, kurį jam suduosiu, baisus. Man pačiam teko tai patirti. Galimas dalykas, jo meilė man pavirs neapykanta, kad jis išvys mane. Ir kaip tada aš, svetimšalis, vienišas, benamis, kaip atsispirsiu tokiems galiniams priešams, kaip hercogienė d'Etamp ir karaliaus išdininkas? Kas man padės išardyti baisius jų planus? Kas mane palaikys šioje nelygioje kovoje? Kas išties man ranką?

— Aš! — pasigirdo už jaunuolių nugaros duslus, iškilmingas balsas.

— Benvenutas! — sušuko mokinyš, kuriam nereikėjo nė atsigrežti.

Kolomba suriko ir pašoko. Askanijas neryžtingai žvelgė į mokytoją.

— Taip, aš, Benvenutas Čelinis, — kalbėjo toliau auksakalyš, — tas, kurio jūs visai nemylėjote, panele, tas, kurio tu, Askanijau, jau nebemyli, tas, kuris vis dėlto ateina judviem į pagalbą.

— Ką jūs sakote? — sušuko Askanijas.

— Sėskite šalia manęs, reikia susitarti. Nieko nepasakokite. Aš girdėjau žodis žodin visą jūsų pokalbį. Atleiskite, kad netychia jį nugirdau, bet supraskite — geriau, jeigu viską žinosiu. Išgirdau apie save daug liūdno ir baisaus, bet girdėjau ir gero. Askanijas kai kur klysta, kai kur ne. Tiesa, panele, aš norėjau jus paveržti. Tačiau jūs jį mylite, ir tai viską nulėmė, linkiu laimės. Jis jums uždraudė mane mylėti, bet aš priversių pamilti, sujungdamas judu.

— Brangusis mokytojau! — neišlaikė Askanijas.

— Jūs labai kenčiate, pone, — tarė Kolomba, maldaujančiai sudėdama rankas.

— Dėkoju jums! — atsakė Benvenutas, ir jo akys padrėjo, tačiau jis tuoj pat susivaldė. — Jūs išvydote, kad kenčiu. O jis, nedėkingasis, nė nepastebėjo! Moterys visada viską pastebi. Taip, nėra ko meluoti, aš tikrai kenčiu. Kas čia nepaprasta: aš netenku jūsų; bet tuo pat metu aš laimingas, nes galiu jums pasitarnauti; jūs man būsite dėkingi už savo ateitį, ir tai mane kiek paguodžia. Tu suklydai, Askanijau, mano Beatričė pavydi ir negali pakesti varžovių. Ir tau, Askanijau, teks baigti Hebos statulą. Lik sveika, mano gražiausia svajonė! Paskutinė svajonė!

Benvenutas kalbėjo sunkiai, jo balsas trūkčiojo. Kolomba švelniai pasilenkė prie jo, paėmė jo ranką į savąsias ir tyliai tarė:

— Verkite, drauge mano, verkite. . .

— Taip, taip, teisingai sakote, — tarė raudodamas Čelinis.

Jis valandėlę stovėjo, netardamas nė žodžio, ir visas jo kūnas virpėjo nuo gūkčiojimų; ilgai tramdyta rauda palengvino jo širdį. Askanijas ir Kolomba su pagarba žiūrėjo į tą gilią kančią.

— Štai jau ištisus dvidešimt metų neverkiau, — tarė jis apsiraminęs, — nebent tą dieną, Askanijau, kai tave sužeidžiau ir pamačiau tavo kraują. Bet šis paskutinis smūgis buvo siaubingas. Stovėdamas čia, už medžių, taip kentėjau, kad net kilo mintis tuoj pat perverti save durklu. Mane sulaukė tik ta mintis, kad aš jums reikalingas. Taigi, jūs išgelbėjote man gyvybę.

Šiaip ar taip, viskas gerai. Askanijas duos jums laimės dvidešimčia metų daugiau, negu aš, Kolomba. Be to, jis tarsi mano sūnus, ir judviejų laimė man, kaip tėvui, suteiks daug džiaugsmo. Benvenutas nugalės Benvenutą, kaip nugalės ir jūsų priešus. Jau tokia mūsų, kūrėjų, dalia — kentėti, ir gal kiekviena mano ašara pagimdys gražią statulą, kaip kad kiekviena Dantės ašara pagimdė dieviškas eiles. Matote, Kolomba, aš grįžtu prie senos savo meilės, prie numylėtosios skulptūros — ji manęs niekad neapleis. Jūs gerai padarėte, liepdama man išsiverkti, su ašaromis išliejau ir visą kartėlį. Man liūdna, bet aš vėl galiu būti geras ir, padėdamas jums, pamiršiu savo skausmą.

Askanijas abejomis rankomis paspaudė mokytojo ranką. Kolomba kitą jo ranką prispaudė prie lūpų. Benvenutas atsiduso pilna krūtine ir papurtė galvą.

— Na, na, mano vaikai,— pratarė jis su šypsena,— patausokite mane ir nejaudinkite. Geriau niekada to neminėkime. Nuo šiolei, Kolomba, aš — jūsų draugas, jūsų tėvas, ir niekas daugiau. O visa, kas buvo, slogus sapnas. O dabar pakalbėkime, ką mums reikia daryti, apie jums gresiančius pavojus. Aš ką tik girdėjau, kokie jūsų ketinimai, jūsų planai. Dieve mano, jūs dar visai vaikai! Nei vienas, nei antras nežinote, kas tai yra gyvenimas. Jūs visiškai beginkliai atsiduodate likimo smūgiams ir tikitės nugalėti blogį, gobšumą ir visas blogąsias aistras savo gerumu ir šypsena! Mieli kvailiukai! Jumis dėtas aš būčiau stiprus, klastingas, negailestingas. Man tai įprasta, bet jus, mano mielieji, dievas sutvėrė laimei ir ramybei, ir aš pasistengsiu, kad jums pavyktų įgyvendinti savo svajones. Pyktis neišvagos tavo baltos kaktos, Askanijau, skausmas neiškraipys nuostabių tavo veido bruožų, Kolomba. Aš paimsiu abu savo balandėlius ant rankų ir pernešiu per visą gyvenimo purvą, nelaimes ir paleisiu jus sveikus ir gyvus tik tada, kai būsiu tikras jūsų laime; o paskui žiūrėsiu į jus ir džiaugsiuos, matydamas jus džiaugiantis. Tik jūs privalote aklai manimi pasikliauti, kartais mano poelgiai bus staigūs, keisti ir gali jus, Kolomba, net išgąsdinti, tačiau aš visada veikiu beveik kaip kare, einu prie tikslo tiesiai, nebodamas kliūčių. Aš labiau žiūriu, kad mano tikslai būtų dori. Priemonės — nesvarbu. Kada kuriu gražią statulą, manęs nė kiek nejaudina, kad rankos išteptos moliu. Kada statula baigta, nusiplaunu rankas — štai ir viskas. Te jūsų švelni ir dora širdis, panele, nesijaudina dėl mano kaltės prieš dievą; mes puikiai su juo sutariame. Šį kartą turėsiu reikalą su stipriu priešininku. Grafas — garbėtroška, prevo — šykštuo-

lis, hercogienė — gudri. Visi trys galingi. Jūs jų valdžioje ir nuo dviejų priklausote tiesiogiai; man, ko gero, teks panaudoti klasą ir jėgą. Bet aš veiksiu taip, kad nei jūsų, nei Askanijo nesuterš ši negarbinga kova. Tad kaip, Kolomba, ar sutinkate užmerkti akis ir leisti vedama? Kada aš pasakysiu: „Darykite tai“, ar jūs darysite? Kai pasakysiu: „Likite čia“, ar liksite? Kai liepsiu „Eikite“, ar eisite?

— Kaip pasakys Askanijas,— pratarė Kolomba.

— Kolomba,— atsakė mokinyš,— Benvenutas — geras ir kilniaširdis; jis myli mus ir atleidžia už tą skausmą, kurį mes jam suteikėme. Maldauju jus, pakluskime jam.

— Įsakykite, pone, ir aš jums paklusiui, tarsi būtumėte dievo pasiuntinys.

— Gerai, mano vaike. Aš pareikalausiu iš jūsų tik vieno dalyko, kuriam ryžtis bus sunku, bet reikės, o paskui jums teks tik laukti, veiksiu aš. Kad jūs manimi dar labiau pasitikėtumėte, kad jūs be dvejonės pasikliautumėte žmogumi, kurio gyvenimas gal ir ne be dėmės, bet širdis tyra, papasakosiu jums savo jaunystės istoriją. Deja, visos tos istorijos panašios viena į kitą, ir kiekvienoje slypi skausmas. Aš papasakosiu, Askanijau, kaip Beatričė, mano angelas, apie kurį esu tau kalbėjęs, įsimaišė į mano gyvenimą; sužinojęs, kas ji tokia, gal ne taip stebėsies, kodėl palieku tau Kolombą, nes šia auka bandau mokėti vaikui už jo motinos pralietas ašaras. Tavo motinos, Askanijau. Ji tikra šventoji. Beatričė — reiškia palaimintoji, Stefana — apvainikuotoji.

— Jūs jau seniai žadėjote papasakoti man tą istoriją, mokytojau.

— Taip, — pridūrė Čelinis, — laikas jums ją išgirsti. Tai įkvėps dar didesnę pasitikėjimą manimi, kai jūs, panele, sužinosite, kodėl taip myliu Askaniją.

Tada Benvenutas paėmė abu savo vaikus už rankų ir svai ginančioje nakties tyloje, mirksint žvaigždėms, savo žemu melodingu balsu pradėjo pasakoti.

Ketvirtas skyrius

STEFANA

Tai buvo prieš dvidešimt metų, ir man tada, kaip ir tau dabar, Askanijau, buvo dvidešimt. Dirbau pas vieną Florencijos auksakalį, vardu Rafaelis del Moro. Jis buvo puikus meistras,

su skoniu, bet labiau mėgo linksmybes negu darbą ir nepaprastai lengvai pasiduodavo pagundoms, prašvilpdavo paskutinį skatiką ir netgi tempdavo paskui save mokinius. Labai dažnai dirbtuvėje likdavau tik aš vienas ir dainuodamas užbaigdavau kokią nors darbą. Tuo metu aš, kaip ir Skoconė, visą laiką dainuodavau. Visi miesto tinginiai, ieškodami darbo ar, teisingiau pasakius, pramogų, traukė pas maestro Rafaelį, kuris buvo žinomas silpnavalis ir niekad nedrįsdavo pakelti balso. Šitaip gyvendamas — nepraturtėsi; todėl, suprantama, jis niekad neturėdavo pinigų ir netrukus pagarsėjo Florencijoje kaip vienas iš nepatikimiausių auksakalių.

Beje, klystu. Buvo mieste vienas dar mažiau gerbiamas, nors ir kilęs iš žinomos menininkų šeimos, del Moro kolega. Džizmondas Gadis įgijo blogą vardą ne per skolas, anaip tol, jis buvo visiškai netaletingas ir baisiai šykštus. Kadangi užsakymai, patekę į jo rankas, išeidavo nevykę ir sugadinti, Džizmondas neteko klientų, ir nebent tik koks svetimšalis užklysdavo į jo dirbtuvę. Gyventi reikėjo, ir Džizmondas ėmėsi lupikavimo. Už milžiniškus procentus jis skolindavo pinigus turtuolių sūnams, gyvenantiems būsimo palikimo sąskaita. Šis verslas jam sekėsi kur kas geriau, negu bet kuris kitas, nes Gadis visada reikalaujavo patikimų garantijų ir niekada nesiimdavo reikalo, kuriuo nebūdavo tikras. Be to, jo žodžiais tariant, jis buvo labai apdairus ir tolerantiškas: skolindavo visiems be išimties — tėvynainiams ir svetimšaliams, žydams ir krikščionims. Jis būtų skolinęs netgi šv. Petruį, paėmęs užstatan rojus raktus, jis būtų skolinęs ir velniui už jo valdas pragare.

Ar bereikia sakyti, kad jis skolino ir vargšui Rafaeliui del Moro, kuris diena iš dienos vis labiau klimpo į skolas, bet liko sąžiningas ir doras. Pastovūs bendri reikalai, abiem rodomas nepasitikėjimas ir galų gale kaimynystė suartino abu auksakalius. Del Moro buvo didžiai dėkingas savo kolegai, kad šis niekuomet jam neatsisakydavo skolinti. Gadis nepaprastai gerbė savo nuoširdų ir atlaidų skolininką. Žodžiu, jie buvo geriausi draugai pasaulyje, ir Džizmondas nė už ką nepraleisdavo nė vieno pasilinksminimo, į kurį jį kviesdavo Rafaelis del Moro.

Del Moro buvo našlys ir turėjo šešiolikmetę dukrą, vardu Stefaną.

Žiūrint skulptoriaus akimis, Stefana nebuvo gražuolė ir vis dėlto pakerėdavo visus iš pirmo žvilgsnio. Po jos aukšta, moteriai pernelyg stačia kakta jautei gilų protą. O kai ji pažvelgdavo savo didžiulėmis drėgnomis juodo aksomo akimis,

pajusdavai pagarbą ir gaudų švelnumą. Liūdna ir švelni šyp-sena, tarsi spindulys rudens rytą, nuskaidrindavo jos išblyš-kusį kiek juodbruvą veidą. Beje, ji turėjo nepaprastai puošnius juodus plaukus ir be galo gražias rankas.

Stefana sėdėdavo kiek pakreipusi galvutę, tarsi audros už-kulpta lelija. Tačiau, kai ji išdidžiai atsistodavo, kai jos nuo-stabios akys suliepsnodavo, o šnervės suvirpėdavo, kai įsak-miai ištiesdavo ranką, galėdavai pulti prieš ją ant kelių, kaip prieš arkangelą Gabrielių. Tu panašus į ją, Askanijau, tačiau neturi to jos silpnumo ir kančios antspaudo veide. Niekada jokia nemirtinga dvasia nepasirodydavo man taip ryškiai, kaip tame trapiame, gražiame ir švelniame kūne. Del Moro, kuris bijojo savo dukros beveik tiek pat, kiek ją mylėjo, mėgdavo kartoti, kad jis palaidojęs tik savo žmonos kūną, o jos siela gyvenanti Stefanoje.

Tuo metu buvau lengvabūdis, karštas, mėgstas nuotykius jaunuolis. Labiausiai už viską vertinau laisvę: jaunatvės įkarš-tis manyje virte virė, ir aš eikvojau savo jėgas peštyne ir beprotiškuose meilės nuotykiuose. Dirbau taip pat, kaip ir linksminausi, su aistra, ir, kad ir baisiausiai kvailiodamas, buvau geriausias Rafaelio mokinyš, vienintelis, kuris parnešdavo šiek tiek pinigų į namus. Bet viskas, ką gero sukurdavau, išeidavo instinktyviai, tarsi netyčia. Uoliai studijavau antikinį meną. Ištisas dienas kopijuodavau Atėnų ir Romos bareljefus ir statulas, ir tas nuolatinis bendravimas su didingais senovės skulp-toriais mane išmokė, kaip surasti formos grynumą ir tikrumą; tačiau tada tik sėkmingai mėgdžiojau, bet nekūriau. Vis dėlto, kartoju dar sykį, neginčijamai ir lengvai tapau pačiu apsuk-riausiu ir darbščiausiu del Moro mokiniu. Ir, kaip sužinojau vėliau, mano mokytojo slapta svajonė buvo išleisti už manęs savo dukrą.

Garbės žodis, nė negalvojau apie vedybas! Troškau lais-vės, pasilinksminimų, erdvės. Kiauromis dienomis dingdavau iš namų ir, nors grįždavau alpdamas iš nuovargio, per kelias valandas pavydavau ir aplenkdavau kitus Rafaelio mokinius. Keldavau peštynes dėl kiekvieno man nepatikusio žodžio, įsi-mylėdavau iki ausų iš pirmo žvilgsnio. Nieko sau būtų buvęs iš manęs vyras!

Šiaip ar taip, Stefana man įkvėpdavo visiškai kitus jaus-mus, negu Porta-del-Prato ar Borgo-Pinti gražuolės. Beveik jos drovėjausi, ir jei kas tada man būtų pasakęs, kad ją myliu ne kaip vyresnę seserį, būčiau nusikvatojęs, ir tiek. Grįžęs po

kokio nors eilinio nuotykio, į Stefaną nedrįsdavau nė pažvelgti. Ji būdavo ne tik rūsti, bet ir liūdna. Ir atvirkščiai, jei tik nuovargis ar staigiai užėjęs noras dirbti mane sulaikydavo namuose, sutikdavau tyrą Stefanos žvilgsnį, girdėdavau švelnų jos balsą. Pats gerai nesupratau, ką jai jaučiu, žinau tik, kad tai buvo gilus ir šventas jausmas, kuris mane tarsi pakerėdavo. Gana dažnai, triukšmingai užaudamas, prisimindavau Stefaną, ir man pasidarydavo liūdna ir ilgu. Kai kada, traukdamas špagą ar durklą, šaukdavausi jos kaip savo šventosios globėjos ir pastebėjau, kad kiekvieną kartą iš peštynių išeidavau be menkiausio įdrėskimo. Tačiau tą tyrą meilę tai lipšniai, gražiai, nekaltai ir švelniai mergaitei tarsi šventenybę slėpiau širdyje.

Su mano tinginiais draugais ji buvo šalta ir išdidi, o man — be galo atlaidi ir gera. Kartais ji ateidavo į dirbtuvę, atsisėdavo šalia tėvo, ir, palinkęs prie darbo, jausdavau jos žvilgsnį. Džiaugiausi ir didžiavausi ta man rodoma pirmenybe, nė nesistengdamas suprasti, dėl ko taip daroma. Jei kuris iš pameistrių, man grubiai meilikaudamas, pasakydavo, kad šeimininko dukrelė mane įsimylėjusi, taip įsiusdavau ir pasipiktindavau, kad jam praeidavo bet koks noras dar sykį pakartoti savo žodžius.

Ir tik viena Stefaną ištikusi nelaimė man parodė, kaip giliai ji įsišaknijo mano širdyje.

Vieną dieną, būdama dirbtuvėje, ji nespėjo atitraukti savo mažos baltos rankutės, ir nevikrus pameistrys — manau, jis buvo girtas — kaltu sužeidė jos mažąją ir bevardį dešinėsios rankos pirštus. Vargšėlė garsiai suriko, o paskui, tarsi užpykus ant savęs dėl to riksmo ir norėdama mus nuraminti, nusišypsavo, nors visa ranka plūdo kraujais. Atrodo, būčiau galėjęs užmušti tą pameistrį, jei nebūčiau taip ja susirūpinęs.

Tuo metu ten buvo Džizmondas Gadis, kuris pasisiūlė nubėgti pažįstamo chirurgo, gyvenančio kaimynystėje. Tas biauzybė šundaktaris iš tikrųjų aptvarstė Stefanai ranką ir kasdien ateidavo jos aplankyti, bet jis buvo toks nemokša ir nerūpestingas, kad prasidėjo kraujo užkrėtimas. Negana to, tas asilas pareiškė, kad visos jo pastangos perniek, ir Stefanai tikriausia teks nupiauti dešinę ranką.

Tuo metu Rafaelis del Moro jau buvo visiškai nuskurdęs ir negalėjo pakviesti kito gydytojo. O aš, išgirdęs to kvailio žodžius, neištvėriau: greit užlipau į savo kambariuką, iškračiau iš piniginės visas savo santaupas ir nurūkiau pas Džiakomą Ras-

teli de Peruze, popiežiaus chirurgą, patį žinomiausią gydytoją. Primygtinai prašiau, o siūlomas atlyginimas buvo visai neblogas, ir jis tuoj pat nuėjo su manimi murmeldamas: „O, tie išimylėjėliai!..“ Jis apžiūrėjo žaizdą ir pareiškė, kad imasi gydyti ir kad po poros savaičių Stefana dešiniąją ranką valdys taip pat laisvai, kaip ir kairiąją. Man norėjosi išbučiuoti tą vertą pagarbos žmogų. Jis pertvarstė skaudančius pirščiukus, ir Stefanai iš karto pasidarė lengviau. Bet po kelių dienų teko pašalinti kaulo gėdimą.

Ji paprašė, kad dalyvaučiau operacijoje. Taip, esą, jai bus drąsiau, o man pačiam iš baimės net širdis susitraukė. Daktaras Džiakomas operavo grubiais instrumentais, kurie kėlė Stefanai baisų skausmą. Ji negalėjo sulaikyti dejonų, kurios man draskytė draskė širdį. Šaltas prakaitas tekėjo man per kaktą.

Galų gale neištvėriau tų kančių: atrodė, kad tie grūbūs instrumentai, raižą švelnius piršteliuos, raižo mane patį. Pašokau, maldaudamas chirurgą Džiakomą nutraukti operaciją ir valandėlę palaukti.

Nulipau į dirbtuvę ir ten, tarsi kokios geros dvasios įkvėptas, padariau plieninį peiliuką, ploną ir aštrų, kuris piové kaip skustuvas. Grįžau atgal, ir chirurgas tęsė operaciją taip lengvai, kad mano brangioji ligonė beveik nebejautė skausmo. Po penkių minučių viskas buvo baigta, o po dviejų savaičių ji leido man pabučiuoti tą ranką, kurią, anot jos, išgelbėjau.

Sunku ir apsakyti, koki nepakeliamą skausmą man tekdavo patirti, matant mano vargšės Nuolankiosios, kaip ją kai kada vadindavau, kančias.

Ir iš tikrųjų nuolankumas buvo tarsi įgimta jos savybė. Stefana nebuvo laiminga: netvarkingas ir nerūpestingas tėvo gyvenimas jai draskytė draskė širdį, ir religija tapo vienintele jos paguoda; kaip ir visi nelaimingieji, ji buvo labai pamaldi. Labai dažnai, užsukęs į bažnyčią (aš visada mylėjau dievą), pastebėdavau kur nors kamputyje Stefaną, kuri meldavosi verkdamą.

Dažnai, dėl tėvo nerūpestingumo atsidūrus keblioje padėtyje, Stefana kreipdavosi į mane su tokiu nepaprastu pasitikėjimu ir kilnumu, kad mane tiesiog sužavėdavo. Paprastai, kaip ir dera kilnioms širdims, ji sakydavo man: „Benvenutai, pasėdėkite prašau ilgėliau ir užbaikite šitą kryželį ar ašotį, namuose neliko nė skatiko.“

Netrukus įpratau jai rodyti kiekvieną savo darbą, o ji nepaprastai tiksliai patardavo ir nurodydavo mano klaidas. Vienatvė ir skausmas neįtikėtinai išvystė jos protą ir sutaurino dvasią. Jos naivūs ir podraug prasmingi samprotavimai man padėjo atskleisti ne vieną meno paslaptį ir labai dažnai atverdavo naujas perspektyvas.

Atmenu, vieną dieną parodžiau jai medalį, kurį buvau išgraviravęs kardinolui: vienoje pusėje buvo atvaizduota kardinolo galva, kitoje — Jėzus Kristus, einąs per jūrą ir ištisęs ranką šv. Petriui, o aplink — užrašas *Quare dubitasti?* Kodėl suabejojai?

Kardinolo portretas Stefanai patiko; jis buvo gana panašus ir, sakyčiau, nusisekęs. Paskui ji tylomis ilgai žiūrėjo antrąją pusę.

— Ganytojo veidas nepaprastai gražus, — pagaliau tarė ji, — ir jei tai būtų Apolonas ar Jupiteris, nieko negalėčiau prikišti. Bet Jėzus ne tik gražus, Jėzus — dieviškas. Šio veido bruožai nepriekaištingai teisingi ir gražūs, 'bet kurgi siela? Žaviuosi žmogumi, bet nematau dievo. Prisiminkite, Benvenutai, kad jūs ne tik menininkas, bet ir krikščionis. Žinokite, kad man širdis dažnai krauju pasrūdavo ir, deja, dažnai suabejodavo, bet, nusikračiusi liūdesio, matydavau Jėzų, man tiesiantį ranką, ir išgirdavau tuos nuostabius žodžius: „Kodėl suabejojai?“ O, Benvenutai, jūsų atvaizdas toli gražu ne toks, kaip jis. Jo dangiškame veide tuo pat metu atsispindėdavo ir tėvo skausmas, ir karališkas atlaidumas. Kakta spinduliuodavo, bet lūpos šypsodavo: jis būdavo ne tik didis, jis būdavo geras.

— Palaukite, Stefana, — tariau jai.

Skubiai nutrynčiau, ką buvau padaręs, ir per valandėlę jai matant nupiešiau kitą Jėzų Kristų.

— Ar toks? — paklausiau, duodamas jai piešinį.

— O, taip! — sušuko ji su ašaromis akyse. — Būtent tokį matydavau išganytoją sunkią valandėlę. Taip, atpažįstu didingą ir gailėtingą jo veidą. Patariu jums, Benvenutai, visada darykite šitaip: paimdamas vašką į rankas, žinokite, ką norite sukurti; jūsų rankose įrankis — pasiekite išraiškos; jūs turite medžiagą — įkvėpkite jį siela. Tegu jūsų pirštai būna tik proto pagalbininkai.

Štai kokius patarimus man duodavo ta šešiolikmetė mergaitė, turinti dievo duotą grožio supratimą. Likęs vienas, dažnai prisimindavau jos žodžius ir prieidavau išvadą, kad ji neklysta. Taip ji nušviesdavo mane ir nukreipdavo teisingu keliu. Su-

radęs formą, stengdavausi įkūnyti joje mintį, stengdavausi, kad forma ir mintis iš mano rankų išeitų susilieję į vientisą visumą, kaip ginkluota Minevra iš Jupiterio galvos.

Dieve mano, kokia nuostabi jaunystė ir kokie gyvi jos prisiminimai! Kolomba, Askanijau! Šis puikus vakaras man primena anuos, praleistus šalia Stefanos ant suolo prie jos tėvo namų: ji žiūrėdavo į dangų, o aš į ją. Praėjo jau dvidešimt metų, o man atrodo, kad tai buvo vakar. Spustelsiu ranką, ir man atrodo, kad tai jos ranka, bet tai jūsų rankos, vaikai! Taip, šlovinkime dievo darbą...

O, vos išvydus blyškų jos veidą ir baltą suknelę, mano sielą apgaubdavo nepaprasta ramybė. Dažnai mes išsiskirdavome, nepratarę nė žodžio, tačiau po to man gimdavo įvairios geros ir gražios mintys, jausdavausi tyresnis ir didesnis.

Visi džiaugsmas šiame pasaulyje turi pabaigą, baigėsi ir mūsų laimė.

Rafaelis del Moro galutinai nuskurdo. Jis buvo skolingas savo mielajam kaimynui, Džizmondui Gadžiui, 2000 dukatų ir nežinojo, kaip juos išmokėti. Ta mintis vargšą tiesiog varė į neviltį. Jis norėjo bent jau išgelbėti dukterį ir išleisti ją už manęs. Savo mintimis jis pasidalino su vienu pameistriu, norėdamas, be abejo, kad šis su manimi pasikalbėtų. Pastarasis gi buvo iš tų stuobrių, kuriuos buvau apkūlęs, kada jie pasityčiojo iš mano broliškos meilės Stefanai. Bet tas nedorėlis neleido Rafaeliui net baigti.

— Atsisakykite tos minties, maestrai dėl Moro,— pasakė jis.— Užtikrinu, kad nieko neišeis.

Auksakalys buvo išdidus, jis pamanė, kad jį niekinu dėl nuskurdimo, ir daugiau apie tą reikalą neužsiminė nė vienu žodžiu.

Netrukus atėjo Džizmondas Gadis ir pareikalavo skolos, o kadangi Rafaelis paprašė kiek palaukti, Džizmondas pareiškė:

— Žinote ką, išleiskite už manęs dukrą; ji protinga ir taupi, ir mes su jumis būsime atsiskaitę.

Del Moro negalėjo atsidžiaugti. Gadis buvo šykštokas, kiek grubus ir pavydus žmogus, bet jis buvo turtingas, o, deja, turtais — tai toks dalykas, kurį vargšai už viską labiausiai vertina ir kurio daugiausia pavydi. Kada Rafaelis pasakė dukrai apie netikėtą pasiūlymą, ši nepratarė nė žodžio, tik vakare, kada mes pakilome nuo suolo ir ruošėmės grįžti namo, ji man pasakė:

— Benvenutai, Džizmondas Gadis paprašė mano rankos, ir tėvas sutiko.

Taip tarusi, ji nuėjo, o aš pašokau kaip įgeltas. Paskui, apimtas nesuprantamo įniršio, išbėgau iš Florencijos ir ėmiau klaidžioti laukais.

Ištisą naktį čia ląksčiau kaip beprotis, čia gulėjau žolėje ir verkiau, ir tūkstančiai beprotiškiausių, beviltiškiausių, pikėtų minčių gimė mano sujaudintoje vaizduotėje.

„Ji, Stefana,— Džizmondo Gadžio žmona! — kalbėjau, stengdamasis atsigauti ir sukaupti mintis.— Mane net purto, vien apie tai pagalvojus, kaip tai gąsdina ir slegia Stefaną! Be abejo, ji labiau norėtų manęs, nebyliai šaukiasi mano pagalbos, stengiasi sukelti man pavydą. O taip, pašėlusiai pavydžiu! Bet vis dėlto ar turiu teisę? Tiesa, Gadis niūrus ir grubus, bet kalbėkime iš širdies: kokia moteris bus laiminga su manimi? Negi aš ne storžievis, ne užgaidus, negi aš ramus, argi nesu kiekvienu momentu pasiruošęs įsivelti į pavojingas peštynes, lėkti paskui pirmą pasitaikiusį sijoną? Ar pajėgsiu perlaužti save? Ne, niekada! Kol gyslomis teka karštas kraujas, mano ranka visada gulės ant durklo rankenos, o kojos pačios neš iš namų.

Vargšė Stefana! Kiek ji pralietų dėl manęs ašarų ir kentėtų. Matyčiau, kaip ji nyksta ir vysta ir, regėdamas tą gyvą priekaištą, imčiau nekęsti ir savęs, ir jos. Ji mirtų iš sielvarato, ir aš likčiau kaltas. Ne, jaučiu, kad nesu sutvertas namų židinio džiaugsmams ir ramybei. Man reikia laisvės, erdvės, audros, visko, tik ne ramios ir vienodos šeimyninės laimės. Dieve mano, aš gi sulaužyčiau savo negrabiomis rankomis tą švelnią ir trapią gėlę! Nukankinčiau tą brangią būtybę, tą dievišką širdį savo palaidu gyvenimu, ir sąžinė užgraužtų mane patį. Bet ar ji bus laimingesnė su tuo Džizmondu Gadžiu? Ir ko jai už jo tekėti? Mums buvo taip gera! Stefana puikiai supranta, kad menininko širdies ir likimo negalima suvaržyti sunkiais miesčioniško šeimyninio gyvenimo pančiais. Tektų atsisveikinti su visomis svajonėmis apie garbę, išsižadėti ateities, atsisakyti meno, kuris gyvena laisve ir veikla. Koks gali būti menininkas — kūrėjas, jeigu jis sėdi įkalintas tarp keturių sienų? O Dante Aligieri, o Mikelandželai, mano mokytojai! Kaip jūs juoktumėtės, matydami savo mokinį, supuojančią vaikus ar atsiprašinėjančią žmonos! Ne, būsiu tvirtas ir kilniai pasielgsiu su Stefana: liksiu vienišas ir liūdnas su svajomis ir likimu.“

Matote, vaikai, nesistengiu dėtis geresniu, negu iš tiesų. Pasielgiau kaip savimyla, bet tikrai mylėjau Stefaną gilia ir nuoširdžia meile, ir mano kliedesys man atrodė teisingas.

Rytojaus dieną grįžau į dirbtuvę gana ramus. Stefana taip pat atrodė rami, tik kiek labiau pablyškusi. Taip prabėgo mėnuo. Vieną vakarą ji, išsiskirdama su manimi, tarė:

— Benvenutai, po savaitės būsiu Džizmondo Gadžio žmona.

Tąsyk ji kiek pastovėjo, ir galėjau iki valios ja atsižiūrėti. Stefana stovėjo nebyli, prispaudus ranką prie širdies ir tarsi sulinkusi nuo kančios. Jos miela šypsena buvo tokia liūdna, kad norėjosi verkti. Ji žvelgė gaudžiai, bet be priekaišto. Atrodė, kad mano angelas, prieš apleisdamas žemę, atsisveikina su manim. Valandėlę ji be žodžių stovėjo nejudėdama, paskui įėjo į namus.

Daugiau man nebeteko jos regėti šiame pasaulyje.

Ir vėl tą kartą vienplaukis išbėgau iš miesto, bet nei sekančią, nei dar kitą dieną negrįžau atgal, oėjau irėjau tol, kol pasiekiau Romą.

Ten išbuvau penkeris metus, ten gavau vardą, užkariavau popiežiaus palankumą; buvo ir dvikovų, ir meilės nuotykių, ir kūrybinės sėkmės, bet nesijaučiau laimingas, man kažko trūko. Ir nebuvo dienos tame gyvenimo verpete, kad neprisiminčiau Florencijos. Kiekvieną naktį regėdavau sapne išblyškusį ir liūdną Stefanos veidelį, matydavau ją, stovinčią ant tėvo namų slenkščio ir ilgesingai žvelgiančią į mane.

Po penkerių metų gavau iš Florencijos laišką su gedulo antspaudu. Aš jį skaičiau ir perskaitinėju tiek kartų, kad ir dabar atmenu žodis žodin.

Štai jis:

„Benvenutai, netrukus aš mirsiu. Aš jus mylėjau, Benvenutai.

Štai kokios buvo mano svajos. Aš jus pažinojau taip pat gerai, kaip jūs pats save: nujaučiau jumyse slypinčią jėgą, kuri vieną gražią dieną turėjo jus išgarsinti. Jūsų plati kakta, liepsningi žvilgsniai, ugningi mostai kalbėjo apie jūsų genijų, kuris uždėtų sunkią naštą ant pečių būsimai jūsų žmonai. Ir aš su tuo sutikau. Ta iškilinga misija būtų buvus mano laimė. Būčiau buvus ne vien tik jūsų žmona, Benvenutai, būčiau buvus draugė, sesuo, motina. Puikiai supratau, kad didis jūsų gyvenimas priklauso visam pasauliui, ir būčiau pasitenkinusi tik teise paguosti jus liūdesyje, išsklaidyti jūsų abejones. Mano

drauge, jūs visada ir visur būtumėte likę laisvas. Taip, jau seniai pripratau kankintis ir laukti, pripratau prie jūsų aistringų polėkių, prie jūsų audringos prigimtės kaprizų. Nepaprasti žmonės turi nepaprastus siekius. Kuo ilgiau erelis sklando ore, tuo ilgiau jis priverstas ilsėtis ant žemės. Ir kai jūs pabustumėte iš savo karštligiškų ir didingų svajų, vėl matyčiau savo nuostabųjį Benvenutą, mylimą žmogų, kuris priklausytų tik man vienai. Niekad nebūčiau jums prikišusi tų užsimiršimo valandėlių, nes jos manęs nežeistų. O aš pati, puikiai žinodama, kad jūs, kaip ir visos kilnios širdys, esate pavydus kaip pats poetų dievas, jums išvykus, pasitraukčiau kuo toliau nuo žmonių akių, nes vienatvė miela mano širdžiai, ir laukčiau jūsų, ir melsčiausi už jus.

Štai kaip įsivaizdavau savo gyvenimą.

Bet kai mane palikote, nusilenkiau dievo ir jūsų valiai ir pasielgiau taip, kaip liepė pareiga: tėvas, norėdamas išvengti negarbės, įsakė man ištekti už Gadžio, ir aš paklusau. Mano vyras buvo žiaurus, griežtas, negailestingas žmogus: jis nepasitenkino mano paklusnumu, per jėgą reikalavo meilės, šurkščiai elgėsi su manimi, bausdamas už liūdesį. Susitaikiau su likimu. Manau, kad buvau dora ir ištikima žmona, tik, deja, visada tokia liūdna, Benvenutai! Tačiau dievas man atlygino už šio pasaulio kančias ir davė sūnų. Ketverius metus vaikiškos glamonės švelnino įžeidinėjimus, smūgius, o pagaliau ir skurdą, nes, vaikydamasis pelno, vyras nusigyveno ir mirė praėjus mėnesiui po bankroto. Teatleidžia jam dievas, kaip aš jam atleidžiu.

Netrukus ir aš, išvarginta kančių, mirsiu, išmušė mano valanda, ir jums palieku savo sūnų, Benvenutai.

Gal taip ir geriau. Kas žino, ar man, silpnai moteriai, būtų pakakę jėgų tam vaidmeniui, kurį ruošiausi suvaidinti jūsų gyvenime.

Mano Askanijas (jis panašus į mane) bus žymiai stipresnis ir nuolankesnis jūsų gyvenimo palydovas, jis mylės jus geriau už mane, gal net stipriau. Ir jums jo nepavydžiu.

Būkite mano sūnui tuo, kuo jums būčiau buvusi.

Sudie, mano drauge, aš jus mylėjau ir dar tebemyliu, kar-toju tai jums be jokios gėdos ir sąžinės graužimo net stovėda-ma prie amžinybės slenksčio, nes tai buvo šventa meilė! Sudie! Būkite didis, ir aš būsiu laiminga. Pažvelkite karts nuo karto į dangų, kad galėčiau jus regėti.

Jūsų STEFANA.

— Dabar, Kolomba ir Askanijau, ar pasitikite manimi, ar pasiruošę vykdyti mano patarimus?

Abu jaunuoliai atsakė vienu balsu.

Penktas skyrius

KRATA

Sekantį rytą, po to, kai Mažojo Nelio sode, spindint žvaigždėms, buvo papasakota šita istorija, Benvenuto dirbtuvė gyveneno savo įprastinį gyvenimą: šeimininkas darbavosi prie auksinės druskinės, kuriai skirtą auksą jis taip narsiai gynė nuo keturių plėšikų, norėjusių atimti ir auksą, ir gyvybę; Askanijas kalė leliją poniai d'Etamp; Žakas Obri, tingiai išsitiesęs kėdėje, užpylė tūkstančiais klausimų Čelinį, bet šis jam neatsakinėjo, ir Obri pačiam teko kurti atsakymus; Pagolas slapčia žvilgčiojo į Kateriną, užsiėmusią kažkokiu rankdarbiu; Hermanas ir kiti pameistriai šlifavo, kalė, litavo, tašė, o tą ramų darbą gyvino Skoconės dainelė.

Mažajame Nelyje toli gražu nebuvo taip ramu — dingo Kolomba.

Viskas čia apvirto aukštyn kojom; visi šaukė, ieškojo. Ponia Perin garsiai dejavo, o skubomis išsauktas prevo stengėsi ištraukti iš dejuojančios duenjos bent vieną žodelį, kuris užvestų ant dingusios ar, gal būt, pabėgusios dukros pėdsakų.

— Taigi, ponია Perin,— aiškinosi prevo,— jūs matėte ją paskutinį kartą vakar vakare, man išėjus?

— Deja, pone, taip!.. Jėzau Kristau! Tai bent nuotykis! Vargšėlė atrodė apsilblaususi, ji nusimetė visus tuos puošnius išėiginius parėdus ir užsivilkė paprastutę baltą suknelę... Visi šventieji, pasigailėkite mūsų!.. Paskui ji man pasakė: „Ponia Perin, šiandien toks gražus vakaras, eisiu truputį pasivaikščioti savo mėgiama alėja.“ Buvo maždaug septinta valanda vakaro. Šita dama,— čia Perin parodė į Pulcheriją, jai skirtą pagalbininke ar, teisingiau pasakius, viršininke,— šita dama, kaip paprastai, nuėjo į savo kambarį ir, be abejo, ėmėsi tų gražių parėdų, kuriuos ji taip gražiai daro, o aš nusileidau į apatinę salę ir pradėjau siūti. Nebežinau jau, kiek laiko prasėdėjau prie darbo, ir, galimas daiktas, mano išvargusios akys pačios savaime užsimerkė, ir aš trupučiuką numigau.

— Kaip ir visada,— neiškentė neįgėlusi Pulcherija.

— Šiaip ar taip,— neatlyžo ponias Perin, nesiteikdama nė atsakyti į tuos šmeižikiškus žodžius,— apie dešimtą valandą atsistočiau ir nuėjau į sodą paieškoti Kolombos. Pašaukiau ją, bet niekas neatsiliepė; tada pagalvojau, kad ji tikriausiai nuėjo į savo kambarį ir atsigulė, nenorėdama manęs trukdyti. Mano mažutė jau tūkstančius kartų yra taip padariusi. Dieve gailestingas! Ir kas galėjo pagalvoti... Ach, mesire prevo, aš įsitikinusi, kad ji ne pabėgo, o ją pagrobė. Aš ją dorai auklėjau...

— O širyt? — nekantriai nutraukė prevo.— Kas buvo širyt?

— Širyt, nesulaukus jos nulipant... Švenčiausia panele, pasigailėk mūsų!

— Velniai griebtų visas jūsų litanijas! — užriko mesiras d'Esturvilis.— Pasakokite aiškiai, be tų dejonijų. Taigi, širyt?

— Ach, pone prevo, jūs neuždrausite man verkti, kol ji atsiras. Taigi širyt, sunerimusi, kad ji taip ilgai nesirodo (Kolomba juk buvo tokia ankstyva!), nuėjau jos prikelti. Pabeldžiu, Kolomba neatsiliepė, ir atidariau duris. Tuščia! Netgi patalas nepaliestas! Tada pradėjau rėkti, šaukti, tiesiog visai netekau galvos, o jūs dar norite, kad neverkčiau!

— Ponias Perin, ar nieko neįleisdavote, kai manęs nebūdavo? — griežtai paklausė prevo.

— Įleisti? Čia? Va, gražiausia! — sušuko aiškiai pasipiktinusi guvernantė, kurios sąžinė buvo ne visai rami.— Argi jūs man neuždraudėte? Argi kada nors nepaklausiau jūsų įsakyimų? Įleisti ką nors! To dar betrūko!

— Na, pavyzdžiui, to Benvenuto, kuris drįso pavadinti mano dukrą gražuolėle? Ar nebandė jis jūsų papirkti?

— Dar ko! Greičiau jis į mėnulį įkops! Aš mokėčiau jį deramai sutikti, galite būti ramus!

— Vadinasi, jūs niekada nesate įleidusi į Mažąją Nelį jokio vyro, jokio jaunuolio?

— Jaunuolio? O dangau, jaunuolio! Paklausite dar, ar nebuvau įleidusi velnio!

— O kas gi tas malonus jaunikaitis, kuris per visą šitą laiką jau kokį dešimt kartų beldėsi į vartus ir kuriam dešimt kartų užtrenkiau duris panosėje? — pasiteiravo Pulcherija.

— Malonus jaunuolis? Jums akyse pasimatė, brangute! Tikriausia tai buvo grafas d'Orbekas. Dieve mano, dabar jau suprantu! Jūs tikriausia kalbate apie Askaniją? Pamenate Askaniją, mesire? Tai tas vaikutis, kuris išgelbėjo jums gyvybę. Tiesa, jam buvau davusi pataisyti sidabrinės sagteles nuo batų.

Bet koks jis jaunuolis, tas mokinukas! Užsidėkite akinius, mie-loji! Net šios sienos ir grindys gali paliudyti, kad jis čia nie-kad nebuvo kojos įkėlęs!

— Užteks! — griežtai nutraukė prevo.— Jei tik jūs mane apgavote, ponia Perin, prisiekiu, jums geruoju nesibaigs. O da-bar einu pas tą Benvenutą. Dievai žino, kaip tas stačiokas mane sutiks, bet taip jau reikia.

Benvenutas, priešingai, sutiko prevo labai maloniai. Maty-damas, kad Čelinis visai ramus, elgiasi laisvai ir mandagiai, mesiras d'Esturvilis nedrįso net užsiminti savo įtarinėjimų. Jis tik pasakė, kad jo duktė Kolomba vakar vakare kažko la-bai išsigando ir kaip pamišusi išbėgo iš namų; gal būt, ji pa-sislėpė kur nors Didžiajame Nelyje, tik, savaime suprantama, be Benvenuto žinios, o, gal būt, grįždama ji kur nors nualpo. Žodžiu, jis gana nevykusiai melavo.

Čelinis mandagiai išklauė visų tų pasakų ir išvedžiojimų su tokia išraiška, tarsi iš tikro tikėtų. Dar daugiau, jis iš visos širdies užjautė prevo ir tvirtino, jog būsiąs laimingas, galė-damas gražinti tėvui jo brangų kūdikį, kuriuo šis visada taip jautriai ir atidžiai rūpinęsis. Pabėgėlė, jo žodžiais tarient, bai-siai suklydo ir netrukus grįš į savo vienintelį ir švelnų prie-globstį. Ir galų gale, tarsi įrodydamas savo nuoširdų palankumą mesirui d'Esturviliui, jis pasisiūlė padėti jam ieškoti ne tik rūmuose, bet ir visur, kur tik prevo įsigeis.

Prevo, beveik patikėjęs Benvenuto nuoširdumu ir sujaudin-tas tų pagyrų, nors širdies gilumoje jautė, kokios jos nepel-nytos, Čelinui padedant, pradėjo nuodugniausią kratą savo buvusiose valdose, kurias pažinojo kaip savo kišenę. Prevo nepraejo nė pro vienas duris, jų nepravėręs, nei pro vieną spintą, jos neatidaręs, nei pro vieną skrynią, tarsi netyčia į ją nepažvelgęs. Paskui, skersai ir išilgai išvaikščiojęs visą pa-statą, jis nuėjo į sodą, patikrino ginklų sandėlį, liejyklą, rūšį, arklidę, žodžiu, viską atidžiai apžiūrėjo. Benvenutas, tesėdamas savo pažadą, iš visų jėgų stengėsi padėti: siūlė čia vieną, čia kitą raktą, nurodydavo koridorių ar kambarį, kurį mesiras d'Esturvilis buvo užmiršęs. Galų gale, kad pabėgėlė negalėtų prasmukti iš vienos salės į kitą, jis patarė palikinti po sar-gybinių kiekvienoje vietoje, kurią jie jau buvo apžiūrėję.

Po dviejų valandų bergždžių paieškų, viską kaip reikiant apšniukštinėjęs, mesiras d'Esturvilis, įsitikinęs, kad tikrai nieko nepraleido, ir kiek sumišęs dėl nepaprasto šeimininko paslau-

gumo, tūkstančius kartų padėkojęs ir atsiprašęs Benvenutą, ap-
leido Didįjį Nelį.

— Kada tik užsigeisite iš naujo ieškoti — prašom, mano
namai jums atviri bet kuriuo metu, galite čia jaustis, kaip pas
save, — atsakė auksakalys. — Galų gale jūs turite pilną teisę:
juk mes pasirašėme sutartį, kurioje pažadėjome būti gerais
kaimynais.

Prevo dar kartą padėkojo Benvenutui ir, nežinodamas, kaip
geriau atsimokėti už šeimininko mandagumą, išeidamas ėmė
girti milžinišką Marso statulą, prie kurios, kaip mes žinome,
skulptorius tuo metu darbavosi. Benvenutas aprodė prevo sta-
tulą ir maloniai paprašė atkreipti dėmesį į stebinančias pro-
porcijas: iš tikro statula buvo šešiasdešimties pėdų aukščio
ir, norint aplink ją apeiti, reikėjo nužengti ne mažiau kaip
dvidešimt žingsnių.

Mesiras d'Esturvilis išėjo smarkiai nuliūdęs: neradęs dukros
Didžiajame Nelyje, jis pagalvojo, kad ji surado prieglobstį
kur nors mieste. Tuo metu Paryžius jau buvo smarkiai iš-
augęs, ir net pačiam policijos viršininkui ieškoti būtų buvę
gana sunku. Be to, nežinia, ar ją pagrobė, ar ji pati pabėgo?
Ar ji smurto auka, ar veikė savo noru? Visa tai buvo neaišku
ir iki šiol nepasisekė rasti nė mažiausio galelio, už kurio būtų
galima nusitverti. Tada prevo pagalvojo: jei Kolomba pa-
grobta, jai, gal būt, pavyks pabėgti, o jei pati išėjo, pati ir
grįš. Ir jis ėmė kantriai laukti, po dvidešimt kartų per dieną
tardydamas poniją Perin, kuri kvietėsi visų šventųjų ir prisie-
kinėjo dievu, kad nieko daugiau nebuvo išsileidusi; ir iš tikro ji
Askaniją įtarinėjo nė kiek ne daugiau, negu pats mesiras
d'Esturvilis.

Prabėgo dar dvi dienos, ir nė žinelės. Tada prevo pasi-
telkė į pagalbą savo žmones; lig šiol jis to vengė, nes nenor-
ėjo, kad pasklistų kalbos. Ir iš tiesų jis nurodė tik dingusios
žymės, bet nutylėjo jos vardą. Tikrosios paieškų priežasties
prevo irgi nepasakė. Tačiau nors jis ir išbandė visas priemo-
nes, vis vien nieko nepešė.

Prevo niekad nebuvo savo dukrai labai švelnus ir mylin-
tis tėvas, tas tiesa; tačiau jis net dabar nė kiek nesijaudino
ir neliūdėjo, tik pyko ir vietoje širdies skausmo jautė įžeistą
savimeilę; jis su pasipiktinimu galvojo apie tą kvaišelę, kuri,
ko gero, praras puikią partiją, o mintis apie kandžius juoke-
lius ir pašaipą, su kuria dvaras sutiks jo nelaimę, prevo tiesiog
varė į įsiūtį.

Bet jaunikiui teko atskleisti visą tiesą. Grafą d'Orbeką ši žinia sujaudino nė kiek ne daugiau kaip pirklių, kuriam pranešė, kad nukentėjo jo prekės. Jis buvo filosofas, mūsų bran-
gusis grafas, ir todėl pažadėjo savo gerbiamaam draugui, kad, jeigu nebus didelių kalbų, vestuvės būtinai įvyks; paskui, kaip žmogus, mokąs pasinaudoti proga, jis, nieko nelaukęs, šį tą šnabžtelėjo prevo apie ponios d'Etamp planus, liečiančius Kolombą.

Prevo visai apakino ta garbė, kuri jam būtų tekusi; jo neviltis išaugo dvigubai, ir jis keikė nedėkingąją, paniekinusią tokią puikią ateitį.

Mes pasigailėsime skaitytojų ir praleisime dviejų senų dvariškių pokalbį, užsimezgusį grafiui d'Orbekui atskleidus paslaptį. Beje, galima įsivaizduoti, koks buvo jų skausmas ir ko jie vylėsi. Žinia, nelaimė suartina žmones, ir uošvis, ir žentas išsiskyrė kaip geriausi draugai; jie niekaip negalėjo užmiršti tos taip netikėtai šmėkštelėjusios galimybės sukurti sau puikią ateitį.

Juodu nutarė nė puse lūpų neprasitarti apie įvykį. Tik hercogienė d'Etamp buvo pernelyg artima draugė ir suinteresuota bendrininkė, kad jie nuslėptų šią paslaptį.

Iš tikrųjų juodu neapsiriko: hercogienė ėmė žinią į širdį kur kas labiau, negu tėvas ir jaunikis, ir padarė daugiau, negu visi prevo sekliai.

Iš tikro ji žinojo, kad Askanijas myli Kolombą, ir pati įvedė į sąmokslininkų tarpą. Jaunuolis, išvydęs, kad jo mylimosios garbei gresia pavojus, matyt, ryžosi beviltiškam žygiui. Bet, anot Askanijo, Kolomba jo nemylėjo, taigi, vargu ar ji būtų žengusi tokį žingsnį. Hercogienė d'Etamp įtariamąjį pažinojo pakankamai gerai ir suprato, kad jam niekada neužtektų drąsos jėga pagrobtį mylimąją; ir vis dėlto visus jos samprotavimus, visas jos mintis, kad Askanijas nekaltas, sugriovė pavydžios moters nuojauta, kuri sakyte sakė hercogienei, kad Kolombos reikia ieškoti Didžiajame Nelyje ir kad pirmiausia teks patikrinti, ar iš tiesų Askanijas niekuo dėtas.

Bet ponia d'Etamp, savaime suprantama, negalėjo pasakyti draugams, kas jai įdiegė tokią mintį, nes tuomet ji turėtų prisipažinti mylinti Askaniją, turėtų pasakyti, kad, aistros apakinta, ji atvėrė jaunuoliui visus planus, liečiančius Kolombą. Todėl hercogienė juos įtikino, kad, jos manymu, visa ko kaltininkas — Benvenutas, o Askanijas — jo bendrininkas, tuo tarpu Didysis Nelis — bėglės slėptuvė. Kad ir kaip prevo gin-

čijosi ir prisiekinėjo viską, apžiūrėjęs, visur išnarstęs, visur iššniukštinėjęs, hercogienė — ji turėjo savų sumetimų — neatlyžo ir taip gynė savo nuomonę, kad galų gale mesiras d'Esturvilis suabejojo, nors ir buvo tikras, kad ieškoti gerai ieškojo.

— Tarp kitko,— pridūrė hercogienė,— aš pati pasikviesiu Askaniją ir viską iškvosiu, būkite ramūs!

— O, ponია, jūs tokia gera! — sujudo prevo.

— O jūs kvailys! — iškošė pro dantis hercogienė.

Ir ji juos išprašė.

Likusi viena, ji ėmė svarstyti, kaip pasikviesti jaunuolį, tačiau, dar nieko jai nenutarus, kambarinė pranešė, kad atėjo Askanijas. Taigi jis pats nejučia pildė ponios d'Etamp norus.

Jis buvo ramus ir abejingas.

Ponia d'Etamp pervėrė jį skvarbiu žvilgsniu, tarsi būtų norėjusi išskaityti viską, kas dedasi jo širdyje; bet Askanijas šito, rodės, net nepastebėjo.

— Ponia,— tarė jis nusilenkdamas,— atnešiau leliją. Ji beveik baigta, trūksta tik dviejų šimtų tūkstančių ekiu vertės rastos lašelio, kurį jūs man žadėjote.

— Na, o kaip tavoji Kolomba? — užuot atsakiusi paklausė ponია d'Etamp.

— Jeigu jūs, ponia, turite mintyje panelę d'Esturvil,— rimtai atsakė Askanijas,— tai atsiklaupęs maldauju netarti man girdint jos vardo. Taip, ponia, nuolankiai ir primygtinai maldauju, labai prašau — niekad apie ją nekalbėkime.

— Va tau! Įsižeidėt? — sušuko hercogienė, vis dar nenuleisdama nuo jaunuolio savo tiriančio žvilgsnio.

— Nelieskime mano jausmų, ponia, nuo šiolei atsisakau kalbėti su jumis šia tema, nors tai ir užtrauktų jūsų rūstybę. Prisiekiau pats sau, kad visa, kas susiję su šiuo prisiminimu, amžiams liks palaidota mano širdyje.

„Nejaugi apsirikau? — pagalvojo hercogienė.— Nejaugi Askanijas toje istorijoje niekuo dėtas? Gal mergiotė savo noru pabėgo ar jėga buvo priversta bėgti su kuo kitu? Gal sugriovusi mano didžius planus, ji savo poelgiu pasitarnaus mano meilei?“

Paskui ji garsiai pridūrė:

— Jūs manęs prašote, Askanijau, daugiau apie ją nekalbėti, tad leiskite nors save priminti. Jūs matote, nusileidžiu jūsų prašymui, bet, gal būt, šnekėti apie mane jums bus dar nemaloniau? Gal būt...

— Atleiskite, kad jus pertraukiu, ponია, — tarė jaunuolis, — bet jūs tokia gera — suteikėte man tą malonę, kurios prašiau, ir aš pradrišęs maldauju dar vienos. Nors ir kilęs iš garbingos šeimos, savo varganą ir liūdną vaikystę praleidau kuklioje auksakalio dirbtuvėlėje. Ir staiga iš to vienuolyno pakliuvau į šitą žerintį pasaulį, įsipyniau į žmonių, lemiančių imperijų likimą, suokalbius ir pats, visai silpnas, įgijau priešų kilmingųjų tarpe, o pats karalius virto mano varžovu. Ir dar koks karalius, ponია! Pranciškus I, vienas pačių galingiausių krikščioniškojo pasaulio valdovų! Staiga susidūriau su pačiais žymiausiais ir kilmingiausiais žmonėmis. Aš beviltiškai įsimylėjau, ir mane pamilo be atsako. Ir kas pamilo, didis dieve! Jūs, gražiausioji ir kilmingiausioji moteris žemėje! Visa tai sudrumstė mano širdį, sumaišė viską aplink, visa tai mane apstulbino, sutriuškino, sunaikino, ponია!

Aš priblokštas kaip nykštukas, kuris atsibudo milžinų šalyje; nebesusigaudau nei savo paties mintyse, nei jausmuose; jaučiuosi tarsi paklydėlis tarp tų siaubingų neapykanta dvelkiančių veidų, tarp tų negailestingų meilės deivių, tarp tų išdidžių garbėtroškų. Maldauju, ponია, leiskite man atsikvošėti, leiskite skęstančiam atsikvėpti, leiskite sveikstančiam atsigauti. Tikiuosi, laikas išgydys širdies žaizdas, grąžins mano gyvenimą į vėžes. Laiko, duokite man laiko, ponია, ir maldauju — žiūrėkite šiandien į mane vien kaip į menininką, kuris atėjo paklausti, ar jums patinka jo lėlija.

Hercogienė įsmeigė į Askaniją žvilgsnį, pilną abejonės ir nuostabos; ji nė nemanė, kad šis jaunuolis, šis vaikas galėtų taip poetiškai, taip griežtai ir rimtai kalbėti. Ji gavo jam paklusti ir ėmė kalbėti vien apie lėliją; iškėlė į padanges Askaniją, šį tą patarė ir pažadėjo kuo greičiau atsiųsti didžiulį deimantą, kuris apvainikuos jo kūrinių. Askanijas padėkojo ir atsisveikino, reikšdamas giliausią savo dėkingumą ir pagarbą.

„Nejaugi tai Askanijas? — pagalvojo ponია d'Etamp, jam išėjus. — Jis man atrodo dešimčia metų pasenęs. Kaip jis pasidarė toks veik įspūdingai rimtas? Gal kančia jį perauklėjo, o gal laimė? Ir galų gale, ar jis nuoširdus, ar jį pamokė tas prakeiktas Benvenutas? Ar jis vaidina gerai išmoktą vaidmenį, ar kalba iš širdies?“

Ana neištvėrė. Ją apėmė keistas svaigulys, pamažu užėinąs kiekvienam, kas kovojo su Benvenutu Čeliniu, ir palaužė galingą jos protą. Ji apsupo Askaniją šnipais, kurie sekdamo

kiekvieną jo žingsnį, bet nieko naujo nesužinojo. Galų gale ponias d'Etamp išsikvietė prevo ir d'Orbeką ir jiems patarė — patarimas skambėjo kaip įsakymas — pabandyti dar kartą netikėtai užgriūti į Didįjį Nėlį.

Jie pakluso. Tačiau Benvenutas, nors jam ir sutrukdė darbą, priėmė juos abu dar geriau, negu anąsyk vieną prevo. Galėjai pamanyti, kad šis vizitas Benvenuto visiškai neįžeidė, jis elgėsi laisvai ir mandagiai. Čelinis draugiškai papasakojo grafui d'Orbekui, kad prieš keletą dienų, grįžtant su auksu namo, kažkas jam buvo paspendęs spąstus. Kaip tik tą dieną, pabrėžė jis, ir dingio panelė d'Esturvil. Kaip ir anąsyk, jis pasiūlė lydėti svečius po pilį ir padėti prevo vykdyti šventas tėviškas pareigas, kurias Benvenutas nepaprastai gerbė. Čelinis džiaugėsi, kad svečiai jį rado namuose ir kad jis gali juos tinkamai priimti, nes po poros valandų žada išvykti į Romoranteną, mat, Pranciškus I jam baisiai palankus ir pakvietė kartu su kitais menininkais keliauti pasitikti imperatoriaus.

Iš tikro politiniai įvykiai klostėsi taip pat greitai, kaip ir mūsų kukli istorija. Karolis Penktasis, padrąsintas viešo savo varžovo pažado ir slapto ponios d'Etamp išsipareigojimo, buvo vos per keletą dienų kelio nuo Paryžiaus. Jam sutikti buvo sudaryta deputacija, ir d'Orbekas su prevo iš tiesų rado Čelinį kelionės rūbais.

— Jeigu jis su palyda išvyksta iš Paryžiaus, vadinasi, ne Čelinis pagrobė Kolombą, ir mums nėra ką čia veikti,— tyliai ištarė d'Orbekas.

— Aš tą pat sakiau, eidamas čionai,— atsakė prevo.

Ir vis dėlto jie nutarė padaryti darbą iki galo ir pradėjo nepaprastai rūpestingai viską apžiūrinėti. Benvenutas iš pradžių juos lydėjo, bet, pamatęs, kad vizitas gali užtrukti, paprašė leidimo palikti juos vienus ir paaiškino, kad turįs po pusvalandžio išvykti, o tuo tarpu dar privalęs duoti kai kuriuos nurodymus pameistriams, kad grįžęs rastų viską paruošta Jupiterio liejimui.

Ir iš tikro Benvenutas pasuko į dirbtuvę, paskirstė pameistriams darbus, paprašė klausyti Askanijo, kaip ir jo paties, pastarajam tyliai į ausį pašnabždėjo keletą žodžių itališkai, atsisveikino su visais ir ruošėsi išeiti iš rūmų. Kieme mažasis Žanas jau laikė pabalnotą arkli.

Tuo metu prie jo pribėgo Skoconė ir, pasivėdėjusi į šalį, rimtai tarė:

— Žinote, pone, jūs išvažiuojate ir paliekate mane gana keblioje padėtyje.

— Kaip tai suprasti, mano vaike?

— Pagolas vis labiau ir labiau mane įsimyli.

— O! Iš tikro?

— Jis be perstojo man kalba apie savo meilę.

— Na, o tu ką sakai?

— Dieve, atsakau taip, kaip jūs liepėte: kad reikia dar luktelti, kad viskas, gal būt, gerai susiklostys.

— Puiku!

— Kaip — puiku? Nejaugi jūs nesuprantate, Benvenutai, kad jis mano žodžius priima už gryną pinigą ir kad dėl to jaučiuosi prieš jį kalta ir privalau atsilyginti. Štai jau dvi savaitės, kaip jūs įsakėte man šitaip elgtis, ar ne tiesa?

— Taip... atrodo, kad taip... gerai neatmenu.

— Bet užtat aš puikiausiai atmenu! Pirmąsias penkias dienas švelniai jam aiškinau, kad jis pasistengtų nugalėti save ir nebemylėtų manęs. Sekančias penkias dienas klausiausi jo tylėdama: tai jau gana nedviprasmiškas atsakymas; bet jūs man taip liepėte, ir aš klausiau. Pagaliau pastarąsias penkias dienas buvau priversta kalbėti apie savo pareigą jums, o vakar, pone, man teko jo prašyti, kad būtų kilnus ir nesmerktų tos mano silpnybės, ir jis tuoj pat paprašė mano rankos.

— O, jeigu taip, tai viskas keičiasi,— atsakė Benvenutas.

— Na, pagaliau! — sušuko Skoconė.

— Taip! Dabar klausyk, mažyte. Per pirmąsias tris dienas, kol manęs čia nebus, tu leisi jam patikėti, kad jį myli, per sekančias tris dienas prisipažinsi pati, jog iš tiesų jį myli.

— Kaip! Ir tai man sakote jūs, Benvenutai! — šuktelėjo Skoconė, įžeista to pernelyg didelio jai rodomo pasitikėjimo.

— Nusiramink! Tau nėra ko sau prikišti — juk aš pats leidžiu.

— Dieve mano,— atsakė Skoconė,— pati žinau, kad nėra ko, bet, šiaip ar taip, jūsų abejingumo pastūmėta ir jo meilės apakinta, vienas dievas žino, ar nepradėsiu jo tikrai mylėti?

— Še tau! Per tas šešias dienas! Ir tau neužteks jėgų ištvirti šitiek laiko?

— Na, gerai, šešias dienas pažadu, bet bent jau neužtrūkite septynias.

— Nesibaimink, vaike, grįšiu laiku. Sudieu, Skocone!

— Sudieu, mokytojau,— atsakė Katerina pykdamą, šypso-damą ir verkdamą vienu metu.

Kai Benvenutas tarė paskutinius žodžius Skoconeį, įėjo prevo ir grafas d'Orbekas.

Likę vieni ir pasijutę gali laisvai veikti, jie su įniršiu puolė ieškoti; išnaršė visas palėpes, išrausė rūsius, išbeldė sienas, išjudino visus baldus, pastatė visur savo tarnus, uolūs kaip kreditoriai, nekantrūs kaip medžiotojai. Jie šimtą kartų grįždavo į tą pačią vietą, dvidešimt kartų apžiūrinėdavo vieną ir tą patį kambarį su tikru teismo vykdytojo, atėjusio suimti nusikaltėlių, kruopštumu. Pabaigę kratą, jie susijaudinę ir įraudę grįžo tuščiomis atgal.

— Na ką gi, ponai,— kreipėsi į juos Čelinis, sėsdamas ant arklio,— jūs nieko neradote, tiesa? Gaila, gaila... Aš suprantu, kaip visa tai skaudu tokioms jautrioms širdims, kaip jūsų, bet, kad ir kaip jus užjaučiu ir trokštu padėti, turiu išvykti. Tad leiskite atsisveikinti. Jei jums prireiks dar kartą atsilankyti Didžiajame Nelyje tuo metu, kai manęs nebus, nesivaržykite ir jauskitės kaip namie. Aš daviau nurodymus, kad visi rūmai būtų jūsų paslaugoms. Vienintelis dalykas, kuris mane ramina dėl jūsų nelaimės, tai viltis, kad grįžęs sužinosiu, jog jūs, pone prevo, susigrąžinate savo brangiąją dukrą, o jūs, pone d'Orbekai,— žaviąją sužadėtinę. Likite sveiki, ponai!

Po to jis pasisuko į susirinkusius priebutyje pameistrius (trūko tik Askanijo, kuris, be abejo, nenorėjo susitikti su varžovu) ir tarė:

— Likite sveiki, mano vaikai! Jei man nesant ponas prevo įsigeis trečią kartą apsilankyti pilyje, neužmirškite priimti jį kaip buvusį šių namų šeimininką.

Sulig šiais žodžiais mažasis Žanas atvėrė vartus, Benvenutas spustelėjo arklių pentiniais ir išjojo.

— Dabar, brangusis, matote, kokie mes žiopliai,— kreipėsi grafas d'Orbekas į prevo.— Jeigu jau pagrobei merginą, tai niekad nevažiuoši su visu dvaru į Romoranteną.

Šeštas skyrius

KAROLIS PENKTASIS FONTENBLO RŪMUOSE

Ilgai svyravo baisaus nerimo apimtas Karolis Penktasis, kol ryžosi iškelti koją į Prancūziją, kurioje, rodėsi, net žemė ir oras buvo jam priešiški; mat, paėmęs į nelaisvę karalių, jis negarbingai su juo elgėsi ir, be to, sklinda gandai, esą jis nunuodijęs dofiną. Visa Europa laukė baisaus Pranciškaus

I keršto, juo labiau kad priešininkas pats lindo jam į nagus. Bet Karolio akiplėšiškumas — jis statydavo ant kortos net ištisas imperijas — neleido jam trauktis, ir, gerai išstudijavęs padėtį ir paruošęs dirvą, jis drąsiai perėjo Pirėnus.

Iš tikro imperatorius Pranciškaus I dvare turėjo atsidavusių draugų ir manė, jog pilnai gali pasikliauti trimis žmonėmis: garbėtroška ponio d'Etamp, pasipūtėliu konetabliu Monmoransi ir riteriu karaliumi.

Mes jau žinome, kaip ir dėl ko jam ruošėsi padėti hercogienė. Konetablis buvo jau visai kas kita. Visuose kraštuose ir visais laikais opiausia valstybės veikėjų vieta buvo sąjungų klausimas. Ir šiuo, ir daugeliu kitų atžvilgių politika, beje, panaši į mediciną: ji remiasi tik spėliojimais ir, deja, labai dažnai suklysta, stengdamasi nustatyti, kiek kuri tauta artima kitai, ir paskirdama vaistus prieš nacionalinę neapykantą. Konetablį, pavyzdžiui, tiesiog persekiojo mintis apie sąjungą su Ispanija. Jis įsikalė į galvą, kad tokia sąjunga — Prancūzijos išganymas, ir tegalvojo apie viena — kad tik kaip nors įtikus Karoliui Penktajam, kuris per dvidešimt penkerius savo karaliavimo metus dvidešimt prakariavo su Pranciškum I; kad kiti sąjungininkai — turkai ir protestantai — bus nepatenkinti, konetabliui Monmoransi nė kiek nerūpėjo, nerūpėjo lygiai taip pat, kaip ir Flandrija, kurią prijungti prie Prancūzijos karalystės buvo puikiausių progų.

Pranciškus I aklai pasitikėjo konetabliu. Iš tikro paskutiniame kare prieš imperatorių konetablis parodė neįtikėtiną ryžtą ir sustabdė priešą; tiesa, buvo nuniokota ištisa provincija, priešas gavo tikrą dykumą — buvo nusiaubta dešimtoji Prancūzijos dalis. Karaliui ypač patiko tiesiog pasipūtėliškas ministro atšiaurumas ir nepalenkiamas užsispyrimas, tai, ką reikžvalgus žmogus galėjo palaikyti sumanumu, nepaperkamumu, tvirtumu. Taigi, Pranciškus I žiūrėjo į tą didįjį patiklų širdžių suvedžiotą, Brantomo žodžiais tariant, su prilygstančia baimei pagarba, kurią šis baisus šventeiva, su malda lydėdavęs žmones į kartuves, įkvėpdavo visiems pavaldiniams.

Žodžiu, Karolis Penktasis galėjo drąsiai pasikliauti tvirta konetablio draugyste.

Tačiau visų labiausia jis pasitikėjo priešininko kilnumu. Iš tikro ši Pranciškaus I savybė peraugdavo net į kvailumą. „Mano karalystė, — kartą pareiškė jis, — ne tiltas, kur už pravažiavimą tenka mokėti; aš neprekiauju svetingumu.“ Klantin-

gas Karolis Penktasis žinojo, kad jis gali pasikliauti karaliaus riterio žodžiu.

Ir vis dėlto, įžengęs į Prancūzijos teritoriją, imperatorius neįstengė nugalėti baimės ir abejonių. Prie sienos Karolį pasitiko du karaliaus sūnūs, o vėliau jį tiesiog prislėgė tas pataikavimas ir pagarba, rodoma per visą kelionę. Bet gudrusis monarchas tiesiog drebėjo, pagalvojęs, kad visas tas nuoširdumas dirbtinis ir slepia kažkokias pinkles. „Tikrai bloga miegoti svečioj šaly“,—sakydavo jis. Šventėse, kurias ruošdavo jo garbei, jis pasirodydavo liūdnu ir sunerimusiu veidu, ir kuo toliau jis keliavo į šalies gilumą, tuo labiau liūdo ir niuro.

Kiekvieną mielą sykį, įžengęs į naują miestą, klausydamasis sveikinimo kalbų ar praeidamas pro triumfo arkas, jis klausdavo savęs, ar ne tas miestas virs jo kalėjimu, paskui pats sau atsakydavo: „Ne, nei tas, nei kuris kitas; visa Prancūzija mano kalėjimas, o visi tie paslaugūs dvariškiai — kalėjimo prižiūrėtojai.“ Ir kas akimirką vis labiau didėjo laukinė šio tigro baimė, kuriam atrodė, jog jis narve ir jį supa vien tik grotos.

Vieną dieną jodinėdamas Karolis Orleanietis, tas mielas išdykėlis, kuriam norėjosi kuo greičiau pasidaryti mandagiu ir drąsiu, kaip ir tinka tikram Prancūzijos sūnui (vėliau jis mirė nuo maro kaip paprasčiausias kaimietis), vikriai užsoko ant arklio už imperatoriaus nugaros ir, sugriebęs jį į glėbį, džiaugsmingai vaikiškai sušuko: „Jūs mano belaisvis!“ Karolis Penktasis išbalo kaip drobė ir ko nenualpo.

Satelro tariamą vargšą belaisvį broliškai pasitiko Pranciškus I ir rytojaus dieną Romorantene pristatė jam visą dvarą: šaunią ir galantišką bajoriją — šalies pasididžiavimą, menininkus ir mokslininkus — karaliaus pasididžiavimą. Vėl prasidėjo puošnios šventės ir malonios staigmenos. Imperatorius dalino šypsenas, tačiau širdies gilumoje virpėjo ir priekaištavo sau už neatsargumą. Kartais, tarsi norėdamas patikrinti, ar iš tiesų jis laisvas, Karolis auštant išeidavo iš pilies, kurioje buvo praleidęs naktį, ir su džiaugsmu įsitikindavo, kad, be priėmimų jo garbei, niekas nevaržo jo veiksmų; tačiau kaip sužinoti, ar niekas jo neseka iš tolo? Kartais jis užsigeisdavo pakeisti maršrutą, tuo savo įnoriu dideliame Pranciškaus I nepasitenkinimui suardydamas iš anksto paruoštus priėmimus.

Kada iki Paryžiaus liko dvi dienos kelio, imperatorius stauga su siaubu prisiminė, kuo kadaise karaliui buvo Madridas. Sostinė — pats garbingiausias ir tuo pat metu pats saugiausias kalėjimas imperatoriui. Jis staiga sustojo ir paprašė karaliaus

nedelsiant pasukti į tą Fontenblo, apie kurį, neva, jis tiek girdėjęs kalbant. Tai apvertė aukštyrą kojom visus Pranciškaus I planus, tačiau jis buvo pernelyg vaišingas ir neparodė savo nepasitenkinimo, tik paskubėjo iškviesti į Fontenblo karalienę su visomis jos damomis.

Imperatorių kiek ramino jo sesuo Eleonora ir begalinis jos pasitikėjimas vyro kilnumu. Ir vis dėlto, kad ir kaip raminosi Karolis Penktasis, Pranciškaus I dvare jis turėjo jaustis kaip nesąvas: Pranciškus I buvo praeities veidrodys, Karolis Penktasis — ateities žmogus. Šiuolaikinis valdovas nepakankamai suprato viduramžių herojaus; tarp paskutinio riterio ir pirmo diplomato negalėjo būti jokios tarpusavio simpatijos.

Tiesa, blogiausiu atveju dar Liudviką XI būtų galima pavadinti diplomatu, tačiau, mūsų nuomone, Liudvikas XI greičiau buvo godus kolekcionierius, negu gudrus diplomatas.

Imperatoriaus atvykimo dieną Fontenblo miške buvo surengta medžioklė. Medžioklė buvo vienas didžiausių Pranciškaus I malonumų. Karolį Penktąjį ji vargino. Šiaip ar taip, imperatorius tučtuojau pasinaudojo šia nauja proga dar kartą patikrinti, ar jis laisvas: praleidęs medžiotojus, jis metėsi į šoną ir jojo tol, kol paklydo. Pastebėjęs, kad jis vienas vidury miško, laisvas kaip vėjas laukuose, kaip paukštis danguje, Karolis Penktasis beveik visai nusiramino, ir pamažu jam grįžo gera nuotaika. Ir vis dėlto jam teko dar kartą pajusti nerimą, kai jis atjojo į susitikimo vietą ir pamatė skubantį prie jo įsikarščiavusį po medžioklės Pranciškų I su kruvina ietimi rankoje. Marinjano ir Pavijos nugalėtoją jame galėjai įžiūrėti netgi karališkų pasilinksminimų metu.

— Gan gi, mielas brolau, daugiau linksmybės! — tarė Pranciškus I, draugiškai imdamas Karolį Penktąjį po ranka tuo metu, kai abu valdovai kartu žengė į rūmus. Po to jis nutempė imperatorių į Dianos galeriją, tviskančią nuostabiais Rosos ir Primatičio paveikslais. — Dieve mano! Jūs nė kiek ne mažiau susirūpinęs, kaip aš Madride. Bet aš, pripažinkite, mielas brolau, turėjau dėl ko rūpintis — buvau jūsų belaisvis. O jūs mano svečias, jūs laisvas, jūsų laukia triumfas. Pasižiaukite kartu su mumis, jei jau ne pramogomis, kurios, be abejo, menkos tokiame dideliame politikui, kaip jūs, tai bent jau tuo, kad netrukus vyksite tramdyti tų storulių alaus mėgėjų flamandų, kurie užsimanė atkurti komunas... O visų geriausia — užmirškite maištininkus ir galvokite, kaip čia ge-

riau pasilinksminus su draugais. O gal jums nepatinka mano dvaras?

— Jis nuostabus, brolau,— atsakė Karolis Penktasis,— ir aš jums pavydžiu. Mano dvarą jūs matėte, jis rūstus ir šaltas, jame renkasi niūrūs valstybės veikėjai ir generolai, tokie kaip Lanua, Peskeras, Antonijas de Leira. Pas jus gi, be karių ir pirklių, be Monmoransi ir Diubele, be jūsų mokslininkų, be Bude, Diušatelio, Laskario yra jūsų poetai ir jūsų dailininkai: Maro, Žanas Gužonas, Primatičis, Benvenutas, nuostabios moterys — Margarita Navarietė, Diana de Puatje, Katerina Mediči ir daugybė kitų. Aš pradėdau rimtai galvoti, kad mielai iškeisčiau savo aukso kasyklas į jūsų gėlių laukus.

— O, jūs dar nematėte pačios gražiausios tų gėlių,— naiiviai pasigyrė Pranciškus I Eleonoros broliui.

— Tikrai nemačiau ir degu noru pasigėrėti tuo stebuklu,— atsakė imperatorius, supratęs, kad karalius kalba apie poniją d'Etamp.— Bet jau ir dabar galiu pasakyti, kad žmonės, teigią, jog pati gražiausia pasaulio karalystė priklauso jums, neklysta.

— O jūsų pati gražiausia grafystė — Flandrija, pati puikiausia hercogystė — Milanai.

— Vienos jų jūs pats prieš mėnesį atsisakėte,— su šypsena tarė imperatorius,— ir aš jums dėkingas. O antros jūs geidžiate, tiesa? — pridūrė jis atsidusdamas.

— Dėl dievo meilės, svaini, nekalbėkime šiandien apie rimtus dalykus,— nutraukė Pranciškus I.— Prisipažinsiu, nemėgstu gadinti sau nei šventės, nei karo malonumų.

— Tiesą sakant,— kalbėjo toliau Karolis Penktasis, raukydamasis it šykštuolis, kuris supranta, jog būtina grąžinti skolą,— tiesą sakant, aš visa širdimi prisirišęs prie Milano hercogystės, man tiesiog kraujas gyslose stingsta, kai pagalvoju, jog ją teks jums atiduoti.

— Verčiau sakykite: grąžinti, brolau, tai žymiai tikslesnis žodis, ir jis gal kiek apmalšins jūsų skausmą. Bet dabar reikia linksintis, nėra ko kalbėti rimtomis temomis. Apie Milano hercogystę pašnekėsime vėliau.

— Dovanoti ar grąžinti — koks skirtumas,— prieštaravo imperatorius.— Šiaip ar taip, jūs valdysite gražiausią pasaulyje hercogystę. Tai jau nuspręsta, ji jūsų, brolau; aš savo žodžio laikausi nė kiek ne mažiau, negu jūs.

— Dieve mano! — sušuko Pranciškus I, pradėdamas nebe-tekėti kantrybės dėl tos nepabaigiamos rimtos šnekos.— Na, ir ko gi jūs, brolau, gailitės? Argi jūs ne Ispanijos karalius, Vo-

kietijos imperatorius, Flandrijos grafas, argi ne jūs jėga ar įtaka pajungėte sau visą Italiją nuo Alpių papėdės iki Kalabrijos?

— Bet jūs turite Prancūziją,— atsiduso Karolis Penktasis.

— Jums priklauso Indija su visais jos turtais, Peru su visomis kasyklomis.

— Bet jūs turite Prancūziją!

— Jūsų imperija tokia plati, kad joje niekad nenusileidžia saulė.

— Bet jūs turite Prancūziją!.. Ką jūsų didenybė pasakytumėte, jeigu aš siekčiau to visų karalysčių deimanto taip pat karštai, kaip kad jūs trokštate Milano hercogystės, visų hercogysčių perlo?

— Klausykite, broli,— griežtai pratarė Pranciškus I,— spręsdamas rimtus klausimus, aš greičiau vadovaujuosi jausmais negu protu; bet, kaip jūsų šalyje sakoma: „Nelieskite karalienės“, aš jums sakau: „Nelieskite Prancūzijos!“

— Dieve mano,— sušuko Karolis Penktasis,— argi mes ne giminės, ne sąjungininkai?

— Be abejo,— pritarė Pranciškus I.— Ir aš tikiuosi, kad niekas nesudrums tos giminystės ir tos sąjungos.

— Aš irgi tikiuosi,— atsakė imperatorius.— Tačiau,— kalbėjo jis toliau su įprastine išdidžia šypsena ir veidmainišku žvilgsniu,— ar aš galiu garantuoti už ateitį, ar galiu, pavyzdžiui, sutrukdyti savo sūnui Pilypui susipykti su jūsų Henriku?

— Na, tas ginčas nebus mums pavojingas,— atšovė Pranciškus I,— jei tik po Augusto seks Tiberijus.

— Kuo čia dėtas valdovas! — ėmė karščiuotis Karolis Penktasis.— Imperija visada liks imperija! Cezarių Roma visada buvo Roma, netgi tada, kai ją valdė tik cezarių vardais pasipuošę imperatoriai.

— Taip, bet Karolio Penktojo imperija, brolau, toli gražu ne Oktavijo imperija,— atšovė užsigavęs Pranciškus I.— Pavijos mūšis visai neblogas, bet jis toli gražu neprilygsta mūšiui prie Aktiumo. Be to, Oktavijas buvo turtingas, o jūsų išdo, kaip visiems žinoma, negali pripildyti nei visi Indijos turtai ir Perų kasyklos. Nė vienas bankas nebenori jums skolinti nei už tryliką, nei už keturiolika procentų. Jūsų kareiviai negauna algos ir buvo priversti plėšti Romą, o dabar, kai Roma tuščia, jie maištauja.

— O jūs, mielas brolau,— sušuko Karolis Penktasis,— atrodo, pardavėte karališkas valdas ir dabar meilikaunate Liuteriui, kad tik vokiečių kunigaikščiai jums paskolintų pinigų.

— Jau nekalbu apie tai,— atšovė Pranciškus I,— kad jūsų kortesai toli gražu ne tokie nuolaidūs kaip senatas, tuo tarpu aš galiu girtis, kad visiems laikams padariau karalius nepriklausomais.

— Saugokitės, kad vieną gražią dieną tas parlamentas jūsų nepaimtų į savo globą!

Giņas aštrėjo, abu valdovai vis labiau ir labiau karščia-vosi, senoji nesantaika, kuri taip ilgai juos skyrė, vėl atgijo. Pranciškus I jau buvo beužmirštąs vaišingumą, o Karolis Penktasis — atsargumą, bet Prancūzijos karalius atsitokėjo pirmasis.

— Garbės žodis, mielas brolau,— staiga sušuko jis juokdamasis,— prisiekiu Mahometo barzda, atrodo, mes susipyksime. Aš gi jums sakiau, kad neverta mudviem kalbėtis apie rimtus reikalus; tegu juos sprendžia ministrai, o mes būkime tik geri draugai. Susitarkime vieną sykį — be Prancūzijos, jums priklauso visas pasaulis, ir niekad prie to reikalo nebegrįskime.

— O taip pat ir be Milano hercogystės,— pridūrė Karolis, susigriebęs dėl savo neatsargumo,— nes hercogystė jūsų. Aš jau pažadėjau ir dar kartą patvirtinu savo žodį.

Taip jiems draugiškai besišnekant, galerijos durys atsivėrė, ir pasirodė ponias d'Etamp. Karalius nuskubėjo prie jos ir, paėmęs po ranka, privedė prie imperatoriaus; šis hercogienę matė pirmą kartą ir, žinodamas apie jos pokalbį su ponu Medina, pažvelgė į ją skvarbiu žvilgsniu.

— Brolau mano,— kreipėsi su šypsena Pranciškus I,— ar jūs matote šią gražiąją damą?

— Ne tik matau, bet ir gėriuosi,— atsakė Karolis Penktasis.

— Puiku! O ar žinote, ko ji norėtų?

— Gal būt, vienos iš mano ispaniškųjų provincijų? Mielai ją atiduosiu.

— Ne, ne, brolau, visai ne to!

— Tad ko gi?

— Ji nori, kad jus tol užlaikytiau Paryžiuje, kol suplėšysite Madrido sutartį ir patvirtinsite dokumentu savo paskutinį pažadą.

— Gero patarimo verta paklaustyti,— atsakė imperatorius, nusilenkdamas hercogienei ne tiek iš pagarbės, kiek norėdamas nuslėpti ūmai išblyškusį veidą.

Jis nespėjo nieko pridurti, ir Pranciškus I nepamatė, kokį poveikį padarė juokais pasakyti jo žodžiai, kuriuos Karolis Penktasis, kaip paprastai, priėmė už gryną pinigą; durys vėl atsivėrė, ir į galeriją plūstelėjo dvariškių minia.

Tas pusvalandis prieš balių kaip du vandens lašai priminė priėmimą Luvre, kurį buvome aprašę anksčiau. Tie patys vyrai ir tos pačios moterys, tie patys didikai ir tie patys pažai. Kaip paprastai, išimylėjėliai šaudėsi akimis, priešai nužvelgdavo vienas kitą neapykantos kupiniais žvilgsniais, kaip iš gausybės rago pylėsi pašaipos ir meilūs žodeliai.

Pastebėjęs įeinant konetablį Monmoransi, kurį jis visiškai teisėtai laikė vienu iš patikimiausių sąjungininkų, Karolis Penktasis nuėjo jo pasitikti ir, pasivėdėjęs į šalį kartu su savo pasiuntiniu hercogu Medina, ėmė tartis.

— Aš pasirašysiu viską, ko jūs pageidaujate, konetabli,— tarė imperatorius, puikiai žinodamas senojo kario dorumą.— Paruoškite Milano hercogystės perdavimo aktą, ir, prisiekiu šv. Jokūbu, aš jį pasirašysiu ir atiduosiu jums hercogystę, nors ji ir gražiausia mano vainiko gėlytė.

— Aktą! — karštai sušuko konetablis, pamindamas po kojų tą atsargumo priemonę, kuri labai jau panėšėjo į nepasitikėjimą.— Aktą, jūsų didenybe! Ką jūs kalbate, jūsų didenybe? Jokių aktų, jūsų didenybe, jokių dokumentų! Pakanka jūsų žodžio. Argi jūsų didenybė atvykote į Prancūziją, apsidraudęs kokiu nors dokumentu? Nejaugi manote, kad mes jumis mažiau pasitikime, negu jūs mumis?

— Jūsų teisybė, ponas Monmoransi,— atsakė imperatorius, tiesdamas jam ranką,— jūsų teisybė,

Konetablis nuėjo.

— Vargšas kvailelis! — sušuko imperatorius.— Jis, Medina, tvarko politinius reikalus, kaip kurmis kad rausia urvus,— aklai.

— O karalius, jūsų didenybe? — paklausė Medina.

— Karalius pernelyg puikuojausi savo didybe ir dėl to mumis pasitiki. Jis mus išleis lyg niekur nieko, na, o mes, Medina, protingai priversime jį palaukti. Privertę laukti, pone, mes nesulaužome žodžio, o tesime jį ne laiku.

— O ponia d'Etamp?

— Na, su ja sutarsime,— atsakė imperatorius, čia numaudamas, čia užmaudamas ant kairės rankos nykščio nuostabų žiedą, papuoštą puikiu deimantu.— Mudviem su ja reikėtų gerai pasikalbėti.

Kol imperatorius su ministru tylomis svarstė reikalus, hercogienė prie mesiro d'Esturvilio akių negailestingai šaipėsi iš ilgšio Marmanio naktinių nuotykių.

— Ar tik ne apie jūsų žmones, pone de Marmani,— šnekėjo ji,— Benvenutas visiems pasakoja vieną nuostabią istoriją: esą jį užpuolę keturi plėšikai, o jis, turėdamas tik vieną ranką apsiginti, privertęs tuos ponus palydėti jį ligi namų. Ar tik jūsų, vikonte, kartais nebuvo tų mandagių šaunuolių tarpe?

— Ponia,— atsakė visai sumišęs nelaimingas Marmanis,— buvo visai ne taip, ir tas Benvenutas viską apverčia aukštyn kojom.

— Na, aš nebajėjoju, kad jis kiek prikūrė ir šį tą pagražino, bet iš esmės tai tiesa, gryna tiesa, o tokiuose reikaluose svarbiausia esmė.

— Ponia,— atsakė Marmanis,— pažadu, kad su juo atsiskaitysiu, ir tikiuosi, kad šįkart būsiu laimingesnis.

— Atleiskite, vikonte, atleiskite, apie jokią atsiskaitymą čia nėra ko nė kalbėti. Jums teks pradėti naują partiją. Man atrodo, kad Čelinis abi pirmas laimėjo.

— Tik todėl, kad manęs ten nebuvo,— vis labiau ir labiau sumišęs teisinosi Marmanis.— Mano žmonės pasinaudojo tuo, kad manęs nebuvo, ir pabėgo, niekšai.

— O aš, Marmani, jums patariu — būkitės nugalėtas,— įsiterpė prevo.— Su Čeliniu jums nesiseka.

— Man atrodo, kad šiuo atveju ne man vienam reikėtų guostis, brangusis prevo,— atkirto Marmanis,— nes jei sudėsimė tai, ką tikrai žinome, ir tai, apie ką sklinda gandai,— kaip jūs gynėte Didįjį Nelį ir kaip dingo viena jo gyventoja,— Čelinis, mesire d'Esturvili, jums taip pat laimės neatnešė. Girdejau, kad jis nelabai domisi jūsų gerove, užtat uoliai rūpinasi jūsų šeimos laime.

— Ponas Marmani! — sušuko prevo, įsiutęs, kad ėmė sklįsti kalbos apie jo šeimyninius reikalus.— Ponas Marmani, vėliau jūs man paaikšinsite, ką turėjote omenyje.

— O, ponai, ponai! — sušuko hercogienė,— prašau jūsų, neužmirškite, kad aš čia. Jūs abu klystate. Kas nemoka ieškoti, ponas prevo, negali priekaištauti tam, kas nemoka rasti. Pralaimėjęs reikia susijungti prieš bendrą priešą, ponas Marmani, o ne leisti jam džiaugtis reginiu, kaip sumuštieji kandžioja vienas kitam gerkles. Visi jau eina į valgomąjį, duokite ranką, ponas Marmani. Na ką gi, jeigu jau vyrai jėga pralaimi prieš Čelinį, pažiūrėsime, ar jis atsispirs prieš moteriškas pink-

les. Aš visada maniau, kad sąjungininkai — bereikalinga našta, ir todėl visada mėgau kovoti viena. Suprantama, taip žymiai pavojingiau, tačiau laimėjus bent jau garbes netenka su niekuo dalintis.

— Tai akiplėša! — sušuko Marmanis. — Pažiūrėkite, kaip jis familiariai kalbasi su didžiuoju mūsų karaliumi! Galėtų pasakyti, kad tai koks didikas, o tuo tarpu jis viso labo tik apgailėtinas auksakalys!

— Na, ką jūs, vikonte! Jis tikrų tikriausias aristokratas! — atsakė juokdamasi hercogienė. — Ar daug rasite tarp mūsų seniausių aristokratų, kurie save kildintų iš Julijaus Cezario vietininko arba turėtų herbą su trimis lelijomis ir Anžu giminės ženklą. Pažiūrėkite — ne karalius daro garbę auksakaliui su juo kalbėdamas, o atvirkščiai, auksakalys, teikdamasis jam atsakyti!

Iš tikro Čelinis tuo metu laisvai šnekučiavo su Pranciškumi I — taip šios žemės viešpačiai buvo įpratinę menininką, dangaus išrinktąjį, kalbėtis su valdovais.

— Na, Benvenutai, — teiravosi karalius, — ar toli pažengėte su Jupiteriu?

— Jau ruošiuosi nulieti, jūsų didenybe, — atsakė Benvenutas.

— O kada gi bus tas reikšmingas įvykis?

— Tuoj man grįžus į Paryžių, jūsų didenybe.

— Pasiimkite geriausius mūsų liejikus, Čelini, nieko nesigailėkite, kad darbas pavyktų. Jei reikės pinigų — jūs žinote, kur manęs ieškoti.

— Aš gerai žinau, kad jūs — didingiausias, žymiausias ir kilniaširdiškiausias karalius žemėje, — atsakė Benvenutas. — Bet toji alga, kurią jūsų didenybė man paskyrėte, padarė mane turtingą. O nulieti statulą, kuria jūs taip rūpinatės, aš bemeilyčiau, jūsų didenybei leidus, savo rankomis. Nelabai pasitikiu Prancūzijos liejikais. Žinoma, jie gabūs žmonės; bet aš bijausi, kad dėl nacionalinių sumetimų jie gali neparodyti tų savo sugebėjimų, kai teks padėti svetimšaliui menininkui. Pripažinsiu, jūsų didenybe, Jupiteris man yra pernelyg svarbus, ir aš nepageidauju, kad kas nors kištų prie jo nagus.

— Bravo, Čelini, bravo! — sušuko karalius. — Štai kaip kalba tikras menininkas!

— Be to, — pridūrė Benvenutas, — aš noriu turėti teisę paprašyti jūsų išpildyti savo pažadą.

— Teisingai, Benvenutai. Jei mes būsimė patenkinti darbu, sugebėsime tinkamai atlyginti. Mes to nepamiršome. Beje,

jei mes ir užmirštumėme, pagelbės liudininkai. Tiesa, Monmoransi? Tiesa, Puaje? Mūsų konetablis ir mūsų kancleris primins mums mūsų pažadą.

— O, jūsų didenybe, tiesiog neišsivaizduojate, koks svarbus man jūsų pažadas, ir ypač dabar.

— Puiku! Aš būtinai jį įvykdysiu, pone, būtinai įvykdysiu... Bet salė jau atidaryta. Prie stalo, ponai, prie stalo!

Ir Pranciškus I prisiartino prie Karolio Penktojo; abu su imperatoriumi jie nužingsniavo žymių svečių virtinės priešakyje. Dvibloškės durys buvo atvertos iki galo, abu valdovai įėjo vienu metu ir atsisėdo vienas priešais kitą: Karolis Penktasis tarp Eleonoros ir ponios d'Etamp, Pranciškus I — tarp Katerinos Mediči ir Margaritos Navarietės.

Vakarienė praėjo linksmai, stalas buvo nuostabus. Pranciškus I, kuris per balius, šventes ir pasilinksminimus jausdavosi kaip žuvis vandenyje, linksminosi kaip tikras karalius ir kaip tikras prasčiokas kvatojosi iš Margaritos Navarietės pasakojimų. Karolis Penktasis, savo ruožtu, buvo nepaprastai galantiškas ir paslaugus poniai d'Etamp. Kiti svečiai kalbėjosi apie meną, politiką. Taip bėgo vakaras.

Deserto metu, kaip paprastai, pažai atnešė vandens rankoms apsiplauti. Ponia d'Etamp paėmė dubenį ir auksinį ąsotį Karoliui Penktajam, o Margarita Navarietė Pranciškui I; hercogienė supylė vandenį iš ąsočio ir, ispanų papročiu priklaususi ant vieno kelio, pasiūlė imperatoriui nusiplauti rankas. Šis pamerkė pirštų galus į vandenį ir, su šypsena žiūrėdamas į savo gražią ir kilmingą patarnautoją, įmetė į dubenį brangų žiedą, kurį mes jau minėjome.

— Jūsų didenybė išmetė žiedą,— pasakė Ana ir, pamerkusi savo dailius pirščiuokus į vandenį, atsargiai išėmė žiedą ir padavė jį Karoliui Penktajam.

— Pasilikite jį sau, ponai,— tyliai atsakė imperatorius.— Jis dabar tokiose gražiose ir kilniose rankose, kad aš negaliu atsiimti.— O paskui dar tyliau pridūrė: — Tai avansas už Milano hercogystę.

Hercogienė tylomis nusišypsojo. Jai atiteko milijono vertės brangakmenis.

Kai visiėjo iš valgomojo į svetainę, o iš ten į pokylių salę, ponai d'Etamp sustabdė Benvenutą Čelinį, kuris atsitiktinai atsidūrė šalia jos.

— Pone Čelini,— kreipėsi hercogienė, paduodama jam žiedą, jos sąjungos su imperatoriumi laidą,— malonėkite perduoti

ši deimantą savo mokiniui Askanijui, kad jis papuoštų mano leliją: tai tas ramos lašelė, kurį jam žadėjau.

— Jis tikriausiai nukrito iš pačios Auroros rankų, ponė,— su dirbtinu galantiškumu, ironiškai šypsodamas atsakė menininkas.

Paskui, atidžiau pažvelgęs į žiedą, jis krūptelėjo iš džiaugsmo, nes atpažino deimantą, kurį kadaise buvo įstatęs į žiedą popiežiui Klementui VII ir kurį pats asmeniškai kaip jo šventybės dovaną buvo nunešęs didžiajam imperatoriui.

Jeigu jau Karolis Penktasis ryžosi atsiskirti su tokiu brangakmeniu, o ypač jei dovanojo jį moteriai, vadinasi, ponė d'Etamp ir imperatorius užmezgė kažkokį suokalbį, kažkokią paslaptinę sąjungą.

Kol Karolis Penktasis gyvena Fontenblo rūmuose ir praleidžia dienas, o ypač naktis, kankinamas priešiško jausmų — baimės ir pasitikėjimo, kuriuos mes bandėme aprašyti, kol jis ten gudrauja, intriguoja, stato kilpas, duoda pažadus, jų atsisako ir vėl duoda, žvilgtelkim, kas dedasi Didžiajame Nelyje ir pažiūrėkim, ar nieko naujo neatsitiko su kitais jo gyventojais.

Septintas skyrius

NIŪRUSIS VIENUOLIS

Visi Nelio gyventojai buvo sunerimę: jau trys ar keturios dienos pasirodydavo niūrusis vienuolis, šis senas paslaptingas svečias iš vienuolyno, ant kurio griuvėsių buvo pastatyti Amori rūmai. Ponė Perin matė jį naktį, vaikštinėjančią Didžiojo Nelio sode; jis buvo apsilvilkęs ilgu baltu rūbu ir ėjo negirdimais žingsniais, nepalikdamas jokių pėdsakų.

Kaipgi Perin, gyvenanti Mažajame Nelyje, galėjo pamatyti niūrųjį vienuolį, vaikščiojantį Didžiojo Nelio sode trečią valandą ryto? Atsakymas reikalauja atskleisti svetimą paslaptį; tai negerai, bet mes visų pirma esame istorikai, o skaitytojai turi teisę žinoti net pačias slapčiausias mūsų veikėjų gyvenimo detales, ir ypač tas, kurios tampriai susiję su šios istorijos tėsinu.

Kai dingo Kolomba ir atsistatydino Pulcherija, tapusi visiškai nebe reikalinga, kai išvyko prevo, ponė Perin liko Mažojo Nelio šeimininke, nes, kaip jau buvome minėję, sodininką Rembo ir jo padėjėjus taupumo sumetimais mesiras d'Esturvillis samdydavo tik padieniam darbui. Tokiu būdu ponė Perin tapo

visiška Mažojo Nelio karaliene, tik, deja, vieniša karaliene, ir jai tekdavo nuobodžiauti ištisą dieną, o naktimis ji tiesiog mirdavo iš siaubo.

Tačiau duenja greit pamatė, kad bent jau dienos metu nuo šios nelaimės yra vaistas: tai draugystė su ponia Ruperta. Ši draugystė atvėrė Didžiojo Nelio duris. Ponia Perin paprašė leidimo lankyti savo kaimynes, ir tuoj pat gavo sutikimą.

Tačiau, besilankant pas kaimynes, poniai Perin tekdavo bendrauti ir su kaimynais. Duenja buvo stambi, trisdešimt šešerių metų amžiaus moteriškė, kuri sakėsi turinti tik dvidešimt devynerius metus. Dirbtuvėje, kur kalė, šlifavo, dildė dešimt ar dvylika linksmuolių pameistrių, mėgstančių sekmadieniais ir švenčių dienomis paūžti, išgerti taurę vyno, visada pasiruošusių meilės nuotykiams, pilna, tačiau vis dar šviežia ir visada maloni dama buvo tikras stebuklas. Ir štai po trijų keturių dienų trejetas mūsų pažįstamų papuolė į jos kerų pinkles. Tai buvo:

mažasis Žanas,
kairys Simonas,
vokietis Hermanas.

Askanijas, Žakas Obri ir Pagolas jau buvo įsimylėję, ir jiems pavyko išvengti ponios Perin kerų.

Ši graikų ugnis nudegino ir kitus pameistrius, tačiau jie, supratę, kad nesulauks atsako, nuolankiai užgesino tą beįsisižiebiantį gaisrą savo širdyse, nelaukdami, kol juos apims visanugalinti meilės liepsna.

Mažasis Žanas mylėjo kaip Cherubinas, jis mylėjo pačią meilę. Ponia Perin, savaime suprantama, buvo pakankamai protinga moteriškė, ir tokia žaltvykslė jos neviliojo.

Kairys Simonas žadėjo kur kas geresnę ateitį, jo meilė buvo nepalyginamai pastovesnė, bet ponia Perin buvo nepaprastai prietaringa moterėlė. Mat, ji pastebėjo, kaip Simonas persižegnojo kaire ranka; ji pagalvojo, kad jis ir vedybų sutartį pasirašys kaire ranka. O ponia Perin buvo įsitikinusi, kad kryžiaus ženklas kaire ranka greičiau prazudys sielą, negu ją išgelbės, o vedybų sutartis, pasirašyta kaire ranka, galėjo padaryti nelaimingais ir vyrą, ir žmoną. Todėl ponia Perin, neaiškindama savo atsisakymo priežasčių, į pirmuosius kairio Simono meilės žodžius atsakė taip, kad jam dingo bet kokia viltis.

Liko Hermanas. O, Hermanas — tai visai kas kita!

Hermanas nebuvo trapi pakalnutė, kaip mažasis Žanas, nei nuskriaustas gamtos, kaip kairys Simonas; visa jo povyza švie-

tė gerumu, kilnumu, o tai buvo taip miela ponios Perin širdžiai! Dar daugiau — Hermanas ne tik kad neturėjo kairės rankos vietoje dešinės, o dešinės — vietoje kairės, bet taip gerai valdė ir vieną, ir kitą, kad atrodė turįs dvi dešines rankas. Be to, visų nuomone, jis buvo tikrai šaunus vyras. Taigi ponia Perin apsisusto ties Hermanu.

Bet, kaip žinome, Hermanas buvo be galo naivus. Dėl to pirmieji ponios Perin antpuoliai — maivymasis, papūstos lūpytės, išraiškingi žvilgsniai — sudužo į įgimtą dorojo vokiečio kuklumą. Jis tik žiūrėjo į ponią Perin didžiulėmis akimis, bet, kaip evangelijos aklieji, *oculos habebat et non videbat*¹, o jeigu ir matė, tai tik vertą pagarbos guvernantę, ir nepastebėjo visų jos pinklių. Tada ponia Perin pasiūlė pasivaikštinėti čia Augustiniečių krantine, čia Mažojo ar Didžiojo Nelio sode, ir kiekvieną sykį pasirinkdavo Hermaną savo kompanionu. Hermanas negalėdavo tuo atsidžiaugti. Jo gera vokiečio širdis suplaskdavo it pasiutusi, kai ponia Perin parimdavo ant jo rankos, tačiau gal jam būdavo baisiai sunku kalbėti prancūziškai, gal jam būdavo daug maloniau klausytis savo meilės objekto, ponia Perin retai ką iš jo išgirdavo, nebent tas jo įprastas frazes: „Lapa tieną, panele!“ ir „Sutieu, panele!“, kurias Hermanas ištardavo kas dvi valandas: pirmąją — imdamas ponią Perin po ranką, antrąją — atsisveikindamas. Ir nors ponia Perin, pavadinta panele, jausdavosi septintame danguje, nors jai būdavo didžiausias malonumas šnekėti be perstojo kiauras dvi valandas, ji vis dėlto geidė, kad tas nebylus vaikštovas bent žodeliu prasitartų apie jausmus, ir ji sužinotų, kas dedasi jo širdyje.

Tuo tarpu Hermano meilė kasdieną stiprėjo, nors jis niekuo neišsidavė. Garbingojo vokiečio širdyje liepsnojo laužas, kuris, nuolat kurstomas ponios Perin kerų, vieną gražią dieną turėjo sutvyksti nelyginant ugnikalnis. Hermanas pagaliau pastebėjo, kad ponia Perin jam teikia pirmenybę, ir tik laukė progos prisipažinti ją mylįs. Ponia Perin suprato jo dvejonas. Vieną vakarą, atsisveikindama su juo prie Mažojo Nelio durų, ji pamatė, koks Hermanas susijaudinęs, ir, galvodama padarysianti gerą darbą, spustelėjo jam ranką. Hermanas, kupinas džiaugsmo, atsakė jai tuo pačiu, bet didelei jo nuostabai ponia Perin siaubingai suriko. Hermanas įsikarščiavęs neapskaičiavo savo jėgų.

¹ Turėjo akis ir nematė (*lot.*).

Jam atrodė, kad kuo stipriau suspaus, tuo labiau parodys savo meilę, ir jis vos nesutraiškė vargšei guvernantei rankos.

Išgirdęs jos riksmą, Hermanas apstulbo; bet ponia Perin, bijodama, kad po savo pirmo nevykusio bandymo jis neteks drąsos, pasistengė nusišypsoti ir, ištiesindama sulipusius pirštus, sučiauskėjo:

— Nieko tokio, nieko tokio, brangusis ponas Hermanai, visiškai nieko!

— Tofanokite, panele Perin,— atsakė vokietis,— pet aš jus lapai myliu ir jus suspautšiau taip, kaip jus myliu! Tofanokite!

— Nėr už ką, ponas Hermanai, nėr už ką! Tikiuosi, kad jūsų meilė dora, ir dėl jos moteriai neteks raudonuoti.

— O tiefe, tiefe! — pratarė Hermanas,— aš esu tikras, panele Perin, kat mano meilė tora, tik aš lik šiol netrišau jums apie ją kalpėti; pet jei jau sykį prasitariau, tai kartoju, kat aš jus myliu, aš jus lapai, lapai myliu, panele Perin.

— O aš, ponas Hermanai,— pratarė maivydamosi ponia Perin,— manau galinti jums pasakyti, nes laikau jus šauniau jau nuoliu, nesugebančiu nuskriausti vargšės moteriškės, kad... Dieve mano! Kaip pasakyti?

— O sakykit, sakykit! — sušuko Hermanas.

— Tai va... Oi, niekaip negaliu!

— *Nein, nein!* Jūs kalite, kalite! Pasakykit, prašau.

— Na, gerai! Prisipažinsiu, kad ir aš jums ne visai abejinga.

— O tiefe! — sušuko vokietis, perpildytas džiaugsmo.

Taigi vieną vakarą po pasiūaikščiojimo Mažojo Nelio Džiuljeta palydėjo savo Romeo iki Didžiojo Nelio vartų ir grįžo atgal viena; eidama pro sodo vartelius, ji pastebėjo baltą vaiduoklį, kurį mes minėjome ir kuris, gerbiamos guvenantės nuomone, galėjo būti tik niūrusis vienuolis. Neverta nė aiškinti, kad ponia Perin grįžo namo vos gyva iš baimės ir užsisiklėdė savo kambaryje.

Kitą dieną iš pat ankstauro ryto visa dirbtuvė sužinojo apie naktinį vaiduoklį. Ponia Perin tik papasakojo apie įvykį ir smulkmenų neminėjo.

Ji matė niūrujį vienuolį. Štai ir viskas. Veltui visi klausinėjo ir nieko daugiau iš jos nepešė.

Kiaurą dieną Didžiajame Nelyje buvo kalbama tik apie niūrujį vienuolį. Vieni tikėjo vaiduoklio pasirodymu, kiti šaipėsi. Askanijas pasisakė prieš vaiduoklį ir pasidarė netikinčių vadas.

Netikinčiųjų partijai priklausė mažasis Žanas, kairys Šimonas, Žakas Obri ir Askanijas.

Tikinčiųjų partiją sudarė: ponja Ruperta, Skoconė, Pagolas ir Hermanas.

Vakare visi susirinko antrajame Mažojo Nelio kieme. Ponja Perin, iš ryto klausinėjama apie niūrijį vienuolį, paprašė leisti jai prisiminti legendą ir, tik vakarui atėjus, pareiškė galinti ją papasakoti. Ponja Perin veikė kaip modernus dramaturgas, ji žinojo, kad istorijos apie vaiduoklius praranda visą įspūdį, pasakojamos dienos akyje, ir, atvirksčiai, sutemus pasakojimo įspūdis sustiprėja.

Apie poniją Perin susirinko visi klausytojai: Hermanas atsisėdo jai iš dešinės, ponja Ruperta — iš kairės, Pagolas ir Skoconė susėdo šalimais, Žakas Obri atsigulė ant žolės tarp dviejų savo draugų — mažojo Žano ir kairio Simono. Askanijas pareiškė, kad jis niekinąs visas tas kūmučių pasakas ir nenorįs jų net girdėti.

— Taiki,— pratarė Hermanas po mažytės pertraukėlės, kada visi stengėsi kuo patogiau susėsti ir įtempti klausą,— taiki, ponja Perin, jūs mums papasakosite niūriojo fienuolio istoriją?

— Taip,— atsakė ponja Perin,— tik įspėju, kad tai šiurpi istorija, ir, gal būt, nelabai tiktų ją pasakoti tokiu metu, bet, kadangi mes visi pamaldūs, nors tarp mūsų yra ir netikinčių vaiduokliais, o, be to, ponas Hermanas toks stiprus, kad pačiam šėtonui pakaustyti kulnis, jei tik jis čia pasirodytų, aš jums papasakosiu tą istoriją.

— Tofanokite, panele Perina, turiu pasakyti, kat šėtonui pasiročius, manimi nėra ko pasikliauti: su šmonėmis kaliumuštis, kiek tik jums patinka, pet tik ne su felniu!

— Na ką gi! Tai aš pasikausiu, jei jis pasirodys,— įsikišo Žakas Obri.— Šiaip ar taip, pasakokite ir nesibijokite.

— Ar jūs, ponja Perina, minėsite anklininką? — pasiteiravo Hermanas.

— Anglininką? — nustebo guvernantė.— Ne, pone Hermanai.

— Tiek to!..

— Kodėl jūs susidomėjote anglininkais?

— Fisose Fokietijos faituoklių istorijose pūti anklininkas. Nesfarbu, fis tiek tai pus įtomus pasakojimas. Pratėkite, panele Perin.

— Tad žinokite,— pradėjo ponja Perin,— kad šioje vietoje, kur mes sėdime, dar prieš statant Mažąjį Nelį, kadaise buvo įsikūrusi vienuolių bendrija. Ją sudarė patys gražiausi vyrai,

kokius tik teko matyti ir kurių pats mažiausias buvo pono Hermano ūgio.

— Po perkūnais, tai bent vienuolynas! — neištvėrė Žakas Obri.

— Nutilkit gi, plepy! — subarė Skoconė.

— Nutilkit ki, plepy! — pakartojo Hermanas.

— Tyliau jau, tyliau,— atsakė studentas,— pasakokite, ponia Perin.

— Vienuolyno viršininkas, vardu Angeranas,— pasakojo guvernantė,— buvo ypač puikus vyras. Visi jie buvo apsiželdinę juodomis, švelniomis kaip šilkas barzdomis, visų jų akys buvo juodos, žėrinčios, bet viršininko barzda buvo dar juodesnė, o akys — dar labiau žėrėjo. Be to, garbingieji broliai pasižymėjo ypatingu pamaldumu ir regulos griežtumu, o jų balsai buvo tokie melodingi ir švelnūs, kad iš visos apylinkės iš už daugybės lje suplaukdavo gyventojai pasiklausyti, kaip jie gieda vakarines pamaldas. Bent, taip jau man pasakojo.

— Vargšai vienuoliai! — ištarė Ruperta.

— Labai įdomu,— įsiterpė Žakas Obri.

— Nuostapu,— susižavėjo Hermanas.

— Vieną gražią dieną,— pasakojo toliau ponia Perin, patenkinta susilaukusi tokio pritarimo,— pas viršininką atvedė jaunuolį, kuris paprašė priimti jį naujoku į vienuolyną; jam dar nežėlė barzda, bet akys buvo didžiulės ir tamsios kaip juodmedis, o ilgi žvilgantys plaukai — juodi kaip anglis, taigi, jis buvo priimtas be jokių kliūčių. Gražusis jaunuolis pasivadinė Antoniju ir paprašė viršininko jį paimti sau į pagalbininkus. Don Angeranas tuoj pat sutiko. Jau esu minėjusi vienuolių balsus. Antonijas turėjo ypatingai gaivų ir melodingą balsą. Visi susirinkusieji buvo tiesiog sužavėti, sekantį sekmadienį jį išgirdę giedant; ir vis dėlto tas balsas ne tik žavėjo, bet ir gąsdino. Antonijo balso skambesys sukeldavo daugiau pasaulietiskus, negu dangiškus jausmus. Bet visi vienuoliai buvo nepaprastai tyri, ir tik vienuolyno lankytojai kažko imdavo jaudintis. Don Angerano sielos taip pat nesudrumstė tas keistas jausmas, jį tiek sužavėjo Antonijo balsas, kad jis padėd jam giedoti, pritariant vargonams.

Jaunojo vienuolio elgesys buvo tiesiog pavyzdingas, ir jis patarnaudavo viršininkui neįtikėtinai uoliai ir karštai. Jam buvo galima prikišti nebent vieną dalyką — jis būdavo amžinai išsiblaškęs, visada ir visur jo degančios akys būdavo nukreiptos į viršininką. Don Angeranas jį klausdavė:

— Į ką jūs žiūrite, Antonijau?
— Į jus, mano tėve,— atsakydavo jaunuolis.
— Žiūrėkite į maldaknygę, Antonijau. Į ką jūs vėl žiūrite?
— Į jus, mano tėve.
— Antonijau, žiūrėkite į švenčiausios mergelės paveikslą.
Į ką jūs vėl žiūrite?
— Į jus, mano tėve.
— Žiūrėkite, Antonijau, į švenčiausiąjį, kurį mes garbi-
name.

Tarp kita ko, don Angeranas pastebėjo, kad, priėmus Anto-
niją į vienuolyną, nuodėmingos mintys kildavo jam kur kas
dažniau, negu anksčiau. Anksčiau jis niekad nenusidėdavo dau-
giau kaip septynis kartus per dieną, o tas, kaip žinome, įmano-
ma tik šventiesiems; kartais — tiesiog neįtikėtina — kad ir kaip
jis stengdavosi perkratyti mintyse savo elgesį per visą dieną,
įstengdavo suskaičiuoti tik penkias ar šešias nuodėmes. Bet
dabar jo kasdieninių nuodėmių skaičius išaugo iki dešimties,
dvylikos ir netgi kartais pasiekdavo penkiolika. Jis stengdavosi
atsigriebti sekančią dieną: tas kilnus žmogus meldavosi, pas-
ninkaudavo, plakdavosi. Ir ką gi — viskas veltui! Kuo toliau,
tuo labiau nuodėmių skaičius augo. Netrukus jis nusidėdavo
net dvidešimt kartų. Vargšas don Angeranas tiesiog nežinojo,
ką daryti; jis jautė, kad neučiomis žudo pats save, ir paste-
bėjo (tai kitą būtų tik paguodę, bet jam sukėlė dar didesnę
siaubą), kad patys dorlausi jo vienuoliai pateko į tą pačią
keistą, nesuprantamą įtaką, ir jų išpažintis, kuri anksčiau truk-
davo dvidešimt minučių, pusvalandį, daugių daugiausia — va-
landą, dabar tęsdavosi ištisas valandas. Teko netgi vakarienę
nukelti į vėlesnį laiką.

Tuo tarpu gandas, sklidęs jau visą mėnesį po šalį, pasiekė
galų gale ir vienuolyną: dingo gretimos pilies šeimininko duk-
tė Antonija. Ji prapuolė vieną gražų vakarą lygiai taip pat,
kaip kad dingo mano vargšė Kolomba; tik aš žinau, kad Ko-
lomba — tikras angelas, o Antoniją, atrodo, buvo užvaldžiusi
piktoji dvasia. Vargšas senjoras ieškojo pabėgėlės visur, kur
įmanydamas, kaip ponas prevo kad ieškojo Kolombos. Neap-
žiūrėtas liko tik vienuolynas, ir senjoras, žinodamas, kad pik-
toji dvasia klastinga ir slėpdamasi įsikuria netgi šventose vie-
tose, per savo nuodėmklausį paprašė leidimo aplankyti vie-
nuolyną. Don Angeranas mielai sutiko. Gal būt, jis tikėjosi, kad
po šio vizito paaiškės kas nors apie tą magišką jėgą, kuri jau

visas mėnuo slėgė jį ir jo draugus. Deja! Ieškojimai buvo bergždi, ir pilėnas, dar labiau nusivylęs, negu pirma, jau ruošėsi išeiti, kai į koplyčią vakarinei maldai ėmė rinktis vienuoliai: visi jie praėjo pro senjorą ir doną Angeraną. Senjoras abejingai žiūrėjo į einančius vienuolius, bet, išvydęs paskutinįjį, staiga sušuko:

— O dangau! Tai Antonija! Mano duktė!

Antonija — tai iš tikro buvo ji — išbalo kaip lelija.

— Ką tu čia veiki, ir dar su šventais rūbais? — paklausė pilėnas.

— Ką darau, tėve? — pratarė Antonija. — Beprotiškai myliu doną Angeraną.

— Tučtuojau išeik iš šio vienuolyno, nelaimingoji! — sušuko senjoras.

— Kol gyva, neišeisiu iš čia, tėve, — atsakė Antonija.

Ir po to, nepaisydama pilėno maldavimų, ji puolė paskui vienuolius į koplyčią ir atsistojo į savo įprastinę vietą. Vienuolyno viršininkas tarsi suakmenėjo. Įsiutęs senjoras norėjo vytiis dukrą, bet don Angeranas ėmė maldauti jį neišniekinti šventos vietos tokiu skandalu ir palaukti, kol baigsis pamaldos. Tėvas sutiko ir nuėjo paskui don Angeraną į koplyčią.

Kaip tik tuo metu vyko mišparai, ir iškilmingi vargonų garsai skambėjo nelyginant dievo balsas. Staiga kaip atsakas pasigirdo nuostabi, bet ironiška, pilna kartėlio ir kančios giesmė. Tai giedojo Antonija, ir visų širdys suvirpėjo. Vėl galingai sugaudė vargonai, ramiai ir išdidžiai, ir atrodė, kad savo dieviška didybe jie nori užgožti tą žemišką, pilną skausmo riksmą. Ir, tarsi priimdamas iššūkį, dar karščiau, su dar didesne neviltimi, dar bedieviškiau suskambo Antonijos balsas. Visi besimeldžiantieji sutrikę laukė, kuo baigsis šis neregėtas dialogas, tas maldų ir piktžodžiavimo kaitaliojimasis, ši keista kova tarp dievo ir šėtono; ir štai, po visiškos tylos, pasibaigus vienam bedieviškam posmui, kaip perkūnas sugriaudėjo dangaus muzika, ir ant nuolankiai nulenktų galvų (išskyrus vieną) pasipylė ištisas dieviško pykčio srautas. Tai buvo tarsi trimito garsas paskutiniojo teismo dieną. Tik Antonija vis dar stengėsi kovoti, bet vietoj giesmės ši sykį pasigirdo šaižus, kraupus, širdį veriantis riksmas, panašus į prakeiktojo juoką; paskui ji susmuko ant akmeninių koplyčios grindų išbalusi, be jokių gyvybės ženklų. Kada Antoniją pakėlė, ji buvo mirusi.

— Jėzaumarija! — sušuko ponija Ruperta.

— Farkšė Antonija! — naiviai pratarė Hermanas.

— Komediantė! — sumurmėjo Žakas Obri.

Likusieji tylėjo, bet netgi labiausiai netikinčius paveikė baisus ponios Perin pasakojimas.

Skoconė nubraukė ašarą, o Pagolas persižegnojo.

— Vienuolyno viršininkas, — traukė toliau ponia Perin, — pamatęs, kaip dievo pyktis sunaikino velnio pasiuntinį, patikėjo, vargšelis, kad visiems laikams išsivadavo iš gundymo pinklių. Bet don Angeranas apsiriko, nes buvo visai užmiršęs, kad neatsargiai pasielgė ir suteikė prieglobstį velnio apsėstajai. Sekančią naktį nespėjus jam nė užsnūsti, pakilo grandinių žvangėjimas, don Angeranas atsimerkė, instinktyviai pažvelgė durų pusėn ir pamatė, kaip jos pačios atsivėrė, ir tuo pat metu pasirodė vaiduoklis, apsivilkęs baltu vienuolyno naujoko rūbu. Vaiduoklis priėjo prie lovos, paėmė jį už rankos ir sušuko: „Aš Antonija! Antonija, kuri tave myli! Dievas man davė teisę tave valdyti, nes tu daug kartų nusidėjai, nors ir ne veiksmis, tai bent mintyse.“ Ir kiekvieną naktį, lygiai vidurnaktį, kaip ir turėjo būti, baisusis vaiduoklis, nepermaldaujamas ir ištikimas, pasirodydavo jo celėje, kol galų gale don Angeranas nusprendė keliauti į Šventąją Žemę, kur ir mirė iš dievo malonės, klūpodamas prieš Kristaus karstą.

Bet Antonija tuo toli gražu nepasitenkino. Ji ėmė kankinti visus vienuolius ir, kadangi tarp jų nedaug tebuvo tokių, kurie būtų mažiau nusidėję už vienuolyno viršininką, naktimis lankydavo juos, žadindama savo siaubingu balsu: „Tai aš, Antonija! Tave mylinti Antonija!“

Dėl to ją ir praminė niūriuoju vienuoliu.

Ir jei kada vakare eisite gatve ir pastebėsite, kad jus seka kas nors su pilku ar baltu gobtuvu, skubėkite greičiau namo: tai niūrusis vienuolis ieško naujos aukos.

Sugriovus vienuolyną ir jo vietoje ruošiantis statyti pilį, visi galvojo atsikratę niūriuoju vienuoliu, bet, atrodo, jam labai patiko ši vieta. Laikas nuo laiko jis vėl pasirodydavo. Štai ir dabar — atleisk mums, viešpatie! — tas prakeiktas nelaimingasis vėl pasirodė. Teapsaugo mus dievas nuo jo pykčio!

— Amen! — pasakė žegnodamasi ponia Ruperta.

— Amen! — pritarė krūptelėjęs Hermanas.

— Amen! — nusikvatojo Žakas Obri.

Ir visi likusieji pakartojo „amen“, kiekvienas savaip, destis kokį įspūdį padarė jam legenda.

Aštuntas skyrius
KĄ GALIMA PAMATYTI NAKČIA
IŠ TOPOLIO VIRŠŪNĖS

Rytojaus dieną, kaip tik tada, kai visas dvaras turėjo grįžti iš Fontenblo, ponias Ruperta pareiškė tiems patiems klausytojams, kad ir ji turinti papasakoti kai ką nepaprasto.

Savaime suprantama, išgirdę tokį viliojantį pažadą, visi susirinko tuo pačiu metu ir toje pačioje vietoje, kaip ir tada, kai pasakojo ponias Perin.

Visi jautėsi laisvai, nes Benvenutas parašė Askanijui užtruksiąs dar dvi tris dienas, nes noris paruošti salę, kurioje numato pastatyti savo Jupiterį, ir tuoj pat sugrįžęs ketinąs lieti statulą.

Prevo, savo ruožtu, tik vieną kartą pasirodė Didžiajame Nelyje ir pasiteiravo, ar nėra kokių žinių apie Kolombą. Bet ponias Perin jam atsakė, kad jokių pakitimų nesą, ir jis tuoj pat grįžo į Šatle.

Šeimininkų nebuvo, tiek Mažų, tiek Didžiojo Nelio gyventojai džiaugėsi visiška laisve.

Žakas Obri tą vakarą turėjo pasimatymą su Žerveza, tačiau smalsumas nugalėjo meilę, ar, teisingiau pasakius, jis tikėjosi, kad Rupertos pasakojimas bus trumpesnis už ponios Perin, ir jis suspės ir pasakojimą išgirsti, ir nueiti sutartu laiku į pasimatymą.

Štai ką papasakojo Ruperta,

Legenda apie niūrijų vienuolį jai visą naktį neišėjo iš galvos; grįžusi į savo kambarį, ji visa drebėjo iš baimės, kad tik, nebodama visų šventų relikvijų lovos galvūgalyje, neatsilankytų Antonijos šmėkla.

Ruperta užbarikadavo duris, bet tai nebuvo itin patikima atsargos priemonė: senoji ekonomė buvo pakankamai gerai susipažinusi su vaiduoklių įpročiais ir žinojo, kad dvasioms uždarytos durys — patys juokai. Ji mielai būtų aklinau užsklendusi ir langą į Didžiojo Nelio sodą, bet buvęs šeimininkas užmiršo įstatyti langines, o dabartinis savininkas manė, jog tai bereikalingos išlaidos.

Paprastai ant langų kabodavo užuolaidos, bet šį kartą, kaip tyčia, užuolaidos buvo atiduotos skalbti.

Taigi lange buvo tik paprastas stiklas, vaikus kaip oras.

Įėjusi į kambarį, Ruperta pažvelgė po lova, išrausė visas spintas, apžiūrėjo kiekvieną kampelį. Ji žinojo, kad velniui

daug vietos nereikia, ypač kai jis pabruka uodegą ir įtraukia nagus ir ragus; juk Asmodėjus nežinia kiek laiko pratūnojo uždarytas butelyje.

Kambarys tikrai buvo visiškai tuščias, jame nesimatė nė menkiausio niūraus vienuolio šešėlio.

Ruperta kiek aprimo ir atsigulė, tačiau lempos neužgesino. Vos spėjusi įlipti į lovą, ji žvilgtelėjo pro langą ir pamatė milžinišką šešėlį, kuris išsiskyrė iš nakties tamsos ir užstojo net žvaigždes, o apie mėnulį nebuvo ko ir kalbėti — buvo pati delčia.

Vargšė Ruperta krūptelėjo iš baimės ir jau ruošėsi rėkti ar belsti, bet laiku prisiminė milžinišką Marso statulą, kuri kaip tik stovėjo prieš jos langą. Tada ji vėl atsimerkė, nors jau buvo užsimerkusi, išvydus tariamą vaiduoklį, ir puikiausiai atpažino visus karo dievo konturus. Ruperta iš karto nurimo ir tvirtai nusprendė kuo greičiau užmigti.

Bet miegas, tas vargšų turtas, kurio turtuoliai taip dažnai pavydi, nepriklauso nuo žmonių valios. Vakare, kai dievas tam aikštingam padarui atveria dangaus vartus, šis lankosi ten, kur jam patinka, aplenkia tuos, kurie jo šaukiasi, ir beldžia į tas duris, kur jo niekas nelaukia. Kad ir kaip jo šaukėsi Ruperta, jis ilgai nesirodė.

Pagaliau apie vidurnaktį nuovargis ją nugalėjo. Pamažu garbingosios ekonomės sąmonė aptemo ir šiaipjau visada nerišlios jos mintys nutraukė tą nematomą jas jungiantį siūlą ir pabiro kaip rožančiaus karoliukai. Budėjo vien tik jos įbaiminta širdis; paskui ir ji nurimo; liko tik vieniša lempa.

Bet viskas turi pabaigą: po poros valandų, Rupertai kietai užmigus, užgeso ir lempa. Lempoje baigėsi alyva, ji pradėjo mirksėti, paskui liepsna pašoko ir galų gale užgeso.

Tuo tarpu Ruperta sapnavo baisų sapną: jai atrodė, kad ji vakare grįžta iš ponios Perin ir ją vejasi niūrusis vaiduoklis. Bet laimei (paprastai sapne būna atvirkščiai), Ruperta pasirodė turinti penkiolikmetės kojas; ji bėgo taip greitai, kad niūrusis vienuolis, kuris, atrodo, ne ėjo, o skriste skrido, pavijo ją tik prie vartų, kuriuos ji užtrenkė prieš pat jo nosį. Ruperta, vis dar sapne, girdėjo, kaip jis dejuoja ir beldžia į vartus. Bet, suprantama, ji anaip tol nesiruošė jam atidaryti; Ruperta uždegė lempą, paknopstomis užbėgo laiptais į savo kambarį, atsigulė į lovą ir užgesino šviesą.

Vos tik šviesa užgeso, ji pamatė už lango niūriojo vienuolio galvą. Jis, tarsi driežas, užsiropštė siena ir stengėsi per

langą prasibrauti į vidų. Ruperta sapne girdėjo, kaip vaiduoklis nagais draskė stiklą.

Suprantama, joks miegas neatsilaikys prieš tokį sapną. Ruperta pakirdo pasišiaušusiais iš baimės plaukais, šlapiais nuo šalto prakaito. Jos klaidžiojantis ir paklaikęs žvilgsnis nejučiomis nukrypo į langą. Tada ji siaubingai suriko. Iš milžiniškos Marso galvos per akis, per nosį, per gėklę ir ausis veržėsi liepsna.

Iš pradžių ji pagalvojo, kad dar miega ir kad tai tik sapno tęsinys, tačiau nors ji įgnybo sau iki kraujo, norėdama įsitikinti, kad tikrai išbudo, paskui persižegnojo, mintyse sukalbėjo tris *Tėve mūsų* ir du *Sveika Marija*, bet siaubingas vaizdas vis tiek neišnyko.

Ruperta surado savyje jėgų ištiesti ranką, paimti šluotą ir iš visų jėgų pabelsti kotu į lubas. Hermano miegamasis buvo virš jos kambario, ir ji vylėsi, kad stipruolis vokietis pabus ir atbėgs jai į pagalbą.

Bet veltui Ruperta beldėsi; Hermanas nerodė jokio gyvybės ženklo.

Tada ji pakeitė kryptį ir jau nebebeldė į lubas, žadindama Hermaną, o pradėjo stuksenti į grindis, keldama Pagolą.

Pagolas miegojo po Rupertos kambariu, bet jis pasirodė nė kiek ne klusesnis už Hermaną; kad ir kaip Ruperta daužė, niekas nė nekrustelėjo.

Tada Ruperta dar kartą pakeitė kryptį ir pabeldė į sieną, už kurios buvo Askanijo miegamasis.

Bet ir Askanijo kambaryje liko tylu, kaip ir pas Pagolą ir Hermaną. Buvo aišku, kad nė vieno jų nėra kambaryje. Rupertai dingtelėjo mintis, kad, ko gero, juos visus tris nusinešė niūrusis vienuolis.

Taigi ta mintis, suprantama, jos nuraminti negalėjo, ir Rupertą vis labiau ir labiau ėmė siaubas, ir ji, įsitikinusi, kad niekas negali ateiti jai į pagalbą, ryžosi pakišti galvą po antklode ir laukti.

Ji laukė valandą, pusantros, gal net dvi. Kadangi jokio triukšmo nesigirdėjo, Ruperta šiek tiek atgavo drąsą, pamažu nustūmė antklodę į šalį ir išdrįso atmerkti pradžioje vieną, paskui kitą akį. Vizija buvo dingusi. Iš Marso galvos ugnis nebesiveržė, viskas skendo tamsoje.

Kad ir kaip raminančiai veikė ta tyla ir tamsa, Ruperta, žinoma, nebeįstengė užmigti. Vargšė moteriškė gulėjo ištempusi ausis ir plačiai atmerkusi akis tol, kol prasiskverbė pro

langą pirmieji aušros spinduliai jai pranešė, kad vaiduoklių metas jau baigėsi.

Tai štai ką papasakojo Ruperta; jos garbei reikia pasakyti, kad ši istorija turėjo žymiai didesnę pasisėkimą, negu vakarykštė: ypač didelį įspūdį padarė Hermanui ir poniai Perin, Pagolui ir Skoconei. Abu vyrai ėmė atsiprašinėti Rupertą ir aiškintis, jog tikrai nieko negirdėję, tačiau tokiais virpančiais balsais ir taip sumišę, kad Žakas Obri pratrūko juokais. Ponia Perin ir Skoconė nepratarė nė žodžio. Jos čia rauda, čia balo, ir, jei būtų buvę pakankamai šviesu, pažvelgęs į jų veidus, kuriuose atsispindėjo, kas vyko jų širdyse, būtų galėjęs pagaltoti, kad abi moteriškes ištiko apopleksija, o dar po kelių sekundžių — kad jos miršta nuo išsekimo.

— Taigi, ponია Perin,— pratarė Skoconė, atsigavusi pirmoji,— sakote, matėte niūrųjį vienuolį, vaikščiojantį Didžiojo Nelio sode?

— Kaip kad dabar jus matau, mielas vaikuti,— atsakė ponია Perin.

— O jūs, Ruperta, matėte liepsnojant Marso galvą?

— Dar ir dabar ji man stovi akyse.

— Aišku,— pratarė ponია Perin,— prakeiktas vaiduoklis pasirinko sau būstine statulos galvą; vaiduokliui, kaip ir normaliai būtybei, kartais reikia eiti pasivaikščioti, todėl tam tikrą valandą jis nusileidžia, vaikšto šen bei ten, o nuvargęs vėl įlipa į galvą. Šiaip ar taip, stabai ir dvasios veikia išvien, visi jie pragaro gyventojai; ir tas baisusis molinis dievas Marsas mielai teikia prieglobstį siaubingam niūriojo vienuolio vaiduokliui.

— Jūs taip kalfojate, ponია Perin? — pasiteiravo naivusis vokieitis.

— Esu įsitikinusi, ponas Hermanai, visiškai įsitikinusi.

— Karpės šotis, net kūnas pakaukais nueina,— sušnabždėjo krūptelėdamas Hermanas.

— Tai jūs tikite vaiduokliais, Hermanai? — pasiteiravo Obri.

— Taip, tikiu.

Žakas Obri gūžtelėjo pečiais, bet širdies gilumoje jis užsimojo atskleisti paslaptį. Jam tai buvo patys niekai, pilyje jis jautėsi kaip savo namuose — įeidavo ir išeidavo, kada norėdavo. Jis nutarė su Žerveza pasimatyti rytoj, o šį vakarą likti Didžiajame Nelyje iki dešimtos vakaro; dešimtą valandą jis su visais atsisveikins, dės, kad išeina, bet pasiliks pilyje,

įlips į topolį ir iš ten, pasislėpęs tarp šakų, susipažins su vai-
duokliu.

Viskas įvyko taip, kaip jis buvo numatęs. Obri nužings-
niavo iš dirbtuvės, kaip paprastai, vienas, triukšmingai atvėrė
vartus į krantinę, kad visi manytų, jog jis išėjo, paskui vik-
riai nubėgo prie topolio, užsikabino už žemutinės šakos, prisi-
traukė rankomis ir po akimirkos buvo medžio viršūnėje, tie-
siai prieš statulos galvą. Iš ten jis galėjo matyti viską, kas
dedasi abiejų rūmų soduose ir kiemuose.

Tuo metu, Žakui Obri besistengiant patogiau įsitaisyti ant
savo laktos, Luvras žėrėte žėrėjo. Ten vyko pokylis. Karolis
Penktasis galų gale ryžosi išvykti iš Fontenblo į sostinę, ir,
kaip mes jau minėjome, abu monarchai tą vakarą pasiekė Pa-
ryžių.

Čia imperatoriaus laukė ištaingingas priėmimas — puota ir
žaidimai. Sena plaukiojo apšviestos įvairiaspalviais žibintais
gondolos su muzikantais, jos grakščiai sustodavo prieš tą įžy-
mų balkoną, iš kurio po trisdešimties metų Karolis IV šaudė
į savo liaudį; nuo kranto prie kranto zujo apkaišytos gėlėmis
valtytės, perveždamos svečius iš Sen-Žermeno priemiesčio į Luv-
rą ir atgal.

Pakviestųjų tarpe, savaime suprantama, buvo ir vikontas
de Marmanis.

Kaip mes jau minėjome, vikontas, aukštas dabišius, tas
bespalvis blondinas, įsivaizdavo esąs moterų numylėtinis. Štai
ir šiandien jam pasirodė, kad gražutė grafienė, kurios vyras
tuo metu buvo Savojos armijoje, kažkaip ypatingai į jį pa-
sižiūrėjo; jis su ja pašoko ir tarėsi pajutęs, kad partnerės ran-
ka į jo paspaudimą atsakė tuo pačiu. Ir galų gale pamatęs iš-
einant savo svajonių damą, iš jos atsisveikinimo žvilgsnio jis
padarė išvadą, kad ji, kaip ir Galatėja, bėga, tikėdamasi, kad
ją vysis. Suprantama, Marmanis nusekė iš paskos. Kadangi
grafienė gyveno Oftei gatvės gale, išėjęs iš Luvro, vikontas
krantine praėjo pro Nelio bokštą ir, traukdamas Augustiniečių
gatve jau buvo besukąs į Sen-Andre gatvę, bet staiga išgirdo
kažką einant iš paskos.

Buvo apie pirma valanda nakties. Kaip jau minėjome, bu-
vo ta pati delčia, taigi naktis pasitaikė gana tamsi. Be to, iš
visų retų Marmanio būdo bruožų, kuriais gamta ji buvo ap-
dovanojusi, kiek atmename, drąsa nevaicino pagrindinio vaid-
mens. Taigi svetimi žingsniai, sakytum jo žingsnių aidas, jam
pradėjo kelti nerimą; Marmanis labiau susisupo į apsiaustą,

instinktyviai padėjo ranką ant špagos rankenos ir paspaudė dar spartesniais žingsniais.

Bet tai nieko nepadėjo: žingsniai iš paskos irgi sutankėjo ir, atrodė, tuoj nuskambės čia pat. Lenkdamas Augustiniečių bažnyčią, jis pajuto, kad pakeleivis jį tuoj tuoj pavys, jei tik paspartinės žingsnio jis nepasileis lyg ėjikas. Vikontas jau ruošėsi griebtis tos kraštutinės priemonės, bet nepažįstamojo žingsnius nustelbė balsas.

— Velniai rautų, pone,— pratarė tas balsas,— gerai darote, kad skubate, ši vieta gana pavojinga, o ypač vėlyvu metu; kaip tik čia, jūs tai, be abejo, jau žinote, buvo užpuolę mano gerbiamą draugą Benvenutą, įžymųjį meistrą, kuris šiuo metu yra Fontenblo ir nežino, kas jo namuose dedasi; atrodo, kad mums pakeliui, ir mes galime eiti kartu; jei kartais sutiktumėme kokius plėšikus, jie gerokai pagalvos, prieš užpuldami. Aš siūlau jums savo apsaugą, jei tik jūs suteikiate man garbę būti jūsų kelionės bendru.

Sulig pirmaisiais mūsų studento žodžiais Marmanui pasirodė, kad balsas pažįstamas, o kai šis ištare Benvenuto Čelinio vardą, vikontas prisiminė plepį raštininkėlį, kuris iš pat pirmo karto pranešė tokias naudingas žinias apie Didžiojo Nelio rūmus. Taigi jis sustojo, nes Žakas Obri galėjo duoti dvigubą naudą: studentas bus gera apsauga, be to, gal būt, papasakos šį tą naujo apie nekenčiamą priešą, ir tomis naujienomis, žinoma, vikontas nedelsdamas pasinaudos. Todėl jis kuo maloniau sutiko studentą.

— Labas vakaras, drauguži,— atsakė Marmanis į tamsoje suskambusią familiarią Žako Obri tiradą.— Ką jūs ten sakėte apie brangųjį Benvenutą, kurį tikėjaisi pamatyti Luvre? Jis gi, slapukas, pasiliko Fontenblo!

— O, po velnių! Tai bent laimė! — sušuko Žakas Obri.— Tai jūs, mielas vikonte... vikonte de... Ar čia jūs užmiršote pasakyti savo vardą, ar čia jis man išgaravo iš galvos... Tai jūs iš Luvro? Ten tikriausia buvo labai gražu, labai linksma, labai malonu, pilna gražių moterų? Ir jums, kaip visada, pasisekė, ar ne? Ak jūs, širdžių ėdike!

— Garbės žodis,— pasipūtė Marmanis,— jūs tikras burtininkas, mielasai. Taip, aš tikrai iš Luvro, ir karalius man pasakė daug malonių žodžių; būčiau ten dar likęs, jei nuostabi mažytė grafienė nebūtų prasitarusi, kad jai kur kas maloniau matyti mane savo namuose, o ne toje kamšatyje. Na, o jūs iš kur grįžtate?

— Iš kur grįžtu? — pratrūko juokais Obri.— Garbės žodis, gerai, kad priminėte. Jūs neįsivaizduojate, brangusis, ką mačiau! Vargšas Benvenutas! Prisiekiu visais šventaisiais, jis to visai nenusipelnė!

— Kas gi atsitiko mūsų mielajam draugui?

— Na, jei jūs grįžtate iš Luvro, tai žinokite, kad aš traukiu iš Didžiojo Nelio, kur ištisas dvi valandas prapupėjau ant šakos — nei daugiau, nei mažiau kaip papūga.

— Velniai rautų, padėtis nelabai maloni!

— Et, menkniekis! Visai nesigailiu ten užsikoręs, nes mačiau tokių dalykėlių, kuriuos vien prisiminęs gali mirti iš juoko.

Ir iš tikro Žakas Obri ėmė taip linksmai ir nuoširdžiai kvatotis, kad net Marmanis neištvėrė ir paantrino, nors neturėjo nė menkiausio supratimo, ką anas turi mintyje. Žinoma, vikontas bemat nustojo juoktis, nes jis nesuprato, ko tas raštininkas taip džiūgauja.

— O dabar, mano jaunasis drauge,— tarė Marmanis,— nei iš šio, nei iš to užkrėtęs mane savo juoku, kokie nuostabūs dalykai dedasi toje pilyje, kad taip jus pralinksmino? Jūs gi žinote, kad aš Benvenuto bičiulis, nors man ir niekada neteko jūsų sutikti pas jį. Matote, aš labai užsiėmęs, bet, turiu prisipažinti, kad tą likutį laiko mieliau praleidžiu su meiluzėmis, negu su draugais. Bet patikėkite, kas liečia Benvenutą, liečia ir mane. Mielasis Benvenutas! Na, išklokite, kas ten be jo dedasi Didžiajame Nelyje! Prisiekiu, man baisiai įdomu.

— Kas dedasi? O ne, tai jau mano paslaptis,— atsakė Obri.

— Slėpti nuo manęs! Slėpti nuo žmogaus, visa širdimi atsidavusio Benvenutui! — sušuko Marmanis.— Ką tik šį vakarą visokeriopai pritarinėjau Pranciškui I, kai šis gyrė Benvenutą. O! Negražu, negražu,— pridūrė įsižeidęs Marmanis.

— Jei būčiau tikras, kad jūs niekam neišsiplepėsite, brangusis... na, kaip, po velnių, jūs vadinatės? papasakočiau, nes, tiesą sakant, man taip ir knieti viską išberti, tarsi būčiau karaliaus Midaso nendrelė.

— Na, pasakokite gi, pasakokite! — skatino Marmanis.

— Tai jūs niekam nepasakysite?

— Duodu žodį, niekam!

— Garbės žodis?

— Bajoro žodis!

— Tai va, įsivaizduokite... Bet pirma, brangusis... brangusis drauge, ar jūs žinote legendą apie niūrujį vienuolį?

— Taip, teko girdėti. Vaiduoklis, kuris, anot kalbų, lankosi Didžiajame Nelyje.

— Teisingai! Tuo geriau! Jeigu jūs žinote, pasakosiu toliau. Įsivaizduokite, kad ponias Perin...

— Kolombos guvernante?

— Taip, taip! Iš karto matyti, kad jūs tų namų draugas. Taigi, įsivaizduokite, kad ponias Perin vieną naktį vaikstant Didžiojo Nelio sode,— ji dėl sveikatos eina naktimis pasivaikščioti,— pasirodė, kad ten bastosi niūrusis vienuolis, o tuo pat metu ponias Ruperta... Jūs pažįstate ponias Rupertą?

— Senoji Čelinio tarnaitė?

— Būtent! Taigi, vieną sykį ponias Rupertą kankino nemiga, ir ji pamatė, kaip iš milžiniškos Marso statulos per akis, nosį ir burną veržiasi liepsna. Jūs matėte tą statulą, ji stovi Didžiojo Nelio sode.

— Taip, taip! Tikras šedevras! — sušuko Marmanis.

— Na, žinoma. Čelinis niekalų nedaro. Taigi abi gerbiamosios damos (turiu omenyje ponias Perin ir ponias Rupertą) nusprendė, kad tarp to, ką jos matė, yra kažkas bendro ir kad dvasia, klaidžiojanti naktimis po sodą, apsirėdžiusi niūriojo vienuolio rūbais, po gaidgystės įlipa į Marso galvą, o ten pati patikimiausia vieta prakeiktajam, ir dega tokioje baisioje ugnyje, kad liepsna net išsiveržia pro statulos akis, nosį ir ausis.

— Kokius niekus jūs čia tauškiate, mielasai! — sušuko Marmanis, nesuprasdamas, ar raštininkas šaiposi, ar rimtai kalba.

— Tai pati paprasčiausia istorija apie vaiduoklius, brangūs drauge!

— Nejaugi jūs, toks protingas vaikinąs, tikite šitokiais niekais?

— O aš ir netikiu,— atšovė Žakas Obri.— Todėl ir nusprendžiau praleisti naktį topolyje, viską išsiaiškinti ir pasižiūrėti, koks ten tas vaiduoklis, sukėlęs maišatį pilyje. Taigi dėjausi išeinąs, bet, užuot užtrenkęs Didžiojo Nelio vartus iš kitos pusės, užtrenkiau prieš savo nosį: tamsoje, niekieno nepastebėtas, pasiekiau nužiūrėtą topolį ir po penkių minučių jau tupėjau tarp jo šakų prieš pat Marso galvą. Na, atspėkite, ką ten pamačiau.

— Kaip aš galiu atspėti? — atsakė Marmanis.

— Teisingai, tik burtininkas pajėgtų numatyti tokius dalykus. Visų pirma pamačiau, kaip atsivėrė didžiosios durys,— jūs žinote tas priebučio duris?

— Taip, taip, žinau,— patvirtino Marmanis.

— Taigi pamačiau, kaip atsivėrė durys, ir kažkoks vyras iškišo nosį pasižvalgyti, ar nieko nėra kieme. Tas vyras buvo Hermanas, storulis vokietis.

— Taip, Hermanas, storulis vokietis,— pakartojo Marmanis.

— Įsitikinęs, kad kiemas tuščias, ir gerai apsižvalgęs į visas šalis,— į medį jis nė nedirstelėjo, nes, jūs, be abejo, puikiai suprantate, niekas nė neįtarė mane ten tupint,— jis išlindo į kiemą, uždarė duris, nulipo penkias ar šešias priebučio pakopas, nosies tiesumu nudrožė į Mažąjį Nelį ir pabeldė tris kartus. Sulig šiuo ženklu iš Mažojo Nelio išėjo moteriškė ir atvėrė jam vartelius. Ta moteriškė buvo ponია Perin, mūsų miela draugė, kuri, sprendžiant iš visa ko, mėgsta pasivaikščioti po atviru dangumi mūsų Goliato draugijoje.

— Še tau! Iš tiesų? Ak, vargšelis prevo!

— Palūkėkit, palūkėkit, tai dar ne viskas! Sekiau akimis, kaip jie eina į Mažąjį Nelį, ir staiga iš kairės išgirdau girgždant lango vyrius. Atsigrėžiau, langas atsivėrė, ir pamačiau Pagolą, tą šelmį Pagolą! Ir kas galėjo pamanyti, kad taip gali elgtis Pagolas, kuris ir gula, ir kelia su *Tėve mūsų* ir *Sveika Marija*? Taigi Pagolas, visai kaip Hermanas, apsižvalgė aplinkui, perlipo lango briauną, nusileido nutekamuoju vamzdžiu žemyn ir, perlipdamas iš balkono į balkoną, pasiekė langą... Atspėkite kieno langą, vikonte?

— Ką aš žinau! Tur būt, ponios Rupertos?

— Va, gražiausia! Skoconės! Būtent, Skoconės, mylimiausias Benvenuto pozuotojos, langą! Garbės žodis, ta juokė gana patraukli! Matote, vikonte, koks sukčius!

— Iš tikro gana keista! — pritarė Marmanis.— Ir tai viskas, ką jūs matėte?

— Palaukite, palaukite, brangusis! Patį įdomumą palieku pabaigai, taip sakant, užsiskanauti, turėkite krislelį kantrybės, mes dar nebaigėme, bet, būkite ramus, pasieksime ir jį.

— Aš klausau,— nekantravo Marmanis.— Garbės žodis, mielas bičiuli, kuo toliau, tuo linksmiau!

— Pakentėkite, pakentėkite! Taigi žiūrėjau į Pagolą, šokinėjantį nuo balkono į balkoną ir rizikuojantį nusiukti sprandą, ir ūmai po savo medžiu išgirdau kažkokį naują garsą. Pažvelgiau žemyn ir pamačiau Askaniją, tyliai sėlinantį iš liejyklos.

— Askanijas? Mylimiausias Benvenuto mokiny?

— Tas pats, drauguži, tas pats, o jis toks panašus į berniuką iš bažnyčios choro, kuriam ir komuniją galėtum duoti be išpažinties! Taigi, nespėsk apie žmogų iš jo išvaizdos.

— Na, o koks buvo Askanijo tikslas?

— Ak, koks tikslas! To paties iš pradžių ir aš savęs klausiau. Na, o paskui nebuvo ko kvaršinti galvos, nes Askanijas, kaip Hermanas ir Pagolas, įsitikinęs, jog niekas jo nemato, ištraukė iš liejyklos ilgas kopėčias, atrėmė jas į Marso pečius ir ėmė lipti. Kadangi kopėčios buvo pastatytos priešingoje pusėje, mačiau, kaip jis užkopė iki pusės ir, kol stengiausi susigaudyti, kas atsitiko, staiga užsidedė statulos akys.

— Na, ką jūs čia šnekate! — sušuko Marmanis.

— Gryną teisybę, mielasai! Prisiekiu, jei nebūčiau matęs, kad jis lipo prie Marso galvos, labai galimas dalykas, būčiau visai nekaip pasijutęs. Tačiau aš mačiau, kaip dingo Askanijas, ir neabejoju, kad tai jis uždegė šviesą.

— Bet ką gi galėjo veikti Askanijas Marso galvoje tokiu metu?

— Būtent to aš irgi savęs klausiau, ir kadangi man niekas negalėjo atsakyti, nusprendžiau išsiaiškinti pats. Sproginau akis, kiek begalėdamas, ir man pasisekė pro statulos akis įžiūrėti baltai apsirengusią dvasią, moters vaiduoklį, prie kurios kojų pagarbiai, tarsi prieš madoną, klūpojo Askanijas. Nelaimei, madona sėdėjo nugara į mane, ir aš negalėjau matyti jos veido, bet užtat pastebėjau jos kaklą. Ak, kokį nuostabų kaklą! Tokius gali turėti tik vaiduokliai, brangusis vikontė! Įsivaizduokite gulbės kaklą, baltą kaip sniegas! Askanijas, tas bedievis, su tokia meile žiūrėjo į vaiduoklį, kad man pasidarė aišku, jog tai visai ne vaiduoklis, o paprastų paprasčiausia moteris. Na, kaip jums patinka, bičiuli? Pokštas visai neblogas! Slėpti mylimąją Marso galvoje!

— O taip, taip, labai originalu! — atsakė Marmanis, juokdamasis ir tuo pat metu kažką svarstydamas. — Iš tikro nepaprastai originalu. O jūs neįtariate, kas galėtų būti ta moteris?

— Garbės žodis, neturiu nė mažiausio supratimo. O jūs?

— Aš taip pat. O ką jūs po to darėte?

— Aš? Aš taip juokiausi, kad netekau pusiausvyros ir, jei nebūčiau nusitvėręs už šakos, būčiau nosisukęs sprandą. Kadangi man daugiau nieko nebeliko ką žiūrėti, ir, be to, krisdamas nukeliavau pusę kelio, nulipau žemyn, tyliai nusigavau iki vartų ir vienas sau juokdamasis ėjau namo, štai sutikau jus ir jūs mane privertėte viską papasakoti. Dabar pa-

tarkite man. Jūs Benvenuto draugas, todėl pasakykite, ką turite daryti jį sutikęs? Ponia Perin jam nerūpi — ta dama pilnametė ir atsako pati už save; bet Skoconė ir Venera, gyvenanti Marso galvoje, — tai jau visai kas kita.

— Norite, kad patarčiau, ką daryti?

— Taip, garbės žodis, visiškai susipainiojau, brangusis... brangusis... Ak, vis užmirštu jūsų vardą.

— Manau, kad vertėtų patylėti. Tuo blogiau žmonėms, kurie tokie žiopliai, kad leidžiasi vedžiojami už nosies. O dabar, mielas Žakai Obri, aš didžiai dėkingas už jūsų malonią draugiją ir įdomų pokalbį, bet mes jau Otfei gatvėje. Atvirumas už atvirumą — čia gyvena mano išsvajotoji.

— Viso gero, brangusis, mielas, šaunusis drauge, — atsakė Žakas Obri, spausdamas vikonto ranką. — Jūsų patarimas gana protingas, ir aš juo pasinaudosiu. Linkiu sėkmės, tesaugo jus Kupidonas.

Abu pakeleiviai išsiskyrė; Marmanis nukopė Otfei gatve, o Žakas Obri pasuko į Arpo gatvę, kurios gale jis ir gyveno.

Vikontas pamelavo nelaimingajam raštininkui, pasakęs, kad neturi nė mažiausio supratimo, kas tas moteriškas vaiduoklis, kurį klūpomis garbino Askanijas. Pirmiausia jam šovė į galvą, kad Marso gyventoja — ne kas kitas, kaip Kolomba, ir kuo jis ilgiau galvojo, tuo tvirčiau tikėjo. Beje, mes jau minėjome, Marmanis vienodai griežė dantį ir ant prevo, ir ant d'Orbeko, ir ant Benvenuto Čelinio. Dabar jis pakliuvo į nemalonią padėtį, nes negalėjo nuliūdinti vieno, nenudžiugindamas kitų. Iš tikro, jei jis tylės, d'Orbekas ir prevo kvaršins sau galvas, o Benvenutas džiaugsis. Ir, atvirkščiai, jeigu jis praneš apie pagrobimą, Benvenutas puls į neviltį, prevo atgaus dukrą, o d'Orbekas — sužadėtinę. Jis nusprendė šitą reikalą gerai apšvarstyti ir surasti naudingiausią išeitį.

Marmanis neilgai gaišavo: jis žinojo, nors tikroji priežastis jam buvo neaiški, kad ponias d'Etamp suinteresuota grafo d'Orbeko ir Kolombos vedybomis. Vikontas pagalvojo, kad, pranešęs šią paslaptį, jis vėl iškovos hercogienės palankumą, kurį buvo praradęs per bailumą. Taigi Marmanis nusprendė sekančią dieną aplankyti hercogienę rytmetinio tualetu metu ir viską iškloti. Ir, šitaip apsisprendęs, jis tiksliai įvykdė savo sumanymą.

Laimingas atsitiktinumas kartais pasitarnauja blogiems žmonėms, ir ši sykį, kaip tyčia, visi dvariškiai buvo suplaukę į Luvrą palinkėti labo ryto Pranciškui I ir imperatoriui. Todėl

pas ponią d'Etamp, kai kambarinė pranešė apie vikontą de Marmanį, buvo tik jos ištikimieji draugai: prevo ir grafas d'Orbekas.

Vikontas pagarbiai pasveikino hercogienę, o ši jam atsakė savo įprastine tik jai būdinga šypsena — kiek išdidžia, globėjiška, paniekinančia. Bet Marmanio ta šypsena nejaudino, nes jis matė, kad hercogienė taip šypso ne tik jam vienam, bet ir daugeliui kitų. Be to, jis žinojo, kad vienu savo žodžiu gali paniekos kupiną šypseną paversti pačia maloningiausia.

— Na kaip, mesire d'Esturvili, — kreipėsi jis į prevo, — ar jūsų kūdikėlis palaidūnas jau grįžo?

— Jūs vėl savo, vikonte! — grėsmingai sušuko mesiras d'Esturvilis, paraudęs iš pykčio.

— Na jau, na jau, nesikarščiuokite, gerbiamas drauge, nesikarščiuokite, — atsakė Marmanis. — Mat, jei jūs dar nesuradote išskridusios Kolombos, galėčiau pasakyti, kur ji susisuko lizdelį.

— Jūs? — kuo draugiškiausiai sušuko hercogienė. — Kur ji? Sakykite greičiau, susimildamas, brangusis Marmani!

— Didžiojo Nelio sode, Benvenuto nulipdytos Marso statulos galvoje...

Devintas skyrius

MARSAS IR VENERA

Skaitytojas, kaip ir Marmanis, be abejo, atspėjo teisybę, kad ir kokia keista ji atrodytų iš pirmo žvilgsnio. Taip, Kolomba rado prieglobstį milžino galvoje. Marsas suteikė pastogę Venerai, kaip pasakė Žakas Obri. Jau antrą kartą gyvenimas įsibrovė į Benvenuto kūrybą, antrą kartą žmogus šaukėsi menininko pagalbos. Įkūnijęs ne tik genialų sumanymą ir mintis, Čelinis patikėjo statulai savo ateitį. Kadaise, kaip žinome, ji padėjo Benvenuto pabėgti; dabar ji turėjo apginti Kolombos laisvę ir Askanijos laimę.

Tačiau, priėję iki šios vietos, mes turime grįžti kiek atgal. Taip bus aiškiau.

Čeliniui baigus pasakoti apie Stefaną, visi valandėlę tylėjo. Prieš Benvenuto akis praslinko kai kada baisus, bet visada audringas jo gyvenimas, ir pro ryškius ir žiaurius praeities šešėlius žvelgė liūdna ir romi Stefana, kuri mirė, vos įžengusi į dvidešimtus metus. Askanijas, nuleidęs galvą, stengėsi

prisiminti išblyškusį palinkusios ant jo lūpšio moters veidą ir save, raudonskruostį mažylį, dažnai jos ašarų pažadintą. O susigraudinusi Kolomba žiūrėjo į tą Benvenutą, kurį kadaise taip stipriai mylėjo tokia pati, kaip ir Kolomba, tyra ir jauna mergina. Jai rodės, kad Benvenutas kalba švelniau, kaip ir Askanijas, balsu, ir šalia tų dviejų vyrų, kurie abu ją aistringai mylėjo, ji jautėsi saugiai kaip vaikas ant motinos kelių.

— Na? — šiek tiek patylėjęs prabilo Benvenutas. — Ar Kolomba pasitikės žmogumi, kuriam Stefana patikėjo Askaniją?

— Jūs — mano tėvas, o jis — brolis, — paduodama jiems rankas, kukliai ir oriai atsakė Kolomba. — Nieko negalvodama atsiduodu jūsų globai, nes noriu, kad jūs išsaugotumėte mane mano vyrui.

— Dėkui, dėkui, mylimoji, kad juo tiki! — sušuko Askanijas.

— Taigi, Kolomba, jūs pažadate visur ir visada manęs klausyti? — paklausė Benvenutas.

— Visur ir visada! — atsakė Kolomba.

— Puiku! Klausykite, vaikai. Aš įsitikinęs, kad žmogus gali pasiekti, ką nori, tačiau tik su sąlyga, kad iš aukštybių jam padėtų dievas, o čia, žemėje, jis turėtų pakankamai laiko. Kad galėčiau jus išgelbėti nuo grafo d'Orbeko ir negarbės, kad galėčiau išleisti jus už Askanijo, man reikia laiko, Kolomba, o jo, deja, mažoka, nes po keleto dienų jūs tapsite grafo žmona. Taigi dabar visų svarbiausia — nutolinti tas šlykščias jungtuves, juk taip, Kolomba, sesute mano, vaike mano, dukrele mano? Šiame liūdname gyvenime kartais pačiam tenka prasiikalsti, antraip neužkirsi kelio nusikaltimui. Būsité narsi ir tvirta? Ar jūsų tyra ir atsidavusi meilė suteiks jums kiek drąsos? Atsakykite, Kolomba!

— Teatsako už mane Askanijas, — pratarė Kolomba, su šypsena atsigręždama į jaunuolį. — Jis gali elgtis su manim kaip tinkamas.

— Būkite ramus, mokytojai. Kolombai užteks drąsos, — atsakė Askanijas.

— Tokiu atveju, Kolomba, pasikliaukite mūsų garbe ir savo skaistyste, nedelsiant palikite šiuos namus ir eikite su mumis!

Askanijas krūptelėjo iš nustebimo, Kolomba valandėlę tylomis žiūrėjo į Čelinį ir Askaniją, paskui atsistojo ir paprastai paklausė:

— Kur man eiti?

— O Kolomba, Kolomba! — sušuko tokio pasitikėjimo sujaudintas Benvenutas. — Nors Stefana mane padarė nepaprastai reikliu, tačiau sakau atvirai: jūs kilni ir šventa būtybė. Viskas priklausė nuo jūsų atsako. Dabar mes išgelbėti, tačiau nėra ko gailėti. Išmušė lemiama valanda, pats dievas mums padeda, tad pasinaudokime proga. Duokite man ranką, Kolomba, ir eime.

Jaunoji mergina nuleido ant veido šydą, tarsi norėdama paslėpti raudonį, ir nusekė paskui mokytoją ir Askaniją. Duryš į Didžiojo Nelio pilį buvo uždarytos, bet jose kyšojo raktas. Benvenutas jas tyliai atidarė.

Prie durų Kolomba sustojo.

— Luktelkite valandėlę, — tarė ji susijaudinusi.

Ir ant šių namų slenksčio, pasiruošusi išskristi, nes tie namai jau nebegalėjo jai būti saugiu prieglobsčiu, mergina atsisiklaupė ir ėmė melstis. Jos maldą išgirdo tik dievas ir jos širdis, tačiau, be abejo, ji prašė aukščiausiojo atleisti ir tėvui, ir jai. Po to Kolomba atsistojo rami ir tvirta ir nusekė paskui Čelinį. Sujaudintas Askanijas tylomis ėjo iš paskos, su meile žvelgdamas į tamsoje boluojančią suknelę. Jie perėjo Didžiojo Nelio sodą. Nerūpestingas ir linksmas puotaujančių pameistrių juokas ir dainos, nes, kaip atmename, pilyje buvo šventė, pasiekė mūsų draugus, virpančius iš nerimo, kuris paprastai apima mus lemiamomis gyvenimo akimirkomis.

Prie statulos Benvenutas paliko Kolombą, nuėjo iki liejyklos, atnešė ilgas kopėčias ir atrėmė į milžiną. Tik mėnuo, tas dangaus žibintas, apšvietė šią sceną savo blyškia šviesa. Mokytojas tvirtai pastatė kopėčias, paskui priklaupė ant keio prieš Kolombą, ir jo griežtą žvilgsnį sušvelnino jaudinanti pagarba.

— Vaikeli mano, — pratarė jis merginai, — apkabink mane ir tvirtai laikykis.

Kolomba be žodžių pakluso, ir Benvenutas lengvai lyg plunksną pakėlė ją nuo žemės.

— Manau, brolis leis tėvui užnešti savo mylimą dukrą, — tarė jis priėjusiam Askanijui.

Ir stipruolis auksakalys su savo brangia našta ėmė taip lengvai lipti kopėčiomis, tarsi būtų nešęs paukščiuką. O Kolomba, padėjusi žavią galvutę ant mokytojo peties, apžiūrinėjo pro šydą vyrišką ir malonų savo išgelbėtojo veidą su tikrai dukterišku patiklumu, kurio, deja, vargšė mergaitė lig šiol dar nebuvo pažinus... Čelinis buvo geležinės valios žmogus: jis

rankose laikė moterį, dėl kurios meilės tik prieš dvi valandas jis mielai būtų atidavęs gyvybę, ir jam nedrebėjo ranka, nevirptelėjo nė vienas veido raumuo. Jis įsakė širdžiai tylėti, ir širdis pakluso.

Pasiekęs statulos kaklą, jis atidarė mažytes dureles, įėjo į Marso galvą ir paleido Kolombą.

Tos milžiniškos šešiasdešimties pėdų aukščio statulos galvoje buvo lyg ir nedidelis apvalus kambarėlis maždaug aštuonių pėdų skersmens ir dešimties pėdų aukščio. Oras ir šviesa prasiskverbė pro statulos akis, nosį, burną ir ausis. Tą kambarėlį Čelinis įrengė, modeliuodamas Marso galvą; čia jis laikydavo savo būtiniausius įrankius, kad nereikėtų penkis ar šešis kartus per dieną eiti jų atsinešti. Labai dažnai jis pasiimdavo pusryčius ir užkąsdavo prie mažo staliuko to savotiško valgomojo viduryje. Ši gana patogi naujovė labai patiko Čeliniui: be stalo, jis atidangino nedidelę lovą ir pastaruoju metu Marso galvoje ne tik valgydavo, bet ir ilsėdavosi. Savaimė suprantama, jam šovė mintis paslėpti čia Kolombą, nes saugesnę slėptuvę vargu ar galima buvo rasti.

— Čia gausite likti, Kolomba,— pratarė Benvenutas,— apsipraskite su mintimi, kad apačion galėsite nultipti tik naktį. Dievo ir mudviejų globoje laukite čia, kol išsipildys mano planai. Tikiuosi, kad Jupiteris užbaigs Marso pradėtą darbą,— pridūrė jis su šypsena, prisiminęs karaliaus pažadą.— Jūs nesuprantate mano žodžių, bet man jų prasmė pakankamai aiški. Mus globoja Olimpas, jus gi — visi rojaus angelai. Na, kaipgi po to mums nesiseks! Nusišypsokite, Kolomba, jei ne dabarčiai, tai bent ateičiai. Aš įsitikinęs, kad yra ko viltis. Tvirtai tikėkite, jei jau ne manimi, tai bent dievu. Ir man teko būti kalėjime, tik kur kas biauresniame, negu jūsų, ir patikėkite, vien viltis priversdavo užmiršti nelaisvę. Iki mūsų pergalės dienos, Kolomba, mes nesimatysime. Jus lankys ir jumis rūpinsis jūsų brolis Askanijas; jis kur kas mažiau įtariamas ir sekamas, negu aš. Ir jam pavedu pertvarkyti šitą darbininko kambarėlį į vienuolės celę. Dabar atsisveikinkime, ir jūs gerai įsidėmėkite mano žodžius: jūs, patiklus ir drąsus vaikelis, padarėte, ką galėjote, visa kita padarysiu aš; pasitikėkite apvaizda, Kolomba. Taigi klausykite. Kad ir kas atsitiktų, kad ir kokia beviltiška jums atrodytų ta padėtis, į kurią, gal būt, pateksite, net prie altoriaus, prieš ištardama tą lemtingąjį „taip“, kuris jus amžiams surištų su grafu d'Orbeku, nesuabejokite savo draugu, Kolomba, nesuabejokite savo tėvu, mielas

vaikeli, pasikliaukite dievu ir mumis. Prisiekiu, atvyksiu laiku. Ar užteks jums tikėjimo ir tvirtybės? Sakykite, ar užteks?

— Taip! — tvirtai atsakė Kolomba.

— Puiku! — kalbėjo Čelinis.— Na, o dabar — sudieu, palieku jus neilgam vieną. Kai visi sumigs, Askanijas atneš jums visa, kas reikalinga. Sudieu, Kolomba!

Jis padavė Kolombai ranką, bet ši atkišo pabučiuoti kaktą, kaip kad darydavo, atsisveikindama su tėvu. Benvenutas krūptelėjo, paskui perbraukė ranka per akis, nuvydamas šalin įkyrias mintis, ir, užgniaužęs širdyje kunkuliuojančius jausmus, pabučiavo jos kaktą kaip tikras tėvas.

— Lik sveika, brangioji Stefanos dukra,— sušnabždėjo jis.

Paskui Benvenutas skubiai nulipo žemyn pas laukiantį Askaniją, ir abu jie lyg niekur nieko prisėdo prie pameistrių, kurie jau buvo baigę valgyti ir tik gurkšnojo vyną.

Kolombai prasidėjo naujas, keistas, negirdėtas gyvenimas, ir ji jautėsi įsikūrusi kaip karalienė.

Štai kaip buvo apstatytas jos padangių kambaryukas.

Kaip žinome, jame jau stovėjo stalas ir lova; Askanijas dar atnešė žemą aksomu aptrauktą krėslą, venecijietišką veidrodį, keletą religinio pobūdžio knygų, kurias parinko pati Kolomba, nuostabiai nukaltą kryžių ir pagaliau nedidelę Čelinio darbo sidabrinę vazelę, kurioje kiekvieną naktį atsirasdavo nauja gėlių puokštė.

Tai ir viskas, kas tilpo toje baltoje celėje, kuri slėpė tiek grožio ir nekaltybės.

Kolomba paprastai miegodavo dieną: taip jai patarė Askanijas, nuogąstaudamas, kad koks neatsargus judesys jos neišduotų. Vos tik danguje išsižiebdavo žvaigždės ir pragysdavo lakštingalos, ji išbusdavo ir, atsiklaupusi lovoje prieš kabantį ant sienos nukryžiuotąjį, paskėsdavo karštoje maldoje; po to rengdavosi, šukuodavo savo ilgus nuostabius plaukus ir svajodavo. Paskui į statulą atsiremddavo kopėčios, ir į mažąsias dureles pabelsdavo Askanijas. Jei Kolomba būdavo apsirengusi, ji atidarydavo savo bičiuliui duris, ir juodu sėdėdavo iki vidurnakčio. Vidurnaktį, jei būdavo gražus oras, Kolomba nulipdavo pasivaikščioti, o Askanijas grįždavo į Didįjį Nelį ir eidavo gulti. Per šiuos savo naktinius pasivaikščiojimus Kolomba skėsdavo tose pačiose svajose, kurios gimė vaikštinėjant mylima alėja ir kurios turėjo netrukus išsipildyti. Po poros valandų baltoji feja grįždavo į savo mielą lizdelį, kuriame laukdavo dienos, kvėpuodama pasklidusiu po kambarėlį ką tik

nuskintų gėlių kvapu, klausydama Mažojo Nelio lakštingalų ir atsklindancio iš Pre-o-Klero gaidžių giedojimo.

Kiek prieš aušrą Askanijas dar kartą aplankydavo savo sužadėtinę ir atnešdavo jai valgį, kurį jis, Čeliniui padedant, vikriai pagrobdavo iš ponios Rupertos. Prasidėdavo mieli žavūs pašnekesiai: jie prisimindavo praeitį ir kurdavo ateities planus. Kartais Askanijas tylomis žavėdavosi savo dievybe, o Kolomba tylėdavo ir švelniai šypsodavo. Dažnai jie išsiskirdavo taip ir nepratarę nė žodžio, bet tai jiems suteikdavo nė kiek ne mažiau džiaugsmo, kaip ilgiausias pašnekesys. Negi jų širdys nejautė to, ką kitas galėjo pasakyti, negi jos slėpė savyje mintis, kurias galėjo skaityti dievas!

Skausmas ir vienatvė jaunystėje tuo geri, kad taurina ir turtina sielą ir ilgam išsaugo jos grožį. Kolomba, ta išdidi, nepalenkiama mergina, tuo pat metu buvo gyva ir padykus mergiotė; taigi, ne visos dienos praeidavo svajojant; kartais jie kvatodavo ir žaisdavo kaip vaikai; ir keista, ne tos dienos, ar teisingiau pasakius, naktys — nes, kaip žinome, jaunuoliai pakeitė gamtos nustatytą tvarką — taigi, ne tos naktys praeidavo greičiausiai. Kad meilė, kaip ir kiekvienas šviesos šaltinis, ryškiau spindėtų, reikalinga tamsa.

Niekada nė vienu žodžiu neužgavo Askanijas to kuklaus ir tyro kūdikio, kuris vadino jį savo broliu. Jie būdavo vieni ir mylėjo vienas kitą,— būdami vieni, jie labiau jausdavo dievo artumą, ir mylėdami vienas kitą, jie saugojo savo meilę kaip šventenybę.

Vos tik rytmečio aušra nauksindavo namų stogus, Kolomba su gailesčiu širdyje išprašydavo savo draugą, bet išprašydavo panašiai kaip Džiuljeta Romeo, po dešimt kartų kviesdama grįžti. Čia vienas, čia kitas būtinai užmiršdavo pasakyti ką nors labai svarbaus, bet galų gale išsiskirdavo. Ir Kolomba beveik iki pusiaudienio likdavo viena su savo svajomis, klausydavosi širdies dainos ir bundančių paukštelių giesmės, sklindančios iš senojo parko liepų, o paskui pasimeldusi užmigdavo it angelėlis. Suprantama, nueidamas Askanijas nusinešdavo su savimi kopėčias.

Kiekvieną dieną ant apatinės Marso lūpos Kolomba pabėgdavo mažiesiems giesmininkams duonos trupinėlių; pradžioje nutrūktgalviai vagiūkščiai pasisotinę vikriai sprukdavo šalin, bet pamažu apsirato. Paukšteliai gerai supranta merginų sielas, sparnuotas, kaip ir jie patys. Jie likdavo ilgesniam laikui ir giesmėmis atsimokėdavo Kolombai už vaišes. Atsirado netgi

vienas drąsuolis dagilis, kuris priprato rytais ir vakarais įskristi į kambarį ir lesti tiesiog iš merginos rankų. Vėliau, kai oras atšalo, vieną naktį jis netgi leidosi paimamas į rankas ir iki pat ryto išmiegojo jaunosios kalinės užantyje, nejausdamas, nei kada atėjo Askanijas, nei kada Kolomba nulipo pasivaikščioti. Savanoris belaisvis grįždavo kiekvieną vakarą. Auštant jis pradėdavo čiulbėti. Tada Kolomba jį išimdavo, duodavo pabučiuoti Askanijui ir išleisdavo į laisvę.

Taip plaukė Kolombos gyvenimas statulos galvoje.

Tik du įvykiai sutrikdė jos ramybę — dukart apsilankius prevo. Pirmą sykį Kolomba pašoko iš miegų, išgirdusi tėvo balsą; ne, tai nebuvo sapnas; tėvas tikrai vaikščiojo apačioje, prie statulos, ir Benvenutas jam kalbėjo:

— Jus domina, kas tas milžinas, pone d'Esturvili? Tai Marso statula, kurią jo didenybė Pranciškus I malonėjo man užsakyti Fontenblo dvarui. Visiškas niekutis, viso labo šešiasdešimties pėdų aukščio.

— Taip, taip, gan įspūdinga ir gražu, — atsakė mesiras d'Esturvilis. — Na, bet eime toliau, juk ne statulos atėjau ieškoti.

— Na, ne taip jau sunku būtų ją rasti.

Ir jie praėjo pro šalį.

Kolomba parpuolė ant kelių ir, gražydama rankas, jau norėjo surikti: „Tėveli! Aš čia, tėveli!“ Juk vargšas senukas visur ieško dukros, gal net apverkia ją. Bet prisiminus grafą d'Orbeką, šlykščius ponios d'Etamp planus, pokalbį, kurį girdėjo Askanijas, ji užgniaužė šitą polėkį. Sekantį kartą, kai, prabilus tėvui, Kolomba išgirdo nekenčiamo grafo balsą, jai nė nekilo panaši mintis.

— Keista statula, visai kaip namas! — sušuko d'Orbekas, sustojęs prie milžino kojų. — Jei ji atlaikys žiemą, pavasarį kregždės galės krauti joje lizdus.

Tos pat dienos rytą, kai vien tik grafo balsas įvarė Kolombai mirtiną baimę, Askanijas jai atnešė Čelinio laišką.

„Mano vaike, aš turiu išvykti; bet būkite rami — viską paruošiau jūsų išlaisvinimui ir laimei. Karalius pažadėjo išpildyti mano prašymą, o jūs gi žinote — jis niekad nėra sulaužęs duoto žodžio. Jūsų tėvas šiandien irgi išvyksta. Nepasiduokite nevilčiai. Aš turėjau pakankamai laiko viską paruošti. Kartojau: brangioji dukrele, kur jūs bebūtumėte, ar stovėtumėte ant bažnyčios slenksčio, ar klūpotumėte prieš altorių, pasiruošusi

ištarti žodžius, kurie jus amžiams surištų, atsiduokite likimo valiai. Prisiekiu, apvaizda tars laiku savo žodį.

Likite sveika

Jūsų tėvas *Benvenutas Čelinis.*"

Tas laiškas baisiai nudžiugino Kolombą ir atgaivino jos viltis, tačiau jis atnešė ir nelaimę, nes vargšai jaunuoliai užmiršo atsargumą. Jaunystei būdingi kraštutinumai: akies mirksniu ji gali pereiti iš nevilties į beribį pasitikėjimą; dangus jai — arba blykčioja žaibais, arba spindi žydryne. Dvigubai nusiraminę — prevo išvyko, Čelinio laiškas paguodė, — jie užmiršo, jog reikia rūpestingai slėptis, apsaigo nuo meilės ir užmiršo atsargumą. Kolomba nebe taip saugojosi, ir ją pastebėjo ponias Perin, kuri, laimei, palaikė ją niūriuojančiu vaiku. Askonijai, pamiršęs užtraukti užuolaidas, įžiebė lempą, ir ponias Ruperta pamatė šviesą. Abiejų kūmučių pasakojimai sužadino Žako Obri smalsumą, ir plepys raštininkėlis, panašiai kaip Orasas „Žmonių mokykloje“, išpasakojo viską kaip tik tam, kuriam visų mažiausia reikėjo žinoti. Šito nerūpestingo pasitikėjimo pasekmės mes jau žinome.

Bet grįžkime į d'Etamp rūmus.

Kada hercogienė Marmanio paklausė, kaip jis gavo tas vertingas žinias, jis paslaptinai nutylėjo. Teisybė buvo pernelyg paprasta ir anaipol nedarė garbės jo išvalgumui; jau mieliau jis leido suprasti tas stebinančias žinias gavęs tik per didelį vargą ir įvairias gudrybes. Hercogienė, kaip jau minėjome, džiūgavo: ji vaikščiojo pirmyn, atgal ir pilte užpylė klausimais vikontą. Pagaliau ji pakliuvo, ta mažoji maištininkė, pridariusi tiek rūpesčių! Ponias d'Etamp užsigeidė pati vykti į Nelio pilį ir įsitikinti, jog viskas iš tiesų gerai baigsis. Galų gale po viso to, kas įvyko, po Kolombos pabėgimo, ar tiksliau, pagrobimo, mergina negalėjo ilgiau likti Mažajame Nelyje. Jau hercogienė ją pasirūpins, neabejokite! Ji pasiims merginą į d'Etamp rūmus ir mokės ją apsaugoti kur kas geriau, negu duenja ar jaunikis. Ji jau sergės ją kaip savo varžovę. Taigi, Kolomba, kaip matote, bus patikimose rankose.

Hercogienė pareikalavo savo palankino.

— Beveik niekas nežino, kas įvyko, — kreipėsi ponias d'Etamp į prevo. — Na, o jūs, d'Orbekai, jūs gi neimsite į galvą, jog mergiūkštė buvo pabėgusi iš namų, ar ne tiesa? Taigi nematau, kas galėtų sukliudyti vedyboms. Vadinasi, ir mūsų planą atsisakyti nėra pagrindo.

— O ponია! — susižavėjęs nusilenkė mesiras d'Esturvilis.

— Sąlygos tos pačios, hercogienė, ar ne?

— Be abejo, tos pačios, brangusis grafe. O Benvenutui, — kalbėjo hercogienė, — vis vien ar jis šio šlykštaus pagrobimo kaltininkas, ar tik bendrininkas — už jus atkeršysime, brangusis grafe, o tuo pačiu ir už save. Galite neabejoti.

— Girdėjau, ponia, — įsikišo Marmanis, — kad karalius per savo didelį susižavėjimą menu pažadėjo Čeliniui išpildyti bet kokią jo norą, jei tik jam pavyks kaip reikiant nulieti Jupiterį.

— Nesijaudinkite, kaip tik čia jam ir ruošiu spąstus. Tą dieną jo laukia tokia staigmena, kokios jis nė nesitiki. Pasi-
kliaukite manimi ir leiskite man veikti.

Nieko kito ir nebeliko daryti: jau seniai niekas nematė hercogienės tokios judrios, veiklios, žavingos. Džiaugsmas trykštė tryško iš jos akių. Ji skubiai nusiuntė d'Esturvilį sargybinių, ir netrukus prevo, d'Orbekas ir Marmanis su ginkluota palyda atvyko prie Didžiojo Nelio vartų. Kiek atokiau juos sekė ponia d'Etamp. Ji sustojo krantinėje ir, visa virpėdama iš nekantrumo, tolydžio kaišiojo iš palankino galvą.

Pameistriai tuo metu pietavo, ir pilyje liko Askanijas, Pagolas, mažasis Žanas ir abi moteriškės. Benvenuto jie laukė sekančios dienos vakare ar dar kitos dienos rytą. Askanijas, sutikęs svečius, pagalvojo apie trečią kratą, ir, kadangi Benvenutas jam buvo davęs gana griežtus nurodymus, kaip tokiu atveju reikia elgtis, jaunuolis neparodė nė mažiausio pasipriešinimo, anaip tol sutiko visus labai mandagiai.

Prevo su palyda patraukė tiesiai prie liejyklos.

— Atidarykite šias duris, — kreipėsi d'Esturvilis į Askaniją.

Baisi nuojauta suspaudė jaunuolio širdį. Tačiau vis dėlto jis galėjo ir klysti; mažiausia dvejonė galėjo sukelti įtarimą, ir Askanijas nė nemirktelėjęs atidavė raktus prevo.

— Paimkite tas didžiąsias kopėčias, — įsakė prevo sargybiniams.

Šie pakluso, ir mesiras d'Esturvilis nuvedė juos tiesiai prie statulos. Prevo pats pastatė kopėčias ir jau buvo belipąs, bet Askanijas, išblyškęs iš pykčio ir baimės, užkėlė ant pirmosios pakopos koją ir užriko:

— Ką jūs darote, ponai? Ta statula — mokytojo šedevras, ir jis man pavedė ją saugoti. Įspėju, pirmasis, kuris išdrįs ją paliesti, kad ir kokie būtų jo ketinimai, mirs!

Ir jis ištraukė iš už diržo ploną, aštrų durklą, bet taip užgrūdintą, kad vienu smūgiu galėjai perverti auksinį ekiu.

Prevo davė ženklą, ir sargybiniai, iškėlę ietis, puolė jaunuolį. Askanijas beviltiškai priešinosi ir sužeidė du žmones, bet ką jis galėjo padaryti vienas prieš aštuoneta, neskaitant prevo, Marmanio ir d'Orbeko! Teko nusileisti skaitlingesniam priešui. Jie jį pargriovė, surišo rankas ir kojas, užkimšo burną, ir prevo, lydimas dviejų sargybinių,— jis bijojo netikėto užpuolimo — ėmė lipti kopėčiomis.

Kolomba viską matė ir girdėjo. Išvydusi griūvant Askaniją, ji pagalvojo, kad jis mirė, ir tėvas rado ją nualpusią.

Radęs dukrą be sąmonės, prevo greičiau pajuto pyktį, negu nerimą, ir, šurkščiai užsimetęs Kolombą ant savo kresno peties, nukopė žemyn. Paskui visi pasuko į krantinę: sargybiniai tempė Askaniją, kuri atidžiai saugojo d'Orbekas. Pagolas matė, kaip veda jo draugą, ir nė nekrustelėjo. Mažasis Žanas kažkur dingo. Ir tik viena Skoconė, nesuprasdama, kas dedasi, bandė užtvirti vartus šaukdama:

— Kas nutiko, ponai? Kodėl išvedate Askaniją? Kas čia per moteris?

Bet tuo metu šydas, dengęs Kolombos veidą, nuslinko į šalį, ir Skoconė atpažino Hebos modelį.

Išblyškusi iš pavydo, ji pasitraukė į šalį ir, netarusi nė žodžio, praleido prevo, sargybinius ir suimtuosius.

— Kas yra? Kodėl jūs taip šurkščiai pasielgėte su šiuo jaunuoliu? — paklausė ponia d'Etamp, pamačiusi surištą, išblykusių ir krauju pasrūvusį Askaniją.— Nedelsiant atiškite! Tuoj pat atiškite!

— Ponia,— tarė prevo,— tas jaunuolis aršiai priešinosi ir sužeidė du mano žmones. Be abejo, jis savo mokytojo bendrininkas, ir, man atrodo, vertėtų jį kuo greičiau nusiųsti į saugią vietą.

— Be to,— tyliai pridūrė d'Orbekas,— jis labai jau panašus į tą italą pažą, kuri mačiau pas jus ir kuris girdėjo visą mūsų pokalbį; jeigu jis būtų apsivilkęs kitais drabužiais ir nekalbėtų mūsų kalba, kurios, kaip jūs tvirtinote, pažas nemokėjo, garbės žodis, ponia hercogiene, galėčiau prisiekti, kad tai jis.

— Jūsų teisybė, ponas prevo,— gyvai kreipėsi hercogienė d'Etamp į mesirą d'Esturvilį.— Jūsų teisybė. Jaunuolis iš tikro gali būti mums pavojingas. Suimkite jį.

— Nuvesti kalinį į Šatle! — įsakė prevo.

— Na, o mes, ponai,— tarė hercogienė d'Etamp, šalia kurios paguldė vis dar neatsigavusią Kolombą,— keliausime į d'Etamp rūmus!

Po akimirkos krantine šuoliais nukaukšėjo raitelis.

Tai mažasis Žanas lėkė kiek įkerta pas Čelinį pranešti, kas įvyko Nelio pilyje.

Askanijas įėjo į Šatle, taip ir nepamatęs hercogienės ir nesužinojęs, koks jos vaidmuo tame įvykyje, kuris sugriovė visas jo viltis.

Dešimtas skyrius

VARŽOVĖS

Ponia d'Etamp, vos tik išgirdusi kalbant apie Kolombą, nepaprastai troško ją pamatyti ir galų gale buvo užganėdinta: vargšė mergina vis dar gulėjo be sąmonės šalia jos palankine.

Taigi visą kelią pavydžioji hercogienė nenuleido nuo jos akių. Išvydus merginos grožį, jos akys suliepsnojo pykčiu, ir ji apžiūrėjo kiekvieną blyškaus veido bruoželį, kiekvieną kūno liniją, nepraleido nė vieno Kolombos privalumo. Dabar ji — jos valdžioje, jos rankose! Jos buvo viena prieš kitą, tos dvi moterys, siekiančios vieno vyro meilės ir kovojančios dėl tos pačios širdies. Viena jų — pavydi ir galinga, antroji — silpna, bet mylima. Viena — kerinti savo puikybe, antroji — savo jaunyste; viena — deganti aistra, kita — mylinti tyra meile. Galų gale visos kliūtys įveiktos, jos susitiko, ir sunki aksominė hercogienės suknia kliūva už paprastos baltos Kolombos suknėlės.

Sunku pasakyti, kuri atrodė labiau išblyškusi — ar nualpusi Kolomba, ar Ana. Be abejo, apžiūrėjusi Kolombą, hercogienė pajuto, kad jos savimeilė skaudžiai užgauta, kad viltys — žuvę. Nejučiomis ji sušnabzdėjo: „O, man nemelavo, ji tikrai graži, labai graži!“ Ir ponia d'Etamp mėslungiškai suspaudė Kolombos ranką taip smarkiai, kad skausmas grąžino merginai sąmonę. Ji pramerkė didžiules akis ir sudejavo:

— Ponia, man skauda.

Vos pamačiusi, kad Kolomba atsimerkė, ponia d'Etamp paleido jos ranką.

Tačiau pajutusi skausmą, mergina ne iškart atsitokėjo. Ištarusi 'ar, teisingiau pasakius, surikusi šiuos žodžius, ji dar keletą sekundžių su nuostaba žiūrėjo į hercogienę, stengdamasi susigaudyti. Pagaliau ji paklausė:

— Kas jūs, ponia, ir kur mane vežate? — Ir staiga trauk-

damasi sušuko: — Ak, atmenu, atmenu! Jūs — hercogienė d'Etamp!

— Nutilkit! — valdingai pertraukė ją Ana.— Nutilkit! Ne-trukus mes būsime vienos, ir tada jūs galėsite stebėtis ir šaukti, kiek tik širdis geidžia.

Sulig tais žodžiais hercogienė iš aukšto ją nužvelgė griežtu žvilgsniu, tačiau ne jis, o savigarbos jausmas privertė Kolombą nutilti. Iki pat d'Etamp rūmų ji nepratarė nė žodžio ir, tik hercogienei davus ženklą, išlipo ir nusekė paskui Aną į koplyčią.

Kada abi varžovės liko dviese, jos minutę ar dvi tylėdamos žiūrėjo viena į kitą, tačiau jų veidų išraiška buvo gana skirtinga: Kolomba atrodė rami, nes ją palaikė atsidavimas apvaizdai ir pasitikėjimas Benvenutui; Aną tas ramumas siutino, bet ji stengėsi užgniaužti pyktį ir, nors jos veidą pastebimai iškreipė neapykanta, tikėjosi, kad savo valios jėga ir savo galia pajėgs sugniuždyti tą silpną būtybę.

Ji pirmoji nutraukė tylą.

— Tai va, mano jaunoji drauge, jūs ir vėl tėvo globoje! — švelniai tarė ji, ir jos balso gaidelėse suskambėjo patyčia.— Puiku, bet leiskite pradžioje jus pagirti: jūs... jūs be galo drąsi pagal savo amžių, mano vaike.

— Mat, man padeda dievas, ponია,— kūkliai atsakė Kolomba.

— Kokį dievą jūs minite, panele? Ak, tiesa, Marsą, be abejo! — atsakė ponია d'Etamp, pašaipiai merkdama akį, kaip ji dažnai mėgdavo daryti dvare.

— Aš žinau tik vieną dievą, ponია. Gerąjį dievą, dievą globėją, visagalį, kuris liepė turčiams būti mielaširdingais, o didiems nusizeminti. Vargas tiems, kurie nuo jo nusigręžia, nes ateis diena, kada ir jis nuo jų nusigręš.

— Puiku, panele, puiku! — atsakė hercogienė.— Dabar pats laikas sakyti pamokslus, ir aš mielai jus pasveikinsčiau, jei tik negalvočiau, kad akiplėšišku elgesiu bandote pateisinti savo begėdišką poelgį.

— Tiesą sakant, ponია,— be jokio apmaudo, vos vos gūžtelėdama pečiais, atkirto Kolomba,— visai nebandau prieš jus teisintis, nes nesuprantu, kokią turite teisę mane kaltinti. Kada manęs paklaus tėvas, nors man ir skaudės širdį, atsakysiu su pagarba. Jeigu jis man priekaištaus, stengsiuos pasiteisinti. O kol kas, ponია hercogiene, pakontėkite, nepasakysiu daugiau nė žodžio.

— Na, aišku, mano balsas jus erzina, ir jūs, be abejo, norėtumėte likti viena su savo mintimis ir svajoti apie mylimąjį, tiesa?

— Joks triukšmas, kad ir koks jis būtų nemalonus, nesukliudys apie jį galvoti, o ypač po to, kai jį ištiko nelaimė.

— Ir jūs drįstate prisipažinti, kad jį mylite?

— Toks tarp mūsų ir skirtumas, ponია, kad jūs jį taip pat mylite, bet bijote prisipažinti.

— Atsargiau! — sušuko hercogienė d'Etamp. — Na ir išūlumas!

— Deja, — švelniai atsakė Kolomba, — tai ne išūlumas; jūs reikalaujate — ir aš atsakau. Nekludykite man mąstyti, ir aš nekludysiu jūsų planams.

— Na ką gi, jeigu tu mane verti, vaike, jei manai esanti pakankamai stipri kovoti su manimi, jeigu jau prisipažinai mylinti, tai ir aš prisipažinsiu, tačiau prisipažinsiu ne tik mylinti, bet ir neapkenčianti. Taip, aš myliu Askaniją ir nekenčiu tavęs! Pagaliau, ko man apsimetinėti? Tik tau vienai galiu viską pasakyti, nes ką tu apie mane kalbėtum, niekas netikės. Taip, aš myliu Askaniją!

— Tuomet man jūsų gaila, ponია, — švelniai tarė Kolomba, — nes Askanijas myli mane.

— Taip, tiesa, Askanijas tave myli, bet aš jį pasistengsiu suvilioti. Jei reikės — griebsiuos melo ir ryšiuos netgi nusi-kaltimui. Aš atimsiu, išplėsiu iš tavęs tą meilę, girdi? Ne veltui esu Ana d'Eili hercogienė d'Etamp.

— Askanijas, ponია, mylės tą, kuri jį mylės iš širdies.

— O, tik paklausykite! — sušuko hercogienė, netekusi kant-rybės dėl tokio patiklumo. — Ar tik pati negalvoji, kad tavo meilė vienintelė pasaulyje, ir jokia kita jai prilygti negali?

— Aš to nesakau, ponია. Jei aš sugebu stipriai mylėti, va-dinasi, ir kita moteris galės; tik abejoju, ar jūs sugebėtumėte taip mylėti.

— Na, o ką gi tu dėl jo galėtum padaryti su ta savo mei-le, kuria giriesi ir kuriai manoji prilygti negali? Ką tu lig šiol paaukojai? Savo niūrų gyvenimą, savo nuobodžią vieatvę?

— Ne, ponია, aš paaukojau ramybę.

— Ko tu atsisakei dėl tos meilės? Juokingų vedybų su grafu d'Orbeku?

— Ne, ponია, atsisakiau paklusti tėvui.

— Na, o ką gali duoti Askanijui? Praturtinsi, padarysi ga-lingu, įtakingu?

— Ne, poniam, pasistengsiu, kad jis būtų laimingas.

— O aš visai kas kita,— atsakė hercogienė.— Aš jam duosiu kur kas daugiau: paaukosiu karaliaus draugystę, paklosiu prie jo kojų turtus, titulus, garbę, atiduosiu jam valdyti visą karalystę.

— Taip, tiesa,— atsakė su šypsena Kolomba,— jūsų meilė jam duos viską, bet tai ne meilė.

— Užteks, užteks tų įžeidžiančių palyginimų! — tūžmiai nutraukė hercogienė, pajutusi, kad žingsnis po žingsnio gauna trauktis atgal.

Trumpam įsivyravo tylą. Kolomba laikėsi ramiai, o hercogienė aiškiai pyko. Tačiau pamažu jos bruožai sušvelnėjo, veidą nuskaidrino žymiai mielesnė išraiška, prasiveržė tikros ar tariamos simpatijos prošvaistė. Pagaliau hercogienė pirmoji vėl stojo į mūšį, iš kurio žūt būtų norėjo išeiti nugalėtoja.

— Na, Kolomba,— beveik širdingai pradėjo ji,— jei kas tau pasakytų: „Paaukok dėl jo gyvybę!“— ką tu darytum?

— O! Su džiaugsmu ją atiduočiau!

Aš taip pat! — sušuko hercogienė tokiu balsu, kuris išdavė, jei ir ne nuoširdų norą pasiaukoti, tai bent nežabotą jos aistrą.— Na, o savo garbę,— pridūrė ji,— ar paukotumėte, kaip ir gyvybę?

— Jei žodis „garbė“ reiškia mano gerą vardą — taip, jeigu mano nekaltybę — ne.

— Kaip? Jūs jam neatsidavėte? Argi jis — ne jūsų meilužis?

— Jis mano sužadėtinis, poniam, ir tiek.

— O, ji jo visai nemyli! — sušuko hercogienė.— Ji visai nemyli! Žodis „garbė“ jai brangesnis.

— Na, o jeigu jums kas pasakytų, poniam,— savo ruožtu paklausė Kolomba, kuri, nors ir būdama švelni, pradėjo pykti,— jei kas pasakytų: „Atsisakyk dėl jo titulų, valdžios, paaukok dėl jo karalių, ne slapčiom — tai būtų visai nesunku,— o viešai.“ Jeigu jums kas pasakytų: „Ana d'Eili, hercogiene d'Etamp, palik rūmus, turtus, gerbėjus ir eik į tamsią skulptoriaus dirbtuvę!“

— Aš atsisakyčiau tokio pasiūlymo dėl jo paties,— atsakė hercogienė, kuri neįstengė meluoti, kai varžovė žvelgė į ją skvarbiu ir tiriančiu žvilgsniu.

— Jūs atsisakytumėte?

— Taip!

— O, ji jo visai nemyli! — sušuko Kolomba.— Garbė, galia, tuštynė jai brangiau už viską!

— Bet aš gi jums sakiau, kad savo padėties nenoriu atsisakyti kaip tik dėl jo,— beviltiškai gynėsi hercogienė, matydama naują savo varžovės pergalę.— Aš jums sakiau, kad noriu pasidalinti su juo garbe, turtais ir galia. Visi vyrai anksčiau ar vėliau šito geidžia.

— Taip,— atsakė su šypsena Kolomba,— bet Askanijas ne iš tų vyrų.

— Nutilkite, pagaliau! — antrą kartą sušuko įsiutusi Ana ir treptelėjo koja.

Taigi gudriai ir galingai hercogienei niekaip nepavyko nugalėti tos mergaitės, kurią ji tikėjosi įbaiminti vien savo valdingu balsu. Bet į visus jos piktus ar ironiškus klausimus Kolomba atsakinėjo ramiai ir kukliai ir varė poniją d'Etamp į įsiūtį. Hercogienė pajuto, kad, apakinta neapykantos, ji pasuko klaidingu keliu. Ana pakeitė taktiką. Tiesą sakant, ji visai nesitikėjo, kad mergina bus tokia graži ir tokia protinga, ir, negalėdama palenkti varžovės, ji nusprendė įveikti ją gudrumu.

Kaip jau matėme, Kolomba nė kiek neišsigando tų abiejų ponios d'Etamp pykčio protrūkių: šalta ir kupina orumo, ji nutilo ir užsisklendė savyje. Bet hercogienė, sugalvojusi naują planą, žavingai šypsodama priėjo ir širdingai ją paėmė už rankos.

— Atleiskite man, mielas vaike, aš, rodos, nesusivaldžiau. Nereikia ant manęs pykti. Jūs taip mane pranokstate savo dorybėmis, kad, savaime suprantama, man kyla pavydas. Deja, jūs, be abejo, kaip ir visi kiti, laikote mane bloga moterimi! Iš tikrų piktas mano likimas, o ne aš pati. Atleiskite man. Mes abi mylime Askaniją, bet argi dėl to turime nekęsti viena kitos? Pagaliau jis jus myli, ir jūs turėtumėte būti nuolaidesnė. Norite — gyvenkime kaip seserys? Pasikalbėkime iš širdies, ir aš pasistengsiu išdildyti iš jūsų atminties tą blogą įspūdį, kurį, gal būt, sukėlė mano kvailas pyktis.

— Ponია! — santūriai prabilo Kolomba ir, nejučiomis pasibaurėjusi, atitraukė ranką.— Kalbėkite, aš klausau,— pridūrė ji.

— O, būkite rami, mažoji laukinuke! — linksmai atsakė ponია d'Etamp, puikiai suprasdama, dėl ko mergina tokia santūri.— Aš nereikalauju jūsų draugiškumo, kol manęs kaip reikiant nepažįstate. Kad jūs suprastumėte, kokia aš iš tiesų, kad pažintumėte mane, kaip pati save kad pažįstu, keliais žodžiais papasakosiu jums savo gyvenimą. Širdies gilumoje aš visai kitokia, negu atrodau. Supraskite pati: juk mes, vargšės

moterys, vadinamos aukštuomenės damomis, dažnai taip pat šmeižto aukomis. Mus apkalba iš pavydo tuomet, kada mūsų reikia tik gailėtis. Taigi, mano vaike, kokia, sakysim, aš jums atrodau? Būkite atvira. Jūs mane laikote puolusia moterimi, tiesa?

Kolomba tik beviltiškai skėstelėjo rankomis, nes į tokį klausimą negalėjo atsakyti.

— Bet argi aš kalta, kad mane pražudė? — kalbėjo ponias d'Etamp. — Jūs, Kolomba, žinote, kas yra laimė, ir neniekinkite tų, kurios kentėjo. Jūs lig šiol gyvenote ramioje vietoje, ir linkiu jums niekad nesužinoti, ką reiškia, kai esi nuo pat mažens mokoma, kaip siekti garbės. Nes toms, kurios pasmerkiamos šioms kančioms, kaip ir aukoms, kurias puošia gėlėmis, rodoma tik gražioji gyvenimo pusė. Jos neturi teisės mylėti; jos privalo tik patikti. Taip ir aš nuo pat ankstyvos jaunystės turėjau galvoti, kaip sužavėti karalių. Tą grožį, kurį dievas duoda moteriai, kad ji jį atiduotų tikrajai meilei, jie privertė atiduoti už turtus, iš moteriško žavesio padarė pinkles. Na, pasakykite gi, Kolomba, kas gali išaugti iš vargšo vaiko, kuris dar nežino, kas gerai ir kas blogai, kai jam iš anksto kalama, kad gėris — tai blogis, o blogis — gėris? Taigi matote, tuo metu, kai kiti laiko mane beviltiškai puolusia, aš neprarandu vilties. Gal dievas man ir atleis; juk nieko nebuvo šalia manęs, kad laiku jį primintų. Ką aš, vieniša, silpna, be jokios paramos galėjau daryti? Man liko tik klausa ir melas. Ir vis dėlto nebuvau sutverta tam baisiam vaidmeniui, o šito įrodymas — mano meilė Askanijui. Tada, pajutus, jog jį myliu, mane apėmė vienu metu ir džiaugsmas, ir gėda. Sakykite, mielas ir tyras vaike, ar mane supratote?

— Taip! — naiviai atsakė Kolomba, kurią suklaidino tas taip gerai suvaidintas apgaulingas nuoširdumas.

— Vadinasi, jūs manęs pasigailėsite! — sušuko hercogienė. — Jūs man leisite mylėti Askaniją iš tolo, be jokios vilties sulaukti atsako, ir aš nebūsiu jūsų varžovė — juk jis manęs nepamils. O vietoje atpildo — pavadausiu jums mirusią motiną, nes pakankamai gerai pažįstu šį pasaulį, visas jo gudrybes, pinkles ir klastas, vadovausiu jums ir jus gelbėsiu. Dabar puikiai matote, kad galite manimi pasitikėti — jūs žinote visą mano gyvenimą. Vaikas, kurio širdyje įžiebtos moteriškos aistros, — štai visa mano praeitis; mano dabartis — pati ją matote — tai gėda, kuri supa viešai pripažintos karaliaus meiluzės vardą. Mano ateitis — meilė Askanijui, o ne jo meilė man, nes, kaip

jūs pati sakėte ir kaip pati puikiai žinau, Askanijas manęs niekada nepamils.

Bet kaip tik todėl, kad ta meilė bus tyra, ji mane taurins. O dabar jūsų eilė, brangus vaike, būkite atvira. Papasakokite man apie save.

— Mano istorija, ponias, gana trumpa ir labai paprasta,— atsakė Kolomba.— Mano gyvenimas — tai meilė. Aš visados mylėjau, myliu ir mylėsiu dievą, savo tėvą ir Askaniją. Anksčiau mano meilė Askanijai (kol nebuvau jo sutikusi) buvo graži svajonė, dabar — kančia, ateityje — viltis.

— Puiku,— atsakė hercogienė, slopindama pavydą širdyje ir vos sulaikydama ašaras.— Bet jūs nieko neslėpkite, Kolomba! Ką jūs dabar darysite? Kaip jūs, vargšė mergaitė, kovosite su dviem tokiais galingais žmonėmis — jūsų tėvu ir grafu d'Orbeku? Be to, iš pirmo žvilgsnio jus pamilo karalius!

— Dieve mano! — sušnabždėjo Kolomba.

— Beje, šią aistrą karaliui įkvėpė jūsų varžovė hercogienė d'Etamp, bet jūsų draugė Ana d'Eili padės ją atsikratyti. Tai gi, karaliumi nebesirūpinkime. Bet lieka jūsų tėvas, lieka grafas. Jų garbės troškimą kur kas sunkiau įveikti, negu trumpalaikį Pranciškaus I susižavėjimą.

— O, būkite gera, nesustokite pusiaukelėje! — sušuko Kolomba.— Jeigu gelbstite nuo karaliaus, išgelbėkite ir nuo jų!

— Aš žinau tik vieną būdą,— susimąščiusi tarė hercogienė.

— Kokį?

— Bet jūs išsigąsite ir nenorėsite juo pasinaudoti.

— O, jei reikalinga tik drąsa, kalbėkite!

— Eikite čia ir klausykite,— atsakė hercogienė, sodindama Kolombą ant sudedamos kėdutės šalia savo krėslų ir apkabindama ją per liemenį.— Svarbiausia — neišsigąskite pirmų žodžių.

— Tai labai baisu? — pasiteiravo Kolomba.

— Jūs labai dorovinga ir tyra, miela mažyte, bet, deja, mes gyvename tokiais laikais ir tokioje aplinkoje, kur toji žavinga nekaltybė — tik dar vienas naujas pavojus, nes jis atiduoda jus priešui malonei, o priešus jūs galite nugalėti tik jų pačių ginklu. Tai gi pergalėkite save, nusileiskite iš savo svajonių aukštumų ant žemės. Jūs ką tik minėjote, kad dėl Askanijo galėtumėte paaukoti savo gerą vardą. Aš tiek nereikalauju, paaukokite nors dėl akių savo ištikimybę. Argi jūs, silpna ir vieniša, pajėgsite kovoti su likimu? Jums, aristokrato dukrai, svajoti apie vedybas su auksakalio mokiniu — gryna nesąmonė!

Patikėkite nuoširdžios draugės žodžiais: nesipriešinkite, tegul jie daro, ką nori, likite širdyje tyra Askanijo sužadėtinė, žmona ir atiduokite ranką grafui d'Orbekui. Jis nori, kad jūs nešiotumėte jo vardą — to reikalauja jo garbėtroškos planai. Tapusi grafiene d'Orbek, jūs lengvai sugriausite jo negarbingus siekius — pakaks jūsų valdingo balso ir menkiausio nusi-skundimo. O dabar, kas dabar sutiks jus palaikyti? Niekas! Netgi aš negaliu jums padėti, nes prieš tėvo teises kovoti nedrįstu, bet, griaunant vyro planus, būčiau puiki pagalbininkė. Pagalvokite. Jei norite likti pati sau šeimininkė — pakluskite; jei siekiate būti nepriklausoma — apsimeskite, jog atsisveikinate su laisve. Tada jus sutvirtins mintis, kad Askanijas — jūsų teisėtas vyras ir kad ryšiai su bet kuriuo kitu — šventvagystė, ir galėsite veikti, kaip jums lieps širdis. Jūsų sąžinė bus rami, o visuomenė, kurios akyse bus išlaikomas padorumas, jus pateisins.

— Ponia, ponია! — sušnabždėjo Kolomba, stodama ir atstumdama hercogienės ranką, kai ši bandė ją sulaikyti. — Nežinau, ar gerai jus supratau, bet, man regis, jūs patariate niekšišškai pasielgti.

— Ką jūs šnekate? — sušuko hercogienė.

— Aš sakau, ponია, kad dora baukštosi sukčiavimo, aš sakau, kad man gėda dėl tų jūsų sofizmų. Aš sakau, kad po tariama draugyste, kuria jūs stengiatės pridengti savo neapykantą, matau ruošiamas pinkles. Jūs norite mane išgėdinti Askanijo akyse, ar ne? Jūs puikiai žinote, kad Askanijas niekada nepamils ar nustos mylėti paniekos vertą moterį.

— Na ką gi. Taip! — pratrūko hercogienė. — Man įgriso visa šita komedija! Sakai, nenori pakliūti į paruoštas pinkles? Tada įstumsiu tave į bedugnę! Klausyk atidžiai: norom nenorom išteksi už d'Orbeko!

— Tuomet būsiu prievartos auka, ir tai mane pateisins; neatsisipirdama jėgai (jei iš viso neatsisipsiu), nesutėrsiu meilės.

— Tai tu dar žadi kovoti?

— Visomis išgalėmis, kurios prieinamos vargšei merginai. Įspėju — sakysiu „ne“ iki galo. Jūs įdėsite mano ranką į ano žmogaus delną, aš sakysiu „ne“. Jūs nutempsite mane prie altoriaus — aš sakysiu „ne!“ Jūs mane paklupdysite prieš kunigą, bet ir jam sakysiu „ne!“

— Nesvarbu! Jei jungtuvės įvyks, Askanijas galvos, kad tu su jomis sutikai.

— Aš tikiuosi, kad jos neįvyks, ponია.

- Kas gi tau padės?
- Dievas danguje ir žmogus žemėje.
- Bet juk tas žmogus kalėjime!
- Tas žmogus laisvas, ponias!
- Tai kas gi jis?
- Benvenutas Čelinis.

Hercogienė sugriežė dantimis, išgirdusi savo mirtino priešo vardą. Bet tuo metu, kai ji ruošėsi pakartoti šį vardą, pridurdama dar kokių baisų praeiksmą, pažas pakėlė portjerą ir pranešė, jog atvyko karalius.

Hercogienė d'Etamp su šypsena puolė pasitikti Pranciškaus I ir jį nutempė į savo kambarį, prieš tai davusi ženklą tarnams sergėti Kolombą.

Vienioliktas skyrius

BENVENUTAS PIUDOMAS

Praėjus valandai po Askanijo suėmimo ir Kolombos pagrobimo, Benvenutas Čelinis neskubėdamas jojo Augustiniečių krantine. Jis ką tik atsisveikino su karaliumi ir dvariškiais, visą kelią linksminęs juos nepabaigiamomis istorijomis, kurias jis meistriškai pasakodavo, įpindamas į jas ir kai ką iš savo nuotykių. Bet dabar, likęs vienas, Benvenutas paskendo mintyse: linksmas pasakotojas užleido vietą mąstytojui. Ranka paleido pavadi, ir Čelinis, panarinęs galvą, mąstė; jis galvojo apie Jupiterio liejimą, nuo kurio priklausė dabar ne tik jo, menininko, garbė ir brangiojo Askanijo laimė. Atrodė, kad bronzos, prieš patekdama į krosnį, jau kunkuliavo jo smegenyse. Tačiau iš išorės atrodė visai ramus.

Atjojęs prie pilies vartų, Benvenutas stabtelėjo, nusteбęs, kad nesigirdi plaktukų stuksenimo: juoda pilis buvo nebyli ir niūri, tarsi jokia gyva dvasia joje negyventų; tada mokytojas pabeldė du kartus, bet niekas neatsiliepė; tik trečiusyk stuktėlėjus, pasirodė Skoconė.

— Ak, štai ir jūs, mokytojai! — sušuko ji, pamačiusi Čelinį — Ir ko gi jūs negrįžot pora valandų anksčiau!

— Kas atsitiko? — paklausė Čelinis.

— Buvo užgriuvę prevo, grafas d'Orbekas ir hercogienė d'Etamp.

— Na, o paskui?

— Jie darė kratą.

— Ir?

— Marso galvoje rado Kolombą.

— Negali būti!

— Hercogienė nusivežė Kolombą pas save, o prevo pasiuntė Askaniją į Šatle.

— O! Mus išdavė! — sušuko Benvenutas, griebdamasis už kaktos ir trepteldamas koja. Paskui — nes pirmasis šio žmogaus impulsas buvo kuo greičiau atkeršyti — jis paleido arklių, o pats puolė į dirbtuvę.

— Visi čionai! — sušuko Benvenutas. — Visi lig vieno!

Po akimirkos susirinko visi pameistrai.

Kiekvienas jų buvo ištardytas, bet nė vienas ne tik kad nieko nežinojo apie Kolombos slėptuvę, bet ir negalėjo suprasti, kaip merginos priešai galėjo ją surasti. Visi, net Pagolas, kurį labiausiai įtarė Benvenutas, sugebėjo save išteisinti. Nėra ko nė kalbėti, kad jis būtų bent kiek įtaręs dorąjį Hermaną, o ant kairio Simono krito tik įtarimo šešėlis.

Pamatęs, kad keršyti nėra kam ir kad jis nieko daugiau nesužinos, Benvenutas su jam būdingu greitumu sudarė veikimo planą. Įsitikinęs, kad špaga tvirtai kabo prie šono, kad durklas lengvai slankioja makštyje, jis liepė visiems likti savo vietose, kad, esant reikalui, galėtų lengvai juos rasti, tekinas išbėgo iš dirbtuvės, skubiai nukopė laiptais ir puolė į gatvę.

Šį kartą jo veidas, eiseną ir visi judesiai išdavė didžiausią susijaudinimą. Iš tikro jo galvoje pynėsi tūkstančiai minčių, planų, abejonių. Jam trūko Askanijo, kuris šiuo metu buvo ypač reikalingas, nes, liejant Jupiterį, brangus kiekvienas pameistras, o juk Askanijas — pats gabiausias. Kolomba pagrobta ir, atsidūrusi priešė naguose, gali netekti drąsos. Ar neprasidės ji, susidūrusi su tiek pinklių ir pavojų, savo tyro ir nepaprasto pasitikėjimo, kuris vargšei mergaitei buvo puikus ginklas prieš blogas mintis ir žemus kėslus?

Ir staiga Benvenutas prisiminė, kai jis vieną gražią dieną įspėjo Askaniją, jog hercogienė d'Etamp gali imtis kokio nors baisaus keršto, o šis su šypsena atsakė: „Ji nedrįs man keršyti, nes aš vienu žodžiu galiu ją pražudyti.“ Benvenutas panorą sužinoti paslaptį, bet jaunuolis atsakė: „Šiandien, mokytojai, tai būtų išdavystė. Palaukime dienos, kai ji bus vienintelė priemonė išsigelbėti.“

Benvenutas suprato jaunuolio kilnumą ir daugiau neklausinėjo. Dabar gi būtinai reikėjo pamatyti Askaniją. Šitai visų pirma ir reikia padaryti!

Benvenutas savo žodžius įrodydavo darbais. Vos tik spėjęs pagalvoti, kad reikia pasimatyti su Askaniju, jau beldė į Šatle vartus. Atsivėrė langelis, ir vienas prevo sargybinių pasiteiravo, kas jis toks. Kiek atokiau, šešėlyje, stovėjo dar kažkoks žmogus.

— Benvenutas Čelinis! — atsakė auksakalys.

— Ko jums reikia? — pasiteiravo sargybinis.

— Norėčiau pamatyti vieną kalinį jūsų kalėjime.

— Kuo jis vardu?

— Askanijas.

— Askanijas vienutėje ir negali su niekuo matytis.

— O kodėl Askanijas vienutėje?

— Jis padarė nusikaltimą, už kurį gresia mirties bausmė.

— Tuo labiau privalau jį matyti! — sušuko Benvenutas.

— Keistai jūs samprotaujate, senjore Čelini, — pašaipiai tarė žmogus, besislapstantis šešėlyje. — Šatle galvojama kitaip.

— Kas čia iš manęs tyčiojasi? Kas drįsta šaipytis iš mano žodžių? — užsiplieskė Benvenutas.

— Aš, — atsakė tas pats balsas. — Aš, Roberas d'Esturvilis, Paryžiaus prevo. Kiekvienam ateina savo eilė, senjore Čelini. Lošiant kartais praloši, kartais išloši. Pirmąją partiją išlošėte jūs, antrą — aš. Jūs neteisėtai atėmėte iš manęs pilį, aš teisėtai suėmiau jūsų mokinį. Jūs nepanorote gražinti pilies, o aš negražinsiu jums Askanijo. Bet juk jūs, ponas Čelini, toks išradingas, toks narsus, turite visą armiją ištikimų draugų! Tad drąsiau, narsusis tvirtovių nugalėtojai! Drąsiau, vikrus sienų laiptotojai! Drąsiau, durų laužėjai! Pirmyn į Šatle! Linkiu sėkmės!

Sulig šiais žodžiais langelis užsitrenkė.

Benvenutas suriaumojo iš išsiūčio ir šoko ant masyvių vartų, įnirtingai daužydamas juos kumščiais ir kojomis, tačiau viskas buvo veltui — vartai nepasidavė.

— Drąsiau, drąsiau, bičiuli! Dar kartą, dar! Tvok kaip pridera! — šaukė stovintis už vartų prevo. — Tačiau perspėju — neišdegs, tik triukšmo pridarysite. Na, o jeigu jau pernelyg išsiėlsite, jus nutvers sargybiniai. Čia jums ne Nelio pilis. Šatle — Pranciškaus I nuosavybė. Ir mes dar pažiūrėsime, kas galingesnis — jūs ar jo didenybė Prancūzijos karalius!

Benvenutas apsidairė ir pamatė krantinėje besivoliojantį akmeninį stulpą, kurį net du vyrai vargiai tepakeltų. Čelinis nedvejodamas pribėgo ir užsivertė jį ant peties, tarsi tai būtų tik grindinio akmuo. Tačiau, žengęs keletą žingsnių, meninin-

kas pagalvojo, kad, išlaužęs vartus, susidurs su sargyba, kuri jį nutvers ir pasodins į kalėjimą. Kas tada išvaduos Aksaniją? Taip pagalvojęs Benvenutas numetė stulpą, kuris buvo toks sunkus, kad per keletą colių įsmigo į žemę.

Prevo, matyt, visą tą sceną stebėjo per akutę duryse, nes Benvenutas išgirdo naują juoko protrūkį. Nuogąstaudamas, jog neįstengs atsispirti pagundai trenkti galvą į tas prakeiktas duris, Benvenutas strimagalviais šoko šalin nuo kalėjimo.

Jis pasuko tiesiai į d'Etamp rūmus.

Jeigu pasiseks pamatyti Kolombą, vadinasi, dar ne viskas prarasta. Juk apimtas meilės įkarščio, Askanijas galėjo atskleisti sužadėtinei tą paslaptį, kurios nedrįso atverti mokytojui.

Pradžioje viskas klostosi gerai: rūmų vartai buvo atidaryti. Benvenutas perkirto kiemą ir įėjo į prieškambarį, kuriame stovėjo didžiulis tarnas su auksu siuvinėta livrėja — tikras milžinas metro platumo pečiais ir beveik dviejų metrų ūgio.

— Kas jūs? — paklausė jis Čelinio, nužvelgęs jį nuo galvos iki kojų.

Kitomis aplinkybėmis Benvenutas už šį įžeidžiantį žvilgsnį būtų kaip reikiant pamokęs. Tačiau reikėjo pasimatyti su Kolomba, reikėjo išgelbėti Askaniją, ir jis susitvardė.

— Benvenutas Čelinis, menininkas iš Florencijos.

— Ko jums reikia?

— Pamatyti panelę Kolombą.

— Panelės Kolombos matyti negalima.

— O kodėl negalima?

— Jos tėvas, mesiras d'Esturvilis, Paryžiaus prevo, pavedė ją ponios hercogienės d'Etamp globai ir prašė ją gerai prižiūrėti.

— Bet aš jos draugas!

— Tuo labiau jūs atrodote įtartinas.

— O aš sakau, kad man vis tiek reikia ją matyti! — pradėjo karščiuotis Benvenutas.

— O aš jums sakau, kad jos nepamatysite, — atšovė tarnas.

— Na, o hercogienę d'Etamp? Bent jau ją galiu pamatyti?

— Negalima.

— Net man, jos auksakaliui?

— Jums labiau, negu kam kitam.

— Vadinasi, manęs įsakyta neleisti! — sušuko Benvenutas.

— Atspėjote, — atsakė tarnas. — Pataikėt kaip pirštu į akį.

— O ar žinai, kad aš nepaprastas žmogus, drauguži? — savo ruožtu atšovė Benvenutas, nusikvatodamas tuo kraupiu juo-

ku, kuris visada sekdamas prieš jo pykčio priepuolius.— Ar žinai, kad aš įeinu ten, kur manęs nenori įleisti?

— Įdomu, kaip jums pavyksta, ką? Būkite malonus, papasakokite.

— Kada prieš mane, pavyzdžiui, durys, o prie jų toks pašlemėkas, kaip tu...

— Na, na? — erzino tarnas.

— Tai va! — atsakė Benvenutas, patvirtindamas savo žodžius darbais. Nubloškiu pašlemėką ir išlaužiu duris.

Sulig šiais žodžiais kumščio smūgiu jis nubloškė tarną per kokius keturis žingsnius ir kojos spyriu išlaužė duris.

— Pagalbos! — užriko tarnas.— Pagalbos!

Bet vargšelio šauksmas buvo visiškai nereikalingas: įėjęs iš vestibulio į prieškambarį, Benvenutas susidūrė su kitais šešiais tarnais, kurie, atrodo, jau jo laukė.

Jis suprato, kad hercogienė d'Etamp sužinojo, jog jis grįžo, ir ėmėsi atsargumo priemonių.

Kitomis aplinkybėmis Benvenutas, apsiginklavęs durklu ir špaga, būtų užpuolęs visą tą liokajų gaują ir, be abejo, kaip reikiant išdaužęs, bet šitoks žygis karaliaus favoritės rūmuose galėjo liūdnai baigtis. Todėl jau antrą kartą, priešingai savo įpročiui, Benvenuto protas paėmė viršų prieš pyktį, ir jis, įsitikinęs, kad ką ne ką, o karalių tikrai pavyks pamatyti (kaip mes žinome, Čelinis į Luvrą galėdavo ateiti bet kuriuo laiku), Benvenutas įgrūdė į makštį jau pusiau ištrauktą špagą, pasuko atgal ir, kas žingsnis sustodamas, kaip priverstas bėgti liūtas, iš lėto perėjo vestibulį, paskui kiemą ir nužingsniavo Luvro link.

Benvenutas ėjo neskubėdamas, ramiai, tačiau ta ramybė buvo išviršinė: stambūs prakaito lašai išpylė kaktą, o viduje kauptėsi paklaikęs pyktis, ir, kuo ryžtingiau jis stengėsi jį nuslopinti, tuo labiau jis kamavo. Iš tikro jo veikli prigimtis negalėjo pakęsti pasyvaus delsimo, kažkokių niekingų kliūčių — uždarytų durų ar akiplėšiško tarno atsakymo. Tie stiprūs žmonės, sugebą susivaldyti, įpuola į didžiausią neviltį, atsimusę į kokią nors paprastą, tačiau matomą užtvarą. Benvenutas būtų atidavęs dešimt savo gyvenimo metų, kad tik jį kas būtų užkabinęs, ir jis kartas nuo karto kilstelėdavo galvą, išmeigdamas niūrų žvilgsnį į praeivius, tarsi sakydamas: „Na, ar nėra jūsų tarpe kokio vargšo, kuriam nusibodo gyventi? Jeigu yra, tegu kreipiasi į mane, aš jam padėsiu.“

Po ketvirčio valandos Benvenutas jau buvo Luvre ir, įėjęs į pažų kambarį, paprašė nedelsiant pranešti apie save jo didenybei. Jis norėjo viską išpasakoti Pranciškui I, maldauti didžiadvasiškumo ir, jei jam nepasisektų išlaisvinti Askanijo, gauti leidimą su juo pasimatyti. Visą kelią jis galvėjo, ką sakyti karaliui, ir kadangi Benvenutas buvo gana geros nuomonės apie savo iškalbą, tai jis iš anksto mėgavosi savo paruošta kalbele. Ir iš tikro visa ta suirutė, tie nelaukti baisūs įvykiai, visi iškęsti įžeidinėjimai, tos kliūtys, kurių jis nepajėgė įveikti,— visa tai įkaitino karšto menininko kraują: smilkiniai tvinkėjo, širdis daužyte daužėsi, rankos virpėjo. Jis ir pats nežinojo, kokia gyvybinga jėga padvigubino jo fizines ir dvasines galias. Kartais visa gyvenimo diena susikaupia vienoje minutėje.

Šitaip nusiteikęs Benvenutas kreipėsi į pažą, prašydamas leidimo įeiti pas karalių.

— Karalius nepriima,— atsakė jaunuolis.

— Argi jūs manęs nepažįstate? — paklausė nustebęs Benvenutas.

— Atvirkščiai, puikiai pažįstu!

— Aš — Benvenutas Čelinis ir galiu bet kada užėiti pas jo didenybę.

— Būtent todėl, kad jūs Benvenutas Čelinis, jūs ir negalite įeiti,— atsakė pažas.

Benvenutas apstulbo.

— Ak, tai jūs,— kreipėsi pažas į įėjusį vienu metu su Benvenutu dvariškį,— tai jūs, ponas de Termai? Įeikite, įeikite, grafe de la Fe, prašom, markize de Pre.

— O aš? O kaipgi aš? — sušuko Benvenutas, išblykšdamas iš pykčio.

— Jūs? Prieš dešimt minučių karalius įeidamas pasakė: „Jei tas akiplėša florentietis pasirodytų, perduokite, kad aš nepajei tik jis nenori palyginti Šatle su Šv. Angelo tvirtove.“

— O, kantrybe, suteik man jėgų! — dusliai sušnabždėjo Benvenutas.— Didis dieve, aš neįpratęs, kad karaliai verstų mane laukti. Vatikanas nė kiek ne blogesnis už Luvrą, o Leonas X — už Pranciškų I, ir vis tik man neteko laukti nei prie Vatikano durų, nei prie Leono X durų. Bet aš suprantu, kas atsitiko. Taip, karalius buvo pas poniją d'Etamp, jis ką tik grįžo iš savo favoritės, o ši nuteikė jį prieš mane! Taip, taip, štai kur šuo

pakastas! Pakentėkime dėl Askanijo! Pakentėkime dėl Kolombos!

Ryžtas ryžtu, tačiau geri norai ne visada pildosi, ir Benvenutas atsirėmė į koloną: kojos linko, o širdis atrodė tuoj tuoj plyš. Tas paskutinis įžeidimas ne tik užgavo jo savimeilę, bet ir palietė kilniausius jausmus. Čelinio širdis buvo kupina nevilties ir skausmo, o kietai sučiauptos lūpos, niūrus žvilgsnis ir stipriai sugniaužti kumščiai išdavė jo beribę kančią.

Ir vis dėlto po valandėlės Benvenutas susitvardė; krestelėjęs galvą, atmetė užkritusius ant kaktos plaukus ir tvirtu ryžtingu žingsniu išėjo iš rūmų. Visi, kurie čia buvo, su nejučia kilusia pagarba žvelgė jam įkandin.

Benvenutas atrodė ramus dėl savo ypatingos savitvartos, nes iš tiesų jis jautėsi tarsi užpiudytas elnias. Menininkas ėjo nesuprasdamas, kur eina ir ko; aplink jis matė tik pilką rūką, girdėjo tik kraujo tvinksėjimą ir klausė pats savęs, tarsi girtas, ar jis kartais nesusapnuoja. Nejaugi jį, garsųjį meistrą Benvenutą Čelinį, popiežių ir karalių numylėtinį, prieš kurį plačiai atsidarydavo visos durys, dabar tris kartus išvijo per vieną valandą!

Ir, nors būdamas triskart įžeistas, nelaimingasis nuslopino įniršį ir susivaldė nenukaitęs iš gėdos. Juk jis neturi teisės karščiuotis, kol neišgelbės Askanijo ir Kolombos! Benvenutui atrodė, jog visi praeiviai — ir nerūpestingi užautojai, ir skubantys su reikalais miestiečiai — skaitė jo veide gėdą ir neviltį. Ir, galimas dalykas, pirmą kartą šis nepaprastas, tačiau negailėstingai pažemintas žmogus suabejojo savimi. Pagaliau jis liovėsi paniškai bėgęs nežinia kur, atsitokėjo ir iškėlė galvą; dvasia atsigavo, ir jį vėl apėmė karštligė.

— Pažiūrėsime! — garsiai sušuko jis, tos pačios minties, to paties troškimo valdomas.— Pažiūrėsime, ar jie sugebės taip pat pažeminti skulptorių, kaip ką tik pažemino žmogų! Pažiūrėsime, Čelini, ką jie pasakys, kai tu iš naujo priversi juos žavėtis savo darbu! Na, Jupiteri, įrodyk, kad tu, kaip ir anksčiau, valdai ne tik Olimpą, bet ir paprastus mirtinguosius.

Sulig šiais žodžiais Benvenutas, stumiamas tikrai nežmoniškos jėgos, greitai nužingsniavo Turnelio pilies link. Čia anksčiau buvo karaliaus rezidencija, o dabar gyveno nusenęs konetablis Anas de Monmoransi.

Nors Benvenutas neturėjo nei laiko, nei kantrybės laukti, tačiau pas vyriausiąją Pranciškaus I kariuomenės vadą, kurį

amžinai supdavo dvariškių ir prašytojų minia, pateko tik po valandos.

Anas de Monmoransi buvo aukštas, nuo metų naštos šiek tiek sulinkęs senis, išdidus, šaltas, sausas, gyvu žvilgsniu ir kapota kalba,— jis visad būdavo blogai nusiteikęs ir nuolat niurnėdavo. Tikriausia jis būtų pasijutęs pažemintas, jeigu kas nors jį būtų pamatęs besišypsanti. Kaip šis niūrus ir pagyvenęs žmogus galėjo patikti žaviam, mielam karaliui Pranciškui? Matyt, viską galėtų paaiškinti priešiųjų traukimo dėsnis. Pranciškus I žinojo vieną paslaptį: jis mokėjo nudžiuginti žmones, net atmesdamas jų prašymus, o konetablis įvarydavo išsiūtį net tiems lankytojams, kurių prašymus būdavo patenkinęs. Nors talentais Monmoransi nepasižymėjo, tačiau sugebėjo karaliui sukelti pasitikėjimą savo seno kareivos užsispyrimu ir tikro diktatoriaus išdidumu.

Benvenutui įėjus, konetablis, kaip įprastai, vaikščiojo iš kampo į kampą. Į Čelinio pasisveikinimą jis atsakė tik galvos linktelėjimu; po to staiga sustojo ir, įrėmęs į lankytoją skvarbų žvilgsnį, paklausė:

— Kas jūs?

— Benvenutas Čelinis.

— Profesija?

— Karaliaus auksakalys,— atsakė menininkas, nustebeds, kad, išgirdęs jo vardą, konetablis klausė profesijos.

— Taip, taip, atmenu,— sumurmėjo konetablis.— Prisimenu. Tad ko jūs norite, ko pageidaujate, brangusis? Kad aš ką nors užsakyčiau? Jei jūs to tikitės, tai, išpėju, tik veltui gaištate laiką. Garbės žodis, visiškai nesusigaudau, kas nūdien per meno manija visus apėmė. Sakytum, kokia epidemija užkrėtė visus, žinoma, tik ne mane. Ne, skulptūra mane visų mažiausiai domina, ponas auksakaly, suprantate? Taigi, kreipkitės į ką nors kitą. Viso gero!

Benvenutas nekantriai krustelėjo.

— Dieve mano,— varė savo konetablis,— neliūdėkite, surasite kiek tinkamas dvariškių, kurie mėgdžioja karalių, ir daugybę nemokšų, kurie dedasi meno žinovais. O aš, įsidėmėkite, vertinu tik vieną amatą — kariauti. Ir sakau jums — paprasta kaimietė, kuri kas dešimt mėnesių gimdo vaiką, atseit, kareivį, man šimtą kartų mielesnė už kažkokį nusususį skulptorių, kuris gaišta laiką, liedamas krūvas bronzinių statulų, iš kurių jokios naudos, tik patrankos brangsta.

— Bet, jūsų šviesybe,— atsakė Benvenutas, išklausęs visą šitą ilgą tiradą su nesuprantamu jam pačiam kantrumu,— monsinjore, aš atėjau kalbėti su jumis ne apie meną, o apie garbės reikalus.

— Na, tokiu atveju visai kas kita! Ko iš manęs pageidaujate? Sakykite, tik greičiau!

— Atmenate, monsinjore, vieną kartą jo didenybė jums girdint man pasakė, kad tą dieną, kai jam atnešiu bronzinę Jupiterio statulą, jis įvykdys bet kokią mano prašymą; be to, jis jus tada įpareigojo, monsinjore, jus ir kanclerį Puaje, priminti jam tą karališką pažadą, jeigu jis kartais užmirštų.

— Atmenu. Na, toliau?

— Tai va, monsinjore, artinasi diena, kai jūsų maldausiu priminti karaliui jo pažadą. Ar suteiksite man tą malonę?

— Ir dėl to jūs, pone, atėjote pas mane? — sušuko kone tablis,— trukdote man, primindamas mano pareigą?

— Monsinjore...

— Jūs akiplėša, ponas auksakaly! Įsidėmėkite — konetabliui de Monmoransi nėra reikalo priminti, kad jis elgtųsi kaip garbingas žmogus. Karalius prašė priminti jam pažadą. Žinoma, jam vertėtų dažniau imtis tokių atsargumo priemonių, tegu jis nelaiko mano žodžių įžeidimu. Taigi aš priminsiu, net jeigu karaliui ir nepatiks. Viso gero, maestrai Čelini, manęs laukia kiti.

Konetablis atsuko Benvenutui nugarą ir davė ženklą, kad įeity sekantis prašytojas.

Šiurkštokas konetablio atvirumas visai patiko Benvenutui; jis atsisveikino ir vis dar apimtas to paties karštligiško susijaudinimo ir genamas tos pačios įkyrios minties patraukė pas kanclerį Puaje, gyvenantį netoliese, prie švento Antuano vartų.

Kancleris Puaje tiek išvaizda, tiek ir nuotaika buvo visiškai priešingybė amžinai niūriam, tarsi mieta prarijusiam konetabliui Monmoransi. Puaje buvo paslaugus, sąmojingas, klastingas. Jis visas skendo šermuonėlio kailiuose; iš jų kyšojo tik žilstelėjusi galva su didžiule plike, protingos, gyvos akys, siauros lūpos ir liesos, blyškios rankos. Kancleris buvo nė kiek ne mažiau taurus, negu konetablis, tačiau ne toks atviras ir tiesus, kaip Monmoransi.

Benvenutui ir čia teko luktelti apie pusvalandį. Bet Čelinis jau apsiprato su laukimu: jo tiesiog neįmanoma buvo atpažinti.

— Jūsų šviesybe,— kreipėsi Čelinis, pakviestas įeiti,— atėjau, norėdamas jums priminti vieną karaliaus pažadą. Kara-

lius jį davė jums girdint ir prašė jus būti ne tik liudininku, bet ir laiduotoju...

— Suprantu jus, mesire Benvenutai,— pertraukė jį Puaje,— ir, jeigu jums reikia, esu pasiruošęs pirmą pasitaikiusią progą priminti jo didenybei jo žodžius. Tačiau vis dėlto privalau jus perspėti, kad įstatymiškai jūs neturite nė mažiausios teisės ko nors reikalauti. Karalius pažadėjo žodžiu, pasitikėdamas jūsų kuklumu, bet to pažado vykdyti neprivers nei įstatymas, nei teismas. Taigi, jeigu Pranciškus I patenkins jūsų prašymą, tai tik dėl būdingo jam kilnumo ir didžiadvasiškumo.

— Lygiai taip pat ir aš galvoju, jūsų šviesybe,— atsakė Benvenutas.— Ir todėl prašau tik vieno: kai reikės, išpildyti karaliaus pavedimą, o visa kita priklausys nuo jo didenybės didžiadvasiškumo.

— Puiku! — tarė Puaje.— Galite manimi pasikliauti, brangusis pone Čelini.

Benvenutas išėjo šiek tiek nusiraminęs, bet vis dar virpėjo iš taip ilgai slopinamo nekantrumo, pūkčio ir nuoskaudos, o mintys vis dar bėgo be tvarkos. Jam dabar neegzistavo nei erdvė, nei laikas; plačiais žingsniais matuodamas gatvę, Benvenutas, tarsi karštligiškame sapne, matė šviesų Stefanos veidą, del Moro namus šv. Angelo tvirtovę ir Kolombą Miaožojo Nelio sode. Tačiau kartu jis jautė kažkokios nežmoniškos jėgos antplūdį, jam rodėsi, jog jis sklando aukštai virš žemės.

Šitaip nusiteikęs, jis sugrįžo į Didžiojo Nelio pilį. Visi pameistriai įvykdė jo įsakymą ir jau buvo savo vietose, laukdami naujų nurodymų.

— Na, mano vaikai, vikriai! Pradedame lieti Jupiterį! — sušuko jis, žengdamas per slenkstį, ir šoko tiesiai į dirbtuvę.

— Laba diena, maestrai Čelini,— tarė Žakas Obri, kuris, linksmi niūniuodamas, įžengė paskui jį.— Nejaugi jūs iš tiesų manęs nei nematėte, nei negirdėjote? Štai jau geras penkias minutes bėgu paskui jus ir šaukiu iš visos gerklės, net uždusau. Kas gi čia atsitiko? Visi tokie liūdni, tarsi teisėjai, skaitydami nuosprendį.

— Į liejyklą! Vikriai, vikriai! — varė savo Benvenutas, beveik nekreipdamas dėmesio į Žaką.— Viskas priklauso nuo to, ar gerai nuliesime. Tad tepadeda mums mielaširdingas dievas! Ach, mano draugužiai! — kalbėjo jis, kreipdamasis čia į pameistrius, čia į Žaką Obri.— Ach, Žakai! Jeigu tik tu žinotum, kas čia nutiko, kai manęs nebuvo! Kaip jie puikiai pasinaudojo tuo, kad buvau išvykęs!

— Kas gi nutiko, maestre? — sušuko Žakas Obri, nuoširdžiai sunerimęs dėl nepaprasto Čelinio susijaudinimo ir liūdnuj pameistrių veidų.

— Pirmiausia, sūneliai, pririnkite eglinių malkų, tik pačių sausiausių — žinote, tų, kurias paruošiau prieš pusmetį. Tai va, mano šaunusis Žakai, mano Askanijas uždarytas į Šatle. Kolomba, prevo duktė, žinote, ta puiki mergaitė, kurią mylėjo Askanijas, pakliuvo į savo priešo, ponios d'Etamp, rankas; ją surado Marso statulos galvoje, kur buvau paslėpęs. Bet mes juos išgelbėsime!.. Na, na, Hermanai, kur eini? Malkos ne rūsyje, o sandėlyje!

— Askaniją suėmė! — sušuko Žakas Obri. — Pagrobė Kolombą!

— Taip, taip, kažkoks niekšas šnipelis nutykojo vargšus vaikus ir išdavė paslaptį, kurią slėpiau net nuo jūsų, mielas Žakai. Bet jei tą niekšą pagausiu! Prie darbo, sūneliai, prie darbo!.. Tačiau tai dar ne viskas. Karalius nenori manęs matyti, nors visą laiką vadino savo draugu! Štai ir tikėk žmonių draugyste! Tiesą sakant, karaliai — visai ne žmonės; jie — karaliai. Be reikalo važiauvau į Luvrą. Man nepasisėkė prasibrauti iki karaliaus, negalėjau nė žodelio jam pasakyti. Tegu mano statula kalba už mane! Ruoškite formą, bičiuliai, negaiškime nė minutės... Kai pagalvoju, kad ta moteris tyčiojasi iš vargšės Kolombos, kad niekšas prevo šaiposi iš manęs, kad kalėjimo sargai kankina Askaniją! Ach, kiaurą dieną mane persekioja tie siaubingi vaizdai, mielas Žakai! Atiduočiau dešimt gyvenimo metų, kad tik kas prisigautų pas Askaniją, pakalbėtų su juo ir sužinotų paslaptį, kad galėčiau sutramdyti tą išdidžią hercogienę. Suprantate, Žakai, Askanijas žino kažkokią svarbią jos paslaptį ir per savo kilnumą atsisakė netgi man ją patikėti. Bet tiek to! Nesibaimink, Stefana, nesibaimink dėl savo vaiko, aš jį ginsiu iki paskutinio atodūsio ir išgelbėsiu! Taip, išgelbėsiu! Ach, kur tas išdavikas, kuris mus pardavė! Užsmaugčiau savo rankom! Kad nenumirus dar nors tris dienas, Stefana! Man atrodo, kad ugnis, deginanti mano širdį, nori suryti ir kūną. Nejaugi mirsiu, taip ir nebaigęs Jupiterio!.. Prie darbo, bičiuliai, prie darbo!

Sulig pirmaisiais Benvenuto Čelinio žodžiais Žakas Obri mirtinai išblyško, nes įtarė, kad būtent jis ir yra visų tų nelaimių kaltininkas. Kuo daugiau Benvenuto kalbėjo, tuo labiau Žakas įtikėjo, jog šis įtarimas teisingas. Ir jam, matyt, šovė kokia nors mintis, nes studentas netikėtai dingo. Tuo tarpu

Čelinis karštligiškai puolė į liejyklą, o paskui jį — ir visi pa-meistrai.

— Prie darbo, sūneliai, prie darbo! — kaip paklaikęs šaukė Čelinis.

Dvyliktas skyrius

APIE TAI, KAIP SUNKU DORAM ŽMOGUI PAKLIŪTI Į KALĖJIMĄ

Vargšas Žakas Obri išėjo iš Didžiojo Nelio be galo nusi-minęs: taip, nėra abejonės — tai jis netyčia išdavė Askanijo paslaptį. Bet kas išdavė jį? Žinoma, tik ne anas šaunusis sen-joras, kurio vardo jis nežinojo! Bajoras, tai dar! Jau greičiau tas sukčius Anri, jei tik ne Robenas ar Šarlo, o gal net ir Gi-jomas. Tiesą sakant, vargšas Obri visai susipainiojo, kvaršin-damas sau galvą. Mat, jis išpliurpė apie savo nuotykį kokiam tuzinui artimų bičiulių, ir dabar išpėk kad gudrus, kas kal-tas. Pagaliau nesvarbu! Pats pirmasis, tikrasis, vienintelis išdavi-kas — jis pats, Žakas! Tas biaurus Benvenuto prakeiktas šni-pas buvo jis! Užuoť paslėpęs širdies gilumoje draugo paslaptį, jis ją paskleidė po visą miestą ir per tą prakeiktą liežuvį pra-žudė Askaniją, savo brolių! Žakas rovēsi plaukus, daužė kumš-čiais galvą, plūdo save pačiais bauriausiais žodžiais, tik, deja, nerado nė vieno, kuris galėtų tinkamai apibūdinti jo šlykštų poelgi.

Širdį taip graužė kirminas, kad nevilties apimtas Žakas Obri, gal būt, pirmą kartą gyvenime pradėjo galvoti. Kas iš to, kad jis nusiraus visus plaukus ir liks plikas kaip kulnas, kas iš to, kad daužys krūtinę iki mėlynių, kad jį užgrauš sąži-nė? Šitaip Askanijo neišgelbėsi! Reikia atitaisyti padarytą blo-gį, užuoť gaisus laiką beviltiškai aimanuojant.

Dorajam Žakui įstrigo šie Benvenuto žodžiai: „Duočiau de-šimt gyvenimo metų, kad tik kas prasibrautų pas Askaniją, pa-kalbėtų su juo ir sužinotų jo paslaptį, kad galėčiau sutramdyti tą išdidžiąją hercogienę.“ Taigi Žakas, kaip jau minėjome, prie-šingai įpročiui, susimąstė. Po gilių samprotavimų jis nusprendė įsigauti į Šatle. Ten patekęs, pasieksi ir Askaniją.

Aplankyti Askaniją, kaip kad bandė Benvenutas, buvo be-viltiška. Savaime suprantama, Žakui Obri net nekilo garbė-troškiška mintis pabandyti padaryti tai, kas nepasisekė moky-tojui. Bet jeigu į Šatle neįmanoma pakliūti lankytojui, tai,

Obri manymu, nieko nėra lengvesnio kaliniui. Taigi, jis pasistengs, kad jį uždarytų į kalėjimą. O paskui, pasimatęs su Askaniju ir sužinojęs paslaptį, be reikalo netupės Šatle,—maus iš kalėjimo tiesiai pas Benvenutą Čelinį, nešdamas išganingą paslaptį, išpažins jam savo kaltę ir prašys atleidimo, o apie žadėtus dešimt gyvenimo metų nė neužsimins.

Žavėdamasis savo turtinga vaizduote ir didžiuodamasis savo beribiu atsidavimu, Obri nudrožė į Šatle.

„Taigi,—svarstė Žakas Obri, ryžtingai žingsniuodamas išsvajoto kalėjimo link,—taigi, pasistenkime viską kaip reikiant apgalvoti, kad vėl nepridarytumėme kokių kvailysčių. Tai ne taip jau lengva, nes visa ta istorija man atrodo baisiai supainiota, nelyginant Žervezos siūlų sruoga, kai ji man duoda ją palaikyti, o aš stengiuosi mieląją pabučiuoti. Taigi, prisiminkime viską iš eilės: Askanijas pamilo prevo dukrą Kolombą. Gerai! Prevo norėjo ją ištekingi už grafo d'Orbeko, ir Askanijas ją pagrobė. Puiku! Pagrobęs merginą ir nežinodamas, kur dėti tą mielą kūdikį, jis paslėpė ją Marso galvoje. *Optime!* Gera slėptuvė, garbės žodis! Tikrai gera, ir jei ne tas gyvulys... bet tiek to, apie mane paskui. Matyt, po to mano šnekomis susidomėjo prevo, sučiupo dukrą ir pasodino į kalėjimą Askaniją. Galvijas neraliuotas, štai kas aš! Bet čia kamuolys visai susipainioja. Kuo dėta hercogienė? Ji nekenčia visų mylimos Kolombos. Kodėl? Aha, suprantu! Kada užėina kalba apie hercogienę, pameistriai pradeda šaipytis, o Askanijas sutrinka... Vadinasi, ponias d'Etamp neabejinga Askanijui ir, suprantama, nekenčia varžovės. Žakai, drauguži, tu baisus niekšas, bet už tai turi galvą pakaušyje! Taip, bet kaip Askanijas sužinojo paslaptį, kuri galėtų pražudyti hercogienę? Kodėl šalia karaliaus visą laiką maišosi kažkokia Stefana? Kodėl Benvenutas visą laiką šaukiasi Jupiterio? Tai tiktu pagoniui, o ne krikščioniui! Velniai rautų, jei čia bent ką suprantu! Bet kuriems galams man sukti galvą! Askanijo vienutėje viskas išaiškės! Svarbiausia, pakliūti į kalėjimą. O visą kita padarysime paskui.“

Tuo metu Žakas Obri pasiekė savo kelionės tikslą ir stipriai pabeldė į Šatle vartus. Atsivėrė langelis, ir sargas šiurkščiai paklausė, ko jam reikia.

— Kameros jūsų kalėjime,—niūriai atsakė Obri.

— Kameros? — nustebo sargas.

— Taip, pačios tamsiausios ir pačios biauriausios kameros. Bet ir ta bus man per gera.

- Kodėl?
- Mat, aš baisus nusikaltėlis.
- Kuo nusikaltot?

„Ak, iš tikro... kuo aš nusikaltau?“— sutriko Žakas, kuris prieš tai net nepagalvojo, kad reikėtų iš anksto išlaužti iš piršto kokią šaunų nusikaltimą. Nors studentas ką tik gyrė save už gerą galvą, tačiau neturėjo nė krislelio nuovokos. Taigi pirmą kartą Žakas tik pakartojo klausimą:

- Kuo nusikaltau?
- Taip, kuo nusikaltot? — pertarė sargas.

— Atspėkite! — atšovė Žakas ir pagalto: „Tas šaunuolis turi geriau išmanyti apie nusikaltimus, negu aš, tegu jis juos išvardina, o aš ką nors pasirinksiu.“

- Nužudėt ką nors? — pasiteiravo sargas.

— Ką jūs! — sušuko studentas, kurio sąžinė visom keturiomis stovėjo prieš mintį, jog ji gali palaikyti žmogžudžiu. — Kuo jūs mane laikote, bičiuli?

- Pavogėte ką nors? — kvotė sargas.

- Pavogiau? Va, gražiausia!

— Na, ką galų gale padarėt? — neteko kantrybės kalėjimo sargas. — Manot, užtenka pasakyti, kad esi nusikaltėlis; reikia nurodyti, kuo nusikaltai.

— Bet aš jums sakau, kad esu niekšas, piktadarys, kad nusipelniau kankinimų rato, kad nusipelniau kartuvių!

— O nusikaltimas? Kuo nusikaltot? — šaltai kartojo kalėjimo sargas.

- Kuo nusikaltau? Ką gi! Išdaviau draugą!

- Tai joks nusikaltimas, — atsakė sargas. — Labanakt!

Ir jis užvėrė langelį.

— Tai joks nusikaltimas? Joks nusikaltimas? Kas tada pagaliau?

Ir Žakas Obri, sugriebęs plaktuką abiem rankom, iš visų gyslų ėmė daužyti vartus.

- Kas ten dedasi? — pasigirdo už durų nepažįstamas balsas.

— Kažkoks beprotis! Prisispyrusiai nori patekti į Šatle, — atsakė sargas.

- Jei beprotis, tai jo vieta ligoninėje, o ne Šatle.

— Ligoninėje? — subliuvo Žakas Obri, bėgdamas, kiek kojos įkerta. — Ligoninėje! Po velnių! Ką man veikti ligoninėje? Aš noriu į Šatle, o ne į ligoninę! Tegutai siunčia elgetas ir driskius, o ne žmones, kaip kad aš, kurių kišenėje skamba net trisdešimt paryžietišių sū! Į ligoninę! Tik pamanyk tu man,

koks gudruolis tas niekšas sargas! Vadinas, išduoti draugą — joks nusikaltimas! Vadinas, tik ką užmušęs ar pavogęs gali garbingai patekti į kalėjimą! Gerai pagalvokime... O kodėl man nesuvedžiojus kokios merginos? Kas čia gėdinga? Taip tai taip, bet kokią merginą? Žervezą? — ir, kad ir baisiausiai susirūpinęs, studentas nusikvatojo iš visų plaučių. — Tiek to, — tarė jis sau, — jei dar nesuviliojau, tai būčiau galėjęs suvilioti. Puiku, puiku! Štai kuo aš nusikaltęs: suvedžiojau Žervezą!

Ir Žakas Obri nedelsdamas pasileido jaunosios grizetės namų link, tekinas užkopė tas šešiasdešimt pakopų iki jos buto ir įsibėgėjęs įlėkė į kambarį, kuriame žavinga mergina, apsilvilkusi koketiška suknuते, lygino baltinius.

— Ak, pone, — žaismingai šūktelėjo ji, — kaip jūs mane išgąsdinot!

— Žerveza, brangioji Žerveza! — sušuko Žakas Obri, išskėstomis rankomis puldamas prie mylimosios. — Tu turi man išgelbėti gyvybę, vaikel!

— Palaukit, palaukit, — atsakė Žerveza, prisidengdama lygintuvu tarsi skydu. — Ko jums reikia, ponas mergininke? Kodėl ištisas tris dienas akių nerodėte?

— Kaltas, Žerveza, kaltas! Ak, koks aš nelaimingas! Bet aš myliu tave: matai, vos patekęs į bėdą, pas tave bėgu pagalbos. Kartoju, Žerveza, — turi man išgelbėti gyvybę!

— Aha, viskas aišku: nusigėrėte kokioje nors smuklėje ir sukėlėte peštynes. Dabar jūsų ieško, nori pasodinti į kalėjimą, o jūs bėgate pas vargšę Žervezą, kad ji jus priglaustų. Ne, pone, eikite į kalėjimą ir nekvaršinkit man galvos!

— Kaip tik to ir geidžiu, pupyt! Noriu patekti į kalėjimą, bet tie niekšai nenori manęs pasodinti.

— Dievulėli mano! Išprotėjai, Žakai, ar ką? — švelniai ir su užuojauta pasiteiravo mergina.

— Kaip tik tą jie irgi sakė ir sugalvojo mane uždaryti į beprotnamį; o man žūt būt reikia į Šatle!

— Į Šatle? Bet kodėl, Obri? Šatle — baisus kalėjimas. Šneka, kad jei ten patenki, tai maža vilties išeiti.

— Ir vis dėlto būtinai turiu ten pakliūti! Būtinai! — sušuko studentas. — Tik šitokiu būdu man pavyks jį išgelbėti.

— Ką išgelbėti?

— Askaniją.

— Askaniją? Tą žavų jaunikaitį, jūsų draugo Benvenuto mokinį?

— Taip, jį, Žerveza. Jis Šatle, pakliuvo ten per mane.

- Dieve mielaširdingas!
- Štai kodėl,— kalbėjo Žakas,— privalau pas jį pakliūti, turiu jį išgelbėti.
- O kodėl jį pasodino į Šatle?
- Jis myli prevo dukrą ir ją suviliojo.
- Vargšas jaunuolis! O ką, ar už tai sodinama į kalėjimą?
- Taip, Žerveza. Dabar supranti? Jis paslėpė merginą; aš aptikau slėptuvę ir kaip paskutinis kvailys, paskutinis niekšas, menkysta išplepėjau visam miestui.
- Tik jau ne man! — sušuko Žerveza.— Žinoma, tai labai į jus panašu.
- Argi aš tau nesakiau, Žerveza?
- Nė žodžiu neužsiminėte. Su kitais jūs plepus, o su manimi — tylite kaip žuvis. Ateinate čia tik pasiglamonėti, pagerti ar permiegoti, o pakalbėti žmoniškai — nėra kada! Įsidėmėkite, pone, kad moterys mėgsta paplepėti.
- Na, o ką mes dabar darome, pupyte? — atšovė Žakas.— Man atrodo, kad kalbamės.
- Taip, bet tik todėl, kad aš jums reikalinga.
- Tikra tiesa, tu galėtum man padaryti didžiulę paslaugą.
- Kokią?
- Pasakyti, kad tave suvedžiojau.
- Be abejo, sukčiau, be abejo, suvedžiojote!
- Aš? — sušuko pritrenktas Žakas.— Aš tave suvedžiojau, Žerveza?
- Deja, taip, jūs begėdiškai suviliojote mane savo gražiais žodeliais ir melagingais pažadais.
- „Gražiais žodeliais ir melagingais pažadais?“
- Taip. Ar nesakėte man, kad aš gražiausia Sen-Žermen-de-Pre priemiesčio mergina?
- Ir dabar galiu pakartoti.
- Ar nekalbėjote, kad, jei jūsų nepamilsiu, mirsite iš skausmo?
- Tau atrodo, kad sakiau? Keista, bet kažkaip neatsimenu.
- Ir atvirkščiai, jeigu pamilsiu, mane vesite?
- Šito tai iš tikro nesakiau, Žerveza. Jokių būdu nesakiau!
- Sakėte, pone!
- Jokių būdu, jokių būdu, Žerveza! Juk mano tėvas privertė mane prisiekti, kaip kadaise Hamilkaras Hanibalą.
- Ką prisiekti?
- Jis mane privertė prisiekti, kad mirsiu nevedęs.

— O! — sušuko Žerveza, apsipildama ašaromis. Ji, kaip ir visos moterys, prireikus sugebėdavo tuoj pat pravirkti.— Ak, štai kokie jūs visi! Pažadai — niekis! Kai galų gale pasiseka suvedžioti, visi pažadai išgaruoja iš galvos! Aš irgi prisiekiu, kad niekad daugiau nesiduosiu mulkinama!

— Ir teisingai padarysi, Žerveza,— pritarė Obri.

— Kai pagalvoju,— neatlyžo mergina,— tai visus — ir vagis, ir plėšikus, ir žmogžudžius prigriebia įstatymai, o tokių niekšų suvedžiotojų — niekas!

— Prigriebia, Žerveza,— pataisė Žakas Obri.

— Tikrai?

— Be abejo. Pati matai, tą vargšą Askaniją uždare į Šatle todėl, kad jis suviliojo Kolombą.

— Ir gerai padarė,— atšovė Žerveza, kuri niekada taip nepergyveno, kaip dabar, supratus, jog Žakas Obri nė negalvoja jos vesti.— Taip ir reikia, ir labai norėčiau, kad ir jūs ten atsidurtumėte kartu su juo.

— Dieve mano! Aš to tik ir prašau! — sušuko studentas.— Ir, kaip jau minėjau, pupyte, tikiuosi, kad man padėsi.

— Tikitės?

— Taip.

— Nesišaipykit, nedėkingasis!

— Nesišaičiau, Žerveza. Sakau, jei tu išdrįstum...

— Ką išdrįščiau?

— Apkaltinti mane.

— Kuo?

— Kad tave suvedžiojau; bet tu juk niekad neišdrįsi.

— Kaip neišdrįsiu? — sušuko įsižeidusi Žerveza.— Neišdrįsiu pasakyti teisybės!

— Pagalvok, kad teks prisiekti, Žerveza.

— Ir prisieksiu.

— Prisieksi, kad tave suvedžiojau?

— Taip, taip, šimtą kartų taip!

— Vadinasi, nėr ko jaudintis,— atsakė patenkintas studentas.— O aš bijojau; matai, priesaika — ne juokai.

— Galiu tuoj pat prisiekti, ir aš jau pasistengsiu jus nugrūsti į Šatle, pone!

— Gerai!

— Ten jūs sutiksite tą savo Askaniją!

— Puiku!

— Turėsite pakankamai laiko atgailauti kartu už savo nuodėmes.

- Aš nieko daugiau ir nenoriu!
- O kur rasti teisėją?
- Teisingumo rūmuose.
- Tuo pat einu.
- Eime kartu, Žerveza.
- Taip, kartu! Tada ir bausmės neteks ilgai laukti.
- Kibk man į ranką, Žerveza,— pasiūlė studentas.
- Eime, pone!

Ir abu neskubėdami, kaip kad paprastai eidavo pasivaikščioti sekmadieniais po Pre-o-Klerą ar Monmartrą, patraukė į Teisingumo rūmus.

Vis dėlto, kuo arčiau Temidės šventovės, kaip poetiškai Žakas Obri vadino teismo pastatą, tuo lėčiau žengė Žerveza, pasiekus laiptus, ji vos įstengė jais užlipti, o prie teisėjo durų kojos visai atsisakė klausyti, ir Žakas pajuto, kaip ji visu svariui pakibo jam ant rankos.

- Na, Žerveza,— tarė jis,— drąsos pritrūko, ar ką?
- Ne,— atšovė Žerveza,— tik pabūgau teisėjo.

— Būta ko! Jis toks pat žmogus, kaip ir visi kiti, velniai rautų!

- Taip, bet jam teks viską papasakoti...
- Na ir kas! Papasakosi, ir tiek!
- Reikės prisiekti...
- Prisieksi.

— Žakai, ar tu tikras, jog mane suvedžiojai? — nedrąsiai pasiteiravo Žerveza.

— Velniai rautų! Ar aš tikras! — sušuko Žakas.— O ką tu pati man neseniai įrodinėjai?

— Taip, žinoma, bet matai, šiaip ar taip, gana keista, dabar man viskas atrodo kiek kitaip, negu pirma.

— Štai tu ir pabūgai; taip ir žinojau...

— Žakai, drauguži! — sušuko Žerveza.— Eime greičiau namo!

— Ak, Žerveza, Žerveza, tu gi pažadėjai! — tarė Obri.

— Žakai, daugiau niekada nebeapriekiausiu, nieko neskysiu. Aš tave pamilau todėl, kad tu man patikai, štai ir viskas!

— Eime, eime,— ragino studentas.— Šito aš ir bijojau. Bet dabar per vėlu.

— Kodėl per vėlu?

— Atėjai čia manęs kaltinti, na ir kaltink!

— Niekada, Žakai, niekada! Tu manęs visai nesuvedžiojai, Žakai; pati koketavau.

— Eime greičiau! — sušuko Obri.

— Be to,— pridūrė Žerveza, nuleidusi akis,— merginą galima suvedžioti tik vieną kartą.

— Kaip tai — vieną kartą?

— Taip, kai įsimyli patį pirmą kartą.

— Na, o tu juk įtikinėjai, kad nieko dar nemylėjai!

— Žakai, eime namo!

— O, ne! — atšovė Žakas, suirzęs tiek dėl jos užsispyrimo, tiek ir dėl atsisakymo priežasties.— Ne, ne ir dar kartą ne!

Ir jis ryžtingai pabeldė į duris.

— Ką darai? — sušuko Žerveza.

— Pati matai: beldžiu.

— Įeikite! — pasigirdo sniaukrus balsas.

— Nenoriu! — sušuko Žerveza, visomis išgalėmis stengdamasi išstrukti iš Žako rankų.— Nenoriu!

— Įeikite! — antrą kartą pakartojo tas pats balsas, jau kiek aiškiau.

— Žakai, rėksiu! — tarė Žerveza.

— Na, įeikite pagaliau! — trečią kartą jau visai arti pasigirdo balsas, ir durys atsivėrė.

— Ko gi jums reikia? — pasiteiravo aukštas džiūsna, apsi-vilkęs juodais rūbais, į kurį vien pažvelgusi Žerveza ėmė visa tirtėti.

— Ta panelė,— tarė Žakas Obri,— nori apskūsti vieną niek-šą, kuris ją suvedžiojo.

Ir jis stumtelėjo Žervęžą į tamsų, nešvarų, baurų prieš-kambarį. Tuo pat metu durys, tarsi spyruoklės traukiamos, užsitrenkė jai už nugaros.

Žerveza lyg ir iš baimės, lyg ir iš nuostabos silpnai aik-telėjo ir atsisėdo, ar, teisingiau pasakius, susmuko ant tabu-tetės prie sienos.

Žakas Obri, nuogaustaudamas, kad mergina jo nepašauktų ar nebėgtų iš paskos, nurūko vien tik klerkams, raštininkams ir bylininkams žinomais koridoriais ir praėjimais iki pat Sen-Šapel bažnyčios kiemo. Paskui kiek ramiau nužingsniavo prie Sen-Mišelio tilto, kuriuo turėjo grįžti Žerveza.

Po pusvalandžio jis pamatė ją ateinant.

— Na,— tarė Žakas, pribėgdamas prie jos,— kuo ten vis-kas baigėsi?

— Deja,— atsakė Žerveza,— jūs privertėte mane pameluoti. Bet aš tikiuosi, kad dievas man atleis, nes melavau dorais sumetimais.

— Prisiimu sau kaltę,— pažadėjo Obri.— Na, pasakok, kaip ten buvo?

— Argi aš žinau? — atsakė Žerveza.— Man buvo taip gėda, kad net neatmenu, ką ten jie kalbėjo. Žinau tik tiek, kad teisėjas mane kažko klausinėjo, o aš atsakinėjau „taip“ arba „ne“; tik nesu visai tikra, kad visą laiką pataikiau atsakyti.

— Nelaimingoji! — sušuko Žakas Obri.— Dar, ko gero, save apkaltinai mane suvedžiojusi!

— Va, gražiausia,— atšovė Žerveza,— nemanau, kad jie būtų to klausę.

— Ar pasakei bent mano adresą, kad jie galėtų iškviesti į teismą?

— Taip,— sušnabždėjo Žerveza,— pasakiau.

— Vadinasi, nėra ko jaudintis,— apsidžiaugė Žakas Obri.— Viskas dievo rankoj.

Palydėjęs merginą ir kaip beįmanydamas nuraminęs, kad melagingi parodymai — dyka vieta, Žakas Obri patraukė namo, kupinas pasitikėjimo apvaizda.

Ir iš tikro — ar čia įsimašė apvaizda, ar čia tiesiog atsitiktinumas — sekantį rytą Žakas Obri gavo kvietimą nedelsiant atvykti į teismą.

Tas kvietimas patenkino karščiausius Obri norus, ir vis dėlto — tokia jau teisingumo jėga — skaitant Žakui kūnas nuėjo pagaugais. Beje, neužmirškime pridurti, kad viltis pamatyti Askaniją, noras išgelbėti dėl jo kaltės į bėdą pakliuvusį draugą, padėjo raštininkui greitai atsikratyti šio laikino silpnumo.

Žakas buvo kviečiamas į teismą dvyliktą valandą, o dabar buvo viso labo devynios, tad jis nurūko pas Žervezą ir rado ją nė kiek ne mažiau susijaudinusią, negu išvakarėse.

— Kas naujo? — pasiteiravo ji.

— Štai, pažvelk! — pergalingai sušuko Žakas, atkišdamas jai hieroglifais išmargintą popierėlį.

— Kuriai valandai?

— Dvyliktai. Tai viskas, ką valiojau įskaityti.

— Vadinasi, jūs nežinote, net kuo jūs kaltina?

— Spėju, kad tuo, jog suvedžiojau tave, pupyte!

— O ar jūs neužmiršite, kad pats kišote galvą į tvorą?

— Va, gražiausia, aš pasiruošęs prisiekti, kad tai tiesa, netgi jei tu bandytum viską paneigti.

— Tai jūs nepyksite, kad jums paklausau?

— Ką tu! Būsiu tau didžiai dėkingas.

— Kad ir kas beatsitiktų?
— Kad ir kas beatsitiktų.
— Pagaliau pats mane vertėte viską iškloti.
— Savaime suprantama.
— Ir jeigu iš baimės pasakiau ne tai, ką norėjau, atleisite?

— Ne tik atleisiu, mieloji, nuostabioji Žerveza, bet jau ir atleidau!

— Ak,— atsiduso Žerveza,— štai tokiomis kalbomis jūs mane ir pražudėte, netikėli!

Dabar ir žioplų mato, kad Žerveza buvo suviliota.

Be ketvirčio dvylika Žakas Obri susigriebė, kad jau metas būti teisme. Jis atsisveikino su Žerveza ir, kadangi iki teismo rūmų buvo gana toli, pasileido tekinas. Kai pabeldė į teisėjo kabineto duris, mušė dvyliktą.

— Įeikite! — pasigirdo tas pats sniaukrus balsas.

Antrą kartą nereikėjo kviesti. Žakas Obri, išsišiepęs iki ausų, užrietas nosį ir pakraipęs kepurę ant ausies, įėjo pas teisėją.

— Jūsų vardas? — ėmė kvosti teisėjas.

— Žakas Obri,— atsakė studentas.

— Profesija?

— Raštininkas.

— O ką dar veikiate?

— Vilioju merginas.

— Ak, tai jumis vakar skundėsi, na, kaip ji. . .

— Žerveza-Pereta Popino.

— Teisingai. Sėskite ir laukite eilės.

Žakas, kaip buvo liepta, atsisėdo ir ėmė laukti.

Be jo kambarioje dar buvo penki ar šeši skirtingo amžiaus ir skirtingų lyčių atstovai, ir kadangi jie buvo atėję anksčiau už Žaką, savaime suprantama, juos anksčiau pakvietė pas teisėją. Kai kurie išeidavo vieni — prieš juos, be abejo, neužteko įkalčių; kitus lydėdavo policijos pareigūnas arba du prevotijos sargybiniai. Pastariesiems Žakas pavydėjo, nes juos vedė į Šatlę, kur jam taip norėjosi pakliūti.

Pagaliau iškviatė ir Žaką Obri, studentą.

Žakas Obri pašoko ir puolė į teisėjo kabinetą su tokiu džiaugsmu, lyg jo ten lauktų didžiausias malonumas.

Teisėjo kabinete sėdėjo dvejetas. Vienas, dar aukštesnis, dar juodesnis, dar prakaulesnis ir liesesnis, negu anas, kur

sėdėjo priimamajame (prieš kokias penkias minutes Žakui tai būtų atrodę neįtikėtina), buvo raštininkas; antrasis — storas, putnus, mažiukas, apskritutis, linksmomis akimis, besišypsančiomis lūpomis ir džiugia veido išraiška, — buvo teisėjas.

Žakas ir teisėjas pasikeitė šypsniais, ir studentas pajuto tam garbingajam teisingumo saugotojui tokią simpatiją, kad norėjo net paspausti jam ranką.

— Che, che, che... — sukikeno teisėjas, žiūrėdamas į Žaką.

— Taip, mesire, — atsakė studentas.

— Jūs iš tikro atrodote gana šaunus, — tarė teisėjas. — Na, ponas sukčiau, imkite kėdę ir sėskite.

Žakas Obri pasiėmė kėdę, atsisėdo, užkėlė koją ant kojos ir ėmė ja tabaluoti.

— Na, — tarė teisėjas, trindamas rankas, — na, ponas raštininke, perskaitykite ieškovės parodymus.

Raštininkas atsistojo ir pasilenkęs be jokio vargo — mat, buvo baisiai ilgas — ištraukė iš krūvos raštų, gulinčių priešingoje stalo pusėje, Žako Obri bylą.

— Štai! — tarė raštininkas.

— Kas ieškovas? — pasiteiravo teisėjas.

— Žerveza-Pereta Popino, — atsakė raštininkas.

— Ta pati, — patvirtino studentas, linktelėdamas galvą, — Na, žinoma, ji.

— Nepilnametė, — varė raštininkas, — devyniolikos metų amžiaus.

— Na jau, na jau! Nepilnametė! — sušuko Obri.

— Tokie jos parodymai.

— Vargšė Žerveza! — sušnabždėjo Obri. — Teisybę ji sakė, kad iš išgąscio nežinia ką pripliaušė. Pati man prisipažino, jog jai dvidešimt du. Na, tiek to, tegu būna devyniolika.

— Vadinas, — tarė teisėjas, — vadinas, šaunuoli, jūs kaltinamas nepilnametės suvedžiojimu. Che, che, che!

— Che, che, che! — pritarė jam Obri.

— Su sunkinančiomis aplinkybėmis, — į linksmą teisėjo ir studento juoką spiegiančiu balsu įsiterpė raštininkas.

— Su sunkinančiomis aplinkybėmis, — pakartojo teisėjas.

— Po velnių! — tarė Žakas. — Žingeidu būtų išgirsti, kokios tos sunkinančios aplinkybės.

— Kadangi ieškovė ištisus šešis mėnesius liko abejinga visiems kaltinamojo maldavimams ir gundymams...

— Šešis mėnesius? — nustebo Žakas. — Atleiskite, ponas raštininke, bet man atrodo, kad ten klaida.

— Šešis mėnesius, pone, taip čia užrašyta,— it kirviu nukirto juodasis žmogus.

— Tiek to, tebūnie šeši mėnesiai,— sutiko Žakas Obri. — Iš tiesų Žerveza teisingai sakė. . .

— Minėtasis Žakas Obri, supykęs dėl jos abejingumo, grąsino jai. . .

— Ak! Ak! — sudejavo Žakas.

— Ak! Ak! — pritarė teisėjas.

— Bet,— skaitė raštininkas,— minėtoji Žerveza-Pereta Popino taip drąsiai ir atkakliai gynėsi, kad akiplėšai teko tik atsiprašyti ir atgailauti.

— Ai-ai-ai! — sušnabždėjo Obri.

— Ai-ai-ai! — pakartojo teisėjas.

„Vargšė Žerveza! — pagalvojo studentas, gūžtelėdamas pečiais.— Ir kurgi buvo jos galva!“

— Bet,— skaitė raštininkas,— nelaimei, ta atgaila buvo tariama, o ieškovė per savo tyrumą ir patiklumą ją patikėjo ir vieną vakarą neapdairiai sutiko pavakarieniauti kartu su kaltinamuoju; minėtasis Žakas Obri įmaišė į jos stiklą su vandeniu. . .

— Su vandeniu? — pertraukė studentas.

— Ieškovė teigė, jog ji niekada negerianti vyno,— pareiškė raštininkas.— Taigi, minėtasis Žakas Obri įmaišė į jos stiklą su vandeniu svaiginamųjų gėrimų.

— Klausykite, ponas raštininke, kokius niekus jūs čia skaitote?

— Ieškovės parodymus.

— Negali būti! — tarė Žakas.

— Taip parašyta? — pasiteiravo teisėjas.

— Taip parašyta,— atsakė raštininkas.

— Skaitykite toliau.

— Iš tikro,— mąstė Žakas,— kuo būsiu kaltesnis, tuo daugiau galimybių patekti pas Askaniją į Šatle. Tiek to. Skaitykite toliau, ponas raštininke.

— Vadinasi, jūs prisipažįstate? — paklausė teisėjas.

— Prisipažįstu,— atsakė studentas.

— Ak, kartuvių šmėkla! — nusikvatojo teisėjas, trindamas rankas.

— Tokiu būdu,— skaitė raštininkas,— vargšėlė Žerveza, netekusi nuovokos, prisipažino suvedžiotojui jį mylinti.

— Ak! — šūktelėjo Žakas.

— Laimingas sukčius! — sušnabždėjo teisėjas, ir jo akutės sublizgo.

— Bet juk visas čia iš piršto išlaužta! — sušuko Žakas Obri.

— Jūs neigiate?

— Visiškai.

— Rašykite,— tarė teisėjas,— kad kaltinamasis nesutinka nė su vienu jam pateiktu kaltinimu.

— Pala! Pala! — sušuko studentas, pagalvojęs, kad viską neigdamas nepakliūs į kalėjimą.

— Vadinasi, jūs ne viską neigiate? — pasiteiravo teisėjas.

— Pripažįstu, kad iš esmės dalis tiesos yra, bet. .

— O! — tarė teisėjas,— jeigu prisipažinote dėl svaiginamųjų gėrimų, tai galite sutikti ir toliau.

— Iš tikro,— atsakė Žakas,— jei prisipažinau įmaišęs svaiginamųjų gėrimų, tai sutinku, ponas raštininke, sutinku.

„Taip,— pagalvojo jis,— Žerveza neklydo, sakydama. “

— Tai dar ne visas. . . — įsiterpė raštininkas.

— Kaip?! Dar ne visas?

— Poelgis, kuriuo mergina Žerveza kaltina aukščiau minėtą Žaką Obri, turėjo baisias pasekmes. Nelaimingoji Žerveza pastebėjo, kad netrukus ji tapsianti motina.

— O, šito tai jau per daug! — sušuko Žakas.

— Jūs neigiate savo tėvystę? — paklausė teisėjas.

— Ne tik tėvystę, bet ir patį nėštumą.

— Rašykite,— tarė teisėjas,— kadangi kaltinamasis neigia ne tik tėvystę, bet ir nėštumą, teks tą klausimą ištirti.

— Pala! Pala! — sušuko Obri, suprasdamas, kad, paaiškėjus, jog Žerveza nors vienoje vietoje pamelavo, visas sugrius.—

Pala! Ar Žerveza tikrai taip pasakė, kaip kad ponas raštininkas ką tik perskaitė?

— Ji taip sakė, žodis žodin,— atsakė raštininkas.

— Tada, jeigu ji taip sakė,— tarė Obri,— jeigu ji taip sakė. tada. . .

— Kas tada? — paklausė teisėjas.

— Tada, vadinasi, taip ir buvo.

— Rašykite, kad kaltinamasis sutinka su visais kaltinimo punktais.

Raštininkas užrašė.

„Po velnių! — pagalvojo studentas, — jei Askaniją pasodino savaitei į Šatle, kad jis tik nekaltai merginosi Kolombai, tai manęs, kad apgavau, nugirdžiau ir suvedžioju Žervežą, laukia mažiausia trys mėnesiai kalėjimo. Bet, garbės žodis, norėčiau iš tiesų taip padaryti! Žerveza verta pagyrimo. Velniai rautų, ji nepėsčia, ir Žana d'Ark jai neprilygtų.“

— Vadinas, — įsiterpė teisėjas, — jūs sutinkate su visais jums pateiktais kaltinimais?

— Sutinku, mesire, — nedvejodamas atsakė Žakas, — sutinku ir su tais, ir su kokiais tik norit. Aš didis nusikaltėlis, ponas teisėjau, negailėkite manęs.

— Begėdis šelmis! — sušnabzdėjo teisėjas geraširdišku balsu, kokių komedijose dėdės kreipiasi į sūnėną. — Ak, koks šelmis!

Paskui jis nuleido savo didžiulę apskritą galvą ant krūtinės ir susimąstė. Šiek tiek pagalvojęs, jis atsitokėjo ir, iškėlęs dešinės rankos smilių, tarė:

— Rašykite, ponas raštininke, rašykite: „Kadangi kaltinamasis Žakas Obri prisipažįsta melagingais pažadais ir tariamais meilės įrodymais suvedžiojęs merginą Žervežą-Pcretą Popino, nubauti minėtąjį Žaką Obri pinigine bauda — dvidešimt paryžietišių sū, o taip pat priversti jį pasirūpinti kūdikiu, jei kūdikis vyriškos lyties, ir apmokėti teismo išlaidas.“

— O kalėjimas? — sušuko Obri.

— Koks kalėjimas? — nustebo teisėjas.

— Na, paprasčiausias kalėjimas? Argi jūs manęs nepasodinsite į kalėjimą?

— Ne.

— Ir neuždarysite į Šatle, kaip Askaniją?

— O kas tas Askanijas?

— Askanijas yra maestro Benvenuto Čelinio mokinys.

— O ką pridarė tas mokinys?

— Suviliojo merginą.

— Kokią merginą?

— Panelę Kolombą d'Esturvil, Paryžiaus prevo dukrą.

— Na ir kas?

— Kaip — kas? Aš sakau, kad jūsų sprendimas neteisingas: mes abu padarėme vienodą nusikaltimą, kodėl mus nevienodai baudžia? Jūs jį uždaroite į kalėjimą, o mane nuteisiate dvidešimties paryžietišių sū pinigine bauda! Argi nėra jau teisybės šiame pasaulyje?

— Priešingai,— atsakė teisėjas,— teisybė yra; todėl mes ir padarėme šitoki nuosprendį.

— Niekas nesupranta.

— Garbė garbei nelygu, keistuoli. Kilmingos merginos garbė verta kalėjimo, o grizetės garbė — dvidešimties paryžietišku sū. Jeigu jūs norėjote pakliūti į Šatle, reikėjo kreiptis į kokią nors hercogienę, ir viskas eitų kaip iš pypkės.

— Bet tai baisu! Nedora! Šlykštu! — sušuko studentas.

— Mielas drauguži,— tarė teisėjas,— mokėkite pabaudą ir nešdinkitės.

— Jokios pabaudos nemokėsiu ir niekur iš čia neisiu!

— Tada teks pakviesti sargybinius ir nuvesti jus į kalėjimą, ir ten teks sėdėti tol, kol nesumokėsite.

— Aš kaip tik to ir noriu.

Teisėjas pašaukė sargybinius.

— Nuveskite tą keistuolį į Didžiųjų Karmelitų kalėjimą.

— Didžiųjų Karmelitų? — sušuko Žanas.— O kodėl ne į Šatle?

— Suprantate, drauguži, Šatle — ne skolininkų kalėjimas, o karališka tvirtovė, ir reikia kiek didesnio nusikaltimo, norint ten pakliūti. Į Šatle! Mat, ko įsigeidė ponaitis! Parodysime jums Šatle! Laukite!

— Palaukit, palaukit,— sušuko Žakas Obri,— palaukit!

— Kas yra?

— Jei mane vedate ne į Šatle, aš moku.

— Jei mokate, nėra ko nė galvos kvaršinti. Eikite,— kreipėsi teisėjas į sargybinius,— jaunikaitis moka.

Sargybiniai išėjo, ir Žakas Obri, išėmęs iš piniginės dvidešimt paryžietišku sū, padėjo juos prieš teisėją ant stalo.

— Perskaiciuokite,— liepė teisėjas.

Raštininkas atsistojo ir išsiritęs pridengė savo kūnu, kuris, atrodo, galėjo dievažin kiek išsitempti, popieriais užverstą stalą; kojomis iširėžęs į grindis, o rankomis parimęs ant teisėjo stalo, jis priminė niūrią, tamsią vaivorykštę.

— Teisingai,— tarė raštininkas.

— Na, o dabar, sukčiau,— kreipėsi teisėjas į Žaką,— eikite sau ir užleiskite vietą kitiems. Teismui ne jūs vienas galvoje. Keliaukite, keliaukite sau sveikas!

Žakas Obri ir pats matė, kad jam čia nėra kas daugiau veikti, ir, nevilties apimtas, išdūlino lauk.

Tryliktas skyrius

KURIAME ŽAKAS OBRI PAKYLA

IKI TIKRAI EPINIŲ AUKŠTUMŲ

„Iš tikro...— galvojo studentas, išėjęs iš teisingumo rūmų ir Mulenų tiltu nejučia traukdamas Šatle link,— iš tikro įdomu būtų žinoti, ką darys Žerveza, išgirdusi, kad jos garbė įvertinta dvidešimčia paryžietišku sū? Ji pasakys, kad aš išsiplepėjau, pritausčiau niekų ir iškabins man akis. O, ką matau!“

Jis pastebėjo to paties malonaus senjoro, kuriam buvo įpratęs patikėti paslaptis ir kurį laikė savo geriausiu draugu, pažą. Berniukas stovėjo atsirėmęs į krantinės turėklus ir linksminosi, mėtydamas akmenukus.

— Tai pasisėkė, po velnių! — sušuko raštininkas.— Mano bevardis draugas, sprendžiant iš visa ko — įtakinga asmenybė rūmuose, tikriausia padės man pakliūti į kalėjimą! Pati apvaizda siunčia jo pažą; jis galės pasakyti, kur rasti jo poną. Juk aš nežinau nei jo vardo, nei adreso.

Ir, norėdamas pasinaudoti ta, jo manymu, apvaizdos malone, Žakas Obri priėjo prie pažo, kuris taip pat pažino Žaką; jis sugavo viena ranka visus tris akmenelius ir, sukryžiaavęs kojas, ėmė laukti studento su ta pašaipia išraiška, būdinga visiems šios korporacijos, kuriai jis turėjo garbę priklausyti, nariams.

— Laba diena, ponas pažė! — jau iš tolo sušuko jam Obri.

— Laba diena, ponas studente,— atsakė berniukas.— Ką jūs čia veikiate?

— Garbės žodis! Kaip čia pasakius. Ieškojau vieno tokio dalyko ir, atrodo, radau, nes sutikau jus. Man reikėjo mano puikiojo draugo grafo... barono... vikonto... žodžiu, jūsų šeimininko adreso.

— Jūs norite su juo pasimatyti? — pasiteiravo pažas.

— Jeigu įmanoma, net tuoj pat.

— Vadinasi, jūsų troškimas išsipildys, nes jis šiuo metu kaip tik yra pas prevo.

— Šatle?

— Taip, ir netrukus išeis.

— Koks jis laimingas — gali įeiti į Šatle, kada tik nori! Vadinasi, mesiras Roberas d'Esturvilis turi ryšius su mano draugu vikontu... grafu... baronu...

— Vikontu...

— Mano draugu vikontu de. Na, kaip jis,— sušuko Obri, norėdamas pasinaudoti proga ir sužinoti galų gale savo draugo vardą.— Vikontas de...

— Vikontu de Mar...

— Ak! — sušuko studentas pertraukdamas pažą, nes pamatė duryse ilgai lauktą draugą.— Ak! Štai ir jūs, brangusis vikonte! O aš jūsų ieškau, laikiu.

— Laba diena,— tarė Marmanis, aiškiai nepatenkintas susitikimu.— Laba diena, bičiuli. Mielai pakalbėčiau su jumis, bet labai skubu. Taigi viso gero!

— Palaukit, palaukit! — sušuko Žakas Obri, kabindamasis jam į ranką.— Palaukit! Negi jūs, po velnių, taip ir nueisit! Aš noriu jus paprašyti vienos didžiulės paslaugos.

— Jūs?

— Taip, aš. Jūs gi žinote, kad šventa draugų pareiga — padėti vienas kitam.

— Draugų?

— Be abejo. Argi mes ne draugai? Kas tai yra draugystė? Abipusis pasitikėjimas. O aš pilnai jumis pasitikiu ir pasakoju jums visas savo ir net svetimas paslaptis.

— Ir niekada to nesigailėjote?

— Niekada! Bent jau dėl jūsų — tai tikrai. Deja, apie visus to negalėčiau pasakyti. Paryžiuje ieškau vieno žmogaus ir tikiuosi, su dievo padėjimu, vieną gražią dieną jį surasti...

— Mielasai,— pertraukė jį Marmanis, kuris puikiai suprato, kokio žmogaus ieško Obri,— negi nesakiau, kad labai skubu.

— Na, palaukite truputį. Tikiuosi, kad jūs galite man pasitarnauti...

— Gerai, tik sakykite greičiau!

— Jūs įtakingas asmuo dvare?

— Bent taip sako mano draugai.

— Karalius jus vertina?

— Šituo galėjo įsitikinti mano priešai.

— Puiku! Tada, brangusis grafe, barone... mano bran...

— Vikonte.

— Padėkite man pakliūti į Šatle.

— O kaip kas jūs norite ten patekti?

— Suprantama, kaip kalinys.

— Kalinys? Garbės žodis, keistas noras!

— Norai būna įvairūs.

— O ko jums reikia Šatle? — pasiteiravo Marmanis, kuris

įtarė, kad studentas slepia kažkokią naują paslaptį, kuria jis galėtų pasinaudoti.

— Kitam nė už ką nepasakyčiau, mielas bičiuli,— atsakė Žakas,— nes savo kailiu patyriau, kad reikia laikyti liežuvį už dantų. Bet jūs — visai kas kita. Jūs puikiai žinote, kad nuo jūsų nieko neslepiu.

— Na, jei šitaip, tai klokite vikriau!

— Ar padėsite man pakliūti į Šatle, jei pasakysiu?

— Tuo pat padėsiu.

— Tai va, drauguži, įsivaizduokite, aš buvau toks neatsargus ir patikėjau kitiems, ką buvau jums pasakojęs apie žavingąją mergaitę Marso galvoje.

— Na ir kas?

— O tie tuščiagalviai, skystakošiai paskleidė tą istoriją ir ji pasiekė prevo ausis; anam prieš keletą dienų dingo duktė, ir jis įtarė, kad kaip tik ji ten ir slepiasi. Mesiras d'Esturvilis perspėjo d'Orbeką ir grafienę d'Etamp; Benvenutas tuo metu buvo Fontenblo, jie užpuolė Nelio rūmus, išvežė Kolombą, o Askaniją pasodino į kalėjimą.

— Nejaugi?

— Gryna teisybė, brangusis. Ir kas visa tai suruošė? Kažkoks vikontas de Marmanis.

— Bet,— pertraukė jį vikontas, su nerimu pastebėjęs, kad jo vardas nenuėina studentui nuo lūpų,— bet jūs taip ir nepasakėte, ką žadate veikti Šatle.

— O jums neaišku?

— Ne.

— Askaniją suėmė.

— Taip.

— Uždarė į Šatle.

— Teisybė.

— Bet niekas nežino, be hercogienės d'Etamp, Benvenuto ir manęs, kad Askanijas turi kažkokį laišką, žino kažkokią paslaptį, galinčią pražudyti hercogienę. Dabar, tikiuosi, supratote?

— Pradedu susigaudyti. Bet padėkite man, mielas bičiuli.

— Suprantate, vikonte,— kone aristokrato balsu paaikšino Obri,— noriu prasibrauti į Šatle pas Askaniją, paimti laišką ir sužinoti paslaptį, o išėjęs iš kalėjimo, susitikti su Benvenutu ir kaip nors išsergėti Kolombos ir Askanijo meilę dideliu tų visų Marmanių, d'Orbekų, prevo, hercogielių ir visos jų gaujos pykčiui.

— Visai neblogai sumanyta,— pritarė Marmanis.— Dėkoju už pasitikėjimą, mielasai. Jums neteks gailėtis.

— Vadinasi, jūs man žadate padėti.

— Kuo?

— Pakliūti į Šatle, kaip prašiau.

— Galite būti ramus.

— Tuo pat?

— Palaukite manęs.

— Čia?

— Taip, čia.

— O jūs?

— Eisiu parūpinti orderį areštui.

— Ak, mano drauge, mano mielas barone, brangusis grafe! Bet pasakykite pagaliau savo vardą, duokite adresą, kad prireikus žinočiau, kur ieškoti.

— Nėra reikalo, tuoj pat grįšiu.

— Taip, taip, grįžkite greičiau! Ir jei pakeliui sutiksime tą prakeiktą Marmanį, pasakykite jam...

— Ką? — pasiteiravo vikontas.

— Pasakykite jam, kad prisiečiau.

— Ką?

— Jog jis žus tik nuo mano rankos.

— Viso gero! — sušuko vikontas. — Viso gero! Laukite manęs čia.

— Iki pasimatymo,— atsakė Obri.— Nekantriai jūsų lauksiu. Ak, jūs tikras draugas, tokiu žmogumi galima pasitikėti, ir aš labai norėčiau žinoti...

— Viso gero, ponas studente,— tarė pažas, kuris, jiems kalbantis, stovėjo nuošaly ir dabar traukė paskui šeiminką.

— Viso gero, mielas pažė,— atsakė Obri.— Bet kėl dar nenuėjote, prašyčiau mažutės paslaugos.

— Kokios?

— Kuo vardu tas kilmingas senjoras, kuriam jūs turite garbės tarnauti?

— To, su kuriuo jūs prašnekėjote ištisą pusvalandį?

— Taip.

— Ir kurį vadinote savo draugu?

— Taip.

— Jūs nežinote, kuo jis vardu?

— Ne.

— Bet juk tai...

— Tikriausia labai žinomas didikas?
— Be abejo.
— Ir įtakingas?
— Pats įtakingiausias po karaliaus ir hercogienės d'Etamp.
— Ak taip?! Ir jūs sakote, kad jis vadinasi...
— Vikontas... Bet jis jau atsisuko ir šaukia mane. Atleiskite.

— Vikontas de...
— Vikontas de Marmanis.
— Marmanis! — subliuvo Obri. — Vikontas de Marmanis!
Tas jaunas senjoras — vikontas de Marmanis?!

— Tas pats.
— Marmanis! Prevo, d'Orbeko ir ponios d'Etamp draugas?
— Visiškai teisingai.
— Benvenuto Čelinio priešas?
— Šventa teisybė.
— O! — sušuko Obri, kuris, tarsi tvykstelėjus žaibui, prisiminė visus įvykius. — O, dabar suprantu! Vadinasi, Marmanis! Marmanis!

Žakas jokio ginklo neturėjo, tad vikriai sugriebė už rankenos trumpą pažo špagą, ištraukė ją iš makšties ir nusivijo Marmanį, šaukdamas: „Stokit!“

Sulig pirmuoju riksmu sunerimęs Marmanis atsisuko ir, pamatęs atbėgant Obri su špaga rankose, suprato, kad galų gale studentas sužinojo, kas jis. Buvo tik du keliai: arba bėgti, arba sutikti priešininką. Tačiau Marmanis nebuvo pakankamai drąsus stoti į kovą, bet ir ne toks bailus, kad imtų bėgti. Jis pasirinko aukso vidurį — puolė į atvirus kažkokio namo vartus, tikėdamasis spėti juos užtrenkti. Bet, nelaimei, jie buvo pririšti prie sienos grandine, kurios Marmanis niekaip nestengė atrišti, ir Žakas Obri, buvęs nuo jo gana toli, įbėgo į kiemą anksčiau, negu Marmanis spėjo užkopti namo laiptais.

— Ak, štai kur tu, Marmani! Prakeiktas vikonte! Niekingas šnipel! Paslapčių vagiškiau! Štai kur tu! Pagaliau tave suradau, dabar tai jau pakliuvai! Ginkis, niekše! Ginkis!

— Pone, — atsakė Marmanis, bandydamas paveikti jį didiko tonu, — nejaugi jūs manote, kad vikontas de Marmanis suteiks garbę studentui Žakui Obri sukryžiuoti špagas?

— Jei vikontas de Marmanis nesuteiks garbės Žakui Obri sukryžiuoti špagas, tai Žakas Obri suteiks garbę vikontui de Marmaniui ir pervers jį špaga!

Ir kad vikontas neabejotų jo grasinimu, Žakas Obri įrėmė špagos smaigalį Marmaniui į krūtinę, perdūrė švarką ir lengvai įdrėskė.

— Žudo! — užbliovė Marmanis.— Gelbėkite! Gelbėkite!

— Bliauk, kiek tik lenda! — pritarė Žakas.— Kol kas atbėgs, tu amžiams nustosį rėkęs. Geriausia, kas tau liko, vikonte,— gintis. Perspėju dar kartą — ginkis! Ginkis, vikontė!

— Na, palauk! Kadangi pats to nori, tai aš parodysiu, iš kur kojos dygsta! — sušuko vikontas.

Marmanis, kaip mes turėjome progos įsitikinti, nepasižymėjo drąsa, bet kaip ir visi bajorai tais riteriškais laikais, buvo gavęs karinį išsiauklėjimą. Be to, jis buvo laikomas visai neblogu fechtuotoju. Tiesą sakant, kai kas tvirtino, kad fechtuotojo reputacija Marmanį greičiau išgelbėdavo nuo pačių dvikovų, negu padėdavo jam išeiti iš jų nugalėtoju. Šiaip ar taip, pamatęs, kad Žakas įnirtingai jį spaudžia, vikontas ištraukė špagą ir ėmė gintis pagal visas fechtavimo meno taisykles.

Marmanis turėjo gero fechtuotojo šlovę tarp dvariškių, o Žakas Obri universiteto studentų ir teismo raštininkų tarpe buvo pagarsėjęs savo nepaprastu vikrumu. Taigi po pat pirmųjų smūgių abu priešininkai suprato, kad jų jėgos lygios. Tik Marmanis turėjo persvarą: Žakas kovėsi su pažo špagą, o ji buvo koku šešetu colių trumpesnė. Tai nebuvo itin didelė kliūtis ginantis, tačiau ji labai apsunkino puolimą.

Ir iš tikro Marmaniui, kuris ir pats visu šešetu colių buvo didesnis už studentą, o, be to, turėjo žymiai ilgesnę špagą, nieko nereikė išlaikyti Žaką pakankamai toli nuo savęs; jam užtekdavo tik kilstelėti špagos smaigalį prie priešininko veido. O Žakas Obri veltui puolė, veltui stengėsi apgauti priešininką. Marmaniui nereikėjo netgi žingsnio žengti atgal — užtekdavo tik išsitiesti, ir Žako špagą nebegalėjo jo pasiekti. Nors studentas ir buvo vikrus, ilga vikonto špagą jau du ar tris kartus įdrėskė jam krūtinę. Kad ir kaip Žakas plėšėsi, jam pavykdavo perskrosti nebent orą.

Obri suprato, kad, žaidimui užsitęsęs, jis žuvs. Nenorėdamas, kad priešininkas perprastų jo planą, Žakas ir toliau jį puolė, naudodamas tas pačias apgaulės priemones, o pats nežymiai colis po colio ėjo artyn; paskui, nusprendęs, kad atstumas pakankamas, Žakas tarsi netyčia atsidengė. Tai pastebėjęs, Marmanis jį puolė, bet Obri šito tik ir laukė; jis atmušė smūgį ir, pasinaudojęs tuo, kad priešininko špagą pakilo

per kokius du colius virš jo galvos, taip vikriai ir drąsiai puolė pirmyn, kad trumputė pažo špaga iki pat rankenos sulindo vikontui į krūtinę.

Marmanis paklaikusiai suriko kaip mirtinai sužeistas žmogus, nuleido rankas, išblyško, išmetė špagą ir krito aukštelininkas.

Kaip tik tuo metu Marmanio riksmas, pažo ženklai ir susirinkusi prie vartų minia atkreipė patruliuojančių sargybinių dėmesį, jie atbėgo ir, pamatę Obri su kruvina špaga rankose, nedelsiant jį areštavo.

Pradžioje Obri bandė priešintis, bet išgirdęs, kaip vadas garsiai paliepė: „Nuginkluokite nieką ir nuveskite į Šatle!“, klusniai atidavė špagą ir nusekė paskui sargybinius į išsvajotą kalėjimą, dėkodamas apvaizdai, kuri jam padėjo vienu smūgiu įvykdyti du didžiausius troškimus: atkeršyti Marmaniui ir pasiekti Askaniją.

Šįkart niekas nedarė Žakui jokių kliūčių įeiti į karališkąją tvirtovę; tiktai kalėjimas tuo metu buvo perpildytas, ir vartų sargas su kalėjimo prižiūrėtoju ilgai tarėsi, kur padėti naujai atvykusį. Pagaliau tie abu didžiai gerbiami asmenys, atrodo, sutarė. Vartų sargas davė ženklą Žakui Obri sekti paskui jį, privertė studentą nusileisti trisdešimt dvi pakopas, atidarė kažkokias duris, įstūmė į labai tamsią kamerą ir užsklendė skląsčių duris jam už nugaros.

Keturioliktas skyrius

APIE TAI, KAIP SUNKU DORAM ŽMOGUI IŠEITI IŠ KALĖJIMO

Taip staigiai pakliuvęs iš šviesos į tamsą, Žakas Obri valandėlę negalėjo susigaudyti. Kur jis? Visiškai neaišku. Artinuo Askanijoje ar toli? Nežinia. Koridoriuje, be tų durų, pro kurias jį įstūmė, Žakas pastebėjo dar kitas dvi duris. Svarbiausia, kad pirmas tikslas pasiektas — jis po vienu stogu su Askaniju.

Bet kiek žmogus gali stovėti vienoje vietoje? Todėl, pamatęs kitoje kameros kertėje — maždaug už penkiolikos žingsnių, prasiskverbusį pro angą šviesos ruožą, Žakas instinktyviai pasuko į jį; atsargiai žengė žingsnį, paskui antrą, ir staugą žemė, rodos, dingo iš po kojų. Studentas nuslydo tris ar

keturias pakopas ir tikriausia griūdamas būtų atsitrenkęs galva į sieną, tačiau jo kojos už kažko užkliuvo, ir Žakas išsitiesė kaip ilgas. Tai ir išgelbėjo jį nuo rimtesnio susižeidimo.

Kliūtis, norom nenorom pasitarnavusi studentui, dusliai sudejavo.

— Atleiskite,— tarė Žakas ir mandagiai kilstelėjo kepuraitę.— Atleiskite! Aš, rodos, ant kažko užlipau. Be abejo, tai labai nemandagu, ir jokių būdu nebūčiau šitaip pasielgęs, jei čia būtų buvę šviesu.

— Jūs užlipote ant to,— atsakė balsas,— kas ištisus šešiasdešimt metų buvo žmogus, o netrukus amžiams pasidarys lavonas.

— Todėl,— tarė Žakas,— tik dar labiau gailiuosi, kad sutrukdžiau jus tokiu momentu, kai jūs, be abejo, kaip ir dera geram krikščioniui, suvedinėjate sąskaitas su dievu.

— Aš jau seniai suvedžiau tas sąskaitas, ponas studente. Aš nusidėjau kaip ir kiekvienas kitas žmogus, bet atgailauju kaip kankinys ir tikiuosi, kad, dievui sukrovus ant svarstyklių mano nuodėmės ir kančias, kančios persvers nuodėmės.

— Ir aš taip manau,— tarė Obri.— Ir aš iš visos širdies jums to linkiu. Na, o dabar, mielas drauge, jeigu jūs nieko prieš (aš sakau „mielas“ todėl, kad, tikiuosi, jūs nelabai pykstate už mano nemandagų poelgį, kuris padėjo su jumis susipažinti), taigi, jeigu jūs nieko prieš, pasakykite man, iš kur jūs taip stebuklingai žinote, kad aš studentas.

— Atspėjau iš jūsų rūbų, o ypač iš rašalinės, kurią nešiojate, pakabinęs už diržo toje vietoje, kur bajorai nešioja durklą.

— Atspėjote iš rūbų ir rašalinės? Bet, mielas drauge, jei neklystu, jūs sakėte, kad mirštate?

— Taip, tikiuosi, kad atėjo galas mano kančioms! Manau, kad šiandien užmigsiu žemėje, o rytoj pabusiu danguje.

— Aš jums netrukdysiu,— atsakė Žakas,— tačiau, leiskite pastebėti, jūsų dabartinė padėtis visai netinka juokams.

— O iš kur jūs ištraukėte, kad aš juokauju? — atsakė mirštantis ir giliai atsiduso.

— Kaip tai — iš kur? Jūs sakote atpažinęs mane iš rūbų ir rašalinės prie diržo, o aš, nors ir kaip stengiuosi, negaliu įžiūrėti net savo rankų.

— Gali būti,— atsakė kalinys.— Bet kai jūs pasėdėsite kameroje penkiolika metų, kaip aš, matysite tamsoje ne blogiau, kaip dienos akyje.

— Verčiau tegu velnias man iškabina tas akis, negu aš su-
tiksiu mokytis tokio daikto! — sušuko studentas. — Penkiolika
metų! Vadinasi, jūs ištisus penkiolika metų sėdite kalėjime?

— Penkiolika ar šešiolika... gal daugiau, gal mažiau... Aš
jau seniai nustojau skaičiuoti dienas ir valandas.

— Jūs tikriausia baisiai nusikaltote, jei taip negailestingai
esate nubaustas? — sušuko studentas.

— Aš nekaltas, — atsakė kalinys.

— Nekaltas! — pasibaisėjęs sušuko Žakas. — Aš, rodos, jums
sakiau, kad dabar ne laikas juokauti.

— O aš jums sakiau, kad nejuokauju.

— Bet dar blogiau meluoti. Juokas — tai tik nekaltas proto
žaismas, kuris neižeidžia nei dangaus, nei žemės, o melas —
tai mirtina nuodėmė, apsunkinanti sielą.

— Aš niekad nemelavau.

— Vadinasi, jūs visiškai nekaltai prasėdėjote kalėjime pen-
kiolika metų?

— Aš sakau — apie penkiolika metų.

— Štai kaip! — sušuko Žakas. — Bet aš juk irgi nekaltas!

— Tada — tesergsti jus dievas! — atsakė mirštantysis.

— Kodėl „tesergsti dievas“?

— Mat, kaltas gali tikėtis, kad jam bus atleista, tačiau ne-
kaltas — niekada.

— Be abejo, jūsų žodžiuose slypi gili prasmė, mielas drau-
ge, bet juose, anaipatol, nėra nieko raminančio.

— Aš pasakiau gryną teisybę.

— Na, šiaip ar taip, jei gerai paieškotute, tikriausia su-
rastute kokią nors, kad ir nedidukę, nuodėmę. Būkite malonus,
papasakokite.

Ir Žakas, kuris iš tikro pradėjo tamsoje išskirti daiktus, pa-
ėmė taburetę, pastatė ją kameros kampe šalia mirštančiojo lo-
vos ir atsisėdo į šį neįprastą krėslą, stengdamasis kuo pato-
giau įsitaisyti.

— Bet ko jūs tylite, mielas drauge? Nepasitikite? Štai kas!
Suprantu, suprantu... Penkiolika metų praleidus kalėjime, tik-
rai galima pasidaryti įtariu! Ką gi! Vadinuosi Žakas Obri, turiu
dvidešimt du metus ir, kaip pats matėte (bent taip jūs tvir-
tinate), esu studentas. Tam tikrais sumetimais, kurie įdomūs
tik man, panorau pakliūti į Šatle. Kameroje esu jau koks de-
šimt minučių ir turėjau garbės susipažinti su jumis. Štai ir
visas mano gyvenimas kaip ant delno. Dabar jūs pažįstate ne

blogiau, negu aš save. Papasakokite apie save, brangusis drauge, aš klausau.

— O aš vadinuosi Etjenas Remonas,— atsakė kalinys.

— Etjenas Remonas? — sumurmėjo studentas.— Niekad neteko girdėti.

— Visų pirma,— atsakė naujasis pažįstamas,— jūs dar buvote vaikas, kai man iš dievo malonės buvo lemta dingti nuo žemės paviršiaus, antra, iki tol gyvenau taip kukliai ir tyliai, kad niekas nė nepastebėjo, kaip aš dingau.

— O ką jūs veikėte? Kas toks buvote?

— Buvau konetablio Burbono patikėtinis.

— Aha, vadinasi jūs, kaip ir jis, išdavėte tėvynę. Na, tada nėra ko stebėtis.

— Ne, aš tik atsisakiau išduoti savo šeimininką. Tai ir visa mano kaltė.

— Paaškindite, prašom, kaip tai įvyko.

— Tuo metu buvau konetablio rūmuose Paryžiuje, o jis gyveno Burbon-Aršambo pilyje. Vieną dieną atvyko jo sargybinių kapitonas ir atvežė man šeimininko laišką. Laiške buvo nurodyta, kad aš nedelsiant įteikčiau pasiuntiniui nedidelį užantspauduotą paketėlį, kurį rasiu hercogo miegamajame, nedidelėje spintelėje, stovinčioje lovos galvūgalyje. Nuėjau į kambarį kartu su kapitonu, atidariau spintelę ir nurodytoje vietoje tikrai radau paketėlį, kurį įteikiau pasiuntiniui, ir šis tuoj pat išvyko. Po kokios valandos iš Luvro atėjo kareiviai su karininku priešakyje ir taip pat įsakė atrakinti hercogo miegamąjį ir parodyti spintelę, stovinčią lovos galvūgalyje. Padariau kaip liepiamas. Jie atidarė spintelę ir bergždžiai joje rausėsi: hercogo pasiuntinys išsivežė ko jie ieškojo.

— Velniai rautų! — sumurmėjo Obri, įsigyvendamas į savo nelaimės draugo padėtį.

Karininkas man baisiausiai grasino, tačiau aš tylėjau, lyg nesuprasdamas, ko jie nori. Jei būčiau pasakęs, kad atidaviau paketą hercogo pasiuntiniui, jie būtų galėję jį pavyti ir atimti.

— Po šimts! — įsiterpė Obri,— čia tai bent poelgis! Jūs pasiелgete taip, kaip ir pridera atsidavusiam ir ištikimam tarnui.

— Tada karininkas paliko du sargybinius manęs saugoti, o pats su dviem likusiais grįžo į Luvrą. Po pusvalandžio jis vėl pasirodė su įsakymu nugabenti mane į Pjero Asyžiečio pilį Lione. Man sukaustė kojas, surišo rankas, įmetė į karietą ir iš abiejų pusių pasodino po sargybinių. Po penkių dienų uždarė į kalėjimą, kuris, reikia pripažinti, buvo toli gražu ne

toks niūrus ir biaurus, kaip šitas. Bet koks gi skirtumas galų gale? — sušnabždėjo mirštantysis. — Kalėjimas yra kalėjimas, ir aš jau pripratau prie Šatle, kaip ir prie visų kitų.

— Hm! — sumurmėjo Žakas Obri. — Vadinasi, jūs filosofas.

— Taip prabėgo trys dienos ir trys naktys, — pasakojo toliau Etjenas Remonas, — tik ketvirtą naktį mane pažadino kažkoks lengvas krebždesys. Atsimerkiau ir pamačiau, kaip atsivėrė kameros durys, o pro jas įėjo moteris su šydu, lydima prižiūrėtojo. Prižiūrėtojas pastatė lempą ant stalo ir, mano naktinei viešniai davus ženklą, paklusniai išėjo. Tada moteris prisiartinio prie mano lovos ir pakėlė šydą. Aš surikau.

— Na, kas gi buvo toji dama? — paklausė Obri, gyvai prisilinkdamas arčiau pasakotojo.

— Pati Luiza Savojietė, Angulemo hercogienė, Prancūzijos regentė, karaliaus motina.

— Oho! — šūktelėjo Obri. — Bet ko gi ji norėjo iš tokio vargšo, kaip jūs?

— Ji domėjosi tuo paketu, kuri buvau įdavęs hercogo pasiuntiniui. Jame, pasirodo, buvo meilės laišakai, kuriuos neatsargi princesė kažkada buvo rašiusi tam, kurį dabar įnirtinai persekiojo.

— Palauk, palauk! — prakošė pro dantis Žakas Obri. — Ta istorija velniškai panaši į hercogienės d'Etamp ir Askanijo meilės intrigą.

— Deja! Visos tos išimylėjusių ir pakvaišusių ponių istorijos panašios kaip du vandens lašai, — atsakė kalinys, kuris, atrodo, turėjo ne tik skvarbias akis, bet ir klusias ausis. — Tik vargas šio pasaulio mažiesiems, kurie į jas išipina!

— Palaukite, palaukite, jūs blogio pranaše! — suriko Obri. — Ką ten malate? Aš juk irgi išivėliau į išimylėjusios ir pakvaišusios damos reikalus.

— Ak taip? Tada galite atsisveikinti su dienos šviesa ir gyvenimu.

— Eikite po velnių su tomis savo pranašystėmis iš ano pasaulio! Ir galų gale kuo aš čia dėtas? Juk ji myli ne mane, o Askaniją.

— Negi mane kas mylėjo? — neatlyžo kalinys. — Negi mane kas labai jau žinojo? Tiesiog atsidūriau tarp bergždžios meilės ir baisaus keršto, ir tie abu jausmai susidūrę sutraiškė mane.

— Po perkūnais! Kas jūs per žmogus! Kuo toliau, tuo linksmiau! — sušuko Obri. — Bet grįžkime prie damos. Ta istorija

mane be galo domina, nes ji tiek panaši į manąją, kad net šiurpas ima.

— Kaip minėjau, ji norėjo gauti laiškus. Mainais už juos ji siūlė viską, ko tik širdis geidžia: garbę, titulų, pinigų. Už tuos laiškus buvo pasiruošusi išvilioti 400 000 ekių iš antrojo Semblanse, net jeigu jam būtų tekę, kaip ir pirmajam, užmokėti už tą paslaugą ešafotu.

Aš jai atsakiau, kad neturiu jokių laiškų, nieko apie juos nežinau ir pagaliau iš viso nesuprantu, ką ji turi omenyje.

Po pasiūlymų sekė grasinimai, bet mane įbauginti buvo nė kiek ne lengviau, negu papirkti, nes sakiau tiesą. Laiškus juk atidaviau šeimininko pasiuntiniui.

Hercogienė išėjo įsiutusi ir ištisus metus nieko apie ją negirdėjau.

Po metų ji vėl pasirodė ir pasikartotojo ta pati scena.

Bet šįkart prašiau, maldavau aš; meldžiau ją išleisti iš kalėjimo. Meldžiau savo žmonos, savo vaikų vardu. Viskas veltui — arba turiu grąžinti laiškus, arba supūti kalėjime.

Vieną dieną kepalėlyje duonos radau dildę. Kilnūs šeimininkas manęs neužmiršo. Net ir labiausiai norėdamas, jis negalėjo manęs išlaisvinti nei prašymais, nei jėga, nes pats klajojų svetur, ištremtas, persekiojamas. Jis pasiuntė į Prancūziją vieną tarną, kad šis įkalbintų kalėjimo prižiūrėtoją perduoti man šią dildę ir pasakytų, kas ją siūnčia.

Aš perpioviau lango grotas. Iš paklodžių nuvijau virvę ir ėmiau leistis, bet, pasiekęs virvės galą, veltui ieškojau žemės po kojomis; tada, ištaraęs dievo vardą, paleidau virvę ir kritau žemyn. Krisdamas nusilaužiau koją. Naktinė sargyba mane rado be sąmonės.

Tada buvau perkeltas į Šalon-siur-Sonos tvirtovę. Ten išbuvau apie du metus, o baigiantis tiem dviem metams vėl apsilankė mano persekiotoja. Tai tie laiškai, tie prakeikti laiškai ją traukė pas mane. Šįkart ji atsivedė kartu budelį, ir jis bandė ką nors ištraukti. Bereikalingas žiaurumas! Ji nieko nelaimėjo; pagaliau ji nieko ir negalėjo laimėti. Juk aš nieko nežinojau, tik tiek, kad atidaviau tuos laiškus hercogo pasiuntiniui.

Vieną dieną ąsočio su vandeniu dugne radau pilną maišelį aukso: mano kilnūs ponas prisiminė savo vargšą tarną. Papirkau prižiūrėtoją, ar, teisingiau pasakius, tas niekšas apsimetė esąs papirktas. Vidurnaktį jis atidarė kameros duris. Aš išėjau ir nusekiau paskui jį ilgais koridoriais. Jau tariasi pajutęs gryną orą. Jau maniau esąs laisvas, bet staiga mus už-

puolė sargybiniai ir abu surišo. Mano palydovas buvo tik apsimetęs, kad jį sujaudino mano prašymai; pamatęs mano rankose auksą, jis panoro jį užgrobti. Taigi, pažadėjęs padėti, gavo tą auksą, o paskui išdavė mane, norėdamas dar gauti atlyginimą, priklausantį skundikams.

Tada mane perkėlė į Šatle, į šią kamerą.

Čia Luiza Savojietė aplankė mane paskutinį kartą, ir šįsyk su budeliu.

Jie man pradėjo grasinti mirtimi, tačiau tai manęs nepaveikė lygiai taip pat, kaip kad pažadai ar kankinimai. Man surišo rankas, o ant kaklo užnėrė kilpą. Atsakinėjau tą pat, tik dar pridūriau, kad priešai, nužudydami mane, išpildys mano didžiausią troškimą, nes kalinio gyvenimas man pasidarė nebe pakenčiamas.

Be abejo, šie žodžiai sulaikė hercogienę. Ji išėjo ir išsivedė budelį.

Nuo to laiko jų nebemačiau. Kas atsitiko su mano kilniuju šeimininku? Koks tolimesnis žiauriosios hercogienės likimas? Niekas nežinau, nes nuo tada — praėjo gal penkiolika metų — nė vienu žodžiu nepersitariau su jokia gyva būtybe.

— Jie abu mirė, — atsakė Obri.

— Abu mirę! Mano kilnūs hercogas mirė! Bet juk jis buvo dar gana jaunas, tik penkiasdešimt dviejų metų! Nuo ko jis mirė?

— Jis žuvo per Romos apsiaustį, ir, gal būt... — Žakas Obri jau norėjo pridurti: „gal būt, jį užmušė vienas mano draugų“, bet susilaikė, nes pagalvojo, kad, ko gero, atstums nuo savęs senį. Kaip žinome, Žakas Obri darėsi atsargesnis.

— Gal būt? .. — klausdamas pakartojo kalinys.

— Gal būt, jį užmušė auksakalys, vardu Benvenutas Čelinis.

— Prieš dvidešimt metų būčiau prakeikęs žudiką, o šiandien visai nuoširdžiai sakau: „Tebūnie jis palaimintas!“ O ar gražiai palaidojo mano kilnųjį hercogą?

— Manau, kad taip; jo palaikai ilsisi katedroje, o ant antkapio iškalta epitafija, kurioje sakoma, jog šalia to, kas čia ilsisi, Aleksandras Didysis buvo avantiūristas, o Cezaris — plevėsa.

— Na, o kita?

— Kas kita?

— Ji, mano persekiotoja?

— Taip pat mirė prieš devynerius metus.

— Taip ir maniau. Viena naktį kameroje mačiau besimeldžiančią ant kelių moters šmėklą. Surikau, ir vaiduoklis pranyko. Matyt, ji buvo atėjusi prašyti atleidimo.

— Jūs manote, kad mirdama ji jums atleido?

— Viliuosi, vardan jos sielos išganymo.

— Bet tada jus turėjo išleisti į laisvę.

— Gal ji ir buvo liepusi mane išlaisvinti, bet aš toks nežymus žmogus, kad per tuos didžius negandus mane visi užmiršo.

— O jūs mirdamas jai atleisite?

— Pakelkite mane, jaunuoli, noriu už juos abu pasimelsti.

Žakas Obri padėjo mirštančiajam atsikelti, ir jis ėmė melstis už savo globėją ir savo persekiotoją, ir už tą, kuris su meile prisiminė jį visą gyvenimą, ir už tą, kuri jo nekenė,— už konetablį ir regentę.

Kalinys sakė teisybę. Žako Obri akys apsirpato su tamsa, ir jis galėjo įžiūrėti mirštančiojo veidą. Tai buvo gražus, nuo kančios sulysęs seno žmogaus veidas, su balta barzda, aukšta praplikusia kakta, labai panašus į tuos vaiduoklius, kurie pasirodydavo Domenikenui, kai šis tapė paveikslą „Šv. Jeronimo išpažintis“.

Pasimeldęs kalinys atsiduso ir krito be sąmonės.

Žakas Obri pagalvojo, kad jis mirė, tačiau dėl visa ko nubėgo prie ąsočio, paėmė rieškutėmis vandens ir apšlakstė gulintčiojo veidą. Mirštantysis atsigavo.

— Tu gerai padarei, atgaivinęs mane, ir štai tau atlygis.

— Kas tai? — paklausė Obri.

— Durklas, — atsakė mirštantysis. — Klausyk: vieną dieną prižiūrėtojas, atnešęs man duoną ir vandenį, pastatė žibintą ant suolo, atsitiktinai stovėjusio prie sienos. Pastebėjau, kad vienas akmuo kiek išsikišęs, o ant jo peiliu išraižytas kažkoks užrašas. Bet perskaityti jo nespėjau. Tada prikapsčiau žemių rankomis, praskiedžiau, suminkiau tarsi tešlą, atspaudžiau užrašą ir perskaičiau „*Ultor*“. Ką tas žodis „keršytojas“ galėtų reikšti? Tada grįžau prie akmens ir pabandžiau išjudinti. Jis vos vos klibėjo, kaip dantis. Kantriai, gal kokį dvidešimt kartų viską pradėdamas iš naujo, darbavausi tol, kol išėmiau akmenį iš sienos. Nieko nelaukdamas, įkišau ranką į یدubą ir joje radau šį durklą.

Tada manyje vėl atgimė laisvės troškimas, nusprendžiau šiuo durklu iškasti praėjimą į gretimą kamerą, ir kartu su jos gyventoju sudaryti pabėgimo planą. Tegu mano sumanymas ir būtų nuėjęs niekais, tačiau kasti žemę, rausti praėjimą — tai

vis šioks toks užsiėmimas! Kai jūs pasėdėsite kalėjime, kaip ir aš, dvidešimt metų, jaunuoli, tada suprasite, koks baisus priešas — laikas.

Šiurpas nupurtė Obri nuo galvos iki kojų.

— Na, o planą jums pavyko įgyvendinti? — paklausė jis.

— Taip, ir žymiai lengviau, negu tikėjausi. Aš taip seniai sėdžiu kalėjime, kad niekas nė neįtaria, jog galiu pabėgti; be to, vargu ar kas iš viso atmena, kas aš toks. Mane saugo ne ką daugiau, kaip aną grandinę sienoje. Konetablis ir regentė mirė, be jų niekas manęs ir neprisimindavo. Ir dabar, jei ištarčiau Etjeno Remono vardą, kas žinotų, kad tai mano vardas? Niekas.

Žako Obri kaktą išpylė šaltas prakaitas, vien pagalvojus apie tą užmarštį, apie tą pražudytą gyvenimą.

— Na, o toliau? — paklausė jis. — Kas buvo toliau?

— Toliau? Daugiau kaip metus rausiau žemę, ir man pavyko prakasti po siena urvą, pro kurį laisvai galėjo išlįsti žmogus.

— O ką jūs darėte su išrausta žeme?

— Išbarstydavau po kambarį ir stipriai sutrypdavau.

— Kur tas urvas?

— Po lova. Visus tuos penkiolika metų niekam į galvą nešovė mintis perkelti ją į kitą vietą. Prižiūrėtojas į kambarį užėina tik kartą per dieną. Vos tik jis išeidavo, vos tik užsitrenkdavo durys ir nutildavo jo žingsnių aidas, atitraukdavau lovą ir imdavausi darbo. O kai prižiūrėtojas vėl turėdavo ateiti, pastumdavau lovą į vietą ir atsiguldavau.

Tačiau užvakar atsiguliau ir niekad jau nebeatsikelsiu. Mano jėgos išseko, o šiandien užges ir gyvybė... Laiminu tave, jaunuoli, tu man padėsi numirti, o aš paliksiu tave savo paveldėtoju.

— Paveldėtoju? — nustebė Žakas.

— Taip. Tau paliksiu šį durklą. Tu šypsai? Kokį vertingęsni palikimą tau gali duoti kalinys? Tas durklas — tai, gal būt, laisvė.

— Jūsų teisybė, — tarė Obri, — ir aš didžiai jums dėkingas. O kur veda jūsų išraustas urvas?

— Dar nepasiekiau kito galo, bet manau, jog jis visai arti. Vakare gretimose kameroje girdėjau balsus.

— Velniau rautų! Ir jūs manote... .

— Manau, kad per kelias valandas užbaigsite mano pradėtą darbą.

— Dėkui, — tarė Obri, — dėkui.

— O dabar kunigo. Norėčiau kunigo,— pratarė mirštantysis.

— Tuoju, tėve, tuoj,— atsakė Obri.— Negali būti, kad jie neįspildytų tokio mirštančiojo prašymo.

Jis nubėgo prie durų, šįsyk niekur neužkliuvęs, nes akys jau apsirato tamsoje, ir ėmė įnirtingai daužyti rankomis ir kojomis.

Atėjo prižiūrėtojas.

— Ko triukšmaujate? — paklausė jis.— Ko dar prireikė?

— Senis, mano kaimynas, miršta,— paaikšino Obri,— ir prašo kunigo. Nejaugi jam atsakysite?

— Hm!.. — murmtelėjo prižiūrėtojas.— Nesuprantu, kodėl tie visi plėšikai prašo kunigo? Tiek to, atsiųsiu ką nors.

Ir iš tikro po dešimties minučių pasirodė kunigas su paskutiniu patepimu, o priešaky jo ėjo du patarnautojai: vienas — su kryžiumi, kitas — su varpeliu.

Ta kankinio išpažintis buvo iškilmingas reginys. Tai buvo išpažintis žmogaus, kuris galėjo atskleisti tik svetimus nusikaltimus ir kuris prieš mirtį meldė atleidimo ne sau, o savo priešams.

Žakas Obri, nors būdamas nelabai jautrus, neištvėręs taip pat atsiklaupė ir prisiminė visas vaikystės maldas, kurias tarėsi jau seniai užmiršęs.

Kaliniui baigus išpažintį, pats kunigas nusilenkė prieš jį ir paprašė palaiminimo.

Džiaugsminga šypsena, dangaus išrinktojo šypsena, nušvietė senio veidą, jis ištiesė vieną ranką virš kunigo, kitą — virš Obri galvos, paskui giliai atsiduso ir krito aukštiekninkas. Tai buvo paskutinis atodūsis.

Kunigas su abiem berniukais kaip atėjo, taip ir išėjo, o kamera, ką tik apšviesta virpančios žvakių liepsnos, vėl paskendo tamsoje.

Žakas Obri liko vienas su mirusiuoju.

Nelinksma kompanija! Ir ypač dėl to, kad ji kelia sunkias mintis. Štai, tas čia gulintis žmogus visai nekaltai pakliuvo į kalėjimą ir praleido jame ištisus dvidešimt metų. Ir išeis iš čia tik todėl, kad mirtis, ta didžioji išlaisvintoja, atėjo jo pasiimti.

Linksmuolis studentas nebepažino savęs: pirmą kartą gyvenime jis pamatė didingą ir niūrią mįslę, pirmą kartą gyvenime susidūrė su deginančiu gyvenimo permainingumu, su nebylia mirties gelme.

Paskui širdies gilumoje pabudo egoizmas: jis pagalvojo apie save, apie tai, kad jis nekaltas, kaip ir tas lavonas, ir kad, kaip

ir anas, įtrauktas į karališkų aistrų verpetą, kuris traiško, ryja, naikina žmogaus gyvenimą. Askanijas ir jis pats gali dingti lygiai taip pat, kaip dingo Etjenas Remonas. Ir kas jais pasi rūpins?

Gal būt, Žerveza?

Benvenutas Čelinis, be abejo.

Bet ką galėjo padaryti Žerveza? Tik verkti. O Benvenutas pats prisipažino, kad be laiško, kurį turi Askanijas, jis bejėgis.

Vienintelė išeitis, vienintelė viltis — tai mirusiojo palikimas, senas durklas, kuris, deja, jau buvo apvylęs savo abiejų pirmųjų šeimininkų lūkesčius.

Žakas jį buvo paslėpęs užantyje ir dabar instinktyviai pačiupinėjo rankeną, norėdamas įsitikinti, kad durklas niekur nedingo.

Tuo metu durys vėl atsivėrė — sargai atėjo lavono.

— Kada bus pietūs? — paklausė Žakas. — Aš noriu valgyti.

— Po dviejų valandų, — atsakė prižiūrėtojas.

Žakas vėl liko vienas kameroje.

Penkioliktas skyrius

GARBINGAS VAGIS

Tas dvi valandas iki pietų Obri praleido ant suoloelio nė nekrusteldamas; jo protas taip intensyviai dirbo, kad jis neįstengė net pajudėti.

Nustatytu laiku atėjo prižiūrėtojas ir atnešė duonos bei vandens, atseit, Šatle pietus.

Studentas prisiminė miršančiojo žodžius, kad kameros durys atsiveria tik kartą per parą, ir vis dėlto jis dar ilgai prasėdėjo nejudėdamas toje pačioje vietoje, nes baiminosi, kad, ko gero, nebūtų pasikeitusi įprastinė kalėjimo tvarka.

Netrukus pro langelį jis pamatė, kad artinasi naktis. Prabėgusi diena buvo nepaprastai išpūdinga. Iš ryto kvota pas teisėją, pusiaudienį — dvikova su Marmaniu, pirmą valandą — kalėjimas, trečią valandą — kalinio mirtis, o dabar jis mėgins kovoti dėl savo laisvės.

Žmogaus gyvenime nedaug tepasitaiko tokių dienų.

Žakas Obri iš lėto atsistojo ir, priejęs prie durų, pasiklausė, ar kas neateina. Kad ant švarko neliktų žemių ir kalkių, jis nusivilko, paskui atitraukė lovą ir pamatė urvą, kurį minėjo buvęs kameros bendras.

Žakas kaip gyvatė įsirangė į siaurą kokių aštuonių pėdų ilgio olą, kitoje sienos pusėje kylančią aukštin.

Sulig pirmuoju durklė smūgiu Žakas iš garso pajuto, kad jis tikrai netrukus pasieks tikslą ir iškops į paviršių. Bet kur? Tik burtininkas pajėgtų atsakyti į šį klausimą.

Šiaip ar taip, Žakas kruopščiai triūsė, stengdamasis kuo mažiau triukšmauti. Kartas nuo karto jis, kaip šachtininkas, išlįsdavo iš skylės ir išbarstydavo po kamerą žemes, kad jos neužgriozdintų jam praėjimo, paskui vėl smukdavo atgal prie darbo.

Kol Obri triūsė, Askanijas su liūdesiu galvojo apie Kolombą.

Jis taip pat, kaip jau minėjome, buvo nuvestas į Šatle ir, kaip ir Obri, uždarytas vienutėje. Tačiau, ar atsitiktinai, ar paliepus hercogienei, jis pateko ne į tokią niūrią ir nuogą kamerą, kaip studentas.

Bet didelė čia bėda, ar kalėjime daugiau patogumų, ar mažiau! Kamera vis tiek lieka kamera, o nelaisvėje esi išsiskyręs. Jam trūko Kolombos, kuri jam buvo brangesnė už šviesą, už laisvę, už gyvenimą. Jeigu tik Kolomba būtų kartu su juo — kamera pavirstų žavingiausia vieta, pasakiškiausiais rūmais.

Vargšas vaikinai! Jis buvo toks laimingas pastaruoju metu! Dieną galvodavo apie mylimąją, o naktį svajodavo, atsėdęs šalia jos, ir jam atrodė, kad ta laimė niekad nesibaigs. Tačiau kartais netgi ir toje palaimoje geležinė abejonės ranka suspausdavo jam širdį. Ir tada, nelyginant žmogus, virš kurio pakibo mirties pavojus, jis vykdavo šalin neramias mintis apie ateitį ir džiaugėsi šia diena.

O dabar jis sėdi kameroje vienut vienas, taip toli nuo Kolombos, kuri, gal būt, uždaryta, kaip ir jis, gal būt, liūdi kokiam nors vienuolyne ir išeis iš jo tik į koplyčią, kur ją ištekdivs už nemylimo vyro...

Dvi baisios aistros tykojo abiejų vaikų: įsimylėjusi ponია d'Etamp geidė Askanijo, garbėtroška grafas d'Orbekas siekė Kolombos rankos.

Taigi, atsidūręs vienas, Askanijas nuleido sparnus. Jis buvo švelnios prigimties, o tokiems žmonėms reikalinga tvirta ranka, kuri juos vestų. Jis buvo tarsi gležna, švelni gėlytė, linkstanti nuo menkausio vėjelio ir prasiskleidžianti po gyvingais saulės spinduliais.

Jeigu į kalėjimą būtų pakliuvęs Benvenutas, jis visų pirma būtų patikrinęs duris, išstuksenęs sienas, apžiūrėjęs grin-

dis; visa savo gyva ir maištinga vaizduote jis būtų ieškojęs išsigelbėjimo. Askanijas gi atsisėdo ant lovos, nukneibė galvą ant krūtinės ir šnibždėjo Kolombos vardą. Jam net nekilo mintis, kad galima kaip nors pabėgti iš kameros pro tris geležinius pinučius ir pro šešių pėdų storio sieną.

Kaip jau minėjome, Askanijo kamera buvo ne tokia varginga ir tuščia, kaip Žako; čia stovėjo stalas, dvi kėdės ir lova, uždengta senu plaušiniu; be to, ant akmeninės plokštės, matyt, specialiai tam įmūrytos, degė lempa. Be abejo, tai buvo kamera privileijuotiems kaliniams.

Maistas taip pat buvo kur kas geresnis: vietoj duonos su vandeniu, kuriuos kartą per dieną gaudavo mūsų studentas, Askanijas valgydavo du kartus, tačiau per šią malonę jis turėdavo du kartus susidurti su prižiūrėtoju! Beje, reiktų pagirti Šatle administraciją — valgis nebuvo itin šlykštus.

Askaniją šios smulkmenos mažai domino. Jis, kaip visi moteriškai švelnūs vyrai, rodės, gyvena gerdamas gėlių kvapą ir rytmetinę rasą. Paskendęs liūdnose mintyse, jis suvalgė gabalėlį duonos, išgėrė keletą gurkšnių vyno ir be perstojo mąstė apie Kolombą, savo vienintelę mylimąją, ir apie Benvenutą, vienintelę viltį.

Iš tikro lig šiol Askanijui niekuo neteko rūpintis: viską padarydavo Benvenutas, o jaunuolis gyvena be rūpesčių, kurdavo nuostabius meno kūrinius ir mylėjo Kolombą. Jis buvo tarsi vaisius, kuris auga ant galingo medžio ir gauna iš jo gyvybės syvus.

Ir net dabar, atsidūręs beviltiškoje padėtyje, Askanijas tvirtai tikėjo mokytoju. Jei tuo metu, kai jį suėmė ar kai vedė į kalėjimą, jis būtų pamatęs Benvenutą Čelinį, ir jei Benvenutas Čelinis būtų paspaudęs jam ranką ir taręs: „Būk ramus, Askanijau, neapleisiu nei tavęs, nei Kolombos“, — būtų užtekę to pažado, ir Askanijas ramiai lauktų, kada atsidarys kalėjimo durys, įsitikinęs, kad tos durys ir tie pinučiai vis tiek turės atsidaryti.

Bet jis nematė Benvenuto, ir Benvenutas nežinojo, kad jo mylimiausias mokinyš, jo Stefanos sūnus, sėdi kalėjime. Prireiktų ištisos dienos nujoti į Fontenblo įspėti — jei tik kam nors iš viso kilo tokia mintis, — ir dienos grįžti į Paryžių, o per tas dvi dienas įsimylėjėlių priešai gali daug ką pridaryti.

Todėl Askanijas likusią dienos dalį ir pirmąją naktį kalėjime praleido be miego: jis čia vaikščiojo, čia vėl sėdosi, čia krisdavo ant lovos, užtiestos balta paklode (dar viena žy-

mė, kad kaliniui skiriamas didelis dėmesys). Per visą tą dieną, visą naktį ir sekantį rytą neatsitiko nieko naujo, nebent, kaip įprastai, prižiūrėtojas atnešė valgį.

Apie antrą valandą po pietų — bent taip nusprendė kalinys iš savo laiko apskaičiavimų — Askanijui pasirodė, jog kažkur netoliese jis girdi kalbant: ausis pasiekdavo tik duslus šnabždesys, paskiri žodžiai nesigirdėjo. Tačiau buvo aišku, kad kalba žmogus. Askanijas pasiklausė ir pasuko į kameros kampaną, iš kur girdėjosi triukšmas. Askanijas tyliai priglaudė ausį prie sienos, paskui prie grindų: garsas, atrodo, sklido iš po žemės.

Vadinasi, netoliese yra kaimynai, ir juos nuo Askanijo skiria tik plona sienelė arba grindys.

Maždaug po poros valandų bambėjimas nurimo, ir vėl įsivyravo tylą.

Vėlai vakare triukšmas vėl pasigirdo, tik šįkart kiek kitoks. Neatrodė, kad bamba besišnekantys žmonės, girdėjosi duslūs ir skubūs smūgiai, tarsi kas tašytų akmenis. Triukšmas sklido iš tos pačios vietos ir, rodės, visą laiką artėjo.

Kad ir kaip savi rūpesčiai buvo užvaldę Askaniją, visa tai jį vis dėlto sudomino, ir jaunuolis sustingo, įsmeigęs akis į kampaną, iš kurėjo garsas. Net apie vidurnaktį Askanijas nė negalvojo gulti, nors visą naktį nebuvo sudėjęs akių nė buosto.

Triukšmas netilo; tokiu metu paprastai niekas nedirbdavo, tad Askanijui pasidarė aišku, kad kažkoks kalinys ruošiasi pabėgti. Askanijas liūdnei šyptelėjo, pagalvojęs, kad nelaimingasis, prasikasęs iki jo vienuotės, akimirka gal net pagalvos esąs laisvėje, o iš tikro iš vienos kameros paklius į kitą.

Pagaliau triukšmas pasigirdo taip arti, kad Askanijas neištvėręs nubėgo prie lemos ir, pagriebęs ją, grįžo atgal. Beveik tuo pat metu tolimiausiam kameros kampe žemė kilstelėjo, kauburėlis subyrėjo, ir išlindo žmogaus galva.

Askanijas nustebęs aiktelėjo, paskui džiaugsmingai sušuko, o atvykęs riktelėjo ne mažiau nudžiugęs. Askanijas pažino Žaką Obri.

Po akimirkos Askanijas padėjo taip keistai ir nelauktai pasirodžiusiam Žakui išlįsti lauk, ir abu draugai stipriai apsikabino.

Suprantama, pirmieji klausimai ir atsakymai buvo be jokio sąryšio, tačiau po kelių padrikų žodžių jie sutelkė mintis ir ėmė šiek tiek susigaudyti, kas atsitiko. Tiesą sakant, Askani-

jas beveik neturėjo ką pasakoti, jis galėjo tik sužinoti daugybę naujienų.

Tada Obri jam viską išklajo: kaip jis, Obri, beveik vienu metu su Benvenutu atvyko į Nelio rūmus; kaip jie beveik kartu sužinojo apie Askanijo areštą ir Kolombos pagrobimą; kaip Benvenutas tarsį beprotis nubėgo į dirbtuvę šaukdamas: „Prie darbo! Prie darbo!“ ir kaip jis, Obri, nuskubėjo į Šatle. Nuo tada jie nebesimatė, ir studentas nieko nežinojo, kas po to įvyko Nelio rūmuose.

Po bendros „Iliados“ sekė atskira „Odiseja“. Obri papasakojo Askanijui apie savo pirmąjį nesėkmingą bandymą patekti į kalėjimą, apie apsilankymą pas Žervezą, jos skundą teisėjui, idiotišką kvotą, kuri baigėsi tuo, jog teko sumokėti dvidešimt paryžietiškų sū pabaudą, žeminančią Žervezos orumą. Galų gale jis papasakojo, kaip, praradęs viltį pakliūti į kalėjimą, susitiko su Marmaniu; paskui išdėstė, kas įvyko iki to momento, kai, nežinodamas, į kokią kamerą jis pateks, Žakas, iškišo galvą iš po žemių ir lempos šviesoje pamatė Askaniją.

Po to draugai vėl puolė vienas kitam į glėbį.

— O dabar,— tarė Žakas Obri,— klausyk, Askanijau, negalima veltui gaišti nė minutes.

— Palauk,— atsakė Askanijas,— visų pirma pasakyk apie Kolombą. Kur ji dabar?

— Kolomba? Kad aš nežinau. Manau, jog pas ponią d'Etamp.

— Pas ponią d'Etamp? — sušuko Askanijas.— Pas savo varžovę!

— Vadinasi, tos kalbos apie ponios d'Etamp meilę — teisybė?

Askanijas pàraudo ir kažką sumurmėjo panosėje.

— O! Nėra ko rausti! — sušuko Obri.— Po velnių! Hercogienė! Ir dar kokia hercogienė — karaliaus favoritė! Kad man taip tokia laimė nusišypsotų! Bet tiek to, grįžkime prie reikalo.

— Taip,— sutiko Askanijas,— pakalbėkime apie Kolombą.

— Še tau! Prie ko čia Kolomba? Man reikia laiško!

— Kokio laiško?

— Na, to, kurį tau rašė hercogienė d'Etamp.

— O kas tau sakė, kad turiu hercogienės laišką?

— Benvenutas Čelinis.

— O kodėl jis tau sakė?

— Jam reikia to laiško, jis be jo negali, aš pažadėjau jį atnešti, galų gale dėl to laiško ir įklimpau į tą balą.

— Bet ką Benvenutas ketina daryti su laišku? — paklausė Askanijas.

— Po galais! Ką aš žinau, be to, pagaliau kas man į kuodą? Jis man sakė: „Man reikalingas laiškas.“ Atsakiau: „Gerai, gausiu.“ Dėl to laiško ir įkliuvau į kalėjimą. Tai va, duok man, apsiimu jį perduoti Benvenutui! Na, ko tu? — paklausė Žakas, pamatęs, kad Askanijo veidas paniuro.

— Mielas Obri,— atsakė Askanijas,— be reikalo vargai.

— Kaip tai? — sušuko Žakas Obri.— Tu nebeturi laiško?

— Jis čia,— atsakė Askanijas ir pridėjo ranką prie švarko kišenės.

— Puiku! Duokš greičiau, nunešiu Benvenutui.

— Jokių būdų nesiskirsiu su laišku, Žakai.

— Bet kodėl?

— Ką aš žinau, ką su juo žada veikti Benvenutas.

— Jis nori juo pasinaudoti ir išgelbėti tave.

— Ir, gal būt, pražudyti hercogienę d'Etamp. Obri, negaliu pražudyti moters.

— Bet juk ta moteris pati nori tave pražudyti. Ta moteris nekenčia tavęs. Ne, klystu, ji dievina tave.

— Ir tu nori, kad mainais už tą meilę...

— Argi tau ne vis viena, ar ji tave myli, ar nekenčia, juk tu jos nemyli! Pagaliau kas, tavo nuomone, privirė košės?

— Jį?

— Be abejo! Ji liepė tave suimti, ji pagrobė Kolombą!

— Kas tau sakė?

— Niekas nesakė. Bet kas kitas, jei ne ji?

— Na, prevo, grafas d'Orbekas, Marmanis, kuriam tu, kaip sakai, viską išklojai.

— Askanijau! Askanijau! — sušuko nevilties apimtas Žakas.— Tu pats save žudai!

— Verčiau žūti, Obri, negu niekšišškai pasielgti.

— Kodėl niekšišškai, jei viską darys Benvenutas.

— Klausyk, Obri, ir nepyk dėl to, ką tau pasakysiu,— tarė Askanijas.— Matai, jei tavo vietoje būtų Benvenutas ir jei jis man pasakytų: „Ponia d'Etamp, tavo priešas, liepė tave suimti, ji pagrobė Kolombą ir laiko dabar ją savo naguose, nori palaužti jos valią. Be šito laiško negaliu išgelbėti Kolombos“,— tada jį prisaikdinčiau, jog jis neparodys laiško karaliui, ir atiduočiau. Bet Benvenuto čia nėra, ir aš nesu tikras,

kad hercogienė mane persekioja. Tavo rankos, Obri,— ne itin patikima vieta laišku. Atleisk, bet tu juk pats prisipažįsti, jog esi vėjo pamušalas.

— Prisiekiu, Askanijau, ana diena mane pasendino dešimčia metų.

— Tu gali pamesti laišką arba neapgalvotai, tegu ir su pačiais geriausiais ketinimais, panaudoti. Tad geriau, jei laiškas liks pas mane.

— Drauge mano,— sušuko Žakas Obri,— pagalvok, ką šneki! Be to, ir Benvenutas sakė, kad tik tas laiškas gali tave išgelbėti.

— Benvenutas ir be jo mane išgelbės. Karalius davė Čeliniui žodį, kad tą dieną, kai jis nulies Jupiterį, galės prašyti kokios nori malonės. Tai va, tu pagalvojai, jog Benvenutas išprotėjęs šaukė: „Prie darbo! Prie darbo!“— iš tiesų jis pradėjo mane gelbėti.

— O jei jam nepavyks nulieti,— tarė Obri.

— Nėra ko nuogąstauti,— atsakė šypsodamas Askanijas.

— Girdėjau, kartais nesėkmė ištinka net pačius geriausius Prancūzijos liejikus.

— Patys geriausi Prancūzijos liejikai — mokiniai, palyginus su Benvenutu.

— O kiek laiko jis gali lieti?

— Tris dienas.

— O kada jis parodys statulą karaliui?

— Po trijų dienų.

— Vadinasi, viso labo reikia šešių ar septynių dienų. O jei per tas šešias ar septynias dienas ponias d'Etamp privers Kolombą ištekti už grafo d'Orbeko?

— Ponias d'Etamp neturi jokių teisių į Kolombą. Kolomba nesutiks.

— Tegu, bet prevo turi teisę, nes Kolomba jo dukterė; Pranciškus I taip pat turi — Kolomba jo pavaldinė. O jei įsakys prevo, jei įsakys karalius?

Askanijas išblyško lyg drobė.

— Jeigu tada, kai Benvenutas išprašys tau laisvę, Kolomba bus jau kito žmona, sakyk, kam tau tada laisvė?

Askanijas ranka nubraukė nuo kaktos prakaitą, kuris jį išpylė po tokių studento žodžių, o kita tuo metu ieškojo kišenėje išganingojo laiško. Bet tuo metu, kai Žakas Obri vy-lėsi, kad Askanijas nusileis, šis papurtė galvą, tarsi norėdamas nuvyti šalin abejones.

— Ne,— tarė jis,— ne! Tik Benvenutui! Pakalbėkime apie ką nors kita.

Askanijas pratarė šiuos žodžius tokiu balsu, jog Žakui pasidarė aišku, kad nėra ko, bent jau šiuo metu, toliau prašyti.

— Tada,— atsakė Obri, kuris, atrodo, nusprendė kažką svarbaus,— tada, drauguži mielas, jei nori pasikalbėti apie ką nors kita, spėsime tai padaryti ir rytoj rytą ar dieną. Bijausi, kad mums čia teks užtrukti. O dabar esu tiek nuilsęs nuo dienos vargų ir naktinio darbo, kad būtų visai ne pro šalį kiek numigti. Taigi lik čia, o aš eisiu į savo kambarą. Kai užsimanysi mane matyti, pašauk. O kol kas pridenk plaušiniu skylę, kurią prakasiau, nes jeigu ją pastebės, ir negalvok susitikinėti. Labanakt! Rytą galva šviesesnė. Gal būsi protingesnis.

Sulig tais žodžiais Žakas Obri, nieko nenorėdamas klausyti, ką jam šnekėjo Askanijas, bandęs jį sulaikyti, įkišo į urvą galvą ir šliaužte nušliaužė į savo kambarą. Vos tik studento kojos dingo skylėje, Askanijas nedelsdamas įvykdė draugo patarimą ir, atitempęs plaušinį, uždengė urvą tarp abiejų kambarų.

Paskui jis numetė švarką ant vienos kėdės, atsigulė ant lovos, ir, nors jį kankino baisus nerimas, nuovargis paėmė viršų, ir Askanijas tuoj pat užmigo.

Obri tuo metu, nors miegas jam merkė akis nė kiek ne mažiau, kaip Askanijui, atsisėdo ant taburetės ir giliai susimąstė. Beje, skaitytojas žino, tokio įpročio Žakas neturėjo, vadinasi, aišku, jog Žakas galvojo kažką labai svarbaus nuveikti.

Taip jis prasėdėjo apie ketvirtį valandos, paskui lėtai atsistojo ir, kaip žmogus, atsikratęs abejonių, ryžtingai pasuko prie urvo ir vėl į jį smuko, tačiau šįkart jis šliaužė be galo atsargiai ir tyliai. Išlindęs kitapus sienos, jis galva pakėlė plaušinį ir džiaugsmingai nusišypsojo, nes ši požeminė kelionė neįsibudino draugo.

Studentui to tik ir tereikėjo. Jis dar atsargiau negu pirma palengvėle išlindo iš savo urvo ir, užgniaužęs kvapą, priėjo prie kėdės, ant kurios gulėjo Askanijo švarkas, išėmė iš kišenės neįkainojamą ir taip Čelinio geidžiamą laišką, o į voką įdėjo nekaltą Žervezos raštelį, sulankstęs jį lygiai taip, kaip buvo sulankstytas hercogienės laiškas. Žakas tikėjosi, kad Askanijas, bent tol, kol jo neišskleis, nepastebės apgaulės ir manys, jog tai gražiosios Anos d'Eili laiškas.

Paskui, taip pat tyliai, jis grįžo prie plaušinio, kilstelėjo jį, vėl įlindo į skylę ir dingo kaip vaiduoklis.

Jis dingo pačiu laiku, nes, vos įėjęs į kamerą, Žakas išgirdo, kaip girgžtelėjo Askanijo kameros durys ir kaip šis staugiai pažadinto žmogaus balsu sušuko:

— Kas ten?

— Aš,— atsakė švelnus balsas,— nesibaiminkite, čia jūsų draugas.

Askanijas, kaip jau minėjome, pusiau apsirengęs, išgirdęs balsą, kurį tarėsi atpažinęs, atsikėlė ir lempos šviesoje pamatė apsigaubusią šydu moterį. Moteris lėtai priėjo prie jo ir pakėlė šydą. Jis neklydo. Ta moteris tikrai buvo ponia d'Etamp.

Šešioliktas skyrius,

KURIAME ĮRODYTA, JOG GRIZETĖS LAIŠKAS DEGA LYGIAI TAIP PAT SKAISČIAI IR PALIEKA LYGIAI TIEK PAT PELENŲ, KAIP IR HERCOGIENĖS LAIŠKAS

Išraiškingas gražiosios Anos d'Eili veidas spindėjo lyg ir gailesčiu, lyg ir liūdesiu, ir Askanijas pakliuvo į spąstus. Todėl dar hercogienei nespėjus praverti burnos, jis tvirtai tikėjo, kad Ana tikrai niekuo dėta dėl tos nelaimės, kuri ištiko jį patį ir Kolombą.

— Jūs čia, Askanijau! — švelniai tarė ji.— Jums norėjau atiduoti rūmus, o radau kalėjimą!

— O ponia,— sušuko jaunuolis,— vadinasi, jūs iš tiesų nekalta, jūs mūsų nepersekiojote?

— Ar nors akimirką mane įtarėte, Askanijau? — paklausė hercogienė.— Tada, aišku, turite manęs nekęsti, ir man belieka tik tylomis graužtis, kad žmogus, kurį taip gerai pažįstu, taip blogai mane pažįsta.

— Ne, ponia, ne! — sušuko Askanijas.— Man sakė, kad jūs mane pasodinote į kalėjimą, bet aš nenorėjau patikėti.

— Taip, Askanijau, žinau, kad manęs nemylite, tačiau bent jūsų neapykanta nėra akla. Taip, jūsų teisybė, Askanijau, aš ne tik kad niekuo dėta, bet netgi nieko nežinojau. Tai prevo, mesiras d'Esturvilis, nežinia kaip sužinojo, pasakė karaliui ir gavo iš jo leidimą suimti jus ir susigražinti dukrą.

— Vadinasi, Kolomba pas tėvą? — gyvai paklausė Askanijas.

— Ne,— atsakė hercogienė,— Kolomba mano rūmuose.

— Jūsų rūmuose, ponias? — sušuko jaunuolis.— Kodėl?

— Ji tikrai labai graži, Askanijau,— sušnabždėjo hercogienė,— ir dabar suprantu, kad jūs niekad nepamilsite jokios moters, nors viena, giliai jus mylinti moteris, ir pasiūlytų pačią turtingiausią hercogystę.

— Aš myliu Kolombą, ponias,— atsakė Askanijas,— ir jūs puikiai žinote, kad meilė, ši dangaus gėrybė, visada yra vertinama labiau už visus žemės turtus.

— Taip, Askanijau, taip, jūs ją mylite labiau už viską. Aš vyliausi, kad jūsų širdyje dega paprasčiausia meilė. Aš klydau. Taip, ir dabar puikiai matau,— pridūrė ji atsidusdama,— kad, ilgiau jus skirdama, nusikalsčiau dievo valiai.

— O ponias! — sušuko Askanijas, sudėdamas rankas.— Dievas jums davė galią mus sujungti. Būkite didi ir kilni iki galo, ponias, padarykite laimingais du vargšus vaikus, ir jie jus mylės ir garbins visą savo gyvenimą.

— Tai va, Askanijau,— tarė hercogienė,— aš nugalėta. Taip, aš pasiruošusi jus globoti ir ginti, bet, deja, gal būt, jau per vėlu!

— Per vėlu! Ką jūs sakote? — sušuko Askanijas.

— Gal būt, šiuo metu, Askanijau, gal būt, pati save pražudžiau.

— Pražudėte? Kodėl, ponias?

— Kadangi jus mylėjau.

— Kad mylėjote mane? Aš jus pražudžiau?

— Taip. Ak, kokia buvau neatsargi! Dabar per jus pražuvau, pražuvau, nes jums rašiau.

— Kaip? Aš nesuprantu, ponias...

— Nejaugi jūs nesuprantate, kad prevo, turėdamas karaliaus leidimą, įsakė nuodugniai iškratyti Nelio rūmus. Nejaugi nesuprantate, kad, ieškodami jūsų ir Kolombos meilės įrodymų, jie apvers aukštyn kojom jūsų kambarį.

— Na ir kas? — nekantriai paklausė Askanijas.

— Kaip tai — kas? — sušuko hercogienė.— Jeigu jūsų kambaryje suras laišką, kurį užsimiršus jums buvau parašiusi, jei atpažins, jog tai mano laiškas, nuneš jį karaliui, kurį jau ir taip buvau apgavusi, o dėl jūsų net pasiryžusi išduoti, nejaugi jūs nesuprantate, kad tą akimirką visa mano valdžia baigiasi? Nejaugi nesuprantate, kad tada niekuo negalėsiu padėti nei jums, nei Kolombai? Nesuprantate, kad aš žuvusi?

— Ak, štai kas! — sušuko Askanijas,— Nusiraminkite, ponია, nėra ko bijoti. Laiškas čia, aš visą laiką jį nešiojuosi su savimi.

Hercogienė lengviau atsiduso, ir nerimastingas jos veidas nušvito džiugia šypsena.

— Nešiojatės su savimi, Askanijau! — savo ruožtu sušuko ji.— Nešiojatės su savimi! Sakykite, dėl ko jūs tą laišką nešiojatės su savimi?

— Iš atsargumo, ponia,— sušnabždėjo Askanijas.

— Iš atsargumo! Vadinasi, dar kartą apsirikau. Dieve mano, dieve mano! O juk turėjau kaip reikiant progų įsitikinti, suprasti. Ak, iš atsargumo! Na ką gi,— pridūrė ji, dėdamasi, jog stengiasi nugalėti pati save,—kadangi man tenka dėkoti jums tik už atsargumą, tai pasakykite, Askanijau, ar labai atsargu laikyti laišką čia, pas save, kada kiekvieną akimirką jie gali ateiti į kalėjimą ir jus apieškoti? Nejaugi jūs manote, kad apdairu laikyti pas save laišką, kuris gali pražudyti vienintelį žmogų, galintį padėti jums ir Kolombai?

— Ponia,— švelniai pratarė Askanijas su tuo liūdesiu, kurį jaučia tyros širdies žmonės, kai jie priversti abejoti,— nežinau, ar nuoširdžiai, ar tik žodžiais jūs norite išgelbėti mane ir Kolombą; o, gal būt, jus čia atvedė tik noras atgauti laišką, kuris, kaip pati sakėte, gali jus pražudyti. Pagaliau nežinau, ar, atgavusi laišką, iš globėjos, kuria šiuo metu dedatės, nepavirsite mirtinu priešu. Bet tikrai žinau, ponia, kad laiškas — jūsų, kad jis priklauso jums ir, jeigu jūs reikalaujate, neturiu teisės jo pasilikti.

Askanijas atsistojo, nuėjo tiesiai prie kėdės, ant kurios gulėjo švarkas, pasirausė kišenėje ir ištraukė laišką; hercogienė iš karto pažino voką.

— Štai jis, ponia,— pratarė jaunuolis,— tas taip trokštamai laiškas. Jis man visai nereikalingas, o jums, gal būt, pražūtingas. Paimkite jį, suplėšykite, sunaikinkite. Aš pasiėlgiau taip, kaip privalėjau pasiėlgti, o jūs galite elgtis kaip tinkama.

— Ak, Askanijau, jūs tikrai kilniaširdis! — sušuko hercogienė su tuo susijaudinimu, kuris kyla kartais net labiausiai sugadintiems žmonėms.

— Atsargiai, ponia, kažkas eina! — sušuko Askanijas.

— Jūsų teisybė,— tarė hercogienė.

Kadangi žingsniai iš tikro artinosi, hercogienė vikriai ištiesė ranką su laišku prie lempos, ir liepsna akies mirksniu jį

prarijo. Ana laikė laišką tol, kol ugnis beveik pasiekė jos pirštus; suanglėjęs popieriukas sukdamasis ėmė kristi ir ant grindų subyrėjo į pelenus, o hercogienė pelenus primynė koja.

Tuo metu duryse pasirodė prevo.

— Man pasakė, ponია, kad jūs čia,— tarė jis, neramiai žvilgčiodamas čia į Askaniją, čia į hercogienę,— ir atskubėjau sužinoti, gal kartais jums ko reikia. Aš ir mano žmonės — jūsų paslaugoms.

— Ne, mesire,— atsakė hercogienė, nepajėgdama nuslėpti didžiulio džiaugsmo, kuriuo spindėte spindėjo jos veidas,— ne, tačiau aš nė kiek ne mažiau jums dėkinga už jūsų paslaugumą ir rūpestį. Atėjau tik norėdama apklausti šį jaunuo-lį, kurį jūs suėmėte, ir įsitikinti, ar iš tikro jis taip smarkiai prasikalto, kaip kad man sakėte.

— Na, ir ką gi jūs nusprendėte? — su lengva ironija pasi-teiravo prevo.

— Kad Askanijas kur kas mažiau kaltas, negu maniau. Ir aš pavedu jums, mesire, juo pasirūpinti. Ar negalėtumėte vargšą jaunuolį taip nejaukiai apgyvendintą, perkelti į kitą kamara?

— Rytoj bus viskas sutvarkyta, ponია. Jūs gi žinote, kad jūsų norai — man įsakymas. Daugiau parėdymų neturite? O gal norėtute dar paklausinėti?

— Ne, mesire,— atsakė Ana,— sužinojau viską, ką norėjau.

Sulig šiais žodžiais hercogienė, dėkingai ir meiliai pažvel-gus į Askaniją, išėjo iš kameros.

Prevo nusekė iš paskos ir užrakino paskui save kameros duris.

— Velniai rautų! — sušnabždėjo Žakas Obri, kuris nuo pra-džios iki galo girdėjo Askanijo ir hercogienės pokalbį.— Po velnių! Spėjau pačiu laiku!

Iš tikro Marmanis, vos tik atsigavęs, susirūpino pranešti hercogienei, kad jis sužeistas, gal net mirtinai, ir kad prieš mirtį jis norįs atskleisti labai svarbią paslaptį. Hercogienė atvyko nedelsiant. Mārmanis papasakojo, kad jį užpuolė ir sužeidė studentas, vardu Žakas Obri, kuris veržėsi į Šatle pas Askaniją kažkokio laiško gauti, norėdamas nunešti jį Če-liniui.

Hercogienė iš karto viską suprato ir, keikdama savo aist-rą, privertusią ją užmiršti bet kokią atsargumą, nuskubėjo į Šatle, nors buvo tik antra valanda ryto. Patekusi pas Aska-

niją, ji suvaidino ką tik mūsų aprašytą sceną ir, bent taip galvojo hercogienė, kuo puikiausiai sutvarkė reikalą, nors, kaip matėme, Askanijo nepasisėkė visiškai apgauti.

Ir, anot Žako Obri, jis suspėjo pačiu laiku.

Tačiau buvo padaryta tik pusė darbo; liko antroji, žymiai sunkesnė. Studentas išgelbėjo tą trokštamą laišką ir turėjo jį savo rankose; bet šis laiškas galėjo šį tą reikšti ne Žako, o Benvenuto rankose.

Tačiau Obri buvo kalėjime ir, atrodo, ilgam, nes jo pirmatako žodžiais tariant, į Šatle kur kas lengviau patekti, negu išeiti. Taigi, jis lyg tas gaidys, suradęs perlą, niekaip nežinojo, ką su savo turtu daryti.

Bandyti prasiveržti jėga — neįmanoma. Suprantama, turėdamas durklą, Žakas lengvai galėjo nudobti prižiūrėtoją, atnešusi jam valgyti, paimti jo raktus ir rūbus. Tačiau ta paskutinė priemonė buvo visai ne prie širdies dorai studento prigimčiai, be to, ji nebuvo ir labai patikima. Iš dešimties buvo tik viena galimybė, kad jo nesugaus, neapieškos, neatims laiško ir neįgrūs atgal į kamerą.

Vikrumu dar mažiau nuveiksi. Kamera buvo aštuonių ar dešimties pėdų gylio požemyje, mažutis langelis, pro kurį vos vos prasiskverbavo dienos šviesa, buvo apkaltas stromis grotomis. Prireiktų ištisų mėnesių prapliauti nors vieną virbą, o pagaliau, jei ir pavyktų, kas lauktų bėglio? Jis atsidurtų kieme prieš neperžengiamą sieną ir sekančios dienos rytą būtų kaip mat surastas.

Vadinasi, papirkti. Tačiau po teisėjo sprendimo, įvertinusio Žervezos garbę dvidešimčia paryžietišių sū, studentui liko viso labo tik dešimt sū: tokiais pinigais, be abejo, nepapirksi net paties prasčiausio kalėjimo prižiūrėtojo, o juo labiau garbingo karališkos tvirtovės prižiūrėtojo.

Taigi, Žakas Obri buvo tikrai nepaprastai keblioje padėtyje.

Kartas nuo karto jam, atrodo, kildavo mintis apie dar vieną galimybę išsilaisvinti; bet, matyt, toji mintis nelipdavo jam prie širdies, nes kiekvieną mielą kartą, kai tik ji grįždavo su būdingu geroms mintims įkyrumu, Obri veidas apsiaukdavo, ir jis imdavo dūsauti — vargšas vaikiną pergryvendavo baisią vidinę kovą.

Ta kova buvo tokia baisi ir ilga, kad ištisą naktį Žakas negalėjo sumerkti akių. Jis čia žingsniavo skersai ir išilgai

kameros, čia sėdosi, čia vėl stojosi. Pirmą nemigo naktį jis praleido mąstydamas; jei Žakas nemiegodavo, tai jis arba gerdavo, ar lošdavo, ar būdavo pas merginą.

Paryčiu kova, atrodo, aprimo: be abejo, kuri nors iš kovojusių jėgų laimėjo, nes Žakas Obri dar gailiau atsiduso ir krito ant lovos, kaip galutinai išsekęs žmogus.

Vos tik jis atsigulė, laiptuose pasigirdo žingsniai. Prie kameros jie nutilo, spynoje trakstelėjo raktas, sužvangėjo sklasciai, durys virstelėjo, ir ant slenksčio išdygo du teisingumo saugotojai: vienas buvo teisėjas, kitas — jo raštininkas.

Nors šis apsilankymas ir buvo nemalonus, bet Žakas nudžiugo, išvydęs savo senus pažįstamus.

— Ak, tai jūs, jaunikaitei,— tarė teisėjas, pažinęs Žaką Obri,— mes vėl susitinkame! Vadinas, jums vis dėlto pavyko įsmukti į Šatlę? Na ir šaunuolis, dievaži! Jam nieko nereikia suvedžioti merginą ar perdurti bajorą! Saugokitės! Šikart taip lengvai neišsisuksite, po velnių! Bajoro gyvybė brangesnė už grizetės garbę, su dvidešimčia paryžietišku sū toli nenukeliuosite.

Kad ir kokie baisūs buvo teisėjo žodžiai, jo balsas šiek tiek nuramino Žaką. Tas spinduliuojantis žmogus, į kurio rankas Žakui pavyko pakliūti, atrodė visai šaunus vaikiną, kuris negalėtų padaryti nieko blogo. Apie raštininką, žinoma, to nepasakysi: sulig kiekvienu teisėjo grąsinimu jis pritariai linktelėdavo galvą. Žakas Obri tuos žmogėnus, stovinčius šalia vienas kito, matė antrą kartą ir, nors ir kaip jis buvo susirūpinęs savo liūdna padėtimi, nejučiomis paskendo filosofiniuose apmąstymuose apie atsitiktinumo kaprizus, kurie kartais ima ir sugalvoja suvesti du žmones, visiškai skirtingus tiek išvaizda, tiek ir charakteriu.

Prasidėjo kvota. Žakas Obri nieko neslėpė: jis papasakojo, kaip, atpažinęs Marmanyje tą patį bajorą, kuris tiek kartų jį buvo išdavęs, ištraukęs pažo špagą ir iškvietęs vikontą dvikovon. Marmanis iššūkį priėmęs ir jie ėmę kautis. Paskui vikontas nugriuvęs. O kas buvę toliau, jis nežinąs.

— Nežinote, kas buvo toliau? Nežinote, kas buvo toliau? — murmėjo teisėjas, diktudamas raštininkui protokolą.— Po velnių! Man atrodo, kad ganės vien to, ką papasakojote. Jūsų reikalas aiškus kaip diena, juo labiau kad vikontas de Marmanis — vienas didžiausių ponios d'Etamp numylėtinių. Atrodo, kad ji ir padavė jus į teismą, mano drąsuoli!

— Velniai rautų! — sušuko studentas, kuris iš tiesų pradėjo nerimauti. — Pasakykite, ponas teisėjau, ar mano reikalai tikrai jau tokie blogi, kaip jūs sakote?

— Dar blogesni, mielas drauge! Dar blogesni! Aš neturiu įpročio gąsdinti klientus. Bet įspėju, jei turite kokius nors paskutinius nurodymus...

— Paskutinius nurodymus! — sušuko studentas. — Sakykite, ponas teisėjau, negi jūs manote, kad man gresia mirties bausmė?

— Be abejo, — atsakė teisėjas, — be abejo! Prikimbate vidury gatvės prie bajoro, priverčiate jį kautis, perduriate, o po to dar klausiate, ar gresia mirties bausmė? Taip, mielas drauge, taip, ir dar kaip gresia!

— Bet juk kiekvieną dieną žmonės eina kirstynių, ir negirdėjau, kad kaltieji būtų labai persekiojami.

— Taip, bet kaujasi bajorai, mano jaunasis drauge. O! Jei du bajorai užsimano perpiauti vienas kitam gerklę, tai jau jų reikalas, ir karalius nesikiša. Bet jei vieną gražią dieną prasciokams šautų mintis kautis su kilmingaisiais, o pirmųjų dvidešimt kartų daugiau, tai, deja, greitai neliktų nė vieno bajoro.

— Kaip manote, kiek dienų gali užtrukti mano tardymas?

— Maždaug penkias ar šešias.

— Kaip! — sušuko Žakas Obri. — Tik penkias ar šešias dienas?

— Be abejo. Jūsų byla juk labai aiški: žmogus užmuštas, jūs prisipažįstate, jog jį užmušėte, ir teisingumas patenkintas. Tačiau, — dar geraširdiškiau varė teisėjas, — jei dar dvi trys dienos jus patenkintų...

— Labai patenkintų.

— Ką gi, galėsime kiek uždelsti procesą ir išlošime tas dvi tris dienas. Iš tiesų jūs visai neblogas vaikinąs, ir man labai malonu, jei galėsiu jums kuo nors pasitarnauti.

— Dėkui, — atsakė studentas.

— O dabar, — tarė atsidusdamas teisėjas, — gal turite kokią prašymą?

— Norėčiau kunigo. Ar tai įmanoma?

— Kodėl gi ne, jūs turite teisę.

— Puiku! Tada, ponas teisėjau, liepkite man jį atsiųsti.

— Būtinai padarysiu, ko prašote. Ir neminėkite manęs blogu žodžiu, mano jaunasis drauge.

— Už ką? Anaipol, aš jums didžiai dėkingas.

— Ponas studente,— pusbalsiu kreipėsi į Žaką Obri prisikišęs raštininkas,— ar negalėtute man padaryti vieną malonę?

— Mielai,— atsakė Žakas.— Kokią?

— Tačiau jūs tikriausia turite draugų, giminių, kuriems žadate palikti visą savo gerą?

— Draugų? Turiu tik vieną vienintelį draugą, bet jis, kaip ir aš, kalėjime. O jei kalbėsime apie gimines, tai liko tik pusbroliai, ir net labai tolimi pusbroliai. Todėl, ponas raštininke, galite drąsiai sakyti, ko norite.

— Pone, aš neturtingas žmogus ir turiu penketą vaikų.

— Na ir kas?

— Matote, man niekada nesisekė, nors savo pareigas, kaip pastebėjote, atlieku kruopščiai ir sąžiningai. Visi mano darbo draugai seniai mane aplenkė.

— Kodėl?

— Kodėl? Ak, kodėl! Tuoj pasakysiu.

— Sakysit.

— Mat, jiems sekasi.

— Aha.

— O kodėl jiems sekasi?

— Kaip tik aš ir norėjau paklausti, ponas raštininke.

— Tuoj paaiškinsiu, ponas studente.

— Labai malonu.

— Jiems sekasi...— ir raštininkas dar tyliau pridūrė: --- žinot, kiekvienas kišenėje nešiojasi pakaruoklio virvės galelį. Suprantate?

— Ne.

— Koks jūs nenuovokus! Jūs rašysite testamentą, ar ne?

— Testamentą? Kuriems galams?

— Kaip tai kuriems galams? Kad jūsų paveldėtojams nektų bylinėtis. Tai va: įrašykite į testamentą, kad jūs perleidžiate Markui-Bonifacui Grimuano, teismo raštininkui, iš bukelio jūsų virvės galelį.

— Aha...— dusliai prakošė Obri.— Dabar suprantu.

— Tai jūs patenkinsite mano prašymą?

— Kurgi ne!

— Tik neužmirškite, jaunuoli. Jau daug kas iki jūsų žadėjo, bet vieni mirė, neparašę testamentą, kiti neteisingai užrašė mano pavardę — Markas-Bonifacas Grimuano,— atsirado kabliukų, pagaliau tretį, garbės žodis, iš tikro verti kartuvių,

susilaukė malonės ir iškeliavo kartis kitur. Taigi jau buvau visiškai nusivylęs, bet staiga pakliuvote jūs.

— Gerai, gerai, ponas raštininke,— tarė Žakas,— šįkart galite būti ramus. Jei mane pakars, jūsų troškimas išsipildys.

— Pakars, pone, būtinai pakars. Galite neabejoti.

— Kur jūs ten, Grimuano? — sušuko teisėjas.

— Tuoj, tuoj, ponas teisėjau, einu! Vadinasi, sutarta, ponas studente?

— Sutarta.

— Garbės žodis?

— Prasčioko žodis.

— Ką gi,— murmtelėjo išeidamas raštininkas,— atrodo, šįkart reikalas išdegs. Eisiu nudžiuginsiu žmoną ir vaikučius.

Ir jis nuėjo paskui teisėją, geraširdiškai bambantį, kad jam tiek ilgai teko laukti.

Septynioliktas skyrius,

KURIAME PASAKOJAMA, KAD TIKRAS DRAUGAS SUGĘBA PASIAUKOTI IR VESTI

Likęs vienas, Obri nugrimzdo į dar liūdnesnės mintis, negu pirma; sutikite, kad, pasikalbėjus su teisėju, jam buvo apie ką pagalvoti. Vis dėlto paskubėkime pridurti, kad jei kam būtų pavykę skaityti jo mintis, tai jis būtų pamatęs, jog visų labiausia Žakas buvo susirūpinęs Askanijo ir Kolombos likimu, kuris priklausė nuo garbingai pavogto laiško. Apie save jam dar marios laiko galvoti, o kol kas reikia pasirūpinti jais.

Jis mąstė koki pusvalandį ir būtų dar mąstęs, bet kameros durys atsivėrė, ir ant slenksčio išdygo prižiūrėtojas.

— Jūs prašėte kunigo? — suniurzgėjo jis.

— Be abejo, aš,— atsakė Žakas.

— Tegriebia mane velniai, jei aš suprantu, kam jiems visiems prireikė to prakeikto ilgaskvernio! — sumurmėjo prižiūrėtojas.— Nė penkioms minutėms negali palikti vargšo žmogaus ramybėje. Įeikite, tėve,— pridūrė jis, praleisdamas kunigą.— Tik vikriau sukitės.

Paskui, vis dar niurzgėdamas, užrakino duris, palikęs kunigą ir kalinį vienu du.

— Jūs kvietėte, mano sūnau? — paklausė kunigas.

— Taip, mano tėve,— atsakė studentas.

— Jūs norite atlikti išpažintį?

— Ne visai taip. Stačiai norėjau pakalbėti su jumis apie kai kuriuos sąžinės reikalus.

— Kalbėkite, mano sūnau,— atsakė kunigas, sėsdamasis ant taburetės,— ir jei pajėgsiu jums patarti. . .

— Aš ir prašiau, kad jūs ateitumėt, trokšdamas jūsų patarimo.

— Aš klausau.

— Mano tėve,— tarė Obri,— aš didis nusidėjėlis.

— Deja,— tarė kunigas.— Laimingas tas, kuris bent jau tai suvokia.

— Tai dar ne viskas; aš ne tik didis nusidėjėlis, kaip sakiau, bet vedžiau iš doros keliu ir kitus.

— Ar galima atitaisyti jūsų padarytą blogį?

— Vyliuosi mano tėve, vyliuosi. Aš patraukiau paskui save į bedugnę jauną nekaltą mergaitę.

— Jūs ją suvedžiojote? — paklausė kunigas.

— Suvedžiojau? Taip, tėve, tikrai taip.

— Ir jūs norite išpirkti savo nuodėmę?

— Bent jau pabandyti.

— Yra tik viena galimybė.

— Žinau. Todėl taip ilgai ir svyravau. Jei būtų buvusi kokia kita išeitis, būčiau ją pasirinkęs.

— Vadinasi, jūs ketinate ją vesti?

— Palaukite, tėve. Kam man meluoti! Aš nenoriu jos vesti, aš tiesiog nusilenkiu likimui.

— Geriau puoselėtumėte žymiai tyresnius, šventesnius jausmus.

— Ką veiksi, mano tėve! Vieni žmonės, atrodo, tarsi suverti vedyboms, o kiti — likti nevedusiais. . . Bernystė — mano pašaukimas, ir, prisiekiu, jei ne aplinkybės. . .

— Gerai, gerai, mano sūnau. Jeigu galite grįžti į doros kelią, tai kuo greičiau, tuo geriau.

— O kada gali įvykti tas „kuo greičiau“? — paklausė Obri.

— Po šimts! — atsakė kunigas.— Vedybos *in extremis*¹, galima tikėtis nuolaidų, ir manau, kad poryt. . .

— Tegu jau būna poryt,— atsiduso studentas.

— Na, o mergina?

— Mergina?

— Ar ji sutiks?

— Su kuo?

¹ Ypatingu atveju (*lot.*).

— Tekėti.

— Velniai rautų, ar ji sutiks! Su didžiausiu džiaugsmu! Juk ne kasdien ji gauna tokius pasiūlymus.

— Vadinasi, jokių kliūčių nėra?

— Jokių.

— O jūsų tėvai?

— Neturiu.

— O jos?

— Nežinomi.

— Kuo ji vardu?

— Žerveza-Pereta Popino.

— Norite, kad pats jai praneščiau?

— Jei sutinkate užsikrauti šią našą, tėve, būsiu jums didžiai dėkingas.

— Šiandien pat ją išpėsiu.

— Pasakykite, tėve, ar negalėtute, pavyzdžiui, perduoti jai laiško?

— Ne, mano sūnau; mes, kalėjimo kunigai, esame prisiekę neperdavinėti jokių kalinių laiškų, kol jie dar gyvi. Po mirties — prašom, ką tik norite.

— Dėkui, tada bus per vėlu... Taigi, lieka vedybos,— sušnabzdėjo Obri.

— Daugiau neturite ką pasakyti?

— Nieko. Tiesa, jei kas suabejotų mano žodžiais arba kliudytų išpildyti mano prašymą, pas teisėją rasite minėtosios Žervezos-Peretos Popino skundą, kuris įrodys, jog aš nė krislelio neišsigalvoju.

— Kaip nors pasistengsiu pašalinti kliūtis,— atsakė kunigas, kuriam atrodė, jog Žakas Obri ne itin džiaugiasi tomis vedybomis ir tik nusileidžia būtinybei,— ir per dvi dienas...

— Per dvi dienas...

— Sugrąžinsite merginai nuplėštą garbę.

— Deja! — giliai atsiduso studentas.

— Puiku, mano sūnau, puiku! — tarė kunigas.— Kuo auka sunkesnė, tuo ji malonesnė dievui.

— Prisiekiu Mahometo pilvu! — sušuko studentas.— Šįkart dievas turėtų man būti didžiai dėkingas. Eikite, mano tėve, eikite!

Iš tikro Žakas ryžosi žengti šį žingsnį tik po ilgos vidinės kovos. Kaip jis jau aiškino Žervezai, dar tėvas jam įkvėpė pasišlykštėjimą vedybomis, ir tik meilė Askanijui, mintis, kad jis pražudė savo draugą, ir nuostabiau atsidavimo pavyzdžiai,

kuriuos jam galėjo pasiūlyti antikos istorija, padėjo Žakui ryžtis šiai aukai.

Bet kaipgi, paklaus skaitytojas, Žervezos ir Obri vedybos padės Askanijo ir Kolombos laimei? Kaip Obri išgelbės savo draugą, vesdamas savo meilužę?

Į šitoki klausimą galiu atsakyti tik tiek: skaitytojui trūksta įžvalgumo. Tiesa, skaitytojas, savo ruožtu, gali man atsakyti, kad jam nėra ko būti įžvalgiu.

Tada tegu jis pavargsta ir perskaito iki galo šį skyrių, kurį būtų galėjęs ramiai praleisti, jei tik turėtų kiek subtilesnį protą.

Kunigui išėjus, Obri pamatė, kad trauktis nebėra kur, ir kiek apsiramino. Tokia jau visų, tegu ir pačių baisiausių sprendimų savybė, kad po jų visada ateina ramybė: kovos išvargintas protas ilsisi, o sujaudrinta širdis apimsta.

Taigi Žakas apsiramino ir ilsėjosi, kol išgirdo triukšmą Askanijo kameroje; jis pagalvojo, kad prižiūrėtojas atnešė valgį, vadinasi, ilgą laiką bus ramu. Dar palaukęs kelias minutes ir įsitikinęs, kad nieko nesigirdi, Žakas įlindo į savo urvą, nušliaužė ir galva kilstelėjo plaušinį.

Askanijo kamera skendėjo tamsoje.

Obri pusbalsiu jį pašaukė. Niekas neatsiliepė: kamera buvo visiškai tuščia.

Pirmiausia Obri apsidžiaugė. Vadinasi, Askanijas laisvas, o jeigu jis laisvas, tai jam, Žakui, nebereikia... Bet beveik tuoj pat jis prisiminė vakar nugirstą hercogienės parėdymą — perkelti Askaniją į patogesnę kamerą. Parėdymas buvo priimtas dėmesin: ką tik girdėtas triukšmas reiškė, kad jo draugas perkeliamas kitur.

Viltis apakino Obri, bet ji blykstelėjo ir užgeso it žaibas.

Jis nuleido plaušinį ir atbulas grįžo į savo kamerą. Iš jo atėmė bet kokią paguodą, netgi draugą, dėl kurio jis aukojosi. Jam liko tik viena — galvoti. Bet Žakas Obri pastaruoju metu tiek daug galvojo, ir tie svarstymai jam taip iškvaršino galvą, kad jis nusprendė verčiau pamiegoti.

Žakas krito ant lovos ir, jau tiek laiko neturėjęs progos deramai išsimiegoti, nors galvoje ir sukosi įvairiausios mintys, netrukus užmigo giliu miegu.

Jis sapnavo, kad jį nuteisė mirti ir pakorė, tačiau per buidelio aplaidumą virvė buvo blogai išmuilinta ir jo kaip reikiant neužsmaugė, tačiau duobkasiai gražiausiai jį palaidojo. Žakas, kaip ir visi gyvi palaidoti, pradėjo kandžioti sau ran-

kas, bet čia atėjo raštininkas atsiimti pažadėto galelio virvės, atkasė duobę ir grąžino Žakui gyvybę ir laisvę.

Deja, tai buvo tik sapnas: kai studentas pakirdo, jo gyvybė vis kabojo ant plauko, o laisvė buvo galutinai prarasta.

Per visą vakarą, naktį ir rytojaus dieną Žaką aplankė tik prižiūrėtojas. Obri bandė jį klausinėti, tačiau jam nepavyko ištraukti nė vieno žodžio.

Vidurnaktį, kai Žakas jau buvo stipriai įmigęs, jį staigiai pažadino durų gurgždesys. Kad ir kaip giliai miegotų kalinys, atsiveriančių durų vaitojimas jį visada išbudina.

Studentas atsisėdo.

— Kelkitės ir apsirenkite,— šiurkščiai įsakė prižiūrėtojas, o už jo nugaros deglo šviesoje blykčiojo dviejų sargybinių alebardos.

Antrasis nurodymas buvo visiškai nereikalingas, nes Žako Obri lova buvo be paklodės ir antklodės, ir jis miegojo apsirėngęs.

— Kur mane vesite? — paklausė jis, dar ne visai išbudęs.

— Jūs pernelyg smalsus,— atsakė prižiūrėtojas.

— Ir vis dėlto norėčiau žinoti,— nenusileido studentas.

— Eime, eime, užteks tų išvedžiojimų. Eikite paskui mane!

Priešintis nebuvo prasmės, ir kalinys pakluso.

Priekyjeėjo prižiūrėtojas, už jo — Žakas Obri, o abu sargybiniai sekė iš paskos.

Žakas nerimastingai dairėsi aplinkui, nė nesistengdamas nuslėpti savo nerimo; jis bijojo, jog dabar, naktį, jam bus įvykdyta mirties bausmė, tačiau netrukus nusiramino, nes nepamatė nei kunigo, nei budelio.

Po dešimties minučių Žakas Obri vėl atsидūrė priimamajame, kur jam jau teko pabuvoti, kai jis pakliuvo į Šatlė. Akimirkai jam net kilo viltis, kad jį išleis pro vartus (nelaimėje žmogus lengvai pasiduoda iliuzijoms), tačiau vedlys atidarė mažas kampines dureles, ir jie pateko į vidinį koridorių, kuris vedė į kalėjimo kiemą.

Vos patekęs į tą kiemą ir atsидūręs lauke, Žakas vėl išvydo dangų ir pilna krūtine ėmė traukti gaivų orą. Nežinia, ar dar kada jis gaus pasimėgauti tokiu malonumu.

Paskui, pastebėjęs kitoje kiemo pusėje skliautinius keturioliktó amžiaus koplyčios langus, jis ėmė suvokti, kas atsitiko.

Pasakotojo pareiga verčia paminėti, kad Žakui vos nepakirto kojų, pagalvojus, kas jo laukia.

Tačiau prisiminęs Askaniją ir Kolombą, Žakas pagalvojo atliksiąs didvyrišką žygdarbį ir nugalėjo laikiną silpnumą.

Taigi gana tvirtu žingsniu studentas priėjo bažnytelę. Peržengęs slenkstį, jis įsitikino neklydęs.

Prie altoriaus stovėjo kunigas, o klaupkose Žako laukė moteris, tai buvo Žerveza.

Vidury bažnyčios jį sulaukė Šatle viršininkas.

— Jūs prašėte, kad prieš mirtį jums būtų suteikta galimybė susituokti su jūsų apgauta mergina,— tarė viršininkas.— Prašymas visai teisėtas, ir mes jį patenkiname.

Studentui aptemo akys, bet jis palietė ranka ponios d'Etamp laišką ir vėl atgavo drąsą.

— Ak, mano vargšas Žakai! — sušuko Žerveza, puldama jam į glėbį.— Ir kas galėjo manyti, kad ta taip trokštama akimirka praeis tokiose aplinkybėse!

— Ką veiksi, brangioji Žerveza,— atsakė Obri, spausdamas ją prie krūtinės.— Dievas geriau žino, ką bausti, o kam atleisti. Nusilenkime jo valiai.

Paskui nepastebimai įbruko jai į ranką ponios d'Etamp laišką ir tyliai pridūrė:

— Perduok Benvenutui tiesiai į rankas.

— Ei, kas yra? — vikriai prišokęs prie jų, pasiteiravo kalėjimo viršininkas.

— Nieko, aš tik pasakiau Žervezai, kad ją myliu.

— Ji neturės, ko gero, net pakankamai laiko įsitikinti, jog meluojate, tai kam tada tos priesaikos? Eikite prie altoriaus ir nesičiupinėkite.

Obri ir Žerveza tylėdami prisiartinė prie laukiančio kunigo ir suklaupė. Prasidėjo sutuoktuvių ceremonija.

Žakui taip norėjosi šiek tiek pasišnekėti su Žerveza, kuri, savo ruožtu, degte degė troškimu padėkoti Obri, bet du sargybiniai iš šonų sekė kiekvieną judesį, gaudė kiekvieną žodį. Žakas buvo laimingas jau vien dėl to, kad kalėjimo viršininkas, be abejo, iš gailesčio leido jiems apsikabinti, ir studentas galėjo perduoti Žervezai laišką. Antraip Žako pasiaukojimas būtų nuėjęs niekais.

Kunigas, matyt, taip pat gavo nurodymus, nes sutrumpino pamokslą. O gal jis taip pat pagalvojo, kad nėra ko daug šnekėti apie vyro ir tėvo pareigas žmogui, kuris po dviejų trijų dienų bus pakartas.

Kai kunigas po pamokslo juos palaimino ir užbaigė ceremoniją, Žakas ir Žerveza vylėsi, kad juos bent akimirksniai pa-

liks vienu du, bet nieko iš to neišėjo. Žerveza tiesiog upeliais liejo ašaras, bet sargybiniai juos nedelsiant išskyrė.

Vis dėlto jiems pavyko susižvelgti. Obri žvilgsniu sakė: „Nepamiršk mano pavedimo“, Žervezos žvilgsnis atsakė: „Būk ramus, įvykdysiu dar šiąnakt, o vėliausiai — ryt rytą.“

Po to juos nutempė į priešingas puses. Žerveza buvo maloniai išlydėta pro kalėjimo vartus, o Žakas mandagiai nuvestas atgal į kamerą.

Įlėjęs Žakas taip sunkiai atsiduso, kaip dar niekad nebuvo atsidusęs nuo to momento, kai pateko į kalėjimą: štai jis ir vedęs!

Taip Žakas Obri, tas naujai iškeptas Kurcijus, iš pasiaukojimo puolė į Himenėjo bedugnę.

Aštuonioliktas skyrius

JUPITERIS

Dabar, skaitytojui leidus, persikelkime valandėlei iš Šatle į Didįjį Nėlį.

Benvenutui pašaukus, atskubėjo visi pameistriai ir nuėjo paskui jį į liejyklą.

Jie puikiai žinojo, kaip mokytojas dirba, tačiau dar niekada jiems neteko matyti, kad jo veidas taip degtų, o akys liepsnote liepsnotų. Ir jei kas būtų galėjęs nulipdyti jį tuo momentu, kai jis ruošėsi lieti Jupiterį, būtų padovanojęs pasauliui nuostabiausią statulą.

Viskas buvo paruošta: vaškinis statulos modelis, aplipintas moliu ir suveržtas geležiniais lankais, gulėjo krosnyje ir laukė savo eilės. Malkos buvo tvarkingai sukrautos; Benvenutas jas padegė iš keturių pusių, ir eglinės kruopščiai išdžiovintos malkos netrukus įsiplieskė; liepsna apėmė visą krosnį, ir forma atsidūrė vidury didžiulio laužo. Netrukus pro specialias angas ėmė tekėti vaškas, o forma — degti. Tuo metu pameistriai šalia krosnies kasė didžiulę duobę metalui tirpdyti. Mat, Benvenutas, nenorėdamas gaišti nė minutės, nusprendė, kad kai tik forma bus paruošta, pradėti liejimą.

Pusantros paros tekėjo vaškas iš formos, pusantros paros pameistriai, kaip jūrininkai kariniame laive, budėjo pakaitomis, ir Benvenutas nė akimirkai nesitraukė nuo krosnies; jis zujo aplink, čia įmesdamas malkų, čia drąsindamas pameistrius. Pagaliau skulptorius įsitikino, kad visas vaškas ištekęs

ir forma išdegė kaip reikiant. Baigėsi antroji darbo stadija. Paskutiniuoju stadijoje reikėjo lydyti metalą ir lieti statulą.

Pameistrai nesuprato, iš kur ta antžmogiška jėga ir kodėl mokytojas dirba su tokiu įnirtingu įkarščiu, ir norėjo įkalbinti Benvenutą prigulti keletui valandų, bet tos kelios valandos prailgintų Askanijo nelaisvę ir Kolombos persekiojimą, ir Benvenutas griežtai atsisakė. Atrodė, kad jis pats sutvertas iš to metalo, iš kurio ruošėsi lieti dievą.

Kai duobė buvo iškasta, jis liepė apraizgyti formą tvirtomis virvėmis ir su specialiai paruoštais suktuvais kuo atsargiau pakelti; po to pameistrai ją nunešė prie duobės ir lėtai nuleido, pastatę sulig krosnimi; tada Benvenutas sutvirtino formą, berdamas aplink ją į duobę žemę ir kiekvieną sluoksnį stipriai sutrypdamas, sustatė molinius vamzdelius metalui pilti. Taip jie triūsė iki pat vakaro Atėjo naktis. Jau ištisas keturiasdešimt aštuonias valandas Benvenutas nesudėjo akių nė bluosto nei prigulęs, nei atsisėdęs. Pameistrai jį maldavo, Skoconė barėsi, bet Benvenutas nieko nenorėjo girdėti. Atrodė, kad jį palaiko kažkokia magiška jėga, ir į visus prašymus ir barimus jis iš viso neatsakinėjo, tik trumpai ir aiškiai kaip generolas kareiviams nurodinėjo pameistriams, ką reikia daryti.

Benvenutas norėjo lieti statulą nedelsiant. Tas energingas menininkas, įveikiąs bet kokią kliūtį, troško pajungti savo galingai valiai patį save. Griūdamas iš nuovargio, rūpindamasis ir karščiuodamas, jis įsakė savo kūnui judėti, ir geležinis kūnas pakluso. O pameistrai tuo metu ėjo vienas paskui kitą iš rikiuotės, kaip kad mūsų metu sužeisti kareiviai apleidžia kovos lauką ir keliauja į ligoninę.

Liejimo krosnis buvo paruošta. Benvenutas buvo įsakęs prikrauti į ją ketaus ir vario lydinių, dėti juos simetriškai vienus ant kitų, kad karštis lengvai pasiektų, ir jie greitai ir vienodai lydytųsi. Jis pats uždegė ugnį, kaip ir pirmojoje krosnyje, ir kadangi laužas buvo sukrautas iš eglinių sakuočių malkų, jis išiplieskė taip smarkiai, kad liepsna pakilo aukščiau, negu buvo tikėtasi, ėmė lyžčioti medinį liejyklos stogą, ir jis taip pat užsidegė. Tas gaisras, o ypač nepakeliamas karštis išgainiojo visus pameistrius, liko vienas Hermanas. Bet Hermano ir Benvenuto pilnai pakako užkirsti kelią pavojui. Stvėrę po kirvį, jie pradėjo daužyti medinius stulpus, prilaukančius stogą. Po akimirkos liepsnojantis stogas griuvo. Tada

Benvenutas ir Hermanas kabliais nustūmė degančias nuolaužas į krosnį. Ugnis sustiprėjo, ir metalas ėmė lydytis.

Bet štai čia Benvenuto jėgos ir baigėsi. Jau apie šešias-dešimt valandų jis nesumerkė akių, dvidešimt keturias valandas burnoje neturėjo nė aguonos grūdelio ir visą tą laiką ragino pameistrius, kvėpė jiems dvasią. Jį ėmė krėsti baisi karštligė: ką tik smarkiai įraudęs veidas išbalso kaip drobė. Tame pašėlusiam karštyje, kurio nė vienas pameistrys negalėjo ištverti, Benvenutas pajuto, kaip suvirpėjo visas kūnas, o dantys taip kaleno, lyg jis būtų atsidūręs Laplandijos sniegynuose. Pamatę, kad jam bloga, priejo pameistriai. Jis dar mėgino priešintis, mėgino parodyti, jog nepralaimėjo,— šiam žmogui atrodė gėda nusileisti netgi būtinybei. Bet galų gale pats sau prisipažino tikrai nebetekęs jėgų. Laimei, liejimasėjo į pabaigą, visų sunkiausia jau buvo užpakaly, liko grynai mechaniška darbo dalis, kurią lengvai galėjo atlikti ir be jo. Benvenutas pašaukė Pagolą, bet, kaip tyčia, Pagolas buvo kažkur dingęs. Tačiau visiems pameistriams pradėjus sutartinai šaukti, Pagolas atsirado. Jis paaiškino, jog buvo nuėjęs pasimelsti, kad laimingai baigtųsi darbai.

— Dabar ne laikas melstis! — sušuko Benvenutas.— Pats dievas yra pasakęs, kad darbas — malda. Reikia dirbti, Pagolai. Klausyk, man rodos, kad aš mirštu; tiek to, mirsiu ar ne, Jupiteris privalo gyventi. Pagolai, drauge mano, palieku tave vadovauti darbams, nes esu tikras, kad, jei panorėsi, padarysi nė kiek ne blogiau, negu aš pats. Žiūrėk, Pagolai, metalas greit bus gatavas; dėl lydimo temperatūros tu negali apsirikti. Kai metalas paraus, liepk Hermanui ir kairiui Simonui paimti po dalbą. Ak, dieve mano! Apie ką čia aš? Ak taip! Tegu jie išmuša abu krosnies kaiščius, ir metalas išsilies į formą. Jeigu mirsiu, priminkite karaliui, kad jis pažadėjo išpildyti mano prašymą, pasakykite jam, kad jūs atėjote mano vardu ir kad aš prašiau... prašiau... O dieve! Neatmenu... Ką žadėjau prašyti karaliaus? Ak taip!.. Nelio senjoras... prevo dukotė Kolomba... d'Orbekas... ponias d'Etamp... Ak, aš einu iš proto!..

Benvenutas susvyravo ir krito Hermanui į glėbį, ir jis, pakėlęs tarsi vaiką, nunešė į miegamąjį, o Pagolas, kuriam buvo pavesta vadovauti darbams, nurodinėjo pameistriams.

Benvenutas sakė teisybę — jis pradėjo siaubingai kliedėti. Skoconė, kaip ir Pagolas, meldėsi, bet ji atbėgo padėti Benvenutui, kuris be perstojo šaukė:

— Aš miriau! Mirštu! Askanijau! Askanijau! Kas bus su Askaniju!

Tūkstančiai košmariškų vizijų pynėsi jo galvoje: Askanijas, Kolomba, Stefana tarsi vaiduokliai artėdavo prie jo ir vėl išnykdavo kaip šešėliai. Paskui pasirodydavo kraujais paplūdęs auksakalys Pompėjas, kurį jis kažkada nudūrė, ir Sjenos pašto viršininkas, kurį jis nušovė iš arkebuzos. Praeitis ir dabartis visai susipynė jo galvoje. Čia jam atrodė, kad Klementas VII laiko Askaniją kalėjime, čia — kad Kozimas I verčia tekėti Kolombą už grafo d'Orbeko. Paskui jis kreipdavosi į hercogienės Eleonoros šmėklą, manydamas, jog kalba su ponija d'Etamp. Jis čia maldavo, čia grasino, čia kvatojo į veidą vargšelei raudančiai Skocone, patardamas jai atidžiai saugoti Pagolą, kad šis nenusisuktų sprando, laipiodamas karnizais kaip katė. Po tų beprotiško susijaudinimo momentų sekdamas visiška prostracija, kada iš tikro galėjai pagalvoti, jog jis miršta.

Agonija tęsėsi jau apie tris valandas. Benvenutas gulėjo visai bejėgis, staiga į kambarį puolė išbalęs ir išsigandęs Pagolas.

— Tepadedu mums Kristus ir švenčiausioji panelė, mokytojau! — šaukė jis. — Viskas žlugo, mus išgelbėti gali nebent tik dangus!

Nors Benvenutas gulėjo visai išsekęs, vos gyvas, visai bejėgis, tačiau Pagolo žodžiai pasiekė jį ir tarsi durklas smigo į širdį. Rūkas, aptemdęs sąmonę, išsisklaidė, ir, kaip Lorzorius, išgirdęs Kristaus balsą, Benvenutas pakilo šaukdamas:

— Kas sako, kad viskas žlugo, kai Benvenutas dar gyvas?

— Deja, mokytojau, aš, — atsakė Pagolas.

— Niekšas, galvijas! — sušuko Benvenutas. — Negi amžinai mane išdavinėsi? Būk ramus, Jėzus Kristus ir švenčiausioji panelė, kurių ką tik šaukeisi, padeda geriems žmonėms, o niekšus baudžia.

Tuo metu pasigirdo beviltiškas pameistrių riksmas: „Benvenutai! Benvenutai!”

— Aš čia! Aš čia! — atsisaukė skulptorius, puldamas iš kambario, išblyškęs, bet kupinas jėgų ir ryžto. — Aš čia! Ir vargas tiems, kurie nevykdė savo pareigų!

Dviem šuoliais Benvenutas atsidūrė liejykloje; visi pameistriai, pirma kupini tokio įkarščio, stovėjo apstulbę ir priblokšti. Net Hermanas, atrodė, miršta iš nuovargio: milžinas vos laikėsi ant kojų ir stovėjo atsirėmęs į išlikusį stulpą.

— Na, klausykite manęs! — garsiai sušuko Benvenutas, tarsi perkūnas iš giedro dangaus pasirodęs vidury pameistrių.— Nežinau, kas čia nutiko, bet, prisiekiu siela, dar galima atitaisyti! Dabar klausykite manęs, nes aš toliau vadovausiu darbui; tik klausykite aklai, neprieštaraudami ir nedvejodami. Pirmąjį, kuris sudvejos, užmušiu vietoje! Aš tai sakau nevėkšloms. O stropiesiems pasakysiu tik viena: Askanijo, jūsų mylimo draugo, laisvė ir laimė kybo ant plauko. Prie darbo!

Sulig šiais žodžiais Čelinis priėjo prie krosnies pažiūrėti, kas nutiko. Pasirodo, baigėsi malkos, ir metalas atšalo, taigi, anot specialistų, virto „pyragu“.

Benvenutas tuoj suvokė, kad viską dar galima atitaisyti. Be abejo, Pagolas kaip reikiant neprižiūrėjo ir temperatūra krosnyje nukrito. Reikėjo įkurstyti ugnį ir suskystinti metalą.

— Malkų! — sušuko Benvenutas,— greičiau malkų! Ieškote visur, kur tik įmanoma! Nubėkite pas kepėjus ir, jei reikės, užmokėkite nesiderėdami. Surinkite iš pilies viską iki paskutinės skiedros. Išlauk Mažojo Nelio duris, Hermanai, jei ponias Perin nenorės atidaryti: tikslas pateisina priemones, be to, mes ne priešų šalyje! Malkų! Kuo daugiau malkų!

Ir pirmasis duodamas pameistrams pavyzdį, Benvenutas pačiupo kirvį ir įniko kapoti du išlikusius stulpus, kurie tuoj pat išvirto kartu su stogo likučiais. Benvenutas juos nedelsiant sumetė į ugnį. Iš visų pusių bėgo pameistrai, nešini glėbiais malkų.

— Puiku! — sušuko Benvenutas. — Na, dabar klausysite manęs?!

— Taip, taip! — vienbalsiai sušuko visi.— Taip! Padarysime, ką įsakysite, kovosime iki paskutinio atodūσιο.

— Tada atrinkite ažuolines malkas ir meskite jas į ugnį: ažuolas labai gerai dega, ir bemat išsisuksime iš bėdos.

Ažuolinės lentos glėbiais pasipylė į krosnį, ir Benvenutas galų gale riktelėjo: „Gana!“

Mokytojo energija užkrėtė visus; kiekvienas jo įsakymas, mostas buvo suprantamas iš pusės žodžio ir nedelsiant įvykdomas. Tik vienas Pagolas kartas nuo karto košė pro dantis:

— Jūs norite padaryti kas neįmanoma, mokytojau, vadinasi, bandote dievo kantrybę.

Čelinis tik pažvelgdavo į jį, ir jo akys tarytum sakė: „Būk ramus, mes dar pasikalbėsime!“

Vis dėlto niūrūs Pagolo pranašavimai neišsipildė, ir metalas vėl pradėjo tirpti, o Benvenutas, trokšdamas paspartinti

lydimą, vis mėtė į krosnį švino gabalus ir tolydžio viską maišė ilgu geležiniu strypu, kol jo paties žodžiais tariant, „miręs metalas“ ėmė atgyti. Matydamas tą pergale, nudžiugęs Benvenutas taip pat atsigavo: jis nebekarščiavo ir vėl buvo kupinas jėgų.

Pagaliau metalas užvirė ir pakilo. Benvenutas tuoj pat atidarė formos angą ir liepė išmušti krosnies kaiščius. Tai nedelsiant buvo įvykdyta. Bet, matyt, tam didžiuliam darbui buvo lemta iki galo likti titanų mūšiui: išmušus kaiščius, Benvenutas pastebėjo, kad metalas teka pernelyg lėtai, ir, ko gero, jo gali pritrūkti. Ir čia jam šovė išganinga mintis, kuri gali gimti vien tik menininko galvoje.

— Tegu pusė lieka čia ir kursto ugnį,— sušuko jis,— o kiti paskui mane!

Su penkiais pameistriais jis nubėgo į Nelio rūmus. Po akimirkos jie grįžo atgal, nešini sidabriniais ir alaviniais indais, lydiniais, nebaigtais ąsočiais. Benvenutas parodė pavyzdį, ir visi sumetė savo brangią naštą į krosnį, kuri akies mirksniu viską prarijo: bronzą, šviną, sidabrą, nuostabiai iškaltus dirbinius; prarijo taip abejingai, kaip būtų prarijusi ir patį skulptorių, jei šis, savo ruožtu, būtų sugalvojęs ten pulti.

Nuo tų tirpių medžiagų bronzą greitai suskystėjo ir, tarsi pasigailėjusi savo pirmykščio nepaklusnumo, ėmė lietis ištisa srove. Benvenutas nerimastingai laukė ir vos nepaklaiko iš siaubo, išvydęs, kad bronzą jau baigiasi, dar nepasiekus formos angos. Tada jis įmerkė ilgą kartį ir suprato, kad Jupiterio galva užpildyta.

Benvenutas parpuolė ant kelių ir padėkojo viešpačiui; kūrinys, turįs išgelbėti Askaniją ir Kolombą, užbaigtas ir, jei dievas susimils, nusiseks.

Tuo Benvenutas galėjo įsitikinti tik rytojaus dieną.

Savaime suprantama, naktis praėjo neramiai. Kad ir kaip Benvenutas buvo nuvargęs, jis tik šiek tiek snustelėjo. Bet ir tas trumpas miegas toli gražu nebuvo poilsis. Vos tik skulptorius užmerkdamo akis, jis dievai žino ką matydavo. Jis regėdavo savo Jupiterį, tą dievų valdovą, Olimpo grožio karalių, iškrypusį, kaip ir jo sūnus Vulkanas. Benvenutas nieko nebesusigaudė: ar čia formos ar metalo kaltė, ar čia jis pats suklydo, ar čia likimas iš jo pasišaipė? Sunkus akmuo užguldamo jo krūtinę, smilkiniai imdavo tvinkseti, ir jis pakirsdavo neramiai plakančia širdimi, išpiltas šalto prakaito. Valandėlę Benvenutas nesusivokdamo, ar tai tiesa, ar tik sapnas, paskui

prisimindavo, kad jo Jupiteris dar tebeglūdi formoje kaip vaikas motinos iščiose. Jis perskaičiuodavo mintyse visas atsargumo priemones ir prisiekinėjo dievui, kad norėjo ne tik sukurti šedevrą, bet ir atlikti gerą darbą. Paskui, kiek nurimęs, jis vėl užmigdavo, slegiamas begalinio įkyraus nuovargio, ir vėl išvysdavo ne mažiau kankinantį ir siaubingą sapną.

Išaušo diena, ir Benvenutas, nukamuotas neramaus miego, vikriai pašoko ir apsirengė. Po valandėlės jis jau buvo liekykloje.

Bronza, matyt, dar nebuvo pakankamai atšalusi ir formos dar nevertėjo liesti, tačiau Benvenutui taip knietėjo pamatyti, kas jo laukia — nesėkmė ar viltis, jog jis neištvėrė ir pradėjo lupti formą nuo Jupiterio galvos. Vos prisilietęs prie statulos, jis išblyško kaip drobė.

— Jūs tar sirkti, mokytojau? — pasigirdo balsas, ir iš tarties Benvenutas atpažino Hermaną. — Ferčiau kultumėt į lofą.

— Klysti, Hermanai, drauguži mielas, — atsakė Benvenutas, be galo nusteбęs, matydamas Hermaną, atsikėlusį tokioje ankstybėje, — aš merdėjau lovoje. O tu, ko tu taip anksti atsikėlei?

— Išėjau pasifaikščioti, — atsakė Hermanas, nurausdamas iki pat ausų. — Aš lapai myliu pasifaikščioti. Norite, mokytojau, aš jums patėsiu?

— Ne, ne! — sušuko Benvenutas. — Niekas be manęs nepalies statulos! Palauk, palauk!

Ir jis atsargiai pradėjo lupti formą nuo statulos galvos. Laimei, metalo užteko. Jei Benvenutui nebūtų kilusi mintis sumesti į krosnį visą sidabrą, lėkštes ir ąsočius, bronza nebūtų užpildžiusi statulos galvos.

Laimei, to neįvyko ir galva buvo be galo graži.

Tai pamatęs Benvenutas padrąsėjo ir pamažėle lupė toliau. Iš lėto, tarsi luobą, jis nuėmė visą formą, ir pagaliau išlaisvintas iš kalėjimo suspindo Jupiteris, didingas kaip Olimpo karalius. Visa statula buvo lygi lygutėlė, be menkiausios klaidos, ir, nukritus paskutiniam deginto molio gabalėliui, pasigirdo visuotinas tylomis apie Čelinį susirinkusių pameistrių susižavėjimo šauksmas. Jis taip buvo sėkmės apsvaigintas, kad lig šiol jų net nepastebėjo.

Bet, išgirdęs šį šūksmą, skulptorius tarsi dievas iškėlė galvą ir, išdidžiai šypsodamas, tarė:

— Pažiūrėsime, ar Prancūzijos karalius išdrįs atsakyti žmogui, sukūrusiam tokią statulą.

Paskui, tarsi pasigailėjęs savo, tarp kita ko, be galo jam būdingos puikybės, Benvenutas puolė ant kelių ir, sudėjęs rankas, garsiai dėkojo viešpačiui.

Vos tik jis baigė maldą, atbėgo Skoconė ir pranešė, kad ponias Žak Obri nori su juo pasikalbėti ir jam įteikti savo vyro laišką.

Benvenutas du kartus privertė Skoconę pakartoti pavardę, nes nė manyte nemanė, kad studentas galėtų turėti teisėtą žmoną.

Tačiau jis tuoj pat nuėjo, palikęs pameistrius vienus žavėtis ir didžiuliotis savo mokytojo šlove.

Tuo tarpu Pagolas, apžiūrėjęs statulą iš arčiau, pamatė mažutį įdubimą dievo kulnė; matyt, kažkas sukliudė metalui nutekėti iki formos galo.

Devynioliktas skyrius

JUPITERIS IR OLIMPAS

Tą pačią dieną Benvenutas pranešė Pranciškui I, kad Jupiteris nulieta, ir paklausė, kada Prancūzijos karalius malonėtų pažvelgti į Olimpo karalių.

Pranciškus I atsakė, kad sekantį ketvirtadienį jis ketinąs su savo svainiu imperatoriumi medžioti prie Fontenblo, ir tą dieną statula turinti būti pervežta į didžiąją rūmų galeriją.

Atsakymas buvo sausokas: be abejo, ponias d'Etamp nuteikė karalių prieš jo mylimiausią menininką.

Gal žmogiškas orumas, o gal pasitikėjimas dievu padėjo Benvenutui, ir jis šypsodamas atsakė:

— Gerai.

Atėjo pirmadienis. Benvenutas liepė įkelti Jupiterį į vežimą ir, nuogaustaudamas, kad statulai kas neatsitiktų, pats raitas ją lydėjo, neatsitraukdamas nei per žingsnį. Ketvirtadienį, dešimtą valandą, kūrinys ir kūrėjas atvyko į Fontenblo.

Iš pirmo žvilgsnio buvo matyti, kad Benvenutas kupinas kažkokio kilnaus išdidumo ir džiaugsmingos vilties. Menininko nuojauta jam sakė, kad jis sukūrė šedevrą, o dora žmogaus širdis — kad netrukus jis padarys gerą darbą. Todėl Čelinis jautėsi dvigubai laimingas ir laikė aukštai iškėlęs galvą, kaip žmogus, kurio širdyje nėra vietos nei neapykantai, nei baimei. Kai karalius pamatys Jupiterį, statula, be abejo, jam patiks. Monmoransi ir Puaje primins jam pažadą; imperatorius

ir visas dvaras tuo metu kaip tik bus Fontenblo, ir Pranciškus I norom nenorom gaus tesėti duotą žodį.

Ponia d'Etamp, gal ir ne taip džiaugsmingai, tačiau su nė kiek ne mažesniu aikštingu įkarščiu rezgė pinkles. Nors ji ir laimėjo pirmąjį susidūrimą, kai Benvenutas norėjo išibrauti pas ją ir pas karalių, tačiau puikiai suvokė, jog tai tik pirmas pavojus; antrąjį, žymiai didesnį, slepia karaliaus pažadas Benvenutui, ir ji žūt būt nusprendė pasiekti, kad tas pažadas nebūtų tesėtas. Štai kodėl hercogienė atvažiavo į Fontenblo diena anksčiau už Čelinį ir su tuo nepakartojamu moterišku apsukrumu, kuris joje beveik prilygo tobulumui, ėmė tvarkyti savo reikalus.

Čelinis netrukus gavo tuo įsitikinti.

Vos įžengęs į galeriją, kur turėjo būti pastatytas Jupiteris, jis sustingo priblokštas, supratęs, kas smogė šį baisų smūgį.

Ta galerija, spindėte spindinti Rosos piešiniais, kurie vieni lengvai galėjo nustelbti bet kurį kitą ten esantį šedevrą, per paskutines tris dienas buvo išpuošta statulomis, Primatičio atsiųstomis iš Romos; žodžiu, ji buvo pilna antikinės skulptūros stebuklų, pašventintų dvidešimties amžių žiūrovų susižavėjimo,—niekas negalėjo su jomis lygintis ar varžytis. Ariadna, Venera, Heraklis, Apolonas ir net Jupiteris, didysis Olimpo Jupiteris, — visos genijų svajonės, įamžintos bronzoje, susirinko čia tarsi į dievų pasitarimą, prieš kurį galėtų stoti nebent bedievis; taigi, čia susirinko aukščiausias tribunolas, ir jo žodis įbaugintų kiekvieną menininką.

Pastatęs tame Olimpe savąjį Jupiterį šalia Fidijo Jupiterio, Benvenutas miestų iššūkį Fidijui, vadinasi, jo manymu, nusikalstų ir išniekintų antikinį genijų,—ir sąžiningasis menininkas atsitraukė per tris žingsnius, nors dar niekad nebuvo suabejojęs savo jėgomis ir talentu.

Be to, nemirtingosios statulos — ir ne be pagrindo — galerijoje užėmė pačias geriausias vietas. Taigi vargšui Čelinio Jupiteriui liko tik tamsūs kampai, į kuriuos galėjai patekti tik praėjęs pro išpūdingų senovės dievų eilę.

Nuleidęs galvą, Benvenutas stovėjo ant galerijos slenksčio ir žiūrėjo į dievus liūdnu, bet kupinu susižavėjimo žvilgsniu.

— Mesire Antuanai Lemasonai,—kreipėsi Benvenutas į lydėjusį jį karaliaus sekretorių,—aš noriu, aš privalau tuoj pat išvežti savo Jupiterį. Mokinyš nedrįs ginčytis su mokytoju, vaikas nebandys kovoti su proseneliais; mano orumas ir kuklumas neleidžia to daryti.

— Benvenutai, — atsakė karaliaus sekretorius, — patikėkite nuoširdaus draugo žodžiu: jeigu jūs pasitrauksite, pražudysite save. Tarp mūsų kalbant, jūsų priešai to tik ir laukia, nes tuo jūs prisipažintumėte esąs bejėgis. Jūsų atsiprašymai nepadės, karalius, kuris nekantrauja pamatyti jūsų kūrinių, nieko nenorės klausyti ir, ponios d'Etamp paveiktas, niekada jums neparodys savo malonės. Manau, kad kai kas šito kaip tik ir nori. Ne su mirusiais jums pavojinga kovoti, Benvenutai, o su gyvaisiais.

— Jūsų teisybė, mesire, — atsakė auksakalys, — aš jus suprantu ir dėkoju, kad priminėte, jog neturiu teisės pernelyg didžiuliotis.

— Na ir puiku, Benvenutai! Bet išklausykite dar vieną patarimą: ponია d'Etamp šiandien atrodė tokia žavi, kad tikriausia sugalvojo kokią nors naują klastą. Ji su tokiu neatspiriamu žaismingumu ir žavesiu įkalbinėjo imperatorių ir karalių eiti pasivaikščioti į mišką, kad aš nuogaštauju, jog ji gali kaip nors užlaikyti juos ten iki nakties.

— Jūs manote! — sušuko išblykšdamas Benvenutas. — Tuo met aš tikrai žuvęs: deglo šviesoje mano statula nustos pusės savo vertės.

— Tikėkimės, kad aš suklydau, — kalbėjo Antuanas Lemasonas, — ir palaukime, kas bus toliau.

Ir Čėlinis nerimastaudamas ėmė laukti. Jis pastatė Jupiterį kuo geresnėje vietoje, tačiau pats puikiai suprato, kad sutemose statula atrodys gana vidutiniška, o naktį visai nepatrauks akies. Hercogienės neapykanta viską labai tiksliai apskaičiavo: 1541 metais ji pasinaudojo XIX amžiaus kritikos metodais.

Benvenutas, kupinas nevilties, žiūrėjo į besileidžiančią saulę ir godžiai gaudė iš lauko sklindančius garsus. Tačiau be tarnų pilyje nieko daugiau nebuvo.

Išmušė tris. Ponios d'Etamp ketinimai nebekėlė jokių abejonių, ir jos pergalė buvo aiški. Prislėgtas Benvenutas susmuko į fotelį.

Viskas žlugo, pirmiausia — jo, menininko, garbė. Benvenutas jau buvo užmiršęs tą karštingišką kovą, kuri vos jo nepražudė; ji turėjo atnešti triumfą, o atneš, viso labo, tik gėdą. Jis su skausmu žvelgė į savo statulą, kurią jau ėmė gaubti sutemos, ir matė, kaip blanksta jos linijos.

Staiga Čėliniui dingtelėjo išganinga mintis; jis pašoko, pašaukė mažąją Žaną, kuri buvo atsivežęs kartu, ir skubiai išėjo.

Nesigirdėjo jokio triukšmo, vadinasi, karalius dar negrįžta. Benvenutas nuskubėjo pas miesto dailidę ir, to žmogaus bei jo pameistrių padedamas, mažiau kaip per valandą padirbo ažuolinį cokolį su keturiais nedideliais ratukais.

Dabar jis būkštavo, kad dar nebūtų grįžęs dvaras. Bet penktą valandą darbas jau buvo baigtas, artėjo naktis, o karūnuotų svečių vis dar nesimatė. Ponia d'Etamp, matyt, dabar mėgaujasi pergale.

Benvenutas liepė pastatyti statulą su visu pjedestalu ant cokolio, kurio beveik visai nesimatė. Kairėje rankoje Jupiteris laikė žemės rutulį, o dešinė, iškėlęs virš galvos, — grūmojo sviesti žaibą, į kurį auksakalys nepastebimai įstatė žvakę.

Vos baigus pasiruošimus, fanfaros pranešė, kad grįžta karalius ir imperatorius. Benvenutas uždegė žvakę, liepė mažajam Žanui pasislėpti už statulos ir su neramiai plakančia širdimi ėmė laukti karaliaus.

Po dešimties minučių dvivėrės galerijos durys atsidarė, ir pasirodė Pranciškus I, vedąs už parankės Karolį Penktąjį.

Juos lydėjo dofinas, dofinė, Navaros karalius, žodžiu, visas dvaras. Pačioje pabaigoje žengė prevo su dukra ir d'Orbekas. Kolomba buvo išblyškusi ir pavargusi, bet, išvydusi Čelinį, mergina iškėlė galvą, ir jos veidą nuskaidrino šviesi, kupina pasitikėjimo šypsena.

Čelinis atsakė jai žvilgsniu: „Nusiraminkite, nieko nebokite ir nepasiduokite nevilčiai. Aš su jumis.“

Vos tik durys atsivėrė, mažasis Žanas, davus mokytojui ženklą, lengvai stumtelėjo cokolį su statula, ir ji tarsi gyva nuplaukė prieš karalių, palikdama už savęs visus antikos šedevrus. Akies mirksniu į ją nukrypo visų žvilgsniai. Švelni žvakės šviesa, krintanti iš viršaus, sukėlė žymiai malonesnį įspūdį, negu dienos apšvietimas.

Ponia d'Etamp prikando lūpą.

— Man atrodo, jūsų didenybe, — tarė ji, — kad šitaip pataikauti nederą. Juk žemės karaliui reikėtų eiti pasitikti dangaus valdovo.

Karalius šyptelėjo, tačiau visi matė, kad pataikavimas jam anaip tol ne toks jau nemalonus; iš įpratimo jis užmiršo kūrėją dėl kūrinio ir, nuėjęs priešais atplaukiančią statulą, ilgai tylomis ją apžiūrinėjo. Karolis Penktasis, iš prigimties labiau politikas, negu menininkas, vieną kartą, būdamas gerai nusiutekęs, pakėlė numestą Ticiano teptuką, — tačiau, šiaip ar taip, kartu su dvariškiais, kuriems nederėjo turėti savo nuomonės,

kantriai laukė, ką pasakys Pranciškus I, kad galėtų tarti savo žodį.

Valandėlę tvyrojo įtėmpta tylą, ir Benvenutas su hercogiene pasikeitė kupiniais neapykantos žvilgsniais.

Paskui staiga karalius sušuko:

— Tai puiku! Nuostabu! Prisipažinsiu, kad statula viršijo mano lūkesčius.

Tada visi ėmė girti ir sveikinti, o visų pirmiausia — imperatorius.

— Jei menininkus galėtum užkariauti kaip miestus,— tarė jis karaliui,— tuoj pat paskelbčiau jums karą, mielas broli, kad gaučiau šitą skulptorių.

— Bet per šį Jupiterį,— įsikišo itūžusi ponia d'Etamp,— mes visai nebematome nuostabių antikos statulų, stovinčių ten, toliau. Jos vis dėlto gal kiek vertingesnės, negu tie šiuolaikiniai mažmožiai.

Tada karalius priėjo prie antikinių skulptūrų, iš apačios apšviestų deglais. Viršutinė jų dalis skendėjo tamsoje, ir statulos darė žymiai mažesnę išpūdį, negu Jupiteris.

— Fidijas dieviškas,— tarė karalius,— bet Pranciškaus I ir Karolio Penktojo epochoje, kaip ir Periklo laikais, galima turėti savo Fidiją.

— O, juos reikėtų pamatyti dieną,— karčiai pratarė Ana.— Neskubėkime spręsti, šviesos efektas — tai dar ne menas. Ir kuriems galams šis apdangalas? Prisipažinkite atvirai, maestrai Čelini, ar tik jis neslepia kokio defekto?

Hercogienė kalbėjo apie lengvą audeklą, užmestą ant Jupiterio, idant jis atrodytų dar didingesnis.

Benvenutas stovėjo šalia statulos nejudėdamas, tylus ir šaltas kaip ir pati skulptūra, bet, išgirdęs hercogienės žodžius, paniekinančiai nusišypsojo, rūščiai blykstelėjo juodomis akimis ir su pagoniškų laikų menininko akiplėšiška drąsa nuplėšė apdangalą.

Benvenutas galvojo, kad hercogienė sprogs iš įsiūčio.

Bet staiga neįtikėtinomis valios pastangomis ji nusišypsojo siaubinga, tačiau malonia šypsena ir grakščiai ištiesė rankutę Čeliniui, kurį apstulbino toks netikėtas manevras.

— Ką gi, aš klydau,— garsiai tarė ji išpaikinto vaiko tonu.— Jūs — didis skulptorius, Čelini. Atleiskite, kad ieškau kliaučių. Duokite ranką, ir būkime draugai. Norite?

Ir tylomis greitai pridūrė:

— Pagalvokite apie savo prašymą, Čelini. Prisiekiu, jei reikalausite Askanijo ir Kolombos vedybų, tada jūs visi žuvė!

— O jei paprašysiu kito dalyko,— taip pat tylomis atsakė Benvenutas,— jūs man padėsite, ponias?

— Taip,— gyvai atsakė ji,— ir prisiekiu, kad karalius patenkins bet kokią jūsų prašymą.

— Manau, nėra ko prašyti karaliaus, kad jis leistų susituokti Askanijui ir Kolombai, ponias,— tarė Benvenutas.— Jūs patį paprašysite.

Hercogienė paniekinančiai nusišypsojo.

— Apie ką jūs ten šnabždėtės? — paklausė Pranciškus I.

— Ponia hercogienė d'Etamp buvo tokia gera, kad priminė pažadą, jūsų didenybe, jog išpildysite mano prašymą, jei tik liksite patenkintas statula,— atsakė Benvenutas.

— Jūsų didenybe, tą pažadą davėte,— tarė prieidamas konetablis,— girdint man ir kancleriui Puaje. Jūs netgi įpareigojote mus, mane ir mano kolegą, priminti...

— Taip, taip, konetabli! — linksmai pertraukė jį karalius.— Priminti, jei aš užmiršiu. Bet, bajoro žodis, aš pats puikiai prisimenu! Taigi, matote, jūsų žodžiai man labai malonūs, tačiau visai nereikalingi. Aš pažadėjau Benvenutui išpildyti bet kokią jo prašymą, kai tik jis nulies Jupiterį. Juk taip, konetabli? Na, ar gera mano atmintis, kancleri? Reikalaukite, Čelini, aš klausau, tik vis dėlto mažiau galvokite apie savo milžiniškus nuopelnus, o daugiau apie mūsų ribotą galią. Galite reikalauti visko, tik neprašykite mūsų karūnos ir mylimosios.

— Ką gi, jūsų didenybe,— atsakė Čelinis,— kadangi jūsų didenybė toks palankus savo nevertam tarnui, tai aš iš visos širdies prašau malonės vargšui studentui, kuris krantinėje, prieš Šatle, susikivirčiojo su vikontu de Marmaniu ir gindamasis pervėrė jį špaga.

Visus labai nustebino toks kuklus prašymas, o ypač poniją d'Etamp; ji apstulbusi žiūrėjo į Benvenutą, manydama, jog blogai išgirdo.

— Prisiekiu Mahometo pilvu! — sušuko Pranciškus I.— Jūs tiesiog verčiate mane pasinaudoti malonės teise, nes vakar girdėjau, kaip kancleris sakė, kad jaunikaitis neišvengs karavių.

— O! — prabilo hercogienė.— Aš pati, jūsų didenybe, norėjau prašyti pasigailėti to jaunuolio. Neseniai gavau žinią iš Marmanio, kad jam jau žymiai geriau, ir jis prašė man per-

duoti, jog jis pats kaltas dėl to ginčo, ir kad studentas... Kuo jis vardu, maestre Benvenutai?

— Žakas Obri, ponias.

— Ir kad studentas,— gyvai kalbėjo ponias d'Etamp,— niekuo dėtas. Patikėkite, jūsų didenybe, neverta ginčytis su Benvenutu: verčiau suteikite tuoj pat jam tą malonę, kol jis dar nesusigriebė, kad taip mažai teprašė.

— Ką gi, maestre,— tarė Pranciškus I,— tebūnie jūsų prašymas išpildytas, o kadangi, kaip sako patarlė, „lengva ranka dusyk duoda“, išakymas paleisti jaunuolį bus išsiųstas dar šįvakar. Girdite, brangusis kancleris?

— Taip, jūsų didenybe, bus padaryta.

— O jus, maestre Benvenutai,— kalbėjo Pranciškus I,— užeikite pirmadienį į Luvrą. Mes pasišnekėsime apie kai kurias smulkmenas; atrodo, kad pastaruoju metu išdininkas apie jas mažai tegalvojo.

— Bet, jūsų didenybe, Luvro durys...

— Nieko, nieko! Asmuo, davęs tą išakymą, jį atšauks. Tai tik karinė priemonė, o dabar aplink mus vien tik draugai, vadinasi, grįžta taika.

— Puiku! — sušuko hercogienė.— Tačiau jeigu jūsų didenybė toks malonus, prašyčiau išpildyti visai nediduką mano prašymą, nors aš su Jupiteriu neturiu nieko bendra.

— Užtat daug bendra su Danaja,— pusbalsiu jai tarė Benvenutas.

— Koks tas prašymas? — pertraukė Pranciškus I, kuris taip ir neišgirdo kandžios Benvenuto pastabos.— Sakykite, ponias, ir patikėkite, kad mano noras jums įtikti neužges net pačiu iškilmingiausiu momentu.

— Dėkoju, jūsų didenybe. Jūsų didenybe malonės suteikti garbę mesirui d'Esturviliui ir sekantį pirmadienį pasirašys mano jaunos draugės panelės d'Esturvil ir grafo d'Orbeko vedybų sutartį.

— Tai jokia malonė,— atsakė Pranciškus I,— tai tik malonumas man pačiam, ir dar liksiu jums skolingas, prisiekiu.

— Vadinasi, jūsų didenybe, sutarta: pirmadienį? — paklausė hercogienė.

— Pirmadienį,— atsakė karalius.

— Ponias hercogienė,— kreipėsi pusbalsiu Benvenutas,— ar ponias negaila, kad iki iškilmingo momento nuostabi lelija, kurią užsakėte Askanijui, nebus baigta?

— Be abejo, gaila,— atsakė hercogienė.— Bet kitaip neįmanoma; juk Askanijas kalėjime.

— Taip tai taip, bet juk aš laisvas,— tarė Benvenutas.— Aš ją užbaigsiu ir atnešiu poniai.

— O, garbės žodis! Jeigu jūs padarysite, pasakysiu. . .

— Ką, poniai?

— Pasakysiu, kad jūs be galo malonus žmogus.

Ir ji ištiesė ranką Benvenutui, o šis, žvilgsniu paprašęs karaliaus leidimo, nepaprastai galantiškai pabučiavo.

Tuo metu pasigirdo silpnas riktelėjimas.

— Kas nutiko? — pasiteiravo karalius.

— Atleiskite, jūsų didenybe,— tarė prevo,— bet mano dukrai pasidarė bloga.

— Vargšas kūdikis! — sušnabždėjo Benvenutas.— Ji galvoja, kad ją išdaviau.

Dvidešimtas skyrius

VEDYBOS SU IŠSKAIČIAVIMU

Benvenutas norėjo išjoti dar tą patį vakarą, bet karalius taip primygtinai jį prašė, kad skulptorius niekaip negalėjo išsisukti ir gavo likti pilyje iki rytojaus.

Mat, būdamas ryžtingas ir įpratęs greitai vykdyti savo sprendimus, jis norėjo rytojaus dieną užbaigti vieną seniai užmegztą intrigą. Tai buvo visai pašalinis reikalas, kuriuo jis norėjo galutinai atsikratyti; užbaigęs jį, Benvenutas būtų galėjęs rūpintis vien tik Askanijo ir Kolombos likimu.

Taigi jis pasiliko vakarienei, o rytojaus dieną netgi papsrūčiavo ir tik apie vidudienį, atsisveikinęs su karaliumi ir ponija d'Etamp, kartu su mažuoju Žanu leidosi į kelionę.

Abu jojo eikliais žirgais, tačiau, priešingai įpročiui, Čelinis neskubėjo. Buvo aišku, kad jis nori atvykti į Paryžių tam tikru laiku. Iš tikro tik septintą valandą vakaro jis pasiekė Arpo gatvę.

Tačiau to negana, Benvenutas nenukeliavo tiesiai namo, į Nelio rūmus, o pasuko pas vieną savo draugą, vardu Gvido, gydytoją iš Florencijos. Paskui, įsitikinęs, kad draugas namie ir galės pavaišinti jį vakariene, Čelinis liepė mažajam Žanui keliauti į Nelį ir pasakyti, kad mokytojas liko Fontenblo ir grįš tik rytoj; be to, jis įpareigojo Žaną budėti prie durų ir

tyliai jas atidaryti, kai tik Benvenutas pabels. Mažasis Žanas pažadėjo daryti, kaip buvo sakyta, ir nedelsiant nujojo.

Vakariene jau buvo ant stalo, bet prieš sėsdamas Čelinis pasiteiravo šeimnininko, ar šis nepažįstas kokio doro ir apsurkaus notaro, galinčio parašyti tokią sutartį, prie kurios ir norėdamas neprikibsi. Pastarasis pasiūlė savo žentą ir pasiuntė tarną jo pakviesti.

Po pusvalandžio, baigiantis vakarienei, atėjo notaras. Benvenutas nedelsiant pakilo nuo stalo, užsidarė su juo kitame kambaryje ir paprašė parašyti vedybų sutartį be vedusiųjų vardų. Paskui, kai jie abu du kartus iš eilės perskaitė sutartį ir įsitikino, kad jokių neaiškumų nėra, Benvenutas jam dosniai atsilygino, įsikišo sutartį į kišenę, pasiskolino iš draugo špagą, lygiai tokio pat ilgio, kaip ir jo, paslėpė ją po apsiaustu ir iškeliavo į Nelio rūmus. Miestą jau gaubė naktis.

Prie vartų jis vieną kartą tyliai stuktėlėjo, tačiau vartai tučtuojau atsivėrė. Mažasis Žanas stovėjo savo poste.

Čelinis jį išklausinėjo, ir Žanas paaiškino, kad pameistriai vakarieniauja ir nelaukia mokytojo anksčiau, kaip rytojaus dieną. Benvenutas liepė berniukui tylėti, paskui pasuko į Katerinos kambarį, atsirakino savo raktu, tyliai įėjo vidun, uždarė duris, pasislėpė už užuolaidos ir ėmė laukti.

Po pusvalandžio laiptuose pasigirdo lengvi žingsniai. Duryrs atsivėrė, ir į kambarį įėjo Skoconė su lempa rankoje. Ji ištraukė raktą, užrakino duris iš vidaus, pastatė lempą ant židinio ir atsistojo į didžiulį krėslą veidu į Benvenutą.

Didžiulei Benvenuto nuostabai tas kadaise toks atviras, linksmas, švytįs veidas buvo liūdnas ir susimąstęs.

Mat, vargšėlę Skoconę kankino sąžinės priekaištai.

Mes matėme ją laimingą ir nerūpestingą, bet tai buvo tada, kai ją mylėjo Benvenutas. Kol ji jautė jo meilę ar, teisingiau pasakius, mylimojo širdies palankumą, kol jos svajose tarsis auksinis debesiukas sklandė viltis vieną gražią dieną ištekti už skulptoriaus, tol ji buvo ištikima savo lūkesčiams, ir meilė padėjo atsikratyti praeities. Bet pastebėjus, kad ji klydo, kad Čelinis iš tikrųjų jos nemylėjo, bet viso labo buvo tik laikinai susižavėjęs, Skoconė pamažėl prarado bet kokią viltį. Benvenuto šypsena, privertusi pražysti tą sutriptą širdį, dingo, ir Skoconės širdis antrą kartą nusirito bedugnėn.

Pamažėle dingo ir jos vaikiškas linksmumas ir tyrumas. Jai buvo nuobodu, ir pirmykščiai įpročiai iš lėto pradėjo imti viršų. Naujai išdažyta siena švyti, kol šviečia saulė, ir blun-

ka Lietuje. Skoconė, kurią Čelinis paliko, įsimylėjęs į kažkokią moterį, tik iš savimeilės laikėsi jo įsikibusi. Pagolas jau seniai jai meilinosi; ji viską papasakojo Čelinui tikėdamasi, kad jam kils pavydas. Bet ir tas paskutinis lūkestis ją apvylė: Čelinis ne tik nesupyko, bet dar pasileido kvatoti, ne tik neuždraudė matytis su Pagolu, bet liepė jį priimti. Tada ji pasijuto visiškai žūstanti ir su pirmųjų abejingumu atsidavė gyvenimo tėkmei, tarsi nuvytęs lapelis, nešamas vėjo.

Kaip tik tada Pagolui ir pasisekė įveikti jos abejingumą. Šiaip ar taip, Pagolas buvo jaunas ir, jei ne jo veidmainiška išvaizda, būtų visai gražus vaikas. Pagolas ją mylėjo ir be perstojo kartojo jai apie savo meilę; tuo tarpu Benvenutas visai nustojo apie ją kalbėjės. Žodelį „myliu“ taria žmogaus širdis, ir kiekviena širdis daugiau ar mažiau karštai trokšta visą laiką jį tarti.

Todėl Skoconė ar iš nuobodulio, ar iš pykčio, o gal kažko vildamasi, pasakė Pagolui jį mylinti; pasakė nemylėdama, nešiodama širdyje Čelinio paveikslą, o lūpose — jo vardą.

Paskui tuoj pat ji pagalvojo, kad, gal būt, vieną gražią dieną, pavargęs nuo tos nežinomos ir nevaisingos meilės, mokytojas grįš pas ją ir, pamatęs, kad ji nepaisė visų jo nurodymų ir liko ištikima, atlygins jai už atsidavimą, ne vedybomis, apie tai vargšė mergina net nebesvajavo, bet pagarba ir gailėsčiu, kuriuos ji galėtų palaikyti atgijusia buvusią meilę.

Nuo tų minčių Skoconė ir buvo liūdna, susimąsčiusi; jos nelyginant kirminas graužė jai širdį.

Staiga tą tylą ir svajas sudrumstė žingsniai laiptuose; Skoconė staigiai krūptelėjo ir iškėlė galvą; beveik tuoj pat kažkas įkišo raktą į duris, vikriai jį pasuko, ir durys atsivėrė.

— Kaip jūs čia patekote ir kas jums davė raktą, Pagolai? — sušuko pakildama Skoconė. — Nuo šių durų tėra tik du raktai: vieną turiu aš, o antrą — Čelinis.

— Ak, brangioji Katerina, — atsakė juokdamasis Pagolas, — jūs gi tokia įnoringa! Čia jūs paliekate duris atviras, čia užsitarinate; o jei, norėdamas užteiti, panaudoji jėgą, jūs pradėdate grasinti, jog rėksite ir šauksitės pagalbos, nors, šiaip ar taip, pati leidote ateidinėti. Na, todėl ir tenka griebtis gudrybės.

— Prisipažinkite, kad nušvilpėte raktą iš Čelinio, jam nematant; pasakykite, jog jis net nežino, kad jūs turite raktą, nes, jei paaiškės, kad jūs jį gavote iš jo, mirsiu iš gėdos ir skausmo.

— Nusiraminkite, žavioji mano Katerina, — tarė Pagolas, dukart pasukdamas raktą duryse, pasisodinęs merginą, ir sėsdamas šalia. — Benvenutas jūsų nemylė, gryna teisybė, tačiau Benvenutas labai panašus į tuos šykštuolius, kurie saugo savo turtus, o patys prie jų net neprisiliečia ir baiminasi, kad tik kiti nagų neprikištų. Ne, šitą raktą pats pasidariau. Kas moka padaryti didelį darbą, moka ir mažą: auksakalys virto šaltkalviu. Matote, kaip jus myliu, Katerina. Mano rankose perlai ir deimantai pražysta ant aukso šakelių. Ir štai tos pačios rankos sutiko paimti niekingą geležies gabalą. Tiesa, pikčiurna, tas niekingas geležies gabalas virto rojaus vartų raktu.

Po šių žodžių Pagolas mėgino paimti Katerinos ranką, bet didelei Čelinio, kuris nepraleido nei vieno žodžio, nei vieno mosto, nuostabai, Katerina jį atstūmė.

— Ak, štai kaip! — pratarė Pagolas. — Ir ilgai dar tos užgaidos tęsis?

— Klausykite, Pagolai, — tarė Katerina su tokiu giliu liūdesiu, kad sujaudino Čelinį iki pat širdies gelmių, — klausykite, žinau, kad jei moteris sykį nusileido, tai jau lyg ir nebeturėtų spyriotis ateityje; tačiau jei tas vyras, kuriam ji pajuto silpnybę, yra kilnus, ir jeigu ji pasako nuoširdžiai, kad tuo metu buvo praradusi nuovoką, kad apsiriko, tai, patikėkite, to žmogaus pareiga nepiktnaudžiauti jos klaida. Tai va, patikėkite, Pagolai, aš atsidaviau jums nemylėdama, nes mylėjau kitą, mylėjau Čelinį. Niekinkite mane, jūs tai galite ir netgi privalote daryti, tačiau daugiau manęs nekankinkite!

— Puiku! — tarė Pagolas. — Nuostabiai jūs viską sutvarkėte! Jūs ilgai mane vertėte laukti tos malonės, dėl kurios dabar prikašiojate, o po to dar galvojate, kad jus atleisiu nuo išipareigojimo, kurį galų gale davėte laisva valia? O ne! Ir kai pagaivuoju, kad visa tai dorama dėl Benvenuto, dėl žmogaus, dvigubai vyresnio už jus ir už mane, dėl žmogaus, kuris jūsų nemylė, kuris jus niekina, kuris jus laiko kurtizanel!

— Užteks, Pagolai, užteks! — sušuko Skoconė, parausdama iš gėdos, pavydo ir pykčio. — Tiesa, Benvenutas manęs nebe-mylė, bet jis mane mylėjo, o šiandien gerbia.

— Puiku! Tai kodėl jis jūsų nevedė, jei žadėjo?

— Žadėjo? Niekada. Ne, niekada Benvenutas nežadėjo manęs vesti, nes, jei būtų žadėjęs, būtų vedęs. Tiesiog aš pati labai to norėjau, o noras buvo toks stiprus, kad man net kilo viltis. Ta viltis taip giliai išsiskniijo širdyje, kad nepajėgiau jos sulaikyti ir išplepėjau, pasigyriau svaja, kaip kad kiti giriasi,

kuo turi. Ne, Pagolai, ne,—kalbėjo Katerina liūdnamai šypsodama ir bejėgiškai nuleisdama ranką ant Pagolo rankų,—ne, Benvenutas niekada nieko nežadėjo.

— Ak, štai kas! Matote, Skocone, kokia jūs nedėkinga! — sušuko Pagolas, stverdamas merginą už rankos, nes palaikė švelnumu jos liūdesį.— Pažadu jums, siūlau jums tai, ko Benvenutas, kaip jūs pati pripažįstate, niekada nežadėjo, nesiūlė. Aš jums atsidavęs, myliu jus, o jūs mane atstumiate! O jei mano vietoje būtų jis, išdavęs jus, esu tikras, kad jūs sutiktumėte tapti jo žmona, nors gailitės pažadėjusi man, žinodama, kad jus taip myliu!

— O, jei jis būtų čia,—sušuko Skoconė,—jei jis būtų čia, Pagolai, jūs prasmegtumėte skradžiai žemę, nes puikiai suprantate, kad išdavėte jį iš neapykantos, na, o aš, aš jį išdaviau iš meilės.

— O kodėl? — atsakė padrąsėjęs Pagolas, nes manė, kad Benvenutas toli.— Pasakykite prašau, ko man gėdytis. Nejaugi vyras neturi teisės išimylėti moterį, jeigu ta moteris nepriklauso kitam? Jeigu jis būtų čia, aš jam pasakyčiau: „Jūs pametėte, apgavote vargšę Kateriną, kuri taip jus mylėjo. Pradžioje ji puolė į neviltį, o paskui sutiko savo kelyje šaunų vaikiną, kuris ją įvertino, pamilo, kuris padarė tai, ko jūs niekada nebūtumėte padaręs,—pažadėjo ją vesti. Jis dabar paveldėjo jūsų teises, ir jam dabar ta moteris priklauso!“ Pažiūrėčiau, Katerina, ką į tai pasakytų tavasis Čelinis?

— Nieko, — atsakė už isikarščiavusio Pagolo nugaros žemas vyriškas balsas.— Visiškai nieko.

Ir tą pat akimirką ant jo peties užgulė sunki ranka, nutraukusi tą žodžių srautą, ir nubloškė jį ant žemės; nebeliko nė kvapo pirmykštės drąsos, Pagolas išbalo ir ėmė tirtėti.

Vaizdas iš tikro buvo retas: parpuolęs ant kelių, susisukęs, išbalęs kaip drobė, paklaikęs iš baimės Pagolas; Skoconė, pasirėmusi ant krėslo rankenos, stovėjo sustingusi, nebyli, panaši į nustebusią statulą; o priešais stovėjo Benvenutas, sukryžiuavęs rankas, laikydamas vienoje rankoje špagą makštyse, kitoje — apnuogintą, ir žiūrėjo į juos pusiau su ironija, pusiau grėsmingai.

Niūri tyla tvyrojo kambaryje. Skoconė ir Pagolas stovėjo apstulbę, o mokytojas rūsčiai į juos žvelgė.

— Išdavystė! — sumurmėjo pažemintas Pagolas. — Išdavystė!

— Taip, išdavystė, bet išdavei tu, nelaimingasis, — atsakė Čelinis.

— Puiku, Pagolai, — tarė Skoconė, — jūs norėjote jį matyti, štai jis ir čia!

— Taip, štai jis ir čia, — pratarė Pagolas, susigėdęs, kad su juo taip elgiamasi matant moteriai, kuriai jis stengėsi patikti. — Bet jis juk ginkluotas, o aš ne.

— Aš ir tau atnešiau ginklą, — atsakė Čelinis, atsitraukdamas per žingsnį ir sviesdamas prie Pagolo kojų špagą, kurią laikė kairėje rankoje.

Pagolas pažvelgė į špagą, tačiau nepasijudino iš vietos.

— Na, — sušuko Čelinis, — vikriai imk špagą ir kelkis! Aš laukiu.

— Dvikova? — sumikčiojo Pagolas, kalendamas iš baimės dantimis. — Nejaugi jūs galvojate, kad aš pajėgsiu su jumis kautis?

— Gerai, — tarė Čelinis, perimdamas špagą į kitą ranką, — aš kausiuos kaire ranka; tai išlygins jėgas.

— Man kautis su jumis, su savo geradariu? Su jumis, kuriam aš viskuo skolingas? Niekada! Niekada! — sušuko Pagolas.

Gili panieka pasirodė Benvenuto veide, o Skoconė, savo ruožtu, atsitraukė per žingsnį, stengdamasi nuslėpti kylantį pasišlykštėjimą.

— Reikėjo prisiminti mano gerus darbus prieš ruošiantis pagrobti iš manęs moterį, kurią patikėjau tavo ir Askanijo globai, — atsakė Benvenutas. — O dabar per vėlu. Ginkis, Pagolai, ginkis!

— Ne, ne! — purtėsi bailys, traukdamasis keliaklupsčias atgal.

— Jeigu nesutinki kautis kaip pridera drąsiam žmogui, — tarė Benvenutas, — nubausiu tave kaip prasikaltusį.

Jis įkišo špagą atgal į makštis, ištraukė durklą ir abejingu veidu, be jokio pykčio ar gailesčio, lėtai ėmė artintis prie pameistrio.

Skoconė su riksmu puolė į jų tarpą; Benvenutas ramiai, vienu judesiu, tačiau tokiu įsakmiu, tarsi tai bronzinė statula ištiestų ranką, atstūmė vargšę merginą, kuri vos gyva iš baimės smuko į krėslą. Benvenutas ėjo tiesiai į Pagolą, o šis atatupstas traukėsi iki pat sienos. Tada mokytojas įrėmė jam durklą į gerklę.

— Pavesk sielą dievui, — tarė jis, — tau liko penkios, minutės gyventi.

— Pasigailėkite! — sušuko Pagolas dusdamas. — Nežudykite manęs! Pasigailėkite! Pasigailėkite!

— Kaip? — sušuko Čelinis. — Tu puikiai mane pažįsti ir, žinodamas mano būdą, viliojai moterį, kuri man priklausė. Aš viską žinau, man viskas aišku, ir tu dar tikiesi, kad tavęs pasigailėsiu? Juokiesi, Pagolai, ar ką?

Ir Benvenutas ėmė kvatoti, tačiau taip šaižiai ir kraupiai, kad pameistrys pradėjo visas tirtėti.

— Mokytojau, mokytojau! — šaukė Pagolas, jausdamas, kaip durklas jam duria gerklę. — Aš nekaltas! Tai ji, ji pati mane gundė!

— Išdavystė, bailumas ir šmeižtas! Vieną gražią dieną nupildysiu tas tris pabaisas, — tarė Benvenutas, — ir į jas bus šlykštu žiūrėti. Ji tave gundė, nelaimingasis? Užmiršai, ar ką, kad čia buvau ir viską girdėjau!

— O Benvenutai, — sušnabždėjo Katerina, maldaujamai sudėdama rankas, — jūs matote, kad jis meluoja, tiesa?

— Taip, — atsakė Benvenutas, — taip, matau, kad jis meluoja, kaip kad melavo, sakydamas, jog tave ves. Nusiramink, Katerina, jis bus nubaustas už tą dvigubą melą.

— Taip, taip, nubauskite mane! — subliuvo Pagolas. — Bet būkite gailestingas! Nubauskite, tik nežudykite!

— Tu melavai sakydamas, jog ji tave gundė?

— Taip, melavau. Aš, aš pats kaltas. Aš ją pamilau kaip beprotis, o jūs, mokytojau, žinote, prie ko gali privesti meilė.

— Tu melavai sakydamas, jog ją vesi?

— Ne, ne, mokytojau, šįsyk nemelavau!

— Vadinasi, iš tikro myli Skoconę?

— O taip, myliu! — atsakė Pagolas, supratęs, kad vienintelė išeitis bent kiek pateisinti save Čelinio akyse — pagrįsti savo nusikaltimą aistra. — Taip, aš ją myliu!

— Vadinasi, tu tvirtini, jog nemelavai, žadėdamas ją vesti?

— Nemelavau, mokytojau.

— Tu ją paimtum už žmoną?

— Jeigu ji nebepriklauso jums — taip.

— Puiku, tada imk, aš atiduodu.

— Ką jūs pasakėte? Jūs šaipotės, tiesa?

— Ne, niekada dar taip rimtai nekalbėjau. Pažvelk į mane ir įsitikinsi.

Pagolas skersom žvilgtelėjo į Čelinį ir iš jo veido išraiškos suvokė, kad kiekvieną akimirką iš teisėjo jis gali virsti budeliu; pameistrys suvaitojo ir nuleido galvą.

— Nusiimk žiedą, Pagolai, ir užmauk jį Katerinai.

Pagolas klusniai įvykdė pirmąjį mokytojo nurodymą. Benvenutas davė ženklą Skoconei. Skoconė priėjo.

— Ištiesk ranką, Skocone,— liepė Benvenutas.

Skoconė pakluso.

— Ką sakiau? — sušuko Benvenutas.

Pagolas užmovė žiedą Skoconei ant piršto.

— O dabar,— tarė Benvenutas,— kai sužieduotuvės įvyko, pereisime prie vestuvių.

— Prie vestuvių? — sušnabždėjo Pagolas.— Bet juk niekas taip nesiveda... Reikia notaro, kunigo...

— Reikia sutarties! — atšovė Benvenutas, ištraukdamas sutartį, kurią neseniai buvo sudaręs.— Štai ir ji! Įrašysime vardus, ir viskas.

Jis padėjo sutartį ant stalo, paėmė plunksną ir padavė Pagolui.

— Pasirašyk, Pagolai,— liepė jis,— pasirašyk!

— Štai kaip! — sušnabždėjo pameistrys. — Įkliuvau kaip paukštis į žabangus!

— Ką, ką pasakei? — paklausė Benvenutas, nekeldamas balso, tačiau grėsmingai.— Žabangai? Kur tu matai žabangus? Argi aš tave jėga atitemčiau į Skoconės miegamąjį? Argi aš tau patariau siūlyti jai vedybas? Štai ir imk ją už žmoną, Pagolai! O kai tu tapsi jos vyru, mes pasikeisime vaidmenimis: jei aš užėsiu pas ją, tu man grasinsi, o aš išsigąsiu.

— Ak! — sušuko Katerina ir, užmiršusi savo siaubą, ėmė pašėlusiai linksmai kvatoti, įsivaizduodama tokią situaciją.— Ak, kaip bus juokinga!

Čelinio grasinimams pakrypus tokia linkme, Pagolas kiek atsitokėjo iš baimės ir, padrąsintas Skoconės kvatojimo, kiek blaiviau ėmė žiūrėti į reikalą. Jam pasirodė, kad jį tiesiog nori prigąsdinti ir apvesdinti, ko, beje, jis visai nepageidavo; be to, vedybos būtų pernelyg tragiška pabaiga komedijai. Todėl Pagolas patikėjo, kad, gal būt, užteks parodyti tik šiek tiek tvirtumo, ir viskas baigsis laimingai.

— Taip,— tarė jis linksmai, beveik pritardamas Skoconės džiaugsmui,— taip, sutinku, kad situacija tikrai būtų juokinga, bet, deja, to niekada nebus.

— Kaip — nebus! — sušuko Benvenutas, nustebeš nė kiek ne mažiau už liūtą, išvydusį puolančią lapę.

— Paprastai, nebus, ir baigtas kriukis! — atšovė Pagolas. — Verčiau mirsiu. Užmuškite mane.

Vos tik jis spėjo ištarti tuos žodžius, Čelinis vienu šuoliu atsidūrė šalia jo. Pagolas, pamatęs blyksteliant durklą, puolė į šoną taip vikriai ir taip sėkmingai, kad smūgis, kuris jį būtų nudėjęs vietoje, viso labo įdrėskė petį, o durklas, paleistas stiprios Čelinio rankos, per du colius įsmigo į lentomis apkalta sieną.

— Sutinku! — suriko Pagolas. — Pasigailėkite! Čelini, sutinku! Aš viską padarysiu!

Ir kol mokytojas sunkiai plėšė iš sienos durklą, jis nubėgo prie stalo, kur gulėjo vedybų sutartis, griebė plunksną ir pasirašė. Visa tai įvyko taip greitai, kad Skoconė net nespėjo išikišti.

— Dėkui, Pagolai, — tarė ji, braukdama pabirusias iš baimės ašaras ir vos susilaikydama nenusišypsojusi, — dėkui, brangusis Pagolai, už garbę. Tačiau geriau dabar išsiaiškinsime. Išklausykite mane iki galo: ką tik prieš valandėlę manęs atsisakėte, o dabar aš pati jūsų nebenoriu. Aš nenoriu jūsų pažeminti, Pagolai, aš nemyliu jūsų ir bemeiliju likti netekėjusi.

— Tada, — šaltai tarė Benvenutas, — jei tu, Skocone, jo atsisakai — jis mirs.

— Bet juk aš pati atsisakau! — sušuko Katerina.

— Jis mirs, — pakartojo Benvenutas, — ir niekas negalės pasakyti, kad žmogus, įžeidęs mane, liko nenubaustas. Tu pasiruošęs, Pagolai?

— Katerina, — sušuko pameistrys, — Katerina, vardan dievo, pasigailėkite manęs! Katerina, aš jus myliu! Katerina, aš jus visada mylėsiu! Pasirašykite, Katerina! Katerina, parpuolęs ant kelių maldauju — būkite mano žmona!

— Na, Skocone, greičiau spęšk, — tarė Čelinis.

— O! — pasipūtė Katerina. — Ar jums neatrodo, mokytojau, kad jūs per šiurkščiai pasielgėte su manimi? Juk aš taip jus mylėjau ir pagaliau svajojau apie visai ką kita... Dieve mano! — staiga sujuko išdykėlė mergiotė, vėl užmiršdama liūdesį. — Tik pažvelkite, Čelini, kaip maldaujamai žiūri tas vargšas Pagolas! Nebūkite toks niūrus, Pagolai, antraip niekada nesutiksiu paimti jus už vyrą. Ak! Iš tikro, koks jūs dabar juokingas!

— Išgelbėkite mane, Katerina, — tarė Pagolas, — o paskui, jei norėsite, galėsime pasijuokti.

— Na ką gi... Jeigu jūs, mano vargšeli, taip norite...

— Taip, labai noriu! — sušuko Pagolas.

— Jūs žinote, kas buvau ir kas esu?

— Taip, žinau.

— Vadinasi, aš jūsų neapgaudinėju?

— Ne.

— Ir jūs nesigailėsite?

— Ne! Ne!

— Vadinasi, sutarta! Keista, niekada to nesitikėjau. Bet ką gi veiksi, būsiu jūsų žmona.

Ir ji, paėmusi plunksną, kaip ir dera nuolankiai žmonai, pasirašė po savo vyro pavarde.

— Dėkui, mano Katerinuk, dėkui! — sušuko Pagolas. — Pamatysi, kokia būsi laiminga su manimi!

— O jeigu jis užmirš priesaiką, Skocone, — tarė Benvenutas, — parašyk man, ir kur buvęs, kur nebuvęs atvažiuosiu ir jam priminsiu.

Sulig šiais žodžiais Benvenutas, įsmeigęs žvilgsnį į pameistrį, lėtai įkišo durklą į makštį, po to paėmė pasirašytą vedybų sutartį, sulankstė ją į keturias dalis ir įsikišo į kišenę; tada su būdinga jam ironija kreipėsi į Pagolą:

— O dabar, drauguži Pagolai, nors jūs ir Skoconė prieš žmones ir esate vedę, tačiau prieš dievą — dar ne, ir tik rytoj bažnyčia pašventins jūsų sąjungą. Iki tol jūs čia esate prieš visus dangiškus ir žemiškus įstatymus. Labanakt, Pagolai!

Pagolas išblyško kaip drobė, tačiau Benvenutas įsakmiai jam parodė duris, ir jis atbulas išėjo lauk.

— Tik jums, Čelini, ir galėjo kilti tokia mintis! — kvatodama kaip beprotė tarė Katerina. — Palaukite, vargšeli Pagolai, — sušuko ji pameistriui, kai šis vėrė duris, — aš leidžiu jums išeiti, nes tai teisinga. Bet, būkite ramus, Pagolai, prisiekiu švenčiausia panele, kad ištekėjusi visiems vyrams, net ir pačiam Benvenutui, būsiu tik dora moteris.

Ir kai durys užsidarė, ji linksmai šuktelėjo:

— O, Čelini, tu man davei vyrą, bet išlaisvinai nuo jo šiai nakčiai! Tai jau vis šis tas. Juk turėjai man kuo nors atsilyginti.

Prabėgus trims dienoms po mūsų aprašytos scenos, Luvre įvyko kitos rūšies pokalbis.

Buvo pirmadienis, vedybų sutarties pasirašymo diena. Vienuolikta valanda ryto. Benvenutas išėjo iš Nelio rūmų, tiesių tiesiausiai nudrožė į Luvrą ir virpančia širdimi, bet tvirtu žingsniu ėmė kopti paradiniais laiptais.

Laukiamajoje salėje, kur jį įvedė durininkas, Benvenutas pamatė prevo ir d'Orbeką. Jie kampe šnekučiavosi su notaru. Kitoje pusėje, nieko nematydama aplinkui, sėdėjo išbyškusi ir sustingusi kaip statula Kolomba. Tėvas ir jaunikis, matyt, nuėjo nuo jos tolėliau, kad mergaitė nieko negirdėtų, o Kolomba kaip sėdėjo, taip ir liko sėdėti nuleidusi galvą ir apsiblaususi.

Čelinis, eidamas pro šalį, tarė:

— Drąsiau! Aš čia.

Kolomba atpažino balsą ir, džiaugsmingai šuktelėjusi, pakėlė galvą. Bet jai nespėjus prakalbinti savo globėjo, Čelinis jau buvo gretimoje salėje.

Durininkas kilstelėjo prieš auksakalį sunkią portjerą ir praleido į karaliaus kabinetą.

Užteko tik tų kelių paguodos žodžių, ir Kolomba vėl atgavo drąsą: vargšė mergaitė manė esanti visų apleista ir galutinai žuvusi. Mesiras d'Esturvilis atitempė čia Kolombą visai leisgyvę, nors ji ir tikėjo dievu ir Benvenutu. Išeidama iš hercogienės rūmų, ji pajuto tokią neviltį, kad, pamiršusi bet kokią išdidumą, ėmė maldauti ponios d'Etamp leisti jai stoti į vienuolyną, žadėdama atsisakyti net Askanijo, kad tik galėtų išvengti vedybų su grafu d'Orbeku. Tačiau hercogienė net negalvojo sustoti pusiaukelėje; ji žūt būt troško pasiekti tikslą — priversti Askaniją patikėti mylimosios išdavystė — ir negailestingai atmetė vargšės Kolombos maldavimus.

Tada Kolomba, prisiminusi Benvenuto žodžius nenusiminti netgi prie altoriaus, pakilo ir, sukaupusi visą drąsą, nors karštais ir alpėdama iš baimės, leidosi vežama į Luvrą, kur karalius dvylikta valandą turėjo pasirašyti jos vedybų sutartį.

Čia vėl ją apleido jėgos. Jai liko tik trys išeitys: sulaukti Benvenuto, maldavimais suminkštinti Pranciškaus I širdį arba mirti iš skausmo.

Benvenutas atėjo, Benvenutas jai liepė neprarasti vilties, ir Kolomba vėl atgavo drąsą.

Čelinis, įėjęs į karaliaus kabinetą, rado tik poniją d'Etamp. Jis to tik ir tetroško, nes, jei jos čia nebūtų, jam tektų prašyti malonės jį priimti.

Hercogienė buvo susirūpinusi, kaip pasiekti pergalę. Ji pati savo rankomis sudegino tą pragaištingą laišką ir buvo įsitikinusi, kad nebėra ko bijoti; pasitikėdama savo galia, ji vis dėlto su siaubu mąstė apie pavojus, tykančius jos meilės. Taip jau hercogienei visada būdavo: patenkinus savo garbės troškimą, ji džiūte džiūdavo iš aistros. Ji geidė garbės, degė aistra ir svajojo išaukštinti Askaniją ir padaryti jį laimingą; tačiau netrukus hercogienė pastebėjo, kad Askanijas, nors ir kilmingas (mat, Gadžio giminė, kuriai jis priklausė, kildino save iš senųjų Florencijos patricijų), troško tik vieno — pasiekti garbės mene.

Jeigu jis apie ką nors ir svajojo, tai tik apie kokią tobulos formos vazą, ašotį ir statulą; jeigu jis ir troško deimantų ir perlų, tų žemės turtų, tai tik tam, kad, įstatęs juos į auksinę aptaisą, sukurtų gėles, dar gražesnes, negu tos, kurias dangus laisto savo rasa. Titulai ir garbės ženklai jam buvo niekis, jei tik jų šaltinis nebuvo jo paties talentas, jeigu jie nevainikavo jo, menininko, vardo. Ką gi veiks šis svajotojas neramiam, kunkuliuojančiame hercogienės gyvenime? Pirmoji audra palaužtą tą gležną, jau pražydusį augalą, žadantį duoti nuostabius vaisius. Gal būt, iš nusiminimo ar abejingumo jis ir leistųsi įtraukiamas į savo karališkos meiluzės intrigas, bet, virtęs blyškiu ir liūdnu šešėliu, gyventų vien tik prisiminimais. Askanijas hercogienei atrodė toks, koks jis ir buvo iš tikrųjų, — jautri ir nuostabi būtybė, gyvenanti tyroje ir ramioje aplinkoje, žavus kūdikis, kuris niekada neturėtų suvyriškėti. Jis galėjo atsiduoti jausmams, tačiau jam buvo svetimos idėjos. Sutvertas meilei ir švelnumui, jis iš karto palūžtų nuo kovų ir gyvenimo naštos. Toks žmogus galėjo patenkinti ponios d'Etamp meilę, tik ne jos garbės troškimą.

Būtent apie tai hercogienė ir galvojo, kai įėjo Benvenutas. Anos kakta buvo apniukusi nuo tų niūrių neramių minčių.

Abu priešai nuleido vienas kitą akimis ir nusišypsojo viena ironiška šypsena; jie susižvelgė, abiem buvo aišku: jie kovos, kovos iki paskutinio kraujo lašo.

„Puiku, — galvojo Ana, — štai vertas manęs priešininkas;

baisiai malonu jį nugalėti. Tačiau šiandien, beje, mano persvaria pernelyg didelė, ir ne dievažin kokia garbė bus jį palaužti."

„Iš tikro, ponia d'Etamp, — galvojo Benvenutas, — jūs be galo tvirta moteris; iki šiol visos kovos su vyrais, kurias man teko patirti, buvo nepalyginamai lengvesnės, negu kova su jumis. Tačiau būkite rami, aš jus nukausu galantiškais ginklais, kitų neprireiks."

Kol abu priešininkai mintyse kalbėjo tuos trumpus monologus, kambaryje tvyrojo įtempta tylą. Pirmoji ją nutraukė hercogienė.

— Jūs labai punktualus, maestrai Čelini, — tarė ponia d'Etamp. — Karalius grafo d'Orbeko vedybų sutartį pasirašys pusiaudienį, o dabar dar tik penkiolika po vienuoliktos. Leiskite man atsiprašyti už jo didenybę, tačiau, deja, ne karalius vėluoja, o jūs pernelyg skubate.

— Aš laimingas, ponia, kad atvykau per anksti, nes per šį savo nekantrumą gavau progą pakalbėti su jumis akis į akį. Tos garbės man būtų tekę primygtinai prašyti, jei atsitiktinumas, kuriam aš didžiai dėkingas, nebūtų užbėgęs man už akių.

— Ei, Benvenutai, — šuktelėjo hercogienė, — ar tik ne likimo staigmenos padarė jus tokiu meiliu?

— Ne, ponia. Tiesiog man rūpi kitų bėdos. Aš visada laikau tam tikra dorybe būti nuskriaustųjų pusėje, o štai ir įrodymas, ponia.

Taip taręs, Benvenutas ištraukė iš po apsiausto auksinę Askanijo leliją, kurią jis baigė tik širyti. Hercogienė šuktelėjo iš nuostabos ir džiaugsmo. Dar niekada jai neteko matyti tokio žavingo papuošalo, niekada jokia gėlė, auganti stebuklinguose „Tūkstantis ir vienos nakties“ soduose taip nepatraukė perio ar fėjos žvilgsnio.

— Ak! — sušuko hercogienė, tiesdama ranką į gėlę. — Tiesa, jūs man ją žadėjote, Benvenutai, bet, prisipažinsiu, aš nesitikėjau.

— Kodėl jūs netikite mano žodžiu, ponia? — paklausė juokdamasis Čelinis. — Jūs mane tiesiog įžeidžiate.

— Matote, jei jūs būtumėte davęs žodį man keršyti, o ne būti maloniu, tada gal ir patikėčiau, jog jį išlaikysite.

— O kas jums sakė, kad tai nėra ir viena, ir kita? — atšovė Benvenutas, atitraukdamas ranką su lelija.

— Aš ne visai jus suprantu, — atsakė hercogienė.

— Ar jums neatrodo, kad vieno tokio sandėrio, kuris turi išplėsti iš Prancūzijos Milano hercogystę, rankpinigiai, paversiti ramos lašeliu, daro gana neblogą išpūdį? — šyptelėjo Benvenutas, rodydamas jai virpantį žiedo taurelėje deimantą, kurį, kaip prisimename, ji buvo gavusi iš dosnaus Karolio Penktojo rankų.

— Jūs kalbate mįslėmis, mano brangusis juvelyre, tačiau labai gaila, netrukus turi pasirodyti karalius, ir aš jų neatspėsiu.

— O aš jums atsakysiu sena patarlė: „*Verba volant, scripta manent*“, atseit: „Ką parašysi — su liežuviu neišlaižysi.“

— Štai čia jūs ir suklydote, brangusis juvelyre, kas parašyta, virto pelenais. Negalvokite, kad mane įbauginsite, aš ne mažas vaikas! Ir duokite šen leliją, ji mano.

— Luktelkite, ponია, aš pirma turiu jus išpėti, kad mano rankose lelija — talismanas, o jūsiškėse ji praras bet kokią vertę. Mano kūrinys žymiai vertingesnis, negu jūs manote. Ten, kur minia mato tik papuošalą, mes, menininkai, kartais slepiame tik mums vieniems žinomą mintį. Norite, ponია, kad parodyčiau, kokia čia paslaptis? Pažiūrėkite, nieko nėra lengvesnio, reikia tik paspausti tą nepastebimą spyruoklėlę. Kaip matote, gėlė prasiveria, ir taurelės dugne randame ne kirminą, kuriuos kartais užtinkame gyvose gėlėse ar sugadintose širdyse, tik kažką panašaus, gal būt, net ir blogesnio: hercogienės d'Etamp negarbę, užrašytą ir pasirašytą jos pačios ranka.

Taip šnekėdamas Benvenutas paspaudė spyruoklėlę ir iš tviskančios taurelės ištraukė laiškutį. Jis lėtai išlankstė ir parodė išbalusiai iš pykčio hercogienei, kuri iš siaubo neteko žado.

— Jūs nesitikėjote, ponია, ar ne? — šaltakraujiškai pratarė Benvenutas, sulankstydamas laiškutį ir dėdamas jį atgal į leliją. — Jeigu jūs, ponია, žinotumėte mano įpročius, netektų taip stebėtis. Prieš metus statuloje slėpiau virvines kopėčias, prieš mėnesį — merginą, o ką šiandien galėjau paslėpti tokioje gėlytėje? Daugių daugiausia — popierėlių. Taip aš ir padariau.

— Bet juk tą raštelį, tą prakeiktą raštelį pati sudeginau! — sušuko hercogienė. — Pati mačiau, kaip jis suliepsnojo, net pelenus sutrypiau.

— O jūs skaitėte tą raštelį, kurį sudeginote?

— Ne, ne! Ak, kokia beprotybė — neperskaičiau!

— Be reikalo, ponia, nes būtumėte įsitikinusi, kad grizetės laiškas dega taip pat skaisčiai ir palieka pelenų nė kiek ne mažiau, kaip hercogienės laiškas.

— Vadinas, tas niekšas Askanijas mane apgavo!

— Ak, ponia, liaukitės! Neįtarinėkite bent to tyro ir nekalto vaiko, kuris, beje, jus apgaudamas, būtų tik pasinaudojęs jūsų pačios ginklu. O, ne! Jis jūsų neapgavo. Jis netgi nebūtų bandęs apgaule išpirkti nei savo gyvybės, nei Kolombos laimės. Ne, ne, tiesiog jis pats buvo apgautas.

— Kas jį apgavo? Sakykite!

— Vienas toks jaunuolis, studentas, tas, kuris sužeidė jūsų šnipą vikontą de Marmanį. Tas pats Žakas Obri, apie kurį jums vikontas, be abejo, tarstelėjo porą žodžių.

— Atmenu,— sušnabždėjo hercogienė,— iš tikro Marmanis sakė, kad tas studentas, tas Žakas Obri, norėjo prisigauti pas Askaniją ir paimti iš jo laišką.

— Štai dėl to jūs ir nuskubėjote pas Askaniją. Bet studentai, kaip žinote, sumanūs vyrai, ir mūsiškis jus aplenkė. Kai jūs išėjote iš Etamp rūmų, jis įlindo į draugo kambarą, o kai jūs įėjote, jis jau buvo išėjęs.

— Bet aš jo nemačiau, ten nieko nebuvo!

— Tiesiog jums nekilo mintis apžiūrėti viską kaip reikiant; jei būtumėte susiprotėjusi pakelti plaušinį, būtumėte pamačiusi urvą į gretimą kambarą.

— Bet Askanijas, Askanijas?

— Kai jūs įėjote, jis miegojo, tiesa?

— Taip.

— Tai va, kai jis miegojo, tas pats Obri, kuriam Askanijas atsisakė atiduoti laišką, ištraukė jį iš švarko kišenės, o jo vietoje pakišo kitą laiškutį. Vokas jus suklaidino, ir jūs pagalvojote, kad deginate hercogienės d'Etamp laišką, tuo tarpu viso labo sudeginote panelės Žervezos-Peretos Popino raštelį.

— Bet tas Obri, sužeidęs Marmanį, tas prasčiokas, kėsinęsis į bajoro gyvybę, brangiai užmokės už savo akiplėšiškumą! Jis kalėjime ir nuteistas mirti!

— Jis laisvas. Ir ypač jums, ponia, dėkingas už savo laisvę.

— Kaip tai?

— Tai tas pats vargšas kalinys, kurio jūs kartu su manimi taip maloniai prašėte karaliaus pasigailėti.

— Ak, kokia aš kvailė! — sušnabždėjo hercogienė, kandžiodama lūpas. Paskui, įdėmiai žiūrėdama į Benvenutą ir

dusdama iš pykčio, paklausė: — Su kokia sąlyga jūs sutinkate gražinti laišką?

— Man atrodo, ponია, kad jūs jau galėjote atspėti.

— Aš nemoku spėlioti. Pasakykite pats.

— Jūs paprašysite karaliaus sutikimo Kolombos ir Askanijo vedyboms.

— Vadinasi, ponas juvelyre,— dirbtinai juokdamasi atsakė Ana,— jūs blogai pažįstate hercogienę d'Étamp, jei galvojate, kad grasinimais priversite atsisakyti mylimo žmogaus.

— Jūs nepagalvojote prieš atsakydama, ponia.

— Vis dėlto kartoju tą patį.

— Leiskite man atsisėsti, ponia, ir pakalbėti su jumis paprastai, be išsisukinėjimų,— tarė Benvenutas su tuo nepaprastu laisvumu, būdingu genialiems žmonėms.— Aš viso labo tik kuklus skulptorius, o jūs — galinga hercogienė; tačiau, nors mus šis tas skiria, mes kai kuo panašūs ir vienas kitą suprasime. Nesikelkite į aukštybes, tai visai nereikalinga! Aš neketinu jūsų įžeidinėti, o tik noriu kai ką išaiškinti. Ir išdidumas čia visiškai bereikalingas, nes jūsų orumas nepastatytas ant kortos.

— Iš tikro jūs keistas žmogus,— nejučiomis susijuokė Ana.— Kalbėkite, aš klausau.

— Taigi jau sakiau, ponia hercogiene,— šaltai kalbėjo Benvenutas,— nors mes ir ne vieno rango, bet pagal padėtį maždaug vienodi, todėl galime kuo puikiausiai sutarti ir netgi pasitarnauti vienas kitam. Jūs pasipiktinote, kai aš pasiūliau atsisakyti Askanijo, nes tai jums atrodė neįmanoma, beprotiška, o aš tuo tarpu — galiu jums būti pavyzdžiu.

— Jūs — pavyzdžiu?

— Taip. Jūs mylite Askaniją, o aš nė kiek ne mažiau mylėjau Kolombą.

— Jūs?

— Taip, aš. Aš ją mylėjau taip, kaip mylima tik kartą gyvenime. Būčiau atidavęs dėl jos paskutinį kraujo lašą, gyvybę, širdį ir vis dėlto atsisakiau jos dėl Askanijo.

— Iš tikro kokia nesavanaudiška meilė! — ironiškai prakošė hercogienė.

— O, ponia, nesišaipykite iš mano skausmo, nesityčiokite iš mano kančių! Bet, kaip matote, aš supratau, kad tas kūdikis sutvertas ne man, kaip kad Askanijas — ne jums. Išklauskite mane atidžiai, ponia: mes abu, jei tik jūs neįsižeisite, esame

išimtinai, keisti žmonės, kurie gyvena savo atskirą gyvenimą, kurių jausmai ypatingi ir kurie retai sugeba bendrauti su kitais. Mes abu, ponija, tarnaujame didiems ir baisiems stabams, jų garbinimas taurina sielą ir iškelia mus virš žmonijos. Jums, ponija, garbės troškimas — viskas; man viskas — menas. Bet mūsų dievybės pavydžios ir, kad ir kaip nuo jų kentėtume, mus visada ir visur valdo. Jūs geidėte Askanijo, nelyginant karūnos; aš geidžiau Kolombos, nelyginant Galatėjos. Jūs mylėjote kaip hercogienė, aš — kaip menininkas; jūs persekiojote, aš kentėjau. O! Nepagalvokite, kad aš jus smerkiu! Anaipol, žaviuosi jūsų energija ir pritariu jūsų drąsai. Ir ką prasti žmonijai begalvotų, sutinku su jumis: apversti aukštyn kojomis pasaulį ir išlaisvinti vietą mylimam žmogui — didinga. Čia matau visagalę aistrą ir esu už vientiso charakterio žmonės, gabius didvyriškiems nusikaltimams; esu ir už antžmogiškus charakterius, nes mane vilioja viskas, ko nepajėgi numatyti, viskas, kas išeina už kasdienybės ribų. Taigi, vis dar mylėdamas Kolombą, supratau, ponija, kad mano išdidi, nežabota prigimtis visai nesiderina su ta tyra, angeliška siela. Be to, Kolomba mylėjo Askaniją, mano taikų ir švelnų mokinį; mano šiurkštus ir valdingas būdas ją išgąsdino. Aš įsakiau savo širdžiai nutilti ir, kadangi ji priešinosi, pasišaukiau į pagalbą dieviškąjį meną; mes abu bendrom jėgom įveikėme tą maištingą meilę ir surakinome ją pančiais. Paskui skulptūra, mano tikroji, vienintelė mylimoji, prisiglaudė karštomis lūpomis prie mano kaktos, ir aš nusiraminau. Padarykite kaip aš, hercogienė, negriaukite angeliškos tų vaikų meilės, netemdykite jų dangaus. Mūsų valdos — žemė su visomis jos kančiomis, kovomis ir svaiguliu. Išsigelbėjimo nuo meilės ieškokite, tenkindama garbės troškimą; prasiblaškymui griaukite imperijas, o poilsiui — pažaiskite karaliais ir šios žemės viešpačiais! Tai bus tik į naudą, ir aš plosiu jums ir pritarsiu. Tačiau nedrumskite nekaltų vaikų ramybės ir džiaugsmo — jie taip švelniai myli vienas kitą dievo ir panelės Marijos akyse.

— Kas jūs per žmogus, maestre Benvenutai Čelini? Aš jūsų lig šiol visai nepažinojau, — tarė nustebusi hercogienė. — Kas jūs per žmogus?

— Aš nepaprastas žmogus, prisiekiu dievu! Kaip kad jūs — nepaprasta moteris, — atsakė juokdamasis juvelyras su būdingu jam geraširdiškumu. — Ir jei jūs nepažįstate manęs, tada, kaip matote, mano pusėje didžiulė persvara, nes aš jus puikiai pažįstu, ponija.

— Gal būt,— atsakė hercogienė,— tačiau aš įsitikinau, kad nepaprastos moterys myli kur kas stipriau už nepaprastus vyrus, nes jos niekina bet kokias antžmogiškas aukas ir ragais ir nagais iki paskutinės valandėlės gina savo meilę.

— Vadinasi, jūs ir toliau atkakliai priešinsitės Askanijo ir Kolombos vedyboms?

— Aš toliau atkakliai jį mylėsiu.

— Tebūnie taip! Tačiau jeigu jūs nenorite nusileisti laisva valia, tada saugokitės! Mano ranka sunki, ir aš priversiū jus grumtynėse kiek pacypti. Jūs viską apgalvojote, tiesa? Ir griežtai atsisakote pritarti Askanijo ir Kolombos vedyboms?

— Griežtai atsisakau,— atšovė hercogienė.

— Puiku! Tada užimkime pozicijas! — sušuko Benvenutas.— Mūšis prasideda!

Tą pat akimirką durys atsivėrė, ir durininkas pranešė karalių.

Dvidešimt antras skyrius

VEDYBOS IŠ MEILĖS

Ir iš tikro duryse pasirodė Pranciškus I po ranka su Diana de Puatje, su kuria jis aplankė sergantį sūnų. Kažkokia neapykantos sukelta nuojauta pakuždėjo Dianai, kad jos priešininkei gresia pažeminimas, ir ji nenorėjo praleisti to malonaus reginio.

O karalius nieko negalvojo, nieko nepastebėjo, nieko nežarė: pamatęs ramiai sėdinčius šalimais ponį d'Etamp ir Benvenutą, jis pagalvojo, kad jie galutinai susitaikė, ir šypsodamas linktelėjo jiems galva.

— Laba diena, mano grožio karaliene! Laba diena, meni-ninkų karaliau! — tarė jis.— Apie ką čia jūs šnekučiuojatės? Abu tokie pagyvėję!

— Ak, dieve mano! Mes tik kalbėjomės apie politiką, jūsų didenybe,— atsakė Benvenutas.

— Pasakykite, kas jus sudomino?

— Kuo domisi visas pasaulis, jūsų didenybe,— atsakė juvelyras.

— Suprantu: Milano hercogystė.

— Taip, jūsų didenybė.

— Na, ką jūs apie tai galvojate?

— Mūsų nuomonės skiriasi, jūsų didenybe. Vienas mūsų

teigia, kad imperatorius galėtų atiduoti Milano hercogystę jūsų sūnui Karoliui ir, vadinas, netesėti savo pažado.

— Kas taip galvoja?

— Atrodo, ponias d'Etamp.

Hercogienė išblyško kaip drobė.

— Jei imperatorius taip pasiels, tai bus niekšinga išdavystė! — sušuko Pranciškus I. — Bet jis to niekada nepadarys.

— Šiaip ar taip, jeigu jis to ir nepadarys, — įsiterpė Diana, — tai tik ne dėl to, bent taip teko girdėti, kad jam būtų trūkę gerų patarėjų.

— Prisiekiu Mahometo pilvu! Norėčiau žinoti, kas galėjo jam taip patarti!

— Dėl dievo meilės, nesijaudinkite, jūsų didenybe! — ėmė raminti Benvenutas. — Mes kalbėjomės šiaip sau, iš dyko buvimo, ir tai tik paprasčiausi spėliojimai. Kokie gi mes su hercogiene politikai, jūsų didenybe! Ponia hercogienė — tikra moteris ir domisi tik tualetais, nors jos grožiui tai ir nebūtina; o aš, jūsų didenybe, pernelyg domiuosi menu ir nemanau kištis kur nereikia. Ar ne tiesa, ponias hercogiene?

— Matote, brangusis Čelini, — atsakė Pranciškus I, — jūs abu su hercogiene turite tokius turtus, jog nebėra ko kitiems pavydėti, netgi ir Milano hercogystės. Ponia hercogienė — grožio karalienė, o jūs — genijų karalius.

— Karalius, jūsų didenybe?

— Taip, karalius; ir jei jūsų herbe nėra trijų lelijų, kaip manajame, tai jūs laikote vieną rankose, ir ji man atrodo kur kas gražesnė už visas lelijas, kurias teko matyti prasiškleidžiant saulės spinduliuose ar herbo fone.

— Čia ne mano lelija, jūsų didenybe, o ponios d'Etamp, kuri ją buvo užsakiusi mano mokiniui Askanijui. Tačiau jis negalėjo jos užbaigti, ir aš, suprasdamas hercogienės troškimą kuo greičiau turėti tą brangų papuošalą, ryžausi pats tą darbą užbaigti, mat, visa širdimi geidžiau, kad lelija taptų taikos, kurią visai neseniai Fontenblo rūmuose prisiekėme prieš jūsų didenybę, simbolis.

— Ji — tikras stebuklas! — tarė karalius, tiesdamas ranką į leliją.

— Juk taip, jūsų didenybe? — tarė Benvenutas, atitraukdamas gėlę. — Ji verta, kad ponias d'Etamp dosniai atlygintų jaunajam menininkui?

— Aš kaip tik tai ir ketinu padaryti, — atsakė hercogienė. — Ir mano atlyginimo galėtų pavydėti net pats karalius.

— Bet jūs juk puikiai žinote, ponია, kad ir koks vertingas būtų tas atlyginimas, Askanijas trokšta ko kito. Ką veiks, ponia: mes, menininkai, įnoringi žmonės ir dažnai su panieka pažvelgiame į tai, ko, jūsų žodžiais tariant, galėtų pavydėti pats karalius.

— Ir vis dėlto,— atsakė ponia d'Etamp, parausdama iš pykčio,— jam teks pasitenkinti mano užmokesčiu, nes, kaip jau sakiau, Benvenutai, tik pačiu kraštutiniu atveju sutiksiu su kitu.

— Tu man patyliukais pasakysi, ko trokšta tas jaunuolis,— tarė Pranciškus I, vėl tiesdamas ranką į gražiąją leliją,— ir, jei reikalas nelabai sunkus, pasistengsime jį sutvarkyti.

— Pažvelkite atidžiau į papuošalą, jūsų didenybe,— pasakė Benvenutas, duodamas gėlę karaliui,— smulkiai apžiūrėkite ir jūsų didenybė pamatysite, kad nėra atlyginimo, verto tokio šedevro.

Tai sakydamas Benvenutas nukreipė savo skvarbų žvilgsnį į hercogienę, bet pastaroji sugebėjo taip puikiai valdytis, kad nė nemirktelėjo, pamačiusi, kaip menininkas perdavė leliją karaliui.

— Iš tikro tai stebuklas,— tarė karalius.— Bet iš kur jūs gavote tą nuostabų deimantą, nuo kurio taurelė spindėte spindi?

— Ne aš jį radau, jūsų didenybe,— su žaviu geraširdiskumu atsakė Benvenutas.— Ponia d'Etamp davė jį mano mokiniui.

— Man dar neteko matyti to deimanto, hercogiene,— tarė karalius.— Iš kur jį gavote?

— Manau, kad iš ten, iš kur visi deimantai, jūsų didenybe, iš Guzarato ar Golkondos kasyklų.

— O,— pratarė Benvenutas,— tas deimantas turi visą istoriją, ir jei, jūsų didenybe, norite, galiu papasakoti. Mes su juo seni pažįstami, ir jis jau trečią kartą patenka man į rankas. Pirmą kartą aš jį ištačiau į jo šventenybės popiežiaus tiarą, kurioje jis nuostabiai atrodė. Paskui, Klemento VII įsakymu, juo papuošiau maldaknygę, kurią jo šventenybė padovanojo Karoliui Penktajam. Imperatorius, norėdamas visada jį turėti su savimi, matyt, kad blogiausiu atveju deimantas jam pagelbėtų — juk jis vertas daugiau milijono — liepė padaryti žiedą. Argi, jūsų didenybe, niekada jo nematėte ant imperatoriaus rankos?

— Iš tikro dabar atmenu! — sušuko karalius. — Pirmąją mūsų susitikimo dieną Fontenblo imperatorius jį muvėjo. Iš kur jūs gavote šį deimantą, hercogienė?

— O taip, papasakokite, — šūktelėjo Diana, ir jos akys džiaugsmingai sužėrėjo, — papasakokite, kaip tokios vertės deimantas iš imperatoriaus rankų perėjo pas jus.

— Į tą klausimą, ponია, — atsakė jai ponia d'Etamp, — jums būtų labai lengva atsakyti, nes, kiek žinau, pasakojate imtymius dalykus ne vien tik savo nuodėmklausiu.

— Bet jūs neatsakėte į karaliaus klausimą, ponია, — atšovė Diana de Puatje.

— Taip, taip! Iš kur jūs gavote šį deimantą? — pakartojo Pranciškus I.

— Paklauskite Benvenuto, jis jums pasakys, — metė paskutinį iššūkį savo priešui ponia d'Etamp.

— Sakyk greičiau, Benvenutai, — liepė karalius. — Man jau nusibodo laukti.

— Gerai! — atsakė Benvenuto. — Turiu prisipažinti, jūsų didenybe, kad, pamačius šį deimantą, man, kaip ir jums, kilo keistas įtarimas. Jūs žinote, kad neseniai mes su ponia d'Etamp buvome didžiausi priešai, ir man norėjosi sužinoti kokią nors paslaptį, kuri pažemintų hercogienę jūsų akyse. Tada ėmiau ieškoti ir sužinojau...

— Sužinojai? ..

Benvenuto blėstelėjo į hercogienę ir pamatė, kad ji šypsosi. Tokia savitvarda, būdinga ir jam pačiam, patiko Benvenutoi, ir jis, galėdamas vienu smūgiu užbaigti kovą, nusprendė ją pratęsti, kaip įsitikinęs savo pergale imtynininkas, kuris, sutikęs savęs vertą priešininką, nori parodyti visą savo jėgą ir vikrumą.

— Sužinojai? .. — pakartojo karalius.

— Sužinojau, kad hercogienė paprasčiausiai jį nupirko iš lupikautojo. Taip, jūsų didenybe, jums vertėtų žinoti, kad imperatorius, įžengęs į Prancūziją, taip švaistėsi pinigais, kad galų gale gavo užstatyti deimantus. O ponia d'Etamp su tikrai karališku dosnumu superka tai, ko imperatorius per savo neturtą nebesugeba išsaugoti.

— Bajoro žodis, tai visai neblogai! — sušuko Pranciškus I, kurio savimeilė buvo dvigubai paglostyta: ir kaip meilužio, ir kaip karaliaus. — Bet, žavioji ponია, — pridūrė jis, kreipdamasis į hercogienę, — man atrodo, kad jūs, ko gero, visai nusi-

gyvenote po šitokio pirkinio, ir mūsų pareiga — užtaisyti spragas jūsų piniginiuose reikaluose. Neužmirškite, kad aš dabar jūsų skolininkas; deimantas iš tikro nuostabus, ir aš norėčiau, kad jūs jį turėtumėte jei ne iš imperatoriaus, tai bent iš karaliaus rankų.

— Dėkui, Benvenutai,— pusbalsiu pratarė hercogienė,— pradedu tikėti, kaip jūs sakėte, jog mes iš tikro galime vienas kitą suprasti.

— Apie ką jūs ten šnabždatės? — pasiteiravo karalius.

— O, nieko ypatingo, jūsų didenybe, aš tik atsiprašiau hercogienės už savo įtarimus. Ji man atleido, ir tai juo labiau kilnu iš jos pusės, kadangi po pirmojo įtarimo lelija man sukėlė ir antrą.

— Kokį? — paklausė Pranciškus I.

Diana, kurios visa ta komedija neapgavo, nes neapykanta atvėrė jai akis, tiesiog ryte rijo akimis savo triumfuojančią varžovę.

Hercogienė d'Etamp pamatė, kad kova su nepailstančiu priešininku dar nebaigta, ir baimės šešėlis šmėkstelėjo jos veide, tačiau, jos garbei tenka pripažinti, ta išraiška tuoj pat dingo. Be to, pasinaudojusi karaliaus nerimu, kurį sukėlė pasakutiniai Benvenuto žodžiai, ji norėjo paimti iš Pranciškaus I leliją, tačiau Benvenutas, tarsi netyčia, atsistojo tarp jos ir karaliaus.

— Kokį? Prisiekiu, įtarimas iš tikro toks bjaurus,— su šypsena atsakė Benvenutas,— kad man net gėda, ir, ko gero, išpažindamas tik apsunkinsiu savo nusikaltimą. Ir tik jūsų didenybei griežtai įsakius, drįščiau...

— Sakykite, Čelini. Aš įsakau! — liepė karalius.

— Gerai! — tarė Čelinis.— Pradžioje turiu pripažinti, kad per savo naivų menininko tuštumą buvau labai nustebintas, kai ponias d'Etamp pavedė mokiniui atlikti užsakymą, kuriuo būtų galėjęs didžiulis pats mokytojas. Atmenate, jūsų didenybe, mano mokinį Askaniją? Jis nuostabus jaunuolis ir, prisiekiu, galėtų būti puikiu modeliu Endimiono statulai.

— Na, o kas toliau? — nekantriai nutraukė karalius, suraudamas antakius dėl kilusio širdyje įtarimo.

Šįkart ponias d'Etamp nesusivaldė, ir visi aiškiai pamatė, kad ji kankinasi; mat, ji pastebėjo klastingą smalsumą Dianos de Puatje akyse ir, be to, puikiai žinojo, kad jei Pranciškus I ir būtų galėjęs atleisti valstybės išdavimą, neištikimybės nie-

kaip neatleis. Tuo tarpu Benvenutas, tarsi visai nepastebėjęs jos nerimo, varė savo:

— Todėl, pagalvojęs apie Askanijo grožį, pamaniau...— atleiskite, ta mintis prancūzams gali pasirodyti įžūli, tačiau aš sprendžiu pagal italų princeses, kurios, deja, meilės reikaluose elgiasi kaip ir paprasčiausi mirtingieji... taigi, pamaniau, kad hercogienę ne meilė menui...

— Maestrai,— dar labiau suraukdamas antakius pratarė karalius,— galvokite, ką šnekate!

— Aš iš anksto atsiprašiau už akiplėšiškumą ir netgi prašiau leisti man visai nieko nesakyti.

— Galiu paliudyti, kad jūs pats, jūsų didenybe, liepėte jam kalbėti,— įsikišo Diana,— ir dabar, kai jis pradėjo...

— Visada galima sustoti, kai žinai, jog meluoji,— atšovė ponია d'Etamp.

— Aš galiu nutylėti, ponია, jei tik jūs pageidaujate,— tarė jai Benvenutas.— Užtenka tik vieno jūsų žodžio.

— Taip tai taip, bet noriu, kad jis kalbėtų. Jūsų tiesa, Diana, yra dalykų, kuriuos reikia išsiaiškinti iki galo. Šnekėkite, pone, šnekėkite,— įsiterpė karalius, nenuleisdamas akių nuo hercogienės ir Benvenuto.

— Visa tai buvo tik spėliojimai, bet staiga jiems davė naujo peno neįtikėtinas atradimas.

— Koks atradimas? — vienu balsu sušuko karalius ir Diana de Puatje.

— Kalbėsiu iki galo,— sušnabždėjo Čelinis hercogienei.

— Jūsų didenybe,— tarė hercogienė,— kam gi jums laikyti rankose tą leliją, kol jis baigs šią savo ilgą istoriją? Jūsų didenybė įpratęs laikyti rankose skeptrą ir laikote jį taip stipriai, ir aš nuogąstauju, kad ta trapi gėlytė nenulūžtų jūsų rankose.

Ir hercogienė d'Etamp, šypsodama savo meilia šypsena, ištiesė ranką prie papuošalo.

— Atleiskite, ponია hercogiene,— įsikišo Čelinis,— tačiau toje istorijoje lelijai tenka gana svarbus vaidmuo, ir aiškumo dėlei...

— Vadinasi, lelija jūsų istorijoje vaidina svarbų vaidmenį? — sušuko Diana de Puatje, žaibo greitumu griebdama gėlę iš karaliaus rankų.— Tada ponios d'Etamp teisybė: jei ta istorija bent kiek patvirtina mano įtarimus, geriau tegu lelija bus mano rankose. Nes pats nepastebėsite, jūsų didenybe, ko gero, nesuįsivaldysite ir ją sulaužysite.

Ponia d'Etamp siaubingai išblyško, pamaniusi, jog galutinai žuvo; ji gyvai sugriebė Benvenuto ranką ir jau pravėrė lūpas, ruošdamasi kažką pasakyti, bet, sukaupusi visas jėgas, beveik tuoj pat ją paleido ir susičiaupė.

— Sakykite, ką norite,— prakošė ji pro sukąstus dantis,— sakykite...— Ir paskui vos girdimai pridūrė: — Jeigu išdrįsite.

— Taip, taip, sakykite, maestrai, tik būkite atsargus, žiūrėkite, ką sakote! — išpėjo karalius.

— O jūs, ponია, būkite apdairi ir taip ilgai netylėkite,— šnabžtelėjo Benvenuto hercogienei.

— Mes laukiame! — sušuko Diana, nepajėgdama sulaikyti nekantravimo.

— Tai va, įsivaizduokite, jūsų didenybe, įsivaizduokite, ponია, Askanijas ir hercogienė d'Etamp susirašinėjo.

Hercogienė apsižvalgė, tarsi ieškodama kokio ginklo juvelyrui perverti.

— Susirašinėjo? — nustebo karalius.

— Taip, susirašinėjo, ir, kas nuostabiausia, hercogienė d'Etamp ir vargšas pameistrys domėjosi meile.

— Įrodymų, maestrai! Tikiuosi, jūs turite įrodymų! — sušuko įtūžęs karalius.

— O, dieve mano, be abejo, turiu, jūsų didenybe,— atsakė Benvenuto.— Jūsų didenybė puikiai suprantate, kad aš niekada nedrįsiu įtarinėti, neturėdamas įrodymų.

— Na, tuoj pat sakykite, ką turite! — įsakė karalius.

— Aš kiek suklydau, sakydamas, jog turiu; jie ką tik buvo jūsų didenybės rankose.

— Mano? — sušuko karalius.

— O dabar juos laiko ponია de Puatje.

— Aš? — nustebo Diana.

— Taip,— šaltai atsakė Benvenuto, tik vienas išlikęs ramus, nes karalius tuo metu nesitvėrė pykčiu, viena kilminga dama degte degė neapykanta, o antroji ko nealpo iš siaubo,— taip, nes įrodymai — lelijoje.

— Lelijoje? — nustebo karalius ir, paėmęs gėlę iš Dianos de Puatje, su nepaprastu atidumu, šikart neturinčiu nieko bendro su meile menui, pradėjo ją apžiūrinėti.— Šioje lelijoje?

— Taip, jūsų didenybe, šioje lelijoje,— atsakė Benvenuto.— Jūs juk žinote, ponია, kad jie ten,— reikšmingai kreipėsi jis į sunkiai alsuojančią hercogienę.

— Sutarta,— tarė hercogienė,— Kolomba neištekės už grafo d'Orbeko.

— To nepakanka,— pašnabždom atsakė Čelinis.— Kolomba ištekės už Askanijo.

— Niekada! — atkirto ponias d'Etamp.

Tuo tarpu karalius vartė rankose lemtingą leliją su juo didesniu ir skausmingesniu nerimu ir pykčiu, kad negalėjo atvirai savo jausmų parodyti.

— Įrodymai lelijoje, lelijoje! — kartojo jis.— Bet aš nieko nematau!

— Tik todėl, kad jūsų didenybė nežinote paslapties, kaip atidaryti gėlę.

— Vadinasi, yra paslaptis! Pasakykite tuoj pat, pone, arba aš...

Pranciškus I pakėlė ranką, rodė, tuoj sulaužys gėlę, abi moteriškos šuktelėjo, Pranciškus I susitvėrė.

— O, jūsų didenybe, gaila sunaikinti tokį žavų papuošalą! — sušuko Diana.— Duokite man gėlę, ir užtikrinu, jei tik paslaptis yra, aš būtinai surasiu.

Ir savo plonais, lanksčiais moteriškais pirštais, kurie iš neapykantos tapo dar jautresni, ji ėmė čiupinėti visus papuošalo iškilumus ir įdubimus, o hercogienė d'Etamp, ko nealpdama, paklaikysiu žvilgsniu sekė pradžioje nesėkmingus jos bandymus. Pagaliau, gal jai nusišypsojo laimė, o gal per savo geras akis, Diana palietė spyruoklėlę.

Gėlė prasivėrė.

Abi moterys vėl šuktelėjo: viena džiaugsmingai, kita su siaubu. Hercogienė puolė gėlės išplėsti iš Dianos rankų, bet Benvenutas, sulaikęs ją viena ranka, kita parodė laišką, kurį buvo išėmęs iš slėptuvės. Hercogienė skubiai žvilgtelėjo į gėlės vidų ir įsitikino, kad ji iš tikro tuščia.

— Aš su viskuo sutinku,— dusliai pratarė Ana, nebeturėdama jėgų daugiau kovoti.

— Prisiekiate evangeliją? — paklausė Benvenutas.

— Prisiekiu!

— Na, maestrai,— nekantriai pratarė karalius,— kur įrodymai? Aš matau tik išmoningai padarytą įdubimą gėlėje, bet įdubime nieko nėra.

— Taip, jūsų didenybe, jame nieko nėra,— patvirtino Benvenutas.

— Bet pirmiau galėjo būti,— įsiterpė Diana.

— Jūsų teisybė, ponias,— sutiko Benvenutas.

— Maestrai! — šūktelėjo karalius, sukandęs dantis.— Ar jums neatrodo, kad pavojinga krėsti tuos juokus? Įsidėmėkite, kad žymiai galingesni už jus asmenys brangiai užmokėjo, bandydami žaisti mano pykčiu.

— Man būtų labai liūdna, jūsų didenybe, jei užsitraukčiau jūsų rūstybę,— ramiai atsakė Čelinis,— bet nenorėjau jūsų rūstinti, ir, tikiuosi, jūsų didenybė nepriimate mano žodžių už tikrą pinigą. Nejaugi jūs manote, kad aš išdrįščiau taip lengvai sviesti tokį rimtą kaltinimą? Ponia d'Etamp, jei tik jūs norite, pati gali parodyti laiškus, kurie buvo šioje lelijoje. Juose iš tikro kalbama apie meilę, bet apie mano vargšą Askanijo meilę vienai kilmingai merginai. Iš pirmo žvilgsnio, be abejo, gali pasirodyti, kad tai beprotiška ir neįgyvendinama, tačiau Askanijas, kaip tikras menininkas, įsikėlė į galvą, kad puikus papuošalas beveik vertas puikios merginos ir kreipėsi į ponią d'Etamp kaip į apvaizdą, savo tarpininku pasirinkdamas leliją. Jūs žinote, jūsų didenybe, kad apvaizda visagalė, ir, manau, jūs labai nerūstausite ant hercogienės, nes, darydama gerą darbą, ji įtrauks ir jus. Štai ir visa paslaptis, jūsų didenybe, ir jei tie mano gudravimai jus ižeidė, meldžiu atleidimo! Prisiminkite, jūsų didenybe, kad visada man leisdavote jūsų akyse elgtis laisvai ir nevaržomai.

Ta rimta, kone akademinė kalba iš karto pakeitė visą reikalą. Benvenutui kalbant, Dianos veidas niaukėsi, ponios d'Etamp — giedrėjo, o karalius gerai nusiteikė ir ėmė šypsoti. Benvenutui baigus, Pranciškus I linksmai šūktelėjo:

— Atleiskite, žavioji hercogienel! Šimtą kartų atleiskite, kad nors akimirką jus įtariau! Pasakykite, kuo galiu išpirkti savo kaltę ir pelnyti atleidimą?

— Patenkinkite ponios d'Etamp prašymą, kaip kad patenkintote manąjį.

— Jūs žinote mano norą, maestrai Čelini, ir pasakykite vietoj manęs,— tarė hercogienė kur kas mieliau, negu Benvenutas galėjo tikėtis.

— Na ką gi, jūsų didenybė, jei ponia hercogienė mane įpareigoja pabūti jos tarpininku, tad žinokite, kad ji prašo jūsų visagalės valdžios įsikišti į vargšo Askanijo meilės reikalus.

— Mielai! — atsakė juokdamasis karalius.— Iš visos širdies sutinku, kad tas šaunus pameistrys būtų laimingas. Kuo vardu jo mylimoji?

— Kolomba d'Esturvil, jūsų didenybe.

— Kolomba d'Esturvill! — nustebo karalius.

— Prisiminkite, jūsų didenybe, kad tos malonės prašo hercogienė d'Etamp. Ponia, pritarkite — pridūrė Benvenutas, iš kišenės rodydamas jai lemtingojo laiško kamputį, — nes jo didenybė, ko gero, pagalvos, kad jūs prašote, tik norėdama man padaryti malonumą.

— Jūs iš tikro trokštate tų vedybų, ponias? — paklausė Pranciškus I.

— Taip, jūsų didenybe, trokštu... — sušnabždėjo ponias d'Etamp, — labai trokštu...

Prieveiksmį „labai“ ji pridūrė tik todėl, kad Benvenutas vėl jai parodė laiško kamputį.

— Tik nežinau, — suabejojo Pranciškus I, — ar prevo sutiks su tokiu žentu, žmogumi be vardo ir turto?

— Visų pirma, jūsų didenybe, — atsakė Benvenutas, — prevo, kaip ištikimas pavaldinys, norės, būkite tuo tikri, ko norės karalius. Be to, Askanijos visai ne žmogus be kilmės. Jo vardas — Gadas Gadis, ir vienas jo prosenelių buvo Florencijos podesta. Jis auksakalys, tas tiesa, bet Italijoje menas žmogaus nežemina. Pagaliau, jei Askanijos ir nebūtų kilęs iš senos kilmingos šeimos, jis būtų dar pasidaręs kilmingas, nes aš drįsau įrašyti jo vardą vietoje savojo į tuos raštus, kuriuos jūsų didenybė liepė man įteikti. Ak, nepagalvokite, kad aš pasiaukojau. Apdovanoti mano Askaniją — vadinasi, dvigubai apdovanoti mane patį! Taigi, jūsų didenybe, Askanijos — Nelio senjoras, o aš pasistengsiu, kad jam netrūktų pinigų. Jis galės, jei panorės, mesti auksakalio amatą ir įsigyti lankininkų kuopą ar tarnybą dvare. Aš pats viską apmokėsiu.

— O mes, savaime suprantama, pasirūpinsime, kad jūsų kilnumas pernelyg neištuštintų jūsų pinigines, — pridūrė karalius.

— Vadinasi, jūsų didenybe... — pratarė Benvenutas.

— Sutinku, tegu sau vedasi Askanijos Gadas Gadis, Nelio senjoras! — sušuko karalius, kvatodamas iš visų plaučių, nes, įsitikinęs ponios d'Etamp ištikimybe, pasidarė nepaprastai geros nuotaikos.

— Ponia, — pusbalsiu kreipėsi Čelinis, — teisybę sakant, jūs nebegalite ilgiau laikyti Šatle Nelio senjoro, tai tiko tik Askanijai.

Ponia d'Etamp pašaukė vieną rūmų sargybos karininką ir tyliai jam kažką pasakė, garsiai pridūrusi:

— Karaliaus vardul!

— Ką jūs sakote, ponias? — paklausė Pranciškus I.

— Nieko ypatingo, jūsų didenybė, — atsakė Čelinis. — Ponia hercogienė d'Etamp pasiuntė būsimo vyro pakviesti.

— Iš kur?

— Iš ten, kur ponias d'Etamp, žinodama jūsų gerą širdį, liepė jam laukti karaliaus valios.

Po pusvalandžio durys į salę atsivėrė, ir Kolomba, prevo, grafas d'Orbekas, Ispanijos pasiuntinys ir daugmaž visi dvaro didikai išgirdo orų durininko balsą:

— Jo didenybė!

Įėjo Pranciškus I po ranka su Diana de Puatje, o iš pasokos — Benvenutas, viena ranka prilaikydamas išbalusią hercogienę d'Etamp, o kita — nė kiek ne mažiau išblyškusį Askaniją.

Durininkui pranešus karalių, visi dvariškiai atsisuko ir akimirkai sustingo apstulbę, pamatę tą keistą būrelį; Kolomba pajuto, kad tuoj tuoj nualps.

Nuostaba dar padidėjo, kai Pranciškus I, praleidęs skulptorių į priekį, gąsiai pareiškė:

— Maestre Benvenutai, užimkite akimirkai mūsų vietą ir mūsų valdžią. Kalbėkite, lyg būtumėte karalius, ir tegu visi jūsų klauso kaip karaliaus!

— Saugokitės, jūsų didenybė, — pajuokavo auksakalys, — kad būčiau vertas tos garbės, aš būsiu tiesiog nepakartojamas.

— Gerai, gerai, Benvenutai, — atsakė juokdamasis karalius, — kuo jūs daugiau stengsitės, tuo labiau mes jausimės pagirti.

— Puiku, jūsų didenybė! Jūsų žodžiai man baisiai malonūs, ir aš pasistengsiu jus išgirti kaip begalėdamas... Taigi, — kreipėsi jis į likusius, — prašyčiau jūsų neužmiršti, kad mano lūpomis kalba jo didenybė. Ponai notarai, jūs paruošėte vedybų sutartį, kurią malonės pasirašyti pats karalius? Įrašykite vyro ir žmonos vardus.

Abu notarai paėmė plunksnas ir pasiruošė įrašyti vardus į abi sutartis, kurių viena turėjo likti karalystės archyve, o antroji — jų kontoroje.

— Iš vienos šalies — kilminga ir galinga panelė Kolomba d'Esturvill

— Kolomba d'Esturvill, — mechaniškai pakartojo notarai.

Visi dalyviai smarkiai nustebę klausėsi, kas bus toliau.

— Kitas, — varė savo Čelinis, — kilmingiausias ir galingiausias Askanijas Gadis, Nelio senjoras.

— Askanijas Gadis! — vienu metu sušuko prevo ir d'Orbekas.

— Pameistrys! — karčiai pridūrė prevo, atsigręždamas į karalių.

— Askanijas Gadis, Nelio senjoras,— tarsi niekur nieko kalbėjo Benvenutas,— kuriam jo didenybė malonėja Prancūzijos pilietybę ir karaliaus dvarų valdytojo vietą.

— Jeigu jo didenybė įsako, aš paklūstu,— tarė prevo,— tačiau...

— Askanijo Gadžio prašymu,— neatlyžo Benvenutas,— jo didenybė suteikia kamherherio titulą mesirui Roberui d'Esturviliui, Paryžiaus prevo.

— Sutinku pasirašyti, jūsų didenybe,— tarė d'Esturvilis, galutinai nugalėtas.

— Dieve mano, dieve mano! — sušnabždėjo Kolomba, sumukdama į krėslą,— ar tik aš nesapnuoju!

— O aš? — sušuko d'Orbekas.— O aš?

— O jūsų, grafe d'Orbekai,— pratarė Čelinis, vykdydamas toliau karaliaus pareigas,— pasigailėsiu ir nekelsiu bylos, nors jūs ir neleistinai elgėtės. Gailestingumas, lygiai kaip ir kilnumas,— karalių savybė, ar ne, jūsų didenybe? Štai sutartys paruoštos, pasirašykite, ponai!

— Na, kuo jis ne jo didenybė! — sušuko Pranciškus I, laimingas it atostogaujantis karalius.

Paskui jis padavė plunksną Askanijui, kuris, pasirašęs drebančia ranka, perdavė plunksną Kolombai. Geroji ponia Diana padėjo jaunajai atsikelti ir dabar prilaikė. Mylimųjų rankos susilietė, ir abu juodu ko nenualpo.

Paskui pasirašė ponia Diana ir perdavė plunksną poniai d'Etamp, kuri, savo ruožtu, pasiuntė ją prevo, prevo — d'Orbekui, d'Orbekas — Ispanijos pasiuntiniui.

O po visais tais skambiais vardais aiškiai ir tvirtai pasirašė Čelinis; o juk jo auka buvo toli gražu ne pati mažiausia.

Pasirašęs sutartį, Ispanijos pasiuntinys priėjo prie hercogienės:

— Mūsų planai nesikeičia, ponia? — paklausė jis.

— Ak, dieve mano! — sušuko hercogienė.— Elkitės, kaip išmanote! Kas man Prancūzija! Kas man visas pasaulis!

Hercogas nusilenkė ir pasitraukė.

— Atrodo,— kreipėsi į hercogą tuo metu, kai šis grįžo į savo vietą, jo sūnėnas, jaunas neprityręs diplomatas,— at-

rodo, kad imperatorius Milano hercogu ketina padaryti ne karalių Pranciškų I, o jo sūnų?

— Milano hercogu nebus nei vienas, nei kitas,— atsakė pasiuntinys.

Tuo metu kiti didikai pasirašinėjo sutartį.

Paskui, visiems pasirašius po Askanijo ir Kolombos laime, Benvenutas priėjo prie Pranciškaus I ir priklausė ant vieno kelio:

— Jūsų didenybe, aš ką tik įsakinėjau kaip karalius, o dabar prašau jūsų kaip nuolankus ir atsidavęs pavaldinys. Ar galite, jūsų didenybe, suteikti man paskutinę malonę?

— Sakyk, Benvenutai, sakyk,— tarė Pranciškus I, kuris buvo pasiruošęs viską padaryti, nes pamatė, kad galėti — tai bene ir bus maloniausia karaliavimo pusė.— Sakyk, ko tu trokšti?

— Grįžti į Italiją, jūsų didenybe,— atsakė Benvenutas.

— Ką jūs sakote? — sušuko karalius.— Jūs norite mane palikti, nepadaręs dar tiek nuostabių daiktų? Ne, aš nesutinku!

— Jūsų didenybe,— atsakė Benvenutas,— prisiekiu, aš grįšiu. Bet dabar leiskite išvykti, leiskite aplankyti gimtinę, man labai labai reikia. Aš nesakysiu, kas mane kankina,— pridūrė jis žymiai tyliau, liūdnai papurtęs galvą.— Bet aš tikrai neapsakomai kenčiu, ir tik tėvynės oras gali pagydyti mano sužeistą širdį. Jūs didis, kilnus karalius, ir aš jus myliu. Aš grįšiu, jūsų didenybe, tik leiskite man išvažiuoti, pasigydyti tėvynės saulėje. Aš palieku jums Askaniją — mano antrąjį aš, ir Pagolą — mano dešinę ranką, jie puikiai sugebės įkūnyti jūsų svajas iki mano sugrįžimo. O kai švelnus Florencijos vėjas mane nuramins, grįšiu pas jus, mano karaliau, ir tik viena mirtis pajėgs mus išskirti.

— Važiukite,— liūdnai atsakė Pranciškus I.— Menininkas privalo būti laisvas kaip kregždė. Važiukite!

Paskui karalius ištiesė Benvenutui ranką, kurią šis karštai ir pagarbiai pabučiavo.

Prieš išeidamas, Benvenutas priėjo prie hercogienės.

— Jūs labai pykstate, poniai! — paklausė jis, išsprausdamas jai į ranką lemtingąjį laiškėlį, kuris tarsi stebuklingas talismanas ką tik padarė tai, kas atrodė neįmanoma.

— Ne,— atsakė hercogienė, apsidžiaugusi galų gale turėdama jį savo rankose,— ne! Tačiau jūs mane nugalėjote tokiu ginklu...

— Ką jūs! — pratarė Benvenutas.— Aš jums tik grasinau. Nejaugi jūs manote, kad būčiau juo pasinaudojęs?

— O dangau,— sušuko tarsi perkūno trenkta hercogienė.— Štai ką reiškia spręsti apie kitus pagal save!

Rytojaus dieną Askanijas ir Kolomba susituokė Luvro koplyčioje, ir, nepaisydami visų etiketo taisyklių, jaunieji iškovoję, kad jungtuvėse dalyvautų Žakas Obri su žmona.

Tai buvo didelė malonė, bet negi vargšas studentas jos nenusipelnė?

Dvidešimt trečias skyrius

VEDYBOS IŠ PAREIGOS

Po savaitės Hermanas iškilmingai vedė poniją Perin, kuri jam atnešė dvidešimties tūkstančių livrų kraitį ir žinią, kad jis būsiąs tėvu.

Paskubėkime pridurti, kad pastaroji aplinkybė šaunųjį vokiečių paskatino kur kas labiau, negu minėti dvidešimt tūkstančių livrų.

Askanijo ir Kolombos vestuvių vakarą, Benvenutas, nepaisydamas jaunųjų maldavimų, išjojo į Florenciją.

Ten jis ir sukūrė savo Persėją, kuris dar ir šiandien puošia Senųjų rūmų aikštę. Ši statula gal ir nebūtų tapusi nuostabiausiu jo šedevru, jei menininkas nebūtų jos kūręs didžiausių dvasinių kančių valandomis.

TURINYS

Pirmoji dalis	5
Antroji dalis	189

АЛЕКСАНДР ДЮМА

А С К А Н И О

На литовском языке

Redaktorius *VI. Petrauskas*

Viršelės dail. *A. Kazakausko* ir *N. Jakučionienės*

Techn. redaktorius *D. Jakubonis*

Korektorė *L. Greblikienė*

Pasirašyta spaudai 1968.VI.19. Leidinio Nr. 5600. Tiražas
25 000 egz. Popierius 84×108¹/₃₂ — 6,25 pop. l.=21 sp. l.;
25,9 leid. l. Spaudė Valst. „Valzdo“ spaustuvė Vilniuje,
Strazdelio 1. Užsak. Nr. 1894.

Kaina 85 kp

7—6—3
222-68V

V.U (Pr)
Di 367

Kaina 85 kp

1968 m. SERIJA „DRAŠIŲJŲ KELIAI“

V. Ardamatskis
PĖDOMIS SEKA MIRTIS

A. Kazancevas
LIEPSNOJANTI SALA

J. Naumovas, A. Jakovlevas
PLONA GIJA

DRAŠIŲJŲ KELIAI

N. Trublainis
GELMIŲ KELIAS

V. Mainkas
NUOSTABIOS MARKO POLO KELIONĖS

A. Diuma
ASKANIJAS

H. Melvilis
IZRAELIS POTERIS

F. Bret Hartas
GABRIELIS KONROJUS

R. Seklis
TRYŠ BENO BAKSTERIO MIRTYS

UŽSIENIO RAŠYTOJŲ
NUOTYKIŲ APYSAKOS